

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

పురాశరమువి.

శ్రీవిఘ్న పురాణమ్.

1953

OUP-24-44-69-5,000

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No **T294.592**

Accession No. **P. 2. T1367**

Author **పరాశరమూని**

Title **త్రివిష్ణు పురాణమ్ 1953**

This book should be returned on or before the date last marked below

శ్రీ

శ్రీమత్పరాశరమునివర ప్రణీతం
పురాణరత్నంనామ

శ్రీ విష్ణు పురాణమ్

ప్రకాశకః - శ్రీకృష్ణ ప్ర. అణ్డల్ రాఘవః

గుణసామ్యాత్తతః	4	తచ్చజ్ఞానమయం	70	త దేభిరలమత్య	62
గురవఃకింకరి	243	తచ్చవిష్టోపరం	306	త దేవకోపాయ	86
గురుణామగ్రతః	243	తచ్చిత్తవిమలా	285	త దేవప్రీతయే	86
గృహీత్వాభ్రామ	226	తతోఽఖలజగత్పద్య	216	త దేవసర్వమే	3
గోకరీష	219	తతోదిగమ్యురో	150	తద్భ్రహ్మపరమం	3, 89, 296
గోగోపీజన	232	తతోభగవతా	61	తద్భావభావ	308
గోపాలోయాదవం	249	తతోమథుతు	22	తద్రూపంవిశ్వ	307
గోబ్రాహ్మణహి	63	తతోహహాకృతం	250	తద్రూపప్రత్యయే	307
చతుర్విభాగస్యం	69	తతోహితైలాద్ధి	100	తస్మాత్త్రాణ్య	4
చలస్వరూప	71	తతఃకటకటాశబ్ద	220	తమూచుస్సుకలా	149
చిక్షేప	220	226	224	తయాతీరోహీత	306
చిత్తయస్త్రీ	235	తతశ్చాభ్యాహు	94	తయా (తో) వలోకితా	23
చేతసోయే	154	తతస్తతాతి	221	తయోస్సైస్సవ	88
ధస్తతస్సంప్రవ	253	తతస్తద్గోకులం	232	తవైషమహిమా	9
జగచ్చసః	2	తతస్సదామోదర	221	తస్మాత్తత్తాప్తయే	299
జగతాముప	307	తతస్సముక్షిప్య	8	తస్మాద్దుఃఖాత్కం	86
జగదుపకృతీ	268	తతఃస్ఫురితాన్తి	23	తస్మాద్భావ్యే	56
జగదేతస్మహః	245	తత్కర్మయన్మబ	62	తస్మాన్మవిజ్ఞాన	100
జగకలపదం	235	తత్కర్మమేణవిప్ర	4	తస్మిన్స్తస్మిన్స్త	4
జవాదఃసః	5	తద్జ్ఞానమజ్ఞాన	301	తస్మిన్ప్రసన్నే	57
జలస్యనాగ్ని	305	తద్జ్ఞానంబ్రహ్మ	306	తస్యపుచ్చే	95
జాతోసిదేవ	216	తత్తునాశేనసం	301	తస్యవీర్యం	84
జాతోహంయత్త	216	తత్తుణ్ణరీకనయ	240	త(స్య)న్యాయగ్ధోగుణో	4
జానాతుమావ	216	తత్తాప్తిపీఠేతు	299	తస్యాత్మపర	107
జ్ఞానంవిశుద్ధం	100	తత్రపూజ్యపదా	300	తస్యాత్తరాయా	86
జ్ఞానశక్తిబలై	300	తత్సర్వంవై	69	తస్యాబ్రహ్మణి	305
జ్ఞానస్వరూప	3, 9	తత్సర్వత్వాప్తహః	54	తస్యాశ్చుత్తిమహః	222
జ్ఞానస్వరూపో	100	తథాత్మాప్రకృతేః	305	తస్యైవవల్బనాహిన	307
జ్యోతిరత్యుద్భవే	4	తథాన్యేచమహః	211	తస్యైవయే (తే)	3
జ్యోతీంపివిష్టుః	10	తస్యస్తమసం	88	తాతైషమహ్నిః	55
తందృష్ట్యాతే	21	తదస్యత్రివిధ	299	తానిసర్వాణి	72
తం(విభగ్న)ప్రభిన్నశిరో	224	త దేతదక్షిరం	71	తాపత్రయేణ	56
తంబాలంయాతనా	253	త దేతదఖలం	232	తారకాశ్శింశు	100

అపోవై నరనూనవః	7	ఏవం(చ)తుబ్రహ్మణః	6	కిమిద్దోగాల్ప	280
అభూతసంప్లవం	98	ఏవంప్రకారమ	70	కురుధ్వంమమ	151
ఆయాసఃస్మరణే	56	ఏవమేవమహాశబ్దః	300	శృతేపాచీను	86
ఆయాసాయాపరం	62	ఏవకృష్ణరథస్య	243	శృత్యాభారావ	280
ఆరాధనీయోభగ	41	ఏష(సైష)భ్రమణభ్రామ	95	శృపామూత్రమనో	225
అవయోగాక్షత్ర	246	ఏశ్వర్యస్య సమగ్రస్య	300	శృష్టశృష్ట	278
అవిర్భూతంమహా	216	కఃకేవహస్యతే(రత్యతే)	59	శృష్టదైవాయనం	118
అశ్రయశ్చేతనః	306	కచ్చిత్సుకుశలీ(కచ్చిదాస్తే)	256	శృష్టనామ	216
అస్తేపాతాళ	84	కటకమకుటకణి	124	శృష్టపక్షేమరైః	93
ఇద్భాగ్యహీతాభి	300	కడ్డాయనేపిచా	298	శృష్టశృరచ్చుప్తి	286
ఇయాజహి-2పి	301	కథయామి	8	శృష్టస్తుతిత్ స్తనం	219
ఇలీలత స్తేన	111	కదాచిచ్చుకట	220	శృష్టానుస్మరణం	86
ఇదంచశృణు	18	కపిలముపగమ్య	168	శృష్టేనిబద్ధహృ	285
ఈదృశానాంతధా	88	కమలనయన	125	శృష్టహేమేష	285
ఉజ్జహరాత్మనః	213	కర్మభిభావ	11	శేష్యాకృప్య	250
ఉత్పత్త స్తస్య	8	కర్మవశ్యాగుణా	104	కోయంవిష్ణుః	52
ఉత్పత్తింప్రలయం	300	కలాముహూతా	157	కోపీనాచ్ఛదన	265
ఉత్పన్న (ప్రయాణ) నవ	231	కలౌజగత్పతిం	290	క్రీడతోబాలక	8
ఉదారపీఠర	195	కలౌగంకీర్త్య	292	క్లేశాదుత్రాన్తి	299
ఉపమానమశేషా	50	కల్పాస్తేయస్య	84	క్లేశానాంచత్యయ	305
ఉపర్యాక్రాంతవా	22	కాచాన్య(త్వన్య)	24	క్లేశాన్నిష్కాన్తి	298
ఉపసంహర	216	కాచిచ్ఛావనధ	235	క్వచిదేవలాయనమ్	253
ఏకకాలేనసృజ్యస్తే	6	కారిన్యవా	41	క్వనాకపుష్కగమ	86
ఏకదాతువినా	222	కాచిత్కృష్టేతి	235	క్వయావన	249
ఏకదేశస్థితస్యాస్తే	70	కామక్రోధధయ	297	క్షణంభూత్వా	234
ఏకసంఘాత	4	కాలనేమిహాత్తో	211	క్షణంపీఠం	49
ఏకస్థిస్తేన	269	కాలస్వరూపం	6	క్షీరోదమధ్యే	22
ఏక(త్వం)స్వరూప	107	కాలేనగచ్ఛతా	221	క్షుత్తృష్టాపశమం	55
ఏకాంశేనస్థి	69	కాష్టాపచ్ఛదత	6	క్షేత్రజ్ఞఃకరణీ	208
ఏకాదశంఘనః	4	కిజ్జరాదణ్ణపాశా	126	గత్వాగత్వా	14
ఏకావ్రినస్సదా	14	కింత్యమేత(త్వంకిమేత)	105	గన్ధర్వాపురనః	84
ఏకేనాంశేన	69	కింవాసర్వజ	84	గరుడంచ	282
ఏతదణ్ణకటాహేన	88	కిమన్యచోఽఘృత	11	గాయన్త్రీదేవాః	79

గుణసామ్యత్వతః	4	తచ్ఛజ్ఞానమయం	70	తదేభిరలమత్య	62
గురవఃకింకరి	248	తచ్ఛవిష్ణోపరం	806	తదేవకోపాయ	86
గురుణామగ్రతః	243	తచ్ఛిత్తవిమలా	285	తదేవప్రీతయే	86
గృహీత్వాభ్రామ	226	తతోఽఖలజగత్పద్మ	216	తదేవసర్వమే	3
గోకరీష	219	తతోదిగమ్యురో	150	తద్రుప్తహృదయం	3, 89, 296
గోగోపీదన	232	తతోభగవతా	61	తద్భావభావ	308
గోపాలోయాదవం	249	తతోమధితు	22	తద్రూపంవిశ్వ	807
గోబ్రాహ్మణహి	68	తతోహహాకృతం	250	తద్రూపప్రత్యయే	807
చతుర్విభాగస్యం	69	తతోహిశైలాద్భి	100	తస్మాత్త్రాణ్య	4
చలస్వరూప	71	తతఃకటకటాశబ్ద	220	తమూచుస్సకలా	149
చిక్షేప	220 226	తతఃకురుజగత్సాన్వ	224	తయాఠిరోహీత	306
చిత్తయస్త్రీ	235	తతశ్చాభ్యాహు	94	తయా (తో) వలోకితా	23
చేతసోయే	154	తతస్త్రతాతి	221	తయోస్సైస్వ	88
భద్దతస్సంప్రవ	253	తతస్తగ్గోకులం	232	తవైషమహిమా	9
జగచ్ఛసః	2	తతస్సదామోదర	221	తస్మాత్త్రతాప్రయే	299
జగతాముప	307	తతస్సముత్క్షిప్య	8	తస్మాద్ద్యుభాత్మకం	86
జగదుపకృతి	268	తతఃస్ఫురితాన్తి	23	తస్మాద్భావ్యే	56
జగదేతన్మహా	245	తత్కర్మయన్నబ	62	తస్మాన్మవిజ్ఞాన	100
జగకాలపదం	235	తత్కర్మమేణవిప్య	4	తస్మింస్తస్మింస్తు	4
జగదానః	5	తద్జ్ఞానమజ్ఞాన	301	తస్మిన్ప్రసన్నే	57
జలస్యనాగ్ని	305	తద్జ్ఞానంబ్రహ్మ	306	తస్యపుచ్చే	95
జాతోసిదేవ	216	తత్తునాశినసం	301	తస్యవీర్యం	84
జాతోహంయత్త	216	తత్పుణ్ణరీకనయ	240	త(స్య)స్యాగధోగుహో	4
జానాతుమావ	216	తత్త్వాప్తిహేతు	299	తస్యాత్మపర	107
జ్ఞానంవిశుద్ధం	100	తత్త్రపుజ్యపదా	300	తస్యాత్మరామో	86
జ్ఞానశక్తిబలై	300	తత్సర్వంవై	69	తస్యాబ్రహ్మాణి	305
జ్ఞానస్వరూప	3, 9	తత్సర్వత్వాహ్లాద	54	తస్యాశ్చాత్మిమహా	222
జ్ఞానస్వరూపా	100	తథాత్మాప్రకృతే	305	తస్యైవల్లనాహీన	307
జ్యోతిరత్పద్యతే	4	తథాన్యేచమహా	211	తస్యైవయే (తే)	8
జ్యోతీంపివిష్ణుః	10	తదనస్తమసం	88	తాతైషచహ్నిః	55
తందృష్ట్యాతే	21	తదస్యత్రివిధ	299	తానిసర్వాణి	72
తం(విభుగ్న)ప్రభిన్నశిరో	224	తదేతదక్షరం	71	తాపత్రయేణా	56
తంబాలంయాతనా	253	తదేతదఖలం	232	తారకాశ్శింశు	100

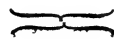
తా రామయం	95	దుఃఖాజ్ఞానమలా	305	నమాంసచకుమా	301
తావదాత్మికః	22	దుష్టకాలియ	285	నమామిసర్వ	23
తావద్విచక్రే	269	దృష్ట్యాచసజగత్	64	నరకస్వర్గ	86
తుజ్జమజ్జ	248	దృష్ట్యాప్తితా	285	నమవేదాత్మనో	54
తుష్టుప్తుర్ముదితా	224	దేవకీపూర్వ	216	నశాన్తానాపి	4
తేజసాంరాశి	21	దేవతాపార	2	నహిపానసామర్థ్యం	69
తేజసానాగ	22	దేవతిర్యజ్ఞుని	18	నహ్యర్థినఃకా	161
తేజోబలైశ్వర్య	300	దేవత్వేదేవదేవీ	25	నాకారణాత్కార	213
తేనమాయాన	61	దేవదానవయత్నే	25	నాస్తిహతి	63
తేనాశ్చర్యవరే	255	దేవప్రపన్నాత్మిక	65	నాథయోనిసహ	65
తేనేయంనాగ	86	దేవాస్సర్వగం	52	నాసయోర్విద్యతే	18
తేషుతేషుచ్యు	65	దేవోవాదానవోవా	234	నాస్తంగుణానాం	86
తేహంతత్పరమం	14	దేవీచేత్రితి	56	నానావీర్యాః	4
తేజసానీద్రియా	4	ద్వితీయంవిష్ణు	307	నామ(రూప)కర్మస్వరూ	216
తైశ్చక్రంపురు	3	ద్యేబ్రహ్మణీవేది	300	నామరూపంచ	12
త్రయీధర్మస	150	ద్యేహపేబ్రహ్మ	70	నామ(యన్నామ)సంకీర్తన	309
త్రిగుణతజ్జగ	3	ద్యేవిద్యేవేదితీయే	300	నారాయణమణీ	20
త్రినాభిమతి	89	ధన్యోహమచక్	246	నాహందేవోనగ	234
త్రిభావభావనా	307	ధర్మాత్మాసత్వ	50	నానానారాత్రిః	3
త్రివిక్రనుక్రమ	219	ధర్మాయైతద	150	నిజేనతస్యమానేన	6
త్వంమతాసర్వ	24	ధర్మార్థకామ	65	నిత్యేనైషా	17
త్వక్పక్షుర్నాసికా	4	ధర్మేమనశ్చతే	246	నిపవతప్రాచే	222
త్వచాబీజమి	4	ధగస్తుతజ్జన్మ	241	నిమిత్తమాత్ర	9
త్వయాదేవి	24	ధ్యాయకృతే	232	నిరవద్యఃపరః	213
త్వయావలోకి	62	ధ్రువోయత్రప్రతి	100	నిరస్తాతిశయా	299
త్వయ్యస్తిధగవా	62	ధ్వజచక్రాజ్ఞ		నిర్గుణః ప్రకృతేః	107
దంష్ట్రాగ్రవిన్యస్త	9	నకేవలంద్విజ	299	నిర్గుణస్యాప్రమే	5
దదర్శ(దదృశే)చ	217	నచలతినిజ	124	నిర్మాతదోష	93
దయానగుస్వభూతేషు	127	నచసామర్థ్య	225	నిర్వాణమయ	305
ఏశోత్తరేణపయ	88	నజాతుకామః	181	నివేష్యుకామోస్మి	161
దామ్నా(మధ్యే)చైవో	220	నతద్యోగయా	306	నిశామచక్షగ	269
దారుణ్యగ్ని	88	నతాస్మిసర్వ	41	నైవాస్తవయ	90
దివ్యమాల్యామృర	23	నతేవర్ణయితం	24	పశ్చిమభూతాల్న	840

పక్షాంతి	88	ప్రకృతిం పురుషం		విభర్తి కాస్తుభ	74
పపాతసోప్య	60	(ప్రధానపురుష)	4	విభర్తిమాలాం	81
పపాజనాదానః	61	ప్రకృతిర్యా	296	విభర్తియచ్చాసి	71
పరఃపరాణం	8, 300	ప్రణామ ప్రవణా	21	బుద్ధిరధ్యాస్తే	71
పరమనుహృది	125	ప్రణిపత్యాభి	1	బృన్దావనంభగ	221
పరమాత్మాచ	296	ప్రత్యస్తమితథే	306	బృహత్పాత్	117
పరమాత్మాత్మనో	107	ప్రదిశతుభగ	312	బ్రహ్మరూపధరో	9
పరమాధ్వాస్త్య	9	ప్రధానంచ	88	బ్రహ్మవిద్యానుధి	301
పరమేశ్వరినం	53	ప్రధానకాండి	9	బ్రహ్మవిష్ణుశివా	5
పరస్యబ్రహ్మణః	3, 70	ప్రధానతత్త్వ	4	బ్రహ్మదక్షిణదయః	69
పరావరేశం	20	ప్రధానపుంసో	20	బ్రహ్మద్యాన్మకలా	265
పరాశరంముని	1	ప్రధానపురుష	3	బ్రహ్మం	
పరిహరమధు	123	ప్రధానపురుష	4	(న్యాసి నాం బ్రహ్మ)	14
పశు(మృగ)పక్షి	297	ప్రథవతినాయ	124	బ్రాహ్మముహూర్తే	131
పశ్యతాంస	23, 24	ప్రభావివస్వతః	90	భగవచ్చక్రేణ	195
పశ్యామిపద్మా	55	ప్రభురహున్య	123	భయభయనా	54
పాపంహరతి	240	ప్రలమ్బబాహు	241	భర్తృభిక్షాప్రదీ	224
పాయూపపా	4	ప్రసన్నవదనం	307	భవత్యభేదీ	308
పాషణ్డినః	154	ప్రసాదనిమ్నగా	216	భవన్తితపతాం	5
పిణ్డఃపుథగ్యతః	105	ప్రసాదపరమా	246	భవశరణమితీ	125
పీతేమృతేచ	23	ప్రాజాపత్యం	14	భారాయమమ	271
పుంనామాధగ	18	ప్రాణసహితం	219	భక్త్యాచవిపులా	246
పుంసాంజటాభ	154	ప్రాసాదీయః	308	భువనానివిష్ణుః	100
పునఃపునః	236	ప్రాయశ్చిత్తాన్య	86	భూతతన్మాత్ర	4
పుచ్చేన్యపథితః	95	ప్రీత్యాత్వం(తం,ధా	216	భూతాదివిద్వి	71
పునశ్చరక్తామ్బర	151	ప్రవానయామాన	284	భూతేభ్యోష్ణం	4
పుమాన్నదేవః	105	పుత్రేన్దివర	216	భూతైరుహ్యమ	104
పురాణసంహితా	2	బద్ధసైరాణి	56	భూరాద్యాంశ్చత	9
పురుషశ్చాప్యభా	296	బన్ధాయవిషయా	305	భూషణాస్త్ర	71
పురుషాధిష్ఠిత	4	బహ్వాపత్ర(పిశ్చ)ధరః	150	భేషజంభగవత్	299
పులస్త్యేన	2	బలవాక్	4	భూమం మనోరథం	126
పథ్యవ్యాసః	5	బాలత్వంచాతి	234	భ్రాన్తిజ్ఞాన	55
		బాల్యేక్షణకా	56	భ్రుకుటికుటిలా	15

మత్తస్సర్వమహం	64	మేధాశ్రద్ధాసర	24	యన్న దేవాన	21
మత్తితు స్తత్కృతం	65	మైత్రేయకథయా	10	యన్నాయంభగ	21
మధురాంశావ్య	242	మైత్రేయధర్మజ్ఞ	1	యన్మయంచ	1
మనవమను	305	యచ్చాన్యభాత్వం	100	యమనియమ	124
మనసాధ్యాన	317	యచ్చైతద్భువన	110	యమశాస్త్ర	220
మనసై వజగత్	253	యజ్ఞఃపశుః	101	యమునాంచారి	217
వ నురప్యాహ	299	యజ్ఞవిద్యామహః	24	యయాత్మేత్రజ్ఞ	306
మనుష్య దేహినాం	253	యజ్ఞేశాచ్యుత	101	యయాతిశాపాత్	252
మనుష్య క్షేచ	25	యజ్ఞైస్త్వమిజ్యసే	250	యయాచకాచిత్	235
మనుష్యధర్మ	253	యతఃప్రధాన	53	యస్మాజ్జ్యోతీంషి	100
మన్థానంమందరం	22	యత్కించిత్యుజ్యతే	69	యస్మిన్నస్తమతిః	311
మందరాదేరధి	22	యత్తుకాలాస్తరేణా	105	యస్యనాదేన	252
మమూప్యఖల	211	యత్రసర్వంయత	20	యస్యప్రసాదా	157
మమాయం (సి)	219	యత్రామ్బునిస్యస్య	241	యస్యైషా	84
మమాస్తిచక్ర	125	యథర్తుఃప్వృతు	13	యస్యాయుతా	21
మయి ద్వేషాను	65	యథాగ్నిదధత	207	యస్యావతార	64
మయిథక్తిస్తవా	65	యథాప్రధానేన	4	యానిమూర్తాని	72
మయిభృత్యేస్థితే	253	యథానక్తం	88	యాప్రీతిరవివేకా	65
మరీచిమిత్రై	58	యథానర్వగతో	17	యావతఃకురుతే	56
మల్లప్రాశ్నిక	248	యథానసదక	10	యావత్సూర్య	160
మహాబలాక్	209	యథాసూయస్త	299	యావన్నాత్రే (త్ర)	93
మహావరాహః	8	యథాహికదళీ	33	యువేవసుదేవః	249
మహీఘటత్వం	100	యదమ్బువైష్ణవః	100	యేతుజ్ఞానవిః	9
మహోత్సవమి	249	యదస్తియన్నాస్తి	100	యైస్సద్ధర్మపరైః	265
మాంసాశ్మక్పాయ	56	యదాతుశుద్ధం	100	యోక్తంత్వా	22
మామకూరేతి	241	యాదాహ్నోతి	292	యోగనిద్రామహః	214
మాయయామోహ (లోభ) 23		యదివోస్తిమయి	231	యోగస్వరూపం	105
మాయామోహేన	151	యదిశక్నోషి	220	యోగాత్స్వధ్యాయ	301
మాలాకారేణ	246	యదేతద్భృత్యతే	9	యోగిధ్యేయం	53
మిత్రైతద్యత్	107	యద్యనోస్తిపరః	105	యోగినామమృతం	14
ముదాయుక్తమా	245	యదైవశక్యచి	14	యోనస్తఃపుథివీం	241
మూర్త్యంబ్రహ్మ	71	యన్నదృష్టంసురా	92	రక్షతుత్వామశేషా	219
మృగమధ్యేయథా	248			రగమాత్రాణి	4

రసాశలగర	165	విభూతయోహరే:	69	శరీరారోగ్యమై	24
రాజ్యేగృహ్నన్తి	304	విభేదజనకే	206	శాస్త్రావిష్కరణేష	52
రామేణాశ్వాసితా	257	విముక్తిఫల	24	శంకుమారాకృతి	95
దృష్టికోకృష్ణ	25	విషయేభ్యస్సమా	225	శిరోరోగ	297
దండ్రాకాలాస్తకా	69	విష్ణవేనర్వ	2	శీతోష్ణ	297
రూపమన్యధరే:	307	విష్ణుంగ్రసిష్ఠం	?	శుక్లకృష్ణాదుణా:	88
రూపవణాది	3	విష్ణునామాన	296	శుక్ల (దివ్య)మాల్యామ్బర	28
వత్సనుధ్యగతం	2 1	విష్ణుర్మన్వాదయ:	69	శుద్ధేమహావిభా	300
వరంవరయ	33	విష్ణువామసాదా	168	శుభేనమనసా	221
వరంవృణీప్వ	24	విష్ణుశక్తిపరా	306	శూద్రసానిధు:	291
వర్ణాశ్రమాచార	126	విష్ణోరేతావిభా	69	శైధిల్యముప	213
వసతిమనసి	125	విష్ణోరేహసపాయి	25	శ్రీపూర్వముద	25
వసతిహృది	124	విష్ణోరేహనురూ	25	శ్రీరేవీపయన:	23
వసన్తితత్ర	200	విష్ణోశ్రీరస	17	శ్రీవత్ససంస్థాన	71
వస్త్రేప్రగృహ్య	247	విష్ణోస్సకాశా	2	శ్రుతాన్వసపుత్ర	209
వస్త్ర్యస్తికిం	100	విష్ణోస్వరూపాత్	3	శ్రూయతాం	
వస్త్ర్యేకమేవ	86	విష్ణోధారమ్	101	(తచ్ఛ్రూయతాం)	304
వాతాహతామ్బు	222	విసస్యారతదా	64	శ్రూయతాంపర	55
వామనోరక్షతు	219	విస్తారపుర్వ	56	వప్తిర్వషణసహ	179
వాయువస్థేచ	296	వేణురద్ధివి	107	ఋషిదశశ్రీసహ	269
వారివహ్నయనిలా	5	వేదశబ్దేభ్య	12	స ఈశ్వరోవ్యప్తి	300
వాసనారోగకుణ్ఠే	304	వేదేషువేదాస్తేషు	296	స ఏవక్షోభక:	4
వాసుదేవేమనో	86	వైకారికస్తేజస	4	స సర్వభూత	5
వికాసికమలే	23	వ్యక్తంవిష్ణుస్తథా	3	స ఏవస్పృశ్య	5
వికాసిముఖ	246	వ్యగ్రాయామథ	220	స ఏవాహమవ	64
విశితాశ్రీదశా	20	వ్యాధితాసోమహా	239	సంజ్ఞాయతేయేన	101
విజ్ఞానంప్రాపకం	308	వ్రజపరిహృత్య	124	సంత్యక్తాయే	24
విజ్ఞానమేకం	100	శక్తయస్సర్వ	5	సందేశై:	257
విజ్ఞానవిభృద్భి	100	శతశ్రతోర్వృషభ	159	సంభక్తేతి	300
విద్యాన్యాశిల్ప	62	శబ్దబ్రహ్మణి	300	సంభవన్తితతో	4
నిధూన్వతోవేద	8	శబ్దమాత్రం తథా	4	సంమాననాపరాం	103
వినాహేయై	300	శబ్దాదిభిర్ద	4	సంవ్యవహార	101
నినిష్ఠస్త్వ	305	శరణంత్యామ	21	సంస్కృతాకృత్య	242

సంహారాచ	5	సర్వజ్ఞస్సర్వ	218	సోహంతేదేవ	225
సఖ్యఃపశ్యత	249	సర్వత్రాసా	8	సోయంత్యాంశర	256
సచాపిభగవాన్	45	సర్వందుఃఖమయం	56	సోహంసచత్వం	111
సతధాసహగో	286	సర్వభూతస్థితా	24	సోహమిచ్ఛామి	1
సత్వాదయోన	20	సర్వభూతాత్మకే	62	సౌమ్యరూపః	124
సత్వాసక్తమతిః	54	సర్వభూతేషు	69	సౌమ్యాసౌమ్యైః	24
సదదశోతదా	241	సర్వయజ్ఞమయం	24	స్తన్యాశ్రీప్రరురోద	220
సదైకరూప	2	సర్వశక్తిమయో	71	స్తుతోహంయత్త్వ	216
సద్భావవచం	101	సర్వస్యజగతః	221	స్ఫుర్వమాత్రస్తు	4
సనన్దనాద్యైః	244	సర్వాణిత్ర	300	స్ఫుటిక(గిరి)మణిశిలా	124
సన్ధ్యాకాలేతు	91	సర్వేచైతేవశం	123	స్మృతంసంకల్పనా	240
సపరస్పర్శ	71	సర్వేశ్వరిస్సర్వ	300	స్మృతోయచ్ఛతి	56
సప్తసప్తమో	118	సశ్లాఘ్యః	24	త్రప్తా(శుప్తా)స్మజతి	5
సప్తతిస్తుసహ	88	ససంజ్ఞాయాతి	5	స్వ(సు)ధాత్వం	24
సఫలందేవి	216	ససర్వభూత	300	స్వపురుషమభి	123
సమమతిరాత్మ	124	సాత్త్వికోరాజస	4	స్వరూపంబ్రహ్మ	
సమస్తకల్యాణ	300	సాధవఃక్షీణ	181	స్వగ్నేపిపాతభీత	299
సమస్తజగతాం	65	సాధుమైత్రేయ	1	స్వశక్త్యావస్తు	9
సమస్తశక్తిరూ	307	సాధ్యాభావే	62	స్వాధ్యాయశౌచ	305
సమస్తపేయ(భేద)	70	సావిద్యాయావి	62	స్వాధ్యాయాన్యోగ	301
సమస్తావయవేభ్యః	105	సుకపోలంసువి	307	హతాశ్చతే	151
సమస్తాశ్చక్తియః	307	సుఖభావైకల	299	హయాశ్చసప్త	89
సమాధిభజ్ఞః	102	సుగంధమేతత్	246	హరిగురువశగో	124
సమాశ్రితాద్రుహ్య	57	సుగాఢంపరి	242	హరిమపర	124
సముత్థితోపి	8	సుప్రభాతాచ	240	హవిషాకృష్ణ	81
సమేత్యాన్యోన్య	4	సుప్రభాతాద్య	243	హవ్యకవ్యభగేక	163
సర్గసిగ్ధినివాశానా	3	సూర్యాంశుజనితం	229	హిరణ్యగిర్భో	306
సర్గ(స్పష్టి)స్థితృప్త	70	స్పష్టిస్థితృప్త	5	హృదయస్తత్వతః	61
సర్వజాతిరియం	225	సేవేతయోగీ	305	హృదయేనోద్వహాన్	60
సర్వగత్వాదన	64	సోపేయసంధ్యజ	242	హృదియదిభగవాన్	124

శ్రీ రస్తు
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీ పరాశరమహర్షి ప్రణీతం
శ్రీ విష్ణుపురాణమ్

తత్త్వేన యశ్చిదచిదీశ్వరతత్త్విభావభోగాభవగాతమహాయగతినిదాః |
సందేశాయస్మిరమితీ పురాణరత్నం తిస్త్వైనమామునివరాయ వరాశంకయ ||

ప్రథమాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః

శ్రీనూత ఉవాచ —

పరాశరంమునివరం కృతపార్వాష్టికక్రియమ్ | మైత్రేయఃపరిప్రచ్య ప్రణివత్యాభివాద్యచ || 1

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

త్వత్తోహివేదాధ్యయనమగ్ధీతమఖిలంగురో | ధర్మశాస్త్రాణిచర్వాణి తథాజ్ఞానియథాక్రమమ్ || 2

త్వత్ప్రసాదాన్మునిశ్రేష్ఠమామస్యేనాకృతశ్రమమ్ | వత్స్యన్విసర్వశాస్త్రేషుప్రాయశోయేషితద్విదః ||

సోహమిచ్ఛామిసర్వజ్ఞశ్రోతుంత్వత్తోయదాజగత్ | బహువభూయశ్చయథామహాభాగభిష్యతి || 4

యస్మయంచబగద్బ్రహ్మాయతస్తైచ్చతచ్చరాచరమ్ | లీనమాసిద్ధధాన్యత్రలయమేష్యతియత్రచ

యత్ప్రమాణానిభూతానిదేవాదీనాంచసంభవమ్ | సముద్రపర్వతానాంచసంస్థానంచతథాభవః || 6

సూర్యాదీనాంచ సంస్థానం ప్రచూణం మునినత్తమ్ |

దేవాదీనాం తథావంశాన్మనూమస్వప్తిరాశిచ ||

7

కల్పాకల్పవిభాగాంశ్చచాతుర్యగవికల్పితాః |

కల్పాన్ప్రస్యస్వరూపంచయుగధర్మాంశ్చకృత్స్మశిః ||

8

దేవమేవాధివానాంచచరితంయస్సహమునే | వేదశాఖాప్రణయనియథావద్వాప్యసకత్త్వకమ్ |

ధర్మాంశ్చబ్రాహ్మణాదీనాం తథాచాశ్రమవాసినామ్ |

శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంసర్వం త్వత్తోవాసిష్ఠందచ |

10

బ్రహ్మప్రసాదప్రపణంకురుష్వమయిమాసనమ్ | యేనాసామేతద్జ్ఞానియాంత్వత్ప్రసాదాన్మహమునే

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

సాధుమైత్రేయధర్మజ్ఞస్సగిత్తోస్త్రిపురాతనమ్ | పితృపితృమ భగవాన్వసిష్ఠాయనవాచమా || 12

విశ్వామిత్రప్రయత్రేచరక్షసాభక్షితఃపురా | త్రితస్తాతస్తతఃక్రోధో మైత్రేయోస్త్రిమామితి || 13

తతోహంరక్షసాంసత్త్రంవివాశాయసమాంభమ్ | భస్మీకృతాశ్చశతశస్త్రస్థితోనిశాచరాః || 14

తతస్సంక్షీయమాణేషు తేషుర్మత్స్వశేషతః । మామువాచమహాభాగోవసిష్ఠోఽస్సత్త్వితామహః ॥ 15
 అలమత్యస్తకోపేన తాతమన్యుమిమంజహి । రాక్షసా నాచరాధ్యన్తి పితుస్తేవిహితః హితత్ ॥ 16
 మూఢానామేవభవతిక్రోధోఽఙ్గానవతాంకుతః । హన్యతేతాతకః కేన యతస్సక్తృభక్తుమా ॥ 17
 సంచితస్యాపి మహతా వత్స క్లేశేన మానవైః । యశసస్తపసశ్చైవ క్రోధో నాశకరః పరః ॥ 18
 స్వర్గాపవర్గావ్యాసేధకారణంపరమృదయః । వజ్రాయన్విసదాక్రోధం తాత మాతద్వశోభవ ॥ 19
 అలంనిశాచరైర్దృగ్దైర్దీపైర్నిరంజరాధిభిః । సత్రంతేవిరమత్వేతత్తమాసారాహి సాధవః ॥ 20
 ఏవం తాతేనతేనాహమనునీతోమహాత్మనా । ఉపసంహృతవాణాస్త్రంసద్యస్తద్వాక్యకారవాత్ ॥ 21
 తతఃప్రీతస్సభగవాణవసిష్ఠోమునిస త్తమః । సంప్రాప్తశ్చతదాతత్రపులస్త్యబ్రహ్మణస్సుతః ॥ 22
 పితామహేనదత్తాఘ్నఃకృతాసనపరిగ్రహః । మామువాచమహాభాగోమైత్రేయపులహగ్రజః ॥ 23

పులస్త్య ఉవాచ :-

వైరేమహతీయద్వాక్యాద్ధర్మోరద్యాత్రితాక్షమా । త్వయాతస్మాత్సమస్తావిధవాణాస్త్రాణివేత్స్యతి ॥
 సంతతేనామమచ్ఛేదః క్రుద్ధేనాపియతఃకృతః । త్వయాతస్మాత్సహాభాగదిదామ్యన్యంమహానరమ్ ॥ 25

పురాణసంహితాకతా భవా వత్స భవిష్యతి ।

దేవతాపారమాధ్యంంచ యథావద్వేత్స్యతే భవా ॥ 26

ప్రప్నుతేచనివృతేచకర్మణ్యస్తమలామతిః । మత్ప్రసాదాదసందిగ్ధా తవ వత్స భవిష్యతి ॥ 27

శతశ్చప్రాహ భగవాణవసిష్ఠో మేపితామహః । పులస్త్యేన యదుక్తంతే సర్వమేతద్భవిష్యతి ॥ 28

ఇతిపూర్వంవసిష్ఠేనపులస్త్యేనచధీమతా । యదుక్తంతే స్మృతింయూతిత్వత్ప్రశ్నాదఖిలంముమ్ ॥ 29

సోహంవదామ్యశేషంతేమైత్రేయపరిపృచ్ఛతే । పురాణసంహితాంసమ్యక్ తాంనిబోధయథాతథమ్ ॥

విష్ణోస్సకాశాదుద్భూతంజగత్తత్ప్రవచస్థితమ్ । స్థితిసంయమకర్తాఽసౌ జగతోఽస్య జగచ్ఛ సః ॥ 31

మిత్రాపుత్రవచోనిశమ్య సకలంస్మృత్యాత్మనస్తద్విరం

సత్రంచైవనివారితం స సుమహాభాగోభవత్రారణమ్ ।

కృత్యావైష్ణవముత్తమం మునివరం మైత్రేయమధ్యాపయ

త్తత్త్వాద్ధాప్రితిపాదనం ప్రవదతాంసర్వాధాంశశృణ్వతామ్ ॥ 32

ఇతి సర్వపురాణానామాదిభూతే బ్రహ్మణ్ణాభ్యే మహాపురాణే

ఉద్భృతాయాం పారాశర్యసంహితాయాం

శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః. ౧.

ప్రథమాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ —

అభికారాయశుద్ధాయనిత్యాయపరమాత్మనే । నదైకరూపరూపాయవిష్ణవేనర్వజిష్ణవే ॥

సమోహీరణ్యగభాఽయహరయేశంకరాయచ । వాసుదేవాయతారాయసగఃస్థిత్యస్తకారితే॥ 2
 ఏకానేకస్వరూపాయస్థూలసూక్ష్మత్వనేనమః । అవ్యక్తవ్యక్తరూపాయ విష్ణవేముక్తిహితవే॥ 3
 సగఃస్థితీవిగతానాంజగతోయోజగస్త్వయః । మూలభూతోనమస్తస్మైవిష్ణవేపరమాత్మనే॥ 4
 ఆధారభూతంవిశ్వస్యాప్యణీయాంసమణీయసామ్ । ప్రణమ్యసస్వభూతస్థమచ్యుతంపురుషోత్తమమ్॥ 5
 జ్ఞానస్వరూపమత్యస్తనిమోలంపరమార్థతః । తమేవార్థస్వరూపేణ భ్రాన్తిదిశఃసతఃస్థితమ్॥ 6
 విష్ణుంగ్రసిష్ణుంవిశ్వస్యస్థితౌసగేతథాప్రభుమ్ । ప్రణమ్య జగతామీశమజన్మత్యయమవ్యయమ్॥
 కథయామియథాపూర్వంబహుదైవ్యగుణినత్తమైః । పృష్టఃప్రోవాచభగవాన్బ్రహ్మయోనిఃపితామహః॥
 తైశ్చోక్తంపురుకుత్సాయ భూభుజేనర్పదాతతే । సారస్వతాయతేనాపి మహ్యంసారస్వతేనచ॥ 9
 పరః పరాణాంపరమః పరమాత్మాత్మసంస్థితః । రూపవర్ణాదినిదేశవిశేషణవివర్జితః॥ 10
 అపత్యయవిసాశాభ్యాంపరిణామర్థిజన్మభిః । విజ్ఞేతశ్శక్యతే వక్త్రంయస్సదాస్తీతికేవలమ్॥ 11
 సర్వత్రాసౌ సమస్తంచ వసత్యత్రేతివైయతః । తతస్సవాసుదేవేతి విద్యద్భిఃపరిపర్యతే॥ 12
 తద్బ్రహ్మపరమంనిత్య మజమత్యయమవ్యయమ్ । ఏకస్వరూపంతునదాహేయాభావాచ్ఛనిర్మలమ్॥
 తదేవసర్వమేతచ్ఛ వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపవత్ । తథాపురుషరూపేణ కాలరూపేణచ స్థితమ్॥ 14
 పరస్యబ్రహ్మణోరూపంపురుషఃప్రథమంద్విజ । వ్యక్తావ్యక్తతథైవాన్యేరూపేకాలస్తథాపరమ్॥ 15
 ప్రధానపురుషవ్యక్తకాలానాంపరమంహీయత్ । పశ్యన్తీసూరయశ్శుద్ధంతద్విష్ణోఃపరమంపదమ్॥ 16
 ప్రధానపురుషవ్యక్తకాలాన్మైత్రవిభాగతః । రూపాణిస్థితినగాన్స్తవ్యక్తిసద్భావహేతవః॥ 17
 వ్యక్తంవిష్ణుస్తథావ్యక్తంపురుషఃకాలవచచ । క్రిడతోబాలకస్యేవ చేష్టాంతస్యనిశామయ॥ 18
 అవ్యక్తంకారణంయత్తత్ప్రధానమృషినత్తమైః । ప్రోచ్యతేప్రకృతిస్సూక్ష్మానిత్యంనదనదాత్మకమ్॥
 అక్షరంనాన్యదాధారమమేయమజరంధ్రువమ్ । శబ్దస్పృశఃపీషాంతద్రూపాదిభిరసంయుతమ్॥
 త్రిగుణంతజ్జగద్యోనిరనాదిప్రభవాప్యయమ్ । తేనాగ్రేసర్వమేవాసీద్వాప్యప్రంవైప్రలయాదన॥
 వేదవాదవిరోబ్రహ్మనియతా బ్రహ్మవాదినః । పరమైవైతమేవార్థం ప్రధానప్రతిపాదకమ్॥ 22
 నాహం నరాత్రినఃసభో నభూమినానీత్తమో జ్యోతిరభూన్నదాన్యత్ ।
 శ్రోత్రాదిబుద్ధ్యానుపలభ్యమేకం ప్రాధానికం బ్రహ్మపుమాంస్తదాసీత్॥ 23
 విష్ణోస్స్వరూపాత్పూర్వోదితే ద్యే రూపేప్రధానం పురుషశ్చవిప్ర ।
 తస్మైవతేన న్యేనధృతేవియక్తేరూపాన్తరంతద్విజకాలసంజ్ఞమ్॥ 24
 ప్రకృతౌసంస్థితంవ్యక్తమతీతప్రలయేతుయత్ । తస్మాత్ప్రాకృతసంజ్ఞోయముచ్యతేప్రతిసంచరః॥ 25
 అనాదిభేదగర్వాకాలోనాన్తో స్యద్విజవిద్యతే ।
 అప్రసాద్యాస్తతస్తేనగఃస్థిత్యస్తనంయమా॥ 26
 గుణసామ్యే తతస్తస్మై పురుషపుంసివ్యవస్థితే । కాలస్వరూపంతద్విష్ణోమైత్రేయ పరివర్తతే॥ 27
 తతస్తతత్పరంబ్రహ్మ పరమాత్మాజగన్మయః । సర్వగస్వస్వభూతేశస్సర్వాత్పా పరమేశ్వరః॥ 28

ప్రధానపురుషోచాపిపవిత్ర్యాత్మేచ్ఛయాహరిః | త్నోభయామాససంప్రాప్తేసగః కాలేవ్యయావ్యయా
యథాసన్నిధిమాత్రేణగర్భః త్నోభాయజాయతే | మనసోనోపకర్తృత్వా త్తథాసాపరమేశ్వరః || 30
సవవ త్నోభకోబ్రహ్మ త్నోభ్యశ్చపురుషోత్తమః | ససంకోచవికాసాభ్యాంప్రధానత్వేపిచక్రితః || 31
వికాసాణుస్వరూపైశ్చబ్రహ్మరూపాదిభిస్తథా | వ్యక్తస్వరూపశ్చతథావిష్ణుస్వరూపేశ్వరేశ్వరః || 32
గుణసామ్యాత్తతస్తస్మాత్తేత్రజ్ఞాధిపి తాన్మునే | గుణవ్యజ్ఞానసంభూతిస్సగః కాలే ద్విజోత్తమ || 33

ప్రధానతత్త్వముగూర్చితంమహాత్మం తత్సమావృణోత్ |

సాత్త్వికోరాజసశ్చైవ తామసశ్చత్రిధా మహాత్ ||

34

ప్రధానతత్త్వేన సమం త్వచావీజమివావృతమ్ | వైకారికస్తైజసశ్చ భూతాదిశ్చైవ తామసః || 35

త్రివిధోఽయమహంకారో మహత్తత్త్వాదజాయత |

భూతేస్త్రియాణాం పేతుస్సత్రిగుణత్వాన్మహామునే | యథాప్రగానేనమహాత్మమాతానతథావృతః

భూతాదిస్తువికుర్వాణః శబ్దతన్మాత్రకంతతః | ససజః శబ్దతన్మాత్రాదాకశం శబ్దలక్షణమ్ || 37

శబ్దమాత్రంతథాకాశంభూతాదిస్ససమావృణోత్ | ఆకాశస్తువికుర్వాణః స్పృశమాత్రంససజః హ ||

బలవానభవద్యాయస్తస్యస్పృశోఽగుణోమతః | ఆకాశంశబ్దమాత్రంతుస్పృశమాత్రంసమావృణోత్ ||

తతోవాయుర్వికుర్వాణోరూపమాత్రంససజః హ | జ్యోతిరీతత్పద్యతేమాదౌస్తద్రూపగుణముచ్యతే ||

స్పృశమాత్రస్తువై వాయూరూపమాత్రం సమావృణోత్ |

జ్యోతిశ్చాపి వికుర్వాణం రసమాత్రం ససజః హ ||

41

సంభవంతితోమ్భాంసిరసాధారాణితానితు | రసమాత్రాణిచామ్భాంసిరూపమాత్రంసమావృణోత్

వికుర్వాణానిచామ్భాంసిగర్భమాత్రంససజః హే | సంఘోఽజాయతేతన్మాత్తస్యగర్భోగుణోమతః || 43

తస్మింస్తస్మింశ్చతన్మాత్రం తేజతన్మాత్రతా స్మృతా ||

14

తన్మాత్రాణ్యవిశేషాణి లవిశేషాస్తతోహితే ||

45

సశాస్త్రానాపిఘోరాస్తేనమూఢాశ్చావిశేషిణః | భూతతన్మాత్రసర్గోయమహంకారాత్తుతామసాత్ ||

తైజసాన్ద్రియాణ్యహుదేవావై కారికాదశ | ఏకాదశంమనశ్చాత్రదేవావై కారికాస్సృతాః ||

త్వక్పక్షునాఽసికాజిహ్వశ్రోత్రమృతచపశ్చమమ్ | శబ్దాదీనామవాప్త్యర్థంబుద్ధియుక్తానివైద్విజ ||

పాయూపశౌకరాపాదావాక్పమైత్రేయ పశ్చమీ | విసగః శిల్పగతు్యక్తికర్మతేమాంచ కథ్యతే || 49

ఆకాశవాయుతేజాంసి సలిలం పృథివీతథా | శబ్దాదిభిగుణైర్బ్రహ్మగోసంయుక్తాన్యత్తరోత్తరైః ||

శాస్త్రాఘోరాశ్చ మూఢాశ్చ విశేషాస్తేనతేస్మృతాః ||

51

నానావీర్యాపృథగ్భూతాస్తతస్తేనంహతింవిना | నాశక్నువత్ప్రజాన్రష్టమసమాగమ్యకృతస్సృశః ||

సమేత్యాన్యోన్యసంయోగంపరస్పరసమాశ్రయాః | ఏకసంఘాతలక్ష్యాశ్చసంప్రాప్తైక్యమశేషతః ||

పురుషాధిపితత్వాచ్చాప్యవ్యక్తానుగ్రహేణచ | మహదాద్యావిశేషాన్తాహ్యణ్ణముత్పాదయన్తితే ||

తత్రమేణివృద్ధంసజ్జలబుద్ధుదవత్సమమ్ | భూతేభ్యోఽణ్డంమహాబుద్ధే బృహత్తదుదకేశయమ్ ||

ప్రాకృతంబ్రహ్మరూపస్య విష్ణోఃస్థానమునుత్తమమ్ ||

55

తత్రావ్యక్తస్వరూపోసావ్యక్తరూపోజగత్పతిః | విష్ణుబ్రహ్మస్వరూపేణస్వయమేవవ్యవస్థితః || 56

మేరుదుల్బమభూత్తస్యజరాయుశ్చమహీధరాః | గభోఽదకంసముద్రాశ్చతస్యానృసుమహాత్మనః ||

సాద్రిద్వీపసముద్రాశ్చసంజ్యోతిర్లోకసంగ్రహః | తస్మిన్నడ్డేభవద్విప్రసదేవాసురమానుషః || 58

వారివహ్నయ్నిలాకాశైస్తతోభూతాదినాబహిః | వృతందశగుణైరణ్డంభూతాదిర్మహతాతథా || 59

అవ్యక్తేనావృతోబ్రహ్మ తైస్సరైఃసహితోమహాః |

ఏభిరావరణైరణ్డం సప్తభిఃప్రాకృతైవృతమ్ ||

నారికేలఫలస్యాస్తబీజం బాహ్యదలైరివ ||

60

జుహ్వరజోగుణంతత్రస్వయంవిశ్వేష్వరోహరిః | బ్రహ్మభూత్వాస్యజగతోవిస్సృష్టాసంప్రవర్తతే || 61

సృష్టంచపాత్యనుయుగంయూపత్యైవికల్పనా | సత్త్వభృద్భగవాన్విష్ణుఃప్రమేయపరాక్రమః ||

తమోద్రేకీచకల్పాస్తేరుద్రరూపీ జనాదీనః | మైత్రేయాఖిలభూతాని భక్షయత్యతిభీషణః || 63

సంభక్ష్యసర్వభూతానిజగత్స్యేకాణఃపీకృతే | నాగపర్యజ్ఞశయనేతేతేసాపరమేశ్వరః || 64

ప్రబుద్ధశ్చపునఃసృష్టిం కరోతిబ్రహ్మరూపధృత్ ||

65

సృష్టిఫిత్స్యచకరణీం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికామ్ | ససుజ్ఞాయాతి భగవానేకవజనాదీనః || 66

సప్తాసృజతిచాత్మానంవిష్ణుఃపాల్యంచపాతించ | ఉపసంక్రియతేచాస్తేనంహతాఃచస్వయంప్రభుః ||

పుథివ్యాపస్తథా తేజోవాయురాకాశవనచ | సర్వేంద్రియాస్త్రఃకరణం పురుషాఖ్యంహి యజ్జగత్ ||

సవనసర్వభూతాత్మావిశ్వరూపోయతోవ్యయః | సగాదికంతతోస్త్వైవ బూత్థ ముపకారకమ్ ||

సవన సృజ్యస్సచసగఃకతాః సవనపాత్యత్తిచ పాల్యతేచ |

బ్రహ్మద్వయస్థాభిరశేషమూర్తిఃవిష్ణువఃరిపోవరదోవరేణ్యః ||

70

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః. ౨.

ప్రథమాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

నిగుణస్యాప్రమేయస్యశుద్ధస్యాప్యమలాత్మనః | కథంసగాదికత్వత్వంబ్రహ్మణోభ్యుపపద్యతే ||

శ్రీ పరాశర ఉవాచ —

తత్త్వంస్సర్వభావానామచిన్త్యజ్ఞానగోచరాః | యతోతోబ్రహ్మణస్తాస్తసగాద్యాభావతత్త్వయః ||

భవన్తితపతాంక్రేష్ట పావకస్యయథోష్ణతా ||

తన్నిబోధయథాసగేభగవాన్సంప్రవర్తతే | నారాయణఃఖ్యోభగవాన్బ్రహ్మలోకపితామహః ||

ఉత్పన్నఃప్రాచ్యతేవిద్వన్నిత్యవవోపచారతః ||

4

నిజేనతస్యమానేన ఆయుర్వషణ్ శతంస్మృతమ్ । తత్పరాఖ్యంతదధంచపరాధమభిధీయతే ॥ 5
కాలస్వరూపవిష్ణోశ్చయన్మయోక్తంతవానఘ । తేనతస్యనిబోధత్వం పరిమాణోపపాదనమ్ ॥ 6
అన్యేషాంచైవజన్మానాంచరాణామచరాశ్చయే । భూభూభృత్యాగరాదీనామశేషాణాంచసత్తమమ్ ॥
కాష్ఠాపశ్చదశాఖ్యాతానిమేమామునిసత్తమమ్ । కాష్ఠాత్రింశత్కలాత్రింశత్కలామాహూతికోవిధిః ॥

తావత్సంఖ్యైరహోరాత్రంముహూతైర్మానుషంస్మృతమ్ ।

అహోరాత్రాణితావన్తి మానసపక్షద్వయాత్మకః ॥

9

తైష్ఠిద్భిరయనంవషణ్ ద్వేయనేదక్షిణోత్తరే । అయనందక్షిణంరాత్రిదేవానాముత్తరందినమ్ ॥
దివ్యైవకర్మకసహస్రైస్తుకృతత్రేతాదిసంజ్ఞకమ్ । చతుర్ద్యగంద్వాదశభిత్తద్విభాగనిబోధమే ॥ 11

చత్వారిత్రిణీద్వైకంకృతాదిషుయథాక్రమమ్ ।

దివ్యాబ్జానాంసహస్రాణియగేష్వాపః పురావిదః ॥

12

తత్ప్రమాణైశ్శతైస్సంధ్యా పూర్వా తత్రాభిధీయతే ।

సంధ్యాంశశ్చాపి తత్తుల్యో యుగస్యానస్తరోహి సః ॥

13

సంధ్యాసంధ్యాంశయోరస్తర్యఃకాలోమునిసత్తమమ్ । యుగాఖ్యఃసశువిజ్ఞేయఃకృతత్రేతాదిసంజ్ఞతః ॥
కృతంత్రేతాద్వాపరశ్చకలిశ్చేతిచతుర్ద్యగమ్ । ప్రోవ్యతేతత్సహస్రంచబ్రహ్మణోదివసంమునే ॥

బ్రహ్మణోదివసేబ్రహ్మణమనవస్తుచతుర్దశః । భవన్తిపరిణామంచ తేషాంకాలకృతంశృణు ॥ 16

సప్తవషణ్సురాశ్చక్రోమనుస్తత్సూనవోన్మపః ।

ఏకకాలేహిసృజ్యన్తే సంహ్రియన్తేచ పూర్వవత్ ॥

17

చతుర్ద్యగాణాంసంఖ్యాతాసాధికాప్యేకసప్తతిః । మన్వస్తరస్యసంఖ్యేయంమూనుషైవకత్సరైర్ద్విజ ॥ 18

అష్టైశతసహస్రాణిదివ్యయాసంఖ్యయాస్మృతమ్ । ద్విపశ్చాశ్చ త్తథాన్యానిసహస్రాణ్యధికానిశు ॥ 19

త్రింశతోత్కటస్తుసంపూర్ణాస్సంఖ్యాతాస్సంఖ్యయాద్విజ ।

సప్తషష్ఠిస్తథాన్యాని నియుతానిమహామునే ॥

20

వింశతిశ్చసహస్రాణికాలోయమధికంవినా । మన్వస్తరస్యసంఖ్యేయంమూనుషైవకత్సరైర్ద్విజ ॥ 21

చతుర్దశగుణోప్యేషకాలోబ్రాహ్మమహస్మృతమ్ ।

బ్రాహ్మోనైమిత్తికోనామ తస్యాన్తే ప్రతిసంచరః ॥

22

తదాహిదహ్యతేసర్వంత్రైలోక్యంభూభూవాదికమ్ ।

జనంప్రయాన్తితాపాతామహలోకనివాసిః ॥

23

ఏకార్ణవేతుత్తైలోక్యైబ్రహ్మనారాయణాత్మకః । భోగిశ్చయ్యంగతశ్చేత్తైలోక్యగ్రాసబృంహితః ॥

జనన్తయోగిభిదేవఃచిన్త్యమానోబ్జసంభవః । తత్ప్రమాణాంహితాంరాత్రింతదన్తేనృజతేపునః ॥

ఏవంచబ్రహ్మణోనవకమేవంవషణ్ శతంతతుత్ । శతంహితస్యనవమాణాంపరమాయుర్గృహాత్మనః ॥

ఏకమస్యాప్యతీతంతుచరాధికంబ్రహ్మణోనఘ । తస్యాన్తేభూన్మహాకల్పః పాద్యుత్పత్తిభిశ్చుతః ॥ 27

ద్వితీయస్యపరాధః స్యవతఃమానస్యవై ద్విజ । వారాహాఇతికల్పౌఽయంప్రథమఃపరికీర్తితః ॥ 28
ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే తృతీయోఽధ్యాయః. 3.

ప్రథమాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

బ్రహ్మనారాయణాభ్యోసౌకల్యచౌభగవాన్యాథా । ససజ్జనస్వభూతానితస్మేవదమహామునే ॥ 1

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ప్రజాస్ససజ్జభగవాన్బ్రహ్మనారాయణాత్మకః । ప్రజాపతిపతిర్దేవోయాథాతస్మేనిశామయ ॥ 2

అతీతకల్పవసానేనిశామప్రృథ్వితితఃప్రభుః । సత్త్వోద్రిక్తస్తదాబ్రహ్మ శూన్యంలోకమనైక్షిత ॥ 3

నారాయణఃపరోఽచిన్త్యఃపరేషామసిసప్రభుః । బ్రహ్మస్వరూపీభగవాననాదిసర్వసంభవః ॥ 4

ఇమంచోదాహరన్త్యత్రశ్లోకంనారాయణంప్రతి । బ్రహ్మస్వరూపిణం దేవంజగతఃప్రభవాప్యయమ్ ॥ 5

ఆపోనారాఇతిప్రోక్షాంపోవై నరనూనవః । అయంతస్యతాఃపూర్వంతేనారాయణఃస్మృతః ॥ 6

తోయాస్తస్మాంపశీం జ్ఞాత్వా జగత్త్యేకాణాంవే ప్రభుః ।

అనుమానాత్తదుద్ధారంత్యేకామఃప్రజాపతిః ॥ 7

అకరోత్సృష్టనూమన్యాంకల్పదిషుయాథాపురా । మత్స్యకూర్మాదికాంతద్వద్వారాహంవపురాశ్చితః

వేదయజ్ఞమయందూపమ్ అశేషజగతఃస్థితౌ । స్థితఃస్థిరాత్మా సర్వాత్మావరమాత్మాప్రజాపతిః ॥ 9

జనలోకగతైస్సిద్ధైఃసనకాదైర్విరిభిష్టుతః । ప్రవివేశ తదాతోయమాత్మాధారోఽధరాగరః ॥ 10

నిరీక్ష్యతంతదాదేవీ సాతాలతలమాగతమ్ । తుష్టావప్రణతాభూత్వాభక్తిసమ్రూపసుంధరా ॥ 11

పుథిప్రసాదః :—

సమస్తేపురిష్ఠికాక్షతుభ్యంతంభగదాధర । మాముద్ధరాస్మాదద్యత్వం త్వత్తోహంపూర్వముఖితా ॥ 12

త్వయాహముద్ధృతాపూర్వంత్వస్వయాహంజనాదఃస । తథాన్యానిచభూతానిగగనాదీన్యశేషతః ॥

సమస్తేపరమాత్మాత్మకపురుషాత్మన్నమోస్తుతే । ప్రధానవ్యక్తభూతాయకాలభూతాయతేఽమః ॥

త్వంతా సర్వభూతారాంత్యంసాతా త్వంవినాశకృత్ ।

సర్గాదిమప్రభోబ్రహ్మవిష్ణురుద్రాత్మయాపభృత్ ॥ 15

సంభక్షయిత్వాసకలం జగత్త్యేకాణాంవీకృతే । శేషేత్వమేవగోవింద చిన్త్యమానోమనీషిభిః ॥ 16

భవతోయత్పరంరూపంతన్నజానాతికశ్చన । అవతారేషుయద్రూపంతదచన్ది దివౌకసః ॥ 17

త్వామారాధ్యపరంబ్రహ్మయాతాముక్తింముమక్షివః ।

సానుదేవమనారాధ్య కోషోక్షం సమవాప్స్యతి ॥ 18

యతిః శ్చిన్నసాగ్రాహ్యం యద్దాగ్రహ్యం చక్షురాదిభిః ।

బుద్ధ్యాచయత్పరిచ్ఛేద్యం తద్రూపమఖిలంతవ ॥

19

త్వస్యయాహంత్యదాధారాత్వత్పూజ్యత్వత్సమాశ్రయా ।

మూఢపీమితి లోకోయమభిధత్తే తతోహిమాం ॥

20

జయాఖిలజ్ఞానమయజయస్కాలమయావ్యయ । జయాన స్తజయావ్యక్తజయవ్యక్తమయప్రభో ॥ 21

పరాపరాత్మకౌసర్వాత్మకజయయజ్ఞపతేనఘ ।

త్వంయజ్ఞస్త్వంపపట్కార స్త్వమోంకార స్త్వమగ్నయః ॥

22

త్వంవేదా స్త్వంతదజ్ఞానిత్వంయజ్ఞపురుషోహరే । సూర్యాదయోగ్రహస్తారానక్షత్రాణ్యఖిలానిచ ॥

మూతామూతామదృశ్యంచ దృశ్యంచపురుషోత్తమ ।

యచ్ఛక్తంయచ్ఛనైవోక్తం మయాత్ర పరమేశ్వర ॥

తత్సర్వంత్వంనమస్తుభ్యం భూయోభూయోనమోనమః ॥

24

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంస్తూయమానస్తుపృథివ్యా పృథివీధరః । సామస్వరగ్వనిశ్రీమాక జగజ్జః పరిఘఘృణరమ్ ॥

తతస్సముత్త్రిప్య ధరాంస్వదంష్ట్రయా మహావరాహఃస్ఫుటపద్మలోచనః ।

రసాతలాదుత్పలప్రసన్నిభః సముత్థితో సీలభివాచలో మహాక ॥

26

ఉత్తిష్టతాతేన ముఖానిలాహతం తత్సంభవామ్యాజనలోకసంశ్రయాక ।

సనద్దనాదీనపకల్మషాన్సుసంశ్చకార భూయోపి పవిత్రతాపదమ్ ॥

27

ప్రయాన్తితోయాని ఖురాగ్రవిక్షతే రసాతలే ధిృతశబ్దసంతతి ।

శ్వాసానిలాస్తాః పరతఃప్రయాన్తి సిద్ధా జనే యే నియతం వసన్తి ॥

28

ఉత్తిష్టత స్తస్యజలాద్రకుక్షేర్మహావరాహస్యమహీంవిగృహ్య ।

విఘ్నాన్వతోవేదమయంశరీరం రోమాన్తరస్థామునయఃస్తువన్తి ॥

29

తంతృప్తువుస్తోషపరితచేతసో లోకేజనే యే నివసన్తి యోగినః ।

సనద్దనాద్యాహ్యతినమ్రకన్దధరా ధరాధరం తారతన్యోన్మేక్షణమ్ ॥

30

జయేశ్వరాణాంపరమేశ కేశవప్రభో గదాశంఖధరానిచక్రభృత్ ।

ప్రనూతినాశస్థితిపేతురీశ్వరస్త్వమేవ నాన్యత్పరమంచ యత్పదమ్ ॥

31

పాదేషువేదా స్తవయాపదంష్ట్ర దనేషుయజ్ఞాశ్చితియశ్చవక్త్రే ।

హుతాశజహ్లోస్వి తనూరుహోణి దభాః ప్రభోయజ్ఞపుమాంస్త్వమేవ ॥

32

విలోచనేరాత్ర్యహానీమహాత్మక సర్వాత్మకంబ్రహ్మపరింశితస్తే ।

సూక్తాన్యశేమాణీసటాకలాపో ఘ్రాణంసమస్తాని హవీంసిగేవ ॥

33

స్రుక్తుండనామస్వరధీరనాదప్రాగ్వంశకాయాఖిలసత్త్రిసంధే ।

పూతేశష్టదశశ్రవణోఽసిదేవ సనతనాత్మకభగవత్ప్రసీద ॥

34

పదక్రమాక్రాంత్యభవం భవంత్యమాదిస్థితించూర్ణరవిశ్వమూలే

విశ్వస్యవిద్యుఃపరమేశ్వరోఽసి ప్రసీద నాథోఽసి చరాచరస్య ||

35

దంష్ట్రాగ్రవిన్యస్తమశేషమేతద్భూమణ్డలం నాథ విభావ్యతే తే |

విగాహతఃపద్మవనం విలగ్నం సరోజినీపత్రమివోధపఙ్కమ్ ||

36

ద్యావాప్యథివ్యోరతులప్రభావ యదస్తరం తద్వపుసాతనైవ |

వ్యాప్తంజగద్వ్యాప్తినమధఃదీప్తే హితాయవిశ్వస్యవిభో భవత్సమ్ ||

37

పరమాధఃస్త్వమేనైకోనాన్యోస్త్రిజగతఃపతే | తనైవమహిమాయేనవ్యాప్తమేతచ్ఛరాచరమ్ || 38

యదేతద్దృశ్యతేమూతఃమేతత్జ్ఞానాత్మనస్తవ | భాన్విజ్ఞానేనపశ్యన్విజగద్రూపమయోగినః || 39

జ్ఞానస్వరూపమఖిలంజగదేతదబుద్ధయః | అథఃస్వరూపంపశ్యన్లోభామ్యస్తేమోహసంప్లవే || 40

యేతుజ్ఞానవిదత్సుద్ధచేతసస్తేజఃఖిలంజగత్ | జ్ఞానాత్మకంప్రపశ్యన్నిత్యద్రూపం పరమేశ్వర || 41

ప్రసీదసర్వసర్వాత్మకాపాయజగతామిమామ్ | ఉద్ధరోర్విమమేయాత్మకశంసోదేహ్యబ్జలోచన ||

సత్త్వోద్రిక్తోఽసిభగవత్ గోవిందపృథివీమిమామ్ | సముద్ధరభవామేశ శంసోదేహ్యబ్జలోచన || 42

సగఃప్రవృత్తిభవతోజగతాముపకారిణీ | భవత్వేషానమస్తేస్తు శంసోదేహ్యబ్జలోచన || 43

సగఃప్రవృత్తిభవతోజగతాముపకారిణీ | భవత్వేషానమస్తేస్తు శంసోదేహ్యబ్జలోచన || 44

శ్రీ పరాశర ఉవాచ —

ఏవంసంస్తూయమానస్తు పరమాత్మామహీధరః | ఉజ్జహరక్షితింక్షిప్రంస్యస్తవాంశ్చమహామ్భసి ||

తస్యోపరిజతాఘస్యమహతీనాఽపస్థితా | వితతత్వాత్తు దేహస్య నమహియాతి సంప్లవమ్ || 46

తతఃక్షితింసమాంకృత్వా పృథివ్యాంసోఽచినోద్గీర్ణః | యథావిభాగంభగవానవాదిఃపరమేశ్వరః ||

ప్రాక్సగఃదధానఖిలాపర్యతాకృతృథివీతలే | అమోఘేనప్రభావేణససజామోఘవాఙ్మతః || 48

భూవిభాగంతతఃకృత్వా సప్తద్వీపాః యథాతథమ్ |

భూరాద్యాంశ్చతురోలోకాః పూర్వపత్నమకల్మయత్ ||

49

బ్రహ్మరూపధరోదేవస్తతోఽసౌరజసావృతః | చకారసృష్టింభగవాంశ్చతువక్త్రధరోహరిః || 50

నిమిత్తమాత్రమేవాసౌనృజ్ఞానాంసగఃకర్మణి | ప్రధానకారణీభూతాయతోవై సృజ్యశక్తయః ||

నిమిత్తమాత్రంముక్తైవంనాన్యత్కించిదసీయతే | నీయతేతపతాంక్రేష్టస్వశక్త్యావస్తువస్తుతామ్ ||

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః. ౪.

ప్రథమాంశే పశ్చిమోఽధ్యాయః

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

యథాససజఃదేనోసాదేవమిశితృదాసవాక్ | మనుష్యతిర్యగ్వృక్షాదీకభూన్యోమనలితాకసః || 1

యద్గుణం యత్స్వభావం చ యత్స్వరూపం జగద్విజ |

సగాదౌ సృష్టవాక్ బ్రహ్మ తస్యమాచక్ష్య విస్తరాత్ ||

2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

మైత్రేయకథయామ్యేతత్ శృణుస్వ సుసమాహితః । యథాసనజః దేవో సా దేవాదినఖలా విభుః ॥

సృష్టించి నయత స్తస్యసగౌఢిమయథాపురా । అబుధిపూర్వకస్సగః । ప్రాదుభూత స్తమోమయః ॥

తమోమోహో మహామోహస్తామిప్రో హ్యస్థసంజ్ఞితః ।

అవిద్యాపశ్చపర్వైషా ప్రాదుభూతా మహాత్మనః ॥

పశ్చిధావస్థితస్సగౌఢ్యాయతోఽప్రిబోధవాక్ । బహిరస్తశ్చప్రకాశస్సంవృతాత్మానగాత్మకః ॥

ముఖ్యానగాయతశ్చోక్తాముఖ్యసగౌఢతస్సత్వతః ॥

తందృష్ట్యానసాధకం సగౌఢమమన్యత పరంపునః ॥

తస్మాద్భిధ్యాయతస్సగౌఢస్థిర్యక్రోసితాభ్యవతః ।

యస్మాద్ధిర్యక్రవృత్తిశుతిర్యక్రోసితాత్మతస్సత్వతః ॥

పశ్చాదయస్తేవిఖ్యాతాస్తమః । ప్రాయాహ్యవేదినః । ఉత్పథగ్రాహిణైస్సవతేజ్ఞానేజ్ఞానమానినః ॥ 10

అహంకృతాఅహంమానాస్తావింశద్వధాత్మకాః । అన్తఃప్రకాశాస్తేనశ్వేహ్యవృతాశ్చపరస్పరమ్ ॥

తమప్యసాధకం మత్వాధ్యాయతోఽన్యస్తతోభవత్ ।

ఉద్ధౌప్రోతాస్తృతీయస్తు సాత్త్వికోధ్వేమవతః ।

తేనుఖప్రీతిబహులాబహిరస్తశ్చనావృతాః । ప్రకాశాబహిరస్తశ్చఉద్ధౌప్రోతోద్భవాఃస్సృతాః ॥

తుష్టాత్మనస్తృతీయస్తుదేవసగౌఢస్ససృతః । తస్మిన్సగౌఢవత్ప్రీతినిష్పన్నేబ్రహ్మణస్తుదా ॥

తతోఽన్యం సతదాదధ్యో సాధకంసగౌఢముత్తమమ్ ।

అసాధకాంస్తుతాజ్ఞాత్వా ముఖ్యసగౌఢిసంభవాక్ ॥

తథాభిధ్యాయత స్తస్యసత్యాభిధ్యాయినస్తతః । ప్రాదుభూత స్తదావ్యక్తాదవాక్రోసితాస్తుసాధకః ॥

యస్మాదవాక్స్వయవధక్స్త తతోఽర్వాక్రోసితసఃస్సృతాః ।

తేచ ప్రకాశబహులాస్తమోద్రిక్తా రజోధికాః ॥

తస్మాత్తేదుఃఖబహులాభూయోభూయశ్చకారిణః । ప్రకాశాబహిరస్తశ్చమనుష్యాసాధకాస్తుతే ॥

ఇత్యేతేకథితాస్సగౌఢాష్టదశేమునినత్తమ । ప్రథమోహతస్సగౌఢిజ్ఞేయోబ్రహ్మణస్తు సః ॥ 19

తస్మాత్ప్రాణాంద్యితీయశ్చభూతసగౌఢస్ససంస్కృతః । నైకారిః స్తృతీయస్తుసగౌఢద్వియకఃస్సృతః ॥

ఇత్యేషప్రాకృతస్సగౌఢస్సంభూతో బుధిపూర్వకః ।

ముఖ్యసగౌఢశ్చసృథక్స్తు ముఖ్యానైస్సావరాస్తృతాః ॥

పశ్చిమిశ్చహియః । ప్రోక్తాన్తస్యగోఢ్యసృజిత్యతే ।

తతోధ్వేప్రోతసాంపయో దేవసగౌఢస్స సంస్కృతః ॥

తతోఽర్వాక్రోసితసాంసగౌఢస్సప్తమస్సృత మానుషః ॥

అష్టమోనుగ్రహస్సగౌఢాసత్త్వికస్తాపసశ్చసః ।

పశ్చాత్తే నైకృతాస్సగౌఢాః । ప్రాకృతాస్తు త్రయస్సృతాః ॥

24

ప్రాకృతోవైకృతశ్చైవకామారోనవమస్కృతః । ఇత్యేతేనైవమఖ్యాతానవసగాఃప్రజాపతేః॥
ప్రాకృతావైకృతాశ్చైవజగతోమూలహేతివః । సృజతోజగదీశస్యకిమన్యచ్ఛోతుమిచ్ఛసి ॥ 26

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ —

సంక్షేపాత్కథితస్యగోదేవాదీనాంత్యయామునే । విస్తరాచ్ఛోగుమిచ్ఛామిత్వత్తోమునివరోత్తమ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ —

కమభిభావితాఃపూర్వైః కుశలంకుశలైస్తుతాః ।

ఖ్యాత్యాతయాహ్యనిర్దుక్తాఃసంహారేపుష్పసంహృతాః ॥ 28

స్థావరాంతాస్సురాద్యాశ్చప్రజాబ్రహ్మంశ్చతుర్విధాః ।

బ్రహ్మణఃకుర్వతిస్సృష్టింజన్తరేమానసాస్తుతాః ॥ 29

తతోదేవాసురపితౄణునుష్యాంశ్చచతుష్టయమ్ ।

సిన్ధుక్షురమ్భాంసేతానిస్వమాత్మానమయూయుజత్ ॥ 30

యుక్తాత్మనస్తమోమాత్రాహ్యుద్రిక్తాభూత్రజాపతేః ।

సిన్ధుక్షోడకఘనాతుర్వమసురాజన్తరేతితిః ॥ 31

ఉత్ససజఃతతస్తాంతతమోమాత్రాత్పితౄణాంతమమ్ । సామిత్వక్తాతమస్తేనమైత్రేయాభూద్విభావరీ ॥

సిన్ధుక్షురన్యదేహస్థఃప్రీతిమావతతస్సురాః । సత్తోద్రిక్తాస్సుముద్భూతాముఖతోబ్రహ్మణోద్విజ ॥ 33

త్యక్తాసాపితనుస్తేనగత్త్వప్రాయమభూద్దీనమ్ । తతోహిబలినోరాత్రావసురాదేవతాదివా ॥ 34

సత్త్వమాత్రాత్పితౄణామేవతతోన్యాంజగ్రహేతినుమ్ । పితృవన్యన్యమానస్యపితరస్తస్యజన్తరే ॥ 35

ఉత్ససజఃపితౄణస్తృప్తావతితస్తామపినప్రభుః । సాచోత్పిష్టాభవత్సంధ్యాదినక్తాస్తరఫితిః ॥ 36

రజోమాత్రాత్పితౄణామన్యాంజగ్రహేనతినుంతితిః । రజోమాత్రోత్కటాజాతామనుష్యాద్విజసత్తమమ్ ॥

తామప్యాశుతిత్యాదతినుంసద్యఃప్రజాపతేః ।

జ్యోత్స్నాసమభవచ్ఛాపిప్రాకృంధ్యా యాభిధీయతే ॥ 38

జ్యోత్స్నాగమేతబలినోమనుష్యాపితరస్తథా । మైత్రేయసంధ్యాసమయేతిస్మాదేతేభవన్తిన్తై ॥ 39

జ్యోత్స్నారాత్రహాసీసంధ్యాచత్వార్యేతానివైవిభాః ।

బ్రహ్మణస్తృశరీరాణాంత్రిగుణోపాశ్రయాణితు ॥ 40

రజోమాత్రాత్పితౄణామేవతతోన్యాంజగ్రహేతినుమ్ । తితిఃక్షుద్భ్రహ్మణోజాతాజన్తకోపస్తయాతతిః

క్షుత్క్షామానన్ధకారేభ సోఽసృజద్భగవాన్ప్రభుః ।

విరూపాశ్శ్రుతాజాతాస్తేభద్రధావంస్తతఃప్రభుమ్ ॥ 42

మైవంభోరక్షితామేషయైద కంరాక్షసాస్తుతే । ఊచుజ్జ్వామిత్వస్యేయేతేయక్షాస్తుజక్షణాత్ ॥

అప్రియేతుతాదృష్ట్యాకేశాశ్శీర్వస్తవేధసః । హీనాశ్చశిరసోభూయఃసమారోహస్తతచ్ఛిరః ॥ 44

సహజాత్మైభవసహా హీనత్వాదహయస్యస్థితాః ।

తతఃక్రుద్ధోజగత్సప్తా త్రోధాత్మానోవినిర్జమే ॥

వశేనకపితేనోగ్రా భూతాస్తేషితాశనాః ॥

45

ధ్యాయతోజ్ఞాత్వముత్పన్నాగధర్వాస్తస్యతత్తణాత్ । పిబన్జజ్జరేగాంవై గధర్వాస్తేనేతేద్విజ ॥

ఏతానిస్మప్త్యాభగవాన్బ్రహ్మతచ్చక్తిచోదితః । తితిస్సుచ్చస్తతోన్యానివ ముంసివయసోస్మజత్ ॥

అవయోవక్ష్యశ్చక్రేముఖతోజాస్సస్మప్తవాన్ । స్మప్తవానుదరాద్ధాశ్చపాశ్వాభ్యాంచప్రజాపతిః ॥

పద్భ్యగ్చాశ్వాన్సమాతక్తాన్రాసభాన్గవయాన్మృగాన్ ।

ఉప్తానిశ్యతరాంతైచైవ న్యజూనన్యాంశ్చజాతయః ॥

49

ఓషధ్యఃఫలమూలిన్యోలోమధ్యస్తస్యబజ్జరే । త్రేతాయగముఖేబ్రహ్మ కల్పస్యాదాద్విజోత్తమ ॥

స్మప్త్యా పశ్వోషధీస్సవ్యక్ యయోజ సతిథాద్వరే ॥

50

గౌరజఃపురుషోమేషుశ్చాశ్వశ్యతరగదఃభాః । ఏతాన్యాగ్రమ్యాన్పశూనాపశురారణ్యంశ్చనిబోధమే

శ్వాపదాద్విఖురహా ప్రివాసరాఃపక్షిపశ్చమూః । బౌదకాఃపశవష్టమాస ప్రమాస్తసరీరృపాః ॥

52

గాయత్రంచ ఋచశ్చైవ త్రివృత్స్తోమం రథస్తరమ్ ।

అగ్నిప్తోమంచయజ్ఞానాం నిర్జమేప్రథమాన్మృఖాత్ ॥

53

యజాంషి త్రైష్టుభంచస్తస్మింపశ్చదశంతథా । బృహతాన్మతథోక్త్యంచదక్షిణాదస్మజన్మృఖాత్ ॥

సామానిభగతిఫస్తస్మింసుం పదశంతథా । వైరూపమతిరాత్రంచపశ్విరూదస్మజన్మృఖాత్ ॥

55

ఏకశతమథర్వాణమప్తోర్యామాణమేవచ ।

అనుష్టుభంచవై రాజముత్తరాదస్మజన్మృఖాత్ ॥

56

ఉచ్చావచానిభూతానిగాత్రేధ్యస్తస్యబజ్జరే । దేవాసురపిత్వాన్స్మప్త్యాసుమహ్యంశ్చప్రజాపతిః ॥

తతఃపునస్ససజాదాసంకల్ప్యసపితామహః । యత్రాశ్విచాన్గధర్వాన్స్తథైవాపురసాంగణాన్ ॥

సరకిన్నరరత్నాంసివయఃపశుమృగోరగాన్ । అవ్యయంచవ్యయంపైవయదిదంస్థావజ్జమమ్ ॥

59

తత్ససజతదాబ్రహ్మభగవానాదికృద్విభుః । తేషాంయేయానికర్తాణిప్రాకృప్త్యాప్రతిపదిరే ॥

తాన్యేవతేప్రపద్యస్తే సృజ్యమానాఃపునఃపునః ॥

60

హింస్రాహింసేమృదుక్రూరే ధర్మాధర్మావృత్యాతే ।

తద్భావితాఃప్రపద్యస్తే తస్మాత్తత్సృరోచతే ॥

61

ఇద్వియాభేషుభూతేషుశరీరేషుచసప్రభుః । నానాత్వంవినియోగంచతద్దైవస్యసృజత్స్వయమ్ ॥

62

నామరూపంచభూతానాంకృత్యానాంచప్రపశ్చసమ్ । వేదశబ్దేభ్యఏవాదాదేవాదీనాంచకారణః ॥

ఋషీణాంనామధేయానియథావేదశ్రుతానివై । తథానియోగయోగ్యానిహ్యన్యేషామపిసోకిరోత్ ॥

యథతుఃవ్యృతులింగానినానారూపాణిపర్యయే । దృశ్యస్తేతానితాన్యేవతథాభావాయుగాదిషు ॥

కరోత్యేవంవిధాంస్సృష్టింసగాగౌసపునఃపునః । సిస్సతాశక్తియ్యోసౌసృజ్యతక్తిప్రచోదితిః ॥

66

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ఋషిమోఽధ్యాయః, ౫.

ప్రథమాంశే షష్ఠాఽధ్యాయః

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ —

అర్వాక్రస్థితాన్తుకథితోభవతాయస్తుమానుషః | బ్రహ్మవిస్తరతోబ్రూహీబ్రహ్మతిమస్సృజద్యథా ||
యథాచ వణానసృజద్యద్ధణాంశ్చ మహామునే |
యచ్ఛతేషాంస్మృతంకమన్ విప్రాదీనాంతదుచ్ఛతామ్ || 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

సత్యాభిధ్యాయసఃపూర్వం సిన్ధుక్షోబ్రహ్మణోజగత్ |
అజాయస్తద్విజ్రతేష్ట సత్తోవిదిక్తా ముఖాత్ప్రజాః || 3
వక్షసోరజసోదిక్తాస్తథానన్యోబ్రహ్మణోఽభవత్ | రజసాతమసాచై వసముదిక్తాస్తథోరుతః || 4
పద్భ్యానున్యాఃప్రజాబ్రహ్మససజఃద్విజన త్తమ | తమఃప్రధానాస్తాస్సర్వాశ్చాతుర్వణ్యఃమిదంతతః ||
బ్రాహ్మణాఃక్షత్రి, రు, వై శ్యాశ్చుద్రాశ్చద్విజన త్తమ | సాగోరువక్షస్సలతోముఖతశ్చసముద్గతాః ||
యజ్ఞనిష్పత్తయేసర్వమేతద్భవ్యచకారై | చాతుర్వణ్యఃమహాభాగయజ్ఞసాధనముత్తమమ్ ||
యజ్ఞక్షౌరాప్యాయితాదేవా వృష్టుత్సగేణతాఃప్రజాః |
అప్యాయయస్తేధర్మజ్ఞయజ్ఞాకల్యాణహేతవః || 8

నిష్పద్యస్తేనరైస్తైస్తుస్పధర్మాభిరతైస్సదా | విశుద్ధాచరణోపేతైస్సద్భిస్సన్యాగఃగామిభిః || 9
స్వగాఽపవగాఽమానుష్యాత్పాప్నువన్తిమహామునే | యథాభిరుచింతసానంతిర్యాగ్నిమనుజాద్విజ ||
ప్రజాస్తాబ్రహ్మణాస్సృష్టాశ్చాతుర్వణ్యవ్యవస్థితాః | సమ్యక్ప్రధానమూచారప్రవణామునిన త్తమ ||
యథేచ్ఛావాసనిరతాస్సర్వబాధావివర్జితాః | శుద్ధాస్తఃకరణశ్శుద్ధాఃసర్వామహాసనిర్మలాః || 12
శుద్ధేవతాసాంమనసిశుద్ధేస్తస్సుస్థితేహరా | శుద్ధజ్ఞానంప్రపశ్యన్తివిష్టాఖ్యం యేనతత్పదమ్ || 13
తతఃకాలాత్మకోయోఽసౌతస్యాంశఃకథితోహరేః | ససాతయత్సిఘంఘోరమల్పమల్పాల్పసారవత్ ||
అధర్మబీజభూతంతుతమోలోభసముద్భవమ్ | ప్రజాసుతాసుమైత్రేయ రాగాదికమసాధకమ్ || 15
తతస్సానసహసిద్ధిస్తాసాంనాతీవజాయతే | రసోల్లాసాదయశ్చన్యాసిద్ధయోఽప్యేభవన్తియాః || 16
తాసుక్షీణాస్యశేషాసువధమానేవపాతకే | ద్వన్వాభిభవదుఃఖాతాస్తాభవన్తి తతఃప్రజాః || 17
తతోదుర్గాణితాశ్చక్రధాన్వం పార్వతహృదకమ్ |

కృత్రిమంచతథాదుగ్ధం పురఖవన్టకాదియత్ || 18
గృహణీచయథాన్యాయంతేషుచక్ర పురాదిషు | శీతాతపాదిబాధానాం ప్రశమాయమహామునే ||
ప్రతికారమిమంకృత్వా శీతాదేస్తాఃప్రజాఃపునః |
వాతోపాయంతతత్తత్తక్రహన్స్తసిద్ధించకర్మజామ్ || 20
ప్రీహయశ్చయవాశ్చైవగోధూమా అణవస్త్రీలాః | ప్రియజ్ఞవోహ్యుదారాశ్చకోరదూషాస్సతీసకాః ||
మాషాముద్గామసూరాశ్చనిష్పావాస్సకులుత్థకాః | అధక్యశ్చణికాశ్చైవశణాస్సప్తదశస్మృతాః || 22

ఇత్యేతాః ఓషధీనాంతు గ్రామ్యాణాంజాతయో మునే ।

ఓషధ్యోయాజ్ఞికాశ్చైచ గ్రామ్యారణ్యాశ్చతుర్దశః ॥

23

వ్రీహయస్యనువామాషాగోధూమాతిణవస్తిలాః । ప్రియశ్శసంప్రమాప్యేతే అష్టమాస్తుకులుప్తకాః ॥

శ్యామాకాస్త్యభినీవారా జతిలాగుగ్గ వేధుకాః । తథావేణయవాఃప్రోక్తాస్తద్వన్యకటకామునే ॥

గ్రామ్యారణ్యాస్సప్రతాప్యేతాః ఓషధ్యస్తుచతుర్దశః ।

యాజ్ఞనిష్పత్తయేయాజ్ఞస్తథాఽఽసౌపేతురుత్తమః ॥

26

ఏతాశ్చసహయజ్ఞేనప్రజానాంకారణంపరమ్ । పరాపరవిదఃప్రాజ్ఞాస్తతోయాజ్ఞావితన్వతే ॥

27

అహస్యహస్యనుష్ఠానంయాజ్ఞానాంమునిసత్తమ । ఉపకారకరంపుంసాంక్రియమాణాఘశాస్త్రదమ్ ॥

యేహాంతుకాలస్సప్రోఽసౌపాపబిస్తుర్భవముతే । చేతస్సువవృధేచక్రస్తేనయాజ్ఞేషుమూఽసమ్ ॥

29

వేదాస్తేద్యంతథాదేవాన్యజ్ఞకర్మాదికంచయత్ । తత్సర్వంనిన్దమానాస్తేయాజ్ఞవ్యాసేధికారిణాః ॥

30

ప్రవృత్తిమార్గఃపుష్పిత్తికారిణోఽదనిన్దకాః । దురాత్మానోదురాచారాబభూవుఃకుటిలాశయాః ॥

సంసిద్ధాయాంతువాతాకాయా ప్రహాఃసృష్టౌప్రహపతిః ।

మర్యాదాంస్థాపయామాసు యథాస్థానంయథాగుణమ్ ॥

32

వణానామాశ్రమాణాంచధర్మాధర్మభృతాంవర ।

లోకాంశ్చసర్వవణానాంసమ్యగ్ధర్మానుసాలినామ్ ॥

33

ప్రాజాపత్యంబ్రాహ్మణానాంస్మృతంస్థానంక్రియావతామ్ ।

స్థానమైంద్రంక్షత్రియాణాంసంగ్రామేష్వనివతినామ్ ॥

34

సైశ్యానాంమాదుతింస్థానంస్వధ్మనిరతాత్మనామ్ ।

గాంధర్వంశూద్రజాతీనాంపరిచర్యాచువతినామ్ ॥

35

అష్టాశీతీసహస్రాణియతీనామూర్ధ్వరేతసామ్ । స్మృతంతేహాంతుయత్స్థానంతదేవగురువాసినామ్ ॥

సప్తక్షేణాంచయత్స్థానంస్మృతంతద్వైవనాకసామ్ ।

ప్రాజాపత్యంగృహస్థానాన్యాశీనాంబ్రహ్మసంజ్ఞితమ్ ॥

37

యోగినామమృతంస్థానంస్వాత్మసంతోషకారిణామ్ ॥

38

ఏకాన్తీసస్పదాబ్రహ్మధ్యాయీయోగినోహియే ।

తేహాంతిత్పరమంస్థానంయదైవపశ్యన్తిసూరయః ॥

39

గత్వాగత్వానివతఃస్తేచన్ద్రీనూర్యాదయోగ్రహాః । అద్యాపినివతఃస్తేద్వాదశాక్షరచిన్దకాః ॥

తామిన్రమన్తామిన్రమహారౌరవరౌరవౌ । అసిప్త్రవనంఘోరంకాలసూత్రమవీచికమ్ ॥

41

వినిష్టకానాంవేదస్యయాజ్ఞవ్యాఘాతకారిణామ్ । స్థానమేతత్సమాఖ్యాతంస్వధర్మత్యాగినశ్చయే ॥

42

ఇతి శ్రీ విష్ణు పురాణే ప్రథమాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః. ౬.

ప్రథమాంశే సప్తమోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

- తతోఽభిధ్యాయత స్తత్యజజ్ఞేమానసాఃప్రజాః । తచ్ఛరీరసముత్పన్నైఃకారైస్తత్కరజైస్సహ
క్షేత్రజ్ఞాన్సుమవతఃస్తగాత్రేభ్యస్తస్యధీమతః ॥ 1
- తేన ర్వేసమువతఃంతయేమయావ్రాగుడిరితాః । దేవాద్యాస్థానరాన్తాశ్చత్రైగుర్యవిషయేస్థితాః ॥ 2
- ఏవంభూతానిస్మృష్టాని చరాణిస్థానరాణిచ ॥ 3
- యదాస్యతాఃప్రజాస్సుర్వా నవ్యవధఃస్తధీమతః । 4
- తదాఽన్యోమానసాఃపుత్రాన్సదృశానాత్మనోఽన్యజత్ ॥ 4
- భృగుంపుల స్త్యంపులహంక్రతుమగ్గీరసంతథా । మరీచిందక్షుమిత్రించపసిషంపైవమానసాన్ ॥ 5
- నవబ్రహ్మణ్యత్యేతే పురాణేనిశ్చయం గతాః ॥ 6
- ఖ్యాతించూతించసంభూతీమంత్రీతంతక్షైవచ । సన్నతించతక్షైవోజామనసూయాంతక్షైవచ ॥
- ప్రసూతించతస్పృష్టాస్తద్దాతేపాంషహత్మనామ్ । 8
- పత్నీన్యభవధ్యమిత్యుక్త్యా తేపామేవతుద త్తవాన్ ॥ 8
- సనద్దనాదయోయేచపూర్వస్మృష్టాస్తువేధసా । న తేలోకేష్వసజ్జన్త నిరపేక్షాఃప్రజాఃప్రతి ॥ 9
- సర్వేతేభ్యాగతజ్ఞానావీతరాగావిమత్సరాః । తేషేవంనిరపేక్షేషు లోకస్మృష్టేషుహత్మనః ॥ 10
- బ్రహ్మణోఽభూన్మహాక్రోధస్త్రోలోక్యదహాఃక్షమః । 11
- తస్యక్రోధసముద్భూతజ్వాలామాలాభిదీపితమ్ ॥
- బ్రహ్మణోఽభూత్తదానర్వం త్రైలోక్యమఖిలంమునే ॥ 11
- భ్రుకుటికుటిలాత్తస్యలలాటాత్క్రోధదీపితత్ । సముత్పన్నస్తదాదుగ్రోమధ్యాహ్నికాసమప్రభః ॥
- లథానారీనరవపుఃప్రచడ్డోఽతిశరీరవాన్ । విభజత్యౌనమిత్యుక్త్యాతంబ్రహ్మంస్తదాధేతతః ॥
- తథోక్తోఽసౌద్విధాస్త్రీత్వంపురుషత్వంతథాఽకరోత్ । బిభేదపురుషత్వంచదశధావైకధాచ సః ॥14
- సౌమ్యాసౌమ్యైస్తథాశాన్తాశాన్తైస్త్రీత్వంచసప్రభః । 15
- బిభేదబహుధాదేవస్సన్ధూపైంసిత్తైస్సితైః ॥
- తతోబ్రహ్మత్సంభూతం పూర్వంస్వాయంభవంప్రభుమ్ । 16
- ఆత్మానమేవకృతవాన్ప్రాజాపత్యేషనుంద్యిజః ॥
- శతరూపాంచతాంనారీం తపోనధూతకల్మషామ్ । 17
- స్వాయంభువోమనుజేఃపత్నీత్యేజగృహేవిభుః ॥
- తస్మాచ్ఛుపురుషాద్దేవీశతరూపావ్యభాయత । ప్రియవ్రతోత్తానపాదాప్రసూత్యాకూతినంజితమ్ ॥18
- కన్యాద్యయంచధమజ్ఞూపాపాదార్యగుణాన్వితమ్ । దదాప్రసూతందక్షాయఅహూతించయేపురా ॥
- ప్రజాపతీస్సజగ్రహతయోజక్షేసదక్షిణః । పుత్రోయజ్ఞోమహాభాగదమృత్యోవిభునంతతః ॥ 20
- యజ్ఞస్యదక్షిణాయాంతు పుత్రాద్వాదశ జజ్ఞరే । 21
- యామూఞ్మతిసమాఖ్యాతా దేవాన్సన్వయంభువేమసా ॥

ప్రసూత్యాంచతథాదక్షశ్చతస్రప్రసావీశితంతథా । సనజకన్యాస్తాసాంతసమ్యక్సమానిమేశ్వరః॥22
శ్రద్ధాలక్ష్మీధృతిస్తుప్తిఃపుష్టిమేధాక్రియాతథా । బుద్ధిలజ్ఞావపుశ్చాన్విసిద్ధిఃతీత్రయోదశీ॥28
వత్స్యథాప్రతిజగ్రాహ ధర్మోదాతాయణీప్రభుః ।

తాభ్యశీష్టాయవీయస్యః ఏకాదశసమలోచనాః ॥ 24

భ్యాతిస్సత్యధనంభూతిఃస్మృతిఃప్రీతిఃక్షమాతథా । సన్నతిశ్చాసూయాచణ్డజాస్వాహస్వధాతథా॥
భృగుభవోమరీచిశ్చతథావైవాణ్ణిరామునిః । పులస్త్యఃపులహశ్చైవక్రతుశ్చషివరస్తథా ॥ 26
అత్రివశస్విహోవహ్నిశ్చపితరశ్చయథాక్రమమ్ । భ్యాత్యాత్యాద్యాజగృహలుకన్యామునయోమునిసత్తమ॥
శ్రద్ధాకామంచలదపణ్ణియమంధృతిరాత్మజమ్ । సంతోషంచతథాతుష్టిలోభంపుష్టిరనూయత॥

మేధాశ్రుతంక్రియాదణ్డంనయంవినయమేవచ ॥ 29

బోధంబుద్ధిస్తథాలజ్ఞావినయంచపురాత్మజమ్ । వ్యవసాయంప్రజక్షేనైక్షేమంశాన్తిరనూయత ॥ 30
సుఖంసిద్ధిర్యశఃతీర్థిశ్చేధమనూనః । కామాద్రతిస్సుతంహవణంధర్మపాత్రమనూయత ॥31
హింసాభార్యాత్వధర్మస్యతయోజక్షేతథాన్మతమ్ । కన్యాచనికృతిస్తాభ్యాంమాయాజక్షేచవేదనా॥
మాయాచవేదనాచైవ మిధువంత్యిదమేతయోః ।

తయోజక్షేధనైవమాయా మృత్యుంభూతాపహరిణమ్ ॥ 33

వేదనాస్వసుతంచాపిదుఃఖంజక్షేధరారవాత్ । మృత్యోవ్యాధిజరాశోకతృష్ణాగ్రోధాశ్చవజ్జిరే॥ 34
దుఃఖోత్తరాస్మృతాప్యేతే సవేచాధమలక్షణాః ।
నైషాంభార్యా సిఫుత్రోవా తేసవేహ్యుధ్వోరేతసః ॥ 35

కాద్రాణ్యేతానిసూపాణివిష్టోమణినిరతృజ । నిత్యప్రలయపేతుశ్చిన్వంజతోస్యప్రయాన్తిన్తై॥36
దక్షిమరీచిరత్రిశ్చభృగుశ్చాద్యాఃప్రజేశ్వరాః । జగత్యత్రమహాభాగనిత్యసగన్యపేతవః ॥ 37
మనహోమనుపుతాశ్చభూపావీర్యధనాశ్చయే । సన్మాగాభిరతాశ్శురాస్తేనిత్యసిథికారిణః ॥ 38

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ —

యేయంనిత్యసిథిబ్రహ్మణి త్యసగన్యస్తథేతితః । నిత్యాభావశ్చ తేషాంనైస్వరూపమమకథ్యతామ్॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

సగన్ధివివాశాంశ్చభగవాన్మధుసూదనః । త్రైస్తేరూపైరచిన్త్యాత్మాకరోత్యవ్యాహతోవిభుః ॥
నైమిత్తికఃప్రాకృతికఃతథైవాత్యన్తికోద్విజ । నిత్యశ్చసర్వభూతానాంప్రలయోయంచతుర్విధః॥41
బ్రాహ్మణైమిత్తికస్తత్రయచ్ఛేతజగతీపతిః । ప్రయాతిప్రాకృతశ్చైవబ్రహ్మణ్డంప్రకృతౌలయమ్ ॥
జ్ఞానాదాత్యన్తికఃప్రోక్తోయోగినివరమాత్మనీ । నిత్యస్సదైవజాతానాయోవివాశోదివానిశమ్ ॥
ప్రసూతిఃప్రకృతేర్యాతుసాస్పృషిఃప్రాకృతాస్మృతా । దైవందినీతథాప్రోక్తాయాస్తరప్రలయాదయ॥
భూతాన్యసఃదినయత్రజాయస్తేమునిసత్తమ । నిత్యసగోహిసప్రోక్తః పురాణాథవిచక్షణైః ॥
ఏవంసవశరీరేషుధగవాభూతభావనః । సంస్థితఃకురుతేవిష్ణురుత్పత్తిసిథిసంయమాత్ ॥ 46

సృష్టిస్థితివినాశానాంశక్తయస్సర్వదేహిషు । వైష్ణవ్యపరివర్తశ్రేష్ఠైతేయాహనిశంసమాః ॥ 47

గుణత్రయమయం హ్యేతద్భుత్వా శక్తిత్రయం మహత్ ।

యోఽతియాతి సయాత్మేవ పరంనావర్తతేపునః ॥

48

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే సప్తమోఽధ్యాయః. 2

ప్రథమాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

కథితస్తామనస్సగో బ్రహ్మణస్తేమహమునే, దుద్రసగంప్రవత్సేమి తన్నేనిగదతశ్చృణు ॥ 1

కల్పదావాత్మనస్తుల్యంనుతంప్రధ్యాయతస్తతః । ప్రాదురానీత్రుభారశ్చేకుమారోసిలలోహితః ॥

దరోదనుస్వరం సోభప్రాద్రవద్విజనత్రమ । కింరోదిషీతితంబ్రహ్మదదంతం ప్రత్యువాచవై ॥ 3

నామదేహీతితంసోభప్రత్యువాచప్రజాపతిః । దుద్రస్తస్యదేవనామ్నాసిమారోదీధైర్యమావహ ॥

ఎవముక్తఃపునసోఽథ సప్తకృత్వో దరోదహ ॥

4

తతోన్యానిదదాతస్తైసప్తమామానివైప్రభః । స్థానానివైషామప్తానాంపత్నీపుత్రాంశ్చవైప్రభుః ॥ 5

భవంశర్వమథేశానంతభాషశుపతింద్విజ । భీమముగ్రంమహాదేవమువాచ సపితామహః ॥ 6

చక్రేనామాన్యథైతానిస్థానాన్యేషాంచకారసః । సూర్యోజలంమహీవాయువహ్నిరాకాశమేవచ ॥

దీక్షితోబ్రాహ్మణస్సమగ్రత్యేతాస్తవవఃక్రమాత్ ॥

7

సువచలాతథైవోమానుకేశీచాపరాశివా । స్వాహాదిశస్త్రధాదీక్షా రోహిణీచయథాక్రమమ్ ॥ 8

సూర్యాదీనంద్విజశ్రేష్ఠదుద్రాద్వైవామభిషుహ । పత్న్యైస్సృతామహాభాగతదపత్యానిమేశ్చృణు ॥

ఏషాంసూతిప్రసూతిభ్యామిదమాపూరితంజగత్ ॥

10

శనైశ్చరస్తథా శుక్రోలోహితాశ్లోమనోజవః ।

స్మస్తఃస్వగోఽథసంతానోబుధశ్చానుక్రమాత్సుతాః ॥

11

ఏవంప్రకారోదుక్రోసాసతీంభార్యానువిదత । ఉపయేమేదుహితరం దక్షస్త్రివప్రజాపతేః ॥ 12

దక్షగోపాచ్చతత్యాజసాసతీ స్వక లేబరమ్ । హిమవద్దుహితానాభూన్యేనాయాం ద్విజనత్రమ ॥ 13

ఉపయేమే పునశ్చోమామనన్యాం భగవాహరః ॥

14

దేవోభాతృవిభాతారాభ్యగోఃఖ్యాతిరనూయత । శ్రియంచదేవదేవస్యపత్నీనారాయణస్యయా ॥ 15

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :-

శీరోదాచ్ఛ్విస్సముత్పన్నా శ్రూయతేఽమృతమస్థనే ।

భృగోఃఖ్యాత్యాం సముత్పన్నేత్యేతదాహ కథంభవాక్ ॥

16

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

నిత్యైవైషాజగన్మాతావిష్ణోశ్శ్రీరసపాయినీ । యథాసర్వగతోవిష్ణుస్తథైవేయం ద్విజోత్తమ ॥ 17

అథోఽవిష్ణురియం వాణీ నీతిరేమానయోహరిః ।

బోధోవిష్ణురియం బుద్ధిధర్మోఽసౌ సత్త్రియాత్వియమ్ ॥ 18

స్రష్టావిష్ణురియం సృష్టిః శ్రీభూమిభూమధరోహరిః ।

సంతోషోభగవాన్ లక్ష్మీస్తుప్తి మైత్రేయశాశ్వతి ॥ 19

ఇచ్ఛాశ్రీభగవాన్ కామాయజ్ఞో సౌదక్షిణాతుసా । ఆబ్యాహుతీరసౌ దేవీపురోడాశోజనాదకనః ॥

పత్నీశాలామునే లక్ష్మీః ప్రాగ్వంశో మధుసూదనః ।

చిలిలక్ష్మీహారీయూప ఇథ్యాశ్రీభగవాన్ కుశః ॥ 21

సామస్వరూపీభగవానుద్గీతికమలాలయా । స్వాహా లక్ష్మీజగన్నాథో వాసుదేవోహుతాశనః ॥ 22

శంకరోభగవాన్ విష్ణుః గౌరీలక్ష్మీద్విజోత్తమ । మైత్రేయ కేశవస్సూర్యస్తత్ప్రభాకమలాలయా ॥ 23

విష్ణుః పితృగణః పద్మాస్వధా శాశ్వతపుష్టిదా । ద్వాత్వీస్సర్వాత్మకో విష్ణురవకాశోఽతివిస్తరః ॥ 24

శశాంశ్రీధరః కాన్తిశ్రీస్తస్యైవానపాయినీ । ధృతిలక్ష్మీజగచ్ఛేష్టావాయుస్సర్వత్రగోహరిః ॥

జలధిద్విజగోవిందస్తద్వేలాశ్రీమహాహమతే । లక్ష్మీస్వరూపమిద్గాః కేదేన్ద్రో మధుసూదనః ॥ 26

యమశ్చక్రధరస్సత్కాధ్ధామాణాకవలాలయా । ఋద్ధిశ్రీశ్రీధరోదేవః స్వయమేవధనేశ్వరః ॥

గౌరీలక్ష్మీమహాభాగకేశవో వరుణస్వయమ్ । శ్రీదేవసేనాతదృతాదేవసేనాపతిహారిః ॥ 28

అవప్తమ్భాగదాపాణిః శక్తిలక్ష్మీద్విజోత్తమ ।

కామాలక్ష్మీనిఃమేషోఽసౌముహూతోఽసౌకలాతుసా ॥ 29

జ్యోత్సాం లక్ష్మీః ప్రదీపో సౌనర్వసుర్దేవ్యగోహరిః । లతాభూతాజగన్నాతాశ్రీవిశ్ణుద్రుఢమనంధితిః ॥

విభావరీత్రీదివసో దేవశ్చక్రగదాధరః । వరప్రదోవరో విష్ణువంధూః పద్మవనాలయా ॥ 31

నదస్వరూపీ భగవాన్ శ్రీనందీరూపసంస్థితా । ధ్వజశ్చపుణ్డరీకాక్షః పతాకాకమలాలయా ॥ 32

తృష్ణాలక్ష్మీజగత్పాన్యమీలోభోనారాయణః పరః । రతీరాగశ్చధర్మజ్ఞ లక్ష్మీగోవిందవివచ ॥ 33

కింవాత్రబహునోక్తేన సంక్షేపేణేదముచ్యతే ॥ 34

దేవతిర్విజృంభమపేషు పున్నామా భగవాన్ హరిః ।

స్త్రీనామ్నీశ్రీశ్చవిజ్ఞేయా నానయోవిద్యతేపరమ్ ॥ 35

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే అష్టమోఽధ్యాయః, ౮.

ప్రథమాంశే నవమోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇదంచశృణుమైత్రేయ యత్పుష్టోమామహత్వయా । శ్రీసంబంధం మయాప్యేతచ్ఛృతమాసీన్ స్థరీచితః ॥

దుర్వాసాశ్శంకరస్యాంశశ్చ చారపృథివిమిమామ్ । నరదశశానప్రజందివ్యామృషివిద్యాధరీకరే ॥ 2

సంతానకానామఖిలం యస్యాగచ్ఛేనవాసితమ్ । అతిసేవ్యమభూద్రుహ్యం స్తద్వనంపనచారిణమ్ ॥ 3

ఉన్న త్తవతధృద్విప్రస్తాంధృష్ట్యాశోభనస్రజమ్ | తాంయయాచేవరాణోహంవిద్యాధరవహూంతతః ||
యాచితాతేనతన్వజీమాలాంవిద్యాధరాజ్జనా | దగౌతస్త్రివిశాలాక్షీసాదరంప్రణిపత్యతమ్ || 5

తామాదాయాత్మనోమూర్ఖిన్స్రజమున్న త్తహపథ్యత్ |

కృత్వాసవిప్రోమైత్రేయ పరిబ్రభామమేదిసిమ్ ||

6

సదదశశసమాయా న్తమున్నతైరావతేస్థితమ్ | త్రైలోక్యాధిపతిం దేవం సహజేనైశ్శచీపతిమ్ || 7

తామాత్మనస్సుశిరసస్స్రజమున్న త్తవత్పుదామ్ | ఆదాయామర రాజాయచిక్షేహస్య త్తవన్మునిః || 8

గృహీత్వాసురరాజేన స్రగైరావతమూర్ధణి | న్యస్తారరాజకైలాసశిఖరే జాహ్నువీయథా || 9

మదాన్ధకారి తాక్షీంసౌగంధోత్కృప్తేనవారణః | కరేణాఘ్రాయ చిక్షేపతాం స్రజంధరణీతలే || 10

తతస్పృశోభభగవాన్దువాసామునిస త్తమః | మైత్రేయ దేవరాజానంక్రుద్ధశ్చైతదువాచహ || 11

దుర్వాసా ఉవాచ :-

ఐశ్వర్యమదదుష్టాత్మన్నతి స్తభోంసివాసవ | శ్రీయోధామగ్రజంయ స్త్వంమద్దత్తాంనాభినద్వసి || 12

ప్రసాద ఇతినోక్తం తేప్రణిపాతపురస్కరమ్ | హఞ్జేత్ఫుల్లకహాలేన చచాషిరసాద్భుతా || 13

మయాదత్తామిమాంమాలాం యస్మాన్నబహుమన్యసే |

త్రైలోక్యశ్రీరతోమూఢ వినాశముపయాస్యతి ||

14

మాంమన్యతేనైస్త్వస్సదృశం నూనం శక్ర భవాన్ ద్విజైః |

అతోంవమానమస్మానుమానినా భవతాకృతమ్ ||

15

మద్దత్తాభవతాయస్మాత్క్షిప్తామాలామహీతలే | తస్మాత్త్రనష్టలక్ష్మీకం త్రైలోక్యం తేభవిష్యతి ||

యస్యసంజాతకోపస్యభయమేతిచరాచరమ్ | తంతస్వంమామతిగర్వేణ దేవరాజావమన్యసే || 17

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

మహేంద్రోవారణస్కంధాదవతీర్య త్వరాన్వితః | ప్రసాదయామాసతదా దువాన్ససమకల్పవమ్ || 18

ప్రసాద్యమాసస్సతదా ప్రణిపాతపురస్కరమ్ | ప్రత్యువాచసహస్రాక్షందువాన్సామునిస త్తమః || 19

దుర్వాసా ఉవాచ :-

నాహంకృపాలు హృదయో నచమాంభజతేక్షమా |

అన్యే తేమునయశ్శక్ర దువాన్ససమవేహి మామ్ ||

20

గౌతమాదిభిరనై స్త్వస్త్వంగర్వమారోపితోముధా | అత్రాన్విసారసర్వస్వందుర్వాససమవేహిమామ్ ||

వసిష్ఠా దైవ్యదక్షయాసానైఃస్తోత్రంకుర్వద్భిరుచ్చక్షైః |

గర్వంగతోసియేనైవం మామప్యద్యావమన్యసే ||

22

బృలజ్జటాలాపస్యభ్రుకుటీకుటిలంముఖమ్ | నిరీక్ష్యకస్త్రీభువనే మమయోనగతోభయమ్ || 23

నాహంక్షుమిష్యేబహునాకిముక్తేనశతక్రతోవిడమ్బనామిమాంభూయః | కరోష్యనునయాత్మికామ్ ||

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

ఇత్యుక్తాప్రయయాచిప్రోదేవరాణోపితంపునః | ఆరుహ్యైరావతంనాగప్రయయానమరావతీమ్ ||

తతః ప్రభృతిని శ్రీకంసశక్రంభవనత్రయమ్ । మైత్రేయానీదపధ్యస్తంసంశ్రిణాపధివీదధమ్ ॥ 26
 నయజ్ఞాస్యంప్రవర్తనేనతపస్యవ్రతాపసాః । నచ దానాదిధర్మేషు మనశ్చక్రేతదాదనః ॥ 27
 నిస్సత్త్వాస్సకలాలోకాలోభాద్యవహతేద్రియాః । న్యత్పేషిహిభూపుస్తేసాభిలాషాద్విజౌత్తమ్ ॥ 28
 యతస్సత్త్వంతతోలక్ష్మీస్సత్త్వంభూత్యనుసారిచ । నిశ్శ్రీకాణాంకుతస్సత్త్వంవినాతేనగుణాఃకతః ॥
 బలశౌర్యాద్యభావాశ్చ పురుషాణాంగురైర్విహ । లజ్ఘనీయస్సమస్తస్యబలశౌర్యవివర్జితః ॥ 30
 భవత్యపధ్యస్తమతిలక్ష్మీతః ప్రథితఃపుమా ॥ ఏవమత్యస్తనిశ్శ్రీకేత్రైలోక్యేనత్త్వవర్జితే ॥ 31

దేవాప్రతిబలోన్యోగంచక్రుదైతేయదానవాః ॥

32

లోభాభిభూతానిశ్శ్రీకాదైత్యాస్సత్త్వవివర్జితాః ।

శ్రియావిహీనైర్విశ్వాత్త్వేదేవైశ్చక్రుస్తతోరణమ్ ॥

33

విజతాస్త్రదశాదైత్యైర్విద్రావ్యాశ్శరణంయయుః । పితామహంసమభాగంపృథాకపర్యురోగమాః ॥
 యథావత్కథితోదేవైర్బ్రహ్మప్రాహతతస్సురా ॥ పరాపరేశంశరణంప్రజధ్యమసురాదనమ్ ॥
 ఉత్పత్తిస్థినాశానామహేతుంహేతుమీశ్వరమ్ । ప్రజాపతిపతింవిష్ణుమనస్తమపరాజితమ్ ॥ 36
 ప్రధానపుంసోరజయోఃకారణంకార్యభూతయోః । ప్రణతాతీహరంవిష్ణుం సవశ్రేయోవిధాన్యతి ॥
 ఏవముక్త్యాసురానసర్వాబ్రహ్మలోకపితామహః । క్షీరోదస్యోత్తరంతీరంత్రైరేవసహితోయయా ॥
 సగత్వాత్రిదశైస్సరైర్వసుమచేతఃపితామహః । తుష్టావవాగ్భిరిష్టాభిఃపరాపరపతింహరిమ్ ॥ 39

బ్రహ్మోవాచ :-

సమామిసవంసవేశమనస్తమజమవ్యయమ్ । లోకధామధరాధారమప్రకాశమభేదినమ్ ॥ 40
 నారాయణమణీమీంసమశేషాణామణీయసామ్ । సమస్తానాంగర్విష్ణంచభూరాదీనాంగరియసామ్ ॥
 యత్రసర్వంయతస్సర్వముత్పన్నంచత్పరస్సరమ్ । సర్వభూతశ్చయఃప్రోక్తఃపరాణామపియఃపరః ॥
 పరఃపరస్సాత్పురుషాత్పరమాత్మస్వరూపధృత్ ।

యోగిభిశ్చిస్త్యతేయోఽసాముక్తిహేతోద్దముత్సుభిః ॥

43

సత్త్వాదయోనసస్త్రీశేయత్రచప్రాకృతాగుణాః । సశుద్ధసర్వశుద్ధేభ్యఃపుమానాద్యఃప్రసీదతు ॥ 44
 కలాకాష్ఠానిమేవాదికాలసూత్రస్యగోచరే । యస్యశక్తిఃశుద్ధస్యప్రసీదతు సనోహరిః ॥ 45
 ప్రోచ్యతేపరమేశోజ్యోత్స్కృద్ధోపుష్పచారతః । ప్రసీదతుసనోవిష్ణురాత్మాయస్సర్వదేహిసామ్ ॥ 46
 యఃకారణంచకార్యంచకారణస్యాపికారణమ్ । కార్యస్యాపిచయఃకార్యంప్రసీదతుసనోహరిః ॥ 47

కార్యకార్యస్యతూర్వ్యం తత్కార్యస్యాపియస్వయమ్ ।

తత్కార్యకార్యభూతోయస్తతశ్చప్రణతాస్మృతమ్ ॥

48

కారణంకారణస్యాపితస్యకారణకారణమ్ । తత్కారణానాంహేతుంతంప్రణతాస్మృతురేశ్వరమ్ ॥
 భోక్తారంభోజ్యభూతంచస్రష్టారంసృజ్యమేవచ । కార్యోత్పత్తిస్వరూపంతంప్రణతాస్మృతంపరంపదమ్ ॥
 విశుద్ధబోధవన్నిత్యమజమక్షయమవ్యయమ్ । అవ్యక్తమవికారంయత్త్వద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ ॥ 51

సన్మూలంనచసూక్ష్మయన్మవిశేషణగోచరమ్ | తత్పదంపరమంవిష్ణోఃప్రణమామసదాఽచలమ్ || 52

యస్యాయుతాయుతాంశాంశే విశ్వశక్తియింస్థితా |

పరబ్రహ్మస్వరూపస్య ప్రణమామ స్తమవ్యయమ్ || 53

యగ్యోగినస్సదోద్యుక్తాఃపుణ్యపాపక్షయేక్షయమ్ | పశ్యన్ప్రణవేచిన్వంతద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ || 54

యన్నదేవానమునయోనచాహంనచశంకరః | జానన్తిపరమేశస్య తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ || 55

శక్తయోయస్య దేవస్యబ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికాః | భవన్త్యభూతపూర్వస్యతద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ || 56

సర్వేశసర్వభూతాత్మకసర్వసర్వాశ్రయాచ్యుత | ప్రసీదవిష్ణోభక్తానాంప్రజకోద్భవ్విగోచరమ్ || 57

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుదీతమాకణ్యబ్రహ్మణత్రిదశాస్తతః | ప్రణమ్యోచుఃప్రసీదేతిప్రజనోద్భవ్విగోచరమ్ || 58

యన్నాయంభగవాన్బ్రహ్మజానాతిపరమంపదమ్ | తన్నతాస్సృజగద్ధామతవసర్వగతాచ్యుత || 59

ఇత్యుక్తేవచసప్తేహందేవానాంబ్రహ్మణస్తథా | ఊచుదేవమయస్సర్వేబృహస్పతిపురోగమాః ||

దేవమయ ఊచుః :—

ఆద్యోయజ్ఞఃపుమానిజ్యోయఃపూర్వేహంచపూర్వజః |

తంసతాస్సృజగత్త్రయః స్రష్టారమవిశేషణమ్ || 61

భగవత్భూతభవ్యేశ్యజ్ఞమూర్తిధరావ్యయ | ప్రసీదప్రణతానాంత్యంసర్వేహందేహదశేనమ్ || 62

ఏషబ్రహ్మసహస్మాభిసూరుదైత్ర్యోచనః | సర్వాదిత్యైస్సమంపూషాపావోయంసహగ్నిభిః || 63

అశ్వినౌవసవశ్చైవసర్వేచైతేమరుద్గణాః | సాధ్యవిశ్వేతథాదేవాదేవేన్ద్రశ్చాయమీశ్వరః || 64

ప్రణామప్రణానాథదైత్యపైన్యపరాశితాః | శరణత్యామనుప్రాప్తాస్సమస్తాదేవతాగణాః || 65

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంస్తూయమానస్తుభగవాన్శక్తచక్రధృత్ | జగముదశేనం తేహామైత్రేయపరమేశ్వరః || 66

తందృష్ట్వా తేతదాదేవాఃశక్తచక్రగదాధరమ్ | అపూర్వరూపసంస్థానం తేజసాంరాశిమూర్జితమ్ || 67

ప్రణమ్యప్రణతాఃపూర్వంసంతోషప్రిమితేక్షణాః | తుష్టువుఃపుణ్డరీకాక్షంపితామహపురోగమాః ||

దేవా ఊచుః :—

సమానమోవిశేషస్త్వం త్వంబ్రహ్మ త్వంఘనాకధృత్ |

ఇన్ద్రస్త్వమ్గ్నిఃపవనోవరుణస్సనితాయమః || 69

వసవోమరుతస్సాధ్యవిశ్వేదేవగణాభవాన్ | యోఽయంతవాగ్రతోదేవసమస్తోదేవతాగణాః ||

సర్వమేవజగత్త్రష్టాయతస్సర్వగతోభవాన్ || 70

త్వంయజ్ఞస్త్వంవషటాకరస్త్వమోజ్జ్వలఃప్రజాపతిః |

వేత్తావేద్యంచసర్వాత్మంత్వస్సయంచాఖిలజగత్ || 71

అవ్యమాతాశ్శరణంవిష్ణోప్రయాతాదైత్యనిజితాః |

వయంప్రసీదసర్వాత్మంస్తేజసాఽఽపాత్రాయయస్వసః || 72

తావదాతిః స్తథావాఙ్మ తావన్నోహ స్తథానుఖమ్ ।

యావన్నయాతిశరణం త్వమశేషాఘనాశనమ్ ॥ 73

త్వంప్రసాదం ప్రసన్నాత్మకప్రసన్నానాం కురువ్యసః ।

తేజసాంనాథసవేదాం స్యతక్త్యాఽఽప్యాయనంకురు ॥ 74

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

ఏవంసంస్తాయమానస్తుప్రణతైరమరైహారిః । ప్రసన్నదృష్టిభాగవానిదమాహసవిశ్వత్ ॥ 75

శ్రీ భగవానువాచ :-

తేజసోభవతాందేవాః కరిష్యామ్యుపబృంహణమ్ ।

వదామ్యహంయత్క్రియతాం భవద్విస్తదిదం సురాః ॥ 76

ఆసీయసహితాదై తైస్త్రిఃక్షీరాభాసకతాషధీః । మన్థానంమస్తరంకృత్వా యోక్త్రంకృత్వాచవానుకిమ్ ॥

మథ్యతామమృతం దేవాఃసహాయే మయ్యవస్థితే ॥ 78

సామపూర్వంచదైతేయాస్తత్రసామాన్యకమణిః ।

సామాన్యసలభోక్తారో యూయంవాచ్యాభవిష్యథ ॥ 79

మథ్యమాసేవతత్రాభాయత్సముత్పద్యతేమృతమ్ । తత్పానాద్భులితో యూయమరురాశ్చభవిష్యథ ॥

తథాచాయంకరిష్యామి తేయథాత్రిదశద్విషః । నప్రాప్స్యస్త్యమృతం దేవాః కేవలంక్షేతభాగినః ॥ 81

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తాదేవదేవేససవేవతతస్సురాః । సంధానమనురైఃకృత్వా యత్నవస్తోఽమృతేఽభవత్ ॥ 82

నానౌషధీస్సమాసీయదేవదైతేమదానవాః ॥ క్షిప్వాక్షీరాధామసి శరద్రథామలత్విషి ॥ 83

మన్థానంమస్తరంకృత్వా యోక్త్రంకృత్వాచవానుకిమ్ । తతోమథితుమారభామైత్రేయతరసామృతమ్ ॥

ఏబుధాస్సహితాస్సవేయతఃపుచ్ఛంతతఃకృతాః ।

కృష్ణేనవాసుకేదైకత్యాః పూర్వకాయే నివేశితాః ॥ 85

తేతస్యముఖనిశ్వాసవహ్నినోహహతత్విషః । నిస్తేజసోఽనురాస్సవే బభూవురమితోజసః ॥ 86

తేనైవముఖనిశ్వాసవాయునాస్తాబలాహతైః । పుచ్ఛప్రదేశేవమక్షిప్తథాచాప్యాయితాస్సురాః ॥

క్షీరోదమధ్యేభగవాన్కూర్మరూపీస్వయంహరిః । మస్తరాదేరధిష్ఠానంప్రమతోభూన్యహఃమునే ॥

రూపేణాస్యేనదేవానాంమధ్యేచక్రగదాధరః । చక్రమనాగరాజానం దైత్యమధ్యేపరేణచ ॥ 89

ఉపర్యాక్రాస్తవాన్తైలంబృహద్రూపేణకేశవః । తథాపరేణమైత్రేయశున్నదృష్టంసురానురైః ॥

తేజసానాగరాజానంతథాప్యాయితవాన్హరిః । అస్యేనతేజసాదేవానుపబృంహితవాన్ప్రభుః ॥ 91

మథ్యమాసేతతస్త్రిక్షీరాభాదేవదానవైః । హవిధామాభవత్పూర్వంసురభిస్సురపూజితా ॥

జగ్ముర్దంతదాదేవాదానవాశ్చమహామునే । వ్యాక్షిప్తచేతసశ్చైవబభూవుస్త్రిమితేక్షణాః ॥

కిమీతదితిస్థానాందివిచిస్తయతాంతతః । బభూవహరుణీ దేవి మదాఘూణితకలోచనా ॥ 94

కృతావతాః తతస్తస్మాత్ క్షీరోదాద్యానయః జగత్ | అన్ధేపారిజాతోభూద్దేవస్త్రీనస్తనస్తరుః ||
 రూపాదార్యగుణోపేతస్తతశ్చాపురసాంగః | క్షీరోదధేనముత్సన్నోమైతేయపరమాద్భుతః || 96
 తతశ్శీతాంతరథవజ్రగృహేతంమహేశ్వరః | జగృహుశ్చవిమంనాగాః క్షీరోదాద్ధిసముద్భవమ్ || 97
 తతోధన్వస్తరిదేవశ్చైతామృధరస్త్వయమ్ | బిభ్రత్కమణ్ణలుంపూణామమృతస్యసముత్థితః ||
 తతస్త్వస్థమనస్కాస్తేనర్వేదైతేయదానవాః | బభృవుర్బుధితాససరోమైతేయమునిభిస్సహ || 99
 తతస్సుసరతాః నిమతీవికాసికమతేశ్శితా | శ్రీదేవీపయసస్తస్మాదుత్థితా ధృతపజ్జుహా || 100

తాంతుష్టువుర్బుదాయుక్తాశ్శీనూక్షేన మహర్షయః || 101

విశ్వావసుముఖాస్తస్యాగధర్వాః పురతోజగుః | ఘృతాచీప్రముఖాబ్రహ్మణానన్వతుశ్చాపురంగణాః
 గంగాద్యానృతస్తయైస్సాన్నినాథః ముపతస్థితే | దిగ్గజాహేమపాత్రస్థమాదాయ విమలంజలమ్ ||

స్నాపయాంచక్రిరేదేవీం సర్వలోకమహేశ్వరీమ్ || 103

క్షీరోదోరూపధృత్తస్యైమాలామన్దూనపజ్జుహమ్ | దదావిభూషణాశ్శ్యజేవిశ్వకర్మాచకారహా ||

దివ్యమాల్యామృధరస్మాత్సాతాభూషణభూషితా |

పశ్యతాంసర్వదేవానాం యయావత్క్షుణ్ణలంహరేః || 105

తతోవలోకితాదేవాహరివత్క్షుణ్ణసంధయా | లక్ష్మ్యైమైతేయసహసాపరానివృత్తిమాగతాః ||

ఉద్దేగంపరమంజగ్ముదైత్యావిష్ణుపరాశ్చుభాః | త్యక్తాలక్ష్మ్యైమహాభాగవిప్రచిత్తిపురోగమాః ||

తతస్తేజగృహుదైత్యాధన్వస్తరికరస్థితమ్ | కమణ్ణలుంమహావీర్యాయత్రాస్తేతద్ద్విజామృతమ్ ||

మాయయాలోభయిత్వాతా విష్ణుస్త్రీరూపసంకీర్తః |

దానవేభ్యస్తదాదాయ దేవేభ్యః ప్రదినౌహరిః || 109

తతఃపపుసరగణాశ్శక్రాద్యాస్తత్తదామృతమ్ |

ఉద్యతాయుధనిశ్రింశాదైత్యాంస్తాంశ్చ సమభ్యయః || 110

పీతేమృతేచబలిభిదేవైదైకత్యచమూస్తథా | వద్యమానాదిశోభేజేపాతాలంచవివేశహా || 111

తతోదేవామదాయుక్తాశ్శుభచక్రగదాధరమ్ | ప్రణిపత్యయథాపూర్వమశాసంస్తత్ప్రివిష్టపమ్ || 112

తతఃప్రసన్నభాసుసర్యః ప్రయయాన్వేనవత్సనా |

జ్యోతీంపిచయథామార్గాణాం ప్రయమునిసత్తమ || 113

జజ్వాలభగవాంశ్చోన్మైచ్చశ్చాబుదీప్తివిభావసుః | ధర్మేచసర్వభూతానాంతదామతిరజాయత || 114

శ్రియాజప్తంచత్రైలోక్యంబభూపద్విజనత్తమ | శక్రశ్చత్రిదశక్రేశేషః పునశ్శ్రీమానజాయత || 115

సింహాసనగతశ్చక్రస్సంప్రాప్యత్రివింపునః | దేవరాజ్యేస్థితోదేవీంతుష్టవాఙ్జకరాం తతః || 116

ఇద్ద్రీ ఉవాచ :-

నమామిసర్వలోకానాంజననీమభినంభవామ్ | శ్రియమున్నిద్రపద్మాక్షీంవిష్ణువత్క్షుణ్ణసంధితామ్ ||

పద్మాలయాంపద్మకరాంపద్మపత్రనిభేక్షామ్ | వద్దేవద్యముఖం దేవీంపద్మనాభపియామహమ్ ||

త్వంసిద్ధిస్తస్త్విహస్వాహానుభాత్వం లోకపావని । సంధ్యా రాత్రిః ప్రభాభూతిర్మేధాశ్రద్ధాసరస్వతీ ॥
యజ్ఞవిద్యాపహావిద్యాగుహ్యవిద్యాచశోభనే । ఆత్మవిద్యాచ దేవితత్వంవిముక్తిఫలదాయినీ ॥ 120

ఆసీద్వీక్షీత్రయావాతాః దణ్డినీస్తస్వమేనచ ।

సామ్యాసామ్యైజఃగమ్రూపైస్త్యయైతద్దేవిపూరితమ్ ॥ 121

కాత్వన్యాత్వామృతేదేః సర్వయజ్ఞమయంవపుః । అధ్యాస్తేదేవదేవస్యయోగిచిత్త్యంగదాభృతః॥
త్వయా దేవిపరిత్యక్తంగకలంభవనత్రయమ్ । వినష్టప్రాయమథవత్త్వయేదానీంసమేధితమ్ ॥ 123

దారాపుత్రాస్తథాఽగారసుహృద్ధాన్యథనాదికమ్ ।

భవత్యేతన్మహాభాగే నిత్యంతవద్వీక్షణాన్మృణామ్ ॥ 124

శరీరాఽగ్యమైశ్వర్యమరిపక్షయస్సుఖమ్ । దేవిత్యద్వృష్టిదృష్టానాంపురుషాణాంనదులభమ్ ॥ 125
త్వంమాతాసర్వలోకానాం దేవదేవోహరిఃపితాత్వయైతద్విష్ణునాచామృజగద్వ్యాప్తంచరాచరమ్॥

మానఃకోశంతథాగోష్ఠంమాగృహంమాపరిచ్ఛదమ్ । మాశరీరంకలత్రంచత్యశేధాస్సర్వపావని ॥

మాపుత్రాన్మాసుహృద్వర్గాః మాపశూమావిభూషణమ్ ।

త్యశేధామమదేవస్య విష్ణోర్వక్షస్థులాలయే ॥ 128

సత్త్వేనశౌచసత్యాభ్యాంతథాశీలాదిభిర్గుణైః । త్యజ్యస్తేనేనరాసృద్యస్సంత్యక్తాయేత్వయామతే॥
త్వయావలోకితాసద్యశీలాదైన్యసకలైర్గుణైః । ధనైశ్వరైశ్చప్రయుజ్యస్తేపురుషానిగుణాఽపి॥

సద్భాఘ్యస్సగుణీధస్సస్థుకులీనస్సబుద్ధిమాన్ । సశూరస్సచవిక్రాన్తో యంత్యం దేవినిరీక్షసే ॥ 131
సద్యోవైగుణ్యమాయాన్తిశీలాద్యాస్సకలాగుణాః । పరాబృభిజగద్ధాత్రీయస్యత్వంవిష్ణువల్లభే॥

సతేవణాయితంతక్తాగుణాఃజిహ్వపివేధసః । ప్రసీదదేవిపద్మాక్షిమాస్మాంస్త్రాక్షీఃదాచన॥ 133

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంశ్రీస్సంస్తుతాసమ్యక్ప్రహాద్యుశ్యాశతక్రతుమ్ । పశ్యతాంసర్వదేవానాంసర్వభూతస్థితాద్విజ ॥

శ్రీరువాచ :—

పరితుష్టాస్మిదేవేశస్తోత్రేణానేనతేహరే । వరంవృణోష్వయస్త్విష్ణోవరదాహంతవాగతా ॥ 135

ఇప్రీ ఉవాచ —

వరదాయదిమేదేవివరాహోయదిచాప్యహమ్ । త్రైలోక్యంసత్యయాత్యాజ్యమేషమేస్తువరఃపరః॥
స్తోత్రేణయస్త్యస్తేనేనత్వాంస్తోష్యత్యభిసంభవే । సత్వయానపరిత్యాజ్యోద్వితీయోస్తువరోమమ ॥

శ్రీరువాచ :—

త్రైలోక్యంత్రిదశక్రేష్టనసంత్యక్త్యామివాసవ । దత్తోవరోమయాయంతేస్తోత్రారాధనతుష్టయా ॥
యశ్చసాయంతథాప్రాతస్తోత్రేణానేనమానవః । మాంస్తోష్యతినతస్యాహంభోష్యామిపరాబృభి ॥

ఏవంబదావరాదేవీదేవరాజాయనైపురా । మైత్రేయశ్రీర్మహాభాగాస్తోత్రారాధనతోషితా ॥ 140

భృగోఃఖ్యాత్యాం సముత్పన్నా శ్రీః పూర్వముదధేపునః ।

దేవదానవయత్నైన ప్రసూతామృతమథనే ॥ 141

ఏవంబదాజగత్సామీ దేవదేవోజనాదనః । అవతారంకరోత్యేషా తదా శ్రీస్తత్సహాయినీ ॥

పునశ్చపద్మాసంభూతాహ్వయిత్వోభూద్యదాహరిః ।

యదాచభాగవోరామస్తదాభూద్ధరణీత్వియమ్ ॥ 143

రాఘవత్వేభవతీతా దక్కిణీకృష్ణజన్మని । అన్యేషుచావతారేషు విష్ణోరేషామనసాయినీ ॥ 144

దేవత్వేదేవదేహేయం మనుష్యత్వేచ మానుషీ ।

విష్ణోదేహోనురూపానై కరోత్యేషామృత్యునస్తనుమ్ ॥ 145

యస్తేవైతచృణుయాజ్జన్మ లక్ష్మ్యయశ్చపతేన్నరః ।

శ్రియోనవిచ్యుతిస్తస్య గృహేయావత్కులత్రయమ్ ॥ 146

పత్యతేయేషువైవైషాగృహేషు శ్రీకథామునే । అలక్ష్మీకలహాధారానతేష్వాస్తేకదాచన ॥ 147

ఏతత్తేకథితంసవంయన్మాంత్యంపరిపృచ్ఛసి । క్షీరాభాశ్రీర్మహాభాతాపూర్వంభృగుసుతానతీ ॥

ఇతినకలవిభూత్యవాప్తిహేతుస్తుతిరియ మిద్ర్యముఖోద్దతాహి లక్ష్మ్యైః ।

అనుదినమిహపత్యతేనృభిరైవవసతి నతేషుకదాచిదప్యలక్ష్మ్యైః ॥ 149

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే నవమోఽధ్యాయః, F.

ప్రథమాంశే దశమోఽధ్యాయః

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

కథితంమేత్వయా సవం యత్సృష్టోఽసిమహామునే ।

భృగుసగాత్రభృత్యేషసగోమే కథ్యతాంపునః ॥ 1

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

భృగోఃఖ్యాత్యాంసముత్పన్నా లక్ష్మీనిష్ణుపరిగ్రహః ।

తథాధాతృవిధాతారా ఖ్యాత్యాంజాతేసుతౌభృగోః ॥ 2

అయరినియతిశ్చైవ మేగోఃకన్యేమహాత్మనః ।

భార్యేధాతృవిధాత్రోస్తే తయోజాతౌసుతాపుభా ॥ 3

ప్రాణశ్చైవమృకణ్డశ్చమాకణ్డేయోమృకణ్డతః । తతోవేదశిరాజ్జ్నేప్రాణస్యాపిసుతంశృణు ॥

ప్రాణస్యయతిమూపుత్రలజావాంశ్చరతోభవత్ । తతోవంశోమహాభాగవిస్తరంభాగవోగతః ॥

పత్నీమరీచేస్సంభూతిః పాణికామూగమనూయత । విరజాఃపర్వతశ్చైవ తస్యపుత్రౌ మహాత్మనః ।
వంశసంకీర్తనేపుత్రాకా వదిష్యేహంతతోద్విజ ॥ 6

స్మృతిశ్చాగ్నిరసఃపత్నీ ప్రసూతాకన్యకాస్తథా । సినీవాలీకుమూశ్చైవ రాకాచానుమతిస్తథా ।
అననూయాతహైవాత్రేజఃశ్చేపుత్రానకల్పమా ।
సోమం దువాకాససంచైవ దత్తాత్రేయంచ యోగినమ్ ॥ 8

ప్రీత్యాంపులస్త్యభార్యాయాం దళితోత్రి స్తత్పుత్రోభవత్ ।
పూర్వజన్మని సోఽగస్త్యస్మృతస్సాన్వయంభవేస్తరే ॥

కడకమశ్చువకరీవాంశ్వసహిష్టుశ్చసుతత్రయమ్ । ఉమాతనుమపువేభార్యపులహస్యప్రహపతేః॥
క్రతోశ్చసంనతిభాకార్యవాల్మీకిర్యననూయత । వష్టిఃపుత్రసహప్రాణిఃకుషీణామూర్ధ్వోరేతసామ్॥
అంగుష్ఠపర్వమాత్రాణాం జ్వలద్భాస్కరతేజసామ్ ॥ 11

ఊజాకాయాంచ వసిష్ఠస్య సప్తబాయస్తవైసుతాః । 12

రజోగోత్రోద్వజావూచ సవనశ్చానఘస్తథా ।
సుతపాశ్శుక్ర ఇత్యేతే సవే సప్తమోయోఽమలాః ॥ 13

యోసావగ్నస్యభిమానీస్యాత్ బ్రహ్మణస్తనయోఽగ్రజః ।
తస్మాత్సాన్వహానుతాశేభే త్రినుదారాజసోద్విజ ॥ 14

పావకంపవమానంచ శుదించాపిజలాశినమ్ ॥ 15

తేషాంతుసంతతావన్యేచత్వారింశచ్చుప్చుచ । కథ్యస్తేవన్నయశ్చైవ తేపితాపుత్రత్రయంచయత్ ॥

ఏవమేకోసపంచాశద్వన్నయః పరికీర్తితాః ॥ 17

పితరోబ్రహ్మణాస్పృష్టా వ్యాఖ్యాతా యేమయాతవ ।
అగ్నిష్వాత్తాబహిఃపదోఽనగ్నయస్సాగ్నయశ్చయే ॥
తేభ్యస్సన్వధాసుతేజశ్చేమేనాం వై తరణీంతథా ॥ 18

తేజభేబ్రహ్మవాదిన్యాయోగిన్యాచావ్యుభేద్విజ । ఉత్తమజ్ఞానసంపన్నేసవైఃసముద్వితైః గుణైః॥
ఇత్యేవాదఉకన్యానాం కథితాఽపత్యసంతతిః । శ్రద్ధావాకసంస్కరన్నేతాం నానపతోభిజాయతే॥
ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే దశమోఽధ్యాయః, ౧౦.

ప్రథమాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ప్రియవ్రతోత్తానవాదామనోస్సాన్వయంభవస్యతు । ద్వాపుత్రౌనుమహావీర్యాధమశ్శ్చైకధితౌతవ॥
తయోరుత్తానవాదస్య సుదుశ్యాముత్తమస్సుతః । అభీష్టాయామభూద్రవ్యహ్నోపితురత్యస్తవల్లభః ॥

సునీతీనాకమయారాజ్యస్తస్యాసీన్మహీషీద్విజ । ననాతిప్రితిమాంస్తస్యాంతస్యాశ్చాసీద్ధ్రువస్సుతః ॥ 3

రాజాససస్థితస్యాశ్చ పితృభాతరమాశ్రితమ్ ।

దృష్ట్యోత్తమంధ్రువశ్చక్రే తమారోఘంమనోరథమ్ ॥ 4

ప్రత్యక్షంభూపతిస్తస్యాస్సురుచ్యానాభ్యనస్తతః ।

ప్రణయేనాగతంపుత్రముత్సక్లరోహణోత్సుకమ్ ॥ 5

నపత్నీతనయందృష్ట్యోతమక్లరోహణోత్సుకమ్ ।

స్వపుత్రంచతథాఽఽరూఢం సురుచివాక్యమబ్రవీత్ ॥ 6

క్రియతేకింపృథావత్సమహానేపమనోరథః । అన్యస్త్రీగర్భజాతేనవ్యాసంభూయమమోదరే ॥ 7

ఉత్తమోత్తమసుప్రాప్యమవివేకోఽభివాఞ్ఘసి । నత్యంసుతస్తవ్విష్యస్యకింతునత్యంమయాధ్యతః ॥

ఏతద్రాజాననంసవభూభృత్సంక్రయకేతనమ్ ।

యోగ్యంమమైవపుత్రస్యకిమాత్మాక్లిశ్యతేత్వయా ॥ 9

ఉచ్చైర్మునోరథస్తేఽయం మత్పుత్రస్యేవకింపృథా ।

సునిత్యామాత్మనోజన్మకింత్యయా నావగమ్యతే ॥ 10

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఉత్సృజ్యపితరంబాలస్తస్సుచ్చత్వా మాతృబాషితమ్ ।

జగామకుపితోమాతునిజాయాద్విజ మద్దిరమ్ ॥ 11

తందృష్టాకుపితం పుత్రమీషత్త్రస్సురితాధరమ్ । సునీతిరజ్జమారోప్య మైతేయేదమభావతః ।

వత్సకఃకోపహేతుస్తేకశ్చత్వాంనాభినస్తతి । కోఽవజానాతిపితరం తవయస్తేఽపరాధ్యతి ॥ 18

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తస్సకలం మాతేకథయామాసతవ్యథా । సురుచిః ప్రాహభూపాలప్రత్యక్షమతిగర్వితా ॥

నిశ్చర్యనేతికథితేరస్మిన్ పుత్రేణదుర్మహాః । శ్వాసత్కామేక్షణా దీనాసునీతిర్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ 15

సునీతిరువాచ :—

సురుదిస్సత్యమాహేదం స్వల్పభాగోపిపుత్రక । నహిపుణ్యవతాంవత్సస్సవత్తైరేవముచ్యతే ॥

నోద్యోగస్తాతకతఃవ్యఃకృతం యద్భవతాపురా ।

తత్కోఽపహతుణంశకోన్నేతిదాతుంకశ్చాకృతంత్యయా ॥ 17

తత్త్యయానాత్రకతఃవ్యం దుఃఖంతద్వాక్యసంభవమ్ ॥ 18

రాజానంతథా ఛత్రవరాశ్వా వరవారణాః । యన్యపుణ్యనితపైయేతేమత్తైవతచ్ఛామ్య పుత్రక ॥

అన్యజన్మకృతైఃపుత్రైస్సురుచ్యాంసురుచిన్మహాః ।

భార్యేతిప్రోచ్యతేచాన్యామద్విధాపుణ్యవజితా ॥ 20

పుణ్యోపచయసంపన్నస్తస్యః పుత్రస్తథోత్తమః ।

మమపుత్రస్తథాజాతగుప్త్యపుణ్యోద్రువంభవామ్ ॥

21

తథాపిదుఃఖంనభవాత్ కతుఃకుహాతిపుత్రకః । యస్యయావత్సతేనైవస్వేనతివ్యతిబుద్ధిమామ్ ॥

యదిచేద్దుఃఖమత్యథాం సురుచ్యావచనాత్తవ । తత్పుణ్యప్రచయే యత్నంకురు సర్వఫలప్రదే ॥

సుశీలోభవధర్మాత్మామైత్రః ప్రాణిహితేరతః ।

నిమ్నాయథాఽఽపః ప్రవణాః పాత్రమాయాన్తి సంపదః ॥

24

ధ్రువ ఉవాచ :—

అమృయత్త్వమిదంప్రాత్యప్రశమాయవచోమమ । నైతద్దర్శనసాభిన్నేహృదయేమమతిష్ఠతి ॥

25

సోఽహంతథాయతిష్యామియథాసర్వోత్తమాత్తమమ్ ।

స్థానంప్రాప్స్వామ్యకేమాణాంబగతామభిపూజితమ్ ॥

26

సురుచిదణ్యుతారాజ్ఞస్తస్య జాతోస్మినోదరాత్ । ప్రభావంపశ్యమేమృత్యవృద్ధిస్యాపితవోదరే ॥

ఉత్తమస్సమమభ్రాతా యోగభేదధృతస్తయా ।

సరాజాసనమాప్నోతు పిత్రాదత్తంతథాఽస్తతత్ ॥

28

నాన్యదత్తమభీష్వామి స్థానమమృత్యవకర్మణా । ఇచ్ఛామితదహంస్థానంయన్నప్రాపసితామమ ॥

29

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

నిజః గామగృహోన్మాతురిత్యుక్తాన్విమాతరంద్రువః ।

పురాచ్చనిగఃమృతతస్తద్బాహ్యోపవనంయయామ్ ॥

30

సదదశఃమునీంస్తత్రసప్త పూర్వాగతాః । కృష్ణాజినోత్తరీయేషువిష్టరేషుసూక్ష్మితాః ॥

సరాజపుత్రస్తాసర్వాః ప్రణిపత్యాభ్యభాషత । ప్రత్రయావసతస్సమ్యగభివాదనపూర్వకమ్ ॥

ధ్రువ ఉవాచ :—

ఉత్తానపాదతనయం మాంనిబోధత సత్తమాః ।

జాతంసునీత్యానివేదాద్యుష్ణాకంప్రాప్తమన్తికమ్ ॥

33

ఋషయః ఊచుః :—

చతుఃపక్షాష్టసంభూతోబాలస్త్యంస్త్వసంప్రసన్న । నివేదకారణంకించిత్తవనాద్యాపివిద్యతే ॥

34

సచిస్త్యంభవతః కించిద్ధ్రియతేభూపతిఃపితా । నచైవేష్టవియోగాది తవపశ్యామబాలక ॥

35

శరీరేనచతే వ్యాధిరస్మాభిరుపలక్యతే । నివేదఃకించిమిత్తస్తే కథ్యతాంయదివిద్యతే ॥

36

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్సకథయామాస సురుచ్యాదుదాహృతమ్ । తన్నిశమృతతఃప్రోచుమునయస్తేపరస్పరమ్ ॥

అహోక్షాత్రంపరంతేజోబాలస్యాపియదక్షమా ।

సపత్నాన్యమాతురుక్తం యద్భదయాన్నాపసపశాతి ॥

38

భోభోక్షుత్రియదాయాద నివేదాద్యత్వయాఽధునా ।

కతుకాంవ్యవసితంతన్నః కథ్యతాంయదిరోచతే ॥

89

యచ్చకార్యస్తవాస్మాభిస్సహాయ్యమమితద్యుతే తత్కథ్యతాం వివక్షుస్తవ్యమస్మాభిరుపలక్ష్యసే॥

ధ్రువ ఉవాచ :—

నాహమథఃమభీష్ణామి న రాజ్యంద్విజన త్తమాః తత్థానమేకమిచ్ఛామిభుక్తం నాన్యేనయత్పురా॥

ఏతస్మైక్రియతాంసమ్యక్కథ్యతాంప్రాప్యతేయథా ।

స్థానమగ్ర్యంసమప్రేభ్యస్థానేభ్యోముచిన త్తమాః ॥

42

మరీచిరువాచ :—

అనారాధితగోవిందై నా రైస్థానంనృపాత్మజ ।

నహి సంప్రాప్యతేక్రేష్టస్తస్మాదారాధయామ్యతమ్ ॥

43

అత్రిరువాచ :—

పరఃపరాణాంపురుషోయస్యశుష్టేజనాదఃసః । సప్రాప్నోత్యక్షయంస్థానమేతత్సత్యంమయోదితమ్॥

అశ్లేరా ఉవాచ —

యస్యాస్తస్సర్వమేవేదమమ్యతస్యమహాత్మనః । తమారాధయ గోవిందంస్థానమగ్ర్యంయదీచ్ఛసి ॥

పులహ ఉవాచ :—

పరంబ్రహ్మ పరంధామయోఽసాబ్రహ్మతథాపరమ్ ।

తమారాధ్యహరింయాతి ముక్తిమప్యతిదుర్లభమ్ ॥

46

క్రతురువాచ :—

యోయజ్ఞపురుషోయజ్ఞోయజ్ఞేశః పరమఃపుమాన్ । తస్మైస్తుప్తేమదప్రాప్యంకిస్తదస్తిజనాదఃసే॥

పులస్త్య ఉవాచ :—

ఐష్ట్యమిష్ట్రఃపరంస్థానం యమారాధ్య జగత్పతిమ్ । ప్రాపయజ్ఞపతింవిష్ణుస్తమారాధయసువ్రత॥48

వసిష్ఠ ఉవాచ :—

ప్రాప్నోష్యారాధితేవిష్ణో మనసాయద్యదిచ్ఛసి ।

త్రైలోక్యాస్తగతంస్థానంకిము వత్సోత్తమోత్తమమ్ ॥

49

ధ్రువ ఉవాచ :—

ఆరాధ్యఃకథితోదేవోభవద్భిఃప్రణతస్యమే । మయాతత్పరితోషాయయజ్ఞప్రవ్యంశదువ్యతామ్॥50

యథాచారాధనంతస్యమయాకార్యంమహాత్మనః । ప్రసాదనుముఖాస్తస్మైకథయస్తుమహామయః

ఋషయః ఉవాచ :—

రాజపుత్రయథావిష్టోరారాధనపరై నాదైః । కార్యమారాధనంతన్నోయథావచ్ఛోతుమహానః ॥

బాహ్యధాన్యదళాద్భిత్తంత్యాజయేత్రవిధమంశరః । తస్మిన్నేవజగద్ధామ్నితతఃకుర్వీతనిశ్చలమ్ ॥
 ఏవమేకాగ్రచిత్రేనతస్మయేనధృతాత్మనా । జప్తవ్యంయన్నిబోధైతత్ తన్నఃపాథిఃవసద్దన ॥ 54
 హిరణ్యగర్భఃపురుషబ్రహ్మనావ్యక్తరూపితేః । ఓంనమోవాసుదేవాయశుద్ధజ్ఞానస్వభావినీ ॥ 55
 ఏతజ్జజాపధగవాణజప్యంస్వాయంభువోమనుః । పితామహస్తవపురాతన్యతుష్టోజనాదకః ॥ 56
 దదౌయథాభిలషితామృద్ధిం త్రైలోక్యదులభామ్ । తథాత్వమపిగోవిందంతోషయైతత్సదాజపః ॥ 57

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః, ౧౧.

ప్రథమాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

నిశమ్యతదశేషేణమైత్రేయస్యపతేన్సుతః । నిజఃగామవనాత్తస్మాత్ప్రణిపత్య సతాన్మషీః ॥ 1
 కృతకృత్యమివాత్మానంమన్యమానస్తతోద్విజ । మధుసంజ్ఞంమహాపుణ్యంజగామయమునాతటమ్ ॥
 పునశ్చమధుసంజ్ఞేనదైత్యేనాధిష్ఠితంయతః । తతోమధువనంనామ్నాభ్యాతమత్రమహీతలే ॥ 3
 హత్యాచలవణంరక్షోమధుపుత్రం మహాబలమ్ । శత్రుఘ్నోమధురాం నామపురీంయత్రచకారవై ॥
 యత్రవై దేవదేవస్యసాన్నిధ్యం హరిమేఘః । సర్వపాపహరేతస్మింస్తపస్తీర్థే చచార సః ॥ 5
 మరీచిమిత్రైమునిభిర్యథోద్దిప్తయథాత్తథా । ఆత్మన్యశేషదేవేశంస్థితం విష్ణుమమన్యత ॥ 6
 అనన్యచేతనస్తస్యధ్యాయతో భగవాన్హరిః । సర్వభూతగతోవిష్ణుస్సర్వభావగతోఽభవత్ ॥ 7
 మనస్యవస్థితేతస్యవిష్టేమైత్రేయ యోగినః । సశశాకధరా భారమున్వోధుంభూతధారిణీ ॥ 8
 వామపాదస్థితేతస్మిన్ నామార్థేనమేదిన్ । ద్వితీయంచననామార్థంక్షితేదక్షిణతస్థితే ॥ 9
 పాదాబ్జస్థేన సంపీడ్యయదా న వసుధాంస్థితః । తదా సమస్తావసుధా చ్చాలసహపర్వతైః ॥ 10

సద్యోనదాగుముద్రాశ్చసంక్షోభం పరమంయముః ।

తత్క్షోభాదమరాక్షోభం పరంజగ్ముఃహమునే ॥

11

యామానామతదాదేవామైత్రేయపరమాకులః । ఇన్ద్రోణసహసంమస్త్ర్యధ్యానభజ్నంప్రచక్రముః ॥

కూశ్మాన్డావివిధైరూపైస్సహేంద్రోణమహామునే ।

సమాధిభజ్యమత్యథఃమారభ్యాకర్తుమాతురాః ॥

12

సునితినామతస్తాతాసాస్రాతత్పురతఃస్థితా । పుత్రేతికరుణాంవాచమాహ మాయామయీతదా ॥

పుత్రతాస్మాన్నివతఃస్వశరీరాత్యయదాదుణాత్ । నిబంధతోమయాలభ్యోబహుభిస్తస్త్వంమనోరథైః ॥

దీనామేకాంషరిత్యక్తుమనాథాం సత్యమహాసి । సవత్సీవచనాద్యత్సహ్యగతే స్త్వంకతిమహమ్ ॥ 16

క్వచత్వం పశ్యవషీయః క్వచైతద్దాదుణంతపః ।

నివత్యతాంమనః కష్టేన్నిబంధాత్ఫలవణితాత్ ॥

17

కాలఃక్రీడనకానాంతేతదస్తేఽధ్యయనస్యతే । తతస్సమస్తభోగానాం తదస్తే చేవ్యతేతహ ॥ 18

కాలఃక్రీడనకానాంయస్తవబాలస్యపుత్రక । తస్మింస్త్యమిచ్ఛంస్తపసేవినాశాయాత్మనోరతః ॥ 19

మత్ప్రితిఃపరమోధర్మోవయోవస్థాక్రియాక్రమమ్ ।

అనువతఃస్వమాంమోహాన్నివర్త్యాస్సాదధర్మవతః ॥ 20

పరిత్యజతివత్సాద్యయద్యేతస్సభవాంస్తవః । త్యక్త్వామ్యహమపిప్రాణాంస్తతోవైపశ్యతస్తవ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

తాంబ్రలాపవతీమేవంబాష్పావిలవిలోచనామ్ । నమాహితమనావిష్ణౌపశ్యన్నపినదృష్టవా ॥ 22

వత్సవత్సనుఘోరాఃకిరత్యాంస్యేతానిభీషణే । వనేభ్యుద్యతతస్ప్రాణిసమాయాస్త్యపగమ్యతామ్ ॥ 23

ఇత్యుక్త్వాప్రయయాసాథ రత్యాంస్యావిభాభస్తతః ।

అభ్యుద్యతోగ్రశస్రాణి జ్వాలామాలాకులైర్ముఖైః ॥ 24

తతోనాదానతీవోగ్రాఃరాజపుత్రస్యతేపురః । ముముచుషీఃప్రశస్రాణిభ్రామయన్తోవిశాచరాః ॥

శివాశ్చశతశోనేదుస్సజ్వాలాకబలైర్ముఖైః । త్రాసాయతస్యబాలస్యయోగయుక్తస్యసర్వతః ॥

హస్యతాంహస్యతామేషభిద్యతాంభిద్యతామయమ్ ।

భక్త్యతాంభక్త్యతాంచాయమిత్యూచస్తేనిశాచరాః ॥

తతోనానావిధానాదాసింహోఽప్రీతుకరాననాః ।

త్రాసాయరాజపుత్రస్యనేదుస్తేరజసీచరాః ॥ 28

రత్యాంసితానితేనాదాశ్శివాస్తాన్యాయుధానిచ।గోవిందానక్తచిత్తస్యయయునేంద్రియగోచరమ్ ॥

ఏకాగ్రచేతాస్సతతంవిష్టుమేవాత్మగంక్రయమ్ । దృష్టవాఃపుథివీనాథపుత్రోనాన్యంకథంశ్చ ॥

తతస్సర్వానుమాయానువినస్తానుపునస్ఫురాః । సంక్షోభంపరమంజగ్ముస్తత్పరాధవశక్కితాః ॥

తేనమేత్యజగద్యోనిమనాదినిధనంహరిమ్ । శరణ్యంశరణంయతాస్తపసాతస్యతాపితాః ॥ 32

దేవాఃఉవాచ :-

దేవదేవజగన్నాథ పరేశ పురుషోత్తమ । ద్రువస్యతపసాతస్తాన్ద్వాంవయం శరణంగతాః ॥ 33

దినేదినేకలాలేశైశ్చశాఙ్గుః పూర్వతేయథా । తథాయంతపసాదేవప్రయాత్యృద్ధిమహాశమమ్ ॥

ఋత్రానపాదితపసావయమిత్థంబిందాదేవ । భీతాస్త్యాంశరణంయతాస్తపస్తస్తంనివర్తయ ॥ 35

నవిద్యఃకింసతక్రత్వంకిం సూర్యత్వమభీషతి । విత్తపామ్బుపసోనానాం సాభిలాషఃపదేషుకిమ్ ॥ 36

తదస్యాకంప్రసీదేశ హృదయాచ్ఛల్మముద్ధర । ఊత్తానపాదతనయం తపసస్సన్నివర్తయ ॥ 37

శ్రీభగవానువాచ :-

నేద్విత్యంశచసూర్యత్వం నైవామ్బుపధనేశతామ్ ।

ప్రాధేయత్యేషయంకామం తంకరోమ్యఖిలంసురాః ॥ 38

యాతదేవానుభావామంస్యస్థానంవిగతజ్వరాః । నివర్తయామ్యహంబాలంతపస్యానక్తమాససమ్

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాస్తే దేవేన ప్రణమ్యుత్రిదశాస్త్రః । ప్రయయుస్సాన్వినిధిస్త్వాని శతశ్రతుపురోగమాః ॥ 40
భగవానపిసర్వాత్మా తస్మయత్వేనతోషితః । గత్వాద్రువమువాచేదంచతుర్భుజవపుహారిః ॥

శ్రీభగవానువాచ :—

ఓత్తానపాదేభద్రం తే తపసాపరితోషితః । వరనోహమనుప్రాప్తో వరంవరయనువ్రత ॥ 42
బాహ్యభాగనిరపేక్షం తేమయిచిత్తంయదాహితమ్ । తుష్టోహంభవతస్తేన తద్వృణీష్యవరంపరమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

శ్రుత్వేత్తంగదితంతస్య దేవదేవస్యబాలకః । ఉన్నీలితాక్షోద్భవశేధ్యానదృష్టిహారింపురః ॥ 44
శబ్దచక్రగదాశాఖ్యావరాసిధరమచ్యుతమ్ । కిరీటీనంసమాలోక్యజగామ శిరసామహీమ్ ॥ 45
రోమాశ్చిత్తాన్లస్ససాసా సాధ్వసం పరమంగతః । స్తవాయదేవదేవస్యసచక్రేమానసంధ్రువః ॥ 46
కింవదామిస్తుతావస్య కేనోక్తేనాస్యసంస్తుతిః । ఇత్యాకులమతిదేవం తమేవశరణంయయా ॥ 47

ధ్రువ ఉవాచ :—

భగవన్యదిమేతోషం తపసాపరమంగతః । స్తోతంత్వామహామిచ్ఛామితత్రప్రజ్ఞాంప్రయచ్ఛమే ॥

అధికపాశ్లోకా ద్వా :—

(బ్రహ్మదైవవేదతత్త్వజ్ఞేజ్ఞాయతేయస్యనోగతిః ।

తంత్యాంకభమహం దేవస్తోతంశత్యామిబాలకః ॥

త్వద్భక్తిప్రపణంహ్యేతత్పరమేశ్వర మన్యసః । స్తోతంకామయతేవిష్ణోతత్రప్రజ్ఞాం ప్రయచ్ఛమే ॥)

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

శబ్దప్రాస్తేగోష్ఠినస్తంపశ్చకృతాజ్ఞలిమ్ । ఉత్తానపాదతనయం ద్విజవర్యజగత్పతిః ॥ 49
తతఃప్రసన్నవదనస్తత్త్వణాన్నప్రసన్నః । తుష్టావప్రణతోభూత్వా భూతధాతారమచ్యుతమ్ ॥ 50

ధ్రువ ఉవాచ :—

భూమిరాసోనలోవాయుఃఖంఘనోబుద్ధిరేవచ । భూతాదిరాదిప్రకృతిర్యస్య రూపనతోస్థితమ్ ॥
శుద్ధస్సాక్షోకలవ్యాపీప్రధానాత్పరతఃపుమాన్ । యస్యరూపనమస్తస్మైపురుషాయగుణాత్మనే ॥
భూతాదీనాంసమస్తానాంగగ్ధాదీనాంచశాశ్వతః । బుద్ధ్యాదీనాంప్రధానస్యపురుషస్యచయఃపరః ॥
తంబ్రహ్మభూతమాత్మానమశేషజగతఃపతిమ్ । ప్రపద్యేశరణంశుద్ధంతప్రదూపం పరమేశ్వర ॥ 54

బృహత్సాక్షాత్పురుషాత్మాచ్యయద్రూపం బ్రహ్మసంక్షితమ్ ।

తస్మైసమస్తేనర్వాత్మా యోగిచిన్త్యావికారవత్ ॥

55

సహస్రశీరాఫురుషస్సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్ । సర్వవ్యాపీభువస్స్సృశాదత్యతిపద్దశాఖులమ్ ॥

యద్భూతం యచ్ఛవైభవ్యం పురుషోత్తమ తద్భవాత్ ।

త్వత్తోవిరాటస్త్విరాటప్రమాత్ త్వత్తత్సామ్యధిపూరుషః ॥

57

అత్యరిచ్యత సాధశ్చతిర్యశోద్ధ్వంశవైభవః । త్వత్తోవిశ్వమిదంజాతంత్యత్తో భూతంభవిష్యతి ॥

త్వద్రూపధారిణశ్చస్తస్సర్వభూతమిదంజగత్ ।

త్వత్తోయజ్ఞస్సర్వహుతః పృథదాజ్యం పశుద్వీధా ॥

59

త్వత్తోఽఋచోధసామాని త్వత్తత్సద్వాంసిజజ్ఞరే ।

త్వత్తోయజాంవ్యజాయస్త త్వత్తోశ్వాశ్చైకతోదతః ।

60

గావస్త్యత్సముద్భూతాస్త్యత్తోజా అవయోమృగాః ।

త్వన్ముఖాద్భ్రాహ్మణా బాహ్వోస్తవక్షత్రమజాయత ॥

61

వైశ్యాస్తథోరుజాశ్చుద్రాస్తవపద్భ్యాం సముద్గతాః ।

అత్థోస్సూర్యోఽనిలఃప్రాణాచ్ఛస్త్రీమూసునస్తవ ॥

62

ప్రాణోఽస్తస్సుషిరాజ్జాతో ముఖాదగ్నిరజాయత । వాభితోఽగ్గనంశ్యాశ్చశిరసస్సుమవతత ॥ 63

దిశఃశ్రోత్రాత్త్రితిఃపద్భ్యాంత్వత్సర్వమభూదిదమ్ ॥

64

స్యగ్రోధస్సుమహానల్పే యథాబీజేవ్యవస్థితః । సంయమేవిశ్వమఖిలం బీజభూతేతథాత్వయి ॥ 65

బీజాదఙ్గురసంభూతోస్యగ్రోధస్సుసముద్భితః । విస్తారంచయథాయాతిత్వియాస్పృష్టంతథాజగత్ ॥

యథాహికదలీనాన్యాత్వక్ష్పతాదధవృత్తే । ఏవంవిశ్వస్యనాన్యస్త్వంత్యత్థాన్యాత్వరదృశ్యతే ॥ 67

హ్లాదిసీసంధిసీ సంచిత్త్యయ్యేకానర్వసంస్థితే । హ్లాదతాపకరీమిత్రాత్వయి నోగుణవర్జితే ॥ 68

పుథగ్భూతైకభూతాయభూతభూతాయ తే మః । ప్రభూతభూతరూపాయతుభ్యంభూతాత్మనేనమః ॥

స్యక్తంప్రధానపురుషేవిరాటప్రమాటస్త్విరాట్రథా । విభావ్యతేనఃకరణేపురుషేవ్యక్షయోధవా ॥

సర్వస్యోసర్వభూతస్త్వంసర్వస్సర్వస్వరూపధృత్ । సర్వంత్యత్తస్తతశ్చత్వంసమస్యవాత్మనేస్తుతే ॥

సర్వాత్మోసిసర్వేశ సర్వభూతస్థితోయతః । కథయామి తతఃకిం తేనవంవేత్సిహృదిస్థితమ్ ॥ 72

సర్వాత్మోసర్వభూతేశసర్వేశస్త్యసముద్భవ । సర్వభూతోభవావేత్తిసర్వసత్త్వమనోరథమ్

యోమేమనోరథోనాథ సఫలస్సత్వయాశ్చృతః । తపశ్చతస్తంసఫలంయద్దృష్టోఽసిజగత్పతే ॥ 74

శ్రీభగవానువాచ :—

తపసస్తుఫలంప్రాప్తం యద్దృష్టోహంత్యయాద్రువ । మద్దక్షానంహివిఫలం రాజపుత్రనజాయతే ॥ 75

వరంవరయతస్మాత్త్వం యథాభివతమాత్మనః । సర్వంసంపద్యతేపుంసాంమయిదృష్టిపథంకతే ॥ 76

ధ్రువ ఉవాచ :—

భగవాన్సర్వభూతేశసర్వస్యాస్తేభవాహృది । కిమజ్ఞాతంతవస్వామిమనసాయన్మయేస్థితమ్ ॥ 77

తథాపితుభ్యం దేవేశకథయిష్యామియన్మయా । ప్రాథ్యోతేదువేసి తేనహృదయేనాతిదులభమ్ ॥

కింవాసవజగత్సృజ్ఞః ప్రసన్నేత్వయిదులభామ్ | త్వత్ప్రసాదఫలంభుః శ్రీ తైలోక్యంమఘవాసవి ||
నైతద్రాజానసంయోగ్యమజాతస్యమమోదరాత్ | ఇతిగవాదనోచన్సాంసపత్నీమాతురచ్యుత |

అథారభూతంజగత్సృజేషాముత్తమోత్తమమ్ |

ప్రాథమ్యామిప్రభోస్థానంత్వత్ప్రసాదాదతోవ్యయమ్ ||

81

శ్రీ భగవానువాచ :—

యత్త్వయాప్రాథితంస్థానమేతత్ప్రాప్స్యతివై భవా |

త్వయాహంతోషితఃపూర్వమన్యజన్యనిబాలక |

82

త్వమాసీత్బాహ్మణఃపూర్వంమయ్యేకాగ్రమతిస్సదా |

మాతాపిత్రోశ్చశుశ్రూషునిజగదమానుపాలకః ||

83

కాలేనగచ్ఛతామిత్రం రాజపుత్రస్తవాభవత్ | యావన్తేభిభాగాభ్యోదశకానియోజ్జ్వలాకృతిః |

తత్సంగాత్త్వస్యతామృద్ధిమవలోక్యాతిదులభామ్ |

భవేయంరాజపుత్రోహమితివాఙ్మచ్చత్వయాకృతా ||

85

తతోయథాభిలషితాప్రాప్తాతేరాజపుత్రతా | ఉత్తానపాదస్యగృహేజాతోసిధ్రువ ! దులభే ||

86

అన్యేషాంతత్సరంస్థానంకులే స్వాయంభవస్యయత్ |

87

తస్మైతదవరంబాలయేనాహంపఠితః | మామారాధ్యసరోముక్తిమవాప్నోత్యవిలంబితమ్ ||

మయ్యపి తమనాబాలకిముగ్ధుగాదికంపదమ్ |

89

తైలోక్యాదధికస్థానేనవకతారాగ్రహశ్రయః | భవిష్యతినసంజేహోమత్ప్రసాదాద్భవాధ్రువ ||

సూర్యాతోసమాత్తథాభామాతోసమపుత్రాద్భూహస్యతే |

సితాకళతనయాదీనాంసవకతాకాణాంతథాధ్రువ ||

91

సప్తషోణామశేషాణాంయేచవైమానికాస్సురాః | సవేషాముపరిస్థానంశవదత్తంమయాధ్రువ ||

కేచిచ్ఛతుద్యగంయావత్కేచిన్సన్వత్తరంసురాః | తిష్ఠంతిధ్రువతేదత్తామయావైత్సరంస్థితిః ||

93

సునీతిరపితేమాతాత్వదాసన్నాతినిమకలా | విమానేతారకాభూత్వాతావతాంలందితస్యతి ||

94

యేచత్వాంమాసవాఃప్రాతఃసాయంచసుసమాహితాః |

కీరణయిష్యన్తి తేషాంచమహత్పుణ్యంభవిష్యతి ||

95

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంపూర్వంజగన్నాథాద్దేవదేవాజ్ఞనాదనాత్ | వరంప్రాప్యధ్రువస్థానమభ్యాస్తేసుమహామతే |

స్వయంశుశ్రూషణాద్ధర్మ్యాత్ మాతాపిత్రోశ్చవైతథా |

హృదకాక్షరమాహత్యాత్మతపసశ్చప్రభావతః ||

97

తస్యాభిమానస్పృధించమహిమానంనిరీక్ష్యచ | దేవాసురాణామాచార్యశ్లోకమత్రోశనాజగౌ ||

98

అహోన్యతపసోవీర్యమహోన్యతపసఃఫలమ్ । యదేనంపురితఃకృత్వాధ్రువంగ ప్రవయశ్స్థితాః ।
ధ్రువస్యజననీచేయంసునీతినా మసూన్యతా । అస్యాశ్చమహిమానంకశ్శక్తోవణాయోఽనుభవి ॥ 100

త్రైలోక్యశ్రయతాంప్రాప్తంపరంయత్తత్ స్థితాయతి ।

సానం ప్రాప్తాపరంధృత్వా యా కుక్షీవివరేధ్రువమ్ ॥ 101

యత్రైతత్కీర్తకయేన్నిత్యంధ్రువస్యారోహణందివి | సర్వపాపవినిముక్తఃస్వర్గలోకేమహీయతే ॥
స్థానభజనచాప్నోతిదివివాయదివాభువి । సర్వకల్యాణసంయుక్తోదీఘకాలంసజీవతి ॥ 108

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ధ్రువాచ్ఛిష్టించభవ్యంచ భవ్యాచ్ఛముఖ్యైర్వ్యజాయత ।

శిష్టేరాధత్రసుచ్ఛాయాపశ్చపుత్రానకల్మషా ॥ 1

రిపురిపుంజయంవిప్రంవృకలంవృకతేజసమ్ । రిపోరాధత్రవృహతీచాక్షుషం సర్వతేజసమ్ ॥ 2

అజీజనత్సుమృణ్మయాంవారుణ్యాంచాక్షుషోమనుమ్ । ప్రజాపతేరాత్మజాయాంవీరణస్యమహాత్మనః ॥

మనోరజాయస్తదశనద్వలాయాంమహాజనః । కన్యాయాంతపతాంశ్రేష్ఠవైరాజస్యప్రజాపతేః ॥ 4

కురుఃపురుషశ్రద్ధ్యమ్నస్తపస్వీసత్యవాశుచిః ।

అగ్నిష్టోమోఽతిరాత్రశ్చ సుమ్యమ్నశ్చేతితేనవ ।

అభిమన్యుశ్చదశమోనద్వలాయాంమహాజనః ॥ 5

కురోరజనయత్పుత్రావడాగ్నేయీమహాప్రభాః । అజ్ఞంసుమనసంస్వాతింక్రతుమగ్గీరసంశిబిమ్ ॥

అక్లాత్సనీధాపత్యంవైవేనమేకమజాయత । ప్రజాభక్త్యమృత్యుస్తస్యమమృత్యుక్షణంకరమ్ ॥ 7

వేనస్యపాణామథితేనంబభూవమహాద్యుతే । వైన్యోనామమహీపాలాయఃపృథుఃపరికీర్త్యతే ॥ 8

యేనదుగ్ధామహీపూర్వం ప్రజానాం హితకారణాత్ ॥ 9

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

కిమథంమథితఃపాణిఃవేనస్యపరమషిః । యత్రజజ్ఞేమహావీర్యస్సృష్టుఘమునిసత్తమ ॥ 10

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

సునీథానామయాకన్యామృత్యోఃప్రథమజాభవత్ । అజ్ఞస్యభార్యాసాదత్తారస్యాంవేనోవ్యజాయత ॥

సమాతామహదోషిణతేనమృత్యుసుతాత్మజః । నిసర్గాదేవమైత్రేయదుష్టవవస్యజాయత ॥ 12

అభిషిక్తోయదారాశ్చ్యసవేనఃపరమషిః । ఘోషయామాససతదాపృథివ్యాంపృథివీపతిః ॥ 18

నయప్తవ్యం నదాతవ్యం నహోతవ్యం కథంచన । భోక్తాయజ్ఞస్యక స్తవ్యోహ్యహంయజ్ఞపతిః ప్రభుః ।
తత స్తమృదయః పూర్వం సంపూజ్య పృథివీపతిమ్ । ఊచుస్సామకళంవాక్యం మైత్రేయసముపస్థితాః ॥

ఋషయః ఊచుః —

భోభోరాజశృణువ్యత్సంయద్యదామస్తవాన్విశే ।

రాజ్యం దేహోపభోగాయ ప్రజానాంచహితంపరమ్ ॥

16

దీర్ఘసత్రేణ దేవేశం సర్వయజ్ఞేశ్వరంహరిమ్ । పూజయిష్యామథద్రంశేతత్రాంశస్తేభవివ్యతి ॥

యజ్ఞేనయజ్ఞపురుషోవిష్ణుస్సంప్రీతితోనృప । అస్మాభిభవతిఃకామోఽసర్వానేవప్రదాస్యతి ॥

యజ్ఞేయః శ్లోశ్వరోయేషాం రాప్రేసంపూజ్యతేహరిః ।

తేషాం సర్వేషి తానాప్తిం దదాతి నృపభూభృతామ్ ॥

19

వేన ఉవాచ :—

మత్తఃకోభ్యధికోన్యోస్తికశ్చా రాధ్యోమమాపరః ।

కోయంహరిః తిఖ్యాతోయోవోయజ్ఞేశ్వరోమతః ॥

20

బ్రహ్మజనాదానశ్శమ్భుర్నిద్రోవాయుర్యమోరవిః ।

హుతభగ్వదుకోధాతాపూషాభూమినిశాకారః ॥

21

ఏతేచాన్యచయేదేవాశ్చాపానుగహకారిణః । నృపస్యతేశరీరస్థాస్సర్వదేవమయోనృపః ॥

22

ఏతద్జ్ఞాత్వామయాజ్ఞప్తంయద్యథాక్రియతాంతిథా ।

నదాతవ్యం నహోతవ్యం నయప్తవ్యంచభోద్విజాః ॥

23

భర్తుశుశ్రూషణంధమోఽయథాప్రీణాంపరోమతః ।

మమాజ్ఞాచాలసంధమోఽభవతాంచతథాద్విజాః ॥

24

ఋషయః ఊచుః :—

దేహ్యసుజ్ఞాం మహాభాగమాధమోఽయాతుసంక్షయమ్ ।

హవిషాంపరిణామోఽయంయదేతదఖిలంజగత్ ॥

25

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇతివిజ్ఞాప్యమానోపిసవేనఃపరమమితిభిః । యదాదదాతినాసుజ్ఞాంప్రోక్షఃప్రోక్షఃపునఃపునః ॥

26

తతస్తుఋషయస్సర్వేకోపామహానమన్వితాః । హస్యతాంహస్యతామేషఇత్యుచుస్తేపరస్పరమ్ ॥

యోయజ్ఞపురుషంవిష్ణుమనాదినిధనంప్రభుమ్ । వినిష్ఠత్వసమాచారోఽసయోగ్యోభూఃపతిః ॥

28

ఇత్యుత్వామస్త్రపుత్రైస్తైఃకుశైమునిగణభృశమ్ । నిజఘ్నునిశాహతంపూర్వంభగవన్నిష్ఠనాదినా ॥

తతశ్చమునయోరేణుంజశృశుస్సర్వతోద్విజ ॥ కిషేతదితిచాసన్నాపప్రచ్ఛస్తేజనాంస్తదా ॥

30

అభ్యుత్తంచజనై స్తేషాంచోరీభూతైరరాజశే ।

రాష్ట్రేతులౌకై రారభంపరస్వాదానమాతురైః ॥

81

తేషాముదీణః పేగానాంచోరాణాంచునిస త్రమాః । సుమహాభ్యుత్తే రేణుః పరవిత్తాపహరిణామ్ ॥

తతస్సంమస్త్ర్యతేనర్వేసునయ స్తస్యమస్త్రతః । మమన్థురూదంపుత్రాభామనపత్యస్యతుత్తతః ॥ 82

మథ్యమానాత్నము త్రస్థాతస్యోరోపురుషః కిల । దగ్ధమాణాప్రతీకాశః ఖవణాస్యోత్తిప్రాస్యకః ॥ 83

కింకరోమీతితానర్వాకవిప్రానాహత్యరాన్వితః । నిషీదేతితమూచు స్తేనిషాద స్తేనసోభవత్ ॥ 84

తతస్తత్సంభవాజ్ఞాతావిధ్యశైలనివాసిః । నిషాదామునిశామూలపాపకమోపలక్షణాః ॥ 85

తేనద్వారేణతత్పాపనిప్రాప్తంతస్యభూపతేః । నిషాదాస్తేతతోజాతావేనకల్పమానశనాః ॥ 86

తతోస్యదక్షిణంహస్తంమమన్థస్తేతదాద్విజాః ।

88

మథ్యమానేచత్రాభూత్పురురైస్యః ప్రతాపవాక్ ।

దీప్యమానస్యవపుషాసాక్షాదగ్నివోజ్జ్వలక్ ॥

89

అద్యమాజగవనామఖాత్పాతతతోధనుః । శరాశ్చదివ్యాన్తథనుః కవచంచపపాతహ ॥

40

తస్మిన్జాతేతుభూతాని సంప్రహృష్టానిసర్వశః ।

41

సత్పుత్రేణచజాతేనవేనోపిత్రిదవంయయా । పున్నామ్నానరకాత్త్రాతస్యతేనసుమహాత్మనా ॥ 42

తంసముద్రాశ్చ సద్యశ్చ రత్నాన్యాదాయసవశః ।

తోయానిచాభిషేకాభాంసర్వాజ్యేవోపతస్థిరే ॥

43

పితామహశ్చ భగవాన్ దేవైరాగ్నేరసైస్సహ । స్థావరాణిచభూతానిజగ్గమానిచసర్వశః ॥

సమాగమ్యతదావైస్యమభ్యపిచ్ఛన్నరాధిపమ్ ।

44

హస్తేతుదక్షిణేచక్రంధృష్టైతస్యపితామహః । విష్ణోరంశంపురుషంమత్వా పరితోమంపరంయయా ॥

విష్ణుచిహ్నంః రేచక్రంసవేణాంచక్రవర్తిణామ్ । భవత్యవ్యాహతోయస్యప్రభావశ్రిదశైరపి ॥ 45

మహతారాజరాజ్యేనపురురైస్యః ప్రతాపవాక్ ॥ సోభిషిత్తోమహాతేజావిధిపద్ధమోవిదైః ॥ 46

పిత్రాపరాజితాస్తస్య ప్రజాస్తానామరజ్జితాః । అనురాగాత్తతస్తస్యనామరాజేత్యజాయత ॥ 47

అపస్తస్తంభిరేచాస్యసముద్రమధిరూన్యతః । పర్వతాశ్చదదుర్మాణాంధ్వజభగ్నశ్చనాభవత్ ॥ 48

అకృప్తవచ్యాపృథివీస్థిధ్యస్తన్నానిచిస్తయా । సర్వకామదుఘాగావః పుటకేపుటకేమధు ॥ 49

తస్యవైజాతమాత్రస్యయజ్ఞేపైతామహేశుభే ।

సూతస్సూత్యాంసముత్పన్నః సాత్యేహఽనిమహామతిః ॥

51

తస్మిన్నేవమహాయజ్ఞేజ్ఞేప్రాజ్ఞోధమాగధః । ప్రోక్తతదామునివరైస్తాప్రభౌసూతమాగధా ॥ 52

స్తూయితామేషమృతః పృథురైస్యః ప్రతాపవాక్ ।

కమైతదనురూపంచపాత్రింస్త్రైతస్యవాంఛసమ్ ॥

53

తతస్తాపూచతువిప్రాగ్రవాణానామకృతాంజలిః । అద్యజాతస్యనోకమజ్ఞాయతేస్యమహిపతేః ॥ 54
గుణానచాస్యజ్ఞాయస్తేనచాస్యప్రథితంయశః । స్తోత్రంకిమాశ్రయంత్యస్యధార్యమస్మాభిరుచ్యతామ్ ॥

ఋషయః ఊచుః :—

కరిష్యత్యేషయత్కమచక్రవర్తీమహాబలః । గుణాభవిష్యాయేచాస్యతైరయంస్తాయతాంశుపః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తతస్సప్యపతిస్తోమంతచ్చృత్వాపరమంయయా । నద్ధణైశ్శ్వాఘ్నతామేతితస్మాత్ శ్వాఘ్నాగుణామమః ।
తస్మాద్ద్యదత్రస్తోత్రేమేగుణనివణానంత్యమా । కరిష్యేతేకరిష్యామితదేవాహంసమాహితః ॥ 58
యదిమావజానీయంచకిచ్చదత్రపదివ్యతః । తదహంవజాయేష్యామీత్యేవంచక్రీమతింశ్చపః ॥ 59
అథతేచక్రతుఃస్తోత్రంపుణోవైకస్యస్యధీమతః । భవిష్యేకమభిస్సమ్యక్సుస్వరాసూతమాగధా ॥
సత్యవాద్దానశీలోయంసత్యసన్ధోనరేశ్వరః । ప్రీమామ్మైత్రుక్షమాశీలోవిక్రాంతోదుష్టశాసనః ॥

ధమజ్ఞశ్చకృతజ్ఞశ్చ దయావాప్రియభాషితా ।

మాన్యామానయితాయజ్ఞాబ్రహ్మణ్యస్సాధుపత్నయః ॥ 62

సమశ్చత్రాచమిత్రేపవ్యవహరస్థితౌనృపః ॥ 63

సూతేనోక్తాగుణానిత్యంసతథామాగధేనచ । చకారహృదితాదృశ్చకమణాకృతవానసే ॥ 64

తతస్సప్యధిపాలఃపాలయన్పుధిమీమమామ్ । ఇయాజవివిధైర్యజ్ఞైశ్చహద్యిర్భూదిదక్షిణైః ॥ 65

తంప్రజాపృథివీనాథముపతస్సుక్షుధాదితాః ।

ఓషధీషుప్రణష్టాసుతస్త్రికాలేహ్యరాజకే ॥

తమూచుస్తేనరాఃపృష్టాస్తత్రాగమనకారణమ్ ॥ 66

ప్రజా ఊచుః :—

అరాజకేనృపక్రేష్ఠధరిత్ర్యాసకతాషధీః । గ్రస్తాస్తతఃక్షయంయాన్నిప్రజాస్సర్వాఃప్రజేశ్వర ॥ 67

తస్యనోవృత్తిప్రదోధాత్రాప్రజాపాలోనిరూపితః । దేహినఃక్షుర్వరీతానాంప్రజానాంజీవనోషధీః ॥ 68

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తతోధన్యపతిదివ్యమాదాయాజగవంధనుః । శరాంశ్చదివ్యాకరుపితస్సోన్వహావద్వసుంధరామ్ ॥

తతోననాశతవ్యరితాగభూత్యాతువసుంధరా ।

సాలోకాబ్రహ్మలోకాదీగంత్రితాసాదగమముహీ । 70

యత్రయత్రయయాదేవీసాతదాభూతధానిః । తత్రతత్రచసావైవ్యంబదశాభ్యుద్యతాయుధమ్ ॥

తతస్తంప్రాహువసుధాపుంపుంపుపుంపరాక్రమమ్ । ప్రజేపమానాతద్భూతానిత్రాణపరాయణా ॥ 72

పృథివీ ఉవాచ :—

శ్రీవధేర్వంశమహాత్మాపంకింసరేద్ద్రానవశ్యసి । యేనమాంహస్తమత్యథాంప్ర'రోషిన్యహోద్యమ్ ॥

పృథురువాచ :—

ఏకస్మిన్యాత్రనిధనంప్రాపితేదుష్టకారిణి । బహూనాంభవతి క్షేమంతస్యపుణ్యప్రదోఽథః ॥ 74

పృథివీ ఉవాచ :—

ప్రజానామపకారాయయదిమాంత్వంహనిష్యసి । ఆధారఃకప్రజానాంతేనృపశ్రేష్ఠభవిష్యతి ॥ 75

పృథురువాచ :—

త్వాంహత్వావసుధేభానై మకాచ్ఛాసనపరాజ్ఞుభిమ్ ।

అత్మయోగబలేనైవధారయిష్యామ్యహంప్రజాః ॥

76

తతఃప్రణమ్యవసుధాతంభూయఃప్రాహపాథిశవమ్ । ప్రవేషితాక్లిషరమంసాధ్వసంసముపాగతా ॥ 77

ఉపాయతస్సమారబ్ధస్సవేశాసిద్ధ్యస్త్యుపక్రమాః ।

తస్మాద్వదామ్యుపాయంతే తంక్షురుష్యయదీచ్ఛసి ॥

78

సమస్తాయామయాజీణాః సరనాథ! మహాపాదీః । యదీచ్ఛసిప్రదాస్యామితాక్షీరపరిణామినీః ॥ 79

తస్మాత్ప్రజాహితార్థాయమమధమకథృతాంవర ।

తంతవత్సంప్రయచ్ఛత్వంక్షరేయంయత్రవత్సలా ॥

80

సమాంచకురుసర్వత్రయేనక్షీరంసమస్తతః । వశాపదీబీజభూతంవీరసర్వత్రభావయే ॥ 81

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతఃత్సారయామాసైలాశతసహస్రశః । ధనుష్కుట్యుతథానైశ్యస్తేనశైలావివర్జితాః ॥ 82

సహిపూర్వవిసర్గేనైవిషమేపృథివీతలే । ప్రవిభాగఃపురాణాంవాగ్రామాణాంవాపురాభవత్ ॥ 83

ససన్యాసిసగోరత్యంసకృషిసకావణిక్వథః । వైన్యాత్ప్రభృతిష్టైత్రేయసర్వస్యైశ్యసంభవః ॥ 84

యత్రయత్రసమంత్వస్యాభూమేరాసీన్నరాధిపః । తత్రతత్రప్రజానాంహినివాసంసమరోచయత్ ॥ 85

ఆహారఃఫలమూలానిప్రజానామధవత్తదా । కృచ్ఛేణమహతాసోఽసిప్రణప్తాస్యాపదీషునై ॥ 86

సకల్పయిత్వావత్సంతుమనుంస్వాయంభువంప్రభుమ్ ।

స్వపాణౌపృథివీనాథోదుగోహపృథివీంపురుః ॥

సస్యబీజానిసర్వాణిప్రజానాం హితకామ్యయా ॥

87

తేనాస్మేనప్రజాస్తాతవత్తత్తేఽద్యాపినిత్యతః ॥

88

ప్రాణప్రదాతాసపురుషయాస్మాద్భూమేభూత్ప్రితా । తత్రస్తుపృథివీసంజ్ఞామహాపాళధారిణీ ॥ 89

తతశ్చక్షేనైముణిభిదైతైత్యిక్తోభిరద్రుభిః । గర్భవైయరగైర్యతైః శిశుభిస్తరుభిస్తదా ॥ 90

తత్తత్పాత్రముపాదాయత తద్దగ్ధంమునపయః । వత్సనోద్ధృవిశేషాశ్చ తేషాంతస్యోనయోభవన్
సై హాధాత్రీవిధాత్రీదధారణీహోవశీతథా । సర్వస్యజగతఃపుణ్యే విష్ణుపాదతలోద్భవా ॥ 92

ఏవంప్రభావస్సవృథుఃపుత్రోవేనస్యవీర్యవాన్ । జజ్ఞేమహీపతిఃపూర్వో రాజాభూజ్జనరజ్జనాత్ ॥
యశ్చదంజస్యవైస్యస్యపుణ్యోఃకీర్తయతేనరః । సతస్యదుష్కృతంఽచిత్పలదాయప్రజాయతే ॥ 94

దుస్సృష్ణోపశమంపూణాంశృణ్వతాంచైతదుత్తమమ్ ।

పుణోజన్మప్రభావశ్చ కరోతీసతతంశుభమ్ ।

95

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః ।

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

పుణ్యోపుత్రౌతుధర్మజ్ఞౌ జజ్ఞతేఽస్తధివాదినాశిఖండిహేవిధాన్మస్తథాన్వాద్యవజాయతః ।

హవిధాన్వాత్పదాగ్నీయీధిమణాఽజనయత్పుత్రాన్ ।

ప్రాచీనబహిఃపంశుక్రంగయంకృష్టంవృజాజినా ॥

2

ప్రాచీనబహిఃభేగవాన్మహానాసీత్ప్రజాపతిః ।

హవిధాన్విమహారాజోయేనసంవధితాఃప్రజాః ॥

3

ప్రాచీనాగ్రాకుశాస్తస్యపుణ్యవ్యాంవిస్తృతామునే ।

ప్రాచీనబహిఃరథవత్ ఖ్యాతోభవిమహాబలః ॥

4

సముద్రతనయాయాంతుకృతదారోమహీపతిః । మహతస్తపసఃపారేనవర్ణాయాంమహామతే ॥ 5

సపర్ణాధత్తిసాముద్రీదత్ప్రాచీనబహిఃపంశుమ్ । సర్వేప్రచేతసానామధనువేదస్య పారగాః ॥ 6

అపృథగ్ధర్మచరణాస్తేఽశప్యస్తమహాత్మవః । దశవర్షసహస్రాణిసముద్రసలిలేశయాః ॥ 7

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

యదథేమహాత్మానస్తపస్తేషుమహామనే । ప్రచేతసస్సముద్రాంధిసేతదాఖ్యాతుమహాసి ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

పితృప్రచేతసఃప్రోక్తాః ప్రజాథేమమితాత్మనాః । ప్రజాపతినియుక్తేనబహుమానపురస్కరమ్ ॥ 9

ప్రాచీనబహిఃసూచనః :—

బ్రహ్మణాదేవదేవేనమాదిష్టోస్సృహంతుతాః । ప్రజాస్సంవధేనీయాస్తేమయాచోక్తంతభేతితత్

తస్యమప్రితయేపుత్రాః । ప్రజావృద్ధిమతద్విధితాః । కురుష్వంమానసీయాన్సగ్నమృగాజ్ఞాప్రజాపతేః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

తతః ప్రేతప్రితుష్కృత్యావచనం నృపనందనాః । తథేత్యుక్త్వా చ తం భూయః పప్రచ్ఛుః పితరం మునే ॥ 12

ప్రచేతన డొచు :—

యేనతాతప్రజాన్మద్యౌగమథాఃకమణావయమ్ ।

భవేమతత్సమస్తం నః కమః వ్యాఖ్యాతుమహంసి ||

13

ప్రాచీనబహిషాః ఉవాచ :—

ఆరాధ్యవరదంవిష్ణుమిష్టప్రాప్తిచుగంశయమ్ । సమేతినాఽన్యథామత్యఃఃశిమన్యత్య-ధయామివః॥ 14

తస్మాత్ప్రజావిపక్షాన్యథాంసవభూతేశ్వరంహస్మి । ఆరాధయతగోవిందంయదిసిద్ధిమభీష్మ ॥ 15

ధనుఃమధిఃశతామంచ మోక్షంచాన్విచ్ఛతాంతథా ।

ఆరాధనీయోభగవాననాదిఃపురుషోత్తమః ॥

16

యస్మిన్నా రాధితేగగంచకారాదా ప్రజాపతిః । తమారాధ్యాయతంపృథ్విః ప్రజానాం వోధవివ్యతి॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

శ్రీత్యేవముక్తా స్తేపుతాః సితాః ప్రాచేతసాదతః । మగ్నాః పయోధిసలిలేతపశ్చేరుస్సమాహితాః ॥ 18

దశ వషణసహస్రాణిన్య స్సచిత్రాజగత్పతే । నారాయణేమునిశ్శేషసహకాలోకపరాయణే ॥ 19

తదైవచేస్థితాదేవమేకాగ్రమనసోనామమ్ । తుష్టుపుర్యస్తునరకామాంస్తోష్టురిష్టాప్రయచ్ఛతి ॥20

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

స్తవంప్రచేతసోవిష్ణోస్సముద్రామృసియంస్థితాః । చక్రుస్తంమేమునిశ్చేష్ఠసుపుణ్యంవక్తుమహా॥సి॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

శృంగుమైత్రేయగోవిందంయథాపూర్వంప్రచేతనః । తుష్టువుస్తన్మయీభూతాస్సముద్రసలిలేశయాః ॥

ప్రచేతన డొచు: :-

నతాస్సస్సర్యవచసాంప్రతిహాయతశాశ్వతీ । తమాద్యస్తమశేషస్య జగతఃపరమంప్రభుమ్ ॥ 28

జ్యోతిరాద్యమనా పమ్యమణ్యన స్తమపార వత్ । యోనిభూతమశేషస్య స్థావరస్యచరస్యచ ॥ 24

యస్మాహః ప్రథమం రూపమరూపస్య తతో నిశా । సంధ్యా చపరమేశస్య తస్మై కాలాత్మనే నమః ॥ 25

భుజ్యతేఽనుదినంచైవైః పితృభిశ్చ సుధాత్మకః । జీవభూతస్య మస్తస్య తస్మై సోమాత్మనేమః ॥ 26

య స్తమోహ నిరీవాత్సప్రభాభిభావసయన్నభః ।

ఘమఃశీతామృతాంమోనిస్తస్మై సూర్యాత్మనేనమః ॥

27

కాఠిన్యవాద్యాదిభరితజగదేశదశేషతః | శబ్దాదినంత్రయోవ్యాపీతస్సై భూమ్యాత్మనేనమః || 28

యద్యోనిరూపంజగతాం బీజరూపంచ దేహినామ్ । తత్త్రోయరూపమిశస్యనమామోహరిమేధసః॥

యోముఖంసర్వజేవానాం హవ్యభుక్-వ్యభుక్తభాః | పితౄణాంచనమస్తస్మైవిష్ణవేపావకాత్మనే ||
పశ్చిద్ధావస్థితోదేహీయశ్చేష్టాంకురుతేనిశమ్ | అకాశయోనిర్భగవాఃస్తస్మైవాయాత్మనేనమః ||

అవకాశమశేషాణాంభూతానాయఃప్రయచ్ఛతి |

అనస్తమూర్తిమాణ్ శుద్ధస్తస్మైవ్యోమాత్మనేనమః ||

82

సమస్తేంద్రియవగ్గణ్యయస్తథాస్థానముత్తిమమ్ | తస్మైశబ్దాదిరూపాయనమఃకృష్ణాయవేదనే || 83

గృష్ణాతివిషయాన్నిత్యమింద్రియాత్మాక్షరాక్షరః |

యస్తస్మై జ్ఞానమూలాయనతాస్మైహరిమేధనే ||

84

గృహీతానింద్రియైరథానాత్మనేయఃప్రయచ్ఛతి | అస్తఃకరణభూతాయతస్మైవిశ్వాత్మనేనమః ||

యస్మిన్ననన్దేనకలంక్యంయస్మాత్తథోద్ధతమ్ | లయస్థానంచయస్తస్మైనమఃప్రకృతిధర్మికే || 86

శుద్ధస్థంబత్వ్యతేభ్రాన్త్యాగృణవానివయోగృణః | తమాత్మరూపిణందేవంసతాస్మైపురుషోత్తమమ్ ||

అవికారమజంశుద్ధనిగ్గణాయన్నిరజ్జనమ్ | సతాస్మైతత్పరంబ్రహ్మవిష్ణోర్యత్పరమంపదమ్ || 88

అదీర్ఘప్రాన్యమన్మూలమనన్వ్యాశ్యామలోహితమ్ | అన్నేహచ్ఛాయమతనుమనక్తమశరీరిణమ్ || 89

అనాకాశమనంస్పృశకమగన్ధమరసంచయత్ | అచక్షుశ్రోత్రమచలమవాక్పాణిమమాసమ్ || 40

అనామగోత్రమసుఖమతేజస్కమహేతుకమ్ | అభయంభ్రాన్తిరహితమనిద్రమజరామరమ్ || 41

అరణోశబ్దమమృతవప్లవంయదసంవృతమ్ | పూర్వాపరేనవైయస్మైతద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ || 42

పరమీశీత్వగృణవత్సర్వభూతమసంక్రయమ్ | సతాస్మైతత్పరంవిష్ణోజ్ఞాహ్యద్బద్ధగోచరంనయత్ ||

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఏవంప్రచేతసోవిష్ణుం స్తువస్తస్తత్సమాధయః | దశవర్షాసహస్రాణితపశ్చేరుమహాణవే || 44

తపఃప్రసన్నోభగవాన్స్తేపామస్తజ్జలేహరిః | దదాదశకంమున్నిద్రీలోత్పిలదలచ్ఛవిః || 45

పతత్రిరాజమరూఢమవలోక్యప్రచేతసః | ప్రణివేతుశ్శిరోభిస్తంధక్తిభారావనామితైః || 46

తతస్తానాహభగవాన్ప్రియతామీషిలోవరః | ప్రసాదనుముఖోహంవోవరదస్సముపక్లితః || 47

తతస్తమూచుర్వరదంప్రణిపత్యప్రచేతసః | యథాప్రితాసమాదిప్తింప్రజానాంవృద్ధికారణమ్ || 48

సచాపిదేవస్తంద్రత్వాయథాభిలషితంపరమ్ | అస్తథానంజగామాశుతేచనిశ్చక్రముజ్జలాత్ || 49

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే పశ్చిదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

తపశ్చరతుస్పృథివీప్రచేతస్సుమహీరుహః | అరత్వమాణావప్యభుబ్ధూవాభప్రజాక్షయః || 1

నాశకస్థురులోవాతుంవృతంఖమభవద్ద్రిమైః | దశవర్షాసహస్రాణితేమశ్చేష్టితుంప్రజాః || 2

కాదృష్ట్యాజలనిష్క్రాంతాస్త్యేక్రుధాఃప్రచేతనః ।

ముఖేభ్యోవాయుఃస్నించతేఽస్పృశజాతమన్యవః ॥

8

ఉన్మూలానథతావృతౌకృత్యావాయురశోషయత్ ।

తానస్మిరదహన్తోరస్తదాభూద్ద్రుమసంక్షయః ॥

4

ద్రుమక్షయదురోదృష్ట్యాకించిచ్ఛిప్తేషుశాఖిషు । ఉపగమాన్బ్రవిదేనాకరాహసోమఃప్రజాపతీః ॥5

కోపంయచ్ఛతరాజానశ్చృణుధ్వంచవచోమమ । సంధానంవఃకరిష్యామిసహాక్షితిరుహైరహమ్ ॥ 6

రత్నభూతాచకన్యేయంవాక్షేయీవరవఃకేనీధవిష్యజ్ఞానతాపూర్వంమయాగోభివివధితా ।

మూరిమానామరామైషావృతామితినిమిత్తా । భార్యావోస్తుమహాభాగాద్రువంవంశవివధికేనీ ।

యుష్మాకం తేదసోధేనమమచాధేన తేదనః । అస్యాముత్పత్స్యేతేవిద్వాదక్షోనామప్రజాపతిః ॥

మమాంశేనచసంయుక్తోయుష్మత్తేజోమయేనవై ।

తేజాసాఽగ్నిసమోభూయః ప్రజాస్సంవర్ధయిష్యతి ॥

10

కణ్ఠనామమునిఃపూర్వమాసీద్వేదవిదాంవరః । సురమ్యేగోమతీతీరేస తేపేపరమంతపః ॥ 11

తత్ప్లేభాయనురేద్రేణప్రస్థాచాభ్యావరాప్సరాః । ప్రయుక్తాక్షోధయామాసతమృషీనాశుచిస్మితా

క్షోభితస్సతయాసాధకంవమాణామధికంశతమ్ । అతిష్ఠన్మన్త్రోన్మాంవిషయానక్తమానసః ॥18

సాతంప్రాహమహాభాగగస్తమిచ్ఛామ్యహంచపమ్ ।

ప్రసాదసుముఖోబ్రహ్మన్ననుజ్ఞాందాతుమహాసి ॥

14

తయైవముక్తస్సమునిస్తస్యామానక్తమానసః । దినానికతిచిద్భద్రదేస్థీయతామిత్యభాషత ॥ 15

ఏవముక్తాతతస్సైనసాగ్రంవమఃశతంపునః । బుభుక్షేవిషయాంస్తస్మిన్తేనసాధకంమహాత్మనా ॥ 16

అనుజ్ఞాంచేహిభగవత్ప్రజామిత్రదశాలయమ్ । ఉక్తస్తయేతిసపుంస్థిన్యతామిత్యభాషత ॥ 17

పునగః తేవమఃశతేసాధికేసాశుభాననా ।

యామీత్యాహదివంబ్రహ్మప్రణయాత్ స్థితశోధనమ్ ॥

18

ఉక్తస్తయైవసమునిరుపగృహ్యాయతేక్షణమ్ । ప్రాహస్యతాంక్షాంసుభ్రుచిరకాలంగమిష్యసి ॥ 19

తచ్ఛాపభీతానుక్రోశీసహదేవషేణాపునః । శతద్వయంకించిమానంవమాణామవృత్తిమత ॥ 20

గమనాయుహాభాగోదేవరాజనికేతనమ్ । ప్రోక్తఃప్రోక్తస్తమాతన్వాన్యస్థీయతామిత్యభాషత ॥21

తస్యశాపథయాద్భీతాదాక్షిణ్యంచదక్షిణా । ప్రోక్తాప్రణయధక్లాతివేదినసజహామునిమ్ ॥ 22

తయాచరమతస్తస్యమహాపేదస్తదహనిశమ్ । నవంనవమభూత్తేమమన్మథావిప్లవేతనః ॥ 28

ఏకదాత్వంయాయుక్తోనిశ్చక్రామీటజాన్సునిః ।

నిష్క్రామస్తంచకుత్రేతిగమ్యతేప్రాహసాశుభా ॥

24

ఇత్యుక్తస్సతయాప్రాహపతివృత్తమహాశ్శుభే ।

సంధ్యోపాస్తంకరిష్యామి క్రియాలోపోఽన్యథాభవేత్ ॥

25

తతఃప్రహస్యసుదతీసాతంప్రాహ మహామునిమ్ । కిమద్యసర్వధమకజ్ఞ పరివృత్తమహస్తవ ॥ 26

బహూనాంవిప్రవమాణాంపరిణామమహస్తవ । గతమేతన్నకురుతేవిస్మయంకస్యకథ్యతామ్ ॥ 27

కణ్డూరువాచ :—

ప్రాతస్తవమాగతాభరణదీప్తిరమిదంశుభమ్ । మయాదృష్టాచతస్వస్తీప్రవిష్టాచమచూశ్రమమ్ ॥ 28

ఇయంహివతః-తేసంధ్యాపరిణామమహోగతమ్ । అపహసఃకిమథో-యంసద్భావఃకథ్యతాంమమ ॥

ప్రశ్నోచా ఉవాచ :—

ప్రత్యుషస్యాగతాబ్రహ్మకసత్యమేతన్నతస్యమా । తద్వద్గతస్య కాలస్యగతాస్యబ్జతానితే ॥ 30

సోమ ఉవాచ :—

తతస్ససాధ్యసోవిప్రస్తాంప్రచచ్చాయతేక్షణామ్ । కథ్యతాంభీరుకఃకాలస్తవ్యయామేరమతస్సహ ॥ 31

ప్రశ్నోచా ఉవాచ :—

సప్తోత్తరాణ్యతీతానినవవషణితానిచ । మాసాశ్చషట్పదైవాన్యత్సమతీతందిత్రయమ్ ॥ 32

కణ్డూరు ఉవాచ :—

సత్యంభీరువదన్వైతత్పరిహాసోఽథమాశుభే । దినమేకమహంయన్యేత్యయాసాధకమిహాస్థితమ్ ॥ 33

ప్రశ్నోచా ఉవాచ :—

వదిష్యామ్యసృతంబ్రహ్మకథమత్రతవాన్తికే । విశేషేణాద్యధవతాపృష్టమాగానువతికా ॥

సోమ ఉవాచ :—

నిశమ్యతద్వచస్తథ్యంసమునిపూపనన్దనాః । ధిగ్విజ్ఞామిత్యతీవేత్థంనినిద్వాత్మానమాత్మనా ॥ 35

మునిః ఉవాచ :—

తపాంసిసప్తాహతం బ్రహ్మబ్రహ్మవిదాంధనమ్ ।

హృతోవివేకఃకేనాపియోషిన్యోహయనిమితా ॥

86

ఊర్మిఃపటూతిగంబ్రహ్మజ్ఞేయమాత్మజయేనమే ।

మతిరేషాహృతాయేనధిక్తంకామంమహాగ్రహమ్ ॥

87

వ్రతానివేదవేద్యాప్రికారణాన్యథలానిచ । సరకిగ్రామమాగేణానంగేనాపహృతానిమే ॥

88

వినిద్యేత్థంసధమకజ్ఞస్వయమాత్మానమాత్మనా । తామస్సంసరమాసీరామిదంపచనమబ్రవీత్ ॥

గచ్ఛపాపేయథాకామంయత్కార్యంతత్కృతంత్వయా ।

దేవరాజస్యమత్తోభంకుర్వన్త్యాభావచేష్టితైః ॥

40

సత్వాంకరోమ్యహంభస్సుగ్రోధతీవ్రేణవహ్నినా ।

సతాంసప్తపదంమైత్రముషీతోహంత్యయాసహ ॥

41

అభవతవదోమఃకఃకింవాకుప్యాయ్యహంతవ । మమైవదోహేఽతితరాంయేనాహమజతేద్వియః ॥42

యయాశక్రప్రియాధిన్యాకృతౌమత్తపసోవ్యయః ।

త్వయాధిక్తావంమహామోహమజ్జూపాంసుజగుప్సితామ్ ॥

43

సోమ ఉవాచ :—

యావదిత్థంసవిప్రమిన్తాంబ్రవీతిసుమధ్యయామ్ । తావద్దశతేన్వదజలాసాఽభూవాతివేపథుః ॥ 44

ప్రవేపమానాంసతదాన్విన్నగాత్రలతాంసతీమ్ । గచ్ఛగచ్ఛశివక్రోధమువాచమునిస త్తమః ॥ 45

సాతునిభక్తితాతేనవినిష్కమ్యతదాశ్రమాత్ । ఆకాశగామిసీన్యేఽంమమాజ్ఞతరుపల్లవైః ॥46

వృతౌద్వృతంయయాబాలాతగ్రాహణపల్లవైః ।

నిర్మాజ్జమానాగాత్రాణిగళేన్వదజలానివై ॥

47

ఋషిణాయస్తదాగధక్స్తస్యాదేహేనచూహితః । నిజ్జగమునరోమాఞ్చన్వేదరూపీతదజతః ॥

తంవృతౌజగృహుగ్ధాథమేకంచక్రేచమారుతః ।

మయాచాప్యాయితోగోభిస్సతథావవృధేశవైః ॥

49

వృతౌగ్రగధాసంభూతామాఽమాఖ్యావరాసనా ।

తాంప్రదాస్య నివోవృతౌఃకోపపప్రశామ్యతామ్ ॥

50

కడ్డోరపత్యమేవంసావృతేభ్యశ్చసముద్గతా । మహాఽత్యంతథావాయోఃప్రయోచాతసయాచనా ॥

సచాపిభగవాన్ కడ్డుఃక్షీణేతపసిసత్తమః । పురుషోత్తమాఖ్యమద్రీశం విష్ణోరాయతసంయయా ॥

తత్రైకాగ్రమతిభూత్వాచకారారాధనంహరేః । బ్రహ్మపారమయంకుర్వేజపమేకాక్రమాసగః ॥

ఊర్ధ్వబాహుమహోయోగీఫిత్యాఽసాభూపనస్తరాః ॥

53

ప్రచేతన ఉచుః :—

బ్రహ్మపారంమునేశ్శ్రోతుమిచ్ఛామఃపరమంస్తవమ్ । జపతాకడ్డునాదేవోయేనారాధ్యతకేశవః ॥54

సోమ ఉవాచ :—

పారంపరంవిష్ణురపారపారఃపరఃపరేభ్యః పరమార్థరూపీ ।

సబ్రహ్మపారఃపరపారభూతఃపరః పరాణామపిపారపారః ॥

55

సకారణంకారణతస్తతోఽతిస్యాపిహేతుః పరహేతుహేతుః ।

కార్యేషుచైవంసహకమకత్వకరూపైరశేషైరవతీహసవమ్ ॥

56

బ్రహ్మప్రభుబ్రహ్మగ్రసవభూతో బ్రహ్మప్రజానాంపతిరమృతోఽసా ।

బ్రహ్మక్షరంనిత్యమజంసవిష్ణుంపక్షయాద్యైర్విరళితైరిసంగి ॥

57

బ్రహ్మక్షరమజనిత్యం యదాసౌఽపురుషోత్తమః ।
తదారాగాదయోదోషః ప్రయాన్తుప్రళమంమమ ॥

58

సోమ ఉవాచ :—

ఏతద్భ్రహ్మపరాభ్యం వై సంస్తవంపరమంజపః । అవాపరమాంసిద్ధింససమారాధ్యకేశవమ్ ॥ 59
(ఇమంస్తవంయఃపరతిశ్రుణుయాద్వాసినిత్యశః ।

సకామనోమైరఖలైర్ముక్తకప్రాప్నోతివాఙ్మతమ్ ॥)

ఇయంచమారిషాపూర్వమాద్యాతాంబ్రవీమవః । కార్యగౌరవమేతస్యాఃకథనేఫలదాయవః ॥ 60
అపుత్రాప్రాగ్నియంవిష్ణుంమృతేభతఃరిసత్తమాః । భూపపత్నీమహాభాగాతోషయామానభక్తితః ॥

తయాచారాధితోవిష్ణుఃప్రాహప్రత్యక్షతాంగతః ।

వరంవృణోష్యేతిశుభాంసాచప్రాహాత్మవాఙ్మతమ్ ॥

62

భగవత్బాలవైధవ్యాద్వృధాజన్మాహమీశ్వరీ । మన్దభాగ్యాసముమ్భాతావిఫలాచజగత్పతే ॥ 63
భవస్తుపతయశ్లాఘ్యామమజన్మనిజన్మని । త్వత్ప్రసాదాత్తథాపుత్రఃప్రజాపతిసమోస్తుమే ॥ 64
రూపసంపత్సమాముక్తానర్వస్యప్రియదళనా । అయోనిజాదజాయేయంత్యత్ప్రసాదాదభోక్షజ ॥ 65

సోమ ఉవాచ :—

తయైవముక్తోదేవేశోహ్యపీకేశఉవాచతామే । ప్రశామనమ్రాముత్థాప్యవరదస్సముపస్థితః ॥ 66

దేవ ఉవాచ :—

భవిష్యన్తిమహావీర్యా అన్యస్మిన్నేవజన్మని । ప్రఖ్యాతోదారకమూఢోభవత్యాఃపతయోదశ ॥ 67
పుత్రంచసుమహాత్మానమతివిర్యపరాక్రమమ్ । ప్రజాపతిగుణైరుస్త్రైక్తంత్యమేవాప్యసిశోభనే ॥ 68
వంశానాంతస్యకర్తుత్వంజగత్ప్రసిద్ధిభవిష్యతి । త్రైలోక్యమఖిలానూతిస్తస్యచాపూరయిష్యతి ॥

త్వంచాప్యయోనిజాసాధ్యరూపేదార్యగుణాన్వితా । మనఃప్రీతికరీన్యూణాంమత్ప్రసాదాన్భవిష్యసి ॥ 70
ఇత్యుక్త్వాఽస్తదథేదేవస్తాంబిలోలవిలోచనామ్ ।

సాచేయంమారిషాజాతాయుష్కృత్పత్నీనృపాత్మజాః ॥

71

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్సమస్యవచనాజ్జగృహుస్తేప్రచేతసః । సంహృత్యకోపంపుక్షేభ్యఃపత్నీంధమేణమారిషామ్ ॥ 72
దశభ్యస్తుప్రచేతోభ్యోమారిషాయాంప్రజాపతిః ।

దక్షోజ్జేమహాభాగోయఃపూర్వంబ్రహ్మణోఽభవత్ ॥

78

సతుదక్షోమహాభాగస్సృష్ట్యర్థంసుమహోమతే ।

పుత్రానుత్పాదయామానప్రజాశుష్ట్యర్థమాత్మనః ॥

74

అవరాంశ్చవరాంశ్చైవద్విపదోధచతుష్పదః । ఆదేశంబ్రహ్మణఃకుర్వన్ప్రప్తౌత్వేనమవస్థితః ॥ 75

ససృష్టాన్వసుననాదక్షఃపశ్చాత్తదస్యజత్త్రీయః ॥ 76

దదాసదశధర్మాయకాశ్యచాయత్రయోదశ । కాలస్యనయనేముక్తాస్సప్తవింశతిమిద్దవే ॥ 77

తాసుదేవాస్త్రథాదైత్యానాగాగావస్త్రథాఖగాః । గర్భర్యాపురస్త్వైవదానవాద్యాశ్చజ్ఞరే ॥ 78

తతఃప్రభృతిమైత్రేయప్రజామైథునసంభవాః ।

సంకల్పాద్దశనాత్సృశాత్పుర్వేపామభవప్రజాః ।

తపోవిశేషైస్సిద్ధానాంతదాత్వైస్తతపస్వినామ్ ॥ 79

మైత్రేయ ఉవాచ :—

అస్మష్టాద్దక్షిణాద్దక్షఃపూర్వంజాతశ్శృతోమయా ।

కథంప్రాచేతసోభూయస్ససంభూతోమహామునే ॥ 80

ఏవమేనంశయోబ్రహ్మణసుమహాహృదివతతే ।

యద్వాహిత్రశ్చసోమస్యపునశ్శ్వశురతాంగతః ॥ 81

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఉత్పత్తిశ్చనిరోధశ్చనితోఽభూశేషునత్తమః । ఋషయోత్రనముహ్యన్తియేచాన్యేదివ్యచక్షుషః ॥ 82

యుగేయుగేభవస్త్యేతేదక్షాద్యామునిసత్తమః । పునశ్చైవసవిరుద్ధ్యస్తేనిద్వాంస్త్రతఃముహ్యతి ॥ 83

కానిష్ఠ్యంతైస్త్వయమప్యేషాంపూర్వంనాభూద్ద్విశోత్తమః ।

తపఏవగరీయోభూత్ప్రభావశ్చైవకారణమ్ ॥ 84

మైత్రేయ ఉవాచ :—

దేవానాందానవానాంచగర్భర్వోరగరక్షసామ్ । ఉత్పత్తింవిస్తరేణేహమమబ్రహ్మప్రవీతయ ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ప్రజాస్సృజేతివ్యాదిష్టఃపూర్వందక్షస్త్వయంభూవా । యథాసనజకభూతానితథాశ్శృణుమహామతే ॥

మఃసాత్వేనభూతానిపూర్వందక్షోఽన్యజత్తిదా । దేవాన్యక్షిణగర్భర్యానసురాకపన్నగాంస్త్రథా ॥

యదాస్యసృజ్యమానస్యసవ్యవధాన్తతాఃప్రజాః । తతస్సంచిత్త్యనమునిఃసృష్టిహేతోఃప్రజాపతిః ॥

మైథునేనైవధమేణసిన్ధుశ్చుర్విదిధాఃప్రజాః । అసిక్నీముపయేమేఽథవీరణస్యప్రజాపతేః ॥

సుతాంసుతపసాయుక్తాంమహతీంలాకధారిణీమ్ ॥ 89

అథపుత్రసహస్రాణినైరణ్యాంపశ్చపీర్యవాక్ । అసిక్నాన్యంజనయూమాసగ్గహేతోఃప్రజాపతిః ॥

తాకృష్టాన్వనారదోవిప్రసంనివధాయిషూక్ప్రజాః ।

సంగమ్యప్రియసంవాదోదేవషికరిదమబ్రవీత్ ॥ 91

హేమార్యశ్వామహావీర్యాఃప్రజాయాయంకరివ్యథ ।

శుభ్రశోలత్యతేయణ్నో ధవతాశ్రూయతామిదమ్ ॥

92

బాలిశాబతయాయంయేనాస్యాజానీకవైభవః । అస్తరూధ్యేమధశ్చైవకథంసత్కృతవైప్రజాః ॥

ఉధ్యోంతిర్యగధశ్చైవయథాప్రతిహతాగతిః । తథాకన్యాన్యవోనాస్తంసద్రక్ష్యథబాలిశాః ॥ 94

తేతుతద్వచనంశ్రుత్వాప్రయాతాసుర్వతోదిశమ్ । అద్యాపిననివతఃస్తేసముద్రేభ్యివాపగాః ॥ 95

హర్యశ్వేష్యథసప్తేషుదక్షః । పాచేతనఃపునః । వైరిణ్యామధపుత్రాణాంసహస్రమశృజత్రభుః ॥ 96

వివిధాయుషవస్తేతుశబలాశ్వాఃప్రజాఃపునః । పూర్వోక్తంవచనంబ్రహ్మకొనారదేనప్రచోదితాః ॥ 97

అన్యోన్యమూచుస్తేసర్యేనత్యమాహమహామునిః ।

భ్రాతృణాంపదవీధౌవగస్తవ్యానాత్రసంశయః ॥

98

జ్ఞాత్వాప్రమాణంపుథావ్యిశ్చప్రజాస్రత్యైవహేతతః ।

తేఽపి తేనైవమాగేణప్రయాతాసుఃప్రత్యోదిశమ్ ॥

అద్యాపిననివతఃస్తేసముద్రేభ్యివాపగాః ॥

99

తతఃప్రభృతివైభ్రాతృభ్రాతృరనేవజేద్విజ । ప్రయాతోనశ్యతితథాతస్మకార్యంవిజానతా ॥ 100

తాంశ్చాపినస్తాన్విజ్ఞాయపుత్రాదక్షఃప్రజాపతిః । క్రోధంచక్రేమహాభాగోనారదంతంశశాపచ ॥

సగఃకామస్తతోవిద్యాకాసమైతేయప్రజాపతిః ।

పప్టిందక్షోఽస్యజతృన్యావైరిణ్యాపితిసశ్చుతమ్ ॥

102

దదాసదశధర్మాంకాయకాశ్యపాయత్రయోదశ । సప్తవింశతిసోమాయచతస్రోఽరిష్టనేమినే ॥ 103

ద్యేవైవబహుపుత్రాయద్యేవైవాగ్గిరనేతథా ।

ద్యేభ్యశ్శాశ్వాయవిదుషేతాసానామానిమేశ్వరు ॥

104

అరున్ధతీవసుజామీలస్థాభానుమరుద్యతీ । సంకల్పాచముహూతాచసాధ్యావిశ్వాచభామినీ ॥

ధవఃపతోన్యైశ తేతాస్తాస్వపత్యానిమేశ్వరు ॥

విశ్వేదేవాస్తువిశ్వాయాసాధ్యాసాధ్యాస్వజాయత ।

మరుద్యత్యాంమరుత్వస్తోవసోస్తువసవస్సన్పుతాః ॥

105

ముహూతాస్తుముహూతాఃకూంజాతాభానోస్తుభానవః ॥

106

ఐశ్వార్యాస్తుసుతోఘోషోగావీధిస్తుజామిజ ॥

107

పృథివీవిషయంసర్వమరున్ధత్యామజాయత । సంకల్పాయాంతంసర్వాత్మాజ్ఞేపంకల్పవచ ॥ 108

యేత్యనేకవసుప్రాణాదేవాశ్శ్యాతిఃపురోగమాః ।

వసవోఽస్తౌసమాఖ్యాతాస్తేపాంచత్యైవిస్తౌమ్ ॥

109

ఋషోద్రువశ్చసోమశ్చధర్మశ్చైవనిలోనః । ప్రత్యూషశ్చప్రభాసశ్చససవోనామభిస్సన్పుతాః ॥

ఋషస్యపుత్రోవైష్ణవోఽగ్రస్తోమోఽగ్రస్తథా । ద్రువస్యపుత్రోధగవాకాలోలోకప్రకాలః ॥

సోమస్యభగవావచావచాఃస్వయేనజాయతే ।

112

- ధర్మస్యపుత్రోద్రవిణోహుతహవ్యవహస్తభామనోహరాయాశ్శిరఃప్రాణోఽథరమణస్తథా ॥ 113
- అనిలస్యవిభాభార్యాతస్యాపుత్రఃపురోజవః । అవిజ్ఞాతగతశ్చైవద్వాపుత్రావనిలస్యతు ॥ 114
- అగ్నిపుత్రఃకుమారస్తతరస్తప్యేవ్యజాయత । తస్యశాఖోవిశాఖశ్చైవగమేవశ్చపృష్ఠజాః ॥ 115
- అపత్యంకృత్తికానాంతుకాతిక్తేయశ్శిశ్నుతః ॥ 116
- ప్రత్యూషస్యవిదుఃపుత్రమృషింనామ్నాతుదేవలమ్ ।
ద్వాపుత్రోదేవలస్యాపితుమావస్తామసీషితా ॥ 117
- బృహస్పతేస్తుభగినీవరస్త్రీబ్రహ్మచారిణీ । యోగసిద్ధాజగత్కృత్సమసక్తావిచరత్సతా ॥
ప్రభాసస్యతుభార్యానావసూనామప్తమస్యహ ॥ 118
- విశ్వకర్మామహాభాగస్తస్యాంజజ్ఞేప్రజాబుధిః । కతాశిల్పసహస్రాణాంత్రిదశానాంచనధాన్యః ॥ 119
- భూషణానాంచసర్వేషాంతాశిల్పవతాంవరః । యస్యర్వేషాంవిమానానిదేవాదీనాంచకారహ ॥
మనుష్యాశ్చోపజీవన్తియస్యశిల్పంమహాత్మనః ॥ 120
- అజైకపాదహిబుధ్నస్తప్తృరుద్రశ్చబుద్ధిమా ॥
త్వష్టశ్చాపాత్యజఃపుత్రోవిశ్వరూపోమహాతపః ॥ 121
- హరిశ్చబహురూపశ్చపుత్రస్యమృకశ్చాపరాజితః । వృషాకపిశ్చశంభుశ్చకపదీకరైవతస్తథా ॥ 122
- మృగవ్యాధశ్చరవ్రశ్చకపాలీచమహామునే । ఏకాదశైశేకధితారుద్రాత్రిభువనేశ్వరాః ॥ 123
- శతంత్వేకంసమామ్నాతంరుద్రాణామమితౌజనామ్ ।
కాశ్యపస్యతుభార్యాయాస్తాసాంనామానిమేశ్వరౌ ॥ 124
- అదితిదితిదహన్తైచవహ్నిరిమాసురసాకమా । సురభిర్విసతావైనతామ్రాగ్రోధవశాశిలా ॥
కద్రూమునిశ్చగమజ్జతడిపత్యానిమేశ్వరౌ ॥ 125
- పూర్వమస్యస్తరేక్రేషాద్వాదశాసకసురోత్తమాః ।
తుషితానామతేనస్యస్యమూచురైవస్యతేస్తరే ॥ 126
- ఉపగ్ధితేఽతియశశ్చాక్షుషస్యాస్తరేమనోః । సమవాయూతాస్యవేదసమాన్యపరస్పరమ్ ॥ 127
- అగచ్ఛతద్రుతంచేవాదితింసంప్రవిశ్యవై । మన్వస్తరేప్రసూయామస్తస్మిన్నశ్రేయోధవేదితి ॥
వముక్తావృతతేనవేచాక్షుషస్యాస్తరేమనోః ।
మారీచాత్కాశ్యపాజ్ఞాతాస్తేదిత్యాదక్షకస్యయా ॥ 129
- తత్రపిష్ఠశ్చక్రశ్చజ్ఞాతేపునరేవహి ! అర్యమావైవధాతాదత్సప్తాపూషాతిక్తైవచ ॥ 130
- వివస్వాకసనితావైమనిశ్రోవరుణోవచ । అంశుధాగశ్చాగ్నితేజాఅదిత్యాద్వాదశస్మృతాః ॥ 131
- చాక్షుషస్యాస్తరేపూర్వమాసకయేతుషితాస్సురాః ।
వైవస్వతేస్తరేతేవైఅదిత్యాద్వాదశస్మృతాః ॥ 132
- యాస్యస్తవింశతిఃప్రాక్తాసోమపత్నీన్యైఃధనువతాః ।

- తానామపత్యాన్యథవగాదీప్తిమస్త్యతితేజసామ్ || 188
- అరిష్టనేమిపత్నీనామపత్యాసీహాషోడశ || 184
- బహుపుత్రస్యవిదువశ్చతప్రోవిద్యుతస్సన్మితాః || 185
- ప్రత్యజీరసజాతేష్టాఋచోబ్రహ్మపీఠసత్పుతాః || 186
- భృశాశ్వస్యతుదేవపేదేవప్రహరణాన్మితాః || 187
- ఏతేయగసహస్రాస్తేజాయస్తేపునరేవహి | సర్వేదేవగణాస్తత్రత్రయత్రింశత్స్వఘస్తజాః ||
తేమామపీహసతతనిరోధోత్పత్తిరచ్యతే || 188
- యథాసూర్యస్యమైత్రేయఉదయాస్తమయావిహ | ఏవం దేవనికాయాస్తేసంభవన్తియగేయుగే ||
దిత్యాఃపుత్రద్వయంజజ్ఞేకాశ్వపాదితినశ్శ్రుతమ్ | హిరణ్యకశిపుశ్చైవహిరణ్యక్షశ్చదుఃఖయః ||
సింహికాచాభవత్కన్యావిప్రచిత్రేపరిగ్రహః || 141
హిరణ్యకశిపోఃపుత్రాశ్చత్యారః ప్రథితౌజసః ||
అనుష్టాదశ్చష్టాదశ్చప్రహ్లాదశ్చైవధర్మవాక్ | సంహ్లాదశ్చమహావీర్యాదైత్యవంశవివర్ధనాః ||
తేమాంమధ్యేమహాభాగస్సర్వత్రసమదృగ్వశీ | ప్రహ్లాదఃపరమాంధక్తిగయఉవాహజనాదన్ || 143
దైత్యేన్ద్రాదీపితోవహ్నిసూర్యాజ్ఞోపచితోన్వజ | సదదాహచయంపూర్వంవాసుదేవేహృదిస్థితే ||
మహాణావాస్తస్యలిలస్థితస్యచలతోమహి | చచాలసకలాయస్యపాశబద్ధస్యసీమతః || 145
నభిన్నంవివిధైశ్చప్తైర్వస్యదైత్యేన్ద్రాపాతితైః | శరీరమద్రికరిన్తస్సర్వత్రాచ్యుతచేతసః || 146
విమాసలోజ్జ్వలముఖాయస్యదైత్యప్రచోదితాః | నాన్తాయసపతయోజభూపురురుతేజసః ||
శైలైరాక్రాంతదేహోపియస్సస్మరకపురుషోత్తమమ్ |
తత్యాజనాత్మనఃప్రాణావిష్ణుస్మరణదంశితః || 148
పతస్తముచ్చాదవనిర్యముపేత్యమహమునిమ్ | దధానదైత్యపతినాక్షీస్తంస్యగనివాసినా || 149
యస్యసంశోషణోవాయుదేహోదైత్యేన్ద్రాయాజితః | అవాపసంక్షయంసస్యశ్చిత్తఫేమధుసూదనే ||
విమాణభజ్జముక్యక్రామదహనించదిగ్గజాః | యస్యవక్షస్థస్థేప్రాప్తాదైత్యేన్ద్రోపరిణామితాః || 151
యస్యచోత్పాదితాకృత్యాదైత్యరాజపురోహితైః |
బభూవనాన్తాయపురాగోవిద్వాంక్తచేతసః || 152
శమ్భురస్యచమాయానాంసహస్రమతియాయినః | యస్మిన్ప్రయుక్తంచక్రేణాకృష్టస్య వితథీకృతమ్ ||
దైత్యేన్ద్రానూగోపహృతయశ్చహాలాహాలంవిషమ్ | జరియామాసమతిమానవికారమమత్సరీ ||
సమచేతాజగత్యస్మిన్ప్రయోగేష్వేవజన్తుషః | యథాత్మనియథాపత్యేపంమైత్రగుణాన్వితః || 155
ధర్మాత్మాసత్యశౌచాదిగుణానామాకరఃపరః |
ఉపమానమకేమాణాంసాధూనాయస్సదాభవత్ || 156

ఇతి శ్రీ విష్ణు పురాణే ప్రథమాంశే పంచదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమాంశే షోడశోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

- కథితోభవతావంశోమానవానామహమునే । కారణంచాస్యజగతోవిష్ణురేవ సనాతనః ॥ 1
- యత్త్వేతద్భగవానాహప్రహ్లాదం దైత్యస త్తమమ్ ।
దదాహనాగ్నినాఽప్రైశ్చక్షుణ్ణస్తత్యాజజీవితమ్ ॥ 2
- జగామవసుధాక్షోభం యత్రాభిసలిలస్థితే । బద్ధబద్ధేవిచలతివిక్షిప్తాంగైస్సమాహతా ॥ 3
- తైలైరాత్రాస్తదేహోపిసమమారచయఃపురా । త్వయేవాతీవమాహాత్మ్యంకథితం యస్యధీమతః
తస్యప్రభావమతులం విష్ణోభక్తిమతోమునే । శ్రోతుమిచ్ఛామి తపైత్యతః పురితం త్వమితోజసః ॥ 5
- కింనిమిత్తమసాశప్రైవిక్షిప్తాదితీజైర్భుజే । కిమభ్యాంచాభిసలిలేవిక్షిప్తాధమతత్పరః ॥ 6
- ఆత్రాస్తఃపర్వతైఃకస్మాత్కస్మాద్దక్షిణమహోరగైః । క్షిప్తఃకిమద్రీభిరత్యక్తింవాపావకసంచయే ॥ 7
- దిగ్దన్తినాండస్తభాగైస్సచకస్మాన్నిపీడితః । సంశోషణోఽనిలశ్చాస్యప్రయత్తఃకింమహానురైః ॥ 8
- కృత్యాంచదైత్యగురవోయయుజస్తేతుకింమునే ।
శమ్భురశ్చపిమాయానాంసహస్రంకింప్రయత్తవాహ ॥ 9
- హాలాహలంవిషంఘోరం దైత్యసూదైమహాత్మనః ।
కస్మాద్దత్తంవినాశాయయజ్జ్ఞేణాంతేనధీమతా ॥ 10
- ఏతత్సర్వంమహాభాగప్రహ్లాదస్యమహాత్మనః । చరితంశ్రోతుమిచ్ఛామి మహాభాస్యచసూచకమ్ ॥
సహికౌతూహలంతత్రయద్వైతైస్సంహతోహిసః । అసస్యమసోవిష్ణోకస్యమథోఽనిపాతనే ॥ 12
- తస్మిన్ధమపరేనిత్యంకేశవారాధనోద్యతే । స్వవంశప్రభవైదైకతైస్యకర్తుం ద్వేషాతిదుష్కరః ॥
ధర్మాత్మనిమహాభాగేవిష్ణోభక్తేవిమత్సరే । దైతేయైఃప్రహృతంకస్మాత్తస్యమాఖ్యాతుమహాని ॥ 14
- ప్రహరన్తిమహాత్మానోవిషక్షేచాపినేవృతే । గురైస్సమస్యతేసాధోకింపునర్యస్సప్సః ॥ 15
- తదేతత్కథ్యతాంసర్వంవిస్తరాన్మనిసత్తమ । దైత్యేశ్వరస్యచరితంశ్రోతుమిచ్ఛామ్యకేవతః ॥ 16
- ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే షోడశోఽధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- మైత్రేయశ్రూయతాంసమ్యక్చరితం తస్యధీమతః । ప్రహ్లాదస్యగదోదారచరితస్యమహాత్మనః ॥ 1
- దితేఃపుత్రోమహావీర్యహిరణ్యకశిపుఃపురా । త్రైలోక్యంవశమానిశ్యేబ్రహ్మణోవరదహితః ॥ 2
- ఇద్వత్స్వమకరోద్దైత్యఃసచాసీత్సవితాస్వయమ్ । వాయుర్గ్నిరపాంనాభఃసోమశ్చాపీన్మహానురః ॥ 3

ధనానామధిపస్సభూత్సవవాసీత్స్వయంయచుః । యజ్ఞభాగానశేషాంస్తుసస్వయంబుభుజేఽనురః ॥

దేవాస్సర్వర్గంపరిత్యజ్యతత్త్రాసాన్మునిసత్తమ । విచేరురవనాసర్వేభిభాణామానుషీంతనుమ్ ॥ 5

జత్యాత్రిభువనంసర్వంత్రిలోక్త్యేకస్యరదపిః ।

ఉద్ధీయమానోగన్ధర్వైర్బుభుజేవిషయాప్రియామ్ ॥ 6

పానాసక్తంమహాత్మానంహిరణ్యకశిపుంతదా । ఉపాసాంచక్రిరేపర్వేసిద్ధగర్భరవన్నగాః ॥ 7

అవాదయజగుచ్ఛాన్యేజహుశబ్దాన్స్తథాఽపరే । దైత్యేశ్వరస్యపురతశ్చక్రుస్సిద్ధాముదాన్వితాః ॥

తత్రప్రణృత్యాప్సరసిన్సృటికాభ్రమయేఽనురః । పపాపానంముదాయుక్తఃప్రాసాదేసుమనోహరే ॥ 9

తస్యపుత్రోమహాభాగఃప్రహ్లాదోనామనామతః । పపారబాలచార్యాదిగురుగేహగతోఽభఃకః ॥ 10

ఏకదాతుసధర్మాత్సాజగమగురుణాసహ । పానాసక్తస్యపురతఃపితృదైత్యపతేస్తదా ॥ 11

పాదప్రణామావసంతంతముత్థాప్యపితాసుతమ్ । హిరణ్యకశిపుఃప్రాహప్రహ్లాదమమితౌజనమ్ ॥ 12

పర్యతాంభవతావత్ససారభూతంసుభాషితమ్ । కాలేనైతావతాయుత్రేసగోద్యుక్తేనశిశీతమ్ ॥ 13

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

శ్రూయతాంతాతవత్ప్రేమిసారభూతంతవాజ్ఞయా ।

సమాహితమనాభూత్వాయన్మేచేతస్యవస్థితమ్ ॥ 14

అనాదిమధ్యాస్తమజమవృద్ధిక్షయమచ్యుతమ్ ।

ప్రణలోఽస్మ్యస్తస్సనానం(స్మిసదానందం) సర్వకారణకారణమ్ ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏకన్నికమ్యదైత్యైఃకోపసంరక్తలోచనః । విలోక్యతద్గురుంప్రాహస్ఫురితాధరపల్లవః ॥ 16

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

బ్రహ్మబన్ధోమేతత్తేవిపక్షస్తుతినంహితమ్ । అసారంక్రాహితోబాలోమామవజ్ఞాయదుమతే ॥

గురుః ఉవాచ :—

దైత్యేశ్వరసకోపస్యవశమాగస్తుమహాఽసి । మమోపదేశజనితంనాయంవపితితేనుతః ॥ 18

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

అనుశిష్టోఽసికేనేద్యగ్వత్సప్రహ్లాదకథ్యతామ్ । మయోపదిష్టంనేత్యేషప్రబ్రవీతిగురుస్తవ । 19

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

కాస్తావిష్ణురశేషస్యజగతోయోహృదిస్థితః । తస్యతేవరమాత్సానంతాఃకః కేనశాస్యతే ॥ 20

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

కోయంవిష్ణుస్సదుర్బుధ్దేయంబ్రవీషిపునఃపునః । జగతామీశ్వరస్యేహపురతఃప్రసభంమచు ॥ 21

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

సశబ్దగోచరంయస్యయోగి భ్యేయంపరంపఃమ్ | యతోవిశ్వంస్వయంవిశ్వంసవిష్ణుఃపరమేశ్వరః || 22

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

పరమేశ్వరసంక్షోఽజ్ఞకిమన్యోమయ్యవస్థితే | తథాఽద్యమతుకామస్త్యంప్రబ్రవీషిపునఃపునః ||

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

సకేవలంతాతమమప్రజానాంసబ్రహ్మభూతోభవతశ్చవిష్ణుః |

ధాతావిధాతాపరమేశ్వరశ్చప్రసీదకోపంకురుషే.కిమథమ్ || 24

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

ప్రవిష్టఃకోస్యహృదయేదుర్బుధ్ధేరతిపాపృత్ | యేనేదృశాస్యసాహునివదత్యావిష్టమానసః || 25

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

సకేవలమద్భృదయంసవిష్ణురాక్రమ్యలోకానఖిలానవస్థితః |

సమాంత్యదాదీంశ్చపితస్సమస్తాన్సమస్తచేష్టాసుయనక్తిసర్వగః || 26

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

నిష్క్రామ్యతామయందుష్టఃశాస్యతాంచగురోగృహే |

యోజితోదుర్మతిఃకేసవిపక్షపతిసంస్తుతౌ || 27

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

ఇత్యుక్తస్సతదాదైత్యైస్త్రినీతోగురుగృహంపునః | జగ్రాహవిద్యామనిశంగురుశుశ్రూషణేరతః ||

కాలేఽతీతేఽతిమహతిప్రహ్లాదమనుశేశ్వరిః | సమాహూయాబ్రవీద్దాధాకాచిత్పుత్రకగీయతామ్ ||

ప్రహ్లాద ఉవాచ .—

యతఃప్రధానపురుషాయతశ్చైతచ్ఛరాచరమ్ | కారణంసకలస్యాస్యసనోవిష్ణుఃప్రసీదతు || 30

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ .—

దురాత్మావధ్యతామేషనానేనాథోఽస్తిజీవతా | స్వపక్షహానికర్తృతావ్యధ్యఃకులాజ్ఞారతాంగతః ||

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాజ్ఞప్తాస్తతస్తేనప్రగృహీతమహాయుధాః | ఉద్యతాస్తస్యనాశాయదైత్యాశ్శతసహస్రశః || 32

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

విష్ణుశ్చస్త్రేషుయస్మానుమయిచాసౌయథాస్థితః | దైతేయాస్తేనసత్తేనమాక్రామన్త్రాయుధానివః ||

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తైశ్వర్యశోభైశ్చైత్యైశ్చ ప్రామైరాహతోపిసకా । నావాపవేదనామల్పామభూవైచపుననావః ॥ 34

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

దుర్బుధ్ధేవినివతాస్వస్థైరిపక్షస్తవాదతః । అభయంతేప్రయచ్ఛామిమాతిమూఢమతిభావ ॥ 35

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

భయంభయానామపహరిణిస్థితేషునస్యనస్తేషామకుత్రతిష్ఠతి ।

యస్మిన్స్మృతేజన్మదరాస్తకాదిభయానిసర్వాణ్యపయాన్రితాత ॥

36

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

భోభోసర్పాదురాచారమేనమత్యస్తదుమతిమ్ ।

విషజ్వాలాకులైర్వక్త్రైస్సన్యోనియతసంక్షయమ్ ॥

37

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాస్తేనతేసర్పాఃకుమాకాస్తక్షకాదయః । అదశస్తనమస్తేషుగాత్రేష్వతివిహోల్బణాః ॥

సత్వాసక్తమతిఃకృష్ణేదశ్యమానోమహోరగైః । నవివేదాత్సన్గోత్రంతత్సృత్యాహ్లాదసంస్థితః ॥

సర్పా ఉవాచ :—

దగప్త్రావిశీణామణయస్ఫుట నిభజేషుతాపోహృదయేషుకమ్మః ।

నాన్మృత్యుచిస్వల్పమపీహభిన్నంప్రశాధిదైత్యేశ్వరకార్యమన్యత్ ॥

40

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

హేదిగ్గజాస్సంకటదస్తమిశ్రాఘ్నైసమస్మద్రిపుపక్షభిన్నమ్ ।

తజ్జావినాశాయభవన్తితస్యయాథాఽరణేఃప్రజ్వలితోహుతాశః ॥

41

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్పదిగ్గజైర్బాలోభూభృచ్చిఖరసన్నిభైః । పాతితోధరణీపుష్టేవిషాదైరవ్యవీడ్యత ॥

స్మరతస్తస్యగోవిందమిభదంతాసహస్రతః । శీరావక్షస్థలంప్రాప్యసప్రాహపితరంతతః ॥

43

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

దంతాగజానాంకులిశాగ్రనిఘ్నరాశ్శీణాయదేతేనబలంమమైతత్ ।

మహానిపత్వాపవినాశనోఽయంజనాదానానుగ్మరణానుభావః ॥

44

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

జ్వాల్యతామనురావహ్నిరపసర్పతదిగ్గజాః । వాయోగమీధయాగ్నింత్యందహ్యతామేషపాపకృత్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మహాకాష్ఠచయచృన్నమనురేష్ట్రసుతంతతః ।

ప్రజ్వాల్యదానవాపహ్నిం దదహఃస్వామిచోదితాః ॥

46

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

తాతైవపహ్నిఃపవనేరితోపినమాంహత్యైత్రసమస్తతోహమ్ ।

పశ్యామిపద్మాస్తరణాస్తృతానిశీతానిసర్వాణిదిశాంముఖాని ॥

47

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అథదై త్యేశ్వరంప్రోచుభాఃగవస్యాత్మజాద్విజాః ।

పురోహితామహాత్మానస్సామ్నాసంస్తూయవాగ్మినః ॥

48

పురోహితా ఉచుః :—

రాజన్నియమ్యతాంకోపోబాలేత్రతనయేనిజే । కోపోదేవనికాయేషుతత్రతేనఫలోయతః ॥

49

తథాతథై నంబాలంతేశాసితారోవయంస్థప । యథావిపక్షనాశాయవినీతస్తేభవిష్యతి ॥

50

బాలత్వంసర్వగోమాణాందైత్యరాజాస్త్వదంయతః ।

తతోఽత్రకోపమత్యథాంయోక్తుమహాసినాథాకే ॥

51

సత్యత్యతిహరేఃపక్షమస్యాకంచనాద్యది । తతఃకృత్యాంవథాయాస్యకరిష్యామోనివతీన్మమ్ ॥

52

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవమభ్యథికోతస్తైస్తుదైత్యరాజఃపురోహితైః ।

దైత్యైనిఃప్రమామయామాసపుత్రంపావకసంచయాత్ ॥

53

తతోగురుగృహేబాలస్సవనాబాలదానవాః । అధ్యాపయూమాసముజురుపదేశాస్తరేగురోః ॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

శ్రూయతాంపరమాథోమేదైతేయాదితిహత్యజాః ।

సచాన్యథైతన్మస్తవ్యంనాత్రలోభాదికారణమ్ ॥

55

జన్మబాల్యంతతస్సర్వోజన్మఃప్రాప్నోతియావసమ్ । అవ్యాహతైవభవతితతోఽనుదివసంజరా ॥

56

తతశ్చమృత్యుమభ్యేతిజన్మదైత్యేశ్వరాత్మజాః । ప్రత్యక్షందృశ్యతేనైతదస్మాకంభవతాంతథా ॥

మృతస్యచపునఃసన్మభవతేతచ్చనాన్యథా । ఆగమోయంతథాతచ్చునోపాదానంవినోద్భవః ॥

58

గభావానాదియావత్పునఃసన్మోపపాదినమ్ । సమస్తాన్మథకంతాపద్మఃఖమేవాదిగవ్యతామ్ ॥

59

క్షుత్తృష్ణాశశమంతద్వచ్చీతాద్యుపశమంసుఖమ్ । మన్యతేబాలబుద్ధితాద్దుఃఖమేవహితత్సుః ॥

అత్యస్తస్తిమితాన్గానాంవ్యాయామేనసుతైషిణామ్ ।

భ్రాన్తిజ్ఞానావృతాక్షాణాంప్రహారోపిసుఖాయతే ॥

61

కృతశరీరమశేషాణాంశ్చేష్టాదీనామహాచయః । క్వకాన్తిశోభాసారభ్యకమనీయాదయోగుణాః॥ 62

మాంసాస్త్రక్వామయవిఃక్వాత్రస్నాయుమజ్ఞాస్థిసంహతౌ ।

దేహీచేత్రితిమాణ్ముఖోభవితానరకేఽపిసః ॥ 63

అగ్నేశ్వీతేనతోయస్యతృమాధక్తస్యచక్షుః । క్రియతేసుఖకర్తృత్వంతద్విలోమస్యచేతనైః॥ 64

కరోతిహేదైత్యపుత్రాయావన్నాత్రంపరిగ్రహః । తావన్నాత్రంసవీవాస్యదుఃఖంచేతసియచ్ఛతి॥ 65

యావతఃకురుతేజస్తస్యంబన్ధాన్మనసఃప్రియా । తావన్తోఽస్యనిఖన్యస్తేహృదయేశోకశబ్దవః॥ 66

యద్యద్ధృహేతన్మనసియత్రకుత్రావతిష్ఠతః । నాశదాహోపహరణంకుతస్తత్రైవతిష్ఠతి ॥ 67

జన్మన్యస్యమహద్దఃఖంమియమాణస్యచాపితిత్ । యాతనామయమస్యగ్రంథానంక్రమజేషుచ॥

గర్భాచసుఖలేశోపిభవద్భిరనుమీయతే । యదితత్కథ్యతామేవంసవండుఃఖయంబుగత్ ॥ 69

తదేమతిదూఃఖానామాస్యదేతుభవాణావే । భవతాంకథ్యతేనత్యంతిష్ణురేకఃపరాయణమ్ ॥ 70

మాజానీతవయంబాలాదేహీదేహీషుశాశ్వతః । జరాయావనజన్మాద్యాధమాదేహాస్యనాత్మనః॥

బాలోఽహంతావదిచ్చాతోయతిష్యేక్రేయసేయువా ।

యువాహంవాధాకేప్రాప్తేకరిష్యామ్యాత్మనోహితమ్ ॥ 72

స్పర్థోహంమమకార్యాణిసమస్తానిసగోచరే । కింకరిష్యామిమన్దాత్మానమభేదనయత్కృతమ్ ॥

ఏవందురాశయాక్షిప్తమానసఃపురుషస్సదా । క్రేయసోఽభిముఖంయాతిసకదాచిత్తిపాసితః ॥ 74

బాల్యేక్రీడనకాసక్తాయావనేవిషయోన్ముఖాః । అజ్ఞానయస్త్యశక్త్యాచవాధాకంసముపస్థితమ్॥

తస్మాద్బాల్యేవివేకాత్మాయతేత్రశేయసేదా ।

బాలయావనవృద్ధాద్యైదేహభావైరసంయుతః ॥ 76

తదేతద్వోమయాఖ్యాతంయదిజానీతనాన్మతమ్ । తదస్మత్ప్రియేవిష్ణుస్సర్వతాంబధముక్తిదః ॥

ఆయాసస్సర్వరణేకోస్యస్మృతోయచ్ఛతిశోభనమ్ । పాపక్షయశ్చభవిస్మరతాంతమహానిశమ్ ॥

సవభూతస్థితేతస్మిన్మతిమైత్రీదివాశిశమ్ । భవతాంజాయతామేవంసవశ్లేశాప్రహాస్యభ ॥

తాపత్రయేణాభిహతంయదైతదఖలంజగత్ । తదాశోచ్యేషుభూతేషుద్వేషంప్రాజ్ఞఃకరోతికః ॥ 80

అభభద్రాణిసూతానిహీనశక్తిరహంపరమ్ । ముదంతథాఽపికుషీతహాసద్వేషఫలంయతః ॥ 81

బద్ధవైరాణిభూతానిద్వేషంకవణన్తిచేత్తదా । శోచ్యాన్యహోఽతిమోహేనవ్యాప్తానీతిమనీషిణా ॥

ఏతేభిన్నదృశాంబైత్యావికల్పాఃకథితామయా ।

కృత్వాభ్యుపగమంత్రసంక్షేపఃశ్రూయతాంహమ్ ॥ 83

విస్తారస్సర్వభూతస్యవిజ్ఞోస్సర్వమిదంజగత్ । ద్రష్టవ్యమాత్మవత్తస్మాదభేదేనవిచక్షతైః ॥ 84

సముత్పజ్యాసురంభావంతస్మాద్యాయంయథావయమ్ ।

తథాయగ్నీంకరిష్యామోయథాప్రాప్స్విమనిర్వృతిమ్ ॥ 85

వైవాగ్నినానచార్కేణనేస్తునానచవాయునా । పజఃస్యవరుణాభ్యాంవానసిద్ధేవైవరాక్షసైః॥ 86

నయత్యైవనాచదై త్యేద్యైవోరగై నాచకిన్నరైః ।

నమనుష్యైనాపశుభిరోఽపైనైవాత్మసంభవైః ॥

87

జ్వరాక్షిరోగాతిసారస్థిహగుల్మూదికైస్తథా ।

ద్వేషేష్యామృతృరాద్యైర్వా రాగలౌభాదిభిఃశ్చయమ్ ॥

88

నచాన్యైశ్చోయతేక్షేశ్చిన్నిత్యాయాఽత్యస్తనిఃకలా ।

తామాప్నోత్యమలేన్యస్య కేశవేహృదయంనరః ॥

89

అసారసంసారివపతేనేషుమాయాతతోషంప్రసభంబ్రవీమి ।

సవేత్రదైత్యాస్సమతాముచేత సమత్వమారాధనమచ్యుతస్య ॥

90

తస్యేత్రసన్నేకిమహస్త్యలభ్యంధమాకథాకామైరలమల్పకాస్తే ।

సమాశ్రితాద్రష్టహృతరోరనంతాన్నిసంశయోముక్తిఫలప్రపాతః ॥

91

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః.

- - - -

అథ ప్రథమాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

తస్యైతాందానవాశ్చేష్టాం దృష్ట్వాదైత్యపతేథేయాత్ ।

అచచక్షుస్సచోవాచ సూదానాహూయసత్వరః ॥

1

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :-

హేసూదామమపుత్రోసావన్యేషామపిదురుకతిః । కుమార్గదేశోద్దష్టోహ్యతామవిలమ్బితమ్ ॥

2

హాలాహలంవిషంచాస్య సవేధ త్యేషుదీయతామ్ ।

అవిష్ణాతమసౌపాషో వధ్యతాంమాదిచార్యతామ్ ॥

3

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

తేతథైవదదుస్తస్మైప్రహ్లాదాయమహాత్మనే । విషదానంయథాజ్ఞప్తంపితౄతస్యమహాత్మనః ॥

4

హాలాహలవిషంభరోమనన్తోచ్చరణేనసః । అభిమన్వ్యసహస్నేన మైత్రేయబుభుజేతదా ॥

5

అవికారంసతద్భుక్తాప్రహ్లాదస్సన్ధమానసః । అనస్తఖ్యాతినిర్వీర్యంజరయామాసదుర్విషమ్ ॥

6

తతస్సూదాథయత్రస్తాజీకాంధృష్ట్వామహావిషమ్ । దైత్యేశ్వరముపాగమ్యప్రణిపత్యేదమబ్రువత్ ॥

7

దైత్యరాజవిషంధత్తమస్యాభిరతిభీషణమ్ । జీకాంతచ్చసహస్నేన ప్రహ్లాదేనసుతేనతే ॥

8

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

త్వర్యతాంత్వర్యతాంసద్యో హేహేదైత్యపురోహితాః ।

కృత్యాంతస్యవినాశాయహ్యుత్పాదయతమాచిరమ్ ॥

9

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సకాశమాగమ్య తతఃప్రహ్లాదస్యపురోహితాః । సామపూర్వమథోచుస్తేప్రహ్లాదంవినయాన్వితమ్ ॥

పురోహితా ఉవాచ :—

జాతస్త్రిలోక్యవిఖ్యాతతయమగ్రబ్రహ్మణఃకులే । దైత్యరాజస్యతనయోహిరణ్యకశిపోర్భవాత్ ॥

కిందేవైఃకిమనస్తేనకిమస్త్యేనతవాశ్రయః । పితాసమస్తలోకానాంత్యంతగైవధవిష్నసి ॥ 12

తస్మాత్పరిత్యజైతాంత్యంవిపత్ ప్రవసంహితామ్ । క్షామ్యఃపితాసమస్తానాంగురూణాంపరమోగురుః

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

ఎవమేతన్మహాభాగాస్త్వేష్యమేతన్మహాకులమ్ । మరీచేస్సకలేవ్యస్థింస్త్రిలోకేవ్యనాన్యథావదేత్ ॥

పితాచమమసఃస్మగ్రజగత్కృత్యప్రచక్షితః । ఎతదప్యవగచ్ఛామిగత్యమత్రాపినానృతమ్ ॥ 15

గురూణామపిసర్వేషాంపితాపరమకోగురుః । యదుక్తంభ్రాన్తీత్రాతాపిస్యల్పాపిహినవిద్యతే ॥ 16

పితాగురునానం దేహాపూజాయఃప్రయత్నతః । తత్రాపినాపరాధ్యామిత్యేవమేమనస్థితమ్ ॥ 17

యత్త్యేతత్కీమస్తేనేత్యన్త్రోయిన్యాభిరీదృశః । కోబ్రవీతియథాయుక్తంకిన్తునైతద్వచోధకవత్ ॥

ఇత్యుక్తాన్వోఽభవన్తానీతేషాంగౌరవయన్త్రితః । ప్రహస్యచపునఃప్రాహకిమనస్తేనాధ్యతి ॥ 19

సాధుభోకిమనస్తేనసాధుభోగురవోమమ । శ్రూయతాంయదనస్తేనయదిభేదంనయాన్యథ ॥ 20

ధర్మాధకామమోక్షాఖ్యఃపురుషాధకఉదాహృతః ।

చతుష్టయమిదంయాస్మాత్తస్మాచ్ఛక్తిమిదంవృధా ॥ 21

మరీచిమిత్రైడకాదైవ్యస్తగైవాన్యైరనస్తతః ।

ధర్మఃప్రాప్తస్తథాచాన్యైరధకఃకామస్తథాపరైః ॥ 22

తత్తత్త్వవేదినోభూత్వాన్జ్ఞానధ్యానసంపాదిభిః । అవాపుమక్తిమపరేపురుషాన్వస్తబధనాః ॥ 23

సంపదైశ్వర్యమాహాత్మ్యజ్ఞానసంతతికమణామ్ ।

విముక్తిః(క్రై)తైచ్చిత్తోలభ్యం(భ్యా)మూలమారాధనంహరేః ॥ 24

యతోధర్మాధకామాఖ్యంవిముక్తిశ్చృణంద్విజాః । తేనాపికింకిమిత్యేవమనస్తేనకిముచ్యతే ॥

కించాత్రబహునోక్తేనభవన్తోగురుహోమమ । వదన్తుసాధువాసాధువివేకోఽస్మాకమల్పకః ॥ 26

బహునాత్రకిముక్తేనసంపదజగతఃపతిః । సకతాచచిక్తాచసంహతాచహృదిస్థితః ॥ 27

గభోక్తాభోజ్యమప్యేవంసంపదజగదీశ్వరః । భవద్భిరేతత్త్వస్తవ్యంబాల్యాదుక్తంతయన్మయా ॥ 28

పురోహితా ఉచుః :—

దహ్యామాస స్త్వమస్మాభిరగ్నినా బాలరక్షితః । భూయోనవత్స్యసీత్యేవంనై వజ్ఞాతోన్యబుద్ధిమాః ॥
యద్యస్మద్వచనాన్సహగ్ర(గ్రా)హంనత్యత్యతేధవా ॥

తతఃకృత్యాంవినాశాయ తవస్రత్యాయదుమమతే ॥

80

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

కః కేనరత్యతేజస్తుజ్ఞాన్తుఃకః కేనహన్యతే । హన్తిరక్షతిచైవాత్మావ్యాసత్సాధుసమాచరక ॥ 81

కమణాజాయతేనవంకమైవగతిసాధనమ్ । తస్మాత్సవప్రయత్నేనసాధుకమనమాచరేత్ ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాస్తేన తేక్రుద్ధాదైత్యరాజపురోహితాః ।

కృత్యాముత్పదయామాసుజ్వాలామాలోజ్జ్వలాననామ్ ॥

88

అతిభీమాసమాసాద్యపాదన్యాసక్షతక్షితిః । శూలేనసాధుసంక్రుద్ధా తంజఘానాధవత్సుసి ॥ 34

తత్తస్యహృదయంప్రాప్యశూలంబాలస్యదీప్తిమత్ । జగామభుజ్జీతంభూమాత్రతాపితథాభవత్ ॥

యత్రానపాయీభగవాన్హృద్యాస్తేహరిశ్వరః । భజ్గోభవతివజ్రస్యతత్రశూలస్యకాకథా ॥ 36

అపాపేతత్రపాపైశ్చపాతితాదైత్యయాజతైః । తానేవసాజఘానాశుకృత్యానాశంజగామచ ॥ 37

కృత్యయాదహ్యామానాంతాన్విలోక్యనమహామతిః । త్రాహిపృష్ఠేత్యనస్తేతివదన్నభ్యవపద్యత ॥ 38

సవవ్యాపిజగద్రూపజగత్సప్తజానాదనః । పాహివిప్రానిమానస్మాద్ధుస్సహస్సస్త)పావశాత్ ॥

యథాసవేషుభూతేషుసవవ్యాపిజగద్గురుః । విష్ణురేవతథాసర్వేజీవస్త్యేతేపురోహితాః ॥ 40

యథాసవగతవిష్ణుంమన్యమానోఽనపాయినమ్ । చిస్తయామ్యురిపక్షేఽపిజీవస్త్యేతేతథాద్విజాః

యేహస్తుమాగతాదత్తంయైవిశంయైహుతాశనః ।

యైదిగ్గజైరహంతుఃశ్లోదప్తస్సరైశ్చయైరహమ్ ॥

42

తేష్వహంమిత్రపక్షేచసమఃపాపోఽస్మికస్యచిత్ । తథాతేనాద్యసత్యేనజీవస్త్యసురయాజకాః ॥ 43

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాస్తేన తేసర్వేసంపృష్టాశ్చనిరామయాః ।

సముత్థస్తుద్విజాభూయస్తంచోచుఃప్రశ్రయాన్వితమ్ ॥

44

పురోహితా ఉచుః :—

దీక్షాయురప్రతిహతోబలవీర్యసమన్వితః । పుత్రపౌత్రధన్వశ్వరైశ్చయ్యోవతస్సభవోత్తమః ॥ 45

ఇత్యుక్త్యా తం తతోగత్వా యథావృత్తంపురోహితాః ।

దైత్యరాజాయ నకలమాచచక్షుమాహామునే ॥

46

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీః
అథ ప్రథమాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

హిరణ్యకశిపుశ్చ త్వత్పాతాంకృత్యాంవిరభీకృతామ్ ।

అహలాయపుత్రంపప్రచ్ఛ ప్రభావస్యాస్యకారణమ్ ॥

1

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

ప్రహ్లాద ! సుప్రభావోఽసికిమేత త్వేవిచేష్టితమ్ । ఎతన్మన్తాద్విజనిత ముతాహోసహజంతవ ॥

2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంపృష్టస్తదాపితప్రహ్లాదోఽనురబాలకః । ప్రణేపత్యపితుఃపాదావిదంవచనసుబ్రవీత్ ॥

3

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

నమన్తాద్వికృతస్తాత ! నచనైసగోమమ । ప్రభావఏషసామాన్యోయస్యయాస్యాచ్యుతోహృది ॥

అన్యేమాంయోనపాపానిచిన్తయత్యాత్మనోయథా । తస్యపాపామస్తాత పేత్యభావాన్నవిష్యతే ॥

కమణామనసావాచాపరపీడాంకరోతియః । తద్భీజంజన్మఫలతిప్రభూతంతస్యచాశుభమ్ ॥

6

సోహంనపాపమిచ్ఛామి నకరోమివదామిచ । చిన్తయన్సర్వభూతస్థమాత్మన్యపిచ కేశవమ్ ॥

7

శారీరంమానసందుఃఖందైవంభూతథవంతథా । సర్వత్రశుభచిత్తస్యతస్యమేవాయతేకుతః ॥

8

ఏవంసర్వేషుభూతేషుభక్తిరవ్యభిచారిణీ । కతవాప్యపక్షేతైక్షాత్వా సర్వభూతమయంహరిమ్ ॥

9

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతిశ్రుత్వాసదై త్యేష్ట్యఃప్రాసాదశిఖరేస్థితః ।

క్రోధాన్ధకారితముఖః ప్రాహదై తేయకింకరా ॥

10

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

దురాత్మాక్షిప్యతామస్మాత్ప్రాసాదాన్ఫులయోజనాత్ ।

గిరిపుష్పేపతత్వస్త్రిశిలాభిన్నాన్జనంహతిః ॥

11

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తంచిక్షిపుస్సర్వేభాలందై తేయకింకరాః । పరాతసోప్యఃక్షిప్తోహృదియేనోద్భవహాహరిమ్ ॥

పతమోనంజగద్ధాత్రీ జగద్ధాతరికేశవే । ధక్తియుక్తందధారై నముపసంగమ్యమేదిని ॥

12

తతోవిలోక్యతంస్సస్థమవికిణాస్థిబద్ధమ్ । హిరణ్యకశిపుఃప్రాహశమ్భరంమాయానాంవరమ్ ॥

14

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

నాస్మాభిశ్యక్యతేహస్తమయందువృత్తబాలకః ।

మాయాంతేత్రిధవాన్స్తస్మాన్మాయయైనంనిషాదయ ॥

15

శమ్భుర ఉవాచ :—

నూదయామ్యేవదై త్యేద్ధి ! పశ్యమాయాబలంమమ ।

సహస్రమత్రమాయానాం పశ్యనోదశకంతథా ॥

16

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్సమస్మజన్మాయాఃప్రహ్లాదేశమ్భురోఽసురః । వినాశమిచ్ఛేదుబుద్ధిస్సర్వత్రసమదశిణమ్ ॥ 17

సమాహితమనాభూత్వాశంబరేఽపివిమత్సరః । మైత్రేయసోఽపిప్రహ్లాదస్సన్మామధునూదనమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతోభగవతాతస్యరక్షాభావచక్రముత్తమమ్ । ఆజగామసమాజ్ఞప్తంజ్వాలామాలినుదశశనమ్ ॥

తేమాయాసహస్రంతచ్ఛమ్భురస్యాశుగామినా । బాలస్యరక్షతాదేహమేక్షైకంచనిషాదితమ్ ॥

సంశోషకంతిదావాయుం దైత్యేన్ద్రాదిదమబ్రవీత్ ।

శీఘ్రమేషమమాదేశాద్ధురాత్మానీయతాంతుయమ్ ॥

21

తథేత్యుక్తౌవధసోప్యేనం వివేశపవనోల్లు । శీతోతిరాక్షశ్యోమాయతద్దేహస్యాతిదుస్సహః ॥ 22

తేనావిప్లంతథాత్నానంసబుద్ధాదైత్యబాలకః । హృదయేఽమహాత్మానందధారధాణీధరమ్ ॥ 23

హృదయస్థస్తతస్తస్యతంవాయుమతిశోషణమ్ । పపాజనాదశఃక్రద్ధస్సయయాపవనఃక్షయమ్ ॥ 24

క్షీణాసుసర్వమాయాసుపవనేసంతుయంగతే । జగామసోఽపిభవనం గురోరేవమహాచుతిః ॥ 25

అహన్యహన్యథాచార్యో నీతింరాజ్యఫలప్రదామ్ ।

గ్రాహయామాసతంబాలం రాజ్ఞాముశననాకృతామ్ ॥

26

గృహీతనీతిశాస్త్రంతంవినితంసయదాగురుః । మేనేతదై నంతత్ప్రతేకథయామాసశిక్షితమ్ ॥ 27

ఆచార్య ఉవాచ :—

గృహీతనీతిశాస్త్రస్తేపుత్రోదైత్యపతేకృతః । ప్రహ్లాదస్తత్త్వతోవేత్తిభాగవేణయనీరితమ్ ॥ 28

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

మిత్రేషుపతేకత కథమరివగేచభూపతిః । ప్రహ్లాద ! త్రిషుకాలేషుమధ్యస్థేషుకథంచరేత్ ॥ 29

కథంమన్త్రిప్రమాత్యేషుబాహ్యేష్వాభ్యస్తరేషుచ । చారేషుపారవగేషుశజ్జితేష్వితరేషుచ ॥

కృత్యాకృత్యవిధానంచదుర్గాటవికసాధనమ్ । ప్రహ్లాదకథ్యతాంసమ్యక్తథాకట్టకశోధనమ్ ॥ 31

ఏతచ్ఛాస్త్యచ్చసకలమధీతంభవతాయథా । తథామేకథ్యతాంజ్ఞాతుంతవేచ్ఛామనునోగతమ్ ॥ 32

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ప్రణీపత్యతతఃపాదాపితుః ప్రశ్రయభూషణః । ప్రహ్లాదఃప్రాహదై త్యేద్ధింకృతాజ్ఞలిపుటస్థితః ॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

మమోపదిష్టంశకలంగురుణానాత్రసంశయః । గృహీతంచమయాకింతు ససదేతస్సతంమమ ॥ ౩4

సామచోపప్రదానంచభేదదృశౌతథైవచ । ఉపాయాఃకథితాహ్యేతేమిత్రాదీనాంచసాధనే ॥ ౩5

తా నేవాహంసపశ్యామిమిత్రాదీంస్తాతమాశ్రుధః ।

సాధ్యాభావేమహాబాహోసాధకైఃకింప్రయోజనమ్ ॥ ౩6

సర్వభూతాత్మకేతాతజగన్నాభేజగన్మయే । పరమాత్మనిగోవిందేమిత్రామిత్రకథాకుతః ॥ ౩7

త్వయ్యస్త్యిభగవాన్విష్ణుమయిచాన్యత్రచాస్తిసః ।

యతస్తతోఽయంమిత్రంమే శత్రుశ్చేతిపృథక్కుతః ॥ ౩8

తదేభిరలమత్యథేంద్రపూరమ్భాక్తివిస్తరైః । అవిద్యాన్తగతైర్యత్నఃకఠఃవ్యస్తాతతోధనే ॥ ౩9

విద్యాబుద్ధిరవిద్యాయామజ్ఞానాత్తాతః । జాయతే । బాలోఽగ్నింకిన్నఖన్యోరమసురేశ్వర ! మన్యతే ॥

తత్కర్మమయన్నబద్ధాయ సావిద్యాయావిముక్తయే ।

ఆయాసాయాపరంకర్మ విద్యాఽన్యాశిల్పనైపుణమ్ ॥ 41

తదేతదవగమ్యాహమసారంసాధ్యము త్రమమ్ । నిశామయమహాభాగప్రణమ్యప్రబ్రవీమియత్ ॥ 42

నచిస్తయతికోరాజ్యంకోధనంనాభివాఙ్మతి । తథాపిబావ్యమేనై తదుధయంప్రాప్యతేనరైః ॥ 43

సర్వసమహాభాగమహత్త్వంప్రతిసోద్యమః । తథాపిపుంసాంభాగ్యానిసోద్యమాభూతిహేతవః ॥ 44

జడానామవివేకానామశూరాణామపిప్రభో । భాగ్యభోజ్యానిరాజ్యాని సన్త్యజేతిమతామపి ॥ 45

తస్మాద్యతేత పుణ్యేషుయశ్చేన్నహతీంశ్రియమ్ । యతితవ్యంసమత్వేచనిర్వాణమపిచేచ్ఛతా ॥

దేవామనుష్యాఃపశవఃపక్షివృక్షసర్పిషాః । సూపమేతదనస్తస్య విష్ణోభిక్షన్నమివస్థితమ్ ॥ 47

ఏతద్విజానతాన్వంజగత్థానవరజగ్గమ్ । ద్రష్టవ్యమాత్మవద్విష్ణుత్యోయంవిశ్వరూపధృత్ ॥ 48

ఏవంజ్ఞాతేసభగవాననాదిఃపరమేశ్వరః । ప్రసీదత్యచ్యుతస్తస్మిన్ప్రసన్నేక్షేకసంకుయః ॥ 49

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏతచ్ఛ్రుత్వాఽతికోపేనసముత్థాయతదాననాత్ । హిరణ్యకశిపుత్రంపదావక్ష్యతాడయత్ ॥

ఉవాచచసకోపేనసామక్షఃప్రజ్వలన్నివ । నిష్పిష్యపాణినాపాఃకింహస్తకామోజగద్యథా ॥ 51

హేవిప్రచిత్రేహేరాహోహేబలైషమహాణకవే । నాగపాశైర్దృఢంబధ్యాక్షిప్యతాంమావిలమ్బధి

అన్యథానకలాలోకాస్తథాదైతేయదానవాః । అనుయాన్యన్తిమూఢస్యమతమస్యదురాత్మనః ॥ 52

బహుళోవాఙ్మతోఽస్సాభిరయంపాపస్తథాప్యరేః । స్తుతింకరోతిదుష్టానాంపక్షపాతోపకారకః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తేనత్వరాదైత్యాబధ్యాతంనాగబద్ధనైః । భర్తురాజ్ఞాంపురస్కృత్యచిక్తిపుస్కలిలాణకవే ॥

తతశ్శచాలచలతాప్రహ్లాదేనమహాణకః । ఉద్వేలోఽభూత్పురంక్షోభమువేత్యచసమస్తతః ॥ 53

భూలోకమఖండృష్ట్యాస్థావ్యమానంమహామ్భసా । హిరణ్యకశిపుదైకాత్మానిదమాహమహామునే ॥

దైతేయాసుకలైశ్చైత్యై రత్రైవమహాలయే । నిశ్చిద్రైస్సవతస్సవైశ్చీయతామేషదుమః॥
నాగ్నిదహతివై వాయుశస్త్రైశ్చిన్నోనచోరైః । క్షయంసీతోనవాతేననవిషేణనకృత్యయా ॥ 59
నమాయాభినఃపైవోచ్చత్సాతితోనచద్యుజైః । బాలోతిదుష్టచిత్తోయనానేనాథోఽక్తిజీవతా॥

తదేవతోయరాణ్యధ్యేసమాత్రాన్తోమహీధరైః ।

తిష్ఠత్సంబ్రహ్మస్రాస్తం ప్రాణాహఃస్యతిదుమః॥ 61

తతోదైత్యాదానవాశ్చపృష్ఠైస్తంబుహోదధౌ । ఆక్రమ్యచయనంచక్రర్యోజనానిసహస్రశః ॥
సచిత్పర్యతైరస్తస్సముద్రస్యమహామతిః । తుష్టావాహ్నికవేళాయామేకాగ్రమతిరచ్యుతమ్ ॥ 63

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

నమస్తేపుణ్డరీకాక్ష ! నమస్తేపురుషోత్తమ ! । నమస్తేసవలోకాత్మన్నమస్తే తిగ్మచక్రజే ॥ 64
(నమస్తేవాసుదేవాయనమస్తేకరుణాకర । నమస్తేవిశ్వరూపాయనమస్తేసవమూర్తయే) ॥

నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణహితాయచ ।

జగద్ధితాయకృష్ణాయ గోవిందాయనమోనమః ॥ 65

బ్రహ్మత్యేస్థజతేనర్వంశితౌచాలయతేపునః । దుద్రూపాయకల్పాస్తేనమస్తుభ్యంత్రిమూర్తయే॥
దేవాయక్షాసురాసిద్ధానాగగన్ధవఃకిన్నరాః । పిశాచారాక్షసాశైష్ఠమనుష్యాఃపశవస్తథా॥ 67
పక్షిణస్థానవరాశ్చైవపిషీలికసరీసృపాః । భూమ్యమృగ్విన్నభోవాయుశ్శబ్దస్సంశోస్తథారసః ॥
రూపంగన్ధోమనోబుద్ధిరాత్మాకాలస్తదాగుణాః । ఏతేషాంపరమార్థశ్చసర్వమేతత్త్వమచ్యుత॥

విద్యావిద్యేభవాంతృత్యమసత్యంత్యంవిషామృతే ।

ప్రవృత్తంచనివృత్తంచ కమఃవేదోదతంభవా ॥ 70

సమస్తకర్మభోక్తాచకమోపకరణానిచ । త్వమేవవిష్ణోసవాణిసవకమఃఫలంచయత్ ॥ 71

మయ్యన్యత్రతథాశేషభూతేషుభువనేషుచ । తనైవవ్యాప్తిరైశ్వర్యగుణసంనూచకీప్రభో ॥ 72

త్వాంయోగినశ్చిస్తయన్తి త్వాంయజన్తిచయాజకాః ।

హవ్యకవ్యభుగేశస్తవం పితృదేవస్వరూపధృత్ ॥ 73

రూపంమహత్తేచ్యుత ! యత్రవిశ్వం తతశ్చసూక్ష్మంజగదేతదీశ ।

రూపాణిసూక్ష్మాణిచభూతభేదాస్తేష్వస్తరాత్మాఖ్యమతీవసూక్ష్మమ్ ॥ 74

తస్మాచ్ఛసూక్ష్మాదివిశేషణానామగోచరేయత్సరమాత్మరూపమ్ ।

కిమప్యచిన్యంతవరూపమస్తి తస్మై నమస్తేపురుషోత్తమాయ ॥ 75

సర్వభూతేషుసర్వాత్మా యాశక్తిరపరాతప । గుణాశ్రయానమస్తస్యైశాశ్వతాయైపరేశ్వర ॥ 76

యాతీతగోచరావాచాంమనసాంచావిశేషణా ॥ జ్ఞానిజ్ఞానపరిచ్ఛేద్యాతాంవద్దేచేశ్వరీంపరామ్ ॥ 77

ఓంనమోవాసుదేవాయతస్మైభగవతేనదా । వ్యతిరిక్తంనయస్యాస్తి వ్యతిరిక్తోఽఖలస్యయః ॥ 78

సమస్తస్థైర్యమస్తస్థైర్యమస్తస్థైర్యమహాత్మనే । నామరూపంసయన్యాస్త్రీయోస్త్రీత్యేవోపలభ్యతే ॥
 యన్యావతారరూపాణిసమచక్షోద్వివేకసః । అవశ్యస్త్రాపరంరూపంసమస్తస్థైర్యపరాత్మనే ॥ 80
 యోస్తస్థైర్యమస్తస్థైర్యమస్తస్థైర్యమహాత్మనే । తంసర్వసాక్షిణంవిష్ణుంసమస్తేవమేశ్వరమ్ ॥ 81
 సమోస్తస్థైర్యమస్తస్థైర్యమస్తస్థైర్యమహాత్మనే । ధ్యేయస్సజగతామాద్యస్సప్రసిదతుమేవ్యయః ॥
 యత్రోపమేతత్రోపించవిశ్వమక్షరసంజ్ఞకే । ఆధారభూతస్సర్వస్య సప్రసిదతుమేహరిః ॥ 83
 ఓంసమోవిష్ణువేతస్థైర్యమస్తస్థైర్యమస్తస్థైర్యమహాత్మనే । యత్రసర్వంయతస్సర్వంయతస్సర్వంసంశ్రయశ్చయః ॥
 సర్వగత్వాదనస్తస్థైర్య సమవాహమవస్థితః । మత్తస్సర్వమహంసర్వం మయిసర్వంసనాతనే ॥ 85
 అహమేవావ్యయోనిత్యః పరమాత్మాత్మసంశ్రయః ।
 బ్రహ్మసంజ్ఞోఽహమేవాగ్రే తథాఽస్తేచపరఃపుమా ॥ 86
 ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే వింశోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంచిస్తయన్విష్ణుమథేదేనాత్మసోద్విజ । తస్మయత్వమవాప్యగ్రేమేనేచాత్మానమచ్యుతమ్ ॥
 విసస్మారతదాత్మానం నాన్యత్కించిదజానతః । అహమేవావ్యయోనిత్యఃపరమాత్మేత్వచిస్తయత్ ॥
 తస్యతద్భావనాయోగాత్క్షీణపాపస్యవైక్రమాత్ । సుధేఽస్త్రాకరణేవిష్ణుస్తస్థాజ్ఞానమయోచ్యుతః ॥
 యోగప్రభావాత్ప్రహేదేజతేవిష్ణుమయేఽనురేచలస్త్రిరగబద్ధస్తైఃమైత్రేయ త్రిటితాఃక్షుణాత్ ॥
 భ్రాతృగ్రాహగణసోమిర్యయాక్షోభంమహాణః । చచాలచమహీసంపానశైలవనకాననా ॥
 సచతంతైలసంఘాతందైతైస్త్రిన్యస్తమథోపరి । శిఖాక్షిప్యతస్మాత్సలిలాన్నిశ్చక్రామమహామతిః ॥
 దృష్టాచనజగద్భూయోగగదాద్యుపలక్షితమ్ । ప్రహ్లాదోస్త్రీతిసస్మారపునరాత్మాసమాత్మనా ॥ 7
 తుష్టావచపునర్ధీమాసనాదింపురుషోత్తమమ్ । ఏకాగ్రమతిరవ్యగ్రోయతవాక్కాయమానసః ॥ 8

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

ఓంఃమఃపరిమాథాఃధృఢస్థూలసూక్ష్మక్షూక్షర । వ్యక్తావ్యక్తకలాతీతసకలేశనిరజ్జన ॥ 9
 గుణాజ్ఞానగుణధారనిగుణాత్మగుణస్థితః ।
 మూర్తాఃమూర్తాఃమహామూర్తేఃసూక్ష్మమూర్తేః స్ఫుటాస్ఫుట ॥ 10
 కరాశరూపసామ్యాత్మోవిద్యావిద్యామయూచ్యత । సదసద్రూపసద్భావసదసద్భావస ॥ 11
 నిత్యానిత్యప్రపంచస్సన్నిప్రపంచమలాశ్రితః । ఏకానేకసమస్తభ్యంసమదేవాదికారణ ॥ 12
 యస్థూలసూక్ష్మప్రకటప్రకాశోయస్సర్వభూతోనచసర్వభూతః ।
 విశ్వంయతశ్చైతదవిశ్వహేతో సమోస్తైర్యపురుషోత్తమాయ ॥ 13

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తస్యతచ్చేతసోదేవస్తతిమిథ్థంప్రకుర్వతః । ఆవిభాభావభగవాన్పీతామ్బురభరోహణః ॥ 14
ససంభ్రమస్తమాలోక్యసముత్థాయాకులాక్షరమ్ । నమోస్తువిష్ణవేత్యేతద్వాప్యజహరసకృద్విజ !

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

దేవప్రపన్నాతిహరప్రసాదంకురుకేశవ ! । అవలోకనదాసేనభూయోమాంపాలయావ్యయ । ॥

శ్రీభగవానువాచ :—

కుర్వతస్తేప్రసన్నోహంభక్తిమవ్యభిచారిణీమ్ । యథాభిలషితోమత్తఃప్రహ్లాదవియతాంవరః ॥ 17

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

నాథ ! యోనిసహస్రేషు యేషుయేషువ్రజామ్యహమ్ ।

తేషు తేష్యమ్యతాభక్తిరమ్యతాఽస్తుసదాత్వయి ॥ 18

యాప్రీతిరవివేకానాంవిషయేష్యసపాయినీ । త్వమనుస్మరతస్సామేచ్ఛదయాన్మాపనపక్షాత్ ॥ 19

శ్రీభగవానువాచ :—

మయిభక్తిస్తవాస్త్యేవభూయోవ్యేవంభవిష్యతి । వరశ్చమత్తఃప్రహ్లాదవియతాంయస్తవేషిరః ॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

మయి ద్వేషానుబంధోభూత్సంస్తుతావృద్ధ్యతేతవ । మద్భితుస్తత్కృతంపాపం దేవతస్యప్రణశ్యతు ॥ 21

శస్త్రాణిపాతితాన్యజ్ఞేషీప్తాయచ్చాగ్నిసంహతౌ । దంశితశోర్పరౌదక్షత్రంయద్విషంమమభోజనే ॥ 22

బద్ధానముద్రేయత్ ఓప్తౌ యచ్చితోఽస్మిలిహోచ్చయైః ॥ 23

అన్యానిచాప్యసాధూని యానిపిత్రాకృతానిమే ॥

త్వయిభక్తిమతోద్వేషాదఘంతత్సంభవంచయత్ ।

త్వత్ప్రసాదాత్ప్రభోసద్యస్తేనముచ్చేతమేపితా ॥ 24

శ్రీభగవానువాచ :—

ప్రహ్లాదసర్వమేతత్తే మత్ప్రసాదాద్భవిష్యతి । అన్యంచతేవరంక్షద్భి వియతామనురాత్మజ ! ॥ 25

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

కృతకృత్యోఽస్మిభగవన్వరేణాసేనయత్త్వయి । భవిత్రీత్వత్ప్రసాదేనభక్తిరవ్యభిచారిణీ ॥ 26

ధర్మాధర్మకామైఃకింతస్యముక్తిస్తస్యకరేణితా । సమస్తజగతాంమూలేయస్యభక్తిఃస్థిరాత్వయి ॥

శ్రీభగవానువాచ :—

యథాతేనిశ్చలంచేతోమయిభక్తిసమన్వితమ్ । తథాత్వంమత్ప్రసాదేననిర్వాణంపరమాప్యసి ॥ 28

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

- ఇత్యుక్త్వాఽస్తదాథేవిష్ణుస్తస్యమైత్రేయపశ్యతః । సచాపిపునరాగమ్య వవన్దేచరణాపితుః ॥ 29
- తంపితామూర్ఘ్న్యూపాశ్రూయ పరివ్యజ్యచపిడిరమ్ ।
జీవసీత్యాహవత్సేతి బాష్పద్రవణయనోద్విజ ॥ 80
- ప్రీతిమాంశ్చాభవత్తస్మిన్ అనుతాపీమహానురః ।
గురుపిత్రోశ్చకారైవం శుశ్రూమాంసోఽపిధర్మవేత్ ॥ 81
- పితర్యుపరతింసీతేనరసింహస్వరూపిణా । విష్ణునాసోఽపిదైత్యానాంమైత్రేయాభూత్పతిస్తతః ॥ 82
- తద్రాజ్యభూతింసంప్రాప్యకమణశుద్ధికరీంద్విజ । పుత్రపౌత్రాంశ్చసుబహూనవాపైశ్చశ్వర్యమేవచ॥
క్షీణాధికారస్యదాపుణ్యపాపవివక్షితః । తదాఽసౌభగవద్ధ్యానాత్పరంనిర్వాణమాప్తవాత్ ॥
- ఏవంప్రభావోదైత్యోఽసౌ మైత్రేయాభూత్సృహామతిః ।
ప్రహ్లాదోభగవద్భక్తో యంత్యంమామనుష్యచ్ఛసే ॥ 85
- యస్తేవైతచ్ఛ్రీతంతస్యప్రహ్లాదస్యవహాత్మనః । శృణోతితస్యపాపానిసద్యోగచ్ఛున్దైసంక్షయమ్॥86
- అహోరాత్రకృతంపాపంప్రహ్లాదచరితంనరః । శృణ్వోపరంశ్చమైత్రేయవ్యపోహాతినసంశయః॥ 87
- పాణామాస్యామమావాస్యామప్తమ్యూమథవాపత్ ॥
దావదశ్యాంవాలదాప్నోతి గోదానఫలంనరః ॥ 88
- ప్రహ్లాదంసకలాపత్నయథారక్షితవాత్ హరిః । తథారక్షితియస్తస్య శృణోతిచరితంసదా ॥ 89
- ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే వింశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

- ప్రహ్లాదపుత్రఅయుష్మాకోశిబిభావ్యులపివచ । విరోచనస్తుప్రహ్లాదిబాంలిజాజ్ఞేవిరోచనాత్ ॥ 1
- బలేఃపుత్రశతంత్యాసీద్భాణజ్ఞేష్టంఘోషామనే । హిరణ్యక్షునుతాబ్రహ్మగ్రసర్వసమహాబలాః ॥ 2
- ఝుఝుకారశృకునిశ్చైవభూతసంతాపనస్తథా । మహానాభోమహాబాహుఃకాలనాథస్తథాపరః॥ 3
- అథవకాదనుపుత్రాశ్చద్విమూర్ధాశంబరస్తథా । అయోముఖశృంఖుశిరాఃకపిలశృంకరస్తథా ॥ 4
- ఏకవక్త్రోమహాబాహుస్తారకశ్చమహాబలః । స్వభావనుష్టామపరార్వాచపులోమాచమహాస్వనః ॥ 5
- ఏతేదనునుతాఃఖ్యాతా విప్రచిత్తిశ్చపీర్యవాత్ ॥ 6
- స్వభావోస్తుప్రభాకన్యాశమిష్టావామకపర్యణే । ఉపదానసీహయశిరాఃప్రఖ్యాతావరకన్యకాః॥
కౌశాగ్రసరుతేచోభే పులోమాకాలకాతథా । ఉభేతత్రమహాభాగే మరీచేస్తుపరిగ్రహాః॥ 8

తాభ్యాంపుత్రసహస్రాణి షష్టిదానవస త్రమాః ।

పౌలోమాఃకాలకేయాశ్చ మరీచితనయాస్సస్మృతాః ॥

9

తతోఽపరేమహావీర్యా దాదుణా స్త్యతినిఘ్నతాః ।

సింహికాయామథోత్పన్నా విప్రుచి త్తేస్సుతాస్తథా ॥

10

త్ర్యంశశ్శల్కశ్చబలవాణానభశ్చైవమహాబలః । వాతాపిన్ద్రముచిత్తైవశిల్పలఃఖస్మముస్తథా ॥ 11

అన్ధకోనరకశ్చైవకాలనాథస్తతైవచ । స్వభానుశ్చమహావీర్యో వక్త్రయోధీమహాసురః ॥ 12

ఏతేనైదానవశ్రేష్ఠాదనువంశవివర్ధనాః । ఏతేషాంపుత్రపౌత్రాశ్చ శతశోఽధసహస్రకః ॥ 13

ప్రహ్లాదస్యతుదైత్యస్యనివాతకవచాఃకులే । నముత్పన్నాస్సుమహతా తపసాభావితాత్మనః ॥ 14

షట్సుతాస్సుమహానత్వాస్త్రామ్రాయాఃపరికిరీతాః । శుకీశ్యేనీచభానీచనుగ్రీవీశుచిగృధ్రాః ॥ 15

శుకీతుజనయామాన ఉలూకప్రత్యులూకకాః ।

శ్యేనీశ్యేనాంస్తథాభానా భాపిగృధ్రాంశ్చగృధ్రకీః ॥

16

శుచ్యాదకాపక్షిగణా సుగ్రీవీతువ్యజాయత ।

అశ్వానుష్ఠ్యాగదభాంశ్చ తామ్రావంశఃప్రకిరీతః ॥

17

విసతాయాశ్చపుత్రౌద్వావిఖ్యాతౌగరుదాదుౌ । నుపణాఃపతతాంశ్రేష్ఠాదాదుణఃపన్నగాశనః ॥ 18

సురసాయాంనహస్రంతు సహాణామమితోజసామ్ ।

అనేకశిరసాంబ్రహ్మో భేదరాణాంమహాత్మనామ్ ॥

19

కాద్రవేయాస్తుబలిసఃసహస్రముమితోజసః । సుపణావశగాబ్రహ్మోజ్జ్ఞరేనైకమస్తకాః ॥ 20

తేషాంప్రధానాధిద్రుతే శీవమాసుకీర్తకాః । శంఖశ్యేతోమహావద్భుకమ్పిభాశ్వతరాపుభౌ ॥ 21

ఏలాపుత్రస్తథాకణాఃకాకోటకధనంజయా । ఏతాచాన్యేచహవోద్దహకావిమోల్బణాః ॥ 22

గణాంక్రోధవశంవిద్ధి తేచసర్వేచదంష్ట్రీణః । స్థలజాఃపక్షిణోఽభ్యాశ్చదాదుణాఃపితౌతాశనాః ॥ 23

గాస్తువైజన రూమానసురభిమోహిషీస్తథా । ఇరావృక్షలతావల్లీర్మణజాతీశ్చనర్వకః ॥ 24

ఖమాతుయక్షరక్షాంసిమునిరపురగస్తథా । అరిష్టాతుమహానత్వా గర్ధర్వానైవ్యజీవతః ॥ 25

ఏతేశాశ్యపదాయాదాఃకీరీతాస్థానఃపజ్జమాః । తేషాంపుత్రాశ్చపౌత్రాశ్చశతశోధసహస్రకః ॥

ఏషమన్వస్తరేనగో బ్రహ్మోన్వారోచిషేస్మృతః ॥

27

వైవస్వతేచమహావివాదజేవితతేక్రతౌ । జహ్వీనస్యబ్రహ్మణోవైప్రజానగఃఇహోచ్యతే ॥ 28

పూవణాంసుత్రతుగప్రక్షింసుత్పన్నా నేవమానవాః ।

పుత్ర(పితృ)త్యేకల్పయామాన స్వయమేవపితామహాః ॥

గంధర్వభోగిదేవానాం దానవానాంచనత్తమ ॥

29

దివివిదనస్త్రుతావైతోషయామానకాశ్యపమ్ । రయాచారాధితస్సౌమ్యకాశ్యపస్తపతాంవరః ॥

వరేణ్యధ్వియామానసాచవప్రేతతోవరమ్ । పుత్రమిష్ట్రీవధాభాణ్య నమథామమితోజసమ్ ॥ 31

సచతస్యైవరంప్రదాద్యాధ్యాయైమునిగతమః । దత్త్వాచవరమివ్యగ్రఃకాశ్యపస్తామువాచహ ॥
శక్రంపుత్రోనిహంతాతేయదిగభఃశరచ్చతమ్ । సమాహితాతిప్రయతా శౌచినీధారయిష్యసి ॥
ఇత్యేవముక్త్వాతాండేపీం సంగతఃకాశ్యపామునిః । దధారసాపితంగభఃసమ్యక్సౌచసమన్వితా ॥
గభఃమాతృవధాధాఽయజ్ఞాత్వాతంమఘవానసి । శుశ్రూషుస్తామథాగచ్ఛద్విసయాదమరాధిపః ॥
తస్యాశ్చైవాస్తరప్రేపురతిష్ఠత్సౌకశాసనః । ఊనేవమిశతేచాస్యాదదశాస్తరమాత్మవా ॥
అకృత్వాపదశౌచంతు దితిశ్చయసమావిశత్ । నిద్రామాహారయామాసతస్యాఃకుక్షింప్రవిశ్యసః ॥

వజ్రపాణిమహాగభః తంచిచ్ఛేదాధసప్తధా ॥ 87

సపాత్యమానోవజ్రేణప్రయోదాతిదారుణమ్ । మారోదీరితితంతశక్రఃపునఃపునరభాషత ॥ 88

సోఽభవత్సప్తధాగభఃస్తమిస్త్ర్యఃకుపితఃపునః । ఏకైకంసప్తధాచక్రే వజ్రేణాద్రివిదారిణా ॥ 89

మరుతోనామదేవాస్తేబభూపురతివేగినః । యదుక్తంవైమఘవతా తేనైవమరుతోభవన్ ॥

దేవాఏకోనపజ్ఞాశతసహాయావజ్రపాణినః ॥ 40

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

యదాఽభిషిక్తస్సప్తఘఃపూర్వంరాజ్యేమహామిశ్రభిః । తతఃక్రమేనారాజ్యానివదౌలోపితాయహః ॥
నక్షత్రగ్రహవిప్రణాంవీరుధాంచాప్యశేషతః । సోమంరాజ్యేనృధాన్బ్రహ్మయజ్ఞానాంతపశామపి ॥
రాజ్ఞాన్వైశ్రవణంరాజ్యేజలానాంవరుణంతథా । ఆదిత్యానాంపతింవిష్ణుం వసూనామథపావకమ్ ॥ 8
ప్రజాపతీనాందక్షంతృవాసవంమరుతామపి । వైత్యానాందానవానాంచ ప్రహ్లాదమధిపందదౌ ॥ 4
పితౄణాంధర్మకారజానంయమంరాజ్యేభ్యషేచయత్ । విరావతంగజేంద్రాణామశేషాణాంపతిందదౌ
పతత్రిణాంచగరుడంనాగానామపివాసుకమ్ । ఉచైత్రైవసమశ్వానాం వృషభంతు గవామపి ॥ 6
మృగాణాంచైవసవేషాంరాజ్యేసింహందదౌప్రభుః । శేషంతుదస్తకూకానామకరోత్పతిమవ్యయః ॥

హిమాలయంస్థావరాణాం మునీనాంకపిలంమునిమ్ ।

సఖనాందంష్ఠ్ఠ్రిణాంచైవ మృగాణాంవ్యాఘ్రమిశ్వరమ్ ॥ 8

వసస్పతీనారాజానం ప్లక్షకువాభ్యషేచయత్ ।

ఏవమేవాన్యజాతీనాం ప్రాధాన్యేనాకరోత్సభూన్ ॥ 9

ఏవంవిభజ్యరాజ్యానిదిశాపాలాననస్తరమ్ । ప్రజాపతిపతిబ్రహ్మస్థాపయాససర్వతః ॥ 10

పూర్వస్యాందిశిరాజానంచైవ రాజన్యప్రజాపతేః । దిశాపాలంబుధన్వానమూర్త్యజంసోభ్యషేచయత్ ॥

దక్షిణస్యాందిశితభాకడమస్యప్రజాపతేః । పుత్రంశజ్జవదంనామరాజానంసోభ్యషేచయత్ ॥ 12
 పశ్చిమాంయాందిశితభాంజనఃపుత్రమచ్యుతమ్ । కేతుమస్తంమహాత్మానంరాజానమభిషిక్తవాః ॥ 13
 తథాహిరణ్యరోమాణంపఞఃస్యస్యప్రజాపతేః । ఉదీచ్యాందిశిదుధమంరాజానమభిషేచయత్ ॥
 తైరియంపుథివీరస్యస్య ప్రదీప్తానకాననా । యథాప్రదేశమద్యాపి ధమతఃపరిపాల్యతే ॥ 15
 ఏతేసర్వేప్రవృత్తస్యస్థితౌవిష్ణోమహాత్మనః । విభూతిభూతారాజానోయేచాన్యేమునిసత్తమ ॥ 16
 యేభవిష్యన్తియేతీతాస్సర్వభూతేశ్వరాద్విజ । తేసర్వేసర్వభూతస్య విష్ణోరంశసముద్భవాః ॥ 17
 యేతుదేవాధిపతయోయేచవైత్యాధిపాస్తథా । దానవానాంచయేనాథాయేనాథాఃపిశితాశినామ్ ॥
 పశూనాంచయేచపతయఃపతయోయేచపక్షిణామ్ । మనుష్యాణాంచపతయోనాగానాంచాధిపాశ్చయే ॥
 వృక్షాణాంపర్వతానాంచగ్రహాణాంచాధిపాశ్చయే । అతీతావతఃమానాశ్చయేభవిష్యన్తిచాపరే ॥

తేసర్వేసర్వభూతస్య విష్ణోరంశసముద్భవాః ॥ 20

సహిపాలనసామర్థ్యమృతేసర్వేశ్వరంహరిమ్ । స్థితౌస్థితంమహాప్రాజ్ఞభవత్యన్యస్యకస్యచిత్ ॥ 21
 సృజత్యేషజగత్సృష్టేస్థితౌపాతీసనాతనః । హన్తిచైవాస్తకత్వేనరజస్సత్త్వాదిసంశ్రయః ॥ 22
 చతుర్విభాగస్సంసృష్టౌచతుర్థానంస్థితఃస్థితౌ । ప్రళయంచకరోత్సత్వేచతుర్థేణజనాదనః ॥ 23
 ఏకేనాంశేనబ్రహ్మసౌభవత్యవ్యక్తమూర్తిమాః । మరీచిమిత్రాఃపతయఃప్రజానామన్యభాగతః ॥
 కాలస్థుతీయస్తస్యాంశస్సర్వభూతానిచాపరః । ఇత్థంచతుర్థానంసృష్టౌవతఃతేసారజోగుణః ॥ 25
 ఏకాంశేనస్థితౌవిష్ణుః కరోతిపరిపాలనమ్ । మన్వాదిరూపీచాన్యేన కాలరూపోఽపరేణచ ॥ 26
 సర్వభూతేషుచాన్యేన సంస్థితఃకురుతేస్థితీమ్ । ససత్త్వగుణమాశ్రిత్య జగతఃపురుషోత్తమః ॥ 27
 ఆశ్రిత్యతమసోవృత్తిమస్తకాలేతథాప్రభుః । రుద్రస్వరూపోభగవానేకాంశేనభవత్యజః ॥ 28
 అగ్న్యస్తకాదిరూపేణభాగేనాన్యేనవతఃతే । కాలస్వరూపోభాగోఽన్యస్సర్వభూతానిచాపరః ॥
 వినాశంకుర్యతస్తస్యచతుర్థైవంమహాత్మనః । విభాగకల్పనాబ్రహ్మార్కభ్యతేసార్వకాలిక్ ॥ 30

బ్రహ్మోదత్తాదయఃకాలస్తథైవాఖిలజస్తవః । విభూతయోహరేరేతా జగత్సృష్టిహేతవః ॥ 31
 విష్ణుమన్వాదయఃకాలస్సర్వభూతానిచద్విజ । స్థితేనిమిత్తభూతస్యవిష్ణోరేతావిభూతయః ॥ 32
 రుద్రఃకాలాస్తకాద్యాశ్చసమస్తాశ్చైవస్తవస్తవః । చతుర్థాప్రళయాయేతాదనాదనవిభూతయః ॥
 జగదాదాతథామధ్యేసృష్టికాప్రళయాద్విజ । ధాత్రామరీచిమిత్రైశ్చక్రియతేషస్తభిస్తథా ॥ 34
 బ్రహ్మసృజత్యాదికాలేమరీచిప్రముఖాస్తథా । ఉత్పాదయస్త్యవత్కానిజస్తవశ్చప్రతిక్షణమ్ ॥ 35
 కాలేనసవినాబ్రహ్మసృష్టినిష్పాదరోద్విజ । నప్రజాపతయస్సర్వే నవైవాఖిలజస్తవః ॥ 36
 ఏవమేవవిభాగోఽయంస్థితావపుష్పదిశ్యతే । చతుర్థాదేవదేవస్య మైత్రేయప్రళయేతథా ॥ 37
 యత్కించిత్సృజ్యతేయేనసత్త్వజాతేననైద్విజ । తస్యసృజ్యస్యసంభూతోతత్సర్వంవైహరేస్తనుః ॥

హన్తియావత్కృచిత్కించిద్భూతింస్థావరజజ్జమమ్ ।

జనాదనస్యతద్రాద్రం మైత్రేయాస్తకరంవపుః ॥

ఏవమేవజగత్ప్రప్తాజగత్పాతథాజగత్ । జగద్భుజయితాదేవస్సమస్తస్యజనాదానః ॥ 40

సృష్టిస్థిత్యస్తకాలేషుత్రితైవంసంప్రవతః తే । గుణప్రవృత్త్యాపరమంపదంతస్యాగ్రణంమహత్ ॥ 41

తచ్ఛజ్ఞానమయంవ్యాపిస్తనంపేద్యమనూపమమ్ । చతుష్ప్రకారంతదపిస్త్యహంపరమాత్మనః ॥

మైత్రేయ ఉవాచ :—

చతుష్ప్రకారతాంతస్యజ్ఞానభూతస్యవై మునే! త్వమాచక్ష్యయథాన్యాయంయదుక్తంపరమంపదమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయకారణంప్రోక్తంసాధనంసర్వవస్తుషు । సాధ్యంచవస్త్యభిమతంయత్సాధయితుమాత్మనః ॥

యోగినోముక్తికామస్య ప్రాణాయామాదిసాధనమ్ ।

సాధ్యంచపరమంబ్రహ్మ పునర్నావతః తేయతః ॥ 45

సాధనాలమృతంజ్ఞానంముక్తయేయోగినాంహియత్ । సభేదఃప్రథమస్తస్యజ్ఞానభూతస్యవై మునే! ॥

యజ్ఞతఃక్షేత్రముక్త్యథాసాధ్యంయద్రూప్యయోగినః ।

తదాలమృతవిజ్ఞానం ద్వితీయోంశోమహామునే ॥ 47

ఉభయోస్త్యవిభాగేన సాధ్యసాధనయోహియత్ ।

విజ్ఞానమదైవతమయం తద్భాగోఽన్యోమయోదితః ॥ 48

జ్ఞానత్రయస్యవై తస్యవిశేషోయోమహామునే । తన్నిరాకరణద్వారదశితాత్మస్వరూపవత్ ॥ 49

నిర్వాణాపారమనాభ్యేయం వ్యాప్తిమాత్రమనూపమమ్ ।

అత్యసంబోధవిషయం సత్తామాత్రమలక్షణమ్ ॥ 50

ప్రశాస్తమథయంశుద్ధం దుర్విభావ్యసంశ్రయమ్ ।

విష్ణోజ్ఞానమయస్యోక్తం క్షేత్రజ్ఞానంబ్రహ్మసంజ్ఞితమ్ ॥ 51

తత్రాన్యజ్ఞానరోధేనయోగినోయాన్వియేలయమ్ । సంసారకర్మాణోపైతేయాన్వినిబీజతాంద్విజ ॥

ఏవంప్రకారమలంనిత్యంవ్యాపకమక్షయమ్ । సమస్తభేదరహితంవిష్ణోభ్యంపరమంపదమ్ ॥ 52

తద్రూప్యపరమంయోగీపునర్నావతః తేయతః । అపుణ్యపుణ్యోపరమఃక్షీణక్షేతోఽతినిమగలః ॥

ద్వేరూపేబ్రహ్మణస్తస్యమూర్తంచామూర్తమేవచ । క్షురాక్షురస్వరూపేతేసర్వభూతేష్వవస్థితే ॥

అక్షరంతత్పరంబ్రహ్మక్షరంసర్వమిదంజగత్ । ఏకదేశస్థితస్యాగ్నేజ్యోత్సాహస్సానిస్తానిహియథా ॥

పరస్యబ్రహ్మణశ్చక్తిస్తథేదమఖిలంజగత్ ॥ 56

తత్రాన్యగన్నదూరతావద్భూతస్యస్వల్పతామయః ।

జ్యోత్సాహస్థితోఽస్తితచ్ఛక్తిస్తద్వైతైత్రేయవిద్యతే ॥ 57

బ్రహ్మవిష్ణుశివాబ్రహ్మ ప్రధానాబ్రహ్మశక్తయః ।

తతశ్చదేవామైత్రేయ! న్యూనాదక్షాదయస్తథా ॥ 58

తతోమనుష్యాఃపశవోమ్యగపక్షిసరీసృపాః । న్యూనాన్యూనతరాశ్చైవవృక్షగుల్మదయస్తతః॥59

తదేతదక్షరంనిత్యంజగన్మృనివరాఖలమ్ । ఆవిభావతిరోభావజన్మనాశవికల్పవత్ ॥ 60

సవశక్తిమయోవిష్ణుస్త్వరూపంబ్రహ్మణోఽపరమ్ ।

మూలకాయన్యోగిభిఃపూర్వం యోగారమ్భేషుచిన్త్యతే ॥ 61

సాలమ్బనోమహాయోగస్సబీజోయత్రసంస్థితః । మనస్యవ్యాహతేనమ్యగ్జ్ఞతాంజాయతేమునే॥62

సపరస్పరవృత్తీనాంబ్రహ్మణస్సమనస్తరమ్ । మూలకంబ్రహ్మమహాభాగసర్వబ్రహ్మయోహరిః॥

యత్రసగ్వమిదంప్రోతమోతంనైవాఖిలంజగత్ । తతోజాతంజగత్తస్మిన్సజగచ్ఛాఖిలంమునే ॥

క్షరాక్షరమయోవిష్ణుభిఃకథ్యతాఖిలమీశ్వరః ।

పురుషావ్యాకృతమయం భూషణాశ్రుత్వరూపవత్ ॥ 65

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భూషణాశ్రుత్వరూపస్థంయదేతదఖిలంజగత్ । విభటికథగవావిష్ణుస్తస్యమాఖ్యాతుమహాసి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సమస్తౌత్వాప్రమేయాయవిష్ణవేప్రథవిష్ణవే । కథయామియథాఖ్యాతంవసిష్ఠేనమమాధవత్ ॥67

ఆత్మానమస్యజగతోనిలేపమగుణాలయమ్ । విభటికౌస్తుభమణిస్త్వరూపంభగవాహరిః ॥ 68

శ్రీవత్ససంస్థానపరమనస్తేనసమాశ్రితమ్ । ప్రధానంబుద్ధిరధ్యాస్తేగదారూపేణమాధవే ॥

భూతాదిమిద్రియాదింబద్విధానాంకారమీశ్వరః । విభటికశ్భరూపేణశాశ్వతరూపేణచస్థితమ్ ॥70

చలస్వరూపమత్యస్తంజవేనాస్తరితానిలమ్ । చక్రస్త్వరూపంచమనోధత్తేవిష్ణుఃకరేస్థితమ్ ॥ 71

పశ్చిమరూపాతుయామాలావైజయస్తీగదాభృతః । సాభూతపేతుసంఘాతోభూతమాలాచవైద్విజ॥

యానీన్ద్రియాణ్యశేషాణిబుద్ధికర్మాత్మకానినై । శరరూపాణ్యశేషాణితానిధత్తేజనాదీనః ॥ 73

విభటికాయచ్చాసివరమమృతోఽత్యస్తనిమలమ్ ।

విద్యామయంతుయద్జ్ఞానమవిద్యాచమకసంస్థితమ్ ॥

ఇత్థంపుమాప్రధానంచబుద్ధ్యహంకారమేవచ । భూతానిచహృషీకేకేమనస్సర్వేన్ద్రియాణిచ ॥

విద్యావిద్యేచమైత్రేయ ! సర్వమేతత్సమాశ్రితమ్ ॥

75

అశ్రుభూషణసంస్థానస్త్వరూపంరూపవజితః ।

విభటికమాయారూపోఽసాశ్రేయసేప్రాణినాంహరిః ॥

76

సవికారంప్రధానంచపుమాంసంచాఖిలంజగత్ । విభటికపుణ్డరీకాక్షస్తదేవంపరమేశ్వరః ॥

77

యావిద్యాయాతథావిద్యా యత్సద్వచ్చాసదవ్యయే ।

తత్సవకంసవభూతేశేమైత్రేయ! మధునూదనే ॥

78

- కలాకాష్ఠానిమేషాదినిత్యకాయనహాయనైః । కాలస్వరూపోభగవానపరోహరిరవ్యయః ॥ 79
- భూలోకకోధభువలోకకస్వలోకోమునిసత్తమ । మహాజనస్తపస్వత్యంసప్తలోకాఇమేప్రభాః॥
 లోకాత్మమూర్తికస్సవేషాం పూర్వేషామపిపూర్వజః ।
 ఆధారస్యవభూతానాం స్వయమేవహరిస్థితః ॥ 81
- దేవమానుషపశ్యాదిస్వరూపైబహుభివభుః ।
 స్థితస్సవే శ్వరోఽనన్తో భూతమూర్తికరమూర్తికమాకా ॥ 82
- ఋచోయజూంపిసామానితత్తైవాధవకాణానిచ ॥ ఇతిహాసోపవేదాశ్చవేదాస్తేషుయథోక్తయః॥ 83
- వేదాక్షానిసమస్తానిమన్వాదిగదితానిచ । శాస్త్రాణ్యశేషాణ్యఖ్యానాన్యనువాకాశ్చయేక్వచిత్ ॥ 84
- కావ్యాపాశ్చయేకేచిద్గీతకాన్యఖిలానిచ । శబ్దమూర్తికధరస్యైతద్వపుర్విష్ణుమహాత్మనః ॥ 85
- యానిమూర్తాన్యమూర్తాని యాన్యత్రాన్యత్రవాక్యచిత్ ।
 సన్తివై వస్తుజాతాని తానిసర్వాణితద్వపుః ॥ 86
- అహంహరిస్సవకమిదంజనాదకనో నాన్యత్రతఃకారణకార్యజాతమ్ ।
 ఈదృశ్యనోయస్యసతస్యభూయో భవోద్భవాద్వద్వ్యగదాభవన్తి ॥ 87
- ఇత్యేషతేంశఃప్రథమఃపురాణస్యాన్యవై ద్విజ । యథావత్కథితోయస్మిన్కథితేషాపైఃప్రముచ్యతే॥
 కార్తికాన్యంపుష్కరస్థానేద్వాదశశబ్దైరుత్పలమ్ । తదన్యత్రవశేసర్వంమైత్రేయాప్నోతిమానవః॥
 దేవమిహపితృగర్భవయతాదీనాంచసంభవమ్ । భవన్తిశృణ్వతఃపుంసో దేవాద్యావరదామునే॥90

ఇతి శ్రీ విష్ణుపరత్వనిర్ణాయకే శ్రీమతిన్నైష్ఠవేపురాణే
 ప్రథమాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

ప్రథమాంశ స్సమాప్తః

హరిః ఓమ్.

శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ప్రథమాఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భగవత్ సమ్యగాభ్యాసతం మమైతదఖిలం త్వయా । జగత్సంగః సంబంధియత్ప్రప్టోఽసి గురోమయా ॥
 యోఽయమంశోజగత్సృష్టిసంబంధోగదిత స్త్వయా ।
 తచ్చాహం శ్రోతుమిచ్ఛామి భూయోఽపి మునిస త్తమ ॥ 2
 ప్రియవ్రతోత్తానపాదా నుతౌస్వాయంభవస్యయా ।
 తయోరుత్తానపాదస్య ధ్రువః పుత్ర స్త్వయోదితః ॥ 3
 ప్రియవ్రతస్యవై వోక్తాభవతాద్విజ! సంతతిః । తామహం శ్రోతుమిచ్ఛామి ప్రసన్నో వ త్తమహాఽసి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కడమస్యాత్మజాంకన్యాముపయేమేప్రియవ్రతః । సమాఝ్మక్షీ చరత్కన్యేదశపుత్రాస్తథాపరే ॥
 మహాప్రాజ్ఞమహావీర్యావినీతాదయితాః పితృః । ప్రియవ్రతసుతాః ఖ్యాతాస్తేషాం నామానిమేకశ్రవణం ॥
 ఆగ్నిధ్రువాగ్నిబాహుశ్చవపుష్కరాద్యుతిమాంస్తథా । మేధామేధాతిథిభిః పృథ్వీవనః పుత్రపత్రవచ ॥
 జ్యోతిష్కాదశమస్తేషాం సత్యనామాసుతోభవత్ । ప్రియవ్రతస్యపుత్రాస్తేప్రఖ్యాతాబలవీర్యతః ॥
 మేధాగ్నిబాహుపుత్రాస్తు త్రయోయోగపరాయణాః ।
 జాతిస్సరామహాభాగా నరాజ్ఞయమనోదధుః ॥ 9
 నిమమాన్సర్వకాలంతు సమస్తార్థేషునైమునే ।
 చక్రః క్రియాయథాన్యాయ్యమఫలాకాక్షక్షిణోహితే ॥ 10
 ప్రియవ్రతోదదౌతేషాం సప్తానాం మునిస త్తమ । విభజ్య సప్తద్వీపాని మైత్రేయసుమహాత్మనామ్ ॥
 జమ్బూద్వీపం హాభాగసోగ్నిధ్రాయదదౌపితా । మేధాతిథేస్తథాప్రాదాత్ ప్లక్షద్వీపమథాపరమ్ ॥
 శాల్మలేచపపుష్కస్తం నరేంద్రమభిషేక్తివాక్ । జ్యోతిష్కస్తం కుశద్వీపేరాజానంకృతవాక్ప్రభుః ॥
 ద్యుతిమస్తంచరాజానంక్రాచ్చద్వీపేనమావిశత్ । శాకద్వీపేత్వరంచాపిభవ్యంచక్రేప్రియవ్రతః ॥
 పుష్కరాధిపతించక్రేనవనంచాపిసప్రభుః । జమ్బూద్వీపేత్వరోయస్తు ఆగ్నిధ్రోమునిస త్తమ ॥ 15
 తస్యపుత్రాబభూవుస్తప్రజాపతినమానవ । నాభిః కింపురుషైశ్చైవ హరివహః శత్రువుతః ॥ 16
 రమ్యాహిరణ్యవస్త్రస్తుకురుభద్రాశ్వపవచ । కేతుమాలస్తథైవాన్యసానిభుచేష్టోపాభవత్ ॥

జమ్బూద్వీపవిభాగాంస్తు తేషాంవిప్రనిశామయః ।

పిత్రాద త్తంహిమాహ్వంతు వషణంనాభేస్తుదక్షిణమ్ ॥

18

హేమకూటంతథావషణం దదాకింపురుషాయనః ।

తృతీయంనై వధువషణం హరివషణయద త్తవా ॥

19

ఇథావృతాయప్రదదామేరుర్యత్రతుమధ్యమః । నీలాచలాశ్రితంవషణంరమ్యాయప్రదదాపితా ॥ 20

శ్వేతంయదు త్తరంతస్మాత్పిత్రాద త్తంహిరణ్యతే ॥

21

యదు త్తరంశృజనతో వషణంతత్కురవేదదా ।

మేగోపూ శ్వేణయద్వషణం భద్రాశ్వాయప్రద త్తవా ॥

గర్ధమాదనవషణంతు కేతుమాలాయద త్తవా ॥

22

ఇ త్యేతానిదదాతేభ్యఃపుత్రేభ్యనన రేశ్వరః ॥

23

వషేష్యేతుమతానస్యనభిషిచ్యనభూపతిః । సాలగ్రామంమహాపుణ్యంమైత్రేయతపసీయయా ॥

యానికింపురుషాద్యానివషణ్యజ్ఞేమహామునే । తేషాంస్యాభావోసిద్ధిస్తుఖప్రా యాహ్యాయత్నతః ॥

విపర్యయోనతేవ్యస్తి జరామృత్యుభయంనచ ।

ధర్మోధర్మానతేవ్యస్తాం నో త్తమాధమమధ్యమాః ॥

26

నతేవ్యస్తియుగావస్థాదేహాదిహాసలక్షణాః ॥

27

హిమాహ్వయంతుతై వషణం నాభేరాసీన్మహాత్మనః ।

తస్యవషణోభవత్పుత్రో మేరుదేవ్యాంమహాద్యుతిః ॥

28

ఋషభాద్ధరతోజ్ఞేజ్యేష్ఠఃపుత్రతస్యనః । కృత్యారాజ్యంసప్తధర్మేణతథేష్టావివిధాస్సఖా ॥ 29

అభిషిచ్యసుతంపీరం భరతంపృథివీపతిః । తపసీసుమహాభాగః పులహస్యాశ్రమంయయా ॥ 30

వానప్రస్థవిధానేన తత్రాపికృతనిశ్చయః । తపస్తేషేయథాన్యాయ్యమియాజచమహీపతిః ॥ 31

తపసాకశేతోత్యథంకృశోధమనిసంతతః । సగ్నోవిటంముఖేకృత్యావీరాధ్యానమితోగతః ॥ 32

తతశ్చభారతంవషణమేతల్లోకేషునీయతే । భరతాయయతఃపిత్రాద త్తంప్రాతిష్ఠతావనమ్ ॥ 33

సుమతిభారతస్యాభూత్పుత్రఃపరమధామికః । కృత్యాసమ్యక్దదాతస్మైరాజ్యమిష్టమఖిపితా ॥

పుత్రసంక్రామితశ్రీస్తుభరతస్యమహీపతిః । యోగాభ్యాసరతఃప్రాణానాలగ్రామేత్యజన్మనే ॥ 35

అజాయతచవిప్రోసా యోగినింప్రవరేకులే । మైత్రేయతస్యచరితం కథయిష్యామితేవునః ॥ 36

సుమతేస్తేజసస్తస్మాదిద్విద్యుమ్నోవ్యజాయత । పరమేశ్వీతతస్తస్మాత్ప్రతిహారస్తదన్వయః ॥ 37

ప్రతిహతేఽతిఖ్యాతడిత్తున్నస్తస్యచాత్మజః । భవ(ః)వోతస్మాదభోగీతిః ప్రస్తావస్తత్పుత్రోవిభుః ॥

పృథుస్తతస్తతోనక్తోనక్తస్యాపిగయస్సుతః । నరోగయస్యతనయస్తస్యపుత్రోవిరోహణః ॥ 39

తస్యపుత్రోమహావీర్యో ధీమాంస్తస్మాదజాయత ।

మహానోహితతశ్చాభూద్భావనస్తస్యచాత్మజః ॥

40

త్వష్టాత్వష్టశ్చవిరజా రజస్తస్యాప్యభూత్పుతః । శతజిద్రజసస్తస్య జణ్ణేపుత్రశతంమునే ॥ 41
విష్వస్వోత్తిప్రధానాస్తేయైరిమావధిఃతాఃప్రజాః । త్రైలిదంభారతంవమఃసంవభేదమబంకృతమ్ ॥ 42
తేమాంవంశప్రసూతైశ్చభుక్తేయంభారతీపురా । కృతతేతాదినగేణయుగాభ్యాహ్యేకసప్తతిః ॥
ఏవస్వాయంభవస్సగోఽయేనేదంపురితంజగత్ । వారాహేతుమునేః త్వేపూర్వమన్వస్తరాధిపః ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

కథితోభవతాబ్రహ్మగో సగఃస్వాయంభవస్తుమే ।
శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంత్వత్తస్సకలంమణ్డలంభవః ॥ 1
యావస్తస్సాగరాద్వీపాస్తథావమాణిపవఃతాః । వనానిసరితఃపుర్యోదేవాదీనామహమునే ॥ 2
యత్రమౌణమిదంసంజం యదాధారంయదాత్మకమ్ ।
సంస్థాసమన్యచమునే ! యథావద్వక్తుమహఃసి ॥ 3

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయశ్రూయతామీతర్థంక్షేపాద్గదతోమమ । నాన్యవమఃశతేనాపివక్తుంశక్నోతివిస్తరమ్ ॥ 4
జమ్బూప్రతాప్యయాద్యీపాశాల్మలశ్చాపరోద్విజాకుశః । క్రొత్వాస్తథాశాఃపుష్కరశ్చైస్ససప్తమః ॥
ఏతేద్వీపాగ్నుముదైస్తు సప్తసప్తభిరావృతాః । అవతేక్షునురాసపిఙ్గదధిదుగ్ధజలైస్సమమ్ ॥ 6
జమ్బూద్వీపస్సమస్తానామేతేమాంమధ్యసంస్థితః । తస్యాపిమేరుమైత్రేయమధ్యేకసకపవఃతః ॥ 7
చతురాశీతినాహస్రో యోజనైర్యన్యచోచ్ఛ్రయః ॥ 8
ప్రవిష్టఃపాదశాధస్తాద్వాత్రింశన్యూర్నివిస్తృతః । మూలేపాదశనాహస్రోవిస్తారస్తన్యసర్వతః ॥
భూపద్మాస్యాస్యతైలోఽసౌ కణిశాకారసంస్థితః ॥ 10
హిమవాహోహిమకూటశ్చనిపదశ్చాన్యదక్షిణే । సింశ్చేత్సర్వశ్చక్రీచక్రే త్రరేవమఃపవఃతాః ॥ 11
అక్షప్రమాణౌద్వామధ్యేదశహీనాస్తథాపరే । సహస్రద్వితియోచ్ఛ్రాప్తాయాస్తావద్విస్తారిణశ్చతే ॥ 12
భారతంప్రథమంవమఃసంవతఃకింపురుషంస్మృతమ్ । హరివమఃసంవత్సావన్యన్మరొదక్షిణతోద్విజా
రమ్యకంచోత్తరంవమఃసంవత్సావన్యన్మరొదక్షిణతోద్విజా ॥
ఉత్తరామరవశ్చైస్సయథావైభారతంతథా ॥ 14
సవనాహస్రమేకైకమేతేమాంద్విజసత్తమ । ఇళామృతందతస్సధ్యే తస్సధ్యేమేరుదుచ్ఛితః ॥ 15

మేరోశ్చతుర్దిశంతత్ర నవసాహస్రవి స్తుతమ్ ।

ఇభావృతంమహాభాగ చత్వారశ్చాత్రపర్వతాః ॥

16

విష్ణుమ్బారచితామేరోశ్చోజనాయుతముద్భుతాః । నవైస్సరోభిశ్చసమందిక్ష్యే తే కేసరాచలాః ॥

పూర్వేణమస్తరోనామదక్షిణేగన్ధమాదనః । విపులఃపశ్చిమేపాశ్చ్యేనసాశ్వశ్శోత్తరేస్మృతః ॥

కదమ్బస్తేషుజమ్బూశ్చ పిష్పలోపటవవచ । ఏకాదశశతాయామాః పాదపాగిరి కేతవః ॥

19

జమ్బూద్వీపస్యసాజమ్బూనామహేతుమహామునే ।

మహాగజప్రమాణాని జమ్బూప్రస్తస్యాఃఫలానివై ॥

పతన్తిభూభృతఃపృష్ఠే శీర్యమాణానిసవతః ॥

20

రసేనతేమాంప్రభ్యాతా తత్రజమ్బూనదీతివై । సరిత్రవతఃతేనాచ పీయతేతన్నివాపిభిః ॥

21

సన్వీదోనవదాగన్ధస్థం నజరాస్తేప్రియక్షయః । తత్పానాత్స్వస్థమనసాంజనానాంతత్రజాయతే ॥

తీరస్మత్తద్రసంప్రాప్యసుఖవాయువిశోషితా । జమ్బూనదాఖ్యంధవతిమహాంసిద్ధభూషణమ్ ॥

23

భద్రాశ్వంపూర్వతోమేరోః కేతుమాలంచపశ్చిమే ।

వషేఽద్వైతుమునిశ్రేష్ఠ ! తయోమధ్యమిభావృతమ్ ॥

24

వనంచైత్రరథంపూర్వేదక్షిణేగన్ధమాదనమ్ । వైభ్రాజంపశ్చిమేతద్వదుత్తరేనస్తనంస్మృతమ్ ॥

25

అరుణోదంబుహాభద్రంసితోదమథమానసమ్ । సరాంస్యేతానిచత్వారి దేవభోగ్యానిసర్వదా ॥

26

సీతాస్ఫుశ్చకుముద్వాంశ్చ కురరీమాల్యవాంస్తథా ।

వైకజ్ఞప్రముఖామేరోః పూర్వతః కేసరాచలాః ॥

27

త్రకుంటశ్శిరశ్చైవపతశ్శోరుచకస్తథా । నిషధాద్వాదక్షిణతస్తస్య కేసరపర్వతాః ॥

28

శిఖవాసాస్సువైడూర్యః కపిలోగన్ధమాదనః । జారుణిప్రముఖాస్తద్వత్పశ్చిమే కేసరాచలాః ॥

29

మేరోరనస్తరాణ్దేషు జతరాదిష్వవస్థితాః । శ్చజకుటోఽథముఖభోహంసోనాగస్తథాఽపరః ॥

కాభాజ్జనాద్వాత్పతథా మ్యుత్తరే కేసరాచలాః ॥

30

చతుర్దశసహస్రాణియోజనానాంమహాపురీ । మేరోరుపరిమైత్రేయ ! బ్రహ్మణఃప్రథితాదివి ॥

31

తస్యాస్సమస్తతశ్చాప్తదిశాసువిదిశాసుచ । ఇంద్రాదిలోకపాలానాంప్రభ్యాతాఃప్రవరాపురః ॥

32

విష్ణుపాదవినిప్రాస్తాస్తావయిత్వేస్తుమణ్డలమ్ । సమంతాద్రృష్టస్సృణోపుర్యాంగజ్ఞోపతతివైదివః ॥

33

సాతత్రపతితాదిక్షుచతుర్థాప్రతిపద్యతే । సీతాచాలకనన్దాచచక్షుభాద్రాచవైక్రమాత్ ॥

34

పూర్వేణశైలావైఘ్నలంతు సీతాయాత్యస్తరిక్షగా ।

తతశ్చపూర్వవషేణ భద్రాశ్వేనైతిసాణావమ్ ॥

35

తథైవాలకనన్దాపిదక్షిణేనైత్యభారతమ్ । ప్రయాతినాగరంభూత్వా సప్రభేదామహామునే ।

36

సాచక్షుఃపశ్చిమగిరీనతీత్యుగలాస్తతః । పశ్చిమంకేతుమాలాఖ్యంశవశంగత్వైతిచాణావమ్ ॥

37

భద్రాతిథౌత్రింగిరీనత్తతాంశ్చతథామరూఢా । అతీత్యేత్త్రంమమ్నాధింసమశ్వేతిమహామునే ॥

38

అసినిషధాయామామాల్యవద్గమదనా । తయోర్భధ్యగతో మేరుకణికాకారసంస్థితః ॥ 39
భారతాః కేతుమాలాశ్చ భద్రాశ్వాః కురువస్తథా । పత్రాణిలోకపద్మస్యమర్యాదాశ్చైలబావ్యాతః ॥
జరరోహేమకూటశ్చ మర్యాదాపర్వతాపుభౌ । తౌదక్షిణోత్తరాయామావాసిలనిషధాయతౌ ॥ 41
గద్గమదనకైలాసాపూర్వవచ్చాయతాపుభౌ । అశీతీయోజనాయామావణవాస్తవ్యవస్థితౌ ॥
నిషధః పారియాత్రశ్చ మర్యాదాపర్వతాపుభౌ । మేరోః పశ్చిమదిగ్భ్యగేయధాపూర్వేతథాస్థితౌ ॥ 43
త్రిశృజ్ఞోఽరుధిశ్చైవ ఉత్తరేవమకపర్వతౌ । పూర్వవచ్చాయతావేతావణవాస్తవ్యవస్థితౌ ॥

ఇత్యేతేమునివరోక్తా మర్యాదాపర్వతాస్తవ ।

జతరాద్యాస్థితా మేరోర్యేమాండ్యాద్వాద్వాచతుర్దిశమ్ ॥

45

మేరోశ్చతుర్దిశం యేతుప్రోక్తాః కేసరపర్వతాః । సితాద్యాశ్చమునేతేషామతీవహిమనోరమాః ॥

శైలానామస్తరేద్రోణ్యసిద్ధచారణసేవితాః ॥

46

సురమ్యాః తథాతానుకాసనానిపురాణిచ । లక్ష్మీనిష్క్వగ్నిసూర్యాదిదేవానాంమునిసత్తమ ॥ 47

తాస్వయంతవర్యాణి జుష్టానిసురకిన్నరైః ॥

48

గద్గర్వయశ్చిరఘ్నాంసితథాదైతేయదానవాః । క్రిడన్తితాసురమ్యాసుశ్చైలద్రోణీష్వహనిశమ్ ॥ 49

భామాప్యేతేస్మృతాస్త్వీగాఽధమిణామాలయామునే ।

వైతేషుపాపకర్తారోయాన్దిజన్మశతైరపి ॥

50

భద్రాశ్వేభగవాన్విష్ణురాస్తీహయశిరాద్విజ । వరాహాః కేతుమాలేతుభారతేకూర్మరూపధృత్ ॥

మత్స్యరూపశ్చగోవిన్దః కురుష్వస్తీసనాతనః ॥

51

విశ్వసూపేణసర్వత్రసర్వస్సర్వేశ్వరోహరిః । సర్వస్యాధారభూతోసౌమైతేయాస్తేఽఖిలాత్మకః ॥ 52

యానికింపురుషాదీనివమాణ్యప్తేమహామునే । నతేషుశోకోనాయానోద్వేగః క్షుద్భయూదిశమ్ ॥

స్వస్థాః ప్రజానిరాతక్ష్మాః సర్వదుఃఖవివక్షితాః । దశద్వాదశవిమాణాంసహస్రాణిస్థిరాయుషః ॥ 54

నతేషువక్షతేదేవోభామాన్యమ్భాసితేషువై । కృతత్రేతాదికానైవతతేషుస్థానేషుకల్పనా ॥ 55

సర్వేష్యేతేషువక్షేషుసప్తసప్తకులాచలాః । నద్యశ్చతతతస్తేభ్యః ప్రసూతాయాద్విజోత్తమ ॥ 56

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఉత్తరాయత్సముద్రస్యహిమాద్రైశ్చైవదక్షిణమ్ । వషాంతద్భారతంనామభారతీయత్రసంలేతి ॥

నవయోజనసహస్రవిస్తారోన్యమహామునే । కర్మభూమిరియంస్యగోమపవగంఠగచ్ఛతామ్ ॥

- మహేంద్రోమలయస్సహృత్సుక్తిమాన్మృతపర్వతః । విష్ణుశ్చపారియాత్రశ్చసప్తాత్రకులపర్వతాః ॥ 8
- అతస్సంప్రాప్యతేనృగోహ్యతోముక్తిప్రయాచైచ ।
తిర్యక్త్యంసరకంచాపి యాస్త్యతఃపురుషామునే ॥ 4
- ఇతస్సద్విగ్ధశ్చమోక్షశ్చమధ్యంచాస్తశ్చగమ్యతే ।
సఖ్యస్యత్రమత్యానాం కమభూమావిధియతే ॥ 5
- భారతస్యతువర్షస్యనవభేదనిశామయ । ఇన్ద్రోద్విపఃకశేదశ్చతామ్రపరోగభస్తిమాన్ ॥ 6
- నాగద్విపస్తథాసామ్యాగాధర్వస్త్యథవారుణః । అయంతునవమస్తేషాంద్వీపస్సాగరసంవృతః ॥ 7
- యోజనానాంసహస్రంతు ద్వీపోయందక్షిణోత్తరాత్ ।
పూర్వేకిరాతాయస్యాస్తే వశ్చిమేయవనాఃస్థితాః ॥ 8
- బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యా మధ్యేశూద్రాశ్చభాగతః ।
ఇజ్ఞాయుద్ధపణిజ్యైవైర్వర్తయంత్యవస్థితాః ॥ 9
- శతద్రూచద్వైభాగాద్యాహిమవత్పాదనిస్సృతాః ।
వేదస్మృతిముఖాశ్చన్యాఃపారియాత్రోద్భవామునే ॥ 10
- సమదాసురసాధ్వాశ్చసదోవీధ్యవినిగతాః । తాపీవయోష్ఠీనిర్విధ్యాప్రముఖాఃకుక్షంధవాః ॥
- గోదావరీభీమరథీకృష్ణవేణ్యాదికాస్తథా । సహ్యాసాదోద్భవానద్యస్మన్మతాఃసాపథయాపహః ॥ 12
- కృతమాలాతామ్రపరోప్రముఖామలయోద్భవాః ।
త్రిసామాఋషీకుల్యాద్యా మహేంద్రప్రథవాస్మన్మతాః ॥ 13
- ఋషీకుల్యాకుమారాద్యాశ్చక్తిమత్పాదసంధవాః ।
ఆసాంసమ్యుపనద్యశ్చ సప్త్యన్యాశ్చసహస్రతః ॥ 14
- తాస్విమేకురుపాశ్చాలామధ్యదేశాదయోజనాః । పూర్వదేశాదికాశ్చైవకామరూపనివాసినః ॥ 15
- ఆంధ్రాఃకలిక్లామగధా దాక్షిణాత్యాశ్చకృతస్థతః ।
తథాపరాంతాఃసారాష్ట్రేశూద్రాభీరాశ్చబభూరాః ॥ 16
- మారుకామూళవాశ్చైవ పారియాత్రనివాసినః ।
సౌవీరానైస్థవాహూణాస్సాల్వ్యఃకోసలవాసినః ॥ 17
- మద్రాచామాస్తథామృష్టాఃపారశీకాదయస్తథా । ఆసాంపిబస్థనిలంపసస్థనిరతాంసదా ॥
- సమానతోమహాభాగ । హృష్టపుష్టజనాకులాః ॥ 18
- చత్వారిభారతేవక్షీయగాన్యత్రమహామునే । కృతంత్రేతాద్వాపరశ్చకలిశ్చాన్యత్రసక్యచిత్ ॥
- తపస్తప్యన్రియతయోజహ్యతేచాత్రయజ్ఞనః । దానానిచాత్రదీయస్తేపరలోకాభామాదరాత్ ॥
- పురుషైర్యజ్ఞపురుషో జమ్బూద్వీపేనదేవ్యతే । యజ్ఞైర్యజ్ఞమయోవిష్ణురన్యద్వీపేషుచాన్యథా ॥ 21

అత్రాపిభారతంశ్రీవం జమ్బూద్వీపేమహామునే ।

యతోహికర్మభూరేషాహ్యతోఽన్యభోగభూమయః ॥

22

అత్రజన్మసహస్రాణాంసహస్రైరపిస త్తమ । కదాచిల్లభ తేజస్తుమానుష్యంపుణ్యసంచయాత్ ॥

గాయన్తి దేవాఃకిలీతకాని ధన్యాస్తుయేభారతభూమిభాగే ।

స్వగౌరవగౌరవదమాగభూతే భవన్తిభూయఃపురుషాస్సురత్వాత్ ॥

24

కర్మాణ్యనంకల్పితతత్ఫలాని సంస్యస్యవిష్టాపరమాత్మరూపే ।

అవాప్యతాంకమహామహిమనస్తే తస్మిన్లయంయేత్వమలాఃప్రయాన్తి ॥

25

జానీమన్తతత్త్వవయంవిలీనే స్వగౌరవదేకమణిదేహబద్ధమ్ ।

ప్రాప్నోమ్యధన్యాఃఖలుతేమనుష్యా యేభారతేనేద్రియవిప్రహీనాః ॥

26

సవవహంతృమైత్రేయజమ్బూద్వీపమిదంసుయా । లక్ష్మయోజనవిస్తారంసంక్షేపాత్కథితంతవ ॥

జమ్బూద్వీపంసమావృత్యలక్ష్మయోజనవిస్తరః । మైత్రేయవలయాకారస్థితఃత్రైలోకధిబాహిః ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

త్రైలోకేనయథాద్వీపజమ్బూసంజ్ఞోఽభివేష్టితః । సంవేప్యత్రైరముదధింప్లక్షదీప్తపస్తథాస్థితః ॥ 1

జమ్బూద్వీపస్యవిస్తారశ్చతసాహస్రసమ్మితః । సవవద్విగుణోబ్రహ్మోష్ణక్షదీప్తహృదాహృతః ॥ 2

సప్తమేధాతిథేఃపుత్రాఃప్లక్షదీప్తేశ్వరస్యవై । క్షేపశ్చాస్తహయోనామశిశిరస్తదనస్తరః ॥ 3

సుఖోదయస్తథానస్తశివఃక్షేమఃఏవచ । ధ్రువశ్చసప్తమస్తేషాంప్లక్షదీప్తేశ్వరాహితే ॥ 4

పూర్వంశాస్తహయంవహంతిశిరంసుఖదంతథా । ఆనందంచశివంచైవక్షేమఃస్రవమేవచ ॥ 5

మర్యాదాకారకాస్తేషాంతథానేవవహంపర్యతాః । సప్తైవతేషాంనామానిశృణువ్యమునిసత్తమ ॥ 6

గోమేధశ్చైవచంద్రశ్చనారదోదుష్టభిస్తథా । సోమఃస్సమనాశ్చైలోవైభ్రాజశ్చైవచప్రమః ॥ 7

వహాచలేషురమ్యేషువహేష్యేతేషుసత్తమ । వసన్తిదేవగన్ధర్వసహితాస్సతతంప్రజాః ॥ 8

తేషుపుణ్యాజనపదాశ్చిరాచ్ఛమియతేజనః । నాథయోవ్యాధయోవాపిసర్వకాలసుఖహితత్ ॥ 9

తేషాంనద్యశ్చసప్తైవ వహాంతృసముద్రగాః ।

నామతస్తాఃప్రవత్యౌమిశ్రుతాఃపాపహరన్తియాః ॥

10

అనుతప్తశిఖిచైవవిపాశాత్రిదివాక్లమా । అమృతాసుకృతాచైవ సప్తైతాస్తత్రనిమ్నగాః ॥

11

ఏతేనైలాస్తథానద్యః ప్రథానాఃకథితాస్తవ । త్సుద్రనద్యస్తథానైలాస్తత్రనన్వినమానరశః ॥

తాఃపిబన్వినదాహ్మస్తా నదీజ్జనపదాస్తుతే ॥ 12

అపసహితేహంనై ననై వోత్సహిణీద్విజ ! సత్వేవాస్తియుగావస్థాతేషుస్థానేషునస్తను ॥ 18

త్రేతాయుగసమఃకాలస్సర్వదైవమహామునే ! ॥ 14

ప్లక్ష్యదీపాదిషుబ్రహ్మకాకదీపాన్వికేషునై । పశ్యవపకసహస్రాణిజనాజీవస్త్యనామయా ॥ 15

వరాహస్తత్రచత్వారస్తాన్నిబోధవదామితే ॥ 16

ఆర్యకాఃకరరాత్రైఃపరివిశ్యాభావిశశ్చతే । క్షత్రుత్రియనైశ్యాస్తేశూద్రాశ్చమునిగత్రమ ॥ 17

జమ్బూవృక్షప్రమాణస్తతస్సభ్యేసుమహంస్తరుః । ప్లక్షస్తన్నామసంజ్ఞోయంప్లక్ష్యదీపాద్విజోత్తమ ॥

ఇద్యతేభగవాంస్తత్రతైవరాక్షాకారార్యకాదిభిః । సోమరాషీజగత్రస్థానర్వస్సర్వేశ్వరోహణి ॥ 19

ప్లక్ష్యదీపప్రమాణేనప్లక్ష్యదీపస్సమావృతః । తద్దైవేక్షురసోదేవ పరివేమానుకారిణా ॥ 20

ఇత్యేతత్తవమైత్రేయ ! ప్లక్ష్యదీపఉదాహృతః । సంక్షేపేణమయాభూయఃశాల్మలంమేనిశామయా ॥

శాల్మలస్యేశ్వరోపిరోవపుష్కంస్తత్పుతాశశృణు । తేహంతునామసంజ్ఞానినస్తవమాణితానినై ॥

శ్వేతోభవారిత్యైవజీమూతోరోహితస్తథా । వైద్యుతోమానసస్త్యైవసప్రభశ్శమహామునే ॥

శాల్మలేనసముద్రోఽసాదీప్యేనేక్షురసోదకః । విస్తారద్విగుణేనాథ సర్వతస్సంవృతస్థితః ॥ 24

త్రతాపివర్వతాస్సప్రవిశ్లేయారత్నయోనయః । వహాభివృక్షకాస్తేతుతథానస్తవేనమ్నగాః ॥ 25

కుముదశ్శోన్నరైఃప్రత్యతీయశ్చబలాహకః । ద్రోణోయత్రమహాపథ్యసచతుర్థోమహీధరః ॥

కబ్జస్తవశ్చమష్టభోమహిషస్సప్తమస్తథా । కకుద్భావర్యతవరభునిన్నామానిమేశృణు ॥ 27

యోనిస్తోయావిత్సప్తాచ చంద్రాశుక్లావిమోచనీ ।

నివృత్తిస్సప్తమీతాసాంస్సృతాస్తాఃపాపకాన్విదాః ॥ 28

శ్వేతంచహరితంచైవజీమూతంరోహితంతథా । వైద్యుతంచమానసంచైవసప్రభంచాతిశోభనమ్ ॥

సప్తైతానితువహాణి చాతుర్వర్ణ్యాయుతానినై ॥ 29

శాల్మలేయేతువర్ణాశ్చవసస్త్యేతేమహామునే । కపిలాశ్చరణాఃపీతాఃకృష్ణానైవపృథక్సృథక్ ॥

బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియానైశ్యాశ్శూద్రానైవయజన్వితమ్ ।

భగవన్తంగమస్తస్య విష్ణుమాత్సానమవ్యయమ్ ।

వాయుభూతంమఖశ్చైర్హైర్యజ్ఞోయజ్ఞసంస్థితమ్ ॥ 81

దేవానామత్రసాన్నిధ్యమతీవమహానోహరే । శాల్మలిశ్చమహావృక్షోనామనివృత్తికారికః ॥ 82

ఏవదీప్యస్సముద్రేణుణోదేవసమస్తరుః । విస్తారాచ్ఛాల్మలపైర్వ సమేనతుసమావృతః ॥ 83

సురోదకఃపరిపృతః కుశదీప్యేనసర్వరుః । శాల్మలస్యతువిస్తారాద్దివ్యగుణేనమహామునే ! ॥ 84

శ్యాతిష్ణుతఃకుశదీప్యేనస్తపుతాశశృణువ్వతా ॥ 85

ఉద్భిదోవేణుమాంజైచవస్త్రివర్థో లమ్బనోధృతిః । ప్రభాకరోధకపిలస్తన్నామావహపద్ధతిః ॥ 36

తస్యాంవస నిమనుజాస్సహదై తేయదానవాః । తథైవదేవగర్భరవ్యయక్షింపురుపాదయః ॥ 37

వహాస్తత్రాపిచత్వరోనిజానుస్థానతత్పరాః । దమినశ్శుష్కిణస్తేహమద్దేహశ్చమహామునే ॥ 38

బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాశ్చనుక్రమాదితాః ॥ 39

యథోక్తకమణకర్తృత్వాత్వాన్వధికారక్షయాయతే ॥

తత్రతేతుకుశద్వీపే బ్రహ్మరూపంజనాదణమ్ ।

యజస్తాక్షపయన్త్యగ్రమధికారంఫలప్రదమ్ ॥ 40

విద్రుమోహేమృతైలశ్చ ద్యుతిమాపుష్పవాంస్తథా ।

కుశేశయోహరిశ్చైవ సప్తమామంధరాచలః ॥ 41

వహాచలాస్తనపైతేతత్రద్వీపేమహామతే । నద్యశ్చనస్తతాసాంతుశ్శయినామాన్యనుక్రమాత్ ॥

ధూతపాపాశివావైవపవిత్రానుమతిస్తథా । విద్యుదమ్భామహీచాన్యానరవపాపహరాన్వీమాః ॥

అన్యాస్సహస్రశస్త్రత్రుడ్రద్యస్తథాచలాః । కుశద్వీపేకుశస్త్రచ్యుసంజ్ఞయాతస్యతత్సన్నితమ్ ॥

తత్రమాణేనగద్వీపాఃపుటోదేనసమావృతః । ఘటోదశ్చసముద్రోవైక్రాశ్చద్వీపేనసంవృతః ॥

క్రాశ్చద్వీపామహాభాగశ్రూయతాంచాపరోమహా । కుశద్వీపస్యవిస్తారాద్ద్విగుణోయస్యవిస్తరః ॥

క్రాశ్చద్వీపేద్యుతిమతఃపుత్రాస్సప్తమహాత్మనః । తన్నామానివవహాణి తేహంచక్రేమహిపతిః ॥ 47

కుశలోమనుగళోచ్ఛిష్టః సివరోధాన్ధకారకః । మునిశ్చదుద్ధభిశ్చైవ సప్తతేతత్సతామునే ॥ 48

తత్రాపిదేవగర్భరవేసితాస్సుమనోరమాః । వహాచలామహాబుద్ధేతేహానామానిమేశ్వరా ॥ 49

క్రాశ్చశ్చవామనశ్చైవతత్పరీయశ్చార్థకారకః । చతుర్థోరత్నశ్చైలశ్చస్వాహినిహయనన్నిధిః ॥

దివావృత్తశ్చమృతైవతథాన్యఃపుణ్డరీకవాక్ । దుద్ధభిశ్చమహాశైలోద్విగుణాస్తేవరస్సురిమ్ ॥

ద్వీపాద్ద్వీపేమయేవైలా యథాద్వీపేమతేతథా ॥ 51

వహేష్వేతేషురమ్యేషు వహశ్చైలవశేషుచ । నివసన్తినిరాతక్షాస్సహదేవగణైఃప్రజాః ॥ 52

పుష్కరాఃపుష్కలాధన్యాస్తిష్యాఖ్యాశ్చమహామునే ।

బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాశ్చనుక్రమాదితాః ॥ 53

తేత్రనన్యోమైత్రేయయాఃపిబన్తిశృణుష్యతాః । సప్తప్రధానాశ్చతతస్తథాన్యాఃకుద్రుమ్నగాః ॥

గారికుముద్యతీవైవసంధ్యారాత్రిమణోజవా । ఖ్యాతిశ్చపుణ్డరీకాచసప్తతావహానిమ్నగాః ॥ 55

తత్రాపివజ్రేణధాగవాక్ పుష్కరాద్యైజనాదణః ।

యాగైరుద్రస్వరూపస్థ ఇజ్యతేయజ్ఞసన్నిధౌ ॥ 56

క్రాశ్చద్వీపస్సముద్రేణదధిమణ్డోదకేనతు । ఆవృతస్సరవతఃక్రాశ్చద్వీపతుల్యేనమానతః ॥ 57

దధిమణ్డోదకశ్చాపి శాకద్వీపేనసంవృతః । క్రాశ్చద్వీపస్యవిస్తారాద్ద్విగుణేశమహామునే ॥ 58

శాకద్వీపేశ్వరస్యాపిభవ్యస్యసుమహాత్మనః । నప్తైవతనయాస్తేషాం దదావమాణిగస్తనః ॥ 59
 జలదశ్చకుమారశ్చ సుకుమారోమరీచకః । కుసు(సి)మోదస్సుమోదశ్చ నప్తమశ్చమహాద్రుమః ॥ 60
 తత్సంజ్ఞాన్యేవతత్రాపి నప్తవమాణ్యనుక్రమాత్ । తత్రాపివర్వతాస్సప్తవచఃవిచ్ఛేదకాఽఽఽ ॥ 61
 పూర్వస్త్రోదయగిరిజలధారస్తథాఽపరః । తథానైవతకశ్చాన్యమస్తథైవామ్భోగిరిద్వీపః ॥
 అంబికేయస్తథారమ్యః కేసరీపర్వతోత్తమః ॥ 62

శాకస్త్రమహావృక్షస్పిర్ధగస్థవసేవితః । యత్పత్రవారసంస్పృశాదాహ్లాదోజాయతేపరమ్ ॥ 63
 తత్రపుణ్యాజనపదాశ్చాతుర్వణ్యకనమన్వితాః । నద్యశ్చాత్రమహాపుణ్యాస్సర్వపాపభయూపహాః ॥
 సుకుమారికుమారిచ నలినీవేణుకీతథా । ఇత్యుశ్చధేనుకాచైవ గభస్సిన్ధుఃప్రమీలథా ॥ 65
 అన్యస్త్రయితకస్త్రతక్షుద్రనద్యోమహామునే । మహీధరాస్తథానన్దిశతశోఽథసహస్రశః ॥ 66
 తాఃపిబస్త్రిమదాయుక్తాజలదాదిమయేస్థితాః । వషేషులేజనపదాస్సర్వగాఽదభ్యేత్యమేదినీమ్ ॥ 67
 ధర్మహానికేవ్యస్తనసంఘమఘోరస్ఫురమ్ । మర్యాదాపుస్త్రమోవాపితేషుదేశేషునప్తమ్ ॥ 68
 వజ్రాశ్చమాగధాశ్చైవ మానసామస్తగాస్తథా ।
 వజ్రాబ్రాహ్మణభూయిష్ఠా మాగధాఃక్షత్రియాస్తతే ॥
 వైశ్యాస్త్రమానసాస్తేషాం శూద్రాస్తేషాంతుమస్తగాః ॥ 69

శాకద్వీపేతువైర్విష్ణుస్సూర్యరూపధరోమునే । యథోక్తైర్బిజ్యతేనమ్యకమభినియతాత్మభిః ॥
 శాకద్వీపస్తు మైత్రేయక్షీరోదేనమావృతః । శాకద్వీపప్రమాణేన వలయేనవవేష్టితః ॥ 71
 క్షీరాధ్నిస్సర్వతోబ్రహ్మపుష్కరాభ్యేనవేష్టితః । ద్వీపేనశాకద్వీపాత్తుద్విగుణేనసమస్తతః ॥ 72
 పుష్కరేనవసన్యాపిమహాపీతోభవత్పుతః । ధాతకిశ్చతయోస్త్రత ద్వేవషేకానామచిహ్నితే ॥
 మహాపీతంతథైవాన్యద్ధాతకీవణ్ణసంజ్ఞితమ్ ॥ 73

ఏకశ్చాత్రమహాభాగప్రఖ్యాతోవషకపర్వతః । మానసోత్తరసంజ్ఞోవైమధ్యతోవలయాకృతిః ॥ 74
 యోజనానాంసహస్రాణిఽర్థంపశ్యాశ్చదుచ్ఛ్రితః । తావదేవచవిస్త్రీణాస్సర్వతఃపరిమణ్డలః ॥
 పుష్కరద్వీపవలయంమధ్యేనవిభజన్నివ । స్థితోఽసౌతేనవిచ్ఛిన్నంబాతంతద్వషయోద్వేషయమ్ ॥
 వలయాకారమేకైకం త్రయోవషకంతథాగిరిః ॥ 77

దశవషకసహస్రాణి తత్రజీవన్రిమానవాః । నిరామయావిశోకాశ్చ రాగద్వేషవివజ్జితాః ॥ 78
 అథమోత్తమానతేష్వాస్తాం నవధ్యవధకాద్విజ ।
 నేమ్యోఽసూయాభయంరోహదోమాలాభాదిరోచన ॥ 79

మహాపీతంబహిర్వషంధాతకీసంజ్ఞక(మ)ంతరః । మానసోత్తరశైలస్యదేవదైత్యాదిశేవితమ్ ॥ 80
 సత్యాన్యతేనతత్రాస్తాద్వీపేపుష్కరసంజ్ఞితే । నతత్రనద్యఃశైలావాద్వీపేనషకద్వయూన్వితే ॥ 81
 తుల్యవేషాస్తుమనుజాదేవైస్తతైకరూపిణః ॥ 82

వర్ణాశ్రమాచారహీనం ధర్మాచరణవజ్ఞాతమ్ ।

త్రయీవాతాదణ్డనీతిసుశ్రామారహితంచతత్ ॥

88

వర్షద్వయంతుమైత్రేయ ! భౌమస్వగోయము త్రమః ।

సర్వతుఃసుఖదఃకాలో జరాణోగాదివజ్జితః ॥

పుష్కరేధాతకీషణ్ణే మహాపీతేచవైమునే ॥

84

న్యగ్రోఽఘృతమృదదీప్తేబ్రహ్మణఃస్థానము త్రమమ్ । తస్మిన్నివగతిబ్రహ్మపూజ్యమానస్సరాసురైః ॥

స్వాదూదకేనోదధినాపుష్కరఃపరివేష్టితః । సమేనపుష్కరపైశ్చవవిస్తారాన్మణ్డలాకృతేః ॥ 86

ఏవంద్వీపాస్సముద్రైస్తుసప్తసప్తభిరావృతాః । ద్వీపశ్చైచ్ఛవసమద్రశ్చసమానాద్విగుణౌపరా ॥ 87

పయాంసీసర్వదాసర్వసముద్రేషుసమానినైః । న్యూనాతిరిక్తతాతేషాంకదాచిన్నైవజాయతే ॥ 88

స్థాలీఘమగ్నిసంయోగాదుద్రేకినలిలంయథా । తథేస్తువృద్ధాసలిలమమృతాఘామునిసత్తమః ॥ 89

అన్యూనానతిరిక్తాశ్చవధాన్వ్యాపోహసన్నిచః । ఉదయాస్తమయేష్వీన్దోఽపక్షయోఃశుక్లకృష్ణయోః ॥

దశోత్తరాణిషణ్ణైశ్చవహ్యజుశానాంశతానినైః । అపాంపుద్గిక్షయాదృష్టేనాముద్రీణాంమహామునే ॥

భోజనంపుష్కరద్వీపేతత్రస్వయముపస్థితమ్ । వృద్ధసంభుజ్జతేవిప్ర ! ప్రజాస్పర్వాస్సదైవహీ ॥ 92

స్వాదూదకస్యపరతోద్భవ్యతేలోకసంస్థితః । ద్విగుణాకాశ్చనీభూమిసర్వజన్తువివజ్జితా ॥ 93

లోకాలోకస్తతశ్చైశ్లోయోజనాయుతవిస్తృతః । ఉచ్చ్రాయేగాపి తాపవిసహస్రాణ్యచలోహిసః ॥

తతస్తమస్సమావృత్యతంత్రైలంసర్వతస్థితమ్ । తమశ్చాన్డకటాహేనసమంతాత్పరివేష్టితమ్ ॥ 95

పశ్చాశ్చతోక్తిటివిస్తారాయముఖీమహామునే । సహైవాన్డకటాహేనసద్వీపాద్భిరుహీధరా ॥ 96

సేయంధాత్రీవిధాత్రీచసర్వభూతగుణాధికా । ఆధారభూతాసర్వేషాం మైత్రేయ ! జగతామితి ॥ 97

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే పంచమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

విస్తారవషకధితః పృథివ్యాభవతోమయా । సప్తతిస్తుసహస్రాశి ద్విశోఽచ్చాయోఽపికథ్యతే ॥ 1

దశసాహస్రమేకంపాతాలంమునిత్రమ । అతలంవితలంచైవ నితలంచగభస్తిమత్ ॥

మహాఖ్యంసుతలంచాగ్ర్యం పాతాలంచాపి సప్తమమ్ ॥

2

శుక్లకృష్ణారణ్యపీతాశ్మకారాన్మైలకాశ్చనాః ।

భూమయోయత్ర మైత్రేయ ! వరప్రాసాదశోభితాః ॥

3

తేషుదానవదై తేయజాతయశ్శతసంఘశః । నివసన్తిమహానాగజాతయశ్శమహామునే ॥ 4
 స్వలోకాదపిరమ్యాణిపాతాలానీతినారదః । ప్రాహస్యగఃసదాంమధ్యేపాతాలాభ్యాగతోదివి ॥
 అష్టాదశాదిగశ్చబ్రాహ్మణయోయత్రసుప్రభాః । నాగాధరణభూమాసుపాతాలం కేనతత్సమమ్ ॥ 6
 దైత్యదానవకన్యాభిరత్తేతశ్చశోభితే ॥ పాతాలేశ్వనప్రీతిర్విముక్తస్యాపిజాయతే ॥ 7
 దివాకః రశ్మయోయత్రప్రభాంతస్వన్తినాతపమ్ । శశిరశ్మినశశితాయనిశిగోతాయకేవలమ్ ॥ 8
 భక్త్యభోజ్యమహాపానముద్గతైరతిభోగిభిః । యత్రనజ్ఞాయతేకాలోగతోఽపిదనుజాదిభిః ॥ 9
 వనానినగ్యోరమ్యాణిసరాంసికమలాకరాః । పుంస్కీలీభిలాపాశ్చమనోజ్ఞాన్యమృరాణిచ ॥ 10
 భూషణాన్యతిసుభ్రాణిగన్ధాభ్యంచానులేపనమ్ । వీణావేణుమ్మదగ్ధానాంస్వనాస్తూర్యాణిచద్విజ ॥
 ఏతాన్యర్యానిచోదారభాగ్యభోగ్యానిదానవైః । దైత్యోరగైశ్చభుజ్యస్తేపాతాలాన్తరగోచరైః ॥
 పాతాలానామధశ్చస్తేవిష్ణోర్యాతామసీతనుః । శేషాఖ్యతద్గుణాన్వక్తుంనశక్తౌదైత్యదానవాః ॥
 యోనస్తఃపర్యతేసిద్ధిదేవదేవషిఃపూజితః । యస్సహస్రశిరావ్యక్తస్త్వస్తికామలభూషణః ॥ 14
 ఫణామణిసహస్రేణ్యస్సనిగ్యోతయకదిశః । సర్వాకరోతీనిర్వీర్యాహితాయజగతోఽనురాఘ ॥
 మదాఘూణితనేత్రోఽసాయస్సదైవైకకుణ్డలః । కిరీటస్రగ్ధరోభాతిసాగ్నిశ్చేవతథివాచలః ॥ 16
 నీలవాసామనోద్రిక్తశ్చేవతహారోపశోభితః । సాద్రగజ్జంప్రపాతోపాకైలాసాద్రివిన్నతః ॥ 17
 లాజ్జలసక్తహస్తాగ్రో బిభ్రన్ముసలముత్తమమ్ ।
 ఉపాస్యతేస్వయంకాన్త్యా యోవాదణ్యాచమూతకయా ॥ 18
 కల్పస్తేయస్యవక్త్రేభ్యో విహసలశిభోజ్యవలః ।
 సంకషణాత్మగోయత్రో నిష్క్రమ్యాత్రిజగత్త్రయమ్ ॥
 సభిద్రచ్చేభిరీభూతమశేషంక్షీతిమణ్డలమ్ । అస్తేపాతాలమూలస్థశ్చేషోఽశేషసురాచితః ॥ 20
 తస్యవీర్యంప్రభావశ్చస్యరూపంరూపమేవచ । నహివణాయితంశక్యం జ్ఞాతుంవాత్రిదశైరపి ॥ 21
 యస్యైవసానకలాపృథ్వీఫణామణిశిఖాదణా । అస్తేకుసుమమాలేపకస్తద్వీర్యంపదివ్యతి ॥ 22
 యదావిభృష్ఠతేనస్త్రోమదాఘూణితలోచనః । తదాచలతిభూరేషాసాద్రితోయాసకాననా ॥ 23
 గర్భిర్యాపరసస్సిద్ధాఃకిన్నరోరగచారణాః । నాస్తంగుణానాంగచ్ఛన్తితేనానస్త్రోయమవ్యయః ॥ 24
 యస్యనాగవధూహస్తైలేపితంహరిచంద్రమ్ ।
 ముహుశ్శాన్వసానిలాపాస్తంయూతిది(కక్షో)క్షూదవాసతామ్ ॥ 25
 యమారాధ్యపురాణషిఃగణగోజ్యోతీంషితత్వతః । జ్ఞాతవాగసకలంచైవనిమిత్తఫలితంఫలమ్ ॥
 తేనేయాంగావర్యేణశిరసావిధృతామహీ । బిభ్రతికమాలాంలోకానాంసదేవాసురమాసుమామ్ ॥ 27

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే పంచమోఽధ్యాయః,

అథ ద్వితీయాంశే పష్టోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

తతశ్చనరకావిప్ర భువోఽధస్థులిలస్యచ | పాపినోయేషుపవ్యస్తే తాశ్శృణుష్వమహామునే || 1
 రారవన్ముకరోరోధస్త్రాలోవిశసస్తథా | మహాబ్వలస్తప్తకుమ్భా లవణోఽథవిలోహితః || 2
 రుధిరామ్భావై తరణిః కృమిశఃకృమిభోజనః | అసిపత్రవనంకృష్టో లాలాభక్షశ్చదారుణః || 3
 తథాపూయవహఃపాపోవహ్నిజ్వాలోహ్యభశ్శిరాః | సందంశఃకృష్ణసూత్రశ్చతమశ్చావీచిరేవచ || 4
 శ్వభోజనశ్చాప్రతిష్ఠోహ్యవీచిశ్చతథాపరః | ఇత్యేవమాదయశ్చాన్యే నరకాభృతదారుణాః || 5
 యమస్యవిషయేఘోరాశ్చస్త్రాగ్నిభయదాయినః | పతన్తియేషుపురుషాఃపాపమకారతాస్తుయే || 6
 కూటసాక్షీతథానమ్యక్ష్మక్షపాతేనయోవదేత్ | యశ్చాన్యదన్యతంవక్త్రీసనరోయాతిచారవమ్ || 7
 భూణహోపురహంతావగోఘ్నశ్చమునిసత్తమ | యాన్తితేనరకంరోధంయశ్చోచ్ఛ్వాన్వసనిరోధకః || 8

సురాపోబ్రహ్మహాహతాశ్చ సువణాన్యచనూకరమ్ |

ప్రయాన్తిసరకంయశ్చ త్రైస్సంసర్గముపైతిన్తి ||

రాజన్యనైశ్యహంతాయస్తభైవగురుతల్పగః | తప్తకుమ్భేస్వసాగామీహన్తిరాజభటాంశ్చయః || 10
 సాధ్వీవిక్రియకృద్భృథసాలఃకేసీవిక్రియా | తప్తహోపేపతస్త్యేతేయశ్చభక్తంపరిత్యజేత్ || 11

స్నుషాంసుతాంవాపిగత్వా మహాబ్ధిలేనిపాత్యతే |

అవమన్తాగురూణాయో యశ్చాక్రోష్టానరాధమః ||

వేదదూషయితాయశ్చవేదవిక్రయిశ్చయః | అమ్యుగామీయశ్చస్యాత్తేయాన్తిలవణంద్విజ || 13

చోరోవిలోపేపతతి మర్యాదాదూషకస్తథా ||

దేవద్విజపితృ ద్వేష్టారత్నదూషయితాచయః | సయాతికృమిభక్షేనై కృమిశేచదురిష్టికృత్ || 15

పితృదేవాతిథీంస్త్యక్త్వాప్రపర్యశ్నాతినరాధమః | లాలాభక్షేనయాత్యుగ్రేశరకతావపేధకే || 16

కరోతికణిణో యశ్చయశ్చఖడ్గాదికంసరః | ప్రయాతస్త్రావిశసస్తే నరకేభృతదారుణే || 17

అసత్రస్తిగృహీతాతునరకేయాత్యథోముఖే | అయాజ్యయాజకశ్చైవ తథానక్షత్రనూచకః || 18

వేగీపూయవహేనైకో యాతిపుష్టాన్నభుజ్నరః ||

లాఙ్ఘమాంసరసానాంచ తిలానాంలవణస్యచ | విక్రేతాబ్రాహ్మణోయాతితమేవనరకంద్విజ || 20

మాజాఞరకుక్కుటచ్ఛాగశ్వవరాహవిహంగమాః | లాలయన్నరకంయాతితమేవద్విజసత్తమ || 21

(అపూపవిక్రియాయై వతథాపుస్తకవిక్రియా |) రణోపజీవికైవతః కుడ్డాశీగరదస్తథా |

సూచీమామీషికశ్చైవ పర్యకారీచయోద్విజ ||

అగారదాహీమిత్రఘ్నశ్చామనిగ్రామయూషకః | రుధిరాపేపతిస్త్యేతేసామవిక్రియిణశ్చయే || 23

సుఘోహగ్రామహంతాచ యాతివిరరణీంసరః ||

24

ధనయావనమత్తాశ్చమర్యాదాభేదిసహియే । తేకృష్ణంయావ్యశాచాశ్చకుహకాజీవినశ్చయే ॥
అసిపత్రవనంయాతి వనచ్ఛేదీవృక్షైవయః । ఔరభ్రకోమృగవ్యాధా వహ్నిజ్వలేపతన్తినై ॥ 26

యావ్యేతేద్విజ ! తత్రైవ యశ్చాపాకేషువహ్నిదః ॥ 27

ప్రతేషులోహకోయశ్చస్వాశ్రమాత్ప్రచ్యుతశ్చయః । సంధంశేయాతనామధ్యేపతతస్తాపుభావసి ॥ 28

దివాస్యప్నేషుస్కన్ధస్తియేనరాబ్రహ్మచారిణః । పుత్రైరభ్యాపితాయేచ తేపతన్తిశ్శభోజనే ॥ 29

ఏతేహస్యేచసరికాశ్చతశోఽథసహస్రశః । యేషుదుష్కృతకర్మాణః పచ్యన్తేయాతనాగతాః ॥ 30

తత్రైవపాపాస్యేతానితథాఽన్యానిసహస్రశః । భుజ్యన్తేయానిపురుషైరేకరకాస్తరగోచరైః ॥ 31

వణాశ్రమవిదుద్ధంచ కర్మకుర్వన్తియేనరాః । కమణామనసావాచా నిరయేషుపతన్తితే ॥ 32

అధశ్శిరోభిర్భుజ్యన్తేనారకైర్దివిదేవతాః । దేవాశ్చాధోముఖాశ్చర్యానధఃపశ్యన్తినారకాః ॥

స్థావరాఃకృమయోహ్యజ్ఞాః పక్షిణఃపశవోనరాః ।

ధామిణాకాత్రిదశాస్తద్వన్మోక్షిణశ్చయథాక్రమమ్ ॥ 34

సహస్రభాగప్రథమాః ద్వితీయానుక్రమాస్తథా ।

సర్వేష్యాతేమహాభాగా ! యావన్మృక్తిగమాశ్రయాః ॥ 35

యావన్తోజస్తస్యస్పృశేతావన్తోనరకాకశః । పాపకృద్యాతినరకం ప్రాయశ్చిత్తపరాబ్ధుభః ॥ 36

పాపానామనురూపాణిప్రాయశ్చిత్తానియద్యథా । తథాతదేవసంస్కృత్యప్రోక్తానిపరమర్షిభిః ॥ 37

పాపేగురుణిగురుణిస్వల్పాన్యత్నేచతద్విదః । ప్రాయశ్చిత్తానిమైత్రేయజగుస్సాన్వయంభువాదయః ॥

ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణితపకర్మాత్మకానినై । యానితేషామశేషాణాంకృష్ణానుస్మరణంపరమ్ ॥

కృతేపాపేఽనుతాపోనైయస్యపుంసఃప్రజాయతే । ప్రాయశ్చిత్తంతుతస్యైకంహరిసంస్మరణంపరమ్ ॥

ప్రాతనిశితథాసంధ్యాపిధ్యాహ్నదిషుసంస్మరన్ ॥ నారాయణమవాహ్నీతి నద్యఃపాపక్షయంనరః ॥

విష్ణుసంస్మరణాత్క్షీణసమస్తశ్లేశసంచయః ।

ముక్తింప్రయాతిస్వగాఢస్తిస్త్వస్యవిఘ్నోఽనుమీయతే ॥ 42

వాసుదేవేమనోయస్య జపహోమాచనాదిషు ।

తస్యాస్తరామైత్రేయ ! దేవేస్త్రిత్యాదికంఫలమ్ ॥ 43

కృష్ణాకృష్ణగమనం పునరావృత్తిలక్షణమ్ । కృష్ణపావాసుదేవేతి ముక్తిరీజమనుత్తమమ్ ॥ 44

తస్మాదహనిశంవిష్ణుం సంస్మరన్పురుషోమునే । నయాతినరకంపద్యస్సంక్షీణాఖిలపాతకః ॥ 45

మనఃప్రీతిరస్పృగోనరకస్తద్విపర్యయః । నరకస్యగఃసంక్షేపై పాపపుణ్యేద్విజోత్తమ ! ॥ 46

వస్త్రేకమేవదుఃఖాయ నుఖాయేష్యోద్భవాయచ ।

కోపాయచయతస్త్వాద్వైమనస్తాత్మకంకురతః ॥ 47

తదేవత్రీతయేభూత్వాపునరుణాఃకాయజాయతే । తదేవకోపాయయతిఃప్రసాదాయచజాయతే ॥ 48

తస్మాద్దుఃఖార్తకంనాస్తిసచకించిత్సుఖార్తకమ్ । మనసఃపరిణామోఽయంనుభయఃఖాదిలక్షణః ॥ 49

- జ్ఞానమేవపరంబ్రహ్మజ్ఞానంబధాయచేవ్యతే । జ్ఞానాత్మకమిదంసర్వం సజ్ఞానాద్విద్యతేపరమ్ ॥ 50
- విద్యావిద్యేచమైత్రేయ ! జ్ఞానమేవోపధారయ ॥ 51
- ఏవమేతన్నయాఖ్యాతం భవతోమణ్డలంభవః । పాతాలాదీనిసర్వాణి తథైవనర కాద్విజ ! ॥ 52
- సముద్రాఃవర్షతాన్తైచ్చ ద్వీపావమాణినిష్కుగాః ।
- సంక్షేపాత్సర్వమాఖ్యాతం కింభూయశ్శ్చోత్సుమిచ్ఛసి ॥ 53
- ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే సప్తమోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

- కథితంభగవత్బ్రహ్మ మమైతదఖిలంత్యయా ।
- భువలోకాదికాలోకా శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంమునే ! ॥ 1
- తథైవగ్రహసంస్థానప్రమాణానియథాతథా । సమాచక్ష్యమహాభాగమహ్యంతాంపరిపృచ్ఛతే ॥ 2
- శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—
- రవిచంద్రసోర్యావస్థయూతైరవభాస్యతే ॥ ససముద్రగరివై ఫలా తావతీపృథివీస్సృతా ॥ 3
- యావత్ప్రమాణాపృథివీవిస్తారపరి మణ్డలాత్ ॥ నభస్తావత్ప్రమాణంవై వ్యాసపణ్డలతోద్విజ ॥ 4
- భూమేర్వృజసలక్షేతుమైత్రేయ రవిమణ్డలమ్ । లక్షేదివాకరస్యాపి మణ్డలంశశిఃస్థితమ్ ॥ 5
- పూణేశతసహస్రేతుయోజనానానిశాకరాత్ । సత్త్రమణ్డలంకృత్సముపరిష్టాత్ప్రకాశతే ॥ 6
- ద్విలక్షేచోత్తరేబ్రహ్మబుధోసత్త్రమణ్డలాత్ । తావత్ప్రమాణభాగేతుబుధస్యాప్యశినాస్థితః ॥ 7
- అక్షరకోపిశుక్రస్యత్రప్రమాణేవ్యవస్థితః । లక్షద్వయేనభావస్య స్థితో దేవపురోహితః ॥ 8
- సౌరిబృహస్పతేశ్చోద్వయోద్విలక్షేసమవస్థితః । సప్తషోమణ్డలంతస్కాల్పక్షమేకంద్విజోత్తమ ॥ 9
- ఋషిభ్యస్తుసహస్రాణాంశతాదూర్ధ్వంవ్యవస్థితః । మేధీభూతస్సమస్తస్యజ్యోతిశ్చక్రస్యవైద్రువః ॥ 10
- త్రైలోక్యమేతత్సంధితముత్సేధేనసహమునే । ఇజ్యాఫలస్యభూరేషా ఇజ్యాచాత్రప్రతిష్ఠితా ॥ 11
- ధ్రువాదూర్ధ్వంమహలోకోయత్రతేకల్పవాసినః । ఏకాయోజనకోటియత్రతేకల్పవాసినః ॥ 12
- ద్వ్యోత్యాయజనోలోకోయత్రతేబ్రహ్మణస్సుతాః । ససద్దనాద్యాఃకథితాః మైత్రేయామలచేతసః ॥ 13
- చతుర్లోకాశ్చోత్తరేచోద్వయోజనలోకాత్తపస్కృతః ।
- వైరాజాయత్రతేదేవాః స్థితాదాహవివజ్జితాః ॥ 14
- పద్మనేనసహలోకాత్సత్యలోకోవిరాజతే । అపునమాకరితాయత్రబ్రహ్మలోకోహిసంస్కృతః ॥ 15

పాదగమ్యంతయత్కించద్వస్త్యస్తపృథివీమయమ్ ।

సభూలోకకస్సమాఖ్యాతో విస్తారోఽస్యమయోదితః ॥ 16

భూమిసూర్యాస్తరంయత్తుసిద్ధాదిమునిశీవిత్ । భువలోకస్తుసోమ్యగ్లోద్వితీయోమునిసత్తమ్ ॥

ధ్రువసూర్యాస్తరంయత్తునియతానిచతుడశః । స్వగ్లోకస్సాపిగదితో లోకసంస్థానచిత్తైః ॥ 18

త్రైలోక్యమేతత్కృతకంమైత్రేయపర్యతే । జనస్తపస్తథాసత్యమితిచాకృతకఃత్రయమ్ ॥ 19

కృతాకృతకయోఽకథ్యేమహలోకభిస్సృతః । శూన్యోధవతికల్పస్తేయోత్యస్తంవనిశ్యతి ॥

ఏతేనప్రమహలోకామైత్రేయకథితాస్తవ । సాతాళానిచనప్తైవబ్రహ్మాణ్డస్యైవచిత్తరః ॥ 21

ఏతద్దణ్డకటాహేనతిర్యగ్చిద్వేదమధస్తథా । కపిత్థస్యయాథాబీజంసర్వతోవైసమావృతమ్ ॥ 22

దశోత్తరేణపయసామైత్రేయాణ్డంచతద్వృతమ్ ।

సర్వోఽమృతపరిధానోఽసావహ్నినావేష్టితోబహిః ॥ 23

వహ్నిశ్చవాయుగావాయురైత్రేయసభసృతః । భూతాదినాసభస్సోఽపిమహతాపరివేష్టితః ॥

దశోత్తరాగ్రశేషాణిమైత్రేయేతానిసప్తవై ॥ 24

మహస్తంచసమావృత్యప్రధానంసముపశితమ్ । అస్తస్యనతస్యాస్తస్సంఖ్యానంవాపివిద్యతే ॥ 25

తదనస్తమనంఖ్యాతప్రమాణంచాపివైయతః । హేతుభూతమశేషస్యప్రకృతిస్సాపరామునే ॥ 26

అణ్డానాంచసహస్రాణాంసహస్రాణ్యయతానిచ । ఈదృశానాంతథాత్రగోటిగోటితతానిచ ॥ 27

దాదగ్నిగ్నిర్భూతైలంతిలేతద్వత్సుమానపి । ప్రధానేఽవశ్చితోవ్యాపీచేతనాత్మాత్మవేదనః ॥ 28

ప్రధానంచపుమాంశ్చైవసర్వభూతాత్మభూతయా ।

విష్ణుశక్త్యామహాబుద్ధేవృతౌసంశ్రయధమిశౌ ॥ 29

తయోస్సైవపృథగ్భావకారణంసంశ్రయస్యచ । ఊర్ధ్వకారణభూతాచసగళాకాలేమహామతే ॥ 30

యథానస్తంజలేవాతోబిభర్తికణికాశతమ్ । శక్తిస్సోఽపితథావిష్టాఃప్రధానపురుషాత్మకమ్ ॥

యథాచపాదపాములస్కంధశాఖాదిసంయుతః । ఆదిబీజాత్ప్రధవతిబీజాన్యన్యానిచైతరః ॥ 32

ప్రధవన్రితతస్తేధ్యస్సంధవస్త్యపరేద్రుమాః । తేఽపితల్లక్షణద్రవ్యకారణానుగతామునే ॥ 33

ఏవమవ్యాకృతాత్పుంసంజాయస్తేమహదాచయః । విశేషాన్తాస్తతస్తేధ్యస్సంధవన్రిసురాదయః ॥

తేధ్యశ్చపుత్రాస్తేషాంచపుత్రాణామపరేసుతాః ॥ 34

బీజవృక్షప్రసోహేణయథానాపచయస్తరోః । భూతానాంభూతసగేణవైవాస్త్యపచయస్తథా ॥

సన్నిధానాద్యథాకాశకాలాద్యాఃకారణాంశరోః । తథైవాపరిణామేనవిశ్వస్యధగవాహరిః ॥ 36

ప్రీహిబీజేయథామూలంనాలంపుత్రాంబురౌతథా ॥ కాణ్డంకోశస్తథాపుష్పంక్షీరంతద్వచ్చతల్లులమ్

తుషఃకణాశ్చసంతోవైయాన్త్యావిభావమూర్తనః ।

ప్రసోహహేతునామగ్ర్యమాసాద్యమునిసత్తమ్ ॥ 38

తథాకమఃస్వనేకేషుదేవాద్యాసమవశ్చితాః । విష్ణుశక్తింసమాసాద్యప్రసోహముపయాన్తివై ॥

సచవిష్ణుఃపరంబ్రహ్మయతస్సర్వమిదంజగత్ । జగచ్చయోయత్రచేదం యస్మింశ్చలయమేవ్యతి॥40

తద్భ్రహ్మపరమంధామ సదస తత్సరంపదమ్ । యస్యసర్వమభేదేన జగదేతచ్చరాచరమ్ ॥ 41

సవవమూలప్రకృతివ్యక్తరూపీజగచ్చసః । తస్మిన్నేవలయం సర్వం యాతితత్రచతిష్ఠతి ॥ 42

కతా క్రియాణాంససృజ్యతేక్రతుస్సవితత్కమఃఫలంచతస్య ।

సుగాదియత్సాధనమవ్యతేవం హరేనకాంచిద్వ్యతిరిక్తమస్తి ॥ 43

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే సప్తమాఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయాంశే అష్టమాఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

వ్యాఖ్యాతమేతద్భ్రహ్మజ్ఞానంస్థానంతవసువ్రత । తతఃప్రమాణసంస్థానేసూర్యాదీనాంశృణుష్వమే॥

యోజనానాంసహస్రాణి భాస్కరస్యరథోనవ । ఈషాదణ్డస్తథైవాస్య ద్విగుణోమునిసత్తమ ॥ 2

సాధకోటిస్తథాసప్తయితాన్యధికానివై । యోజనానాంతుతస్యాక్షస్తత్రచక్రంప్రతిష్ఠితమ్ ॥ 3

త్రినాభిమతిపఞ్చరేషణ్డేమిన్యక్షయాత్మకే । సంవత్సరమయేకృత్సన్నం కాలచక్రం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ 4

హయాశ్చసప్తచక్రద్వాసి తేషాంనామానిమేశ్వరు । గాయత్రీవబృహత్సృష్టిగతీతిష్ఠుజేవచ ।

అనుష్ఠుప్వక్తీరిత్యుక్తాశ్చద్వాసిహరయోరవే ॥ 5

చత్వారింశత్సహస్రాణి ద్వితీయోక్షోవివస్వతః । పఞ్చన్యానితుసాధాని స్యద్దనస్యమహామతే ॥ 6

అక్షప్రమాణముధయోః ప్రమాణంతద్యుగాధానయోః ।

హ్రస్వోఽక్షస్తద్యుగాధేన ధ్రువాధారోరథస్యతు ॥

ద్వితీయేఽక్షేతతశ్చక్రం సంస్థితంమానసాచలే ॥ 7

మానసోత్తరశైలస్య పూర్వతోవాసవిపురీ । దక్షిణేతుయమస్యాన్యా ప్రతీచ్యాంవరుణస్యచ ।

ఉత్తరేణచసోమస్య తాసాంనామానిమేశ్వరు ॥ 8

వస్వాకనారాశక్రస్య యామ్యాసంయమనీతథా । పురీసుఖజలేశస్య సోమస్యచవిభావరీ ॥ 9

కాష్ఠాంగతోదక్షిణతఃక్షిప్తేషురివసపకతి । మైత్రేయధగవాణభానుజ్యోతిషాంచక్రసంయుతః ॥

అహోరాత్రవ్యవస్థానకారణంధగవాణరవిః । దేవయానఃపరఃపథా యోగినాంక్షేత్రసంక్షయే ॥ 11

దివసస్యరవిర్భద్రోసర్వకాలంవ్యవస్థితః । సర్వదీప్తేషుమైత్రేయ ! నిశాధాన్యచసన్ముఖః ॥ 12

ఉదయాస్తమయేషువసర్వకాలంతుసన్ముఖే । దిశాన్యశేషానుతథా మైత్రేయ ! విదిశానుచ ॥ 13

యైర్యత్రదృశ్యతేభాస్వా సతేషాముదయస్కన్తుతః ।

తిరోభావంచయత్రైతి తత్రైవాస్తమయోరవే ॥ 14

నైవాస్తమయమకన్యనోదయస్సర్వదానతః । ఉదయాస్తమయాభ్యంహిదశానాదశానంరవేః ॥
 శత్రాదీనాంపురేతిష్ఠాస్పృశత్యేషపురత్రయమ్ । విశోణోద్వావిశోణస్త్రిణోణాద్వేపురేతథా ॥
 ఉదితోవధామానాభిరామధ్యాన్మత్తపరవిః । తతఃపరంహ్రాస్త్రిభిగోభిరస్తంనిగచ్ఛతి ॥ 17

ఉదయాస్తమయాభ్యాంచ స్మృతేపూర్వాపరేదిశౌ ।

యావత్పురస్తాత్రపతి తావత్పుష్టేఽథపాశ్వయోః ॥

18

ఋతేమరగిరేర్మేరోదపరిబ్రహ్మణస్సభామ్ । యేయేమరీచయోకన్యప్రయాన్తిబ్రహ్మణస్సభామ్ ।

తేతేనిరస్తాస్తదానా ప్రతిపముపయాన్తి ॥

19

తస్మాద్దిత్యుత్తరస్యాన్వైదివారాత్రిస్పదైవహి । సర్వేషాంద్వీపపమాణాంమేదదుత్తరతోయతః ॥

ప్రభావివస్వతోరాత్రావస్తంగచ్ఛతిభాస్కరే । విశత్యగ్నిమతోరాత్రావగ్నిదూరాత్ప్రకాశతే ॥

వహ్నిప్రభాతథాభానుం దినేహ్నివిశతిద్విజ । అతీవహ్నిసంయోగాత్తతస్సూర్యఃప్రకాశతే ॥ 22

తేజసీభాస్కరాగ్నేయే ప్రకాశోష్ణస్వయాపిణీ । పరస్పరానుప్రవేశాదాప్యాయేతేదివానిశమ్ ॥ 23

దక్షిణోత్తరభూమ్యధేనముత్త్రిషతిభాస్కరే । అహోరాత్రంవిశత్యమృస్తమఃప్రకాశ్యశీలవత్ ॥

ఆతామ్రాహిధవన్త్యాపోదివానక్తప్రవేశనాత్ । దినంవిశతిశ్చైవామ్నోభాస్కరేస్తముపేయుషి ॥

తస్మాచ్ఛుక్లాభవన్త్యాపో నక్తమహ్నిప్రవేశనాత్ ॥

25

ఏవంపుష్కరమధ్యేనయదాయాతిదివాకరః । త్రింశద్భాగంతుమేదిన్యాస్తదానూహూతిఃకీగతిః ॥

కులాలచక్రపర్యస్తే భ్రమన్నేషదివాకరః । కరోత్యహస్తథారాత్రిం విముఞ్చన్మేదిసీంద్విజ! ॥ 27

అయనస్యోత్తరస్యాదామకరం యాతిభాస్కరః । తతఃకుమ్భంచమీనంచరాశేరాశ్యస్తరంద్విజ! ॥

త్రిషేతేవ్యథభుక్తేమతతోనైషువతీంగతిమ్ । ప్రయాతిసవితాకుర్వన్నహోరాత్రంతతస్సమమ్ ॥ 29

తతోరాత్రిఃక్షయంయాతి వధాతేఽనుదినందినమ్ ॥

30

తతశ్చమిధునస్యాస్తేపరాంకాష్ఠాముపాగిణిః । రాశింకకటకంప్రాప్యకురుతేదక్షిణాయనమ్ ॥ 31

కులాలచక్రపర్యస్తే యథాశీఘ్రంప్రవతతే । దక్షిణప్రకమేసూర్యస్తథాశీఘ్రంప్రవతతే ॥ 32

అతివేగతయాకాలంవాయువేగగతిశ్చర ॥ తస్మాత్ప్రకృష్టాంభూమింతుకాలేనాల్పేనగచ్ఛతి ॥ 33

సూర్యోద్వాదశిభిశ్చైస్సూర్యన్యహూతైఃదక్షిణాయనే ।

త్రయోదశాధామృతాణామహ్నతుచరతేద్విజ ।

ముహూతైస్తావదృత్యాణి నక్తమష్టాదశైశ్చర ॥

34

కులాలచక్రమధ్యస్థోయథామన్దంప్రసవతి । తథోదగయనేసూర్యస్సపతేమన్దవిక్రమః ॥ 35

తస్మాద్దీఘేణకాలేనభూమిమన్వంతుగచ్ఛతి । అష్టాదశముహూతాంతుఉత్తరాయణవశ్చిమమ్ ॥

అహోధవతిత్రాసి తపతేమన్దవిక్రమః ॥

37

త్రయోదశాధామహ్నైవ ఋత్యాణంచరతేరవిః ।

ముహూతైస్తావదృత్యాణి రాత్రోద్వాదశభిశ్చర ॥

38

- అతోమస్తతరంనాభ్యాంచక్రంభ్రమతివైయథా । మృత్పిణ్డఘమధ్యస్థోధ్రువోభ్రమతివైతథా॥ 39
- కులాలచక్రనాభిస్తు యథాతత్రైవతథాతే । ధ్రువస్తథాహిమైత్రేయ తత్రైవపరివతథాతే ॥ 40
- ఉభయోఃకాఠయోర్మధ్యేభ్రమతోమణ్డలనివ । దివానక్తంచమార్యస్యమద్దాశీఘ్రాచవైగతిః ॥
- మద్దాహ్నియస్మిన్నయనేశీఘ్రానక్తంతదాగతిః । శీఘ్రానిశీయాదాచాస్యతదామద్దాగతిర్దివా॥ 42
- ఏకప్రమాణమేవైషమాగణాయాతినివాకరః । అహోరాత్రేణయోభుక్త్యేసమస్తారాశయోద్విజ॥
- షడేవరాశీయోభుక్త్యేరాత్రావన్యాంశ్చవడ్డివా ॥ 44
- రాశిప్రమాణజనితా దీఘప్రాస్వాత్మతాదివా ।
- తథానిశాయాంరాశీనాం ప్రమాణైర్లక్ష్యుదీఘతా ॥ 45
- దినాదేదీఘప్రాస్వత్వంతద్భోగేనైవజాయతే । ఉత్తరేప్రకమేశీఘ్రానిశిమద్దాగతిర్దివా॥ 46
- దక్షిణేత్వయనేనైవ విపరీతానివస్వతః ॥ 47
- ఉపారాత్రిస్సమాఖ్యాతా పృష్ఠిశ్చాపృచ్ఛ్యతేదినమ్ ।
- ప్రాచ్ఛ్యతేచతయోస్సంధ్యా ఉపాపృష్ఠ్యోర్యదస్తరమ్ ॥ 48
- సంధ్యాకాలేతుసంప్రాప్తే రాదేపరమదాదతే ।
- మద్దేహారాక్షసాఘోరాస్సూర్యమిచ్ఛన్తిభాదితుమ్ ॥ 49
- ప్రజాపతికృతశ్శాపస్తేషాంమైత్రేయరక్షసామ్ । అక్షయత్వంశరీరాణాం పురణంచదినేదినే ॥ 50
- తతస్సూర్యస్యతైద్యద్ధంభవత్యత్వస్తదాదురమ్ । తతోద్విజోత్తమాస్తాయంసంక్షిప్తమహామునే॥
- ఓజ్జ్వలబ్రహ్మసంయుక్తం గాయత్ర్యాచాభియన్తితమ్ ।
- శేనదహ్యన్తితేనాపావజ్రభూతేనవారిణా ॥ 52
- అగ్నిహోత్రేహూయతేయా సమన్తాప్రథమాహుతిః ।
- సూర్యోజ్యోతిస్సహస్రాంశుస్తయాదీప్యతిభాస్కరః ॥ 53
- ఓజ్జ్వలరోధగవాన్విష్ణుప్రీధామావచసాంపతిః । తదుచ్ఛారణస్తేతువినాశంయన్తిరాక్షసాః॥ 54
- వైష్ణవోంశఃపరస్సూర్యలస్తజ్యోతిరిసంస్థవమ్ । అభియాయతమోజ్జ్వలంతస్యతత్రేకంపరమ్॥
- తేనతత్ప్రేరితంజ్యోతిరోజ్జ్వలేణాతిదీప్తిమత్ । దహత్యశేషరక్షాంసిమద్దేహాఖ్యాన్యఘానివై ॥ 56
- తస్మాన్నోల్లఙ్ఘనంకార్యం సంధ్యోపాసనకమణః ।
- సహస్త్రిసూర్యంసంధ్యాయా నోపాస్తింకురుతేహియః ॥ 57
- తతఃప్రయాతిభగవాన్బ్రాహ్మణైరభిరక్షితః । వాలఖల్యాదిభిశ్చైవ జగతఃపాలనోద్యతః ॥ 58
- కాస్తానిమేషాదశషణ్మవైవ త్రింశచ్ఛక్వాహగణయేత్కలాంతామ్ ।
- త్రింశత్కలాశ్చైవపథవేన్యూహూతాస్తత్త్రింశతారాత్ర్యహనినమేతే ॥ 59
- హ్రస్వవృద్ధీత్యహభాగైర్దివసానాంయథాక్రమమ్ ।
- సంధ్యాముహూతామాత్రావై హ్రస్వేవృద్ధాసమాస్పృతా ॥ 60

- తేభాప్రభృత్యథాదిత్యే త్రిముహూర్తాగతేతునై ।
 ప్రాతఃస్మృతస్తతఃకాలో భాగస్తవ్నాస్సపశ్చమః ॥ 61
- ప్రాతఃకాలాత్స్మృతస్తస్మాత్త్రిముహూర్తాస్తునభవః ।
 మధ్యాహ్నత్త్రిముహూర్తాస్తు తస్మాత్కాలాత్తునభవత్ ॥ 62
- తస్మాన్మధ్యాహ్నీకాత్కాలాదపరాహ్ణాదిస్మృతః ।
 త్రయవముహూర్తాస్తు కాలవషస్మృతోబుధైః ॥ 63
- అపరాహ్ణేవ్యతీతేతు కాలఃసాయాహ్నాదవ్యతే ।
 దశపశ్చముహూర్తానై ముహూర్తాస్త్రయవవచ ॥ 64
- దశపశ్చముహూర్తానై అహోవై ఘవతంస్మృతమ్ ॥ 65
- వధాతేహ్రాసతేనై వలయనేదక్షిణోత్తరే । అహస్తుగ్రహతేకాత్రిం రాత్రిగ్రహతివాసరమ్ ॥ 66
- శరద్వసస్తయోర్మధ్యేవిషువంతువిభావ్యతే । తులామీషగతేభానాసమరాత్రిదినంతుతత్ ॥ 67
- కకాలేవస్థితేభానా దక్షిణాయనముచ్యతే । ఉత్తరాయణమప్యుక్తం మకరశ్లేదివాకరే ॥ 68
- త్రింశన్మహూర్తాంకథితమహోరాత్రంతుయన్మయా । తానిపశ్చదశబ్రహ్మోష్మశ్చత్యభిధీయతే ॥
 మాసఃపక్షద్వయేన్తో ద్వామాసాచాకాశావృతః ।
 ఋతూత్రయంచాప్యయనం ద్వేయనేవర్షసంజ్ఞితే ॥ 70
- సంవత్సరాదయఃపశ్చ చతుర్మాసవికల్పితాః । నిశ్చయస్సర్వకాలస్య యుగమిత్యభిధీయతే ॥ 71
- సంవత్సరస్తుప్రథమోద్వితీయఃపరివత్సరః । ఇద్వత్సరస్తృతీయస్తు చతుర్థశ్చానువత్సరః ।
 వత్సరఃపశ్చమశ్చాత్ర కాలోఽయన్యుగసంజ్ఞితః ॥ 72
- యశ్చేవ్రహ్మోత్తరేనై లశ్మృజ్జవానితివిశ్రుతః । త్రిణిరస్యశుశ్రుజ్ఞాణియైరసాశ్శజ్జనాస్మృతః ॥ 73
- దక్షిణంచోత్తరంచైవ మధ్యమంచైవ ఘవంతథా । శరద్వసస్తయోర్మధ్యే తద్భానుఃప్రతిపద్యతే ।
 మేషాదాచతులాదాచ మైత్రేయ ! విషువంస్మృతమ్ ॥ 74
- తదాతుల్యమహోరాత్రంకరోతితిమిరాపహః । దశపశ్చముహూర్తానై తదేతదుభయంస్మృతమ్ ॥
 ప్రథమేకృత్తికాభాగే యదాభాస్వాంస్తదాశశీ ।
 విశాఖానాంచతుర్థేఽంశే మునే ! తివ్రత్యసంశయమ్ ॥ 76
- విశాఖానాన్యదాసూర్యశ్చరత్యంశంతృతీయకమ్ । తదాచన్ద్రోవిహసీయాత్కృత్తికాశిరసిస్థితమ్ ॥
 తదైవవిషువాభ్యోవై కాలఃపుణ్యోభిధీయతే । తదాదానానిదేయానిదేవేభ్యఃప్రయతాత్మభిః ॥ 78
- బ్రాహ్మణేభ్యఃపితృభ్యశ్చముఖమేతత్తుదానజమ్ । దత్తదానస్తువిషువేకృతకృత్యోభిజాయతే ॥ 79
- అహోరాత్రార్థమాసాతు కలాఃకాష్టాక్షిణాస్తథా ।
 పౌణామాసీతువిజ్ఞేయా అమావాస్యతగ్దైవచ ॥
 సినివాలీకుహూనైవ రాకాచానుమతిస్తథా ॥ 80

తప స్తపస్యామధుమాధవౌచ శుక్రశ్శుచిశ్చాయనము త్తరంస్యాత్ ।

సభోనభస్యచక్రవ స్తథోజశ్శహస్సహస్యావితదిక్షిణంస్యాత్ ॥

81

లోకాలోకస్తుయశ్చైలఃప్రాగుక్తోభవతీమయా । లోకపాలాస్తుచత్వారస్తత్రతిష్ఠన్తినువ్రతాః ॥

సుధన్వాశ్శక్తిపాశ్చైవకడఃమన్యాత్మజౌద్విజ ! । హిరణ్యరోమాచైవాన్యశ్చతుర్థః కేతుమానసి ॥

నిర్ద్వంద్వానిరభిమానాని స్తద్ద్రావిషుర్నిగ్రహః । లోకపాలాస్థితాస్యేతేలోకాలోకేచతుర్దిశమ్ ॥

ఉత్తరంయదగస్త్యస్యఅజవీభ్యాశ్చదక్షిణమ్ । పితృయానసన్వైపథా వైశ్వానరపథాద్భహిః ॥ 85

తత్రానతేమహాత్మానో ఋషయోయేఽగ్నిహోత్రిణః ।

భూతారమృకృతంబ్రహ్మ శంసంతోఋత్విగుద్యతాః ।

ప్రారభంతేలోకకామాస్తేషాంపథాగుదక్షిణః ॥

86

చలితం తేపునబ్రహ్మస్థాప చన్తియుగేయుగే । సంతత్యాతపసాచైవమర్యాదాభిశ్శుతేనచ ॥ 87

జాయమానాస్తుపూర్వేతే పశ్చిమానాంగృహేషువై ।

పశ్చిమాశ్చైవపూర్వేషాం జాయంతేనిధనేష్వహ ॥

88

ఏవమావతేమానాస్తే తిష్ఠన్త్యాభూతసంప్లవాత్ ।

సవితుడక్షిణంమార్గం శ్రితాహ్యచన్ద్రితారకమ్ ॥

89

నాగవీభ్యుత్తరంయచ్చసప్తపిఞ్భ్యశ్చదక్షిణమ్ । ఉత్తరస్సనితుఃపథాదేవయానస్తుసస్మృతః ॥ 90

తత్రతేవశినస్సిద్ధావిమలాబ్రహ్మచారిణః । సంతతీం తేజగుప్సన్తి తస్మాన్మృత్యుజితశ్చతైః ॥ 91

అష్టాశీతినహస్రాణిముసీనామూర్ధ్వరేతసామ్ । ఉదక్ష్పానసమర్చన్త్యశ్శ్రితాన్యాభూతసంప్లవాత్ ॥

తేఽసంప్రయోగాల్లోభస్య మైథునస్యచవజానాత్ ।

ఇచ్ఛాద్వేషాప్రవృత్త్యాచ భూతారమృనివజానాత్ ॥

93

పునశ్చాకామసంయోగాచ్చబాదేదోషదశానాత్ ।

ఇత్యేభిఃకారణైశ్శుద్ధాస్తేఽమృతత్వంహిభేజరే ॥

94

ఆభూతసంప్లవంస్థానమమృతత్వంవిభావ్యతే । త్రైలోక్యస్థితీకాలోఽయమపునమాకరణచ్యతే ॥ 95

బ్రహ్మహత్యాశ్వమేధాభ్యాం పాపపుణ్యకృతోవిధిః ।

ఆభూతసంప్లవాస్తంతత్ఫలము క్తంతయోద్విజ ॥

96

యావన్నాత్రప్రదేశేతు మైత్రేయావస్థితోఽఘ్రవః ।

క్షయమాయాతితావత్తు భూమేరాభూతసంప్లవాత్ ॥

97

ఊర్ధ్వోత్తమృషిభ్యస్తు ధ్రువోయత్రవ్యవస్థితః ।

ఏతద్విష్టుపదందివ్యం తృతీయంవ్యోమ్నభాన్వరమ్ ॥

98

నిఘాతదోషపజ్జ్ఞానాయతీనాంసంయతాత్మనామ్ । స్థానంతత్పరమంవిచపుణ్యపాపపరిక్షయే ॥

అపుణ్యపుణ్యోపరమే క్షిణాశేషాప్తిహేతవః । యత్రగత్వానశోచన్తి తద్విష్టాఃపరమంపదమ్ ॥ 100

- ధమః ధ్రువాద్యాప్తిష్ఠన్తి యత్రవైలోకసాక్షిణః ।
తతాస్సప్యోకత్వన్నయోగేధాస్తద్విష్ణోః పరమంపదమ్ ॥ 101
- యత్రోత మేతత్రోప్సితంచ యద్యుతంసచరాచరమ్ ।
భావ్యంచవిశ్వం మైత్రేయ! తద్విష్ణోః పరమంపదమ్ ॥ 102
- దివీవచక్షురాతతం వితతం యన్యహాత్మనామ్ । వివేకజ్ఞానదృష్టంచ తద్విష్ణోః పరమంపదమ్ ॥ 103
- యస్మిన్ప్రతిష్ఠితో భాస్వా మేధీభూతస్త్వయంధ్రువః ।
ధ్రువేచనర్యజ్యోతీంపి జ్యోతిష్వమౌముచోద్విజ! ॥ 104
- మే ఘేషుసంతతావృష్టిర్వృష్టేస్సుప్తేశ్చపాపహమ్ ।
ఆస్యానంచనర్వేషాం దేవాదీనాం మహామునే ! ॥ 105
- తతశ్చ జ్యోతుమతిద్వారా పోషితాస్తేహవిభుజః ।
సృష్టేః కారణతాంయాన్తి భూతానాంస్థితయేపునః ॥ 106
- ఏవమేతత్పదంవిష్ణోస్తృతీయమమలాత్మకమ్ । ఆధారభూతం లోకానాం త్రయాణాం వృద్ధికారణమ్ ॥
తతః ప్రథమతిబ్రహ్మణోనర్వపాపపరాసరిత్ । గణ్ధాదేవాజ్ఞానామనులేపనపిఞ్జరా ॥ 108
- వామపాదామ్బుజాఙ్గష్ఠనఖత్రోతోవినిగతామ్ ।
విష్ణోర్భిభృతీయాంభత్వా శిరసాఽహనిశంశంధ్రువః ॥ 109
- తతస్సప్తమః యోయస్యాః ప్రాణాయామపరాయణః । తిష్ఠన్తిపీచిమాలాభిరూహ్యమానజటాజలే ॥
వార్యోమైస్సంతతైర్యస్యాః ప్లావితంశశిమణ్డలమ్ । భూయోధికతరాంశాన్తింవహత్యేతదహఃక్షయే ॥
మేరుపృథ్వీపతితోవైచునిః ప్రాక్షాన్తశశిమణ్డలాత్ ।
జగతః పావనార్థాయ యాప్రయాతి చతుర్దిశమ్ ॥ 112
- సితాచ్ఛాలకనన్దాచచక్షుర్భద్రేతిసంస్థితా । ఏకైకయాచతుర్భేదాదిగ్రేదగతిలక్షణా ॥ 113
- భేదంచాలకనన్దాఖ్యం యస్యాశ్శ్యోవోఽపిదక్షిణమ్ । దధారశిరసాప్రీత్యా వర్షాణామధికంశతమ్ ॥ 114
- శంభోజః టాకలాపాచ్ఛ వినిష్కాస్తాస్థిశకరాః ।
ప్లావయిత్వాదివనిశ్యే యాపాపాన్సగరాత్మజాన్ ॥ 115
- స్నాతస్యసలిలేయస్యానద్యః పాపంప్రణశ్యతి । అపూర్వపుణ్యప్రాప్తిశ్చసర్వోమైత్రేయ! జాయతే ॥
దత్తాపిత్వభ్యయత్రాపస్తనయైశ్చృద్ధయాఽన్వితైః ।
సమాశతంప్రయచ్ఛన్తి తృప్తిం మైత్రేయ! దులభామ్ ॥ 117
- యస్యామిష్టావ్రమహాయజ్ఞైర్యజ్ఞేశంపురహోత్తమమ్ । ద్విజభూపాః పరామృద్ధిమవాపుర్దివిచేహచ ॥
స్నానాద్విభూతపాపాశ్చృయజ్జలేయతియస్తథా । కేశవానక్రమనసః ప్రాప్తానిర్వాణముత్తమమ్ ॥
శ్రుతాభిలషితాదృష్టాస్పృష్టాపీతాపగాహితా । యాపావయతిభూతాని కీర్తితాచదినేదినే ॥ 120

గజ్జాగజ్జేతియన్నామయోజనానాంశ తేవ్యపి । స్థితైరదచ్చరితంహ నిపాపంజన్మత్రయాజితమ్ ॥
యతస్సపావనాయాలంత్రయాణాంజగతామపి । సముద్యాతాపరంతత్తుత్పతీయంభగవత్పదమ్ ॥
ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే అష్టమోఽధ్యాయః. [122

అథ ద్వితీయాంశే నవమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- తారామయంభగవతశ్శింశుమారాకృతిప్రభాః । దివియాపంహ రేర్యత్తు తస్యపుచ్చేస్థితోఽధ్రువః ॥ 1
సైషభ్రమఃత్రామయతి చన్ద్రాదిత్యాదికాఽగ్రహః ।
భ్రమస్తమనుతంయాన్తి నక్షత్రాణిచచక్రవత్ ॥ 2
సూర్యాచన్ద్రమసౌతారానక్షత్రాణిగ్రహైస్సహ । వాతానీకమయైర్బద్ధైః ధ్రువేబద్ధానితానివై ॥
శింశుమారాకృతిప్రోక్తం యద్రూపంజ్యోతిహందివి ।
నారాయణోఽయనంధామ్నాం తస్యాధారస్వయంహృది ॥ 4
ఉత్తానపాదపుత్రస్తుతమారాధ్యజగత్పతిమ్ । సతారాశింశుమారస్య ధ్రువఃపుచ్చేవ్యవస్థితః ॥ 5
ఆధారశ్శింశుమారస్యసూర్యాధ్యక్షోజనాదఃసః । ధ్రువస్యశింశుమారశ్చధ్రువేభానుర్వ్యవస్థితః ॥ 6
తదాధారంజగచ్ఛేదం సదేవాసురమానుషమ్ ॥ 7
యేనవిప్రవిధానేనతస్మమైకమనాశ్యుః । వివస్వానప్తభిర్ద్వాసైరాదాయాపోరసాన్వితాః ।
వషఃశ్యేవతతశ్చాన్నమన్నాదప్యఖిలంజగత్ ॥ 8
వివస్వానంశుభిస్తీర్ణైరాదాయజగతోజలమ్ । సోమేముచ్చత్యభేన్ద్రశ్చవాయునాడీమయైర్ద్విజ ॥
నాలైర్విక్షిపతేఽభ్రమ ధూమాగ్న్యనిలమూర్తిశు ॥ 9
సభ్రశ్యన్తియతస్తేభ్యోజలాశ్చభ్రాణితాన్యతః । అభ్రస్థాఃప్రపతన్త్యాపోవాయునాసముదీరితాః ।
సంసారంకాలజనితం మైత్రేయాసాద్యనిర్మలాః ॥ 10
సరిత్యముద్రభామాస్తుతథాఽఽపఃప్రాణిసంభవాః । చతుష్ప్రకారాధగవానాదత్రేసవిశామునే! ॥
ఆకాశగజ్గాసలిలంతథాఽఽదాయగభస్తిమాః । అనభ్రగతమేవోర్వాన్యంసద్యఃక్షిపతిరశ్శిఖిః ॥
తస్యసంస్పృశఃసిఘాతపాపజ్ఞోఽద్విజోత్తమః ! ।
నయాతిసరకంమతోఽదివ్యన్నానంహితత్ స్మృతమ్ ॥ 13
దృష్టసూర్యంహియదావరిపతత్యత్రైర్విసాదివః । ఆకాశగజ్గాసలిలం తద్గోభిఃక్షిప్యతేరవేః ॥ 14
కృత్తికాదిమఘుక్షేమవివమేవ్యమ్బుయద్దివః । దృష్టాకః పతితంక్షేయంతద్దాజందిగ్గజోఽష్టితమ్ ॥ 15

యుగ్మక్షేమచయత్తోయంపతత్యకోఽఘ్నిరందివః | తత్సర్వరశ్మిభిస్సమ్యక్సమాదాయనిరస్యతే ||
ఉభయంపుణ్యమత్యథాంస్పృణాంపాపాపహంద్విజ | అకాశగణ్గానలిలందివ్యంస్నానంమహామునే ||

యత్తుమేమైస్సముత్సృష్టం వారితత్ప్రాణినాందివ్య ! |

పుష్టాత్యోషధయస్సర్వా జీవనాయామృతంహితత్ || 18

తేనవృద్ధింపరాంసీతస్సలిలేనాషధీగణః | సాధకఃఫలపాకాస్తః ప్రహనాందివ్య ! జాయతే || 19

తేనయజ్ఞోయథాప్రోక్తా మానవాశ్శాస్త్రచక్షుషః ||

కువఃస్యహరహపైశ్చ దేవానాప్యాయయన్విచ || 20

ఏవంయజ్ఞాశ్చవేదాశ్చవణాశ్చద్విజపూర్వకాః | సవేదేవనికాయాశ్చపశుభూతగణాశ్చయే ||

వృష్ట్యాధృతమిదంసర్వమన్నంనిష్పాద్యతేయయా | సాపినిష్పాద్యతేవృష్టిస్సనిత్రామునిసత్త్వమ్ || 22

అధారభూతస్సచితుఃప్రణామోమునివరోత్తమ ! | ధ్రువస్యశింశుమారోసాసోపినారాయణాశ్రయః ||

హృదినారాయణస్తస్యశింశుమారస్యసంస్థితః | తద్భూతానవభూతానామాదిభూతస్సనాతనః || 24

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే సవమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయాంశే దశమోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

త్ర్యశీతిమణ్డలశతంకావయోరస్తరంద్వయోః | ఆరోహణావరోహభ్యాంభానోరభేనయాగతిః || 1

సరథోఽధిష్ఠితోదేవైరాదిత్యైఃఋషిభిస్తథా | గర్భవైశరప్పరోభిశ్చ గ్రామణీసంపరాక్షసైః || 2

ధాతాకృతస్థలాచైవపులస్త్యవాసుకీస్తథా | రథభృద్గ్రామణీహేతిస్తుమ్భురుత్యైవసప్తమః || 3

ఏతేవసన్తివైచైత్రే మధుమాసేనదైవహి | మైత్రేయ ! స్యస్తనేభానోస్సప్తమాసాధికారిణః || 4

అర్యమాపులహత్యైవరథాబాహుజ్ఞకస్థలా | ప్రహేతికచ్చవీరశ్చ సారదశ్చరథేరవేః || 5

మాధవేనివసన్త్యైతే శుచినంజ్ఞేనిబోధమే || 6

మిత్రోత్త్రీస్తక్షకోరక్షఃపాదుపేయోఽధమేనకా | హహారథస్త్వనత్యైవ మైత్రేయైతేవసన్తివై || 7

వక్షణోవసిష్ఠిరమ్భాచ సహజన్యాహుహూరథ | రథచిత్రస్తథాశుక్రే వసన్త్యాపాదసంజ్ఞతే || 8

ఇంద్రోవిశ్వావనుస్సోనితావలాపుత్రస్తథాఽగ్నిరాః | ప్రస్తోచాచనధస్యేతేనపిశ్చాకేవసన్తివై ||

వివస్వానుగ్రసేనశ్చభృగురూపూరణస్తథా | అనుష్టోచాశ్చభూహివ్యాఘ్రోభాద్రపదేతథా ||

పూషావసురుచివాతోగౌతమోధధనంజయః | సుషేణోన్యోఘృతాచీచవసన్త్యాశ్వయుజేరవా ||

విశ్వావనుభౌరద్యాజఃపక్షవైస్యరావతౌతథా | విశ్వాచీసేనజిచ్చాపఃకాతికాచాధికారిణః || 12

అంకశాశ్వపతాత్యైఃస్తుమహాపద్మస్తథోర్వశీ | చిత్రసేనస్తథావిద్యున్నాగశీషాధికారిణః || 18

క్రతుర్భగస్తథోరాణ్యాయుఃసూర్యః | సూర్యః కాకోటకస్తథా |

అరిష్టనేమిశ్చైవవాన్య పూర్వచిత్తిర్వరాహరా ||

14

పాపమానేవసన్త్యేతేనప్రభాగురమణ్డలే | లోకప్రకాశనాథాయ విప్రవర్యాధికారిణః || 15

త్వష్టాథజమదగ్నిశ్చక్రమ్బలాఽథతిలోత్తమా | బ్రహ్మపేతోఽథఋతజిద్ధృతరాష్ట్రీశ్చసప్తమః ||

మూఘమానేవసన్త్యేతేనప్రమైతేయభాగురే || శ్రూయతాంచాపలేనూర్వేఫాల్గునేవివసన్తియే ||

విష్ణురత్నతరోరమ్భాసూర్యవచాశ్చసత్యజిత్ | విశ్వామిత్రస్తథారక్షోయజ్ఞోపేతోమహామునే ||

మానేష్వేతేషుమైత్రేయః | వసన్త్యేతేఽత్రసప్తకాః |

నవితుమణ్డలేబ్రహ్మ విష్ణుశక్త్యవత్సంహితాః ||

19

స్తువన్తిమునయస్సూర్యం గర్ధనైగీయతేపురః |

సృత్యస్త్యపురసోయాన్తి సూర్యస్యానునిశాచరాః ||

20

వహన్తిపన్నగాయత్రైః క్రియతేఽభీశుసంగ్రహః ||

21

వాలఖిల్యాస్తథైవైనం పరివార్యసమాగతే ||

22

సోయంసప్రగణస్సూర్యమణ్డలేమునిసత్తమ | హిమోష్ణవారివృష్టీనాం హేతుస్సృష్టమయంగతః || 23

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే దశమోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :-

యదేతద్భగవానాహ గణస్సప్రవిధోరవేః | మణ్డలేహిమవాద్యష్టకారణంతస్మయాశ్రుతమ్ || 1

వ్యాపారశ్చాపికథితోగర్ధనోగరగ్మసామ్ | ఋషీణాంవాలఖిల్యానాంతథైవాపురసాంగురో || 2

యత్రాణాంచరణేభానోఽన్విష్టశక్తిధృతాత్మనామ్ |

కింఛాదిత్యస్యయత్కమ తన్నాత్రోక్తంత్వయామునే |

3

యదిసప్తగణోవారి హిమముష్ణంచవమతి | తత్కిమిత్రవేర్వేన వృష్టిస్సూర్యాదితీర్యతే || 4

వివస్వానుదితోమధ్యే యాత్యస్తమితికింజనః | బ్రవీత్యేతత్సమంకమయదిసప్తగణస్యతత్ || 5

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

మైత్రేయశ్రూయతామేతద్భగవాంపరిభృచ్ఛతి | యథాసప్తగణేష్యేకఃప్రాధాన్యేనాధిరోరవి || 6

సర్వశక్తిఃపరావిష్టోఃఋగ్యజస్సామసంజ్ఞితా | సైమాత్రయీతవత్వంహోజగతశ్చహిసన్తియత్ || 7

సైమావిష్టస్థినిరస్థిత్యాంజగతఃపాలనోద్యతః | ఋగ్యజస్సామభూతోఽస్తస్సమితుద్విజతివృత్తి ||

- మాసిమాసిరవిర్యోయ స్త్రత్రత్రహిసాపరా । త్రయీమయీవిష్ణుశక్తిరవస్థానంకరోతిహి ॥ 9
- ఋచస్తవ నిపూర్వాష్టామధ్య స్నేచయజ్ఞావ్యథ ।
- బృహద్రథ స్తరాదీని సామాన్యహ్నఃక్షయేరవిమ్ ॥ 10
- అజ్ఞమేషాత్రయీవిష్ణోఃఋగ్యజుస్సామసంజ్ఞితా । విష్ణుశక్తిరవస్థానం సదాదిత్యేకరోతిసా ॥ 11
- సకేవలంరవేశ్యక్తిరైవ్విష్ణవీసాత్రయీమయీ । బ్రహ్మధపురుషోరుద్రశ్రుయమేతత్త్రయీమయమ్ ॥
- సగాఢావృద్ధియోబ్రహ్మ స్థితేవిష్ణుయజ్జర్యయః ।
- రుద్రసామమయోఽంతాయ తస్మాత్తస్యాశుచిధ్వజనిః ॥ 18
- ఏవంసాసాత్వికీశక్తిరైవ్విష్ణవీయాత్రయీమయీ । ఆత్మసప్తగణస్థంతం భాస్వస్తమధితిష్ఠతి ॥ 14
- తయాచాధిష్ఠితస్సాపి జాజ్వలీతిస్వరశ్శిఖిః । తమస్సమస్తజతాం నాశంనయతిచాఖిలమ్ ॥ 15
- స్తువన్తిచైనంమునయోగవర్తన్వీయతేపురః । సృత్యస్త్యపురసోయా నితస్యచానునిశాచరాః ॥
- వహన్తిపన్నగాయత్రైఃక్రియతేఽభీశుసంగ్రహః । వాలఖిల్యాస్తతైవై నం పరివార్యసమాసతే ॥ 17
- నోదేతానాస్తమేతాచకదాచిచ్ఛక్తిరూపభృత్ । విష్ణుర్విష్ణోఃపుత్రక్షస్యగణస్సప్తవిధోఽప్యయమ్ ॥
- స్తమ్భస్థదపణస్యైతియోయఆసన్నతాంసరః । ఛాయాదశశనసంయోగంసప్రాప్నోత్యథాత్మనః ॥
- ఏవంసావైష్ణవీశక్తిన్దైవాపైతితతోద్విజ । మూసాసుమాసంభాస్వస్తమధ్యాస్తేత్రసంస్థితమ్ ॥
- పితృదేవమనుష్యాదీనసదాప్యాయయప్రభుః । పరివర్తత్యహోరాత్రకారణంసవితాద్విజ ! ॥
- సూర్యరశ్మిసుమమ్నాయస్తపితస్తేనచన్ద్రీమాః । కృష్ణపక్షేమరైశ్శశ్వతీయితేవైనుధామయః ॥
- పితంతంద్వికలంసోమంకృష్ణపక్షక్షయేద్విజ ! । పిబన్తిపితరస్తేషాంభాసురాత్తప్రణంతథా ॥ 23
- ఆజత్రైరశ్శిఖిర్యంతుక్షితిసంస్థంరసంరవిః । తమత్సృజతిభూతానాంపుష్ప్యథాంసస్యవృద్ధయే ॥ 24
- తేనప్రీణాత్యశేషాభూతానిభగవాంరవిః । పితృదేవమనుష్యాదీనేనమాప్యాయయత్యసా ॥ 25
- పక్ష్యత్ప్రింతుదేవానాం పితృణాంచైకమాసికీమ్ ।
- శశ్వత్ప్రప్తించమత్యానాం మైత్రేయాకఃప్రయచ్ఛతి ॥ 26
- ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

- రథక్రిచక్రససీమస్య కున్దాభాస్తస్యవాజసః । వామదక్షిణతోయుక్తాదశతేనచరత్యసా ॥ 1
- వీధ్యాశ్రయాణిఋతౌణి ధ్రువాధారణవేగినా । హ్రాసవృద్ధిక్రమస్తస్య రశ్మీనాంసవితుర్యథా ॥ 2
- అకశ్యేనహితస్యాశ్వాస్సకృద్యుక్తావహన్తితే । కల్పమేకంమునిశ్రేష్ఠవారిగభాగముద్యువాః ॥ 3

క్షీణంపీతంనురై స్సముమాప్యాయయతిదీప్తిమాః । మైత్రేయైకకలంగ న్వరశ్శినై కేనభాస్కరః॥
క్రమేణయేనపీతోఽసాదేవై స్తేననిశాకరమ్ । ఆప్యాయయత్సనుదినం భాస్కరోవారితస్కరః ॥5

సంభృతంచాధకమాసేన తతోన్మస్థంసుధామృతమ్ ।

పిబన్తిదేవామైత్రేయ ! సుధాహరాయతోఽమరాః । 6

త్రయస్త్రింశత్సమాప్రాణిత్రయస్త్రింశచ్ఛతానిచ । త్రయస్త్రింశ త్రథాదేవాపిబన్తిక్షణదాకరమ్ ॥7

కలాద్వయావశిష్టస్తుప్రవిష్టసూన్యమణ్డలమ్ । అమాఖ్యరశ్మౌనసతిఅమావాస్యారతస్కన్తుతా ॥ 8

అపుతస్మిన్నహారాత్రే పూర్వంవిశతిచంద్రిమాః ।

తతోపీదుత్సువసతి ప్రయాత్యకణంతతఃక్రమాత్ ॥ 9

ఛినత్తివీరుధోయస్తువీరుత్సంఘేనిశాకరే । పత్రంవాపాతయత్యేకం బ్రహ్మహత్యాంసవిస్తతి ॥ 10

సోమంపశ్యదశేభాగే కించిద్భిష్టేకశాత్మకే । అపరాక్ష్ణేపితృగణా జనుస్యంపద్యవాసతే ॥ 11

పిబన్తిద్వికలాకారంశిష్టారస్యకలాతుయా । సుధామృతమయీపుణ్య తామిన్దోపితగోమునే ॥ 12

నిస్సృతంతదమావాస్యాం గభస్తిభ్యస్సుధామృతమ్ ।

మానతృప్తిమవాప్యగ్ర్యాం పితరస్సన్దిర్వృతాః ।

సౌమ్యా బహిఃపదతైవ అగ్నిష్యాత్తాశ్చతేత్రిధా । 13

ఏవందేవాసితేపక్షేకృష్ణపక్షేతథాపితౄణా । వీరుధశ్చామృతమయైశ్చైతైరప్సరమాణభిః॥ 14

వీరువోషధినిష్పత్త్యా మనుష్యపశుపక్షికాః । ఆప్యాయయతిశీతాంశుః ప్రకాశాఙ్గాదనేనచ ॥ 15

వాయుగ్నిద్రవ్యసంభూతోరథశ్చంద్రిమతస్యచ । పితౄశ్చైతైరగ్రైర్యక్షసోఽష్టాభివాఙ్మయేవేగిభిః ॥ 16

సవరూఢస్సానుకఙ్ఖోయ్యుత్తోభూసంభవైహవయైః । సోపాసంగపతాకస్తుశుక్రస్యాపిరథోమహాః॥

అష్టాభిఃకాశ్చనశ్రీమాః భౌమస్యాపిరథోమహాః ।

పద్మరాగాదురైరైవస్సంయుతోవహ్నిసంభవైః ॥ 18

అష్టాభిఃపాణ్డురైర్యక్షేవాజభిఃకాశ్చనేరథే । తస్మిన్ప్రీయతివహ్ంవై రాశౌరాశౌబృహస్పతిః ।

అకాశసంభవైరైవైశ్శబలైస్సప్తస్థంయుతమ్ । సమాదుహ్యతనైర్యాతిమన్దగామీశనైశ్చరః ॥

స్వభావోపురగావ్యాష్టభృక్షాభాధూసరంరథమ్ । సకృద్యుక్తాస్తుమైతేయవహస్త్వవిరతంసదా

అదిత్యాన్నిస్ఫుతోరాహుసోమంగచ్ఛతిపవనుః । అదిత్యమేతిసోమాచ్ఛపునస్సోరేమపవనుః ॥

తథాకేతూరథస్యాశ్వాఅష్టావై వాతరంహసః । పలాలధూమవణాభాలాక్షౌరసనిభాదణాః ॥ 28

ఏతేమయాగ్రహణంవై తవాఖ్యాతారథానవ । సవేద్రువేమహాభాగప్రబద్ధావాయురశ్శిభిః ॥ 24

గ్రహాక్షతారాధిష్ఠ్యానిద్రువేబద్ధాన్యకేవతః । భ్రమస్తుచిరచారేణమైతేయానిలరశ్మిభిః ॥25

యావత్స్యత్యైవతారాస్తాస్తావస్తోవాతరశ్మయః ।

సవేద్రువేనిబద్ధాస్తే భ్రమన్తోభ్రామయన్తిరమ్ ॥

తైలపీడాయథాచక్రంభ్రమన్త్రామయన్తివై । తథాభ్రమన్తిజ్యోతింషివాతవిధ్ధానిసమాశః ॥ 27
 అలాతచక్రవద్యాన్తివాతచక్రేఽఽతానితు । యస్మాజ్జ్యోతింషివహతి ప్రవహన్తేనసస్కృతః ॥ 28
 శింశుమారస్తయఃప్రోక్తస్సద్గుప్తోయత్రతిష్ఠతి । సన్నివేశంచతస్పాతి శృంగవ్యమునిసత్తమ ॥ 29
 యదహ్నికురుతేపాపంపుష్ట్యైతంనిశిముచ్యతే । యావత్సత్వైవతారాస్తాశ్శింశుమారాశ్రితాదివి ॥

తావన్త్యైవతువమాణి జీవన్త్యభ్యధికానితు ॥ 80

ఉత్తానపాదస్తస్యాధో విక్షేయోహ్యుత్తరోహనుః ।

యజ్ఞోధరశ్చవిక్షేయోధర్మమూర్ధానమాశ్రితః ॥ 81

హృదినారాయణశ్చస్త్రీతశ్చినాపూర్వపాదయోః । వరుణశ్చార్ధమానైవపశ్చిమేతస్యసగ్ధినీ ॥ 82

శిశ్నస్థంవత్సరస్తస్య మిత్రోఽపానంసమాశ్రితః ॥ 83

పుష్పేగ్నిశ్చమహేష్ఠశ్చకాశ్యహాభతతోద్రుమః । తారకాశింశుమారస్యనాస్తమేతిచతుష్టయమ్ ॥

ఇత్యేషస్సన్నివేశోయఃపుథివ్యాజ్యోతిమంత్రథా । ద్వీపానాముదధీనాంచపర్వతానాంచకీర్తితః ॥ 85

వమాణాంచనదీనాంచయేచతేషువసన్తివై ।

తేహంస్వరూపమభ్యాతం సంక్షేపశ్రూయతాంపునః ॥

యదమ్బువైష్ణవఃకాయస్తతోవిప్రవసుంధరా ।

పద్మాకారానముద్భూతా పర్వతాభ్యాదిసంయుతా ॥ 87

జ్యోతింషివిష్ణుభువనానివిష్ణువనానివిష్ణుగిరయోదిశశ్చ ।

నద్యస్సముద్రాశ్చసపనర్యం యదస్తియన్నాస్తిచవిప్రవర్య ॥ 88

జ్ఞానస్వరూపోఽగరవాణ్యతోఽసావశేషమూర్తిః సత్తుభూతః ।

తతోహితైలాభిధరాదిభేదాః జానీహివిజ్ఞానవిజ్ఞుమ్భుతాని ॥ 89

యదాతుశుద్ధంనిజరూపిసర్వం కర్మక్షయేజ్ఞానమపాస్తదోషమ్ ।

తదాహిసంకల్పతరోఽఫలాని భవన్తిసోవస్తుషువస్తుభేదాః ॥ 40

వన్త్యస్తికింకుత్రచిదాదిమధ్యపర్యస్తహీసంచనదైకరూపమ్ ।

యచ్చాన్యథాత్వంద్విజ ! యాతిభూయో నతత్తథాత్రకుతోహితత్త్వమ్ ॥ 41

మహీఘటత్వంఘటతఃకపాలికా కపాలికాచూర్ణరజస్తతోఽఽఽః ।

జనైఃస్వకమేస్తిమితాత్మనిశ్చయైరాలక్యతేబ్రూహితిమత్రవస్తు ॥ 42

తస్మాన్నవిజ్ఞానమృతేఽస్తికించిత్యుచిత్యుదాచిద్ద్విజ ! వస్తుజాతమ్ ।

విజ్ఞానమేకంనిజకమేభేదవిభిన్నచిత్రైర్బహుధాఽభ్యుపేతమ్ ॥ 43

జ్ఞానంవిశుద్ధంవిములంచనిత్యమృతేషశోకాదినిరస్తస్థమ్ ॥

ఏకస్సదైకంపరమఃపరేశస్సవాసుదేవోనయతోఽన్యదస్తి ॥ 44

- సద్భావపరీభవతోమయోక్తో జ్ఞానంయథాసత్యమసత్యమన్యత్ ।
 ఏతత్తుయత్సంవ్యవహారభూతం తత్రాపిచోక్తంభువనాశ్రితంతే ॥ 45
- యజ్ఞఃపశుర్యహ్నిరశేషఋత్విశ్వోమనురాస్వగ్రామయశ్చకామః ।
 ఇత్యాదికర్మాశ్రితమార్గదృష్టం భూరాదిభోగాశ్చఫలనితేషామ్ ॥ 46
- యచ్చైతద్భువనగతంమయాతహోక్తం సర్వత్రప్రజతిహితత్రకమకవశ్యః ।
 జ్ఞాత్వైతద్భువమచలంసదైకరూపం తత్కుర్యాద్విశతిహియేనవాసుదేవమ్ ॥ 47
- ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.
 భువనకోశః సమాప్తః

అథ ద్వితీయాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భగవత్సమ్యగాఖ్యాతం యత్పృష్టోసిమయాఽఖిలమ్ ।

భూసుముద్రాదిసరితాం సంస్థానంగ్రహసంస్థితః ॥

1

విష్ణోద్ధారంయథాచైతత్త్రైలోక్యంసమవస్థితమ్ । పరమార్థశ్చమేప్రోక్తోయథాజ్ఞానంప్రధానతః ॥
 యత్తుతద్భగవానాహభరతస్యమహీపతేః । శ్రోతుమిచ్ఛామిచరితంతస్మమాఖ్యాతుమహాని ॥ 3
 భరతస్సమహీపాలసాలగ్రామేఽవసతికిల । యోగయుక్తస్సమాధాయవాసుదేవేవసగుదా ॥ 4
 పుణ్యదేశప్రభావేన ధ్యాయతత్సదాహరిమ్ । కథంనునాభవన్ముక్తియఃకథూత్సద్విజఃపునః ॥ 5
 విప్రతేజఃకృతంతేన యద్భూయస్సుమహాత్మనా । ధరతేనమునిశ్రేష్ఠ ! తత్సర్వంవక్తుమహాని ॥ 6

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సాలగ్రామేమహాభాగోభగవన్నయస్తమానసః । సఉవాసచిరంకాలం మైత్రేయ ! పృథివీపతిః ॥ 7
 అహింసాదివ్యశేషేషుగుణేషుగుణినాంపరః । అవాపపరమాంశాప్తాం మనసశ్చాపిసంయమే ॥ 8
 యజ్ఞేశాచ్యుతగోవిందమాధవానస్తకేశవ । కృష్ణవిష్ణోహృషీకేశ ! వాసుదేవ ! నమోఽస్తుతే ॥ 9
 ఇతిరాజాహభరతోహరేనాఽమానికేవలమ్ । నాన్యజ్ఞగాదమైత్రేయ ! కించిత్స్విన్నాస్తరేవస్వి ॥

ఏతత్పుత్రంస్తదభవంచవినానాన్యదచిన్తయత్ ॥

10

సమిత్పుష్పకుశాదానంచక్రేదేవక్రియాకృతే । నాన్యానిచక్రకేమాణినిగ్నజ్ఞోయోగతాపసః ॥ 11
 జగామసోభిషేకాథామేకదాతుమహనదీమ్ । సన్నతత్రతదాచక్రేన్నానన్యానస్తరక్రియామ్ ॥ 12
 అథాజగామతత్తీరం జలంపాతుంపిపాసితా । అనన్నప్రసవాబ్రహ్మ్యా ఏకైవపారిణవనాత్ ॥ 13

తతస్సుమథవత్తత్ర పీతప్రాయేజలేతయా । సింహస్యనాదస్సుమహాః సర్వప్రాణిభయంకరః ॥ 14

తతస్ససహసాత్రాసాదాఘ్నతానిమ్నగాతటమ్ ।

అత్యుచ్చారోహణేనాస్య సద్యాంగభణఃపచారసః ॥ 15

తమూహ్యమాసంవేగేనపీచిమాలాపరిప్లుతమ్ । జగ్రాహసన్మహాగభాత్పతితంమ్నగపాతకమ్ ॥ 16

గభాప్రచ్యుతిదుః ఖేనప్రోత్తుక్ష్ణాక్రమణేనచ । మైత్రేయ ! సాపిహరిణీ పచారచమమారచ ॥ 17

హరిణీంతాంవిలోక్యాభవిపన్నాన్మృతతాపసః । మృగపాతంసమాదాయపునరాశ్రమమాగతః ॥ 18

చకారానుదినంచాసామ్నగపాతస్యవైస్రవః । పోషణంపుష్యమాణశ్చసతే సవవృధేమునే ! ॥ 19

చచారాశ్రమపర్యస్తత్పానిగహనేషుసః । దూరంగత్వాచకాదూకలత్రాసాదభ్యయయాపునః ॥

ప్రచారకత్వాఽతిదూరంచ సాయమాయాత్యథాశ్రమమ్ ।

పునశ్చభరతస్యభూ దాశ్రమస్యటబాజిరే । 21

తస్యతస్మిన్మృగేదూరసమీపపరివర్తిని । ఆసీచ్ఛేతస్సమాసక్తం సయయావన్యతోద్విజః ॥ 22

విముక్తరాజ్యతనయఃప్రోక్ష్యతాశేషబాధవః । మమత్వంసచకారోఽచ్చైస్తస్మిన్హరిణితాలకే ॥

కింవృత్తేభణీతోవ్యాఘ్రైఃకింసింహేనవిపాతితః । చిరాయమాణేనిష్క్రాంతేతస్యాసీచితిమానసమ్ ॥

ఏషావసమతితస్య ఖురాగ్రక్షతకబుకరా ॥ 25

ప్రీతయేమమయాతోఽసౌక్యమమైణకపాతకః । విషాణాగ్రేణమద్భావలక్ష్ణాయనపరోహిసః ॥

క్షేమేణాభ్యగతోఽరణ్యాదపిమాంసుఖయిష్యతి ॥ 26

ఏతేబాసశిఖాస్తస్యదశవైరచిరోద్గతైః । కుశకాశా విరాజంతే వటవస్సామగాఢవః ॥ 27

ఇత్థంచిరగతేతస్మిన్ సచక్రేమానసంమునిః । ప్రీతిప్రసన్నవదనః పాశ్వకాశేచాభవన్మృగే ॥ 28

సమాధిభిక్షస్తస్యాసీత్తస్యమత్వాద్యతాత్మనః । సంతృప్తరాజ్యభోగర్థిస్యజనస్యాపిభూషతే ॥ 29

చపలేచపలంతస్మిన్ దూరగందూరగామిని । మృగపాతేభవచ్చిత్తం స్థైర్యవత్తస్యభూషతే ॥ 30

కాలేనగచ్ఛతాసోఽథకాలంచక్రేమహీపతిః । పితేవసాన్రంపుతేణ మృగపాతేనవీక్షితః ॥ 31

మృగమేవతదాద్రాక్షీత్త్యజప్రాణానసావపి । తస్యయత్సేవమైత్రేయనాన్యత్కించదచిస్తయత్ ॥

తతశ్చతత్కాలకృతాం భావనాంప్రాప్యతాదృశీమ్ ।

జమ్బూమాగేమహారణ్యే జఙ్గేజాతిస్మరొమ్నగః ॥ 33

జాతిస్మరత్వాదుద్విగ్నస్సంసారస్యద్వికోత్తమ । విహాయమాతరంభూయస్సాలగ్రామముపాయయా ॥

శుమైస్తప్తవైస్తథాపణైకస్సకువన్నాత్మపోషణమ్ ।

మృగత్వహేతుభూతస్య కర్మణోనిష్క్రమియయా ॥ 35

తత్రచోత్సృష్టదేహోసౌజఙ్గేజాతిస్మరొద్విజః । సదాచారవతాంశుభ్దేయోగినాంప్రవరేకులే ॥ 36

సర్వవిజ్ఞానసంపన్నస్సర్వశాస్త్రాథకతత్త్వవీత్ । అపశ్యత్సచమైత్రేయత్యాసంప్రకృతేఃపరమ్ ॥ 37

ఆత్మనోఽధిగతజ్ఞానాద్దేవాదీనిమహామునే । సర్వభూతాన్యభేదేన దదతఃసతదాత్మనః ॥ 38
 నపపాతగుడుప్రోక్తాం కృతోపయనశ్రుతిమ్ । నదదతఃచకమాణి శాస్త్రాణిజగృహేనచ ॥ 39
 ఉక్తోఽపిబహుళఃకించిజ్జడవాక్యమభావత । తదప్యసంస్కారగుణం గ్రామ్యవాణ్యోక్తిసంశితమ్ ॥
 అపధ్యస్తవపుస్తోఽథమలినామృరధృద్విజః । క్షిన్నదస్తావరసువైః పరిభూతస్సనాగరైః ॥ 41
 సమ్యాననావరాంహానియోగధ్ధేఃకురుతేయతః । జనేనావమతోయోగీయోగసిద్ధించవిద్దతి ॥ 42

తస్మాచ్ఛరేతవై యోగీ సతాంధమూషయన్ ॥

జనాయథావమన్యేరన్ గచ్ఛేయన్చ సంగతిమ్ ॥ 43

హిరణ్యగర్భావచనంవిచిన్త్యేత్థంమహామతిః । ఆత్మానందతయామానజడోన్మత్తాకృతింజనే ॥ 44
 భుక్తైకుల్పాషవాట్యాదిశాకంపన్యఫలంకణాన్ । యద్యదాహ్నితీసుబహుతదత్రేకాలసంయుమమ్ ॥
 పితృహ్యపరతేఽసోధ భ్రాతృభ్రాతృవృషాన్ధవైః । కాలితఃక్షేత్రమాణి కదన్నాహరతోపితః ॥
 సమాక్షసీనావయన్ జడకారీచకమణి । సన్మలోకోపకరణం బభూవాహరవేతనః ॥ 47

తంతాదృశమసంస్కారవిప్రాకృతివిచేష్టితమ్ । క్షత్తాసావీరరాజస్య కాలైవపశుమయోజయత్ ॥
 రాత్రౌతంసమలంకృత్యవైశసస్యవిధానతః । అధిష్ఠితంమహాకాలీ జ్ఞాత్వాయోగేశ్వరంరథా ॥ 49
 తతఃఖడ్గంసమాదాయనిశితనిశిసాతదా । క్షత్తారంక్రూరకమాణమచ్చినర్కణమూలతః ॥

స్వపావః దయుతాదేవీ పహృధిరముల్బుణమ్ ॥ 50

తతస్సావీరరాజస్యప్రయాతస్యమహాత్మనః । విష్టికతాః ధమన్యేతవిష్టియోగ్యోఽయమిత్యపి ॥ 51
 తంతాదృశంమహాత్మానంధస్యచ్చన్నమివానలమ్ । క్షత్తాసావీరరాజస్యవిష్టియోగ్యమమన్యత ॥
 సరాజాశిబికాహుధోగస్తంభృతమతిద్విజః । బభూవేక్షుమతీతీరేకపిలమేవరాత్రమమ్ ॥ 53

శ్రేయఃకిమత్రసంసారే దుఃఖప్రాప్యేన్యణామితి ।

ప్రప్టుంతంమోక్షధర్మజ్ఞం కపిలాఖ్యంమహామునిమ్ ॥ 54

ఉవాహశిబికాంతస్యక్షత్తువచనచోదితః । సృణాంవిష్టిగృహీతానామన్యేహంసోఽపిమధ్యగః ॥
 గృహీతోవిష్టినావిప్రస్వర్ణజ్ఞానైకభాజనమ్ । జాతిస్మరోసాపాపస్యక్షయకామఉవాహతామ్ ॥ 56
 యయాజడగతిసోఽథ యుగమాత్రావలోకనమ్ ॥

కుర్వేమతిమతాంశ్రేష్ఠస్తేత్వస్యేత్వరితంయయుః ॥ 57

విలోక్యస్థపతిస్తోఽపివిషమాంశిబికాగతిమ్ । కిమేతదిత్యాహసమం గమ్యతాంశిబికావహః ॥ 58
 పునస్తతైవశిబికాంవిలోక్యవిషమాంహసా । నృపఃకిమేతదిత్యాహభవద్భిగ్మయ్యతేఽన్యథా ॥
 భూపతేవఃదతస్తస్యశ్రుతేష్వేత్థంబహుళోవచః । శిబిరోద్వాహకాఃప్రాచురయంయాతీత్యనత్వరమ్ ॥

రాజోవాచ :—

కింప్రాస్తోస్యల్పమధ్వానంత్యయోధాబిశికామమ । కిమాయాససహాంత్యం పీవాససిరీక్ష్యతే ॥ 61

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

నాహంపీవానచైవోఢాశీబికాభవతోమయా । నశ్రాన్తోస్త్రినవాయాససానిధవ్యోస్త్రిమహీపతే ॥ 62

రాజోవాచ :—

ప్రత్యక్షందృశ్యసేవీవానద్యాపిశీబికాత్వయి । శ్రమశ్చభారోద్వహనే భవత్యేవహిదేహినామ్ ॥ 63

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

ప్రత్యక్షంభవతాభూప ! యద్వృష్టంమమతద్వద । బలవానబలశ్చేతి వాచ్యంపశ్చాద్విశేషణమ్ ॥

త్వయోఢాశీబికాచేతిత్వయ్యద్యాపీచసంస్థితా । మిథైవ్యతదత్రతుభవాశ్శ్రణోతువచనంమమ్ ॥ 65

భూమాపాదయుగంత్యాస్తే జక్లేపాదద్వయాశ్రితే ।

ఊర్వోఽఙ్ఘ్రాద్వయావస్థా తదాభారంతథోదరమ్ ॥ 66

వక్షస్థులంతథాబాహూస్కన్ధౌచోదరసంస్థితౌ । స్కన్ధాశ్రితేయంశీబికామమభారోత్రకింకృతః ॥ 67

శీబికాయాంస్థితంచేదం దేహంత్యదుపలక్ష్మితమ్ । తత్రత్వమహాప్యత్ర ప్రోచ్యతేచేదమన్యథా ॥ 68

అహంత్యంచతథాఽన్యచ భూతైరూహ్యమపాధిశవ ।

గుణప్రవాహపతితో భూతవగ్గోఽపియాత్యయమ్ ॥ 69

కర్మవశ్యాగుణా హ్యేతేనత్వాద్యాఃపృథివీపతే । అవిద్యానంచిత్రంకర్మతచ్ఛాశేషేషుజన్తుషు ॥

ఆత్మాశుద్ధోత్తరశ్చాన్తొనిగుణాఃప్రకృతేఃపరః । ప్రవృద్ధృపచయానాస్యవైకస్యాఖలజన్తుషు ॥ 71

యథానోపచయస్తస్యనైవాస్త్యపచయస్తథా । తదాపీవానసీతిత్వంకయాయుక్త్యాత్వయేరితమ్ ॥

భూపాదఙ్ఘ్రాకట్యోరుజతరాదిషుసంస్థితే । శిబికేయంయదాస్కన్ధే తదాభారస్సమస్తయయా ॥ 73

తథాఽన్యైఃకన్తుభిర్భూపశీబికోఢానకేలవమ్ । నైలద్రుమగృహోత్థోపిపృథివీసంభవోపివా ॥ 74

యదాపుంసఃపృథగ్భూపప్రకృతైఃకారణైస్సృజప । సోఢవ్యస్తుతదాయాసఃకథంవాన్యవతేమయా ॥

యద్ద్రివ్యాశీబికాచేయంతద్ద్రివ్యోభూతసంగ్రహః । భవణోమేఽఖలస్యాస్యమమత్యేనోపబృంహితః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవముక్త్యాభవన్మోసీనవమాశీబికాంద్యుజ । సోపిరాజావతీర్యోర్వాగ్రిగతత్పదాజగృహేత్వరక ॥

రాజోవాచ :—

భోభోవిసృజ్యశీబికాం ప్రసాదంకురుమేద్విజ । కథ్యతాంకోభవానత్ర జాల్మయాపధరస్థితః ॥ 78

యోభవాన్యన్నిమిత్తంవా యదాగమనకారణమ్ ।

తత్సర్వంకథ్యతాంబ్రహ్మన్యహ్యంశుశ్రూషవేత్వయా ॥ 79

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

శ్రూయతాంసోహమిత్యేతద్వక్తుంభూషనశక్యతే । ఉపభోగనిమిత్తంతుసర్వత్రాగమనక్రియా ॥ 80

సఖదుఃఖోపభోగాయా తోదేశాద్యుపపాదితౌ ।

ధర్మాధర్మాద్భవార్థోక్తుం జన్తుదేశాహాదిమృచ్ఛతి ॥

81

సర్వత్రైవిహిభూపాలజన్తోస్సర్వస్య కారణమ్ । ధర్మాధర్మాయతఃకస్మాత్కారణంపు చ్యుతేత్వయా

రాజోవాచ :-

ధర్మాధర్మాననందేహఃసర్వకార్యమకారణమ్ । ఉపభోగనిమిత్తంచదేహద్వేహస్తరాగమః ॥
యత్త్యేతద్భవతాప్రోక్తంసోహమిత్యేతదాత్మనః । వక్తుంనశక్యతేశ్రోతుంతస్యమేచ్ఛాప్రవతః తే ॥
యోఽస్తిసోహమితిబ్రహ్మకథంవక్తుంనశక్యతే । ఆత్మన్యేషనదోహాయశబ్దోహమితియోద్విజ ॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :-

శబ్దోహమితిదోహాయ నాత్మన్యేషతత్తవతత్ । అనాత్మనాత్మవిజ్ఞానం శబ్దోవాభాన్తలక్షణః ॥
జిహ్వబ్రహ్మత్యహమితి దన్తోష్టాతాలుకేన్మప । ఏతేనాహంయతస్సర్వే వాఙ్మిప్పదనహేతవః ॥ 87
కింహేతుభిర్వదత్యేషావాగేవాహమితిస్వయమ్ ! అతఃపీవానసీత్యేతద్వక్తుమిత్థంనయ్యజ్యతే ॥ 88
పిణ్డపృథగ్యతఃపుంసశ్చిరఃపాణ్యాదిలక్షణః । తతోహమితికుత్రైతాంసంజ్ఞాంరాజకరోమ్యహమ్ ॥
యద్యన్యోఽస్తిపరఃకోపిమత్తఃపాథివానత్తమ । తదైహోహమయంచాన్యోవక్తుమేవమపీవ్యతే ॥ 90
యదాననుస్సదేహేషుపుమానేశ్యవస్థితః । తదాహికోధవాగసోహమిత్యేతద్విఫలంవచః ॥ 91
త్వంరాజశిబికాచేయంవయంవాహఃపురస్సరాః । అయంచభవతోలోకోనసదేతన్నప్రోచ్యతే ॥
వృక్షోదాదతతశ్చేయంశిబికాత్వదధిష్ఠితా । క్వవృక్షసంజ్ఞావాతస్యాదాసుసంజ్ఞాఽథవాన్మప ! ॥ 93
వృక్షోదాదాహోమహారాజోనాయంవదతితేజనః । నచదాదశిసర్వస్త్వాం బ్రహ్మశిశికికాగతమ్ ॥ 94
శిబికాదాదాసుంఘాతో రచనాస్థితిసంస్థితః । అన్విష్యతాంన్మపశ్రేష్ఠ ! తచ్ఛేదేశిబికాత్వయా ॥ 95

ఏవంఛత్రశలాకానాం పృథగ్భావేవిమృశ్యతామ్ ।

క్వయాతంఛత్రమిత్యేష న్యాయస్త్యయితథాయయ ॥

96

పుమాంస్త్రీగౌరజోవాజీకుజ్జరోదివాగస్తరుః । దేహేషులోకసంజ్ఞేయంవిజ్ఞేయూకర్మహేతుషు ॥ 97

పుమాన్మదేవోననరో నమశుశ్రావచాదపః । శరీరాకృతిభేదాస్తు భూపతేకర్మయోనయః ॥ 98

వస్తురాజేతియట్లోకేయచ్చరాజభటాదికమ్ । తథాన్యచ్చన్మపేత్థంతన్నసత్సృకల్పనాయయమ్ ॥ 99

యత్తుకాలాన్తరేణాపినాన్యసంజ్ఞాముపైతివై । పరిణామాదిసంభూతాంతద్వస్తున్మపతచ్ఛకిమ్ ॥ 100

త్వంరాజానర్వలోకస్య పితుఃపుత్రోఽపిహేతి ॥

వత్సాన్యఃపతిఃపితాసూనోః కంత్యాంభూప ! వదామ్యహమ్ ॥

101

త్వంకిమేతచ్చిరఃకింను గ్రీవాతపతథోదరమ్ । కిముపాదాదికంత్యంవై తన్నైతత్కింమహిపతే ॥ 102

నమస్తావయవేభ్యస్త్యంపుథగ్భావవ్యవస్థితః । కోహమిత్సత్రనిపుణోభూత్వాచిన్తయపాథివ ! ॥

ఏవంవ్యవస్థితేత్యేమయాహమితిభాషితుమ్ । పృథక్కరణనిష్పద్యం శక్యతేన్మపతేకథమ్ ॥ 104

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః

శ్రీ

అథ ద్వితీయాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

నిశమ్యతస్యేతివచఃపరమార్థాగమనివృత్తమ్ । ప్రశ్రయావసతోభూత్వా తమాహన్యపతిద్విజమ్ ॥

రాజోవాచ :—

భగవత్త్వయాప్రోక్షం పరమార్థమయంవచః ।

శ్రుతేతస్మిన్ భ్రమస్తేవ మనసోమమవృత్తయః ॥ 2

ఏతద్వివేకవిజ్ఞానం యదశేషేషుజన్తుషు । భవతాదర్శితంవిప్ర ! తత్పరంప్రకృతేర్మహత్ ॥ 3

నాహంవహఃమిశిబికాం శిబికానమయిస్థితా । శరీరమన్యదస్మత్తో యేనేయంశిబికాధృతా ॥ 4

గుణప్రవృత్త్యాభూతానాం ప్రవృత్తిఃకమచోదితా ।

ప్రవతేస్తేగుణైస్తే కింమమేతిత్వయోదితమ్ ॥ 5

ఏతస్మిన్పరమార్థాజ్ఞమనుశ్రోత్రపథంగతే । మనోవిహ్వలతామేతిపరమార్థాథాతాంగతమ్ ॥

పూర్వమేవమహాభాగంకపిలపీమహంద్విజ । ప్రప్టుమభ్యుద్యతోగత్వాశ్రేయఃకిన్వత్రసంశ్రవః ॥

తదస్తరేచభవతాయదిదంవాక్యమీరితమ్ । తేనైవపరమార్థాథేత్వయిచేతఃప్రధావతి ॥ 8

కపిలపీథాగవతస్సర్వభూతస్యవైకిల । విష్ణోరంశోజగన్సోహనాశాయోర్వీముపాగతః ॥ 9

సపవభగవాన్నూనమస్మాకంహితకామ్యయా । ప్రత్యక్షతామత్రగతోయథైతద్భవతోచ్యతే ॥ 10

తస్మహ్యంప్రణతాయత్వంయచ్ఛేయఃపరమంద్విజ । తద్వదాఖలవిజ్ఞానజలవీచ్యుదధిభావా ॥ 11

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

భూప ! పృచ్ఛసికింశ్రేయః పరమార్థంనుపృచ్ఛసి ।

శ్రేయాంస్యపరమార్థాని యాన్యశేషానిభూపతే ॥ 12

దేవతారాధనంకృత్యాధనసంపదమిచ్ఛతి । పుత్రానిచ్ఛతిరాజ్యంచశ్రేయస్తత్రాప్తిలక్షణమ్ ॥ 13

కమాయజ్ఞాత్సకంశ్రేయస్సర్వలోకఫలదాయయత్ ।

శ్రేయఃప్రధానంచఫలే తదేవానభిసంహితే ॥ 14

అత్మాధ్యేయస్సదాభూప ! యోగయుక్తైస్తథాపరమ్ ।

శ్రేయస్తస్మైవసంయోగశ్చేయోయత్పరమార్తనః ॥ 15

శ్రేయాంస్యేవమనేకానిశతశోధనమాశ్రయః । సస్త్యత్రపరమార్థాస్తునశ్యేతేశ్రూయతాంచమే ॥

ధర్మాయత్యజతేకింనుపరమార్థోధనంయది । వ్యయశ్చక్రియశేయస్మాత్కామప్రాప్త్యుపలక్షణః ॥

పుత్రశ్చేత్పరమార్థాస్సాన్యతోఽప్యన్యన్యనరేశ్వర ! ।

పరమార్థభూతసోఽన్యస్య పరమార్థోహితత్వితా ॥ 18

- ఏవంసపరమాథోఽస్తి జగత్ప్రతనరాధిప । పరమాథోఽహికార్యాణి కారణానామశేషతః ॥
రాజ్యాదిప్రాప్తిరత్రోక్తాపరమాథకతయాయది । ఓరమాథాభవన్త్యత్రనభవన్తిచనైతతః ॥20
- ముగ్యజ్ఞానమనిష్పాద్యం యజ్ఞకమకమతంతమ్ ।
పరమాథకభూతంత్రతాపి శ్రూయతాంగదతోమమ్ ॥ 21
- యత్తునిష్పాద్యతేకార్యం మృదాకారణభూతయా ।
తత్కారణానుగమనాజ్ఞాయతేనృపమృణ్మయమ్ ॥ 22
- ఏవంవినాశిభిద్రక్ష్యన్త్యస్సమిదాజ్యకుశాదిభిః । నిష్పాద్యతేక్రియాయాతు సాభవిత్రీవినాశినీ ॥ 23
- అనాశీపరమాథకశ్చప్రాజ్ఞైరభ్యుపగమ్యతే । తత్తునాశినసంజేహూ నాశిద్రవ్యోపపాదితమ్ ॥ 24
- తదేవాఫలదంకమకపరమాథోఽయతోమతః । ముక్తిసాధనభూతత్వాత్పరమాథోఽనసాధనమ్ ॥
ధ్యానంనైవాత్మనోభూపపరమాథాథకశబ్దితమ్ । భేదకారిపరేభ్యస్తత్పరమాథోఽనభేదవా ॥
పరమాత్మాత్మనోయోగః పరిమాథకఇతీవ్యతే ।
మితైర్యతదన్యద్ద్రవ్యంహి నైతితద్ద్రవ్యతాంయతః ॥ 27
- తస్మాచ్ఛ్రేయాంస్యశేషాణి నృపైతానినసంశ్చయః ।
పరమాథకస్తుభూపాల ! సంక్షేపాచ్రూపయతాంమమ్ ॥ 28
- ఏకోవ్యాపీనమశ్శుద్ధోనిగుణఃప్రకృతేషవః । జన్మవృద్ధ్యాదిరహితకత్వానర్వగతోవ్యయః ॥ 29
- పరమజ్ఞానమయోఽసద్భిన్నామజాత్వాదిభివేభుః ।
నయోగవాన్నయతోఽభూన్నైవసాధికవయోఽతీతే ॥ 30
- తస్మాత్సపరదేహేషుసతోఽప్యేకమయంహియత్ । విజ్ఞానంపరమాథోఽసాదైవ్యతినోతధ్యదశీనః ॥
వేణురస్థివిభేదేనభేదస్వజ్ఞాదినంజ్ఞతః । అభేదవ్యాపినోవాయోస్తథాతస్యమహాత్మనః ॥ 32
- ఏకత్వంరూపభేదస్తు బాహ్యకమకప్రవృత్తిజః । దేవాదిభేదేపథ్యస్తేనాస్త్యేవావరణేహినః ॥33
- ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే చతుదశోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే పంచదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తేమానిసంభూయశ్చిన్తయానంమహీపతిమ్ ।
ప్రత్యువాచాథవిప్రోఽసావదైవతాన్తగతాంకథామ్ ॥ 1

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

శ్రూయతాంస్యపశాదూలయద్గీతమృభూపురా । అవబోధంజనయతానిదాఘస్యమహాత్మనః ॥2

ఋభునామాభవత్పుత్రోబ్రహ్మణఃపరమేశ్ఠినః । విజ్ఞాతతత్త్వస్సద్భావోనిసర్గాదేవభూపతే ॥ 3
 తస్యశిష్యోనిదాఘోభూత్సైలస్త్వతనయఃపురా । ప్రాదాదశేషవిజ్ఞానంసతస్మైపరయాముదా ॥ 4
 అవాప్తజ్ఞానతస్త్రిస్యసతస్యాదైవ్రతవాసనామ్ । సఋభుస్తకాయామాసనిదాఘస్యనరేశ్వర! ॥ 5
 దేవికాయాస్తశువీర! నగరంనామవైపురమ్ । సమృద్ధమతిరమ్యంచ పులస్తేస్యనివేశితమ్ ॥ 6
 రమ్యోపవనపర్యస్తేసతస్త్రిపాథివోత్తమ । నిదాఘోనామయోగజ్ఞఃఋభుశిష్యోవసత్పురా ॥ 7
 దివ్యవహనహస్తేతు సమతీతేనస్యతత్పురమ్ । జగామసఋభుశ్శిష్యం నిదాఘమవలోకకః ॥ 8
 సతస్యవైశ్వదేవాస్తే ద్వారాలోకనగోచరే । స్థితస్తేనగృహీతాఘోర్వా నిజవేశ్మప్రవేశితః ॥ 9
 ప్రతూలితాఙ్గిపాణింతుకృతాసనపరిగ్రహమ్ । ఉవాచసద్విజ్రతేఘోభుజ్యతామితిసాదరమ్ ॥ 10

ఋభురువాచ :—

భోవిప్రవర్యభోక్తవ్యంయద్రథవతోగృహే । తత్కథ్యతాంకదన్నేషునప్రీతిస్సతతంమమ ॥ 11

నిదాఘ ఉవాచ :—

సక్తుయావకవాట్యానామపూపానాంచమేగృహే ।
 యద్రోచతేద్విజ్రతేష! తత్తత్కృత్వయథేచ్ఛయా ॥ 12

ఋభురువాచ :—

కదన్నానిద్విజైతాని మృష్టమన్నంప్రయచ్ఛమే । సంయావపాయసాదీని ద్రవ్యసాశితవన్తీచ ॥ 13

నిదాఘ ఉవాచ :—

హేహేశాలినిమద్దేహేయత్కించదతిశోభనమ్ । భక్ష్యోపసాధనంమృష్టం తేనాన్యాన్నంప్రసాదయ ॥
 ఇత్యుక్తాతేనసాపత్నీమృష్టమన్నంద్విజస్యయత్ । ప్రసాదితవతీతదైవ్యభక్షణవశచనగౌరవాత్ ॥

తంభుక్తవస్తమిచ్ఛాతోమృష్టమన్నంమహామునిమ్ ।

నిదాఘఃప్రాహభూపాల! ప్రశ్రయావనతస్థిరిః ॥ 16

నిదాఘ ఉవాచ :—

అపితేవరమాత్మప్రిరుత్సన్నాతుష్టిరేవచ । అపితేమానసంస్వస్థమాహారేకృతంద్విజ ॥ 17
 క్వనివాసోభవాన్విప్ర క్వవాగస్తంసముద్యతః । ఆగమ్యతేచభవతాకురత్తచ్ఛద్విజోచ్యతామ్ ॥ 18

ఋభురువాచ :—

క్షుద్యస్యతస్యభుక్తేన్నేత్యప్రిభాగ్హృణజాయతే । నమేక్షుదభవత్ప్రప్తింకస్మాన్నాన్దవిజపృచ్ఛసి ॥
 వహ్నినాపాథివేధాతోక్షుపితేక్షుత్సముద్భవః । భవత్యమృశించక్షీణే నృణాంత్మడపిజాయతే ॥ 20
 క్షుత్ప్రేక్షేదేహాధర్మాఖ్యేనమమైతేయతోద్విజ! తతఃక్షుత్సంభవాత్ప్రప్తిరపినాస్త్యేవమేకదా ॥
 మనసస్స్వస్థతాతుష్టిశ్చిత్తధర్మావిహాద్విజ । చేతసోయస్యోత్పచ్చపుమానేభిర్యాయజ్యతే ॥

కన్యనివాస ప్రవేశత్య క్రంక్యగన్తాసిచయ త్వయా । కుతశ్చాకమ్యతేతత్ర త్రితయేపినిబోధమే ॥ 23
పుమాన్సర్వకతోవాన్యపీతకాశవదయంయతః ॥ కుతఃకుత్రక్యగన్తాసీత్యేతదన్యాథావత్కథమ్ ॥
సోహంనగన్తానగన్తానైక దేశనికేతనః । త్వంచాన్యేచనచత్వంచత్వంనాన్యేనాహమప్యహమ్ ॥ 25
మృప్తంనమృప్తమిత్యేషాజ్ఞాసామేకృతాతవ । కింపశ్యసీతితత్రాపిశ్రూయతాంద్విజన త్వమ్ ॥ 26
కిమస్వాద్వధవామృప్తం భుజ్జతో స్తిద్విజోత్తమ । మృప్తమేవయథామృప్తంతదేవోద్వేగకారకమ్ ॥
అమృప్తంజాయతేమృప్తంమృప్తాదుద్విజతేజనః । ఆదిమధ్యావసానేషుకిమన్నంరుచికారకమ్ ॥ 28

మృణ్మయంహిగృహంయద్వస్త్మదాలి స్తంస్థిరంభవేత్ ॥

పాథివోఽయంతథాదేహః పాథివైఃపరమాణుభిః ॥

29

యవగోధూమముద్గాదిఘృతంతైలంపయోదధి । గుడంఫలాదీనితథాపాథివాఃపరమాణవః ॥ 30
తదేతద్భవతాజ్ఞాత్వాప్యమృప్తమృప్తవిచారియత్ । తన్ననస్సమతాలమ్పికార్యంసామ్యంహిముక్తయే ॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

ఇత్యాకల్యణవచస్తస్యపరమాథాశ్చిరంస్మప । ప్రణివత్యమహాభాగోనిదాఘోవాక్యమబ్రవీత్ ॥

ప్రసీదమద్ధితాథాకాయ కథ్యతాంకస్తవమాగతః ।

నష్టోమాహస్తవాకల్యణ వచాంస్యేతానిమేద్విజ ! ॥

33

ఋభురువాచ :—

ఋభురస్మితవాచార్యఃప్రజ్ఞాదానాయతేద్విజ । ఇహాగతోహంయాస్యామిపరమాథాస్తవోదితః ॥

ఏకమేవమిదంవిద్ధి నభేదిసకలంజగత్ । వాసుదేవాభిధేయస్య స్వరూపంపరమాత్మనః ॥ 35

తథేత్యుక్త్వానిదాఘేనప్రణిపాతపురస్కరమ్|పూజితఃపరయాధక్త్యాఇచ్చార్థఃప్రయయావృభుః॥36

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే షోడశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయాంశే షోడశోఽధ్యాయః.

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

ఋభుర్వహః శుభాశ్రేతు సమతీతేనరేశ్వర ! । నిదాఘుజ్ఞానదానాయ తదేవనగరంయయా ॥ 1

నగరస్యబహిస్సోఽథనిదాఘుండదృశేమునిః । మహాజనపరివారే పురంవికశిపాథివే ॥ 2

దూరేస్థితంమహాభాగం జనసమ్మదఃపరికృతమ్ ।

కుంత క్షామకణ్డమాయా స్తమరణ్యాత్సమిత్కుశమ్ ॥

3

దృష్ట్వానిదాఘంనఋభురుపగమ్యాభివాద్యచ । ఉవాచకస్మాదేకాస్తే స్థీయతేభవతాద్విజ ! ॥ 4

నిదాఘ ఉవాచ :—

భోవిప్ర ! జననంమదోఽమహానేషనరేశ్వరః । ప్రవివిక్షుఃపురంరమ్యం తేనాత్రస్థీయతేమయా ॥ 5

ఋభురువాచ :—

సరాధిపోఽత్రకతమః కతమశ్చేతరోజనః । కథ్యతాంమేమహాభాగ త్వమభిజ్ఞోమతోమమ ॥ 6

నిదాఘ ఉవాచ :—

యోయంగజేష్ఠమున్మత్తమద్రిశ్యజ్జనముచ్చితమ్ । అధిరూఢోనరేంద్రోయంపరిలోక స్తథేతరః ॥ 7

ఋభురువాచ :—

ఏతేహిగజరాజానా యుగపద్ధతేతౌమమ । భవతానవిశేషేణ పృథగ్భిన్నోపలక్ష్మితౌ ॥ 8

తత్కథ్యతాంమహాభాగవిశేషోభవతానయోః । జ్ఞాతుమిచ్ఛామ్యహంకోత్రగజఃకోవానరాధిపః ॥ 9

నిదాఘ ఉవాచ :—

గజోయోయమధోబ్రహ్మన్నపర్యసైన్యమభూపతిః । వాహ్యవాహకసంబంధంకోనజానాతివై ద్విజ ॥ 10

ఋభురువాచ :—

జానామ్యహంయథాబ్రహ్మంస్తథామామవబోధయ । అధశ్శబ్దనిగద్యంకిం కించోధ్వమభిధీయతే ॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తస్సహసారుహ్య నిదాఘఃప్రాహతంఋభుమ్ ।

శ్రూయతాంకథయామ్యేష యన్మాంత్యంపరిపృచ్ఛసి ॥ 12

ఉపర్యహంయథారాజా త్వమధఃకుజ్జరోయథా ।

అవబోధాయతేబ్రహ్మ ! దృష్టాన్తోదశిఃతోమయా ॥ 18

ఋభురువాచ :—

త్వంరాజేషద్విజశ్రేష్ఠసితోహంగజవద్యది । తదేవత్వంమమాచక్ష్యకతమస్తస్వమహంతథా ॥ 14

ఇత్యుక్తస్సత్వరంతస్య ప్రగృహ్యచరణాపుభౌ ।

నిదాఘఃప్రాహభగవానాచార్యస్తస్వమృభుఃప్రణామమ్ ॥ 15

నాన్యస్యాద్యైతసంస్కారసంస్కృతంమానసంతథా ।

యథాచార్యస్యతేనత్వాం మన్యేప్రాప్తమహంగురుమ్ ॥ 16

ఋభురువాచ :—

తవోపదేశదానాయపూర్వశుశ్రూషణాదృతః । గురుశ్చేహాదృభునామనిదాఘ ! సముపాగతః ॥

తదేతదుపదిష్టం తే సంక్షేపేణమహామతే । పరాధానారభూతంయత్తదద్యైతమశేషతః ॥ 18

ఏవముత్త్యాయయావిద్వాన్ నిదాఘంసఙ్ముఖగుః ।

నిదాఘోఽపుష్పదేశేన తేనాదైవతపరోభవత్ ॥

19

సర్వభూతాన్యభేదేనదదశఃసతదాత్మనః । తథాబ్రహ్మపరోముక్తిమవాపపరమాంద్విజః ॥

20

తథాత్వమపిధమఙ్జ తుల్యాత్మరిపుతాంధవః । భవసర్వగతంజానన్నాత్సానమవసీపతే ॥

21

సితసీలాదిభేదేన యథైకంధృశ్యతేనభః । భ్రాస్తదృష్టిభిరాత్సాపితథైకస్సకృత్కృతః ॥

22

ఏకస్సమస్తంయదిహోస్తికించిత్తదచ్యుతోనాస్తిపరంతతోఽన్యత్ ।

సోఽహంసచత్వంసచసర్వమేతదాత్మస్వరూపంత్యజభేదమోహమ్ ॥

23

ఇతీరితస్తేనసరాజవర్యస్తత్యాజభేదంపరమాథకదృష్టిః ।

సచాపిజాతిస్మరణాస్తబోధస్తత్రైవజన్మన్యపవగమాప ॥

24

ఇతిధరతనరేష్ఠిసారవృత్తం కథయతియశ్చశృణోతిభక్తియుక్తః ।

సవిమలమతిరీతినాత్మమోహం భవతిచసంసరణేషుముక్తియోగ్యః ॥

25

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే షోడశోఽధ్యాయః

ద్వితీయాంశస్సమాప్తః

శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

కథితాగురుణాసమ్యగ్భాసముద్రాదిసంస్థితః । సూర్యాదీనాంచసంస్థానంజ్యోతిషామపివిస్తరాత్ ॥

దేవాదీనాంతథాసృష్టిఃఋషీణాంచాపివణికాతాచాతుర్వణ్యఃస్యచోత్పత్తిస్త్రిర్యగ్యోనిగతస్యచ ॥

ధ్రువప్రహ్లాదచరితం విస్తరాచ్చత్వయోదితమ్ ।

మన్వస్తరాణ్యశేషాణి శ్రోతుమిచ్ఛామ్యనుక్రమాత్ ॥

3

మన్వస్తరాధిపాంచైచ్చవశక్రదేవపురోగమార్థవతాకథితానేతార్శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంగురో ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

అతీతానాగతానీహయానిమన్వస్తరాణివై । తాన్యహంభవతస్సవ్యక్తకథయామియథాక్రమమ్ ॥

స్వాయంభవోమనుఃపూర్వంపరస్సాన్వరోచిషస్తథా । ఉత్తమస్తామసంచైచ్చవరే వతశ్చాత్ముషస్తథా ॥

షడతేమనవోతీతాసాంప్రతంతరవేస్తుతః । వైవస్వతోయంయస్యైతత్ప్రమంవతఃతేఽస్తరమ్ ॥

స్వాయంభువంతుకథితంకల్పాదావస్తరంమయా! దేవాస్త్రక్షయశ్చైవయథావత్కథితామయా ॥

అతఃసంప్రవక్ష్యామి మనోస్సాస్వరోచిషస్యతు ।

మన్వస్తరాధిపానమ్యద్దేవమీంస్తత్సతాంస్తథా ॥

9

పారావారాస్సతుషీతాదేవాస్సాస్వరోచిషేస్తరే । విపశ్చిత్తత్రదేవేంద్రోమైత్రేయాసీన్మహాబలాః ॥

ఊర్జాస్తప్సుస్తథాప్రాణోదత్తోగ్నిఋషభస్తథా । నిస్వరశ్చార్వరీవాంశ్చత్రతసప్తమయోధవః ॥

వైత్రకింపురుషాద్యాశ్చ సుతాస్సాస్వరోచిషస్యతు ।

ద్వితీయమేతద్వ్యాఖ్యాతమస్తరంశృణుచోత్తమమ్ ॥

12

తృతీయేఽప్యస్తరేబ్రహ్మన్నుత్తమోనామయోమనుః ।

సుశాన్తినామదేవేంద్రోమైత్రేయాసీత్సురేశ్వరః ॥

18

సుధామానస్తథానత్యాశ్శివాశ్చాధిపతదక్షానాః । వశవతిశ్చపక్షౌతేగణాద్వాదశకాన్మనృతాః ॥

వసిష్ఠతనయాస్త్రతసప్తసప్తమయోధవః । అజపరశుదివ్యాద్యాస్తథోత్తమమనోస్సుతాః ॥ 15

తామసస్యాస్తరేదేవాస్సుపారావారయస్తథా । నత్యాశ్చసుధియశ్చైవసప్తవింశతికాగణాః ॥ 16

శిబిర్ద్విస్తథాచాసీచ్ఛతయజ్ఞోపలక్షణః । సప్తమయశ్చయేతేషాంసప్తనామానిమేశ్వరాః ॥ 17

జ్యోతిర్ధామాపృథుఃకావ్యశ్చైవోఽగ్నిధానకస్తథా ।

సీవరశ్చమయోహ్యేతేస్త్రత్రాపిచాస్తరే ॥

18

నరఃఖ్యాతిఃకేతురూపాజానుజష్టాదయస్తథా । పుత్రాస్తుతామసస్యానకారాజానస్సుమహాబలాః ॥

పశ్చిమేచాపిమైత్రేయరైవతోనామనామతః । మనువిభుశ్చత్రతేంద్రోదేవాంశ్చైవాస్తరేశ్వరాః ॥

అమితాభాభూతనయావైకుంఠాస్సుసమేధసః । ఏతేదేవగణాస్త్రతచతుర్దశచతుర్దశ ॥ 21

హిరణ్యరోమావేదశ్రీయాధ్వజబాహుస్తథాపరః ।

వేదబాహుస్సుధామాచపజన్యశ్చమహామునిః ॥

ఏతేసప్తయోవిప్ర! తత్రానకారైవతేస్తరే ॥

22

బలబన్ధుసుగుంధావ్యసత్యకాద్యాశ్చతత్సుతాః ।

నరేంద్రాస్సుమహావీర్యాబభూవుమునిసత్తమ ॥

28

స్వారోచిషశ్చోత్తమశ్చ తామసారైవతస్తథా! ।

ప్రియవ్రతాన్వయాహ్యేతేచత్వారోమనవస్మనృతాః ॥

24

విష్ణుమారాధ్యతపసానరాజషిఃప్రియవ్రతః । మన్వస్తరాధిపానేతాకల్పవానాత్మవంశజాః ॥ 25

వృషేమన్వస్తరేచాసీచ్ఛాతుషాఖ్యస్తథామనుః । మనోజవస్తతైవేంద్రోదేవానపినిజాధమే ॥ 26

అప్యాప్రసూతాధవ్యాశ్చపృథుకాశ్చదివోకసః । మహానుభావాలేఖాశ్చపక్షౌతేహ్యష్టకాగణాః ॥

సుమేధావరజాశ్చైవహవిష్ణానుత్తమోమధుః । అతినామానహిష్ణుశ్చసప్తాసన్నితదక్షయః ॥ 28

ఊరుఃపూరుశ్చతద్యున్నప్రముఖాస్తుమహాబలాః॥చాతుషస్యమనోఃపుత్రాఃపృథివీపతయోధవః॥
వివస్వతస్సతోవిప్రశ్రాద్ధదేవోమహాద్యుతిః॥ మనుస్సంవర్తతేధీమాసాంప్రతంసప్తమేస్తరే॥ 80
అదిత్యవసుకుదాద్యాదేవాశ్చాత్రమహామునే । పురందరస్తథైవాత్ర మైత్రేయత్రిదశేశ్వరః ॥ 81
వసిష్ఠఃకాశ్యపోథాత్రిజణమదగ్నిస్సగతమః । విశ్వమిత్రభరద్వాజౌసప్తసప్తమయోత్రతు ॥ 82
ఇత్యౌకుశ్చన్మగత్యైవ ధృష్టశ్చర్యాతిరేవచ । నరిష్యన్తశ్చవిఖ్యాతోనాభాగోఽరిష్టవచ ॥ 83
కయావశ్చవృషధ్రశ్చవసుమాలోకవిశ్రుతః । మనోవైకవస్వతస్త్వేతేనపుత్రాస్సుధార్మికాః ॥
విష్ణుశక్తిరనాపమ్యాసత్ప్రోత్రాస్థితేస్థితాః । మన్వస్తరేవ్యశేషేషు దేవత్వేనాధిష్ఠతి ॥ 85
అంశేనతస్యాజ్ఞేసాయజ్ఞస్సాన్వయంభువేస్తరే । ఆకూత్యాంమానసోదేవతృన్నఃప్రథమేస్తరే ॥
తతఃపునస్సవైదేవఃప్రాప్తేస్వారోచిషేస్తరే । తుషితాయాంసమత్పన్నోహ్యజితస్త్వపి తైస్సహ ॥
బౌత్తమేచాస్తరేచాపితుషితస్తుపునస్సవై । సత్యాయామభవత్సత్యస్సవైస్యహనురోత్తమైః ॥
తామసస్యాస్తరేచాపిసంప్రాప్తేపునరేవహి । హర్యాయాంహరిభిస్సాధకంహరిరేవబభూవహ ॥ 89

నైవతేఽప్యస్తరేదేవస్సంభూత్యాంమానసోఽభవత్ ।

సంభూతోమానసైస్సాధకం దేవైదేవవరోహరిః ॥

40

చాతుషస్యాస్తరేదేవోవైకుణ్ఠఃపురుషోత్తమః । వికుణ్ఠాయామసాజ్ఞేవైకుంఠైదైకవతైస్సహ ॥

మన్వస్తరేత్రసంప్రాప్తేథానైవస్వతేద్విజ । వామనఃకాశ్యపాద్విష్ణురదిత్యాంసంబభూవహ ॥ 42

త్రిభిఃక్రమైరిమాలోకాః జత్వాయేనమహాత్మనా ।

పురందరాయత్రైలోక్యం దత్తంనిహతకణ్ఠకమ్ ॥

43

ఇత్యేతాస్తనవస్తస్యస్తమన్వస్తరేషువై । సప్తవైవాభవన్విప్రయాభిస్సంవధితాఃప్రజాః ॥ 44

యస్మాద్విష్ణుమిదంసర్వం తస్యశక్త్యామహాత్మనః ।

తస్మాత్సప్రోచ్యతేవిష్ణువిశేధాతోఃప్రవేశనాత్ ॥

45

సర్వేచదేవామనవస్సమస్తాస్సప్తమయోయేమనుసూనవశ్చ ।

ఇన్ద్రోశ్చయోఽయంత్రిదశేశభూతో విష్ణోరశేషాస్తువిభూతయస్తాః ॥

46

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :-

ప్రాక్రాన్యేతానిధవతాసప్తమన్వస్తరావై । భవిష్యాణ్యపివిప్రశ్రామమాఖ్యాతుంత్వమహాసి॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సూర్యస్యపత్నీసంజ్ఞాభూ తనయావిశ్వకర్మణః | మనుయోమాయమీవై వరదపత్యానివైమునే ||

అసహ స్తీతుసాభతుః స్తేజశ్చాయాయోబజవై |

భతుః శ్శుశ్రూషణేఽరణ్యం స్వయంచరపసేయయా || 8

సంక్షేయమిత్యథాకశ్చ ఛాయాయామాత్మజత్రయమ్ |

శనైశ్చరంమసంచాస్యం తపతించాప్యజీజనత్ || 4

ఛాయాసంజ్ఞాదదాశాపం యమాయకుపితాయదా |

తదాన్యేయమసాబుద్ధిరిత్యానీద్యమసూర్యయోః || 5

తతోవివస్వానాఖ్యా తేతయైవారణ్యసంస్థితామ్ | సమాధిదృష్టాదదృశేతామశ్వీంతపసిస్థితామ్ || 6

వాజిరూపధరస్సాఽధతస్యాంచేవావధాశ్వినా | జనయామాసరేవస్తం రేతసోస్తేచభాసురః || 7

అనిన్యేచపునసంజ్ఞాంస్వస్థానంభగవాణరవిః | తేజసశ్శమనంచాస్య విశ్వకర్మాచకారహ || 8

భ్రమమారోప్యసూర్యంతు తస్యతేజోవశాతనమ్ | కృతవానప్తమంభాగంసవ్యశాతయదవ్యయమ్ ||

యత్సూర్యాదైవ్యప్తవం తేజశ్శాతితంవిశ్వకర్మణః | జాజ్వల్యమానమపతత్రద్భూహాసునిసత్తమ ||

త్వప్తైవతేజసాతేనవిష్ణోశ్చక్రమకల్పయత్ | త్రిశూలంపైవశర్వస్య శిబికాంధనదస్యచ || 11

శక్తింగుహస్యదేవానామన్యేషాంచయదాయుధమ్ | తత్సర్వం తేజసాతేనవిశ్వకర్మావ్యవధేయత్ ||

ఛాయాసంజ్ఞాసుతోయోసాద్వితీయఃకథితోమనుః | పూర్వజస్యసవణోసాసావణేస్తేనకథ్యతే ||

తస్యమన్వస్తరంహేతత్తావణీకమథాప్తమమ్ | తచ్చృణుష్యమహాభాగభవిష్యంకథయామి తే ||

సావణీస్తుమనుయోఽసామైత్రేయ ! భవితాతతః |

సుతసాశ్చమితాభాశ్చ ముఖ్యాశ్చపితదాసురః || 15

తేషాంగణాస్తుదేవానామేకైకోవింశకన్యన్తతః | సప్తషోడశవత్సామిభవిష్యాన్మనీసత్తమ || 16

దీప్తిమోగాలవోరామఃకుశోద్రాణిస్తథాపరః | మత్పుత్రకృతథావ్యాసఋశ్యశృజశ్చసత్తమ ||

విష్ణుప్రసాదాదనఘః పాతాళాన్తరగోచరః | విరోచనసుతస్తేషాం బలిర్ద్వోభవిష్యతి || 18

విరజాశ్చార్వరీవాంశ్చ నిమోశాద్యాస్తథాపరే |

సావణీస్తుమనోపుత్రా భవిష్యన్తినరేశ్వరః || 19

సవమోదక్షసావణీభవవిష్యతియునేమనుః || 20

వారామరీదిగభాశ్చ సుధర్మాణ్శ్చతేత్రిధా | భవిష్యన్తితథాదేవా ఏకైకోద్వాదశోగణః || 21

తేషామిద్దోమహావీర్యో భవిష్యత్తృణ్భూతోద్విజ || 22

సవనోద్భుతిమోహవ్యో వసుమేధాతిథిస్తథా |

జ్యోతిష్కానస్తమసత్త్యస్తత్రైతేచమహామయః || 23

ధృతకేతుడిఁ ద్తకేతుఃపశ్చహస్తోనిరామయః । పృథుశ్చివాద్యాశ్చతథాదక్షసావణికాత్మభాః॥
 దశమోబ్రహ్మసావణికభావివ్యతిమునేమనుః । సుధామానోవీరుధాశ్చతతసంఖ్యాస్తథామరాః ॥
 తేషామిష్టోశ్చభవితాశాన్వినామమహాబలః । సప్తమోయోభవివ్యన్వయేతదాతాశ్శృణువ్యమే
 హవిష్మానుకృతస్సత్యస్తపోమూర్తిస్తథామరః । నాభాగోప్రతిమాజాశ్చసత్యకేతుస్తథైవచ ॥

సుక్షేత్రశ్చోత్తమాజాశ్చ భూరిషేణాదయోదశ ।
 బ్రహ్మసావణికపుత్రాస్తు రక్షివ్యన్వివసుంధరామ్ ॥ 28

ఏకాదశశ్చభవితా ధర్మసావణికోమనుః ॥ 29

విహంగమాఃకామగమా నివాణారుచయస్తథా ।
 గగాస్త్యేతేతథాముఖ్యాదేవానాంహిభవివ్యతామ్ ॥
 ఏకైకప్రింశకస్తేషాం గణశ్చేష్టోశ్చవైవృషా ॥ 30

నిశ్చరశ్చాగ్నితేజాశ్చనపుష్కాఘ్నోరాదుణిః । హవిష్మానసఘవైచితేభావ్యాసప్తమయస్తదా
 సర్వత్రగస్సప్తధర్మాచ దేవానీకాదయస్తథా । భవివ్యన్విమనోస్తస్య తనయాఃపృథివీశ్వరాః ॥ 32
 రుద్రపుత్రస్తుసావణికభావితాద్వాదశోమనుః ।
 ఋతుధామాచతత్రేష్టో భవితాశ్శృణుమేనురాత్ ॥ 33

హరితారోహితాదేవాస్తథానుమనసోద్విజ । సుకమాణస్సురాచాశ్చ దశకాఃపశ్చవైగణాః ॥ 34
 తప్తస్వసుతపాత్యైచతపోమూర్తిస్తపోరతిః । తపోధృతిద్యుతీశ్చాన్యస్సప్తమస్తుతపోధనః ।
 సప్తమయస్త్యిమేతస్య పుత్రానపినిబోధమే ॥ 35

దేవవానుపదేవశ్చదేవశ్రేష్ఠాదయస్తథా । మనోస్తస్యమహావీర్యా భవివ్యన్విసుతాన్మహాః ॥ 36
 త్రయోదశోరాచ్యనామా భవివ్యతిమునేమనుః ॥ 37
 సుత్రామాణస్సుధర్మాణస్సుకర్మాణస్తథామరాః ।
 త్రయప్రింశద్విభేదాస్తే దేవానాంయత్రవైగణాః ॥ 38
 దివస్సతిమహావీర్యస్తేషామిష్టోభవివ్యతి ॥ 39

నిర్మాహస్తత్త్వదశేచ నిష్ప్రకమ్యోనిరుత్సుకః ।
 ధృతిమానవ్యయశ్చాన్యస్సప్తమస్తుతపామునిః ॥
 సప్తమయస్త్యిమేతస్య పుత్రానపినిబోధమే ॥ 40

చిత్రసేనవిచిత్రాద్యా భవివ్యన్విమహీక్షితః ॥ 41

భౌమశ్చతురదశశ్చత్రమైత్రేయభవితామనుః । శుచిరిష్టోస్సురగణాస్తత్రపశ్చశృణువ్యతాత్ ॥
 చాతుషాశ్చపవిత్రాశ్చనిష్ఠాబ్రాజితాస్తథా ॥ వాచావృధాశ్చవైదేవాస్సప్తమేనపిమేశ్వరాః ॥
 అగ్నిబాహుశ్శుచిశ్శుక్రోమాగధోగ్నిర్ద్రవివచ । యుక్తస్తథాజితశ్చాన్యోమనుపుత్రానతత్శృణు ॥
 ఊరుగమ్భిరబుధ్యాద్యా మనోస్తస్యసుతాన్మహాః ।
 కథితామునిశాదుఃకల ! పాలయివ్యన్వయేమహీమ్ ॥ 45

చతుర్థ్యగా నేవేదానాంజాయ తేకిరివిష్ణవః । ప్రవర్తయన్తి తానేవ్యభువన ప్రవాయోదివః ॥ 46
కృతేకృతేస్సృతేవిప్రప్రణతాజాయ తేమనుః । దేవాయజ్ఞభుజస్తేతుయావన్మన్వస్తరంతుతత్ ॥
భవన్తియేమనోపుత్రా యావన్మన్వస్తరంహితైః ।

తదన్వయోద్భవైశ్చైవ తావద్భూపరిపాల్యతే ॥ 48

మనుస్సప్తమాయోదేవాభూపాలాశ్చమనోస్సుతాః । మన్వస్తరేభవన్త్యేతేక్రతైచ్చాధికారిణః ॥
చతుర్దశభిరేతైస్తు గతైమన్వస్తరైర్ద్విజః । సహస్రయుగపర్యంతః కల్పిన్విశ్వేషఉచ్యతే ॥ 50
తానత్రమాణాచనిశా తతోభవతిస్తమ । బ్రహ్మరూపధరశ్చేతే శేషాహవమ్ముసంప్లవే ॥ 51
త్రైలోక్యమఖిలం గ్రప్తావభగవానాదికృద్విభుః । స్వమాయాసంస్థితోవిప్రసర్వభూతోజనాదజనః ॥
తతఃప్రబుద్ధోభగవాన్యథాపూర్వం తథాపునః । సృష్టింకరోత్యవ్యయాత్మాకల్పేకల్పేరజోగుణః ॥
మనవోభూభుజస్సేద్యో దేవాస్సప్తమాయస్తథా । సాత్వికాంశస్థితికరోజగతోద్విజసత్తమ ॥ 54
చతుర్థ్యగేప్యసావిష్ణుస్థితివ్యాపారలక్షణః । యుగవ్యవస్థాంకురుతేయథామైత్రేయతచ్ఛ్రుణు ॥ 55
కృతేయుగేపరంజ్ఞానం కపిలాదిస్వరూపధృత్ । దదాతిసర్వభూతాత్మా సర్వభూతహితేరతః ॥ 56
చక్రవర్తిఃస్వరూపేణత్రేతాయామపిసంధిభుః । దుష్టానానిగ్రహంకుర్వన్సరిపాతిజగత్త్రయమ్ ॥ 57

వేదమేకంచతుర్భాగం కృత్యాశాఖాశ్చతైవిభుః ।

కరోతిబహుళంభూయో వేదవ్యాసస్వరూపధృత్ ॥ 58

వేదాంస్తుద్వాపరేవ్యస్యకలేరస్తేపునహారిః । కల్కిస్వరూపీదుష్టాత్మాన్మాగేష్ఠాపయతిప్రభుః ॥
ఏవమేషజగత్సర్వం కరోతిపరిపాతచ । హన్తిచాస్తేఽప్యవన్తాత్సా నాస్యస్మాద్వ్యతిరేకియత్ ॥
భూతంభవ్యంభవిష్యద్వా సర్వభూతాన్మహాత్మనః । తదత్రాన్యత్రవావిప్రసద్భావఃకథితస్తవ ॥ 61
మన్వస్తరాణ్యశేషాఃకథితానిమయారవ । మన్వస్తరాధిపాశ్చైవ కిమన్యత్కథయామితే ॥ 62

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

జ్ఞాతమేతస్మయాత్వతో యథాసర్వమిదంజగత్ । విష్ణువిష్ణోష్టావిష్ణుతత్త్వ సపరంవిద్యతేతతః ॥ 1
ఏతత్త్రైలోకుమిచ్ఛామివ్యస్తావేదామహాత్మనా । వేదవ్యాసస్వరూపేణయథాతేనయుగేయుగే ॥ 2
యస్మిన్మస్మిన్యుగేవ్యాసాయోదయతీస్సహమునే । తంతమాచక్ష్యభగవాన్శాఖాభేదాంశ్చమేవదా ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

వేదద్రుమస్యమైత్రేయశాఖాభేదాన్సహస్రతః । సకశ్యావిస్తరాద్వత్సంకుక్షేపేణశృణువ్యతమ్ ॥ 4

ద్వాపరేద్వాపరేవిష్ణువ్యాసరూపీమహామునే । వేదమేకంసుబహుధా కురుతేజగతేహితః ॥ 5
 వీర్యం తేజోబలంచాల్పంమనుష్యాణామవేత్స్యచ । హితాయసర్వభూతానాంవేదభేదాకరోతిసః ॥
 యయానకురుతేతన్వావేదమేకంపుథక్రతుః । వేదవ్యాసాభిధానాతుసాసామూర్తిమధుద్వివః॥

యస్మిన్మన్వస్తరేవ్యాసా యేయేతాంస్తాన్నిబోధమ్ ।

యథాచభేదశ్శాఖానాం వ్యాసేనక్రియతేమునే ॥

8

అష్టావింశతికృత్వోవై వేదోవ్యస్తమహామేఘః । వై వన్వతేఽస్తరేత్స్నిద్వాపరేషుపునఃపునః॥ 9
 వేదవ్యాసావ్యతీతాయే అష్టావింశతిసత్తమ । చతుర్థాఽయైకృతోవేదోద్వాపరేషుపునఃపునః॥ 10
 ద్వాపరేప్రథమేవ్యస్తస్వయంవేదస్వయంభువా । ద్వితీయేద్వాపరేవై వవేదవ్యాసఃప్రజావతిః ।
 తృతీయేచోశనావ్యాసశ్చతుర్థేచబృహస్పతిః । నవితాపఞ్చమేవ్యాసప్లష్ఠేమృత్యుస్మృతఃప్రభుః॥
 సప్తమేచతథైవేంద్రో వసిష్ఠశ్చాష్టమేస్మృతః । సారస్వతశ్చనవమే త్రిధామాదశమేస్మృతః ॥ 13
 ఏకాదశీతుత్రివపాథరద్వాజస్తతఃపరః । త్రయోదశేచాస్త్రక్షో ధర్మీచాపిచతుడశే ॥ 14
 త్రియ్యాదుఃపిపఞ్చదశే షోడశేతుధనంజయః । కృతంజయస్సప్తశే సంజయోఽష్టాదశీస్మృతః॥15

తతోవ్యాసోభరద్వాజో భరద్వాజాత్తుగౌతమః ।

గౌతమాదుత్తమోవ్యాసో హర్యాత్మయోఽభిధీయతే ॥

16

అభహర్యాత్మనోవేనస్మృతోవాజశ్రవాస్తుయః । సోమశుష్ణాయణస్తస్మాత్ప్రణవిద్ధురితిస్మృతః॥
 ఋక్షోఽభూద్భాగవస్తస్మాద్ద్రాష్ట్రీకియోఽభిధీయతే ।

తస్మాదస్మృతితాశక్రివ్యాసస్తస్మాదహంమునే ॥

18

జాతుకణోభవన్మత్తఃకృష్ణదైవీయనస్తతః । అష్టావింశతిరిత్యేతేవేదవ్యాసాఃప్రకీర్తితాః ॥
 ఏకోవేదశ్చతుర్థాతు తైకృతోద్వాపరాదిమ ॥

20

భవిష్యద్వాపరేచాపిద్రాణివ్యాసోభవిష్యతి । వ్యతీతేమమపుత్రేస్నికృష్ణదైవీయనేమునే ॥
 ధ్రువమేకాక్షరంబ్రహ్మ ఓమిత్యేవవ్యవసితమ్ ।

బృహత్వాద్యుపహిత్యాచ్చ తద్భ్రష్మేత్యభిధీయతే ॥

22

ప్రణవావసథితంనిత్యంభూభువస్వనితీర్యతే । ఋగ్యజుస్సామాధర్వాణాయ తస్మైబ్రహ్మణేనమః॥
 జగతఃప్రళయోర్నత్యాయ తత్కారణసంక్షేపమ్ ।

మహతఃపరమంగుహ్యం తస్మైసుబ్రహ్మణేనమః ॥

24

అగాధాపారమక్షయ్యం జగత్సంమోహనాలయమ్ ।

స్వప్రకాశప్రవృత్తిభ్యం పురుషార్థప్రయోజనమ్ ॥

25

సాంఖ్యజ్ఞానవతానిపాగతిశ్చమదమాత్మనామ్ । య త్తదవ్యక్తమమృతంప్రవృత్తిబ్రహ్మశాశ్వతమ్॥
 ప్రధానమాత్మయోనిశ్చగుహాసంచకథ్యతే । అవిభాగంథకాశుక్రమక్షయంబహుధాత్మకమ్॥27
 పరమబ్రహ్మణేత్స్మైనిత్యమేవసమానమః । యద్రూపంవాసుదేవస్య పరమాత్మస్వరూపిణః ॥ 28

- ఏతద్బ్రహ్మత్రిధాభేదమభేదమపిసప్రభుః । సర్వభూతేష్వభేదోఽసా భిద్యతేభిన్నబుద్ధిభిః ॥ 29
- సముజ్జయస్సామమయస్సవాత్మాసయజమయః ।
- ఋగ్యజుస్సామసారాత్మా సపవాత్మాశరీరామ్ ॥ 30
- సభిద్యతేవేదమయస్సవేదం కరోతివేదై బహుభిస్సశాఖమ్ ।
- శాఖావ్రణేతాససమస్తశాఖాజ్ఞానసస్వరూపోభగవానసస్తః ॥ 31
- ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- ఆద్యోవేదశ్చతుష్పదశ్చతసాహస్రసమ్మితః । తతోదశగుణఃకృతోన్నయజ్ఞోఽయంసర్వకామధుక్ ॥ 1
- తతోఽత్రమత్సుతోవ్యాసఅష్టావింశతిమేస్తరే । వేదమేకంచతుష్పదంచతుర్థావ్యభిజత్రభుః ॥ 2
- యథాచతేనతేవ్యస్తావేదవ్యాసేనధీమతా । వేదాస్తథాసమస్తైస్తైవ్యోస్తావ్యాసైస్తథామయా ॥ 3
- తదనేనైవవేదానాంశాఖాభేదాద్విజోత్తమ । చతుర్థ్యగేషురచితాగమస్తేష్వవధారయ ॥ 4
- కృష్ణదైవపాయనంవ్యాసం విద్ధినారాయణంప్రభుమ్ ।
- కోఽన్యోహిభువిమైత్రేయ ! మహాభారతకృద్భవేత్ ॥ 5
- తేనవ్యస్తాయథావేదా మత్పుత్రేణమహాత్మనా ।
- ద్వాపరేహ్యత్రమైత్రేయ ! తస్మేశ్వరుయథాభతః ॥ 6
- బ్రహ్మణాచోదితోవ్యాసోవేదాన్వ్యస్తుంప్రచక్రమే । అథశిష్యాగ్రసజగ్రాహచతురోవేదపారగా ॥
- ఋగ్వేదగ్రాహకంపైలం జగ్రాహసుమహామతిః ।
- వైశమ్పాయననామానం యజుర్వేదస్యచాగ్రహేత్ ॥ 8
- జైమినిసామవేదస్య తథైవాథర్వవేదవత్ । సుమస్తస్తస్యశిష్యోఽభూద్వేదవ్యాసస్యధీమతః ॥ 9
- రోమహర్షణామానంమహాబుద్ధింమహామునిమ్ । సూరింజగ్రాహశిష్యంసంభిహసనపురాణయోః
- ఏకఆసీద్భజుర్వేదస్తంచతుర్థావ్యకల్పయత్ ।
- చాతుహోత్రమభూద్యస్మిన్ ప్రేనయజ్ఞమథాకరోత్ ॥ 11
- ఆధ్వర్యనంయజుభిఃస్తు ఋగ్భిహోత్రంతథామునిః ।
- ఔద్గాత్రంసామభిశ్చక్రేబ్రహ్మత్వంచాప్యథర్వభిః ॥ 12
- తతస్సఋచఉద్ధృత్యఋగ్వేదంకృతవాన్మునిః । యజాంషిచయజుర్వేదంసామవేదంచసామభిః ॥ 13
- రాజ్ఞాంత్యథర్వవేదేనసర్వకమాణిసప్రభుః । కారయామాసమైత్రేయబ్రహ్మత్వంచయథాస్థితి ॥ 14

సోఽయమేరోమహావేదతరు ప్రేనపృథక్కృతః । చతుర్థాచరతోజాతం వేదపాదపకాననమ్ ॥15
బిభేదప్రథమంవిప్రప్రైలోఽఘ్యగ్వేదపాదపమ్ । ఇద్వోప్రమితయేప్రదాద్బాష్కలాయచసంహితే ॥ 16

చతుర్థాచరబిభేదాథ బాష్కలోద్విజ । సంహితామ్ ।

బోధ్యాదిభ్యోదదాతాస్తు శిష్యేభ్యస్తుమహామతిః ।

17

బోధ్యాగ్నిమాధకౌతద్విద్యాజ్ఞవల్క్యపరాశరా ।

ప్రతిశాఖాస్తుశాఖాయాస్తస్యాస్తేజగృహముఃసే ।

18

ఇద్వోప్రమితీరేకాంతం సంహితాన్యసుతస్తతః ।

మాణ్డూకేయంమహాభాగం మైత్రేయాధ్యాపయత్తదా ॥

19

తస్యశిష్యప్రశిష్యేభ్యః పుత్రశిష్యక్రమాద్యయా ॥

20

వేదమిత్రస్తుశాకల్యసంహితాంతామధీతవాః । చకారసంహితాఃపశ్చశిష్యేభ్యఃప్రదదాచతాః ॥

తస్యశిష్యాశ్చయేపశ్చతేహంనామానిమేశ్వరా । ముద్గలోగోముఖశ్చైవవాత్స్యశ్శాలీయపచ ॥

వైశిరఃపశ్చమశ్చాస్మీకమైత్రేయ । సుమహామతిః ॥

22

సంహితాత్రితయంచక్రేశాకపూణాస్తథేతరః । నిరుక్తమకరోత్తద్వచ్చతుథకంమునిగుత్తమ్ ॥23

క్రాశ్చోవైతాళికస్తద్విద్యలూకశ్శముహామునిః । నిరుక్తశ్చచతుర్థోఽఘ్యద్యేదవేదాజ్ఞపారగః ॥

ఇత్యేతాఃప్రతిశాఖాభ్యోహ్యనుశాఖాద్విజోత్తమ ।

బాష్కలిశ్చపరాస్తీస్రసంహితాకృతవాఃద్విజ ।

శిష్యఃకాలాయనిగాఽగ్యస్తృతీయశ్చతథాజపః ॥

25

ఇత్యేతేబహ్వృచాఃప్రాక్తాసంహితాయైఃప్రకీర్తితాః ॥

26

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ తృతీయాంశే పశ్చిమోఽధ్యాయః

క్రీపరాశర ఉవాచ :-

యజుर्वేదతరోశ్శాఖాస్తుప్తవింశస్త్వహామునిః । వైశంపాయననామాసౌవ్యాసశిష్యశ్చకారవై ॥

శిష్యేభ్యఃప్రదదాతాశ్చ జగృహుస్తేఽప్యనుక్రమాత్ ॥

యాజ్ఞవల్క్యశ్చతస్యాభూద్భువ్నారాతసుతోద్విజ । శిష్యఃపరమధర్మజ్ఞోగురువృత్తిపరస్యదా ॥ 3

ఋషీరోద్విమహామేరోస్సమాజేనాగమిష్యతి । తస్యవైసప్తరాత్రాత్తుబ్రహ్మహత్యాభవిష్యతి ॥

పూర్వమేవంమునిగవైస్సమయోయఃకృతోద్విజ । వైశంపాయనపకస్తుతంవ్యతిక్రాంతవాంస్తదా ॥

స్వప్రీయంబాలకంసోఽథ పదాస్థుప్తమతాడయత్ ॥

6

శిష్యానాచభాశిష్యాబ్రహ్మహత్యాపహంవ్రతిమ్ । చరగ్ధ్వంమత్కృతేనర్షేనవిచార్యమిదంతథా ॥

అథాహయాజ్ఞవల్క్యస్తంకిమేభిభాగవద్యజైః । క్షేణితైర్బుతేజోభిశ్చరిష్యేహమిదంవ్రతమ్ ॥ 8
తతఃక్రొద్ధోగురుఃప్రాహ యాజ్ఞవల్క్యంమహామునిమ్ ।

ముచ్యతాంయత్త్వయాఽధీతం మత్తోవిప్రావమానక ॥

9

నిస్తేజసోపదస్యేతాన్యస్త్రంబ్రాహ్మణపుష్కవాః । తేనశిష్యేణనాథోఽస్తిమమాజ్ఞాభజ్జకారిణా ॥

యాజ్ఞవల్క్యస్తతఃప్రాహ భక్త్యైతత్తేమయోదితమ్ ।

మమాప్యలంత్వయాధీతం యస్మయాతదిదంద్విజ ! ॥

11

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తాన్విరుధిరాక్తాని సరూపాణియజాంషిసః ।

ఛదఃయిత్యాదదాతస్తే యయాచస్వేచ్ఛయామునిః ॥

12

యజాంష్యభవిస్తప్తాని యాజ్ఞవల్క్యేనవై ద్విజ! జగ్ముస్తీతిరాభూత్యా తైత్తిరీయాస్తుతేతతః ॥

బ్రహ్మహత్యావ్రతంచీణాంగురుణాచోదితైస్తుయైః । చక్రరాధ్వర్యవం తేతుచరణాన్మునిసత్తమ ॥

యాజ్ఞవల్క్యోఽపిమైత్రేయ ! ప్రాణాయామపరాయణః ।

తుష్టావప్రణతస్సార్యం యజాంష్యభిలషంస్తతః ॥

15

యాజ్ఞవల్క్య ఉవాచ :-

సమస్సవిశ్రేద్వారాయముక్తేరమితతేజసే । ఋగ్యజుస్సామభూతాయత్రయీధామే చతేనమః ॥ 16

సమోగ్నిహోమభూతాయజగతఃకారణాత్మనే । భాస్కరాంపరంతేజస్సృష్టుమ్నదచిబిభ్రతే ॥ 17

కలాకాష్ఠానిమేవాదికాలజ్ఞానాత్మనేనమః । ధ్యేయాయవిశ్వసూచాయ పరమాక్షరూపిణే ॥ 18

విభర్తియస్సురగణానాప్యాయ్యేస్తుంస్వరక్మిభిః ।

స్వధామృతేనచపితౄంస్తస్మైఽగృత్యాత్మనేనమః ॥

19

హిమామ్బుఘర్మవృష్టీనాం కతాఽహతాఽచయఃప్రభుః ।

తస్మైత్రికాలభూతాయ సమస్సూర్యాయవేదసే ॥

20

అపహన్తితమోయశ్చజగతోఽన్యజగత్పతిః । సత్త్వధామధరోదేవో సమస్తస్మైవివస్వతే ॥ 21

సత్కర్మయోగ్యోనజనోనైవాపశ్యేచ్ఛకారణమ్ । యస్మిన్ననుదితేతస్మైనమోదేవాయభాస్వతే ॥

స్పృష్టోయదంశుభిలోకః క్రియాయోగ్యోఽభిజాయతే ।

పవిత్రకారణాత్నాయస్తస్మైశుద్ధాత్మానేనమః ॥

23

సమస్సవిశ్రేస్తూర్యాయభాస్కరాయవివస్వతే । ఆదిత్యాదిదిభూతాయదేవాదీనాంసమోనమః ॥

హిరణ్మయంరథంయస్యకేతవోమృతవాజినః । వహన్తిభువనాలోకచక్షుషంతంసమామ్యహమ్ ॥ 25

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యేవమాదిభిస్తేన స్తూయమానస్తనైవైందిః । వాజిరూపధరఃప్రాహుద్రియతామితివాఙ్మతమ్ ।

యాజ్ఞవల్క్యుస్తదాప్రాహప్రణిపత్యదివాకరమ్ । యజాంసీతానిమేదేహీయానిసన్నివమేగురౌ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవముక్తోదదాతస్మై యజాంసిభగవాకరవిః । అయాతయామసంజ్ఞానియానివేత్రినతద్గుడుః ॥ 28
యజాంసియైరధీతానితానివిప్రైర్ద్విజ్ఞోత్తమ । వాజినస్తేసమాఖ్యాతాన్సూర్యోశ్వసాంభవద్యతః ॥
శాఖాభేదాస్తుతేహంవైదశపశ్చచవాజినామ్ । కణ్వద్వాస్తుమహాభాగాయాజ్ఞవల్క్యప్రకీర్తితాః ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే షష్ఠమోఽధ్యాయః.

[30

అథ తృతీయాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సామవేదతరోశ్చాఖా వ్యాసశిష్యస్సజైమినిః । క్రమేణయేనమైత్రేయ ! విభేదశ్శృణుతంమమ ॥ 1

సుమస్తుస్తస్యపుత్రోఽభూత్సుత్వాతస్యావ్యభూతుతః ।

అధీతవస్తాచైకై కాం సంహితాంతౌమహామతీ ॥

2

సహస్రసంహితాభేదం సుకర్మాతత్పుత్రస్తతః । చకారతంచతచ్చిష్యో జగ్రాహతేమహావ్రతౌ ॥ 3

హిరణ్యనాభఃకాసల్యః పాషిష్ఠిశ్చద్విజ్ఞోత్తమ ।

ఉదీచ్యాసామగాశ్చిష్యాస్తస్యపశ్చశతంస్మృతాః ॥

4

హిరణ్యనాభాత్తావత్యసంహితాయైర్ద్విజ్ఞోత్తమైః ।

గృహీతాస్తేపిచోచ్యస్తే షడ్జితైఃప్రాచ్యసామగాః ॥

5

లోకాక్షిఃకాముదిత్యైవ కక్షీవాకలాజ్ఞలిస్తథా ।

పాషిష్ఠిశ్చిష్యాస్తద్భేదైస్సంహితాబహుళీకృతాః ॥

6

హిరణ్యనాభశిష్యస్తుచతుర్వింశతిసంహితాః । ప్రోవాచకృతనామాసాశిష్యేభ్యస్సుమహామతిః ॥ 7

తైశ్చాపిసామవేదోఽసా శాఖాభిరహుళీకృతః ।

అథవాకామథోవక్ష్యే సంహితానాంసముచ్చయమ్ ॥

8

అథవకావేదంసమునిస్సుమస్తరమితద్యుతిః । శిష్యమధ్యాపయామాస కబంధసోఽపితద్విధా ।

కృత్వాతుదేవదశాకాయ తథాపథ్యాయదత్తవా ॥

9

దేవదశాశ్శిష్యాస్తుమేఘోబ్రహ్మబలిస్తథా । శౌలూయనిఃపిప్పలాదస్తథాన్యోద్విజనత్తమ ॥ 10

పథ్యస్యాపిత్రయశ్చిష్యాఃకృతాయైర్ద్విజనసంహితాః । జాబాలిఃకుముదాదిశ్చతృతీయశ్శానోద్విజః ॥

శానకస్తద్విధాకృత్వాదదావేకాంతబుధ్రవేద్యతీయాంసంహితాంప్రాదాతైస్థవాయచసంజ్ఞినే ॥

సైన్ధవాన్ముజ్జ్ఞేకేశశ్చాభినద్వేదంద్విధావునః । నక్షత్రకల్పావేదానాం సంహితానాంతథైవచ ॥ 18

చతుర్థాస్సాన్యదాక్షిరసశ్చాన్వికల్పస్తుపశ్చమః । శ్రేష్ఠాస్త్యధర్వణామేతేసంహితానాంవికల్పకాః ॥

అఖ్యానైశ్చాపుసాఖ్యానై గాఢాభికల్పశుద్ధిభిః । పురాణసంహితాంచశ్రీపురాణార్థవిశారదః॥

ప్రఖ్యాతోవ్యాసశిష్యోఽభూత్సుతోవై రోమహర్షణః ।

పురాణసంహితాంతస్మై దదౌవ్యాసోమహామతిః ॥ 16

సుమతిశ్చాగ్నివర్చాశ్చ మిత్రాయుశ్శాంసపాయనః ।

అకృతవ్రణోఽథసావణిః షట్పిష్యాస్తస్యచాభవః ॥ 17

కాశ్యపస్సంహితాకర్తా సావణిశ్శాంసపాయనః ।

రోమహర్షణికాచాన్యా తిస్యణాంమూలసంహితా ॥ 18

చతుష్టయేనాప్యేతేన సంహితానామిదంమునే ॥ 19

ఆద్యంసర్వపురాణానాంపురాణంబ్రాహ్మముచ్యతే । అష్టాదశపురాణానిపురాణజ్ఞాఃప్రచక్షుతే ॥ 20

బ్రాహ్మంపాద్మంవైష్ణవంచ శైవంభాగవతంతథా ।

తథాఽన్యంనారదీయంచ మార్కండేయంచసప్తమమ్ ॥ 21

అగ్నేయమిష్టమంచైవ భవిష్యన్నవమంస్మృతమ్ ।

దశమంబ్రహ్మనైవతం లైఙ్గమేకాదశంస్మృతమ్ ॥ 22

వారాహంద్వాదశంచైవ సాన్దంచాత్రత్రయోదశమ్ ।

చతుర్దశంచామనంచ కౌమంఘ్చదశంతథా ।

మూర్త్యంచగారుడంచైవ బ్రహ్మణ్డంచతతఃపరమ్ ॥ 23

సగేశ్వప్రతిసగేశ్వవంశమన్వస్తరాణిచ । సర్వేశ్వేతేషుకథ్యస్తేవంశానుచరితంచయత్ ॥ 24

యదేతత్తవమైత్రేయపురాణంకథ్యతేమయా । ఏతదైష్ట్యవసంజ్ఞంచైపాద్యస్యసమనస్తరమ్ ॥ 25

సగేశచప్రతిసగేశచ వంశమన్వస్తరాదిషు । కథ్యతేభగవాన్విష్ణురశేషీష్యేవగత్తమ ॥ 26

అజ్ఞానివేదాశ్చత్వారో మిమాంసాన్యాయవిస్తరః ।

పురాణంధర్మశాస్త్రంచ విద్యాప్యేతాశ్చతుర్దశః ॥ 27

ఆయుషేదోధనుషేదో గాఢర్వైవతేత్రయః ।

అథశాస్త్రంచతుర్థంచ విద్యాహ్యష్టాదశైవతాః ॥ 28

క్షేయాబ్రహ్మమాయఃపూర్వం తేభ్యోదేవమాయఃపునః ।

రాజమాయఃపునస్తేభ్యో ఋషిప్రకృతయత్రయః ॥ 29

ఇతిశాఖాస్సమాఖ్యాతాశ్చాఖాభేదాస్తథైవచ । కతాకరశ్చైవశాఖానాంభేదహేతుస్తవోదితః॥

సవకమున్వస్తరేపేవం శాఖాభేదాస్సమాస్సృతాః ॥ 81

ప్రాజాపత్యాశ్రుతినిత్యాతద్వికలాస్త్విమేద్విజ ॥ 82

ఏవంతవోదితంసవకంయత్పృష్టేహమిహత్వయా । మైత్రేయవేదసంబంధంకిమన్యత్కథయామి తే॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః, [83

అథ తృతీయాంశే సప్తమోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

యథావత్కథితంసర్వం యత్పృష్టేఽసిమయాగూరో ।

శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంచైకం తద్భవాప్రబ్రవీతుమే ॥ 1

సప్తద్విపానిపాతాశ్చవిధిశ్చనుమహామునే । సప్తలోకాశ్చయేఽస్తస్థాబ్రహ్మణ్ణస్యాస్యసర్వతః ॥ 2

ఘాలైస్సూక్ష్మైస్తథాసూక్ష్మసూక్ష్మైస్సూక్ష్మతరైస్తథా ।

ఘాలాఘ్నైస్సూక్ష్మతరైస్తేవ సర్వప్రాణిభిరావృతమ్ ॥ 3

అఙ్గశస్యాప్తమోభాగో నసోఽస్తిమనిస త్తమ । నసన్ద్రిప్రాణిసోయత్ర కర్మబంధనిబంధనాః ॥ 4

సవేఽవై తేవశంయాన్ద్రియమస్యభగవతోఽపి । ఆయుషోస్తేతతోయాన్ద్రియాతనాస్తత్ప్రచోదితాః ॥ 5

యాతనాభ్యుపరిధ్రష్టాదేవాద్యాప్యథయోనిషు । జస్తవఃపరివతశ్చేతాస్తాణామేషనిణాయః ॥ 6

సోహమిచ్ఛామిత్రచోఽఘ్నతుంయమస్యవశవతిశః । సభవన్ద్రిసరాయేనతత్కర్మకథయామలమ్ ॥ 7

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అయమేవమునేప్రశ్నోనకులేనమహాత్మనా । పృష్టఃపితామహఃప్రాహభీష్మోయ త్తచ్ఛ్రవణంప్రసమ్ ॥

శ్రీ భీష్మ ఉవాచ :—

పురామమాగతోవత్స ! సఖాకాశిఙ్గోద్విజః । సమామువాచపృష్టోఽవై మయాజాతిస్మరోమునిః ॥ 9

తేనాఖ్యాతమిదంసర్వమిథంచైతద్భవిష్యతి । తథాచతదభూద్వత్స ! యథోక్తిం తేనసమితా ॥ 10

సచపృష్టమయాభూయశ్శ్రద్ధధానేనవై ద్విజః । యద్యదాహసతద్దృష్టమన్యథాహిమయాక్యచిత్ ॥

ఏకదాతుమయాపృష్టమేతద్యన్యవతోదితమ్ । ప్రాహకాశిఙ్గోవిప్రస్సృతావతస్యమునేవచః ॥ 12

జాతిస్మరేణకథితోరహస్యఃపరమామమ । యమకింకరయోరోఽభూత్సంవాదస్తంబ్రవీమి తే ॥ 13

స్వపురుషమభీషీత్యపాశహస్తం వదతియమఃకిలతస్యకణణమూలే ।

పరిహరమధునూదనప్రపన్నాః ప్రభురహమన్యన్యణాంనవైష్టవానామ్ ॥ 14

- అహమమరగణాదిః తేనధాత్రా యమఇతిలోకహితాహితేనియుక్తిః ।
హరిగురువశగోస్మిన్సత్యతప్తః ప్రభవతినంయుమనేమమాపిష్ఠః ॥ 15
- కటకమరుకుకణికాదిభేదైః కనకమభేదమపీవ్యతేయతైకమ్ ।
సురపశుమనుజాదికల్పనాభివాఙ్విరఖిలాభిరుదీప్యతేతతైకః ॥ 16
- క్షీతిరలపరమాణవోఽనిలాస్తే పునరపియాన్వియతైకతాంధరిత్యా ।
సురపశుమనుజాదయస్తథాఽస్తే గుణకలుషేణసనాతనేనతేన ॥ 17
- హరిమమరగణాదితాక్షిప్తమ్ ప్రణమతియఃపరమాథతోహిమత్వః ।
తమపగతనమస్తపావబద్ధం వ్రజ పరిహృత్యయథాఽగ్నిమాజ్యసిక్తమ్ ॥ 18
- ఇతియమవచనంవిశమ్యపాశీ యమపురుష స్తమువాచధర్మరాజమ్ ।
కథయమమవిభోస్సుమస్తథాతుభవతిహరేఖలుయావ్యశోఽన్యథక్తః ॥ 19

యమ ఉవాచ :—

- నచలతినిజధర్మవణిలోయస్సమమతిరాత్మసుహృద్విపక్షపక్షే ।
నహరతినచహన్తికించదువైస్సితమనసంతమవేహివిష్ణుభక్తమ్ ॥ 20
- కలికలుమమలేనయస్యనాత్మా విమలమతేమాలిన్కృతస్తమేనమ్ ।
మనసికృతజనాదానంసునువ్యం నతతమవేహిహరేరతీవధక్తమ్ ॥ 21
- స్ఫటికగిరిశిలామలఃకృష్ణవిష్ణుమనసిన్మణాంకృచ్ఛమత్సరాదిదోమః ।
నహితుహిసమయూఖరశ్మిపుష్టే భవతిహుతాశనదీప్తిజప్రతాపః ॥ 22
- విమలమతిరమత్సరఃప్రకాస్తశ్శుచిచరితోఽఖలనత్త్వమిత్రభూతః ।
ప్రియహితవచనోఽస్తమానమాయో వసతిసదాహృదితస్యవాసుదేవః ॥ 23
- వసతిహృదిసనాతనేచతస్త్రిభవతిపునూజగతోఽన్యసౌమ్యరూపః ।
క్షీతిరసమతిరమ్యమాత్మనోఽస్తః కథయతిచాకుతయైవసాలవౌతః ॥ 24
- హృదియదిభగవాననాదిరాస్తే హరిరసిక్ఖిగదాధరోఽవ్యయాత్మా ।
తదఘమఘవిఘాతకర్తృభిన్నం భవతికథంసతిచార్థకారమకే ॥ 25
- యమనియమవిఘాతకల్మషాణామనుదినమచ్యుతసక్తమానసానామ్ ।
అపగతమదమానమత్సరాణాం వ్రజభటదురతరేణమానవానామ్ ॥ 26
- కనకమపిరహస్యవేత్త్యబుద్ధ్యా తృణమివయస్సమవైతివైపరస్యమ్ ।
భవతివభగవత్సన్యచేతాఃపురుషవరంతమవేహివిష్ణుభక్తమ్ ॥ 27
- హరిపరధనంనివాన్విజస్తూన్వదతితథాఽన్యతనిష్ఠురాయశ్చ ।
అశుభజనితదుర్మదస్యపుంసః కలుషమతేహృదితస్యనాస్త్యనస్తః ॥ 28

- ససహతిపరసంపదంవినిష్టాం కలుషమతిఃకురుతేసతామసాధుః ।
 నయజతినదదాతియశ్చసంతం మనసినతస్యజనాదానోఽధమస్య ॥ 29
- పరమనుహృదితాన్తవేకశత్రే సుతతనయాపితృమాతృభృత్యవగే ॥
 శతమతిరుపయాతీయోఽధాత్మస్థాం తమధమచేష్టమవేహినాస్యభక్తమ్ ॥ 30
- అశుభమతిరసత్రవృత్తిసక్తస్సతతమనార్యకుశీలసంగమత్తః ।
 అనుదినకృతపాపబన్ధకైః పురుషపశుసహివాసుదేవభక్తైః ॥ 31
- సకలమిదమహంచవాసుదేవః పరమపుమాపరమేశ్వరస్సవకః ।
 ఇతిమతిరచలాభవత్యనస్తే హృదయః తేవజతాన్విహాయమారాత్ ॥ 32
- కమలనయనవాసుదేవవిష్ణో ధరణిధరాచ్యుతశబ్దచక్రపాణే ।
 భవశరణమితీరయన్తియేవై త్యజభటదూరతరేణతానపాపా ॥ 33
- వసతిమనసియస్యసోఽవ్యయాత్మా పురుషవరస్యసతస్యదృష్టిపాతే ।
 తవగతిరథవామమాస్తిచక్రప్రతిహతవీర్యబలస్యసోఽన్యలోక్యః ॥ 34

కాళిజ్ఞ ఉవాచ :—

- ఇతినిజభటశాసనాయదేవో రవితనయస్సకిలాహధర్మరాజః ।
 మమకథితమిదంచతేనతుభ్యం కురువర ! సమ్యగిదంమయాపిచోక్తమ్ ॥ 35

భీష్మ ఉవాచ :—

- నకులైతస్యమాఖ్యాతంపూర్వం తేనద్విజన్మనా । కళిజ్ఞదేశాదభ్యేత్యప్రియతామమహాత్మనా ॥ 36
- మయాప్యేతద్విధాన్యాయ్యంసమ్యగ్వత్సరవోదితమ్ । యథావిష్ణుమ్మతేనాన్యత్ప్రాణంసంసారసాగరే
 కింకరాదణ్డపాశౌవానయమోనచయాతనాః । సమథాన్తస్యయన్యాత్మాకేశవాలమ్బవస్సదా ॥ 38

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- ఏతన్మృనేసమాఖ్యాతంగీతంవై వస్వతేనయత్ । త్వత్ప్రశ్నానుగతంసమ్యక్కిమస్యత్కథయామితే ।
 ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే సప్తమోఽధ్యాయః [39

అథ తృతీయాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

- భగవద్భగవాదేవస్సంసారవిజగీషుభిః । సమాఖ్యాహిజగన్నాథో విష్ణురారాధ్యతేయథా ॥ 1
- ఆరాధితాచ్చగోవిందారాధనపరైరన్తరైః । యత్రాప్యత్యేఫలంశ్రోతుంతచ్చేచ్ఛామిమహామునే ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

యత్పుచ్చతిభవానేతత్సగరేణమహాత్మనా । ఔర్వఃప్రాహయథాపుష్టస్తస్మేనిగదతశ్చ ॥ 3-
సగరఃప్రణిపత్యేదమార్వంపప్రచ్చభాగవత్ ॥ విష్ణురారాధనోపాయసంబంధంమునిసత్తమ ॥ 4-
ఫలంచారాధితేవిష్ణో యత్సంసామభిజాయతే । సచాహపుష్ట్యయత్రైతత్సైత్రేయాఖిలంశృణు ॥ 5

ఔర్వ ఉవాచ :—

భౌమంమనోరథంస్వగతం స్వగీవన్ద్యంచయత్పదమ్ ।

ప్రాప్నోత్యాదితేవిష్ణో నివాణమపిచోత్తమమ్ ॥

6

యద్యదిచ్చతియావచ్చఫలమారాధితేఽచ్యుతే । తత్తదాప్నోతిరాజేంద్రీ భూరిస్త్వబ్రహ్మసాహ ॥ 7

యత్పుచ్చసిభూపాల కథమారాధ్యతేహిసః । తదిదంసకలంతుభ్యం కథయామినిబోధమే ॥ 8

వణాశ్రమాచారవతా పురుషేణపరఃపుమా ॥ విష్ణురారాధ్యతేపథానాన్యస్తత్తోషకారకః ॥ 9

యజ్ఞాయజ్ఞాయజత్యేనం జపత్యేనంజపన్నమ్ ।

ఘ్నంస్తథాఽన్యాహినస్త్యేనం సర్వభూతోయతోహరిః ॥

10

తస్మాత్పుదాచారవతా పురుషేణజనాదకః । ఆరాధ్యతేస్త్వవణోక్షధర్మానుష్ఠానకారిణా ॥ 11

బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రశ్చపృథివీపతే । స్వధర్మతత్పరోవిష్ణుమారాధయతినాన్యథా ॥ 12

పరాపవాదంపైశున్యమన్తరంచసభావతే । అన్యోద్వేగకరంయశ్చ తోష్యతేతేనకేశవః ॥ 13

పరదారపరద్రవ్యపరహింసాసుయోఽతిమ్ । సకరోతిపుమాభూప ! తోష్యతేతేనకేశవః ॥ 14

సతాజయతినోపాన్తిప్రాణినోనానదీహతే । యౌమమహ్యేమనుష్యేన్ద్రీ తోష్యతేతేనకేశవః ॥ 15

దేవద్విజగుర్యాణాయశ్శుశ్రూషాసుసగోద్యతః । తోష్యతేతేనగోవిందః పురుషేణసరేశ్వర ॥ 16

యథాత్మనిదపుత్రేషుసర్వభూతేషుస్తథా । హితకామోహరిస్తేనసర్వదాతోష్యతేనుఖమ్ ॥ 17

యస్యరాగాదిగోషేణ నదుష్టంనృపమానసమ్ । విశుద్ధచేతసావిష్ణుస్తోష్యతేతేనసర్వదా ॥ 18

వణాశ్రమేషుయేధర్మాశ్శాస్త్రోక్తాన్తపసత్తమ । తేమతిష్ఠన్నరోవిష్ణుమారాధయతినాన్యథా ॥ 19

సగర ఉవాచ :—

తదహంశ్రోతుమిచ్ఛామివణాధర్మానకేశవతః । తథైవాశ్రమధర్మాంశ్చద్విజవర్యబ్రహ్మితా ॥

ఔర్వ ఉవాచ :—

బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం శూద్రాణాంచయథాశ్రమమ్ ।

త్వమేకాగ్రమతిథూత్యా శృణుధర్మార్థమయోదితా ॥

21

దానందద్యాద్యజేద్యేవా యజ్ఞైస్సాన్వధ్యాయతత్పరః

నిత్యోదకీభవేద్విప్రః కుర్యాచ్ఛాన్తిపరిగ్రహమ్ ॥

22

వృత్త్యథాంయాజయేచ్ఛాన్యాసన్యాసథ్యాపయేత్తథా ।

కుర్యాత్ప్రతిగ్రహదానం శుక్లాథాన్న్యాయతోద్విజః ।

28

సర్వభూతహితంకుర్యాన్నాహితంకస్యచిద్విజః । మైత్రీసమస్తభూతేషుబ్రాహ్మణస్యోత్తమంధనమ్ ॥

గ్రాష్ట్రరత్నచపారక్యేనముబుద్ధిభావేద్విజః । ఋతావభిగమఃపత్న్యంశస్యతేచాస్యపాథివ ॥ 29

దానానిదద్యాదిచ్ఛాతోద్విజేభ్యఃక్షత్రియోపిహి । యజేతవివిధైర్వాజైరధీయేతచపాథివః ॥ 26

శస్త్రాజినోమహీరతూప్రవరాతస్యజీవికా । తత్రాపిప్రథమీకల్పే పృథివీపరిపాలనమ్ ॥ 27

ధరిత్రీపాలనేనైవ కృతకృత్యానరాధిపః । భవన్నిస్సృపతేరంతా యతోయజ్ఞాదికర్మణామ్ ॥ 28

దుష్టానాంశాసనాద్రాజా శిష్టానాంపరిపాలనాత్ ।

ప్రాప్నోత్యభిమతాలోకా వణాసంస్థాంకరోతియః ।

29

పశుపాల్యంచవాణిజ్యంకృషీంచమనుజేశ్వర । వైశ్యామణివికాంబ్రహ్మదదాలోకపితామహః ॥

తస్యాప్యధ్యయనంయజ్ఞోదానంధర్మశ్చశస్యతే । నిత్యవైమిత్తికాదీనామనుష్ఠానంచకర్మణామ్ ॥ 31

ద్విజాతీసంశ్రయంకర్మతాదభ్యంతేనసోఽణమ్ । క్రయవిక్రయజైవాపిధనైఃకారూఢ్యవేనవా ॥

దానంచదద్యాచ్ఛాద్రోపిపాకయజ్జేర్యజేతచ । పితృ్యాదికంచనైస్సర్వంశూద్రఃకుపీతతేనవై ॥ 33

భృత్యాదిభరణాథాన్యాసర్వేషాంచపరిగ్రహః । ఋతుకాలాభిగమనంస్వదారేషుమహీపతే ॥ 34

దయాసమస్తభూతేషు తిథితూనాతిమానితా । సత్యంశౌచమనాయాసో మజ్జశంప్రియవాదితా ॥ 35

మైత్ర్యస్పృహతథాతద్వదకావణ్యంసరేశ్వర ।

అసనూయాచసామాన్యా వణానాంకథితాగుణాః ॥

36

ఆశ్రమాణాంచసర్వేషామేతేసామాన్యలక్షణాః ।

గుణాన్స్తథాఽపిధర్మాంశ్చ విప్రాదీనామిర్మాశ్శృణు ॥

37

తూత్రంకమణ్ద్విజస్యోక్తం వైశ్యకమూతథాఽఽపది ।

రాజస్యస్యచవైశ్యోక్తం శౌద్రకమూనవైతయోః ॥

38

సామర్థ్యే సతితత్త్వాబ్యముభాబ్యామపిపాథివ । తదేవాపదికతావ్యంసకుర్యాత్కర్మసంకరమ్ ॥

ఇత్యేతేకథితారాజా వణాధర్మామయారతవ ।

ధర్మానాశ్రమిణాంసమ్యగ్బువతోమేనిశామయ ॥

40

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే శ్రీరీయాంశే అష్టమోఽధ్యాయః.

శ్రీ.

అథ తృతీయాంశే నవమోఽధ్యాయః.

భార్య ఉవాచ :—

బాలఃకృతోపనయనో వేదాహరణతత్పరః । గురుగోపేవసేద్భూష ! బ్రహ్మచారీసమాహితః ॥ 1
 శౌచాచారవతాత్రకార్యంశుశ్రూషణంగురోః । వ్రతానిచరతాగ్రాహ్యోవేదశ్చకృతబుద్ధినా ॥ 2
 ఉభేనన్యైరవింభూష ! తథైవాగ్నింసమాహితః । ఉపతిష్ఠేత్తథాకుర్యాద్ధురోరప్యభివాదనమ్ ॥ 3
 స్థితేతిష్ఠేద్వ్రజేద్యాతే నీవైరాసీతచాసతి । శిష్యోగురోన్మూలపత్రేష్ఠ ప్రతికూలంససంచరేత్ ॥ 4
 తేనైవోక్తఃపరేద్వేదం నాన్యచిత్తఃపురస్థితః । అనుజ్ఞాతంచభిక్షాన్నమన్నీయాద్దురుణాతరః ॥ 5
 అవగాహేదపఃపూర్వమాచార్యేణావగాహితాః । సమిజ్జలాదికంచాన్యకాల్యంకాల్యముపానయేత్ ॥
 గృహీతగ్రాహ్యవేదశ్చతతోనుజ్ఞామవాప్యవై । గాహాగ్ధ్యమావిశేత్ప్రాజ్ఞోనిష్ఠున్నగురునిష్క్రూతిః ॥
 విధినాఽవాప్తదారస్తు ధనం ప్రాప్యస్వకర్మణా । గృహాథకార్యమఖలం కుర్యాద్భూషాలశక్తిరః ॥
 నివాసేనవిత్రానచక్షాయజ్ఞేదేవాంస్తథాఽతిథీః ।

అన్నైముఃసీంశ్చస్వాధ్యాయైరపత్యేనప్రజాపతిమ్ ॥ 9

బలికమణాచభూతాని వాత్సల్యేనాఖలంఽగత్ ॥

ప్రాప్నోతిలోకాఃపురుషో నిజకమణసమాజితాత్ ॥ 10

భిక్షాభుజస్తుయే కేచిత్పరివ్రాజ్యహ్మచారిణః । తేష్యత్రైవప్రతిష్ఠస్తే గాహాగ్ధ్యంతేనవైపరమ్ ॥
 వేదాహరణకార్యేణ తీర్థసన్నాయచప్రభో । అట నివసుధాంవిప్రాః పృథివీదక్షనాయచ ॥ 12
 అని కేతాహ్యనాసోరాయత్రసాయంగృహోస్తుయే । తేహంగృహస్థాస్త్యైహంప్రతిష్ఠాయోనిరేవచ ॥
 తేహంస్వాగతదానాదివక్తవ్యంమధురింశృప । గృహగతానాంఽద్యాచ్చశయనాసనభోజనమ్ ॥ 14
 అతిధిర్యస్యథగ్నాశో గృహోబ్రుతినివరతే । సదత్త్వాదుష్కృతంతస్మైపుణ్యమాదాయగచ్ఛతి ॥
 అవజ్ఞానమహంకారో దమ్బుత్వైచగృహేనరతః । పరితాపోపఘాతోచ పారుష్యంచనశస్యతే ॥ 16

యస్తుసమ్యక్కరోత్యేవం గృహాథఃపరమంవిధిమ్ ।

సవశబద్ధవిముక్తోఽసౌ లోకానాప్నోత్యనుత్తమాత్ ॥ 17

వయఃపరిణతౌరాజకృతకృత్యోగృహోశ్రమీ । పుత్రేషుభార్యాంనిషీప్యవనంగచ్ఛేత్సహైవవా ॥
 పణామూలఫలాహరః కేశశ్శక్ర్రుజటాధరః । భూమిశాయీభవేత్తత్రమునిస్సర్వాథానిస్సృహః ॥
 చర్మకాశకుతైఃకుర్యాత్పరిధానోత్తరీయకే । తద్వత్త్రిషవణంన్నానం శస్త్రమన్యనరేశ్వర ॥ 20
 దేవతాభ్యచానంహోమస్సర్వాభ్యాగతపూజనమ్ । భిక్షాబలిప్రదానంచశస్త్రమన్యనరేశ్వర ॥ 21
 వన్యన్నేహేనగాత్రాణామభ్యజ్ఞశ్చాన్యశశస్యతే । తవశ్చరస్యరాజేద్ధ్రీ ! శీతోష్ణాదిసహిష్టుతా ॥ 22

- యస్త్యేతానియతశ్చర్యాం చానప్రథశ్చరేస్తునిః ।
 నదహత్యగ్నివద్దోషాః జయేల్లోకాంశ్చకాశ్వతాః ॥ 23
- చతుర్థశ్చాశ్రమోభిక్షోః ప్రోచ్యతేయోమనీషిభిః ।
 తస్యస్వయావంగదతో మమశ్రోతుంస్మపాహాసి ॥ 24
- పుత్రద్రవ్యకశత్రేషుత్యక్తస్నేహానరాధిప । చతుర్థమాశ్రమస్థానంగచ్ఛేన్నిధూతమత్సరః ॥ 25
- త్రైవగీకాం స్త్యజేత్సర్వానారమ్భానవనీవతే । విత్రానిషుసమామిత్రస్సమస్తేష్యేవజన్తుషు ॥ 26
- జరాయుజాణ్ణజాదీనాం వాజ్మనఃకర్మభిఃకవ్చిత్ ।
 యుక్తఃకుర్వీతసన్ద్రోహం సవఃసంగాంశ్చవజాయేత్ ॥ 27
- ఏకరాత్రస్థితిగ్రామే పశ్చరాత్రస్థితిఃపురే । తథాతిష్ఠేద్యథాప్రీతిర్ద్యోహానాప్యభిజాయతే ॥ 28
- ప్రాణయాత్రానిమి త్రంచవ్యక్తోరేభుక్తవజ్జనే । కాలేప్రకస్తవణానాంభిక్షాధంపర్యటేద్గృహాః ॥
 కామఃక్రోధస్తథాదర్పలోభమోహదయశ్చయే ।
 తాంసుదోషాపరిత్యజ్య పరివ్రాన్తిమహామోహవేత్ ॥ 30
- అభయంసర్వభూతేభ్యోదత్త్వాయశ్చరతేమునిః । తస్యాపిసర్వభూతేభ్యోనభయంవిద్యతేకవ్చిత్ ॥
 కృత్యావేగ్నిహోత్రంస్వకరీరసంస్థం శారీరమగ్నింస్వముఖేజహోతి ।
 విప్రస్తుభైర్దోషగతైర్వావిభిశ్చిత్తాగ్నినాం (చింతాగ్నినా) సప్రజతిస్సలోకాః ॥ 32
- మాత్రాశ్రమంయశ్చరతేయథోక్తం శుచిస్సుగంకల్పితబుద్ధియుక్తః ।
 అనిష్ఠనంజ్యోతిరివప్రశాంతం సుబ్రహ్మలోకంశ్రయతేద్విజాతిః ॥ 33
- ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే సవమోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే దశమోఽధ్యాయః

సగర ఉవాచ :—

- కథితంచాతురాశ్రమ్యం చాతుర్వక్యక్రియాస్తథా ।
 పుంసఃక్రియామహంశ్రోతుమిచ్ఛామిద్విజనత్తమ ॥ 1
- నిత్యాంనైమిత్తికాంకామ్యాం క్రియాంపుంసామశేషతః ।
 నమాఖ్యాహిభృగుశ్రేష్ఠ ! ధర్మజ్ఞోహ్యసిమేమతః ॥ 2

ఔర్య ఉవాచ :—

- ఋణేభ్యదుక్తంభవతా నిత్యనైమిత్తికాశ్రితమ్ । తదహంకథయిష్యామి శృణుష్యైకమనామమ ॥ 3
- జాతస్యజాతకర్మాదిక్రియాకాణ్డమశేషతః । పుత్రస్యకుర్వీతపితాశ్రాద్ధంచాభ్యుదయాత్మకమ్ ॥ 4

- యుగ్మాంస్తుప్రాజ్ఞుభాన్విప్రా భోజయేన్మనుజేశ్వర ।
 యథాత్మప్తిస్తథాకుర్యాద్ దైవంపిత్ర్యంద్విజన్మనామ్ ॥ 5
- దధ్నాయవై స్సబదనై మిత్రాణాం పితౄన్మదాయుతః ।
 నాన్దీముఖేభ్యస్తీర్థేన దద్యాద్ దైవేనపాధివ ॥ 6
- ప్రాజాపత్యేనవాసర్యముపచారంప్రదక్షిణమ్ । ప్రకున్వీతతథాఽశేషవృద్ధికాలేషుభూపతే ॥ 7
- తతశ్చనామకుర్వీత పితైవదశ మేఽహని । దేవపూర్వంనరాఖ్యంహి శర్మవర్మాదీసంయుతమ్ ॥ 8
- శర్యేతిబ్రాహ్మణస్యోక్తం వర్యేతిక్షత్రసంశ్రయమ్ ।
 గుప్తదాసాత్మకంనామ ప్రశస్తంవైశ్యకూద్రయోః ॥ 9
- నాథకహీనంనచాశస్త్రం నాపశబ్దయుతంతథా ।
 నామజల్యంజగుప్సవన్నామకుర్యాత్సమాక్షరమ్ ॥ 10
- నాతిదీఘంనాతిహ్రస్వం నాతిగుర్యక్షరాన్వితమ్ ।
 సుఖోచ్చార్యంతుతన్నామ కుర్యాద్యత్రవణాక్షరమ్ ॥ 11
- తతోఽనస్తరసంస్కారసంస్కృతోగురువేశ్మని । యథోత్తవిధిమాశ్రిత్యకుర్యాద్విద్యాపరిగ్రహమ్ ॥
 గృహీతవిద్యోగురవేదత్త్వాచగురుదక్షిణమ్ । గావాన్ఘృమిచ్ఛభూపాలకుర్యాద్దారపరిగ్రహమ్ ॥
 బ్రహ్మచర్యేణవాకాలం కుర్యాత్సంకల్పపూర్వకమ్ ।
 గురోశ్శుశ్రూషణంకుర్యాత్తత్పుత్రాదేరథాపివా ॥ 14
- వైఖానసోవాసిధివేత్సవిరాడథవేచ్ఛయా । పూర్వంసంకల్పితంయాదృక్తావృక్కుర్యాన్మహిపతే ॥
 వక్షేరేకగుణాంభార్యాముద్వహేత్రిగుణస్వయమ్ ।
 నాతికేశామకేశాంవా నాతికృష్ణాంనపిఙ్గళామ్ ॥ 16
- నిసగఁతోఽధికాఙ్గాంవా న్యూనాఙ్గాంవాపినోద్వహేత్ ।
 నావిశుద్ధాంసరోమాంవా కులజాంవాఽతిరోగిణీమ్ ॥ 17
- నదుష్టాండుష్టవాక్యాంవా వ్యక్తిసీంపితృమాతృతః । నశ్చశ్రువ్యజ్ఞనవతీం నచైవపురుషాకృతిమ్ ॥
 నఘఘృకరస్వరాంత్రామాం తథాకాకస్వరాంనచ ।
 నానిబద్ధేక్షణాంతద్యద్వృత్తాక్షీంనోద్వహేద్భుధః ॥ 19
- యస్యాశ్చర్పరోమశేజఙ్ఘే గుశ్ఘాయస్యాస్తథోన్నతౌ ।
 గణ్డయోఃకూబరౌయస్యా హసన్త్యాస్తాంచనోద్వహేత్ ॥ 20
- గాతియాక్షుచ్ఛవింపాద్ధుకరజామరుదేక్షణామ్ । ఆపీనహస్తపాదాంచనకన్యాముద్వహేద్భుధః ॥ 21
- నవామనాంనాతిదీఘాంనోద్వహేత్సంహతభ్రువమ్ । నచాతిచ్ఛిద్రదశనాంనకరాళముఖీంసరః ॥
 పశ్చమింమా తృపతూచ్ఛ పితృపతూచ్ఛసప్తమీమ్ ।
 గృహస్థశ్చోద్వహేత్కన్యాం న్యాయేనవిధినాన్మప ॥ 23

బ్రాహ్మదైవస్తథైవావః ప్రాజాపత్యస్తథాసురః ।

గాంధర్వరాక్షసౌచాన్యైశ్చైవశాచశ్చాప్తమోఽధమః ॥

24

ఏతేషాంయస్యయోధ్యో వణాన్యైక్తోమహామేధిః ।

కువీతదారగ్రహణం తేనాస్యంపరివజాయేత్ ॥

25

సధర్మచారిణీంప్రాప్య గాహాన్ధ్యంసహితస్తయా ।

సముద్వహేద్దదాత్మేతత్సమ్యగూహంమహాత్మలమ్ ॥

26

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే దశమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః.

సగర ఉవాచ :—

గృహస్థస్యసదాచారంశ్రోతామిచ్ఛామ్యహంమునే!లోకాదస్మాత్సర్వస్మాచ్ఛ్చయమాతిష్ఠన్నహీయతే॥

బౌర్వ ఉవాచ :—

శ్రూయతాంప్రథివీపాల! సదాచారస్యలక్షణమ్ । సదాచారవతావుంసా జితేలోకావృభావవి ॥2

సాధవఃక్షీణగోమాస్తు సచ్ఛబ్దస్సాధువాచకః । తేషామాచరణంయత్తు సదాచారస్యఉచ్యతే ॥ 3

సప్తమోఽధమనవప్రజానాంపతయస్తథా । సదాచారస్యవత్తారకతాకరశ్చమహీపతే ॥ 4

బ్రాహ్మేముహూర్తఃఉత్థాయ మనసామతిమాన్నమ్ ।

విబుధశ్చిస్తయేద్ధమమథంచాప్యవిరోధిసమ్ ॥

5

అపీడయాతయోకామముధయోరపిచిస్తయేత్ । దృష్టాదృష్టావినాశాయత్రివగ్సమదశకః ॥

పరిత్యజేదధికామా ధర్మవీడాకరాన్మప । ధర్మమప్యసుఖోదకం లోకవిద్విష్టమేవచ ॥

7

తతఃకాల్యంసముత్థాయ కుర్యాన్మూత్రంనరేశ్వర ! ॥

8

నైఋత్యామిషవిత్సేవమతీత్యాభ్యధికంభువః!దూరాదావసథాన్మూత్రంపురిషంచవిసజాయేత్ ॥

పాదావసేచనోచ్చిష్టే ప్రక్షిపేన్నగృహాగ్నే !

10

ఆత్మచ్ఛాయాంతరుచ్ఛాయాం గోసూర్యాగ్నస్థినిలాంస్తథా ।

గురుద్విజాతీంశ్చబుధో నమేహీతకదాచన ॥

11

సశృష్టేసస్యమధ్యేవా గోవ్రజేజనసంసగి । నవత్నానిననద్యాదితీర్థేషుపురుషషుధా ॥

12

నాపునైవాంధసస్తీరేసశ్మశానేసమాచరేత్ । ఉత్సగ్గంవైపురిషస్యమూత్రస్యచవిసజాసమ్ ॥

ఉద్బుభోదివామూత్రంవిపరీతముఖోనిశి । కుర్వీతానాపప్రాజ్ఞోమాత్రోత్సగ్గంచపాథివ ॥

తృణైరాస్తీర్యవసుథాం వస్త్రప్రావృతమస్తకః । తిష్ఠేన్నతిచిరంతత్రనైవకించిదుదీరయేత్ ॥ 15

వల్మీకమూషికోఽథాతాం మృదంగాస్తజలత్తథా ।

శౌచావశిష్టాం గోహచ్చ నాదద్యాల్లేపసంభవామ్ ॥

16

అణుప్రాణ్యుపపన్నాంచహలోఽథాతాంచపాథివ । పరిత్యజేన్మృదస్త్వైత్తాస్సుకలాశ్చైవసాధనే ॥

ఏకాలిన్దేగుదేలిస్రదశవామకరేవుప । మాస్తద్వయేనస్తచాన్యా మృదిశ్చైవోపపాదితాః ॥ 18

అచ్ఛేనాగస్థసేనజలేనాబుద్భదేనచ । ఆచామేచ్చమృదంగాభూయస్తదాదద్యాత్సమాహితః ॥ 19

నిష్పాదితాఽశ్చౌచస్తుపాదావభ్యుత్థ్యవైపునః । త్రిపిబేత్సలింగతేనతథాద్విఃపరిమూజకయేత్ ॥

శీఘ్రాణ్యనితతఃఖాని మూఢాఃసంచసమాలభేత్ ।

బాహూనాభించతోయేన హృదయంచాపిసంస్పృశేత్ ॥

21

స్వాచాస్తశ్చతతఃకుర్యాత్సమానేశప్రసాధనమ్ ।

ఆదశాఽజ్ఞసమాజ్ఞల్యదూర్వాద్యాలమ్బనానిచ ॥

22

తతస్త్వవణాధమేణవృత్త్యథకంచసాజకనమ్ । కువీతశ్రుతిసంపన్నోయజేచ్ఛపృథివీపతే ॥

సోమసంస్థావావిస్సంస్థాఃపాకసంస్థాశ్చసంస్థితాః । ధనేయశోమనుష్యాణాంయతేతాలోధనాజకనే ॥

నదీనదరతాకేషు దేవఖాతరతేషుచ । నిత్యక్రియాధకంస్నాయిత గిరిప్రస్రవణేషుచ ॥ 25

కూపేషూద్ధృతతోయేన స్నానంకువీతవాభువి ।

స్నాయితోద్ధృతతోయేన హృదవాభువ్యసంభవే ॥

26

శుచివస్త్రధరస్నాన్నితోదేనసికపితృతపణమ్ । తేషామేవహితీర్థేనకువీతసుగమాహితః ॥ 27

త్రిరపఃప్రీణనాథాకాయదేవానామపవజకయేత్ ।

తథసికాంయథాన్యాయం సకృచ్ఛాపిప్రజాపతేః ॥

28

శిత్వాణాంప్రీణనాథాకాయత్రిరపఃపృథివీపతే । శితామహేధ్యశ్చతథాప్రీయేత్ప్రపితామహాకా ॥

మాతామహాయతత్ప్రితే తత్ప్రితేచసమాహితః ।

దద్యాత్ప్రేతేణతీర్థేన కామ్యంచాన్యచ్ఛృణుష్యమే ॥

30

మాత్రేప్రమాత్రేతస్మాత్రే గురుపత్నైశ్చతథాన్మప ।

గురవేమాతులాదీనాం స్థిగ్గమిత్రాయభూభుజే ॥

31

ఇదంచాపిషపేదమ్బుదద్యాదాత్మేచ్ఛయాన్మప । ఉపకారాయభూతానాంకృతదేవాదితపణమ్ ॥

దేవాసురాస్తధాయతూనాగాగన్ధవకరాక్షసాః । విశాచాగుహ్యాకాస్త్రిధాఃకూశ్మాణ్డాస్తరపఃఖిగాః ॥

జలేనరాభూనిలయావాయ్వాధారాశ్చృషస్తపః । తృప్తిమేతేనయాన్త్యాశుమద్దైతేనామ్బునాఖలాః ॥

సృకేషుసమస్తేషుయాతనాసుచయేస్థితాః । తేషామూష్యానామైతద్దీయతేనలిలంమయా ॥ 35

యేబాన్ధవాబాన్ధవాయే హ్యన్యజన్మనిబాన్ధవాః ।

తేతృప్తిమఖిలాయాన్తయేచాన్మృత్యోఽమ్బుకాజ్ఞీణాః ॥

36

యత్రక్వచనసంస్థానాం త్సుతృప్తిప్రసహతాత్మనామ్ ।

ఇదమాష్యానంయాయ మయాదత్తంతిలోదకమ్ ॥

37

- కామ్యోదకప్రదానంతే మయైతత్కథితం నృప । యద్దత్వాప్రీత్య తే తస్య సుష్యస్య కలంజగత్ ॥
- జగదాప్యాయనోద్భూతం పుణ్యమాప్నోతి చానఘ ॥ 38
- దత్త్వా కామ్యోదకం సమ్యగేతేభ్యశ్చద్ధయాద్విజః ।
- ఆచమ్య చ తతో దద్యాత్సూర్యాయ సలిలాంజలిమ్ ॥ 39
- స మోవివస్వతే బ్రహ్మభాస్వతే విష్ణుతే జనే । జగత్సవిత్రే శుచయే సవిత్రే కర్మదాయినే ॥ 40
- తతో గృహాచానం కుర్యాదభీష్టసురపూజనమ్ । జలాభిషేక్తైః పుష్పైశ్చ పూపాద్యైశ్చ నివేదయైః ॥
- అపూర్వమగ్నిహోత్రం చ కుర్యాత్ప్రక్షాల్నమేతే నృప ॥ 42
- ప్రజాపతిం సముద్దిశ్య దద్యాదాహుతిమాదరాత్ ।
- గృహేభ్యః కాశ్యపాయాథ తతోఽనుమతయేక్రమాత్ ॥ 43
- తచ్ఛేషం మణి కేఘ్నీపజన్యాభ్యాంక్షిపేత్తతః ।
- ద్వా రేథాతువిధాతుశ్చ మధ్యే చ బ్రహ్మణఃక్షిపేత్ ॥ 44
- గృహస్య పురుషవ్యాఘ్రు ! దిగ్దేవా సపిమీశ్వరు ॥ 45
- ఇంద్రియధమరాజాయ వరుణాయ తథేంద్రవే । ప్రాచ్యాదిమబుధో దద్యాద్ధృతశేషాత్మకం బలిమ్ ॥
- ప్రాగుత్తరేచ దిగ్భాగేదన్వస్తరిబలింబుధః । నివశేద్దైవ్యదేవంచకమేకుర్యాదతః పరమ్ ॥ 47
- వాయవ్యాం వాయవేదిక్షు సమస్తాసురథాఽనితమ్ ।
- బ్రహ్మణే చాస్తరితాయ భానవేచక్షిపేద్బలిమ్ ॥ 48
- విశ్వేదేవా విశ్వభూతాంస్తథా విశ్వపతిం పితౄణాం । యత్యోణాం చ సముద్దిశ్య బలిం దద్యాన్నరేశ్వర ॥
- తతోఽన్యదన్నమాదాయ భూమిభాగే శుశాంబుధః ।
- దద్యాదశేషభూతేభ్యస్సేచ్యయా తత్సమాహితః ॥ 50
- దేవా మనుష్యాః పశవో వయాంసి సిద్ధాశ్చ యతోరగదైత్యసంఘాః ।
- ప్రేతాః పిశాచాస్తరవస్సమస్తా యేచాన్నమిచ్ఛంతి మయాఽత్ర సత్తమ్ ॥ 51
- పిపీలికా కీటపరిభ్రాతాద్యా బుభుక్షీతాః కమే నిబన్ధబధ్ధాః ।
- ప్రయాస్తుతే తృప్తిమిదం మయాఽన్నం తేభ్యో నిసృష్టం సుఖినోభవన్తు ॥ 52
- యేషాం సమాతానానానబన్ధునైవావాన్నసిద్ధినః తథాఽన్యదస్తి ।
- తత్తృప్తయేఽన్నం భువిద త్తమేతత్త్రేయాస్తుత్పత్తిం ముదితాభవన్తు ॥ 53
- భూతాని సర్వాణి తథాన్నమేతదహంచ విష్ణునః యతోఽన్యదస్తి ।
- తస్మాదహం భూతనికాయ భూతమన్నం ప్రయచ్ఛామి భవాయ తేషామ్ ॥ 54
- చతుర్దశశోభూతగణో య ఏష స్తత్రస్థితాయేఽఖలభూతసంఘాః ।
- తృప్త్యర్థమన్నం హి మయా నిసృష్టం తేషామిదం తేషుదితాభవన్తు ॥ 55

ఇత్యుచ్చార్జ్యనరోదద్యాదన్నంశ్రద్ధాసమన్వితః ।

భువిభూతోపకారాయ గృహీసర్వాశ్రయాయతః ॥

56

శ్వచన్ద్రాలవిహంగానాం భునిదద్యా త్రతోఽరః । యేచాన్యేపతితాః కీచిదపుత్రాభువిమానవాః ॥ 57

తతోగోదోహమాత్రంవై కాలంతిష్ఠేద్గృహే స్తరే ।

అతిథిగ్రహణాథాయ తదూధ్యంవాయథేచ్ఛయా ॥

58

అతిథింత్రసంప్రాప్తం పూజయేత్సాగ్తాదిना । తదాసప్రదానేన పాదప్రక్షాలనేనచ ॥ 59

శ్రద్ధయాచాన్నదానేనప్రియప్రశ్నోత్తరేణచ । గచ్ఛతశ్చానుయానేఽప్రీతిముత్పాదయేద్గృహీ ॥ 60

అజ్ఞాతకులనామానమన్యతస్సముపాగతమ్ । పూజయేదతిథింసమ్యక్ వై కగ్రామసివాసిసమ్ ॥ 61

అకించనమసంబంధమన్యచేశాదుపాగతమ్ । అసంభోజ్యాతిథింభుజ్జ్వాభోక్తుకామంప్రవశ్యధః ॥ 62

స్వాధ్యాయగోత్రచరణమపుష్ట్యాచరథాకులమ్ ।

హిరణ్యగర్భబుధ్యారం మన్యేతాభ్యాగతంగృహీ ॥

63

పిత్రధణంచాపరంవిప్రమేకమస్యాశయేన్నృప । తద్దేశ్యంవిదితాచారసంభూతింపాశ్చయజ్ఞకమ్ ॥

అన్నాగ్రంచసముద్భృత్య హస్తకారోపకల్పితమ్ ।

నిర్వాపభూతంభూపాల ! శ్రోత్రియాయోపపాదయేత్ ॥

65

దద్యాచ్చభిక్షుత్రితయం పరివ్రాడ్భహ్నుచాణామ్ ।

ఇచ్ఛయాచబుధోదద్యాద్విభవేనత్యవారితమ్ ॥

66

ఇత్యేతేధియః ప్రోక్తాః ప్రాగుక్తాభిక్షవశ్యయే చతురః పూజయన్నేతాన్ సకుకృచ్ఛాచ్ఛ్రముచ్యతే

అతిథియాన్యభగ్నశోగృహేత్ప్రతినివశతే । సతస్త్వైదుష్కృతందత్త్వాపుణ్యమాదాయగచ్ఛతి ॥

ధాతాప్రజాపతిశ్చక్రోవహ్నివః సుగణోఽర్యమా । ప్రవిశ్యాతిథిమేతేనై భుజ్జ్వాతేన్నంనరేశ్వర ॥ 69

తస్మాదతిథిపూజాయాం యతేతసతతంనరః । సకేవలమఘంభుజ్జ్వాయోభుజ్జ్వాతిథింవినా ॥

తతస్త్వైవాసిసిందుఃఖం గర్భిణీంవృద్ధబాలకాన్ ।

భోజయేత్సంస్కృతాన్నేన ప్రథమంచరమంగృహీ ॥

71

అభుక్తవత్సవై తేషుభుజ్జ్వాభుజ్జ్వాక్తే సదుష్కృతమ్ । మృతశ్చగత్యానరకంశ్లేష్మభుజ్జ్వాతేనృప ॥

అన్నాతాశీమలంభుజ్జ్వాక్తే అజపఃపూయశోణితమ్ ।

అసంస్కృతాన్నభుజ్జ్వాత్రం బాలాదేఃప్రథమంశకృత్ ॥

73

అహోమీచక్రిమీభుజ్జ్వాక్తే అదత్త్వావిషమశ్శుతే ॥

74

తస్మాచ్ఛృణువస్వాక్షేప్తగ్రాహణాభుజ్జ్వాతవై గృహీ । భుజ్జ్వాతశ్చయాథాపుంసఃపాపబద్ధోనజాయతే ॥ 75

ఇహచారోగ్యమతులం బలవృద్ధిస్తథానృప । భవత్యనిష్ఠశాన్తిశ్చ వైఽపఃకాభిచారతః ॥ 76

స్నాతోయథావత్కృత్వాచ దేవపీఠేత్పరపణమ్ । ప్రశస్తరత్నపాణిస్తు భుజ్జ్వాతప్రయతోగృహీ ॥

కృతేషవేహుతేవహ్నాశుద్ధవస్త్రధరోన్మప । దత్త్వాఽతిథిభ్యోవిప్రేభ్యోగురుభ్యోస్సంక్రితాయచ ।

పుణ్యగన్ధధరశ్చ స్తమాల్యధారీనరేశ్వరః ॥

78

నైకవక్త్రధరోనాద్రక్షాపాణిపాదోనరేశ్వర । విశుద్ధవదనఃప్రీతో భుజ్జీతనవిదిబ్జుభః ॥

79

ప్రాబ్జుభోదబ్జుభోవాపినచై వాన్యమనానరః । అన్నప్రత స్తంపభ్యంచప్రాక్షీతంప్రాక్షణోదతైః ॥
నకుత్సితాహృతంనైవజానుప్యావదసంస్కృతమ్ । దత్త్యాతుభుజ్ కైశిష్టేభ్యఃక్షుధితేభ్యస్తథాగృహీమ్ ॥

ప్రతస్తశుద్ధపాత్రేషు భుజ్జీతానుపిణోన్మప ॥

82

నాసద్విసంస్థితేపాత్రే నాదేశేచనరేశ్వర । నాకాలేనాతిసంకీర్ణే దత్త్యాగంచనరోఽగ్నయే ॥

83

మద్రాభిమన్వితంశస్తం నచపద్యపితంస్మప । అన్యత్రఫలమూలేభ్యశ్శుష్కశాఖాదికాత్తథా ॥

84

తద్వద్ధరితకేభ్యశ్చ గుడభక్షేభ్యఏవచ । భుజ్జీతోద్ధృతసారాణి నకదాచిన్నరేశ్వర ! ॥

85

నశేషంపురుషోఽశ్నీయాదన్యత్రజగతీపతే ! । మధ్వముబ్బదధిసర్పిభ్యశ్చక్తుభ్యశ్చవివేకవాన్ ॥

అశ్నీయాత్తన్యయోభూత్వాపూర్వంతుమధురంరసమ్ । లవణామ్లాతథామధ్యేకాతిక్తాదికాంస్తతః ॥

ప్రాద్ధృవంపురుషోఽశ్నీయాన్మధ్యేచకఠినాశనమ్ । అన్తేపునద్రక్షవాశీచ బలారోగ్యేనముచ్చతి ॥

అనిద్వ్యంభక్షయేన్నిత్యం వాగ్యతోఽన్నమకుర్తుయత్ ।

పశ్చిగ్రాసంమహామానం ప్రాణాద్యాప్యాయనాయతత్ ॥

89

భుక్త్యాసమ్యగథాచమ్యప్రాబ్జుభోదబ్జుభోపివాయదావత్పునరాచామేత్పాణీప్రక్షాళ్యమూలతః ॥

స్వస్థఃప్రశాంతచిత్తస్తు కృతాననపరిగ్రహః । అభీష్టదేవతానాంతు కుర్వీతస్మరణంనరః ॥

91

అగ్నిరాప్యాయేధాతుంపాథివంపవనేరితః । దత్తావకాశంనభసాజరయత్వస్తుమేనుఖమ్ ॥

92

అన్నంబలాయమేభామేరపామగ్న్యనీలస్యచ । భవత్సేవత్పరిణతంమమాస్త్యవ్యాహతంనుఖమ్ ॥

ప్రాణాపానసమానానాముదానవ్యానయోస్తథా ।

అన్నంపుష్టికరంచాస్తు మమాప్యవ్యాహతంనుఖమ్ ॥

94

అగస్తిగ్నిర్బుడబానలశ్చ భుక్తంమయాఽన్నంజరయత్వశేషమ్ ।

సుఖంచమేతత్పరిణామజాతం యచ్ఛత్వరోగంమమచాస్తుదేహీ ॥

95

విష్ణుస్సరుష్టేద్రియదేహదేహీ ప్రధానభూతోభగవాన్యతైకః ।

సత్యేనతేనాత్మమశేషమన్నమారోగ్యదగమేపరిణామమేతు ॥

96

విష్ణురితాతత్తైవాన్నం పరిణామశ్చపైతథా । సత్యేనతేనమేభుక్తం జీర్యత్వన్నమిదంతథా ॥

97

ఇత్యుచ్చార్యస్వహస్తేన పరిమాజ్యకాతఘోదరమ్ ।

అనాయాసప్రదాయాని కుర్యాత్కర్మాణ్యరద్ధితః ॥

98

సచ్చాస్త్రాదివిరోదేన సన్దాగాదవిరోధినా । దినంసయేత్తత్సంధ్యాముపతిష్ఠేత్సమాహితః ॥

99

దినాంతసంధ్యాంసూర్యేణ పూర్వామృతైర్యతాంబుధః ।

ఉపతిష్ఠేద్యథాన్యాయ్యం సమ్యగాచమ్యపాథివ ! ॥

100

సర్వకాలముపశానంసంధ్యయోఃపాథివేష్యతే । అన్యత్రసూతకాశౌచవిభ్రమాతురభీతితః ॥

101

సూర్యేణాభ్యుదితోయశ్చ త్యక్తస్సూర్యేణవాస్వజమ్ ।

అశ్వత్రాతురభావాత్తు వ్రాయశ్చిత్తీయతేనరః ॥ 102

తస్మాదనుదితేనూర్యేసముత్థాయమహీపతే । ఉపతిష్ఠేన్నరస్సంధ్యామస్వపంశ్చనాస్తజామ్ ॥ 103

ఉపతిష్ఠత్తివై సంధ్యాంయేనపూర్వాంపశ్చిమామ్ । వ్రజన్తితేదురాత్మానస్తామిద్రంనరకంస్థమ్ ॥

పునఃపాకముపాదాయసాయమప్యవసీపతే । వైశ్వదేవనిమిత్తంవై పత్నాన్యసాధణంబలింహరేత్ ॥

తత్రాపిశ్యపచాదిభ్యస్తథైవాన్నవిసజ్జనమ్ ॥ 106

అతిథించాగతంతత్రస్వశక్త్యాపూజయేద్భుధః । పాదశౌచాసనప్రహ్వస్వాగతోక్త్యాచపూజతమ్ ।

తతశ్చాన్నప్రదానేన శయనేనచపాథివ ॥ 107

దివాఽతిథాతువిముఖే గతేయత్పాతకంస్థమ్ । తదేవాష్టగుణంపుంసాం సూర్యోధేవిముఖేగతే ॥

తస్మాత్సృష్టశక్త్యా రాజేన్ద్రసూర్యోధమతిథింనరః । పూజయేత్పూజితేతస్మిన్పూజితాస్సర్వతేవతాః ॥

అన్నశాకామ్బుదానేనస్వశక్త్యాన్తిథియేత్పుమామ్ । శయనప్రస్తరమహీప్రదానైరథవాపితమ్ ॥

కృతపాదాదిశౌచశ్చ భుక్త్యాసాయంతతోగృహీ ।

గచ్ఛేచ్ఛయ్యామస్సుటితామపిదారుమయాంస్థమ్ ॥ 111

నావిశాలాంసవైభగ్నాం నాసమాంమలినాంసచ ।

సచజన్తమయాంశయ్యామధితిష్ఠేదనాస్తృతామ్ ॥ 112

ప్రాచ్యాందిశిశిరశ్చస్త్రంయూమ్యాయామథవాన్తమ్ । సదైవస్వపతఃపుంసోవిపరీతంతురోగదమ్ ॥ 113

ఋతాపుషమశ్చస్తస్సృష్టత్వాన్యమవసీపతే । పున్నామక్షేమశుభేకాలేశ్యేష్టాయుగ్మానురాత్రిషు ॥

నాద్యూనాంతుత్రియంగచ్ఛేన్నాతురాంసరజస్వలామ్ ।

నానిష్ఠాంసప్రకుపితాం నాప్రశస్తాంసగుణిణీమ్ ॥ 115

నాదక్షిణాంనాన్యకామాం నాకామాంనాన్యయోషితమ్ ।

క్షుత్తామాంనాతిభుక్తాంవా స్వయంవైభిగ్నైర్జయేతః ॥ 116

స్తూతప్రసృగ్ధధృత్ప్రీతో నాధ్మాతఃక్షుధితోఽపివా ।

సకామస్సానురాగశ్చ వ్యవాయంపురుషోవ్రజేత్ ॥ 117

చతుర్దశశ్రష్టమిదైవ అమావాస్యైధపూర్ణిమా ।

పర్వాణ్యేతానిరాజేన్ద్రా! రవిసంక్రాంతిరేవచ ॥ 118

తైలస్త్రీమాంసభోగీచసవేపీతేషువై పుమామ్ । విష్ణూత్రభోజనంనామప్రియాతినరకంమృతః ॥

అశేషపర్వస్యేతేషుతస్మాత్సంయమిభిబుధైః । భౌవ్యంసచ్చాత్రువేదేజ్యాభ్యానజప్యపరైర్నరైః ॥

నాన్యయోనావియోనానా నోపయుక్తౌషధస్తథా ।

దేవద్విజగురూణాంచ వ్యవాయీ నాశ్రయేథవేత్ ॥ 121

వైత్యచత్వరథీర్థేషు వైవగోష్ఠేచతుష్పథే । వైవశ్మశానోపవసే సలిలేషుమహీపతే ! ॥ 122

ప్రక్షపర్వస్వశేషేషు నైవభూపాల ! సంధ్యయోః ।

గచ్ఛేద్వ్యవాయంమనసా సమూత్రోచ్ఛరసిడితామ్ ॥

123

పర్వస్వభిగమోనిన్ద్యో దివాపాపప్రసోనృప ! భువిరోగాదహోన్మాణామప్రశస్తోఽలకాయే ॥ 124

పరదారాన్నగచ్ఛేత మనసాపికథంచన । కిమువాచాస్థిబద్ధోఽపి తేషునా స్తివ్యవాయినామ్ ॥ 125

మృతోనరకమభ్యేతిహీయ తేఽత్రాపిచాయుషః । పరదారరతిఃపుంసాముధయత్రాపిభీతిదా ॥ 126

ఇతిమత్వాస్వదారేషుబుతుమశ్శుబుద్ధోఽప్రజేత్ । తథోక్తనోషహీనేషుసకామేవ్వస్మతావపి ॥ 127

ఇతి శ్రీనిష్ఠపురాణే తృతీయాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

ఔర్య ఉవాచ :—

దేవగోబ్రాహ్మణాన్సద్ధవృద్ధాచార్యాన్స్తథాఽచఃయేత్ ।

ద్వికాలంచసమేతసంధ్యామగ్నినుపచరేత్తదా ॥

1

సదాఽనుపహతేవస్త్రే ప్రశస్తాశ్చతథామధిః । గాఢదానిచరత్సాని బిభృయాత్ప్రయతోన్మప ! ॥

ప్రస్నిగ్ధామలకేశశ్చసుగంధశ్చారువేషధృత్ । సితాస్సుమనసోహృద్యా బిభృయాచ్ఛనరస్యదా ॥ 3

కించిత్పరస్వంసహకేన్నాల్పమప్యప్రియంవదేత్ ।

ప్రియంచనాన్పుత్రంబ్రూయాన్నాన్యనోమానుషీరయేత్ ॥

4

నాన్యప్రియంతథానైరం రోచయేత్పురుషపథ ।

సదుష్టంయూనమారోహేష్కూలచ్ఛాయాన్సంశ్రయేత్ ॥

5

విద్విష్టపతితోన్మత్తబహునై రాతికీటకైః । బద్ధకీవధఃకీధత్కక్షుద్రాన్పుతకఢైస్సహ ॥

6

తథాఽతివ్యయశీలైశ్చ పరివాదరతైశ్చపైః । బుద్ధోమైత్రింసకుర్వీతి నైకఃపథానమాప్రజేత్ ॥ 7

నావగాహేజ్జలాఘస్య వేఽముక్తేనరేశ్వర । ప్రసీప్తంవేశ్యనవిశేన్నారోహేచ్ఛిఖరంతరోః ॥ 8

సకుర్యాద్దస్త్రసంఘుషణం సకృష్టియాచ్ఛనాసికామ్ ।

నాసంపుతముఖోఽబృష్మేచ్ఛాన్యసకాసావివజయేత్ ॥

9

నోఽప్రహాసేత్సత్కృష్టంచనముఖేత్ప్రవనంబుధః । సఖాన్నఖాదయేచ్ఛిన్ద్యాన్నతృణంసమహింలిఖేత్ ॥

సశ్శశ్రుభక్షయేల్లోప్తంసమృద్ధియాద్విచక్షణః । జ్యోతింవ్యమేధ్యశస్తాని నాభివీక్షేతచప్రభో ॥ 11

సగ్నాంపరత్రియంచైవసార్యంచాస్తమయోదయే ! సహుంకుర్యాచ్ఛువంపై వశవగన్ధోహిసోమజః ॥

చతుష్పథంచైత్యతరుంశ్మశానోపపనానిచ । దుష్టస్త్రీసన్నికషణంచ వజయేన్నిశిసవదా ॥ 13

పూజ్యదేవద్విజజ్యోతిశ్చాయానాతిక్రమేద్బుధః ।

నైకశూన్యాటవీగచ్ఛేన్నచశూన్యగృహేవసేత్ ॥

14

- కేశాస్థికణ్ఠకామేధ్యబలిధన్యుతుమాంస్తథా । స్నానాద్రక్షధరణీంనైవమరతఃపరివజ్జయేత్ ॥ 15
- నానార్యానాశ్రయేత్కాంశ్చిన్నజిహ్వంరోచయేద్బుధః ।
ఉపసవేచ్ఛనవ్యాళాంశ్చిరంతిష్ఠేన్నచోభితః ॥ 16
- అతీవజాగరస్వప్నా తద్వత్సానాసనేబుధః । ననీవేతతథాశయ్యాం వ్యాయామంచనరేశ్వర ॥ 17
- దంష్ట్రీణశ్శుక్లీణశ్చైవ ప్రాజ్ఞోదూరేణవజ్జయేత్ ।
అవశ్యాయంచరాజేస్థి పురోవాతాతపాతథా ॥ 18
- సన్నయాన్నస్యవేన్నగోనైవోపస్పృశేద్బుధః ।
ముక్తకచ్ఛశ్చనాచామేద్దేవాద్యచాశ్చవజ్జయేత్ ॥ 19
- హోమదేవాచనాద్యాసుక్రియాస్వాచమనేతథా । నైకవస్త్రప్రవతేతద్విజవాచనికేజపే ॥
నాసమజ్ఞసశీలైస్తు సహసీతకదాచన । సద్వృత్తసన్నికషోహి క్షుణ్ణాధామపిశస్యతే ॥ 21
- విరోధంనోత్తమైర్గచ్ఛేన్నాధమైశ్చసదాబుధః । వివాహశ్చవివాదశ్చతుల్యశీలైశ్చ పేష్యతే ॥ 22
- నారథేకలింప్రాజ్ఞశ్శుష్కనైరంచవజ్జయేత్ ।
అత్యల్పహానిస్సేధవ్యా నైరేణాథాగమంత్యజేత్ ॥ 23
- స్నాతోనాక్లెనినిమాజేత్సాన్నినశాట్యానపాణినా ।
సచనిధూనయేత్కేశానాచామేచ్ఛవనోచ్ఛితః ॥ 24
- పాదేననాక్రమేత్పదంపూజ్యాభిముఖంచయేత్ । శయ్యాసనేసరోరగ్రేభజేతవినయాన్వితః ॥ 25
- అపసవ్యంసగచ్ఛేచ్ఛదేవాగారచతుష్పథాః । మజ్జశ్యపూజ్యాంశ్చతథావిపరీతాన్నదక్షిణమ్ ॥ 26
- సోమాకాగ్న్యమ్భువాయూనాం పూజ్యానాంచసంముఖమ్ ।
కుర్యాత్ప్రీతవనవిష్ణూత్రసముత్సర్గంచపణ్డితః ॥ 27
- తిష్ఠన్నమూత్రయే తద్వత్సన్ధానంనైవమూత్రయేత్ ।
క్షేప్యవిష్ణూత్రరక్తాని సవదైవసలభయేత్ ॥ 28
- క్షేప్యశిష్టాణాంత్సర్గో నాన్నకాలేపశస్యతే । బలిమజ్జలజప్యాదా సహోమేనమహాజనే ॥ 29
- యోషితోనావమన్యేత సచాసాంవిశ్వసేద్బుధః । ననైవేష్యాభవేత్త్రాసునధిక్కుర్యాత్కదాచన ॥
మజ్జశ్యపుష్పరత్నాదిపూజ్యానసభివాద్యచ । ననిష్క్రామేద్గృహాత్ప్రవిజ్ఞస్సదాచారపరోనరః ॥ 31
- చతుష్పథంచమస్కుర్యాత్కాలేహూమపరోభవేత్ ।
దీనాసభ్యుద్ధరేత్సాధూనుపాసీతబహుశ్రుతాః ॥ 32
- దేవపీఠపూజకస్సమ్యక్పితృపిండోదకప్రదః ।
సత్కర్తాచాతిథీనాయః సలోకానుత్తమావ్రజేత్ ॥ 33
- హితంమితంప్రియంకాలే వశ్యాత్పాదోఽభిభాషతే ।
సయాతిలోకానాహ్లాదహేతుభూతాన్నపాక్షయాత్ ॥ 34

ధీమాఃప్రీమాఃక్షమామ్యుక్తో హ్యస్తికోవిసయాన్వితః

విద్యాభిజనవృద్ధానాం యాతిలోకాననుత్తమాః ||

35

అకాలగజికాతాదాతు పవనస్వితౌచకాదిషు | అనధ్యాయంబుధుకుర్యాదుపరాగాదికేతనా || 36

శమంసయతియఃక్రద్ధాఃసవబస్థురమత్సరి | భీతాశ్వాసనకృత్సాధుస్సగఃస్తస్త్వాకంఘలమ్ ||

వమాతపాదికేఫత్రీదణ్డీరాత్ర్యటపీషుచ | శరీరత్రాణకామోవై సోపానత్కస్సదావ్రజేత్ || 38

నోధ్వంసతిర్యగ్దూరంవానిరీక్షాపర్యటేద్బుధః | యుగమాత్రమహీపృష్ఠంనరోగచ్ఛేద్విలోకయత్ ||

దోషహేతునశేషాంశ్చ వశ్యాత్మాయోనిరస్యతి |

తస్యధర్మాధఃకామానాం హానివాఽల్పాపిజాయతే ||

40

సదాచారరతఃప్రాజ్ఞోవిద్యావినయశిక్షితః | పాపేఽప్యపాపఃపశుషే హ్యభిధత్తేప్రియాణియః |

మైత్రీద్రవాస్త్రకరణస్తస్యముక్తిఃకరేఫీతా ||

41

యేకామక్రోధలోభానాంవీరరాగానగోచరే | సదాచారస్థితాస్తేషామనుభావైధృతామహీ || 42

తస్మాత్సత్యంవదేత్ప్రాజ్ఞోయత్సరవీరికారణమ్ | సత్యంయత్సరదుఃఖాయతత్రమానవరోధవేత్ ||

ప్రియముక్తంహితంనైతదిమత్వానతద్వదేత్ |

శ్రేయస్తత్రహితంవాచ్యం యద్యప్యత్యస్తమప్రియమ్ ||

44

ప్రాణినాముపకారాయయదేవేహపరత్రచ | కమణామనసావాచాతదేవమతిమోహచేత్ || 45

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః

కౌవల ఉవాచ :

సచేలస్యపీతుఃస్నానంజాతేపుత్రేవిధీయతే | జాతకమకతథాకుర్యాచ్ఛాద్ధమభ్యుదయంచయత్ || 1

యుగ్మాదేవాంశ్చపిత్ర్యాంశ్చ సమ్యక్సవ్యక్రమాద్విజః |

పూజయేద్భోజయేచ్ఛైవ తిన్దనానాస్యమానసః ||

2

దధ్యక్షతైస్సబదైఃప్రాజ్ఞుభోదజ్ఞుభోఽపివా | దేవతీర్థేననైష్ఠ్ఠాదద్యాత్కాయేనవాస్యప || 3

నాస్తిముఖఃపితృగణస్తేనశ్రాద్ధేనపాధికవ | ప్రియతేతత్తుకర్తవ్యం పురుషైస్సనకవృద్ధిషు || 4

కన్యాపుత్రవివాహేషుప్రవేశేషుచవేశ్యనః | నామకమణిబాలానాంచూడాకమాదికేతనా || 5

సీమన్తోన్నయనేనైవపుత్రాదిముఖదశకనే | నాస్తిముఖంపితృగణంపూజయేత్ప్రయతోగృహీ ||

పితృపూజాక్రమఃప్రోక్తోవృద్ధావేషసమాసరతః | శ్రూయతామవసీపాలప్రేతకమక్రియావిధిః || 7

ప్రేత దేహంశుభై స్సాన్వై స్థాపితంస్రగ్వీభూషితమ్ ।

దగ్ధాగ్రామాద్భహిస్సాన్వత్వా సచేలాస్సలిలాశయే ॥

8

యత్రతత్రస్థితాఽయేతదముకాయేతివాదినః । దక్షిణాభిముఖాదమ్యభాగధవాస్సలిలాజ్జలిమ్ ॥

9

ప్రవిష్టాశ్చసమంగోభిగ్రామంసక్షత్రదశకనే । కటకమకతతఃకుర్యభూమాప్రస్తరశాయినః ॥

దాతవ్యోనుదినంపిణ్ణఃప్రేతాయభువిపాథివ । దివాచభక్తంభోక్తవ్యమమాంసంమనుషకభ ॥

దినానితానిచేచ్ఛాతః కతకవ్యంద్విజభోజనమ్ ।

ప్రేతస్తృప్తిం తథాయాతి బధువర్కణభుజ్జతా ॥

12

ప్రథమేహ్నితృతీయేహ్నిసప్తమేనవమేతథా । వస్త్రత్యాగబహిస్సాన్వనేకృత్వాదద్యాత్రిలోదకమ్ ॥

చతుర్థేహ్నితతఃకుర్యదస్థినంచయనంనృప । తదూర్ధ్వమజసంస్పృశన్సపిణ్ణానామపీష్యతే ॥

14

యోగ్యాస్సర్వక్రియాణాంతుగుహానసలిలాస్తథా । అనులేపనపుష్పాదిభోగాదన్యత్రపాథివ ॥

15

శయ్యాసనోపభోగశ్చ సపిణ్ణానామపీష్యతే ।

భస్మాస్థిచయనాదూర్ధ్వం సంయోగోనతుయోషితామ్ ॥

16

బాలదేశాస్తరథేవ పతితేచమునామృతే । సద్యశ్శృచంతథేచ్ఛాతో జలాగ్నైర్బద్ధనాదిషు ॥

మృతబర్ధోదశకాహనికులస్యాన్నంసభుజ్యతే । దానంప్రతిగ్రహోయజ్ఞస్సాన్వధ్యాయశ్చనివతతే ॥

18

విప్రస్థైర్మతద్వాదశాహం రాజన్యస్యాప్యశౌచకమ్ ।

అధమాసంతువై శ్యస్య మాసంశూద్రస్యశుద్ధయే ॥

19

అయుజోభోజయేత్కామంద్విజానస్తేతతోదినే । దద్యాద్దభేకషుపిణ్ణంచప్రేతాయోచ్చిష్టసన్నిధౌ ॥

వార్యాయశప్రతోదాస్తు దణ్డశ్చద్విజభోజనాత్ ।

స్పృష్టవ్యోఽనస్తరంవక్షాశ్శుద్ధ్యేరంతేతతఃక్రమాత్ ॥

21

తతస్సన్విణధర్మాయే విప్రాదీనాముదాహృతాః ।

తాకకవీతపుమాజీవేన్నిజగమాజనైస్తథా ॥

22

మృతాహనిచకతకవ్యమేకోద్దిప్తమతఃపరమ్ । ఆహ్వనాదిక్రియానైవనియోగరహితంహితత్ ॥

ఏకోఘ్నోస్తత్రచారవ్యస్తశ్చైవైకపవిత్రకమ్ । ప్రేతాయపిణ్ణోదాతవ్యోభుక్తవత్కుద్విజాతిషు ॥

24

ప్రశ్నిశ్చతత్రాభిరతియోజమానద్విజన్మనామ్ । అక్షయ్యమముకస్యేతి వక్తవ్యంవిరతేతిథా ॥

ఏకోద్దిప్తమయోధమణిధిమావత్సరాత్స్మృతః । సపిణ్ణేకరణంతస్మి కాలేరాశేన్ద్రితచ్ఛృణు ॥

ఏకోద్దిప్తవిధానేన కార్యంతదపిపాథివ । సంవత్సరేఽధష్టపేవా మాసివాద్యాదశేఽహ్నితత్ ॥

27

తిలగన్ధోదక్షై యుక్తం తత్రపాత్రచతుష్టయమ్ ।

పాత్రంప్రేతస్యతత్రైకం పైత్రంపాత్రత్రయంతథా ।

సేచయేత్పితృపాత్రేషు ప్రేతపాత్రంశృప ! త్రిషు ॥

28

29

తతఃపితృత్వమాపన్నేతస్మిన్ప్రేతేమహీపతే । శ్రాద్ధధర్తైరశేషైస్తుతత్పుర్వానచయేత్పితౄన్ ॥

పుత్రఃపాత్రఃప్రపాత్రోవా భ్రాతావాభ్రాతృసంతతిః ।

సపిండసంతతిర్వాపి క్రియాహంనృప । జాయతే ॥ 81

తేమామభావేనవేషాం సమానోదకసంతతిః । మాతృపక్షసపిండేన సంబంధాయేజలేనవా ॥ 82

కులద్వయేపిహోద్భిన్నేస్త్రీభిఃకార్యాన్యపక్రియాః । పితృమాతృసపిండైస్తుసమానసలిలైస్తథా ॥

సంఘాతాస్తస్మిన్వైవాపికార్యాఃప్రేతస్యతాఃక్రియాః । ఉత్పన్నబన్ధోఽథ్వాద్వాకారయేదవసీపతిః ॥

పూర్వాఃక్రియామధ్యమాశ్చ తథావైహోత్రరాఃక్రియాః ।

త్రిప్రకారాఃక్రియాస్యేతాస్తాసాంభేదంశృణుష్వమే ॥ 85

ఆదాహవార్యాయుధాదిస్సౌఖ్యాద్యన్తాస్తుయాఃక్రియాః ।

తాఃపూర్వామధ్యమామాసి మాస్యేకోద్దిప్తసంష్టితాః ॥ 86

ప్రేతేపితృత్వమాపన్నే సపిండేకరణాదను ।

క్రియస్తేయాఃక్రియాఃపైత్ర్యః ప్రోచ్యంతేతాన్యహోత్రరాః ॥ 87

పితృమాతృసపిండైస్తు సమానసలిలైస్తథా । సంఘాతాన్తగతైవాపి రాజ్ఞావాసనహరిణా ॥ 88

పూర్వాఃక్రియాస్తుకథావ్యాః పుత్రాద్యైరేవహోత్రరాః ।

దాహిత్రైవాన్యపక్రేష్ఠ । కార్యాస్తత్తనయైస్తథా ॥ 89

మృతాహనిచకథావ్యాస్త్రీనామప్యత్రరాఃక్రియాః । ప్రశిసంవత్సరంరాజన్యేకోద్దిప్తివిధానతః ॥

తస్మాదుత్తరసంజ్ఞాయాఃక్రియాస్తాశృణుపాథివ । యదాయదాచకథావ్యావిధినాయేనవాసఘ ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః [41

అథ తృతీయాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః

శ్లోక ఉవాచ —

బ్రహ్మేంద్రోరుద్రనాసత్యసూర్యాగ్నివసుమరుతాః ।

విశ్వేదేవాపితృగణాన్వాయాంసిమనుజాఃపశూన్ ॥ 1

సరీసృపానృషిగణాన్యచ్చానృదృభృతసంజ్ఞితమ్ । శ్రాద్ధంశ్రద్ధాన్వితఃకుర్వప్రీణయత్యఖిలంజగత్ ॥

మాసియాన్యసితేపక్షేపశ్చదశ్యాంసరేశ్వర । తథాప్తకానుకంఠితకాయూత్కాలాశృణుష్వమే ॥

శ్రాద్ధాహంమూగతంద్రవ్యంవిప్రమథవాద్విజమ్ । శ్రాద్ధంకుంభితవిష్ణువ్యతీమాతేయనేతథా ॥

విషువేచాపిసంప్రాప్తే గ్రహణేశశిసూర్యయోః । సమస్తేష్యపిభూపాల ! రాశివ్యక్తేచగచ్ఛతి ॥ 5

నక్షత్రగ్రహపీడాను దుష్టస్వప్నావలోకనే । ఇచ్ఛాశ్రాద్ధాని కుర్వీత సవసన్యాగమేతథా ॥ 6

అమావాస్యాయదామైత్రవిశాఖాస్వాతియోగినీ ।

శ్రాద్ధేఽపితృగణస్తృప్తిం తదాఽఽన్నోత్సవ్వాపికోమ్ ॥

7

అమావాస్యాయదాపుష్యే రాద్రేఽథక్షేపునవహసా ।

ద్వాదశాబ్జంతదాత్మప్తిం ప్రయాన్తిపితరోఽచితాః ।

8

వాసవాజైకపాదక్షేపితృణాంతృప్తిమిచ్ఛతామ్ ।

వారుణీచాప్యమావాస్యా దైవానామపిదులభా ॥

9

సవస్త్వక్షేప్యమావాస్యాయదై తేష్వననీపతే । తదాతుత్పత్తిదంత్రాధ్యంపితృణాంశృణుచాపరమ్ ॥

గీతంసత్కుమారేణయదై భాయమహత్త్వనే । పృచ్ఛతేపితృభక్తాయప్రశ్రయావసతాయచ ॥ 11

సనత్కుమార ఉవాచ :—

నైశాఖమాసస్యచయా తృతీయా నవమ్యసౌకాతికశుక్లపక్షే ।

నభస్యమాసస్యతుకృష్ణపక్షే త్రయోదశీపంచదశీచమాఘే ॥

12

ఏతాయుగాద్యాఃకథితాపురాణైరనస్తపుణ్యాస్థిభయశ్చతస్రః ।

ఉపప్లవేచస్త్రీమసారవేశ్చ త్రివ్యష్టకాస్యప్రయనద్యయేచ ॥

13

పానీయమప్యత్రతిలై విమిశ్రం దద్యాత్పితృభ్యఃప్రయతోమనుష్యః ।

శ్రాద్ధంకృతం తేనసమాసహస్రం రహస్యమేతత్పితరోవదన్తి ॥

14

మాఘానీతేపంచదశీకదాచిదుపైతియోగంయదివారుణేన ।

ఋక్షేణకాలస్యపరఃపితృణాం నవ్యాల్పపుణ్యైస్సృణుహ । లభ్యతేహ ॥

15

కారేధనిష్ఠాయదినామతస్మిన్ భవేత్తుభాపాల ! తదాపితృభ్యః ।

దత్తంజలాన్నంప్రదదాతిత్వప్తిం వహ్నియంతంతస్కులజై మహానుష్యైః ॥

16

తత్రైవచేద్భాద్రపదాస్తుపూర్వాః కారేయదాతత్త్రియతేపితృభ్యః ।

శ్రాద్ధంపరాంతృప్తిముపేత్యతేన యుగంసహస్రంపితరస్సవన్తి ॥

17

గ్లాంశతద్రూంయమునాంవిపాశాం సరస్వతీంనైమిశగోమతీంవా ।

తథాఽనగాహ్యోచానమాదరేణ కృత్యాపితృణాందురితానిహన్తి ॥

18

గాయన్తిచైతత్పితరఃకదాను వహ్నిమహాత్మప్తిమివాప్యభూవ ! ।

మాఘానీతాన్తేశుభతీర్థతోయేయాన్యామత్వప్తింతనయాదిదత్తైః ॥

19

చిత్తంచచిత్తంచస్మణాంవిశుద్ధం శస్త్రశ్చకాలఃకథితోవిధిశ్చ ।

పాత్రంయథోక్తంపరమాచభక్తిన్యూణాంప్రయచ్ఛస్త్యభివాఙ్మతాని ॥

20

పితృగీతాంస్తథైవాత్ర శ్లోకాంస్తాశృణుపాథివ ! కృత్యావతదైవభవతాభావ్యంతత్రధృతాత్మనా
అపిధన్యఃకులేజాయేదస్యాకంమతిమాన్సరః । అకుర్వ్యవిత్తశార్యంయః పిణ్డాన్నోనిరవపివ్యతి ॥ 22

- రత్నంవస్త్రంమహాయానంసర్వభోగాదికంవసు । విభవేనతివిప్రేభ్యోయోఽస్మానుద్దిశ్యదాస్యతి ॥
అన్నేనవాయథాశక్త్యా కాతస్మిన్భక్తి నమ్రుధీః । భోజయిష్యతివిప్రాగ్ర్యాం స్తన్మాత్రవిభవోనరః ॥
అసమర్థోఽన్నదానస్య ధాన్యమామంస్వశక్తితః ।
ప్రదాన్యతిద్విజాగ్రేభ్యస్సల్పలంపంవాఽపిపక్షిణామ్ ॥ 25
తత్రాప్యసామర్థ్యాయతః కరాగ్రాగ్రస్థితాం స్తిలామ్ ।
ప్రణమ్యద్విజముఖ్యాయ కష్టైచిద్భూష ! దాస్యతి ॥ 26
తీలైస్సప్తాప్తభివాఽపి ససువేతంజలాజ్ఞలిమ్ । భక్తి నమస్సముద్దిశ్య భువ్యస్మాకంప్రదాస్యతి ॥ 27
యతఃకుతశ్చిత్సంప్రాప్య గోభ్యోవాఽపిగవాహ్నికమ్ ।
అభావేఘ్రియన్యస్మాక్ శ్రద్ధాయ క్తఃప్రదాస్యతి ॥ 28
సవాఽభావేవనంగత్వాకక్షమూలప్రదశఃకః । సూర్యాదిలోకపాలానామిదముచ్చైఃపరివ్యతి ॥ 29
నమేఽస్మి త్తనధనంనచాన్యచ్ఛాన్తోపయ్య క్తంస్వతిత్వాన్నతోఽస్మి ।
తృప్యస్తథక్త్యాపితరోమయైతౌ కృతౌభుజౌవత్సౌనిమాదతస్య ॥ 30

బౌద్ధ ఉవాచ :—

- ఇత్యేతత్పితృభిర్భోజంభావాభావప్రయోజనమ్ । యఃకరోతికృతంతేన శ్రాద్ధంధవతిపాధివ! ॥ 31
ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే చతుదశోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే పంచదశోఽధ్యాయః

బౌద్ధ ఉవాచ :—

- బ్రాహ్మణాభోజయేచ్ఛాచ్ఛ్రద్ధే యధుణాంస్తాన్నిభోధమే ॥ 1
త్రిణాదికేతప్రిమధుప్రిమపణఃషడబ్జవితే । వేదవచ్ఛోత్రియోయోగీ తథానై క్షేమసామగః ॥ 2
ఋత్విక్సప్రీయనౌహిత్రజామాతృశ్వశురాస్తథా ।
మాతులోఽథతపోనిఘః పశ్చాన్న్యభీరతస్తథా ।
శిష్యాసంబద్ధినశ్చైవ మాతాపితృపరశ్చయః ॥ 3
ఏతాన్నియోజయేచ్ఛాచ్ఛ్రద్ధే పూర్వోక్తాప్రథమేస్తవ ।
బ్రాహ్మణాభిత్పతృప్త్యథమనుకల్పేష్యనస్తరామ్ ॥ 4
మిత్రాధుకునఖిలీబశ్చాన్యవదస్తస్తథాద్విజః । కన్యాదూషయితావహ్ని వేగోఽజ్ఞసోమవిక్రయా ॥
అభిశస్తస్తథాస్తేనఃపిశునోగ్రామయాజకః । భృతకాధ్యాపకస్తద్వద్భృతకాధ్యాపితశ్చయః ॥ 6
పరపూర్వాపతిశ్చైవమాతాఃత్రోస్తథోద్ధుకః । వృషలీహతిపోష్టావ వృషలీపతిరేవచ ॥ 7

- తథాదేవలకశ్చైవ శ్రాధేనాహః పైకేతనమ్ ॥ 8
- ప్రథమేఽహ్నిబుధశ్చస్తా శ్రోత్రియాసీన్నిమస్త్రయేత్ ।
- కథయేచ్ఛతదైవైషాం నియోగాఃపితృదైవికాః ॥ 9
- తతఃక్రోధవ్యవాయాదినాయాసంచద్విజైస్సహ । యజమానోసకుర్వీతసోఽస్త్రత్రయహఃసయమ్ ॥ 10
- శ్రాధేనియక్తోభుక్త్వావా భోజయిత్యానియజ్యచ ।
- వ్యవాయారేతసోఽతే మజ్జయత్యత్సనఃపితౄణామ్ ॥ 11
- తస్మాత్ప్రథమమత్రోక్తం ద్విజాగ్ర్యాణానిమస్త్రణమ్ ।
- అనిమస్త్రద్విజాగేహమాగతాభోజయేద్యతీః ॥ 12
- పాదశౌచాదినాగేహమాగతాభోజయేద్ద్విజాః ॥ 13
- పవిత్రపాణిరాచాంతానా సనేషూపవేశయేత్ ।
- పితౄణామయుజోయ్యుగ్మో దేవానామిచ్ఛయాద్విజాః ॥ 14
- దేవానామేకమేకంవా పితౄణాంచనియోజయేత్ ॥ 15
- తథామాతామహాశ్రాద్ధంవైశ్వ దేవసమన్వితమ్ । కువీతథక్రిగంపన్నస్త్రంత్రంవావైశ్వదైవికమ్ ॥
- ప్రాశ్చభాభోజయేద్విప్రాః దేవానాముభయాత్మకాః ।
- పితౄమాతామహానాంచ భోజయేచ్ఛాప్రసద్యుభాః ॥ 17
- పృథక్క్యయాఃకేదిదాహుశ్రాద్ధస్సకరణంస్సప । ఏకత్రైకేనపాకేన వదస్త్రన్యేమహాషః ॥ 18
- విష్టరాధకంకుశాక్షదత్త్వా సంపూజ్యఘృణవిధానతః ।
- కుర్యాదావాహనంప్రాజ్ఞో దేవానాంతదనుజ్ఞయా ॥ 19
- యవామ్బునాచదేవానాం దద్యాదఘృణవిధానవిత్ ।
- స్సగ్ధసథూపదీపాంశ్చ దత్త్వాతేభ్యోయథావిధి ॥ 20
- పితౄణామపసవ్యంచసవఃమేవోపకల్పయేత్ । అనుజ్ఞాంచతతఃప్రాప్యదత్త్వాదర్భాద్విధాకృతాః
- మస్త్రపూవఃపితౄణాంతు కుర్యాదావాహనంబుధః ।
- తీలామ్బునాచాపసవ్యం దద్యాదఘృణాదకంస్సప ॥ 22
- కాలేతత్రాతిథింప్రాప్తమన్నకామంనృపాధ్వగమ్ ।
- బ్రాహ్మణైరభ్యనుజ్ఞాతః కామంతమపిభోజయేత్ ॥ 23
- యోగినోవివిధైరూపై నఃరాణాముపకారిణః । భ్రమన్తిపుణివీమేతామవిజ్ఞాతస్వరూపిణః ॥ 24
- తస్మాదభ్యచకయేత్ప్రాప్తం శ్రాద్ధకాలేతిథింబుధః ।
- శ్రాద్ధక్రియాఫలంహన్తి నరేంద్రాఃపూజితోఽతిథిః ॥ 25
- జాహుయాద్వ్యజ్ఞనక్షత్రవజ్రమున్నంతతోఽనతే । అనుజ్ఞాతోద్విజైస్తైస్తుత్రికృత్వఃపురుషషణ్ణభః ॥

అగ్నయేకవ్యవాహనాయ స్వాహేత్యాదౌస్మహామతిః ।

సోమాయనై పితృమతే చాతవ్యాతదనస్తరమ్ ॥

27

వై వస్వతాయనై వాన్యాతృతీయాదీయతేతరః । హుతావశిష్టమల్పాన్నంవిప్రపాతేషునివహవేత్ ॥

తతోన్నంహృష్టిమత్యర్థానుభీష్టమతిసత్కృతమ్ । దత్త్వాజపధ్యమిద్భాతోవాచ్యమేతదనిష్ఠురమ్ ॥

భోక్తవ్యంతైశ్చతచ్చిత్రైమాణిభిస్సుముఖైస్సుఖమ్ ।

అక్రుధ్యతాచాత్వరతా దేయంతేనాపిభక్తితః ॥

30

రతోఘ్నమస్త్రపరనంభూమేరాస్తరణంతిలైః । కృత్వాధ్యేయాస్వపితరస్తవవద్విజనస్తమాః ॥31

పితాపితామహశ్చైవతథావప్రపితామహః । మనుష్యప్రిప్రయాస్తవద్యనిప్రదేహేషుసంస్థితాః ॥

పితాపితామహశ్చైవ తథావప్రపితామహః ।

మమత్వప్రిప్రయాస్తవద్య హోమాప్యాయితమూతయః ॥

33

పితాపితామహశ్చైవ తథావప్రపితామహః । తృప్తిప్రయాస్తుషిష్టేన మయాదత్తేనభూతలే ॥34

పితాపితామహశ్చైవతథావప్రపితామహః ।

తృప్తిప్రయాస్తుమేభక్త్యా యన్మయైతదుదాహృతమ్ ॥

35

మాతామహస్తృప్తిముపైతుతస్య తథాపితాతస్యపితాతుయోఽన్యః ।

విశ్వేచదేవాఃపరమాంప్రయాస్తు తృప్తిప్రణశ్యస్తుచయాతుధాః ॥

36

యజ్ఞేశ్వరోహవ్యసమస్తకవ్యభోక్తాఽవ్యయాత్మాహారీశ్వరోఽత్ర ।

తత్సంనిధానాదపయాస్తునవ్యోరత్యాంస్యశేమాణ్యసురాశ్చసర్వే ॥

37

తృప్తేషుతేషువికేదన్నంవిశేషభూతలే । దద్యాదాచమనాదాఽయతేభ్యోవానిసకృతసకృత్ ॥38

సుతృప్తైస్తైరనుజ్ఞాతస్యశ్వేణాన్వేనభూతలే । సలిలేనతతఃపిష్టానమ్యగ్దద్యాత్ప్రమాహితః ॥39

పితృతీర్థేనసలిలం తథావసతిలాజ్జలిమ్ । మాతామహేభ్యస్తేనైవపిష్టాంస్తీర్థేననిర్వపేత్ ॥40

దక్షిణాగ్రేషుదర్థేషుపుష్పసూపాదిపూజితమ్ । స్వప్రీతేప్రథమంపిష్ఠం దద్యాదుచ్చిష్టసన్నిధౌ ॥41

పితామహాయనై వాన్యంతత్ప్రీతేచతథాపరమ్ । దభామూలేలేపభాజఃప్రీతయేల్లేపఘృహణైః ॥

పిరోదేమాతామహంస్తద్వద్గర్భమాల్యాదిసంయుతైః ।

పూజయితృద్విజాగ్ర్యాణాం దద్యాదాచమంతతః ॥

43

పితృభ్యఃప్రథమంభక్త్యాతస్మనసోఽనరేశ్వరః । సుస్వధేత్యాశిషాయక్తోదద్యాచ్చక్త్యాచదక్షిణమ్ ॥

దత్త్వాచదక్షిణాంతేభ్యోవాచయేదైవ్యశదేవికాః । ప్రీయన్రామితియేవిశ్వేదేవాస్తేనఇతీరయేత్ ॥

తథేతిచోక్తైస్తైవికాప్రైః ప్రాథమీయాస్తదాశిషః ।

పశ్చాద్విసజయేదేవాః పూర్వంపైత్ర్యామహీపతే ॥

46

మాతామహానామప్రేవంసహదేనైఃక్రమస్మృతః । భోజనేచస్వకత్త్యాచదానేతద్వద్విసజానే ॥

ఆపాదశౌచనాత్పూర్వంకుర్యాద్దేవద్విజన్మను । విసజానంతుప్రథమంపితృమాతామహేషునై ॥48

విసజాయేత్ప్రీతివచస్సంమానాభ్యుత్థితంస్తతః । నివతేతాభ్యనుజ్ఞాతఆద్వారాత్సననువ్రజేత్ ॥

- తతస్తువై శ్వదేవాభ్యాం కుర్యాన్నిత్యక్రియాంబుధః ।
 భుజ్జీయాచ్చసమంపూజ్య భృత్యబంధుభిరాత్మినః ॥ 50
 ఏవంశ్రాద్ధంబుధఃకుర్యాత్సైత్రంమాతామహంతథా ।
 శ్రాద్ధే రాచ్యయితాదమ్యస్సర్వకామాపితామహః ॥ 51
 త్రీశిశ్రాద్ధేవితాణిదాహిత్రఃకుతపస్తిలః । రజతస్యకథాదానం తథాగందశకనాదికమ్ ॥ 52
 వజ్రానికుర్వతాశ్రాద్ధంక్రోధోఽఽగ్వగమనంత్యరా । భోక్తురప్యత్రరాక్షేప్రిత్రయమేతన్నశస్యతే ॥
 విశ్వేదేవాస్సపితరస్తథామాతామహన్తప ॥
 కులంచాచ్యయతేపుంసాం సర్వంశ్రాద్ధంప్రకుర్వతామ్ ॥ 54
 సోమాధారఃపితృగణోయోగాధారశ్చచంద్రిమాః । శ్రాద్ధేయోగినియోగస్తుతస్మాద్భూపాలశస్యతే ॥
 సహస్రస్యాపివిప్రాణాం యోగీచేత్పురతఃస్థిరతః ।
 సర్వాభోక్తృంస్తారయతి యజమానంతథాన్తప ! ॥ 56
- ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే తృతీయాంశే పంచదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయాంశే షోడశోఽధ్యాయః

ఔవః ఉవాచ :—

- హవిష్యమత్యహమాంసైస్తు శశస్యసకులస్యచ । సౌకరచ్చాగ్రై జేయరారవై గణవయేనచ ॥ 1
 ఔరభగవైశ్చతథా మానవృద్ధ్యాపితామహః ।
 ప్రయాన్తిత్వప్రిమాంసైస్తు నిత్యంవాధ్రాణసామిషైః ॥ 2
 ఖడ్గమాంసమలీవాత్ర కాలశాకంతథామధు । శస్త్రానికర్మణ్యత్యస్తత్ప్రిదానిరశేశ్వర ! ॥ 3
 గయాముపేత్యయశ్రాద్ధం కరోతిపృథివీపతే । సఫలంతస్యతజ్జన్మ జాయతేపితృత్వప్రిదమ్ ॥ 4
 ప్రశాన్తికాస్ససీవారాశ్శ్యామాకాద్వివిధాస్తథా ।
 వన్యోషధిప్రధానాస్తు శ్రాద్ధాహాఃపురుషషణ్ధ ॥ 5
 యవాఃప్రియజ్ఞవోముగ్ధా గోధూమావ్రీహయస్తిలాః ।
 నిష్పావాకోవిదారాశ్చ సర్వపాశ్చాత్రశోభనాః ॥ 6
 అకృతాగ్రయణంయచ్చ ధాన్యజాతంనరేశ్వర ।
 రాజమాషానణాంశ్చైవ మనూరాంశ్చవివజ్జయేత్ ॥ 7
 అలాబుంగృజ్జనంపై వ పలాంబుంపిణ్డమూలకమ్ । గాఢారకకరమ్భాణి లవణాన్యోషరాణిచ ॥ 8
 అరక్తాశ్చైవనిర్యాసాఃప్రత్యక్షలవణానిచ । వజాన్యేతానివైశ్రాద్ధే యచ్చవాచానశస్యతే ॥ 9

నక్తాహృతమనుచ్ఛిష్టం తృప్యతేనచయత్రగాః । దుగళాంధిఘోరిలంచాముఖశ్రాద్ధయోగ్యంనసాధివ॥
క్షీరమేకశశానాంయదాష్టమావికమేవచ । మూగళాంచమాహిషంచైవ వజ్రాయేచ్ఛాన్ధికర్మణి॥

వజ్రాపవిధచణ్డాలపాపిపాషణ్డరోగిభిః । కృకవాకుశ్వాననగ్నవానరగ్రామహుకరైః ॥ 12

ఉదక్యానూతికాశౌచమృతహరైశ్చవీక్షితే । శ్రాద్ధేనసురానపితరో భుజ్జితేపురుషమణధ ॥ 13

తస్మాత్పరిశ్రేతేకుర్యాచ్చాద్ధంశ్రద్ధాసమన్వితః ।

ఉర్వాంచతిలవిక్షేపాద్యాతుధానాన్నివారయేత్ ॥ 14

సఖాదినాచోపసన్నంకేశకీలాదిభిర్వృషః । నచైవాభిషచైమిశ్రమన్నంపర్యుషితంతథా ॥ 15

శ్రద్ధాసమన్వితైర్దత్తంపితృభ్యోనామగోత్రతః । యదాహారాస్తుతేహతాస్తదాహారత్వమీతితత్ ॥

శ్రూయతేచాపిపితృభిఃకాతాగాధామహిపతే । ఇత్స్వానోమణుపుత్రస్య కలాపోపవసేతిధా ॥ 17

అపినస్తేభవిష్యన్తికులేనన్యగళాశీలినః । గయాముషేత్యయేషిణ్ణాదాస్యస్త్యస్యాకమాదరాత్ ॥

అపినస్సుకులేభాతోయోనోదద్యాత్రయోదశీమ్ । పాయసంమధుసపిణ్ణ్యాంవమానుచమఘానుచ॥

గౌరీంచాప్యుద్వపేత్కన్యాంసీలంచావృషముత్సృజేత్ । యతేతవాశ్వమేధేనవిధివద్దక్షిణావతా ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే షోడశోఽధ్యాయః. [20

అథ తృతీయాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

ఇత్యాహభగవానౌవస్సగరాయమహాత్మనే । సదాచారింపురాసమ్యజ్జేత్రేయ ! పరిపృచ్ఛతే॥1
మయాఽప్యేతదకేషేణ కథితంభవతోద్విజ । సముల్లభ్యస్వదాచారం కశ్చిన్నాప్నోతిశోభనమ్ ॥

మైత్రేయ ఉవాచ :—

వజ్రాపవిధప్రముఖాఃకథితాభగవం స్త్వయా । ఉదక్యాద్యాశ్చమేనర్వేనగ్నమిచ్ఛామివేదితుమ్ । కి
కోనగ్నఃకింసమాచారోనగ్నసంజ్ఞాంనరోలభేత్ । నగ్నస్వరూపమిచ్ఛామియథావత్కథితంత్వయా॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఋగ్యజుస్సామసంక్షేయం త్రయీవర్ణావృతిద్విజ ।

ఎతాముష్ఠితియోనూహోత్సనగ్నఃపాతకీస్త్వతః ॥ 5

త్రయీసమస్తవర్ణానాంద్విజసంవరణంయతః । నగ్నోభవత్సుజ్ఞతాయామతస్తస్యాంనసంశయః॥

ఇదంచశ్రూయతామన్యద్యద్భిస్త్వాయమహాత్మనే । కథనూమాసధమజ్ఞోవసిష్ఠోమత్ప్రితామహః॥
మయాపితస్యగదతశ్శ్రుతమేతస్మహాత్మనః । నగ్నసంబధి మైత్రేయ ! యత్ప్రప్తోహమహాత్మయా॥8

దేవాసురమభూద్యుద్ధం దివ్యమబ్జశతంపురా । తస్మిన్ పరాజితాదేవాదైత్యప్రహేదపురోగమైః ॥ 9
క్షీరోదస్యోత్తరంకూలం గత్వా తప్య నవైతపః । విష్ణోరారాధనాశాన్యజగుశ్చేమంస్తవంతథా ॥

దేవా ఊచుః :—

ఆరాధనాయతోకానాం విష్ణోరీశస్య యాంగిరమ్ । వక్ష్యామోఽథ గవానద్యతయా విష్ణుః ప్రసీదతు ॥ 11
యతోభూతాన్యశేషాః । ప్రసూతాని మహాత్మనః । యస్మింశ్చ లయమేష్యన్తి కస్తంసంస్తోతుమీశ్వరః ॥

తథాఽప్య రాతివిఘ్నం సద్ధ్యస్తవీర్యాభయార్థినః ।

త్వాంస్తోమ్యామస్తవోక్తానాం యాథాధ్యంనేతగోచరేత్ ॥ 13

త్వేనువీనశలంపహ్నివాణ్యురాకాశమేవచ । సమస్తమస్తాకరణం ప్రధానంతత్పరః పుమాన్ ॥

ఏకంతవైతద్భూతాత్మక్ మూర్తా మూర్తమయంవపుః ।

అబ్రహ్మస్తమృపర్యస్తం ఘనకాలవిభేదవత్ ॥ 15

తత్రైశంతవయత్పుర్యంత్యన్నాభికమలోఽభ్యవమ్ । రూపంసర్గోపకారాయకస్తైబ్రహ్మత్వనేనమః ॥

శక్రాకాకద్రవస్వశ్వమరుతోస్మాదిభేదవత్ । వయమేకంస్వరూపం తేతస్తైదేవాత్మనేనమః ॥ 17

దమ్భప్రాయమసంబోధితితితాదమవజాతమ్ । యద్రూపంతవగోవిస్తతస్తైదైత్యాత్మనేనమః ॥ 18

నాతిజ్ఞానవహాయస్మిన్నాద్యప్రియితేదసి । శబ్దాదిలోభియత్తస్తైతుభ్యంయత్యాత్మనేనమః ॥ 19

క్రౌర్యంమాయామయంఘోరంయచ్చరూపంతవాసితమ్ । నిశాచరాత్మనేతస్తైసమస్తేపురుషోత్తమః ॥

స్వగోస్థధమితధమః ఫలోపకరణంతవ । ధర్మాఖ్యంచతథారూపంసమస్తస్మైజనాదన ॥ 21

హవఃప్రాయమసంగర్గతిమద్గమనాదిషు । సిద్ధాభాంతవయద్రూపంతస్మైసిద్ధాత్మనేనమః ॥ 22

అతితితాయనంక్రూరముపభోగసహంహరే । ద్విజహ్వంతవయద్రూపంతస్మైనాగాత్మనేనమః ॥ 23

అవబోధిచయచ్చాస్తమరోషమపకల్మషమ్ । ఋషీరూపాత్మనేతస్మైవిష్ణురూపాత్మనేనమః ॥ 24

భక్షయత్యథకల్పాస్తేభూతానియదవారితమ్ । త్వద్రూపంపుష్కరీకాక్షతస్మైరుద్రాత్మనేనమః ॥ 25

సంభత్యసర్వభూతాని దేవాదీన్యవిశేషతః । సృత్యత్యస్తేచయద్రూపంతస్మైరుద్రాత్మనేనమః ॥ 26

ప్రవృత్తౌరజసోయచ్చకర్మణాంకరణాత్మకమ్ । జనాదనంసమస్తస్మైత్విద్రూపాయనరాత్మనే ॥ 27

అష్టావింశద్వధోపేతంయద్రూపంతామసంతవః । ఉన్నాగ్గమినవాత్మంస్తస్మైపశ్యాత్మనేనమః ॥

యజ్ఞాద్గభూతంయద్రూపంజగత్సిద్ధిసాధనమ్ । వృతాదిభేదైష్ట్యేదితస్మైముఖ్యాత్మనేనమః ॥ 29

తిర్యజ్జనుష్యదేవాదివ్యోమశబ్దాదికంచయత్ । రూపంతవాదేసుర్వస్యతస్మైసర్వాత్మనేనమః ॥

ప్రధానబుధ్యాదిమయాదశేషాద్యదస్యదస్మాత్పరమస్తరాత్మక్ ।

రూపంతవాద్యంనయదస్యతుల్యం తస్మైసమఃకారణకారణాయ ॥ 31

శుక్లాదిదీర్ఘాదిఘనాదిహీనమగోచరంయచ్చవిశేషణానామ్ ।

శుద్ధాతిశుద్ధంపరమమీశదృశ్యం రూపాయతస్మైభగవన్నతాస్మన ॥ 32

యన్నశ్శరీరేషుయదన్యజేహేష్వశేషవస్తుష్వజమవ్యయంతే ।

యస్మాచ్చనాన్యద్యవ్యతిరిక్తిసుప్తి బ్రహ్మస్వరూపాయనతాస్మన్తస్మై ॥ 33

సకలమిదమజన్యయన్యరూపం పరమపదాత్మవతస్సనాతనస్య ।

తమనిధనమశేషబీజభూతం ప్రభుమమలంప్రణతాస్మన్వాసుదేవమ్ ॥ 34

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

స్తోత్రస్యాస్యావసానేతే దదృశుఃపరమేశ్వరమ్ । శబ్ధచక్రగదాపాణిం గరుడస్థంసురాహరిమ్ ॥ 35

తమూచస్సకలాదేవాః ప్రణిపాతపురస్సరమ్ । ప్రసీదనాథ ! దైత్యేభ్యప్రాహినశ్వరణాధిః ॥ 36

త్రైలోక్యజ్ఞభాగాశ్చ దైత్యైఃప్రహేదపురోగమైః ।

హృతానోబ్రహ్మణోఽప్యాజ్ఞామల్లబ్ధిపరమేశ్వర ! ॥ 37

యద్యప్యశేషభూతస్యవయం తేచతవాంశకాః । తథాప్యవిద్యాభేదేనభిన్నంపశ్యామహేజగత్ ॥ 38

స్యవణాధర్మాభిరతావేదమాగ్ధానుసారిణః । నశక్యాస్తేఽరయోహస్తుమస్మాభిస్తపసాన్వితాః ॥

తముపాయమశేషాత్మన్నస్మాకండాతుమహాసి ! యేనతానసురాఃహస్తుంభవేమథగవక్షమామాః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

ఇత్యుక్తోధగవాంస్తేభ్యోమాయామోహంశరీరతః ।

సముత్పద్యదచావిష్ణుః ప్రాహచేదంసురోత్తమా ॥ 41

శ్రీ భగవానువాచ :-

మాయామోహోఽయమఖిలాదైత్యాంస్తామోహయిష్యతి ।

తతోవధ్యాభవిష్యన్తి వేదమాగ్ధహిష్కృతాః ॥ 42

సితౌఞ్చితస్యమేవధ్యాయావస్తఃపరిపథినః । బ్రహ్మణోయేఽధికారస్యదేవదైత్యాదికాన్సురాః ॥ 43

తద్గచ్ఛతనభీకార్యా మాయామోహోఽయమగ్రతః ।

గచ్ఛన్నద్యోపకారాయ భవతాంభవితాసురాః ॥ 44

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తాఃప్రహేపత్యైనం యయుదేవాయథాగతమ్ ।

మాయామోహోఽపిన్తైస్సాధకం యయాత్రమహాన్సురాః ॥ 45

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః

శ్రీః

అథ తృతీయాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తపస్యభిరతాన్ సోఽథ మాయామోహోమహానురాన్ ।

మైత్రేయగత్వాదద్యతే నర్సదాతీరసంశ్రయాన్ ॥

1

తతోదిగమ్భరోముద్ధోబహిఃపిఞ్చధరోద్విజమామాయామోహోఽనురాన్ శ్లక్ష్యమిదంవచనమబ్రవీత్

మాయామోహ ఉవాచ :—

భోదైత్యపతయోబ్రూత యదథాంతప్యతేతపః । ఐహికాథాంతనుపారత్ర్యం తపసఃఫలమిచ్ఛథ ॥ 3

అనురాః ఊచుః :—

పారత్ర్యఫలలాభాయ తపశ్చర్యానుహామతే । అస్మాభిరియమారథ్థా కింవాతేఽత్రవివక్షితమ్ ॥ 4

మాయామోహ ఉవాచ :—

కురుధ్వంమమవాక్యానియదిముక్తిమభీషుథ । అహాఽప్యమేతంధమణంచముక్తిద్వారమనంయుతమ్ ॥

ధర్మోవిముక్తీరహోఽఽయం నైతస్మాదపరోవరః ।

అత్రైవాపస్థితాస్సగ్గం విముక్తింవాగమిష్యథ ॥

6

అహాఽద్వంధమణమేతంచ సవేయామాయంమహాబలాః ॥

7

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఎవంప్రకారైర్బాహుభియుక్తి దశకనచచితైః ।

మాయామోహేనతేదైత్యావేదమాగాదపావృతాః ॥

8

ధర్మామైతదధర్మాయ సదేతన్నసదిత్యపి । విముక్తయేత్విదంనైతద్విముక్తింసంప్రయచ్ఛతి ॥ 9

పరమాథోఽయమత్యథాం పరమాథోఽనచాప్యయమ్ ।

కార్యమేతదకార్యంచ నైతదేవంస్ఫుటంత్యదమ్ ॥

10

దిగ్వాససామయంధర్మో ధర్మోఽయంబహువాససామ్ ॥

11

ఇత్యనేకాస్తవాదంచమాయామోహేననైకథా తేనదర్శయతాదైత్యాస్తేధర్మాంస్త్యాజితాద్విజ

అహాతైతమథోధమణం మాయామోహేనతేయతః ।

ప్రోక్తాస్తమాశ్రితాధమణమహాస్తస్తేనతేఽథవన్ ॥

13

త్రయీధమణసముత్సగం మాయామోహేనతేఽనురాః ।

కారితాస్తన్యయాహ్యసంస్తథాఽన్యేతత్ప్రబోధితాః ॥

14

- తైరప్యన్యేపరేతైశ్చ తైరప్యన్యేపరేచతైః ।
అలైరహోభిస్సంత్యక్తా తైదైశ్చైస్త్రిప్రాయశశ్చ్రుయా ॥ 15
- పునశ్చరక్తామృరధృత్ మాయామోహోజితేద్వియః ।
అన్యానాహానురాగత్వా మృద్వల్పంమధురాత్మిరమ్ ॥ 16
- స్వగాఢాంయదివోవాఙ్మనీవాణాఢామథోఽనురాః ।
తదలంపశుఘాతాదిదుష్టధర్మైనిబోధత ॥ 17
- విజ్ఞానమయమేనైతదశేషమవగచ్ఛత । బుద్ధ్యధ్వంమేవచస్సమ్యగ్బుధైరేవముదీరితమ్ ॥ 18
- జగదేతదనాథారంభాన్విజ్ఞానాఢాతత్పరమ్ । అనాదిదుష్టమత్యథాన్త్రామ్యతేభవనంకటే ॥ 19
- ఏవంబుద్ధ్యతబుద్ధ్యధ్వం బుద్ధ్యతైవమితీరయః ।
మాయామోహస్సదైతేయాఢధర్మమత్యాజయద్విజ ॥ 20
- నానాప్రకారవచనంసతేషాంయక్తియోజితమ్ । తథాతథావదద్ధమంతత్యజస్తేయథాయథా ॥ 21
- తేఽప్యన్యేషాంతథైవోచురన్తైరన్యేతథోదితాః ।
మైత్రేయ । తత్యజఢామంవేదస్సృత్యుదితంపరమ్ ॥ 22
- అన్యానప్యన్యపాషణ్ణప్రకారైర్బహుభిర్ద్విజ ।
దైతేయాఢమోహయామాస మాయామోహోఽతిమోహకృత్ ॥ 23
- అల్పేనైవహికాలేన మాయామోహేనతేఽనురాః ।
మోహితాస్తత్యజస్సవాం త్రయీమాగాశ్రితాంకథామ్ ॥ 24
- కేచిద్వినిష్టాంవేదానాం దేవానామపరేద్విజ । యజ్ఞకర్మకలాపస్యతథాన్యేచద్విజన్మనామ్ ॥ 25
- నైతద్యుక్తిసహంవాక్యంహింసాధర్మాయచేవ్యతే । హవీంప్యనలదద్ధానిఫలాయేత్యథాకోదితమ్
యజ్ఞైరనేకైర్దేవతవ్యవహార్యేద్వేణభుజ్యతే । శమ్యాదియదిచేత్యాన్తద్వరంపత్రభుక్తః ॥ 27
- నిహతస్యపశోయఃశ్లేస్వగఢప్రియఢదీవ్యతే । స్వపితాయజమానేనకిన్నుతస్మాన్నహన్యతే ॥
తృప్తయేజాయతేపుంసోభుక్తమన్యేనచేత్తతః ।
దద్యాచ్ఛ్రాద్ధంశ్రమాయాన్నం నవహేయఃప్రవాసినః ॥ 29
- జనశ్రద్ధేయమిత్యేతదవగమ్యతతోత్రవః । ఉపేతాశ్రేయసేవాక్యంరోచతాన్యన్యయేరితమ్ ॥ 30
- నహ్యస్తవాదానభసోనిపత నిమహానురాః । యక్తిమద్వచనంగ్రాహ్యంమయానైశ్చవ్యవద్విదైః ॥
మాయామోహేనతేదైత్యాః ప్రకారైర్బహుభిష్టథా ।
మృథాపితాయథానైషాం త్రయీంకశ్చిదరోచయత్ ॥ 32
- ఇతమున్మాగయాతేషుతేషుదైత్యేషుతేమరాః । ఉన్యోఽపరమంకృత్యాన్యధాయగముపశ్చితాః ॥
తతోదేవాసురంయుద్ధం పునరేవాభవద్విజ । హతాశ్చతేఽనురాదేనైస్సన్మాగపరిపఞ్చినః ॥ 34
- శుద్ధర్మకవచస్తేషామభూద్యఃప్రభుమంద్విజ । తేనరతాఽభవత్సర్వం నేశునఃప్రేచతత్రతే ॥ 35

తతో మైత్రేయ ! తస్మాగ్గవతిఃసోయేభవజనాః ।

సగ్నాస్తేతైర్యతస్యైకం త్రయీసంవరణంయథా ।

కృత్వాశ్చ తేన సురాదేవై నానావేదవినిష్ఠకాః ॥

36

బ్రహ్మచారిగృహస్థశ్చవానప్రథస్తథాశ్రమీ । పరివ్రాడ్వాచతుర్థోత్రపశ్చమోనోపపద్యతే ॥ 37

యస్తసన్త్యజ్యగాహాన్త్యంవానప్రథసంజాయతే । పరివ్రాడ్వాపిమైత్రేయసగ్నఃపాపకృత్సరః॥

నిత్యానాంకర్మణాంవిప్రయస్యహనిరహనిశమ్ । అకుర్వన్విహితంకర్మ శక్తఃపతితద్దినే ॥ 39

ప్రాయశ్చిత్రేనమహతాశుద్ధిమాప్నోత్యనాపది । పశునిత్యక్రియాసానేకతా మైత్రేయమానవః॥

సంఘత్యంక్రియాహనియన్యపుంసోభిజాయతే । తస్యావలోకనాత్సురోనిరీక్ష్యస్సాధుభిస్సదా ॥

స్పృష్టేస్సానంసచేలంస్యాచుద్ధేహేతుముహూతే । పుంసోభవతితస్యోక్తానశుద్ధిఃపాపకర్మణః ॥

దేవసింహిత్పథానియన్యవిప్రస్యవేశ్యని । ప్రయాన్త్యనచితాన్యత్రలోకేతస్మాన్నపాపకృత్ ॥

దేవాదినిశ్వాసహతం శరీరంయస్యవేశ్యచ । నతేనసంగమంకుర్యాద్దృహసనపరిచ్ఛదైః ॥ 44

సంభాషణానుప్రశ్నాది సహస్యాంచైవకుర్యతః । జాయతేతుల్యతాపుంస్తేనైవద్విజవత్సరమ్ ॥ 45

అథభుక్ష్యేగృహేతస్యకరోత్యాస్యాంతథాసనే । శేతేవాప్యేకశయసేనసద్యస్తత్సమోభవేత్ ॥ 46

దేవతాపితృభూతానితథానభ్యచ్యుయోఽతిథీః । భుక్ష్యేనసాతకంభుక్ష్యేనిమగ్నైస్తస్యకీదృశీః॥

బ్రాహ్మణాద్వాస్తుయేవగాన్యస్వధమాదన్యతోముఖమ్ ।

యాన్తితేనగ్నసంజ్ఞాంత హిసకర్మస్యవస్థితాః ॥

48

చతుర్ణాంయత్రవర్ణానాం మైత్రేయాత్యస్తసంకరః ।

తత్రాస్యాసాదువృత్తీనాముపకూతాయజాయతే ॥

49

అనభ్యచ్యుయేదేవాఃపితృభూతాతిథీంస్తథామోఘక్ష్యేతస్యసల్లాపాత్పతన్తిసరకేసరాః॥

తస్మాదేతాన్నరోనగ్నాన్త్రయీసంత్యాగదూషితాః ।

సర్వదావజయేత్వాన్జ్ఞాతలాపస్పృశేనాదిషు ॥

51

శ్రద్ధావద్భిఃకృతంయత్నాదేవాఃపితృపితామహాహాః । నశ్రీణయతితచ్ఛాన్ధంయదేభిరవలోకితమ్॥

త్రోయతేచపురారాజాఖ్యాతఃశతధనుభుజవి । ఘట్నీచతస్యైవ్యాభూతుతిధర్మపరాయణా ॥

పతివ్రతామహాభాగా సత్యశౌచదయాన్వితా । సవకలక్షణసంఘన్నా సంపన్నావినయేచ ॥ 54

సమీరురాజాతయాసాధకందేవదేవంజనాదకనమ్ । ఆరాధయామానవిభుంపరమేణసమూధినా ॥ 55

హోమైజాపైస్తథాదానైరుపవాసైశ్చభక్తిరః । పూజాభిశ్చానుదివసం తస్మనానాన్యమానసః ॥

ఏకదాతుసమంస్సాతేతాతృభూత్యావతీజతే । భారభ్యాస్సముత్తీర్ణాకాతిశ్యాంసముపావీతౌ ॥

సావణ్డినమథాయాస్తం సంముఖంభవపశ్యతామ్ ॥

57

చాపాచార్యస్యతస్యాసౌఖ్యారాజ్ఞోమహాత్మనః । అతస్తద్గౌరవాత్తేనసహలాపమాథాకశోత్ ॥ 58

సతుసావాగ్యతాదేవితస్యపత్నీపతివ్రతా । ఉపావీతాస్మీతిరవిం తస్మిన్దృష్టేదదశకహ ॥ 59

సమాగమ్యయథాన్యాయ్యం దంపతితేయథావిధి । విష్ణోర్మూజాదికంసర్వంకృతవన్తాద్విశోత్తమః॥

కాలేనగచ్ఛతారాజమమారాసాసపత్నజితే । అన్వాయరోహసాదేవీచితాన్తంభోపతింపతిమ్ ॥ 61
 సతుతేనాపచారేణ శ్వాజజ్ఞేవమథాపతిః । ఉపాసితేనపాషణ్డసల్లాపోయత్పుత్రోఽభవత్ ॥ 62
 సాపిజాతిస్మరాజజ్ఞే కాశీరాజసుతాశుభా । సర్వవిజ్ఞానసంపూర్ణా సర్వలక్షణపూజితా ॥ 63
 తాంపితాదాతుకామోభూద్వరాయవినివారితః । తయైవతన్వ్యావిరతోవివాహఃరమ్భోన్మయః ॥ 64
 తతస్సాదివ్యయాదృప్త్యాదృప్త్యైశ్వాసంనిజుపతిమ్ । విదిశాఖ్యంపురంగత్వానదవస్థందదత్ ॥ 65
 తందృష్ట్యైవమహాభాగంశ్వాసభూతంపతింతదా । దదాత్స్వైసదాహారంసత్కారప్రవణంశుభా ॥ 66
 భుజ్జ్వాదత్రంతయాసోన్నమతిమృప్తమభీప్సితమ్ । స్యజాతిలిలితంకుర్వజమచాటుచకారవై ॥ 67
 అతివప్రీడితాబాలాకుర్వతాచాటుతేనసా । ప్రణామపూర్వమాహేందంశుతంతంకుయోనిజమ్ ॥
 స్మర్యతాంతస్మహారాజదాక్షిణ్యల్లపితంత్యయా । యేనశ్యయోనిమాపన్నమమచాటుకరోధవాక్ ॥
 పాషణ్డేనంసమాభాష్యతిథేకస్మానాదనస్తరమ్ । ప్రాప్తోసికున్ధితాయోనింకింసస్మరసిత్వద్విభా ॥ 70

శ్రీపరాశర ఉవాచ -

తయైవంస్మారితేతస్మిన్పూర్వజాతిశ్చతేతదా । దధ్యోచిరమథావాపనివేదమతిసులభమ్ ॥ 71
 నివిణ్ణాచిత్తస్సతతోనిగత్యేనగరాద్యహిః । మదప్రపతనంకృత్యాసాగాఢీంయోనిమాగతిః ॥ 72
 సాపిదితీయేనంప్రాప్తేవీక్ష్యదివ్యేనచక్షుషా । జాత్యాస్సగలంతంద్రప్త్యంయయాకోలాహలంగిరిమ్ ॥
 తత్రాపిదృష్ట్యాతంప్రాహసాగాఢీంయోనిమాగతమ్ । ధర్తారమతిచార్యగీతనయాపుణిపతే ॥

పత్న్యైవాచ -

అపిస్మరసిరాజేంద్రీశ్వయోనిస్సస్యయన్మయా । ప్రోక్తంతేపూర్వచరితంపాషణ్డాలాపసంశ్రయమ్ ॥
 పునఃసయోక్తస్సజ్ఞాత్వాసత్యంసత్యవతాంవరః । కాననేననిరాహారస్తత్వాజస్వకశేబరమ్ ॥ 76
 భూయస్తతోవృకోజ్జ్నేగత్వాతంనిజానేవనే । స్మారయామాసభాతాఢరంపూర్వవృత్తమనిద్వితా ॥
 సత్వంవృకోమహాభాగ । రాజాశతధనుభవాక్ ॥

శ్వాభూత్యాత్వంస్మగలోఽభూవృకత్వంసాంప్రతంగతః ॥ 78

స్మారితేనయదాత్యక్తప్తేనాత్మాగృధ్ధృతాంగతః । అవాపసాపునశ్చైవసంబోధయామాసమానిని ॥
 నరేంద్ర! స్మర్యతామాత్మాహ్యలంతేగృధ్ధృచేష్టయా ।
 పాషణ్డాలాపజాతోఽయం నోహేయద్గృధ్ధృతాంగతః ॥ 80

తతఃకాకత్వమాపన్నం సమనస్తరజన్మని । ఉవాచతన్వీభతాఢరముపలభ్యాత్మయోగతః ॥ 81
 అశేషభూభృతఃపూర్వంవశ్వాయ్యపైబలిందదుః । సత్వంకాకత్వమాపన్నజాతోద్యబలిభుక్రభా ॥
 ఏవమేవబకత్వేఽపి స్మారితస్సపురాతనమ్ । తత్వాజభూపతిఃప్రాణామయూరత్వమవాపచ ॥ 83
 మయూరత్వేతస్సానైచకారానుగతింశుభా । దత్తైఃప్రతిక్షణంభోజైవ్యఃబాలాతజ్జాతిభోజనైః ॥ 84
 తతస్తుజనకోరాజావాజిషేధంమహాక్రతుమ్ । చకారతస్యావభృథేస్మాపయామాసతంతదా ॥ 85

స్మాత్వాస్యయంచతన్వజ్ఞే స్మారయామాసతంపతిమ్ ।

యథాఽసౌశ్యస్మగలాద్యా యోనిజగ్రాహపాథివః ॥ 86

స్మృతజన్మక్రమసోఽథతత్వాజస్వకశేబరమ్ । జ్ఞేనజనకస్యైవపుత్రోఽసాసుమహాత్మనః ॥ 87

తతస్సాపితరంతస్త్వీవివాహాభావమచోదయత్ | గచాసికారయామాసతస్సారాజాస్వయంవరమ్ 88
 స్వయంవరేకృతేనాతంసంప్రాప్తంపతిమాత్మనః | వరయామాసభూయోవిభత్పృథ్వావేనభామిని ||
 బుభుజేవతయాసాధాంసభోగాన్మృషకన్దనః | పితృహృదరతేరాజ్యం విదేహేషుచకారసః || 90

ఇయాజయజ్ఞానుబహూ దదౌదానానిచాధిః నామ్ |

పుత్రానుత్పాదయామాస యయుధేచసహాధిభిః || 91

రాజ్యంభుక్త్వాయథాన్యాయ్యం సాలయిత్వావసుంధరామ్ |

తత్యజసప్రియూప్రాణా సంగ్రామేధమతోన్మమః || 92

తతస్పితృస్థంతంభూయో ధర్తారంసాశుభేక్షణా |

అన్యాయోహవిధివద్యథాపూర్వముదాన్వితా || 93

తతోఽవాపతయాసాధాం రాజపుత్ర్యాసపాధివః |

ఐంద్రానతీత్యవైలోకా లోకాకామదుహోఽక్షయాయా || 94

స్వగౌక్షయత్యమతులం దాంపత్యమతిదులభమ్ |

ప్రాప్తంపుణ్యకలంప్రాప్య సంశుద్ధితాంద్విజోత్తమ || 95

ఏషసావణ్ణసంభాషణోపఃప్రాక్తోమయాద్విజ | తథాశ్వమేథావధృథస్సానమాహాత్మ్యమేవచ ||

తస్మాత్సావణ్ణిభిఃసాపైరాలాపస్సశకనంత్యజేత్ | విశేషతఃక్రియాకాలేయజ్ఞాదాచాపిదీక్షితః || 97

క్రియాహనిగ్నోహేయస్యమాసమేకంప్రజాయతే | తస్యావలోకనాత్సార్యంప్రపశ్యేన్నతిమాన్సరః

కింపునయోస్తుసంత్యక్తాత్రయీశవాత్మనాద్విజ | సావణ్ణభోజిభిఃసాపైవేదవాదవిరోధిభిః ||

సహాలాపస్తుసంగస్సహాన్యచాతిసాపిని | సావణ్ణిభిర్మరాచారైస్తస్మాత్తాపరివజయేత్ ||

సావణ్ణినోవికమకథా బైదాలవ్రతికాశరాః |

హైతుకాబకవృత్తీశ్చ వాఙ్మోక్షేణాపినాచయేత్ || 101

దూరతస్తేస్తుసంపకస్త్యాజ్యశ్చాప్యతిసాపిభిః |

సావణ్ణిభిర్మరాచారైస్తస్మాత్తాపరివజయేత్ || 102

ఏతేనగ్నాప్రవాఖ్యాతాద్భప్తాశ్శ్రాద్ధోపఘాతకాః | ఏషాంసంభాషణాత్సంసాందినపుణ్యంప్రణశ్యతి ||

తేసావణ్ణిసాపాసహేయతానాలపేద్బుధః | పుణ్యంనశ్యతిసంభాషాదేతేషాంతద్దినోద్భవమ్ ||

పుంసాంజటాధరణమాణ్డ్యవతాంవృథైవ మోఘాశి నామఖలశౌచనిరాకృతానామ్ |

తోయప్రదానపిత్తుపిణ్డబహిష్కృతానాం సంభాషణాదపినరాసరకంప్రయ్యాన్తి || 105

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః

తృతీయాంశమాప్తః

శ్రీ

నానిః ఓమ్.

అథ శ్రీనిష్ఠపురాణే చతుర్థాంశే ప్రథమాఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :-

భగవత్ కృష్ణైః కార్యసాధుకమకార్యవస్థితైః తస్య హ్యంగురుణాభ్యాతంచిత్యనైమిత్తికాత్మకమ్
 వణః ధర్మాన్తథాఽఽభ్యాతా ధర్మాన్యేచాశ్రమేషునై ।
 శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంవంశాన్ రాజ్ఞాంత్యంబ్రూహిమేగురో ! ॥ 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

మైత్రేయ ! శ్రూణుతామయమనేకయజ్ఞవీరధీరశూరభూపాలంకృతోబ్రహ్మాదిమూనవో
 వంశః ॥ 3 ॥ తస్య వంశస్యానుపూర్వేషవపప్రతాపనయ మైత్రేయ ! తాంశ్చ ॥ 4
 సకలజగతామూదిరనాదిభూతస్య ఋగ్యజుస్సామాదిమయో భగవాన్విష్ణుః । తస్య బ్రహ్మణో
 మూర్తకంస్వరూపంహిరణ్యగర్భాభ్యోబ్రహ్మాణ్ణభూతో భగవాన్బ్రహ్మవైప్రాగ్భూవ ॥ 5
 బ్రహ్మణశ్చదక్షిణాబ్జవృక్షాద్దక్షఃప్రజాపతిః । దక్షస్యాప్యదితిః అదితేవీవస్వాన్ వివస్వతోమనుః ।
 మనోఽత్యైకున్యగద్భువః కర్మాతినఽవ్యస్తనాభాగదిష్టకరూశపృషద్రాభ్యా నవపుత్రాబభూవుః ॥ 7
 ఇష్టించమిత్రావరుణయోమన్వపుత్రకామశ్చకార ॥ 8
 తత్రాపహ్నుతే హోతురపచారాదిశానామ కన్యాబభూవ ॥ 9
 సైష చమిత్రావరుణయోఃప్రసాదాత్సుద్యుమ్నానామ మనోఃపుత్రోమైత్రేయావీత్ ॥ 10
 పునశ్చేక్వరణోపాత్ స్త్రీసతీ సోమసూనోబుధన్యాశ్రిహసమీపే బభ్రామ ॥ 11
 సానురాగశ్చ తస్యాం బుధః పురూరవసమాత్మజముత్పాదయామాస ॥ 12
 జాతేచతస్మిన్నమితతేజోభిఃపరమఋషిభిః ఇష్టిమయఃఋజ్మయో యజుర్మయస్సానుమయోఽ-
 ధవణమయఃసవణమయోమనోమయోజ్ఞానమయోవిజ్ఞానమయోనకిశ్చిన్యయోఽమృతమయో
 భగవాన్ యజ్ఞపురుషస్వరూపీ సుద్యుమ్నస్యపుం స్త్యమభిలషద్భిర్యథావగిష్టస్తత్ప్రసాదా
 దిశా పునరపిసుద్యుమ్నాఽభవత్ ॥ 13 ॥ తస్యాప్యత్కలగయవినతాస్త్రయఃపుత్రాబభూవుః ॥ 14
 సుద్యుమ్నుస్తుస్త్రీపూర్వత్వాత్ రాజ్యభాగంసలేభే ॥ 15
 తద్విత్రాతం వసిష్ఠంవనాత్ప్రతిష్ఠానంనామనగరం సుద్యుమ్నాయదత్తం, తచ్ఛాస్తాపురూరవసే
 ప్రాదాత్ ॥ 16 ॥ పృషధస్తుమపుత్రోగురుగోవధాత్ శూద్రత్యమగమత్ ॥ 17
 కరూణాత్కరూశాః క్షత్రియామహాబలపరాక్రమా బభూవుః ॥ 18
 దిష్టపుత్రస్తునాభాగోవైశ్యతామగమత్ । తస్మాద్బలంధనఃపుత్రోఽభూత్ ॥ 19

- బలంధనాద్యత్సప్రీతిరదారకీర్తిః ॥ 20 ॥ వత్సప్రీతేఃప్రాంశురభవత్ ॥ 21
- ప్రజాపతిశ్చప్రాంశోరేకోఽభవత్ ॥ 22 ॥ తతశ్చఖనిమిత్రః ॥ 23 ॥ తస్మాచ్ఛత్రుమః ॥ 24
- చక్షుమాచ్ఛతిబలపరాక్రమావినోఽభవత్ ॥ 25 ॥ తతోవివింశకః ॥ 26
- తస్మాచ్ఛఖనినేత్రః ॥ 27 ॥ తతశ్చతివిభూతిః ॥ 28
- అతివిభూతేరతిబలపరాక్రమః కరంఽమః పుత్రోఽభవత్ ॥ 29 ॥ తస్మాదప్యవిషీత్ ॥ 30
- అవిషీతోఽప్యతిబలపరాక్రమః పుత్రో మరుత్తోనామాభవత్ । యస్యేమావద్యాపిశ్లోకా గీయేతే ॥
మరుత్తస్యయథాయజ్ఞస్తథాకన్యాభవద్భువి । సవంహిరణ్మయంయస్యయజ్ఞవస్త్రతిశోభనమ్ ॥
అమాద్యదిద్వీసోమేన దక్షిణాభిద్విజాతయః । మరుతఃపరివేష్టారః సదన్యాశ్చదివౌకసః ॥ 33
- సమరుత్తశ్చక్రవర్తిః సరిష్యస్తనామానంపుత్రమవాప ॥ 34 ॥ తస్మాచ్ఛత్రుమః ॥ 35
- దమస్యపుత్రోరాజవర్ధనోఽజ్ఞే ॥ 36 ॥ రాజవర్ధనాత్ సువృద్ధిః ॥ 37 ॥ సువృద్ధేః కేవలః ॥ 38
- కేవలాత్ సుశృతిరభూత్ ॥ 39 ॥ తతశ్చనరః ॥ 40 ॥ తస్మాచ్ఛస్త్రీః ॥ 41
- తతః కేవలోఽభూత్ ॥ 42 ॥ కేవలాద్భృథుమా ॥ 43 ॥ బన్ధమతోవేగవా ॥ 44
- వేగవతోబుధః ॥ 45 ॥ తతశ్చత్యభిద్విః ॥ 46 ॥ తస్యాప్యేకాకన్యాఽలంబిలానామ్ ॥ 47
- తించాలమ్ముసానామివరాపురాస్తృణబిద్ధంలేభే ॥ 48
- తస్యామప్యస్యవిశాలోఽజ్ఞే యఃపురిం నైశాలీనామ నిమః ॥ 49
- హేమచక్రీశ్చవిశాలస్యపుత్రోఽభవత్ ॥ 50 ॥ తస్మాచ్ఛస్త్రీః ॥ 51
- తత్తనయోధూమ్రాక్షః ॥ 52 ॥ తస్యాపిస్తృజ్జయోఽభూత్ ॥ 53 ॥ స్తృజ్జయాత్సహదేవః ॥ 54
- తతశ్చకృశాశ్వోనామపుత్రోఽభూత్ ॥ 55
- సోమదత్తఃపృశాశ్వాజ్జజ్ఞే యోదశాశ్వమేధానాజహార ॥ 56 ॥ తత్పుత్రోజనమేజయః ॥ 57
- జనమేజయాత్సుమతిః ॥ 58 ॥ ఏతేనైశాలికాభూధృతః ॥ 59 ॥ శ్లోకోఽప్యత్రగీయతే ॥ 60
- త్యుబిద్ధోఽప్రసాదేనసర్వేనైశాలికాపుత్రః । దీర్ఘాయుషోమహాత్మానోపిర్యవంతోతిధామికాః ॥
శర్యాతేకన్యాసుకన్యానామాభవత్ । యాముపయేమేచ్యవనః ॥ 62
- ఆనతానామాపరమధామికశ్శర్యాతిపుత్రోఽభూత్ ॥ 63
- ఆనతాన్యాపిరేవతనామాపుత్రోఽజ్ఞేయోసావానతావిషయంబుభుజే । పురించకుశస్థలీమధ్య
వాసః ॥ 64 ॥ రేవతన్యాపిరైవతః పుత్రః । కకుద్దీనామధర్మాత్మాభ్రాతృశతస్య క్షేప్తోఽభవత్ ॥ 65
- తస్యచరేవతీనామకన్యాఽభవత్ ॥ 66
- సతామాదాయకస్యేయమహాతీతిభగవస్తమబ్జయోనిప్రప్థుం బ్రహ్మలోకంజగమ్ ॥ 67
- తావచ్చుబ్రహ్మణోఽస్తరేహోహోహూహూసంజ్ఞాభ్యాంగస్థవాభ్యామతితానంనామదివ్యం
గాన్ధవకమగీయత ॥ 68
- తచ్చుత్రిమాగఃపరివృత్తైరనేకయగపరివృత్తీస్త్యస్త్యపిరైవతఃశృంగముహూతామివమేనే ॥

- గీతావసానేభగవత్తమబ్జయోనిప్రణమ్యైవతఃకన్యాయోగ్యం వరమపుచ్చత్ ॥ 70
- తంచాహభగవాన్కథయయోఽభిమతస్తేవరఞ్చి ॥ 71
- పునశ్చప్రణమ్యభగవతేతస్మైయథాభిమతానాత్మనస్సవరాకథయామాస ।
- కపిమాంభగవతోఽభిమత ఇతియస్మైకన్యాంప్రయచ్ఛామితి ॥ 72
- తతఃకించిదవనతశిరాఃసస్థితం భగవాన్బయోనిఃప్రాహ ॥ 73
- యవతేభగవతోఽభిమతానైతేహంసాంప్రతమపత్యాపత్యసంతతిరప్యవనితలేఽస్తి ॥ 74
- బహూనితవాత్రైతద్ధాన్ధర్వంశృణ్వతశ్చతుర్యుగ్గాణ్యతీతాని ॥ 75
- సాంప్రతంమహీతలేఽష్టావింశతితమమస్యమనోశ్చతుర్యుగమతీతప్రాయంపతఃతే ॥ 76
- ఆసన్నోహికలిః ॥ 77 ॥ అన్యస్మైకన్యారత్నమిదంభవత్రైకాకినాదేయమ్ ॥ 78
- భవతోఽపిపుత్రసుప్రిభృత్యకశత్రబన్ధుబలకోశాదయఃసమస్తాఃకాలేనైతేనాత్యస్తమతీతాః ॥ 79
- తతఃపునరప్యత్సన్నాధ్వసఃసరాభగవన్తంప్రణమ్యప్రచ్ఛ ॥ 80
- భగవన్నేవమవస్థితేమయేయంఽస్మైదేయేతి ॥ 81
- తతస్సభగవాన్కించిదవన్ముకంధరఃకృతాజ్జలిభూత్యాసరస్వలోకగురురమ్భాజయోనిరాహ ॥ 82

బ్రహ్మోక్తివాచః—

- సహ్యదిమధ్యాస్తమజస్యయస్య విద్యోవయంసరస్వయస్యభాతుః ।
- సచస్మరూపంనపరంప్రభావం నచైవసారంపరమేత్వరస్య ॥ 83
- కలాముహూతాఽదిమయశ్చకాలో నయద్విభూతేఃపరిణామహేతుః ।
- అజన్మనాశస్యసమస్తమూతేకరనామరూపస్యసనాతసస్య ॥ 84
- యస్యప్రసాదాదహమచ్యుతస్య భూతప్రజాసృష్టికరోఽస్తకారీ ।
- క్రోధాచ్చరుదఃస్థితిహేతుభూతో యస్మాచ్చమధ్యేపురుషఃపరస్మాత్ ॥ 85
- మద్రూపమాస్థాయస్థజత్యజోయః స్థితోచయోఽసౌపురుషస్వరూపీ ।
- రుద్రస్వరూపేణచయోఽత్రివిశ్వం ధత్తేతథాఽనస్తవపుస్సమస్తమ్ ॥ 86
- శక్రాదిరూపీపరిపాతివిశ్వమకేన్దురూపశ్చతమోహినస్తి ॥
- పాకాయయోఽగ్నిత్యముపైతిలోకాః విభృతిపృథ్వీవపురవ్యయాత్మా ॥ 87
- చేష్టాంకరోతిశ్వసనస్వరూపీ లోకస్యతృప్తించజలాన్నరూపీ ।
- దదాతివిశ్వస్థితిసంస్థితస్తు సర్వావకాశంచనభస్సరూపీ ॥ 88
- యస్యృజ్యతేసగఃకృదాత్మనైవ యఃసాల్యతేచాలయతాచదేవః ।
- విశ్వాత్సనాసంహ్రాయతేఽస్తకారీ పృథక్త్రయస్యాస్యచయోఽవ్యయాత్మా ॥ 89
- యస్మిన్జగద్యోజగదేతదాద్యో యశ్చుక్రితోఽస్మిన్జగతిస్వయంభూః ।
- సనవఃభూతప్రభవోధరిత్ర్యాం స్యాంశేనవిష్టున్మౌనతేఽవతీణః ॥ 90

- కుశస్థలీయాదవభూపరమ్యా పురీపురాభూదమరావతీవ ।
 సాద్వారకాసంప్రతితర్రచాస్తే సకేశవాంశోబలదేవనామా ॥ 91
 తస్మైత్వమేనాంతనయానరేద్ధ్ర ప్రయచ్ఛమామనుజాయజాయామ్ ।
 శ్లాఘ్యోవరోఽసౌతనయాతవేయం శ్రీరత్నభూతానృశోహియోగః ॥ 92

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

- ఇతీరితోఽసౌకమలోద్భవేన భువంసమాసాద్యపతిఃప్రజానామ్ ।
 దదర్శహ్రస్వాపురుషానశేషానల్పజనఃస్వల్పవివేకవీర్యాః ॥ 93
 కుశస్థలీంతాంపపురీముపేత్య దృష్టాన్యరూపాంప్రదదౌసకన్యామ్ ।
 సీరాయుధానుస్ఫటికాచలాభవక్షుప్థలాయాతులధీనఃరేద్ధ్రః ॥ 94
 ఉదైఃప్రమాణామితామవేక్ష్యస్వలాంగలాగ్రేణసతాలకేతుః ।
 వినామయామాసతతశ్చసాపి బభూవసన్యోవనితాయథాఽన్యా ॥ 95
 తాంరేవతీంరైవతభూపకన్యాం సీరాయుధోఽసౌవిధిన్పయేమే ।
 దత్త్వాచకన్యాంసన్యపోజగామ హిమాచలంవైతపసేధృతాత్మా ॥ 96

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ప్రథమాఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- యావచ్చబ్రహ్మలోకాత్తు కకుద్మీరైవతోనాభ్యేతి తావత్పుణ్యజనసంజ్ఞారాక్షసాస్తామస్య
 పురీంకుశస్థలీనిజఘ్నః ॥ 1 ॥ తచ్చాన్యభ్రాతృశతంపుణ్యజనత్రాసాద్విశోభేక్షే ॥ 2
 తదన్వయాశ్చక్షుత్రియాఃసవఃదిక్ష్యభవత్ ॥ 3 ॥ వృష్టస్యాపివాప్తఃకంక్షుత్రమథవత్ ॥ 4
 నాభాగస్యాత్మతోనాభాగసంజ్ఞోఽభవత్ ॥ 5 ॥ తస్యాప్యప్సరీమః ॥ 6
 అమృరీషస్యాపివిరూపోఽభవత్ ॥ 7 ॥ విరూపాత్పుషదశ్వోజక్షే ॥ 8 ॥ తతశ్చరథీతరః ॥ 9

అత్రాయంశ్లోకః :—

- ఏతేక్షుత్రప్రసూతావై పునశ్చాక్షరీరసాన్లు ఎతాః । రథీతరాణాంప్రవరాక్షుత్రోపేతాద్విజాతయ ఇతి ॥
 క్షుతవతశ్చమనోరిక్ష్యాకుఘ్రాణతఃపుత్రోజక్షే ॥ 11
 తస్యపుత్రశతప్రధానాఃవికుక్షిసిమిదణ్డాభ్యాస్త్రయఃపుత్రాః ॥ 12
 శకునిప్రముఖాఃపశ్చాశ్చత్పుత్రాః త్రైరాపధరక్షితారోబభూవుః ॥ 13

- చత్వారింశదష్టాచదక్షిణాపథభూచాలాః ॥ 14
- సచేత్వాకురప్తకాయముత్పద్యతాధామాంమాంసమానయేతివికుక్షిమాజ్ఞాపయామాస ॥ 15
- తథేతిగృహీతాజ్ఞోవసమభ్యేత్యానేకావృగాహత్వాతిశ్రాంతోఽతిశుత్పరీతోవికుక్షిరేకం శశమభక్షయత్ ॥ శేవంచమాంసమానీయపితేనివేదయామాస ॥ 16
- ఇత్వాకుణాఇత్వాకులూచార్యస్త్రోషీక్షణాయవసిష్ఠశ్చోదితఃప్రాహతదలమనేనామేధ్యే నామిపేణ దురాత్మనాఽనేనత్వత్పుత్రేనైతన్మాంసముపహతం యతోఽనేనశశోభక్షితః ॥ 17
- తతశ్చాసావికుక్షిగుణదైవముక్తశశాదసంజ్ఞామవాప పిత్రాచపరిత్యక్తః ॥ 18
- పితర్యుపరతేచాసాఅఖిలామేతాంపుష్పివీంధమేతశ్శశాస ॥ 19
- శశాదస్యపురంజయోనామపుత్రోఽభవత్ ॥ 20 ॥ తస్యఇదంచాన్యత్ ॥ 21
- పురాహితేతాయాందైవాసురమతిభీషణంయుద్ధమానీత్ ॥ 22
- తత్రచాతిబలిభిరనురైరమరాపరాజితాఃతేభగవస్తం విష్ణుమారాధయాంచక్రః ॥ 23
- ప్రసన్నశ్చదేవానామనాదినిధనఃసకలదగత్సరాయణోనారాయణఃప్రాహ ॥ 24
- జ్ఞాతమేతస్మరూయమ్నాభిర్యదభిలషితంతదథమిదంశ్రూయతామ్ ॥ 25
- పురంజయోనామశశాదస్యరాజషేఃస్తనయఃక్షత్రియప్రవరఃతచ్ఛరీరేహమంశేనస్వయమేవావతీ ర్యతానశేవాససురాన్నిహనిష్యామితద్భవద్భిఃపురంజయోసురవధాథముద్యోజ్యఃకార్యతామితి॥ ఏతచ్ఛ్రుత్వాప్రణమ్యభగవస్తంవిష్ణుమమరాఃపురంజయసకాశమాజగ్ముః, ఊచుశ్చైస్త్వమ్ ॥ 27
- భోభోక్షత్రియవర్యాస్సాభిరభ్యుథితేన భవతాఽస్మాకమరాతివధోద్ధతానాంకతవ్యంనాహః యమిచ్ఛామః॥తద్భవతాస్మాకమభ్యాగతానాంప్రణయభజ్ఞేనకార్యఇత్కుక్తఃపురంజయఃప్రాహ॥ త్రైలోక్యనాథోయోయంరాజాయమ్నాకమిప్తఃశతక్రతుః, అస్యయద్యహంస్కన్ధాధిరూఢో యుష్మదరాతిభిస్సహయోత్సేవ్యతదహంభవతాంసహాయస్సాస్మి ॥ 29
- ఇత్యాకణ్యంసమస్తదేవైరిద్రోణచ బాధమిత్యేవ సమన్విచ్ఛిత్ ॥ 30
- తతశ్చశతక్రతోర్ఘ్నపథరాపధాణిఃకకుత్స్థోఽతితోషసమన్వితోభగవతశ్చరాచరగురో రచ్యుతస్యతేజసాఽఽప్యాయితోదేవాసురసంగ్రామే సమస్తాసేవాసురాన్నిజహాస ॥ 31
- యతశ్చప్రపథకకృత్థేనతేనరాజ్ఞాదైతేయబలంనిషూదితంతతశ్చాసాకకుత్స్థసంజ్ఞామవాప ॥ 32
- కకుత్స్థస్సాప్యనేనాఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 33 ॥ పృథురనేఽసః ॥ 34 ॥ పృథోవిష్టరాశ్వః ॥ 35
- తస్యాపిచాన్ద్రోయవనాశ్వః ॥ 36
- చాన్ద్రీస్యతస్యయవనాశ్వస్యచ శాబస్తః యః పురీంశాబస్తీనివేశయామాస ॥ 37
- శాబస్తస్యబృహదశ్వః ॥ 38 ॥ తస్యాపికువలయాశ్వః ॥ 39
- యోసావుదజ్ఞస్యమహాపేఠరపకారిణందున్దనామాసమసురం నైష్ఠవేనతేజసాప్యాయతః పుత్రసహస్రైరేకవింశతిభిఃపరివృతోజఘానదున్దమారసంజ్ఞాంచావాప ॥ 40

- తస్యచసమస్తావ పుత్రాః దుష్టముఖనిశ్వాసాగ్నినా విప్లవైవినేశుః ॥ 41
- దృఢాశ్వచంద్రాశ్వకపిలాశ్వస్త్రయం కేవలమవశేషితాః ॥ 42
- దృఢాశ్వస్థిగర్భశ్వః ॥ 43 ॥ తస్మాచ్ఛప్రసేనజత్ ॥ 44 ॥ నికుమ్భస్యామితాశ్వః ॥ 45
- తతశ్చకృతాశ్వః ॥ 46 ॥ తస్మాచ్ఛప్రసేనజత్ ॥ 47 ॥ ప్రసేనజత్ యువనాశ్వోఽభవత్ ॥ 48
- తస్యచాపుత్రస్యాతినిర్వేదాత్ ముసీనామాశ్రమమణ్డలే నివసతఃకృపాశుభిస్తైమునిభిరపత్యో
త్పదనాయేష్టిఃకృతా ॥ 49 ॥ తస్మాంచ మధ్యరాత్రనిశ్చుత్తాయాం మస్త్రపూతజలపూర్ణాం
కలశం వేదిమధ్యేనివేశ్య తేమునయఃసుషుప్తుః ॥ 50
- సుప్తేషుచతేవ్యతీవత్పృథీతస్యభూపాలస్తమాశ్రమంవివేశ ॥ 51
- సుప్తాంశ్చతాన్యషీన్నైవోత్థాపయామాన ॥ 52
- తతస్కలకజలమపరిమేయమాహాత్మ్యమస్త్రపూతంపపా ॥ 53
- ప్రబుధాశ్వఋషయఃపప్రచ్ఛుఃకేనైతస్యస్త్రపూతంవారిషీతమ్ ॥ 54
- అత్రహిషీతే రాజ్ఞోఽన్యయువనాశ్వస్యపత్నీమహాబలపరాక్రమసంపన్నంపుత్రంజనయిష్యతీతి ॥
తద్వచనమాకణ్యోగరాజా అజానతామయాషీతమిత్యాహ ॥ 55
- గర్భాయువనాశ్వస్యాదరేఽభవత్ క్రమేణచవప్యధే ॥ 56
- ప్రాప్తసమయశ్చదక్షిణాబ్ధిస్థేనకుక్షిమవసీపతేనిభిఃద్యౌశ్చక్రామ ॥ 57
- సచరాజామమార ॥ 58 ॥ జాతోనామైవకంధాస్యతీతి తేమునయఃప్రాచుః ॥ 59
- అథాగమ్య దేవరాజోఽబ్రవీత్, మామయంధాస్యతీతి ॥ 60
- ఓతోమాంధాత్మనామా సోఽభవత్ వక్త్రేచాస్యప్రదేశినీదేవేంద్రోణస్యప్తాతాంపపా ॥ 61
- తాంచామృతస్రావిణీమాస్వాద్యాహ్నైవ సవ్యవధాత ॥ 62
- సతుమాంధాతాచక్రవర్తిఃసప్తద్వీపాంమహీంబుభుజే ॥ 63 ॥ భవతిచాత్రశ్లోకః ॥ 64
- యావత్సుర్యకిదేతిస్మయావచ్చప్రతితిష్ఠతి ॥ సర్వంతద్యౌవనాశ్వస్యమాంధాతుః క్షేత్రముచ్యతే ॥
మాన్ధాతాశశిబిద్దోదుః హితరమిద్ధమతిముపయేమే ॥ 66
- గుకుత్సమమ్మరిషంముచుకుందంచ తస్యాంపుత్రత్రయముత్పదయామాన ॥ 67
- ఘ్నాశద్దుహితరస్తస్యామేవ తస్యస్థపతేబఃభూవుః ॥ 68
- ఏతిస్మిన్నస్తరేవహ్వోచస్సాభరినామఋషిఃస్తజాలేద్వాదశాబ్దంకాలమువాన ॥ 69
- తత్రచాస్తజాలేసంమదోనామాతిబహుప్రజోఽతిప్రమాణోమీనాధిపతిరాసీత్ ॥ 70
- తస్యపుత్రపౌత్రదాహిత్రాఃపృష్ఠోగ్రతఃపాశ్వతఃపక్షపుచ్ఛశిరసాంచోపరిభ్రమస్తస్తేనైవ
సహాహనిశశమినిర్వృతారేమిరే ॥ 71
- సచాపత్యస్థశోపచీయమానహవః ప్రకఘ్నో బహుప్రకారం తస్యపేఃపశ్యతఃస్త్వి
పుత్రపౌత్రదాహిత్రాదిభిస్సహానుదినంసుతరాంకేమే ॥ 72

- అథా ప్రజలంపస్థితస్య సౌధరి రేకాగ్రతానమాధానమపహాయానుదినంతస్య మత్స్యస్యాత్మజ
పాత్రదాహిత్రాదిభిస్సహితరమణీయంబలితమవేత్త్యాచి స్తయత్ ॥ 73
- అహోధన్యోఽయమీదృశమప్యభిమతంయోస్య స్తరమవాప్త్యభిరాత్మజపాత్రదాహిత్రాది
భిస్సహరమమాణోతివాస్యాకంస్పృహముత్పాదయతి ॥ 74
- వయమప్యేవంపుత్రాదిభిస్సహరమిష్యామి ఇత్యేవమభిసమీక్ష్యసతస్సాద స్తజ్జలాన్నిష్క్రమ్య
సంతానాయనివేష్టుకామఃకన్యాభంమాన్ధాతారంరాజానమగచ్ఛత్ ॥ 75
- ఆగమనశ్రవణసమన స్తరంచోత్థాయ తేనరాజ్ఞానమ్యగభ్యాది నా పూజితఃకృతానసపరిగ్రహః
సౌధరిరువాచరాజానమ్ ॥ 76

సౌధరిరువాచ :—

- నివేష్టుకామస్మినరేష్ట్రకన్యాంప్రయచ్ఛమేమాప్రాయంవిభాజ్ఞీః ।
నవ్యభిఃసఃకార్యవశాదుపేతాః కకుత్స్థవంశేవిముఖాఃప్రయాన్తి ॥ 77
- అన్యేఽపిసంత్యేవపుపాఃపుభివ్యాం మాన్ధాతరేమాంతనయాఃప్రసూతాః ।
కింత్యభిఃనామభిఃతదానదీక్షాకృతవ్రతంశ్లాఘ్యమిదంకులం తే ॥ 78
- శతార్థశంఖ్యాస్తవసన్తికన్యాస్తాసాంమమైకాంసృపతేప్రయచ్ఛ ।
యత్పాథనాభజ్జధయాద్భిశ్చేమి తస్మాదహంరాజవరాతిదుఃఖాత్ ॥ 79

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- ఇతిఋషివచనమూకణ్యో సరాజా జరాజర్ఘురితదేహంతమృషిమవలోక్యప్రత్యాఖ్యాన
కాతరస్తస్మాచ్చశాపతోఽబిభ్యత్, కించిదఘోముఖిర్నిరందధౌ ॥ 80
- నరేష్ట్రకన్యాత్సముపైషిచింతామసహ్యముక్తంనమయాఽత్రకించిత్ ॥
యాఽవశ్యదేయాతనయాతయైవ కృతార్థతానోయదికింసలభా ॥ 81
- అథతస్యధగవతఃశాపభీతఃసప్రశ్రయస్తమువాచాసరాజా ॥ 82

రాజా ఉవాచ :—

- భగవన్నస్తత్కులస్థితిరియంయవకన్యాభిరుచితోఽభిజనవాన్వరస్తస్మైకన్యాప్రదీయతే,
భవద్యాష్టాచాస్మన్సన్యోరథానామప్యగోచరవతిశశేకధమప్యేషాసంజాతా, తదేవమవశ్య
తేనవిద్యుఃకింకుమ ఇత్యేతస్మయాచి స్త్యతఇత్యభిహితేచ తేనభూభుజామునిరచి స్తయత్ ॥ 83
- అయమన్యోఽస్మత్ప్రత్యాఖ్యానోపాయః, వృద్ధోయమనభిమతఃస్త్రీణాంకిముతకన్యానామిత్య
మునాసంచిస్త్యతదభిహితమ్ ; ఏవమస్తరథాకరిష్యామితి సంవిస్త్యమాంధాతారమువాచ ॥ 84
- యద్యేవంతదాదికృతామస్యాకంప్రవేశాయకన్యాస్తాపురవవశవరః యదికన్త్యవకాచిన్నా
మభిలషతితదాహందారసంగ్రహంకరిష్యామిఅన్యథాచేత్తదలమస్మాకమేతేనాతీతకాలారమ్భే
నేత్యుక్త్యావిరరామ ॥ 85

- తతశ్చమాన్ధాత్రామునిశాపశబ్దీతేన కన్యాస్త్రఃపురవహవరః సమాజ్ఞప్తః ॥ 86
- తేనసహకన్యాస్త్రఃపురంప్రవిశన్నేవధగవానఖలసిద్ధగర్భర్వమనుష్యేభ్యోఽతిశయేనకమనియం
రూపమకరోత్ ॥ 87 ॥ ప్రవేశ్యచతమృషిమస్త్రఃపురవహవరస్త్రాకన్యాప్రాహ ॥ 88
- భవతీనాంజనయితామహారాజస్సమాజ్ఞాపయతి ॥ 89
- అయమస్యాబ్రహ్మషిఃకన్యాభీకసమభ్యాగతః ॥ 90
- మయాచాస్యప్రతిజ్ఞాతంయద్యస్మత్కన్యాయాకాచిద్భగవన్సంవరయతితత్కన్యాచ్ఛద్వేనాహం
పరిపంథానం కరిష్యామిత్యాకణ్యోగ సర్వాఅపితాఃకన్యాః సానురాగాఃసమన్మథాః కరోణవ
ఇవేధయాధపతింతమృషిమహమహమికయావరయాంబభూవుః, ఊచుశ్చ ॥ 91
- అలంధగినోస్తేహమిమంవృణోమి వృణోమ్యహంనైషతవానురూపః ।
మమైవభతాఃవిధిన్తేషసృప్తః శృప్తాహమసోపశమంప్రయాహి ॥ 92
- వృతోమయాఽయంప్రథమంమయాఽయం గృహంవిశన్నేవవిహస్య సేకిమ్ ।
మయామయేతిక్షీతిపాత్రజానాం తదిథకమత్యస్తకలిబఃభూవ ॥ 98
- యదాతుసర్వాభిఽతీవహదాద్వృతస్సకన్యాభినివృత్యకీటిః ।
తిదాసకన్యాధిక్యతోస్సపాయ యథావదాచష్టవిన్ద్రుమూతిః ॥ 94

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- తదవగమ్యకిమేతత్కథమేతత్కింకరోమికింమయాభిహితమిత్యాకులమతిరినిచ్ఛన్నసికథమపిరా
జానుమేనే ॥ 95 ॥ తానురూపవివాహశ్చమహాషిఃసృకలావవతాఃకన్యాఃస్వమాశ్రమమనయత్ ॥ 96
- తత్రచాశేషశిల్పకల్పప్రణేతారంధాతారమివాన్యంవిశ్వకర్మాణమాహూయసకలకన్యకానా
మేకైకన్యాఃప్రోత్ఫుల్లపంకజాఃకూజత్కలహంసకారణ్ణవాదివిహంగమాభిరామజలాశయాస్స
పవనాస్సపథానాస్సవకాశాస్సగుళయాఃపరిచ్ఛదాఃప్రాసాదాఃక్రియన్తామిత్యాదిదేశ ॥ 97
- తచ్ఛతైవానుష్ఠితమశేషశిల్పవిశేషాచార్యః త్వష్టాదశితవా ॥ 98
- తతశ్చపరమషిణాసాధరిణాఽఽజ్ఞప్తప్రేషుగృహేష్వనపాయీ నస్తనమహానిధిరాసాంచక్రే ॥ 99
- తతోఽనవరతభక్త్యభోజ్యలేహ్యద్యుపభోగైరాగతానుగతభృత్యాదీనహనికశమశేష
గృహేషుతాఃక్షీతీశదుహితరోభోజయామానుః ॥ 100
- ఏకదాదుహితృన్నేహాకృప్తహృదయస్సమహీచతిః కిమతిదుఃఖతాస్తాశతసుఖతావేతి విచిన్త్య
తస్యమహాశేరాశ్రమసమీపముపేత్యస్ఫురదంశుమాలంస్ఫటికమణిమయప్రాసాదమాల
మతిరమ్యాపవనజలాశయందదత్ ॥ 101
- ప్రవిశ్యచైకంప్రాసాదమాత్మజాంపరివృజ్యకృతాసనపరిగ్రహః ప్రవృత్తస్నేహనయనామ్ము
గభోఽబ్రవీత్ ॥ 102

అయిపుత్రవత్సేధవత్యాస్సుఖముతకించదసుఖమ్అపి తేమహాపిఃస్నేహవానుతనసంస్కర్యతే
అస్మద్గృహవాసశ్చక్యతా త త్తనయాపితరమాహ ॥ 103

తాతాతిరమణోఽయోఽత్రప్రాసానోఽతిమనోజ్ఞముపవనమతికలవాక్యవిహంగాభిరుతాః
ప్రోత్సుల్లపద్మాకరజలాశ్చ యామనోనుకూలభక్త్యభోజ్యమలేపవస్త్రభూషణాదిభోగో
మృదూనిశయనాసనానిసర్వసంపత్తిమవేత మేతద్గాహాస్థమ్ ॥ 104

తథాపి కేనవాజన్మభూమిసంస్కర్యతే ॥ 105 ॥ త్వత్ప్రసాదాదిదమిశేషమతిశోభనమ్ ॥ 106

కింత్యేకం మమైతద్దుఃఖకారణం యద్యద్యద్యహస్సహాపిఃరయమస్మద్భూతా సనిష్క్రామతి
మమైవ కేవలమయమతిప్రీత్యాసమీపపరివర్తినాన్యాసామస్మద్భగినీనామ్ ॥ 107

ఏవంచమమసోదరాదుఃఖతాశ్చ త్యేవమతిదుఃఖకారణమిత్యుక్తస్తయాద్వివీయంత్రాసాద
ముపేత్యతనయూంపరివృజ్యోపవిష్టస్తథైవపుష్టవా ॥ 108

తయాపి సర్వమేవప్రాసాదాద్యుపభోగసుఖంభృతమాఖ్యాతంస్వపిత్రేమమైవ కేవలమతిప్రీత్యా
భర్తాపాశ్చోపరివర్తినాన్యాసామస్మద్భగినీనామి త్యేవమాదిశ్రుత్వా సమస్తప్రాసాదేషురాజా
ప్రవిశ్యతనయాస్తథైవాపుచ్చత్ ॥ 109

సర్వాభిశ్చతాభిస్తథైవాభిహితపరితోషవిన్యయనిభాకరవివశహృదయోధగవస్తంసాధరి
మేకాన్తావస్థితముపేత్యసకృతపూజోఽబ్రవీత్ ॥ 110

దృష్టస్తేభగవత్సనుమహానేపసిద్ధిప్రభావఃనైవవిధమన్యస్యఃస్యచిదస్మాభిర్విభూతివిలిసితమప
లక్ష్మీతంకియదేతద్భగవతస్తపనఃఫలమిత్యభిపూజ్యతమ్మపింతత్రైవతేనపివర్యేణసహకంచి
త్కాలమభిమతోపభోగాఃకుభుజే స్వపురంచాజగామ ॥ 111

కాలేనగచ్ఛతా తస్యతానురాజతయాసు పుత్రశతంసాధకమభవత్ ॥ 112

అనుదినానుమాహస్నేహప్రసరశ్చ సతతాతీవ మమతాకృష్టహృదయోఽభవత్ ॥ 113

అప్యేతేఽస్మత్పుత్రాఃకలభాపిఃపద్భ్యాన్యంగచ్ఛేయః, అప్యేతేమావనినోభవేయః, అపికృత
దారానేతాఃపశ్యేయమ్అప్యేహం పుత్రాభవేయః అప్యేతత్పుత్రాః పుత్రసమన్వితాః
పశ్యేయమిత్యాదిమనోరథాననుదినం కాలసంపత్తివృద్ధానవేత్త్యైతచ్చిస్తయామాస ॥ 114

అహోమేమోహస్యాతివిస్తారః ॥ 115

మనోరథానానసనమాప్తిరస్తి వపాఽయుతేనావ్యభవాపిలక్షైః ।

పూణేఽశుపూణేఽశుపుననవానాముత్పత్తయస్సన్నిమనోరథానామ్ ॥ 116

పద్భ్యాన్యంగతామావనినశ్చజాతా దారైశ్చసంయోగమితాఃప్రసూతాః ।

దృష్టాస్సుతాస్తత్తనయప్రసూతిం ద్రష్టుంపునర్వాశ్చభిమేఽస్తరాత్మా ॥ 117

ద్రక్ష్యామి తేమామపిచేత్రసూతిం మనోరథోమేభవితాతతోఽన్యః ।

పూణేఽపిరస్యాప్యపరస్యజన్మ నివార్యతేకేనమనోరథస్య ॥ 118

- ఆమృత్యుతోనై వమనోరథానామనోస్థివిజ్ఞాతమిదంమయాఽద్యః ।
మనోరథానక్తిపరస్యచిత్తం నజాయతేనై పరమాధికాసంగి ॥ 119
- సమేసమాధిజకలవానమిత్రమత్స్యస్యసంగాత్మహసై వనప్తః ।
పరిగ్రహస్సంగకృతోమయాఽయం పరిగ్రహోత్థాచమమాఖిల్యా ॥ 120
- దుఃఖంయదేనైకశరీరజన్మశతాధికసంఖ్యాతమిదంప్రసూతమ్ ।
పరిగ్రహేణఘ్రితపాత్యజానాం సుతైరనేకై బహుభీకృతంతత్ ॥ 121
- సుతాత్మజైస్తత్తనయైశ్చభూయో భూయశ్చతేషాంస్వపరిగ్రహేణ ।
విస్తారమేవ్యత్యతిదుఃఖాహేతుః పరిగ్రహోనై మమతాభిధానః ॥ 122
- చీణకంతహేయత్తుజలాశ్రయేణ తస్యర్థిరేషాతపసోఽన్తరాయః ।
మత్స్యస్యసంగాదభవచ్ఛయోమే సుతాదిరాగోముషిణోఽస్మితేన ॥ 123
- నిస్సంఘతాముక్తిపదంయతీనాం సంగాదశేషాఃప్రభవన్తిదోషాః ।
ఆరూఢయోగోఽపినిపాత్యతేఽథః సంగేనయోగీముతాల్పసిద్ధిః ॥ 124
- సోఽహంచరిష్యామితథాఽర్చనోఽర్థే పరిగ్రహగ్రాహగృహీతబుద్ధిః ।
యథాహిభూయఃపరిహీనదోషో జనన్యదుఃఖై భవంతానదుఃఖః ॥ 125
- సర్వస్యధాతారమచిత్తస్యరూపమణోరణీయాంసమిత్రప్రమాణమ్ ।
సితాసితంచేత్వరమిశ్వరాణామారాధయిష్యేతపనై వవిష్ణుమ్ ॥ 126
- తస్మిన్నశేషజనీసర్వరూపి శ్చవ్యక్తవిస్మృతనావనస్తే ।
మయాచలంచి త్రమపేతదోషం సదాఽస్తువిష్ణవభవాయభూయః ॥ 127
- సమస్తభూతాదమలాదనస్తాత్సర్వేశ్వరాదన్యదనాదిమధ్యాత్ ॥
యస్మాన్నకించి త్రమహంగురూణాంపరంగురుంసంశ్రయమేవిష్ణుమ్ ॥ 128

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

- ఇత్యాత్మానమాత్మనై వాభిధాయాసౌసౌభరిరపహంస్యపుత్రగృహసనపరిచ్ఛదాదిక
మశేషమర్థజాతం సకలభార్యాసమవేతో వనంప్రవివేత ॥ 129
- తత్రాప్యనుదినంనై ఖానసనిష్పాద్యమశేషక్రియాకలాపనిష్పాద్యఘ్రితసకలపాపః
పరిపక్వమనోవృత్తిరాత్మస్యగ్నీసమారోష్ణభిక్షురభవత్ ॥ 130
- భగవత్సాగ్రజ్యఖిలకర్మకలాపమజమవికారమమరకాదిధర్మమవాప పరమనస్తంపర
వతామచ్యుతపదమ్ ॥ 131 ॥ ఇత్యేతన్మాంధాత్మదుహిత్యసంబధ్నాద్యాభ్యాతమ్ ॥ 132
- యన్తైతత్సేవిధిచరితమనుస్మరతి షతతి పాతయతి శృణోతి శ్రావయతి అవధారయతి
లిఖతి లేఖయతి శిక్షయతి అధ్యాపయతి ఉపదిశతి తస్మాప్తేజస్సాన్యసన్మతిరపధర్మ వాఙ్మనసో
రసన్మాగానుసరణమశేషపేయేషువా మమత్వం నభవతీతి ॥ 133

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః.

శ్రీః

అథ చతుర్థాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

- అతశ్చమాంధాతుఃపుత్రసంతతిరభిధీయతే || 1
- అమృరీషస్యమాంధాత్పతనయస్యయువనాశ్వఃపుత్రోఽభవత్ | 2
- తస్మాద్ధరితః యతోఽక్లిరసోహారీతాః || 3
- రసాతలేచ మానేయానామగన్ధర్వా బభూవుః షట్కీటిసంఖ్యాతాపైరశేషాః
నాగకులాన్యపమృతప్రధానరత్నాధిపత్యాన్యక్రియంత || 4
- తైశ్చగన్ధర్వవీర్యావధూతైరురగేశ్వరైర్భగవానశేషదేవేశస్తవశ్రవణోస్థిలితోన్నిద్రపుణ్డ
రీకనయనోజలశయననిద్రావసానవిబుధఃప్రణిపత్యాభిహితః భగవన్నస్మాకమేతేభ్యోగన్ధర్వే
భ్యోభయముత్పన్నంకథముపశమమేష్యతీతి | 5
- ఆహాభగవాననాదినిధనః పురుషోత్తమోయోఽసౌయావనాశ్వస్య మాంధాతుః
పురుకుత్సనామాపుత్రస్తమమామనుప్రవిశ్యతానశేషదుష్టగన్ధర్వానుపశమంనయిష్యామితి || 6
- తదాకణ్యోభగవతేజలశాయినేకృతప్రణామఃపునర్నాగలోకమాగతాఃపన్నగాధిపతయో
నమోదాంచపురుకుత్సానయనాయచోదయామానుః || 7 || సాచైవనరసాతలంసీతవతీ || 8
- రసాతిలగతశ్చాసాభగవతేజసాప్యాయితాత్సవీర్యస్సకలగన్ధర్వాన్నిజఘాన || 9
- పునశ్చస్యపురమాజగామ || 10
- సకలపన్నగపతయశ్చనమోదాయైవరందదుః | యస్తేనుస్మరణనమవేతంనామగ్రహణం
కరిష్యతీనతస్యసంపాదవిషయంభవిష్యతీతి || 11 || అత్రచక్షోః || 12
- నమోదాయైవమఃప్రాతనమోదాయైవమోనిశి |
- నమోఽస్తునమోదేతుభ్యం త్రాహిమాంవిషసంపాతః || 13
- ఇత్యుచ్చార్యాహనిశమన్థకారప్రవేశేవాసప్రైకనాదశ్యతే నచాపిక్మతానుస్మరణభుజోవిష
మపిభుక్తముపఘాతాయభవతి || 14
- పురుకుత్సాయచసంతతివిచ్ఛేదోనభవిష్యతీత్యురగపతయోవరందదుః || 15
- పురుకుతోనమోదాయాంత్రసదస్యమజీషవత్ || 16
- త్రసదస్యతస్సంఘాతోఽనరణ్యః, తంరావణోద్గిజయేనిజఘాన || 17
- అనరణ్యస్యపుషదశ్వఃపుషదశ్వస్యహర్యశ్వఃపుత్రోభవత్ || 18 || తస్యచహస్తఃపుత్రోభవత్ || 19
- తతశ్చపనుమనాస్తస్యాపిత్రిధన్వాత్రిధన్వనస్త్రయాహుః || 20
- త్రయాహుశేసత్వవ్రతఃయోఽసౌత్రిశ్చక్ష్మసంజ్ఞామహావ || 21 || సచణ్డాలతాముపగతశ్చ || 22

- ద్వాదశవాహికాశ్చమనావృష్ట్యాంవిశ్వామిత్రకళత్రాపత్యపోషణాథాం చక్షాలప్రతిగ్రహ
పరిహరణాయజాహ్నువీతీరస్యగ్రోధేమృగమాంసమనుదినంబబధ్ధ ॥ 23
- సతుపరితృప్తేనవిశ్వామిత్రేణ సశరీరస్సర్వగమారోపితః ॥ 24
- త్రిశంకోహాఽరిశ్చద్వైః తస్మాద్రోహితాశ్వః తతశ్చహరితః హరితస్యాపిచఙ్గుః
చఙ్గోఽపిఽజయవనుదేవౌరుగుగోవిజయాత్ రుగుకస్యవృకః ॥ 25
- వృకస్యబాహుః యోఽసౌ హైహయతాశ్చజ్ఞాదిభిఃపరాజితోఽస్తవత్సామహిష్యా
సహవనంవివేక ॥ 26 ॥ తస్యాశ్చసపత్నాన్యగధః స్తమ్భనాయగరోదతైః ॥ 27
- తేనాస్యాగధాస్సప్తపషాఃఽజరరవితత్తస్మా ॥ 28
- సచబాహుర్వృద్ధభావాదావాశ్రమసమీపేమమార ॥ 29
- సాత్యస్యభార్యాచితాంకృత్యాతమారోప్యానుమరణకృతనిశ్చయాఽభూత్ ॥ 30
- అథైనామతీతానాగతవతమానాదివేదీభగవానావఃసాస్వాశ్రమాన్నిగత్యాబ్రవీత్ ॥ 31
- అలమలమనేనాసద్ధాఽహేణఅఖలభూమణ్ణలపతిరితివీర్యపరాక్రమోఽనేకయజ్ఞకృదరాతిపక్ష
క్షయకతాతవోదరేచక్రవర్తిఃతిష్ఠతి ॥ 32
- మైవమతిసాహసాధ్యవసాయినీభవేత్సృక్తేచసాతస్మాదనుమరణనిబంధాద్విరరామ ॥ 33
- తేనైవచభగవతాసాసాస్వాశ్రమమానీయత ॥ 34
- కతివయదినాధ్యస్తరేసమైవతేనగరేణాతితేజస్వీబాలగోజ్ఞజ్ఞే ॥ 35
- తస్యచౌరోవ్యతకమాఽదికాక్రియానిష్పాద్యసగరఙ్గతినామచకార ॥ 36
- కృతోపనయనంచైనమావోవేదశాస్త్రాణ్యశేషాణ్యత్రుంచాగ్నేయంభాగవాఖ్య
మధ్యాపయామాస ॥ 37 ॥ ఉత్పన్నబుద్ధిశ్చసమాతరమపుచ్ఛత్ ॥ 38
- అంబ ! కథయకథమత్రవయం క్వతాతోఽస్సాకమిత్యేవమాదిపుచ్ఛస్తంతంమాతాగవః
మేవావోచత్ ॥ 39
- తతశ్చపితృరాజాపహరణామహితో హైహయతాలజ్ఞాదివధాయప్రతిజ్ఞామకరోత్ ॥ 40
- ప్రాయశశ్చహైహయతాశ్చజ్ఞాఽజఘాన ॥ 41
- శకయవసకాంభోజపారదపల్లవాహస్యమానాస్తత్కులగురుంవసిష్ఠంశరణంయయుః ॥ 42
- అథైతావసిష్ఠోజీవన్ముతకాకృత్యాసగరమాహ ॥ 43
- వత్సాలమేభిజీవన్ముతకైరనుమృతైః ॥ 44
- ఏతేహితేచమయైవత్వత్ప్రతిజ్ఞాపరిపాలనాయనిజధమఽద్విజసంగపరిత్యాగంకారితాః ॥ 45

- తథేతిరద్ధరువచనమభిసన్వయేషాం వేషాన్వత్వమకారయత్ ॥ 46
- యవనాఃముణ్డతీరసోఽధఃముణ్డాశ్చ కాఃప్రలమ్బకేశాఃపారదాఃపష్లవాశ్శ్రుధరాః
నిస్సాన్వధ్యాయవవటాఃరానేతానన్యాంశ్చక్షత్రియాంశ్చకార ॥ 47
- తేచాత్మధమఃపరిత్యాగ్యాద్బాహ్మణైఃపరిత్యక్తాఃప్లేచ్ఛతాంయయుః ॥ 48
- సగరోఽపిన్వమధిష్ఠానమాగత్యాఘ్నితచక్రస్సప్తద్వీపవలీమిమామువీంప్రశశాన ॥ 49
- ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ . —

- కాశ్యపదుహితానుమతివిదధఃరాజతనయాకేశినీచ ద్వేభార్యేసగరస్యాస్తామ్ ॥ 1
- తాభ్యాంచాపత్యాధఃపరావఃపరమేణసమాధినాఽఽరాధితోవరమదాత్ ॥ 2
- ఏకావంశకరమేకంపుత్రమపరావప్తింపుత్రసహస్రాణిజనయన్వతి, యస్యాన్వదభిమతంతదిచ్ఛయా
గృహ్యతామిత్యాకణ్యకేశినీకంవరయామాస ॥ 3 ॥ సుమతిఃపుత్రసహస్రాణివప్తింవప్రే ॥ 4
- తథేత్యుక్తేలలై యహోభిఃకేశినీపుత్రమేకమసమజ్ఞసనామానంవంశకరమసూత ॥ 5
- కాశ్యపతనయామాస్తుసుమత్యాఃపప్తిఃపుత్రసహస్రాణ్యధవః ॥ 6
- తస్మాదసమజ్ఞసాదంశుమాన్నామకుమారోజన్మే ॥ 7
- సత్వసమజ్ఞసోబాలోబాల్యాదేవాసద్వృత్తోఽభూత్ ॥ 8
- పితాచాన్యాచిన్తయత్ అయమతీతబాల్యస్సబుద్ధిచూఢవివృతీతి ॥ 9
- అథితత్రాపివ యస్యతీతేఅసచ్ఛతమేవై నం పితాతత్యాజ ॥ 10
- తాన్యపివప్తిఃపుత్రసహస్రాణి అసమజ్ఞసచరితమేవానుచక్రః ॥ 11
- తతశ్చాసమజ్ఞసచరితానుసారిభిస్సాగరైరపధ్యస్తయజ్ఞాదిసన్యాగేజగతి దేవాస్సకలవిద్యామయ
మసంస్పృష్టమశేషగోప్తేభఃగవతఃపురుషోత్తమన్యాంశభూతంకపిలంప్రణమ్యతదధఃమూచుః ॥
భగవన్నేభిఃసగరతనయైరసమజ్ఞసచరితమనుగమ్యతే ॥ 18
- కథమేభిరసద్వృత్తమనుసరద్భిజగద్భవివృతీతి ॥ 14
- అతఃజగత్పరిత్రాణాయచభగవతోఽత్రశరీరగ్రహాణమిత్యాకణ్యకథవానలై రేవాహోభి
విణనజ్జత్యస్తీత్యుక్తివాః ॥ 15 ॥ అత్రాస్తరేచసగరోఽశ్వమేధమారభత ॥ 16
- తత్రచపుత్రైరధిష్ఠితమన్యాశ్వం శోఽప్యపహృత్యభువోబిలంప్రవివేశ ॥ 17
- తతశ్చ త్రయః అశ్వభురగతినిబాధేనవమధారలమేకై కంయోజనమవనేచ్ఛనిచఘ్నః ॥ 18

- పాతాళేచాశ్వంపరిభ్రమస్తమవనిపతితవయాస్తేదదృశుః ॥ 19
- నాతిదూరాదస్థితంచ భగవస్తమపఘనేశరత్కాలేఽకామివతేజోభిరనవరతమూర్ధ్వఃమధ
శ్వాశేషదిశశ్చద్భాసయమానంకపిలమీమవశ్యత్ ॥ 20
- తతశ్చోద్భృతాయుధాదురాత్మానోహయహతాఽయమస్థదపకారీయజ్ఞవిఘ్నకతాః హన్యతా
మిత్యవోచన్నభ్యధావంశ్చ ॥ 21
- తతస్తేనాపిభగవతాకించిదిషత్పరివతిఃతలోచనేనావలోకితాన్యశరీరసముత్థేనాగ్నినా
దహ్యమానావినేశుః ॥ 22
- సగరోఽప్యవగమ్యాశ్వానుసారితత్పుత్రబలమశేషంపరమమిణాకపిలేనతేజసాదగ్ధమ్, తతోఽం
శుమస్తమసమజ్ఞసపుత్రమాహూయాశ్వాన్వేషణాయయయోజ ॥ 23
- సతుసగరతనయభాతమాగేణకపిలముపగమ్యభక్తిసమస్తథాతుష్టావ ॥ 24
- అథైనంభగవానాహ ॥ 25
- గచ్ఛైచనంపితామహోయాశ్వంప్రాపయ వరంవృణీష్యచ పుత్రపౌత్రస్తేన్యగాఃదగ్ధాం
భవమానయివ్యతీతి ॥ 26
- అథాంశుశూనపిట్రహృదణ్ణహతానామస్మత్పితౄణాన్యగాఃయోగ్యానాం
స్యగఃప్రాప్తికరంవరమస్మకంభగవాన్ప్రయచ్ఛత్విత్యాహ ॥ 27
- తదాకణ్యతంచామాభగవాన్కపిలమీః ఉక్తమేవైతన్యయాపౌత్రస్తేత్రిదివాదగ్ధాంభవమాన
యివ్యతీతి ॥ 28 ॥ తదమృశాచసంస్పృష్టేష్వస్థిభస్మస్తేనేన్యగఃమారోఽగ్న్యన్తి ॥ 29
- భగవద్విష్ణుపాదాఙ్గుల్యవినిగతస్యహి జలపైస్త్రితన్యాహాత్మ్యమ్ ॥ 30
- యన్నకేవలమభిసన్నిపూవకంస్నానాద్యుపభోగేషూపకారకం కింతుఅనభిసంధితమవ్యస్యప్రేత
ప్రాణస్యభస్మాస్థిచమఃస్నాయుకేశాద్యత్సృష్టంశరీరజంయదపిపతితంసద్యఃశరీరిణంస్వగఃం
నయతీత్యుక్తః ప్రణమ్యభగవతేఽశ్వమాదాయపితామహాయజ్ఞమాజగామ ॥ 31
- సగరోఽప్యశ్వమాసాద్యతంయజ్ఞంసమాపయామాస ॥ 32
- సాగరంచన్వాతృజప్రీత్యాపుత్రత్వేకల్పితవా ॥ 33 ॥ తస్యావ్యంశుమతోదిలీపపుత్రోభవత్ ॥ 34
- దిలీపస్యాపిభగీరథఃయోఽసాగక్షాన్యగాఃదిహోనీయభాగీరథీసంజ్ఞాంచకార ॥ 35
- భగీరథాత్సుహోత్రస్తస్యాపినాభాగస్తతోమృరీషస్తత్పుత్రస్సిన్ధుదీప్తిపసిన్ధుదీప్తిపాదయుతాయుః ॥ 36
- తత్పుత్రశ్చఋతుపణానశసహాయోఽవృద్ధయజ్ఞోభూత్ ॥ 37 ॥ ఋతుపణాపుత్రస్సర్వకామః ॥ 38
- తత్తనయస్సుదాసః ॥ 39 ॥ సుదాసాత్సేదాసోమిత్రసహోనామ ॥ 40
- సచాటవ్యాన్మృగయాథామటావ్యాఘ్రద్వయమవశ్యత్ ॥ 41
- తాభ్యాంచతద్వనమపగతమ్మృగంకృతంమత్తైవకంతయోబాణేనజఘానః ॥ 42
- మ్రుయమాణశ్చసావతిభీషణాకృతిరతికరాశవదనోరాక్షసోఽభూత్ ॥ 43

- ద్వితియోఽపి ప్రతిక్రియాం తేకరిష్యామిత్యుక్తాన్వైఽన్తర్థానంబగామ ॥ 44
- కాలేన గచ్ఛతానసాదాసోఽయజ్ఞమయజయత్ ॥ 45
- పరినిష్ఠితయజ్ఞేచాచార్యేవసినిష్ఠే ప్రాప్తే తేతద్రక్ష్యో వసిష్ఠరూపమాస్థాయయజ్ఞావసానేమమ
మనుష్యమాంసభోజనం దేయంతత్సంస్క్రియతాంక్షణాదాగమిష్యామిత్యుక్తాన్వైఽప్రాప్త్యైః ॥ 46
- భూయస్సూదవేషం కృత్వా రాజాన్జయమానుషమాంసం సంస్కృత్య రాజ్ఞేన్యవేదయత్ ॥ 47
- అసావపి హిరణ్యపాత్రస్థితమాంసమాదాయవసిస్థాగమపప్రతీక్ష్యోఽభవత్ ॥ 48
- అగతాయవసిష్ఠాయచనివేదితవా ॥ 49
- సచాప్యచిన్తయత్ అహోఽన్యరాజ్ఞోదాశ్శీల్యంయేనైతన్మాంసమస్మాకంప్రయచ్ఛతి,
కినేతద్ద్రవ్యభాతమితిధ్యానపరోఽభవత్ ॥ 50 ॥ అపశ్యచ్ఛతన్మాచుషమాంసమ్ ॥ 51
- అతఃక్రోధకలుషీకృతచేతారాజనిశాపముత్సజ ॥ 52
- యస్మాదభోజ్యమేతదస్మద్విధానాంతపస్వినామ్ అవగచ్ఛన్నపిభవాన్యహ్యందదాతితస్మా
త్తనైచాత్రలోలుపతాభవిష్యతీతి ॥ 53
- అన్తరంచతేనాపిభగవతైవాభిహితోఽస్మీత్యుక్తేకింకిమయైవాభిహితమితిపునరపిసమాధా
తస్మా ॥ 54 ॥ సమాధివిజ్ఞానావగతార్థశ్చానుగ్రహంతస్మైచకారనాత్యన్తికమేతద్దేవకాబ్దం
తవభోజనంభవిష్యతీతి ॥ 55
- అసావపిప్రగృహ్యోదకకాజ్జలింమునిశాపప్రదానాయోద్యతోభగవన్నయమస్మద్గురునాహా
స్యేనంకులదేవతాభూతమాచార్యం శస్త్రమితిమదయన్త్యాప్రసాదితఃసన్యామ్యుదరక్షణార్థం
తచ్ఛాపామ్బునోర్వాన్యంనచాకాశేచిక్షేపకింతుతేనైవస్సపాదాసిషేచ ॥ 56
- తేనచక్రోధాగ్నాశ్రితేనామ్బునాదగచ్ఛాయాతత్పదాకల్మాషతాముపగతౌ, తతస్సకల్మాష
పాదసంజ్ఞామవాప ॥ 57
- వసిష్ఠశాపాచ్ఛపపేషష్ఠేకాలేరాక్షసస్వభావముపేత్యాటవ్యాంపర్యటా అనేకశోమాను
షానభక్షయత్ ॥ 58 ॥ ఏకదాతుకంచిన్మునిమృతుకాలేభార్యానగతందదశ ॥ 59
- తయోశ్చృతమిభీషణంరాక్షసరూపమవేత్త్యత్రాసాద్దంపతోఽప్రధావితయోబ్రాహ్మణం
జగ్రాహ ॥ 60 ॥ తతస్సాబ్రాహ్మణీబహుశస్త్రమభియాచితవతీ ॥ 61
- ప్రసీదేత్సాక్షుకులతిలకభూతస్తవ్పింమహారాజోమిత్రసహోనామ, నరాక్షసః ॥ 62
- నాహాసేన్ద్రిధమసుభాభిజ్ఞోమయ్యశృతార్థాయామిమమస్మద్భృతాకరంహస్తమిత్యేవం
బహుప్రకారంతస్యాంవిలపన్త్యాన్వ్యాఘ్రుఃపశుమివారజ్యేభిమతంతంబ్రాహ్మణమభక్షయత్ ॥ 63
- తతశ్చాతిశోపనమన్వితాబ్రాహ్మణీతంరాజానంశశాప ॥ 64
- యస్మాదేవంమయ్యతృప్తాయాంత్యయాన్యంమత్పతిభక్షితస్తస్మాత్తవమపికామోపభోగ
ప్రవృత్తోఽన్తంప్రాప్స్యతీతి ॥ 65 ॥ శప్తావైవంసాన్గింవివేశ ॥ 66

- తత స్తస్యద్వాదశాబ్జవిపర్యయేవిముక్తశాపస్యస్త్రీవిషయాభిలాషిణోమదయస్తీతంస్మారయా
మాస ॥67॥ తతఃపరమసాస్త్రీభోగంతత్యాజ ॥ 68
- వసిష్ఠశ్చపుత్రేణరాజ్ఞాపుత్రార్థకమధ్యధికతోమదయన్త్యాంగభాధానంచకార ॥ 69
- యదాచసప్తాష్టవమాణ్యసౌగంధికేనజజ్ఞే తతస్తంగభకమశ్మనాసాదేవిజఘాన ॥ 70
- పుత్రశ్చాబ్జాయత ॥ 71 ॥ తస్యచాశ్మకః త్యేవనామాభవత్ ॥ 72
- అశ్మకస్యమూలకోనామపుత్రోఽభవత్ ॥ 73
- యోఽసానిఃశ్రుతేత్థ్యతలేఽస్మిక్రియమాణేస్త్రీభిణివస్త్రాభిః పరివార్యపరిరక్షితఃతతస్తం
నారీకవచంసముదాహరన్ ॥ 74 ॥ మూలకార్ద్రశరభః తస్మాదిలిఖిః తతశ్చవిశ్వసహః ॥ 75
- తస్మాచ్ఛఖిల్వాజః యోఽసాదేవాసురాణాంసంగ్రామేదేవైరభ్యధికతోహ్యసురాజఘాన ॥ 76
- స్వకోచకృతప్రియైదేవైవకరగ్రహణాయచోదితఃప్రాహ ॥ 77
- యద్యవశ్యంవరోగ్రాహ్యస్తన్మమాయుఃకథ్యతామితి ॥ 78
- అనస్తరంచైతెదక్తమేకముహూతకప్రమాణంతవాయురిత్యుక్తోఽథాస్థలితగతినావిమానేన
లఘిమ్నాయుక్తోమత్యేకలోకమాగమ్యేదమాహ ॥ 79
- యథానబ్రాహ్మణేభ్యస్సకాశాదాత్మాపిమేప్రియతరః సచస్వధిమోఽల్లబ్ధసంమయాకదా
చిదప్యనుష్ఠితం సచసకలదేవమానుషపశుపక్షివృక్షాదికేష్వప్యచ్యుతవృత్తిరేకవతిఃసీదృష్టి
మాభూత్ తథాతమేవదేవంమునిషనానుస్మృతంధగవస్తమస్థలితగతిఃప్రాప్స్యామిత్యశేష
దేవగురౌధగవత్యనిదేశ్యవపుషేస్తమాత్రాత్మన్యాత్సానంపరమాత్మనివాసుదేవాభ్యే
యయోజతత్రైవచలయమవాప ॥ 80
- అత్రాపిసూయతేజోకోగీతస్సప్తషిః భిఃపురా । ఖట్వాజ్ఞేనసమోనాన్యఃకశ్చిదుర్వాప్యంభవిష్యతి॥
యేనస్యగౌడిహాగమ్య ముహూతకంప్రాప్యజీవితమ్ ।
త్రయోఽనుసంధితాలోకా బుద్ధ్యాస్యజ్యేనచైవహి ॥ 82
- ఖట్వాగ్నోద్దీప్తుంబాహుఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 83 ॥ తతోరఘురభవత్ ॥ 84 ॥ తస్మాదప్యజః ॥ 85
- అపార్ద్రశరభః ॥ 86
- తన్యాపిధగవానబ్జనాభో జగతఃపితృభకమాత్మాంశేనరామలక్ష్మణధరతశత్రుఘ్నరూపేణ
చతుర్థాపుత్రతప్తమయాసీత్ ॥ 87
- రామోఽపిబాల్యవపవిశ్యామిత్రయజ్ఞరక్షణాయుగచ్ఛంస్తాటకాంజఘాన ॥ 88
- యజ్ఞేచమారీచమిమసాతాహతంసముద్రదేచిక్షేప ॥ 89 ॥ సుబాహుప్రముఖాంశ్చక్షుయ
మనయత్ ॥ 90 ॥ దశకనమీతేజైవఅహల్యామసాపాంచకార ॥ 91
- జనకగృహేచమాహేశ్వరంచాపమనాయాసేనబభృజ ॥ 92
- సీతాంచాయోనిజాంజనకరాజతనయాంవీర్యశుల్కాంభేజే ॥ 93

- నకలక్షత్రక్షయకారిణమశేషమైహాయకులభూమశేతుంచపరశురామసుపాస్తవీర్యబలావి
లేపంచకారః॥ పితృవచనాచ్చగణితరాజ్యాభిలాషోభాతృభార్యానమేతోవసంప్రవివేశ ॥ 95
- విరాధఖరదూషణాదీకబద్ధవాలినాజహాన ॥ 96
- బధ్యాచామ్యోనిధిమశేషరాక్షసకులక్షయంకృత్వాదశాననాపహృతాంతద్వధాపహృతకళహ్లా-
మప్యనలప్రవేశశుద్ధామశేషదేవేశసంస్తూయమానశీలాంజనకరాజతనయామయోధ్యామానిస్యే ॥
తతస్తయోరభిషేకమబ్జశంమైత్రేయవమశతేనాపివక్తుంశశక్యతే, సంక్షేపేణశ్రూయతామ్ ॥ 98
- లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నవిభీషణసుగ్రీవాణ్ణదజామృవద్ధమమత్ప్రభృతిభిఃసముత్సుల్లభదనైశ్చత్ర
చామరాదియైస్తేవ్యమానోబ్రహ్మేంద్రాగ్నియసునిర్మతివరణవాయుకుబేరేశానప్ర
భృతిభిఃసర్వామనైవసిన్ధవాయుదేవవాల్మీకిమాకణ్డేయవిశ్వామిత్రధరద్వాజాగస్త్య
ప్రభృతిభిఃసంవివ్రైఃఋగ్యజుస్సమాద్యైఃసంస్తూయమానోస్సత్తగీతవాద్యాద్యఖిలపృథ్వీ
వాద్యైర్విభాణావేణుమృదగ్గభేరిపటహతంఖకాహళగోముఖప్రభృతిభిఃసూనాదైస్సమస్తభూభృ
తాంమధ్యేనకలలోకరక్షణార్థంయథోచితమభిషిక్తోదాశరథిఃకోసశేన్దోగ్రఘుకులతిలకో
జానకీప్రియోభాతృత్రయప్రియఃసింహాసనగతస్త్యేకాదశాబ్జసహస్రాశీరాజ్యమకరోత్ ॥ 99
- భరతోఽపిగంధవశవిషయసాధనాయగచ్ఛకసంగ్రామేగద్ధవకోటీస్తీప్రాజహాన ॥ 100
- శత్రుఘ్నేనావ్యతిబలపరాక్రమోమధువుత్రోలవణోనామరాక్షసేశ్వరోనిహతః,
మధురాచనివేశితా ॥ 101
- ఇత్యేవమాద్యతిబలపరాక్రమవిక్రమజైరతిదుష్టనిబహాణాదశేషస్యాస్యజగతోనిష్పాదితస్థిత
యోరామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నఃపునరపిదివమానూథాః ॥ 102
- యేపితేషుభగవదంశేష్వనురాగిణఃకోసలనగరజానపదాస్తేఽపితన్యనస్తత్సాలోక్యమవాప్సుః॥ 103
- అతిదుష్టసంహారిణఃరామస్యహికుశలవౌద్వాపుత్రౌలక్ష్మణస్యాణ్ణదచంద్రోకేతూతక్షక
పుష్కలాభరతస్యసుబాహుశూరసేనాశత్రుఘ్నస్య ॥ 104
- కుశస్యాతిథిఃఅతిభేరసింహధఃపుత్రోఽభూత్ ॥ 105
- నిషధస్యాప్యనలస్తస్యాపిసభఃసభాసఃపుణ్డరీకఃతత్తనయఃక్షేమధన్వాతస్యచదేవానీకస్తస్యాప్య
హీనగుఃఅహీనగోరసిగురుఃతస్యచపారియాత్రఃపారియాత్రాద్భులఃబలాచ్ఛలతస్యాప్యతహః
ఉతాద్యజ్రనాభఃతస్మాచ్ఛంఖణఃతస్మాద్వ్యుషితాశ్వస్తతశ్చవిశ్వసహోజ్ఞే ॥ 106
- తస్మాద్ధిరణ్యనాభఃమహాయోశ్వరాజైమసేశిష్యాద్యాజ్ఞవల్క్యద్యౌగమవాప ॥ 107
- హిరణ్యనాభస్యపుత్రఃపుష్కఃతస్మాద్ధృవసంధిఃతతస్తుదశానస్తస్మాద్గ్నివణఃతతశ్చశ్రీఘ్నగ
స్తస్యాపిమరుఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 108
- యోఽసౌయోగమాస్థాయాద్యాపికలాపగ్రామమాశ్రిత్యతిష్ఠతి ॥ 109
- అగామియుగేనూర్యవంశక్షత్రప్రవతయితాభవిష్యతి ॥ 110

తస్మాత్త్రజఃప్రశుశ్రుకః తస్మాత్ సుసంధి స్తతశ్చావ్యమహాతప్యచసహస్వా తతశ్చభవః ॥ 111

తస్మాదృబ్బహుద్యులః యోజానతనయేనాభిమన్యుసాభారతయధేక్షయమసియత ॥ 112

ఏతేహీక్ష్యాకుభూపాలాః ప్రాధాన్యేనమయేరితాః ।

ఏతేపాంచరితంశృణ్వ్యా సహపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ 113

పరత్యేపాంతుచరితం యోవైశ్రధాసమన్వితః ।

సర్వాకామానవాప్యేహ వ్యాస్తేస్వగేహమహీయతే ॥ 114

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే పంచమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ -

ఇక్ష్యాకుతనయోయోఽసౌనిమినామాసతుసహస్రం సంవత్సరంసత్రమారేభే ॥ 1

వసిష్ఠంచహోతారంవరయూమాస ॥ 2

అమాహవసిష్ఠః అమామిద్రోణపశ్చవహశతంయూగాథాంప్రథమంవృతః ॥ 3

తదనస్తరంచప్రతిపాల్యతామాగతస్తవాపిముత్సిగ్భవిష్యామిత్యక్తేసప్పథివీపతినా

కించిదుక్తవా ॥ 4 ॥ వసిష్ఠోఽవ్యవసేనసమన్విచ్ఛితమిత్యమరపతేర్యాగమకరోత్ ॥ 5

సోఽపితత్కాలమేవాన్వైగోతమాదిభిర్యాగమకారయత్ ॥ 6

సమాస్తేచామరపతేయాగేత్వరమాణో వసిష్ఠోనిమియజ్ఞంకరిష్యామిత్వాజగామ ॥ 7

తత్కర్మకర్తృకత్వంచతత్రగౌతమస్యదృష్ట్వాఽథస్వపతేసతస్మైరాజ్ఞేమామప్రత్యాఖ్యామైతేన

గౌతమాయకర్మాస్తరం సమపితంయన్మాత్తస్మాదయంవిదేహోభవిష్యతీతిశాపందచా ॥ 8

ప్రబుధశ్చాసావవనిపతిరిప్రప్రాహ ॥ 9

యస్మాన్మానుసంభావ్యాజానత ఏవ శయానస్యశాపోభృగ్కామసాదుష్టగురుశ్చకార తస్మాత్

తస్యాపిదేహాపతిష్యతీతిప్రతిశాపందత్వాదేహమత్యజత్ ॥ 10

తచ్ఛాపాచ్ఛమిత్రావరుణయోస్తేజసివసిష్ఠచేతఃప్రవిప్లవ్ ॥ 11

ఉహశీదశనాదుద్భూతబీజప్రపాతయోస్తయోస్సకాశాద్వసిష్ఠోదేహమపరంలేభే ॥ 12

నిమేరపితచ్ఛరీరమతిమనోహరతైలగన్ధాదిభిరుపసంస్క్రియమాణం వైవక్లేదాదికం

దోషమవాప సర్వోన్ముతమివతిథౌ ॥ 13 ॥ యజ్ఞసమాప్తాచభాగగ్రహణాయదేవానాగతా

స్మత్విజఘోషః యజమానాయవరోదీయతామితి ॥ 14

దైదైశ్శన్దితోఽసౌనిమిరాహ ॥ 15 ॥ భగవన్తోఽఖిలసంసారదుఃఖహస్తారః ॥ 16

- సహ్యేతాదృగన్యద్దుఃఖమస్తి యచ్ఛరీరాత్మనోవిఘ్నోగేభవతి || 17
- తదహమిచ్ఛామిసకలలోకలోచనేషువస్తునపునఃశరీరగ్రహణంకతుఃఖమిత్యేనముక్తే దేవైః
రసావశేషభూతానాంనేత్రేవ్వవతారితః || 18 || తతోభూతాన్యస్మేషనిమేషంచక్రః || 19
- అపుతస్యచతస్యభూభుజః శరీరమరాజకభీరవస్తేముసయోఽరణ్యంమమభుః || 20
- తతశ్చకుమారోఽజ్ఞే || 21 || జననాజ్ఞసకసంజ్ఞామచాప || 22
- అభూద్విదేహోఽస్యపితేతివై దేహః మథనాన్నిధిరితి || 23 || తస్యదావసుఃపుత్రోఽభవత్ || 24
- ఉదావసోనన్దివధానః తత్పుత్రఃసుకేతుః తసాచ్చదేవరారః తతశ్చబృహదుక్థః తస్యచ ||
మహావీర్యః తస్యాపినుధృతిః || 25 || తతశ్చదృష్టకేతురజాయతి || 26
- దృష్టకేతోహః ర్యశ్వః తస్యచమరుః మరోఽప్రతికః తస్మాత్కృతిరథః తస్య దేవమీధఃతస్యాపి
విబుధః విబుధస్యాపి మహాధృతిః తతశ్చకృతరారః తతోమహానామాతతస్యస్వోగోమా తస్య
పుత్రోహ్రస్వరోమా హ్రస్వరోఽస్థానీరధ్వజోఽభవత్ || 27
- తస్యపుత్రాథాన్యజ్ఞభువంకృతతఃసీరేసీతాగముత్సన్నామహితాచ || 28
- సీరధ్వజస్యభ్రాతాసాంకాశ్యాధిపతిఃకుశధ్వజనామాసీత్ || 29
- సీరధ్వజస్యాపత్యంభానుమాభానుమతశ్చతద్యమ్నఃతస్యచశుచిఃతస్మాచ్ఛృజనామాపుత్రో
ఽజ్ఞే || 30 || తస్యాపిశతధ్వజః తతఃకృతిః తతోరజ్ఞః తత్పుత్రఃపురుజిత్ తతోఽరిష్టనేమిః తస్మా
ఛ్రుతాయః శ్రుతాయుషస్సుపాశ్వః తస్మాత్సృజ్ఞయః తతఃక్షేమావీ షేమావినఃఅనేనాః
తస్మాద్భామరథః తస్యచసత్యరథః తస్మాదమగుః ఉపగోరుపగుప్తః తత్పుత్రఃస్వాగతః తస్మాచ్ఛ
న్వాజః తస్యచస్వాపనః తస్మాచ్ఛనువచాః తస్యాపినుభావః తస్మిన్శ్రుతః తస్మాజ్ఞయః
జయపుత్రోవిజయః విజయస్యఋతః ఋతాత్సనయః సుసయాద్వీతహవ్యః తస్మాద్భృతిః
ధృతేభాహుళాశ్వః తస్యపుత్రఃకృతిః || 31 || కృతౌసంతిష్ఠత్యయం జనకవంశః || 32
- ఇత్యేతేమైథిలాః || 33 || స్రావ్యేనైతేతత్సవిద్యాశ్రయిణోభూపాలాభవన్తి || 34

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే షష్ఠమోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :-

సూర్యస్యవంశ్యాభగవన్ కథితాభవతామమ ।

సోమస్యాప్యఖిలావంశ్యాశ్రోతుమిచ్ఛామిపాథివా ॥

1

కీర్త్యతేస్థిరీతీనాంయేమామద్యాపిసంతతిః । ప్రసాదసుముఖస్తాన్మేబ్రహ్మన్నాభ్యాతుమహాసి ॥ 2

తస్మాత్తజఃప్రభుశ్రుకః తస్మాత్సుసంధిస్తతశ్చాప్యమహాఃతప్యచసహస్వా తతశ్చభవః ॥ 111

తస్మాచ్ఛబ్దబుహద్భులః యోఽజానతనయేనాభిమన్యసాభారతయుద్ధేక్షయమనీయత ॥ 112

ఏతేహీత్యైకుభూపాలాః ప్రాధాన్యేనమయేరితాః ।

ఏతేషాంచరితంశృణ్వన్ సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ 113

పరతేషాంతుచరితం యోవైశ్రద్ధాసమన్వితః ।

సర్వాకామానవాప్యేహ వ్యాస్తేనైవగేమహీయతే ॥ 114

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే షష్ఠమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ -

ఇత్యైకుతనయోయోఽసౌనిమినామాసతుసహస్రం సంవత్సరంసత్రమారేభే ॥ 1

వసిష్ఠంచహోతారంపరయామాస ॥ 2

తమాహవసిష్ఠః అమామిద్రోణపశ్చవర్షశతంయాగాధాంప్రథమంవృతః ॥ 3

తదనస్తరంచప్రతిపాల్యతామాగతస్తవాపిఋత్విగ్భవిష్యామీత్యుక్తేనపృథివీపతినా

కిందిదుక్తవా ॥ 4 ॥ వసిష్ఠోఽప్యనేనసమన్వితఃప్రతిపాల్యతామాగతస్తవాపిఋత్విగ్భవిష్యామీత్యుక్తేనపృథివీపతినా

సోఽపితత్కాలమేవాన్యైశ్శౌకేతమాదిభిర్యాగమకారయత్ ॥ 6

సమాస్తేచామరపతేయాగేత్వరమాణో వసిష్ఠోనిమియజ్ఞంకరిష్యామీత్యాజగామ ॥ 7

తత్కర్మకర్తృత్వంచతత్రగౌతమస్యదృష్ట్యాఽథస్వపతేసతస్మైరాజ్ఞేమామప్రత్యాఖ్యాయైతేన

గౌతమాయశిర్మాస్తరం సమపితంయన్మాత్రస్మాదయంవిదేహోభవిష్యతీతిశాపందవా ॥ 8

ప్రబుధశ్చాసావపనిపరిపిప్రాహ ॥ 9

యస్మాన్మానుసంభాష్యాజానత ఏవ శయానస్యశాపోత్సగమసాదుష్టగురుశ్చకార తస్మాత్

తస్యాపిదేహాపతిష్యతీతిప్రతిశాపందత్వాదేహమత్యజత్ ॥ 10

తచ్ఛాపాచ్ఛమిత్రావరుణయోస్తేజసివసిష్ఠచేతఃప్రవిప్లవ్ ॥ 11

ఊహశీదశనాదుద్భూతబీజప్రపాతయోస్తయోస్సకాశాద్వసిష్ఠోదేహమపరంలేభే ॥ 12

నిమేరపితచ్ఛరీరమతిమనోహరతైలగన్ధాదిభిరుపసంస్క్రియమాణం వైవక్షేదాదికం

దోషమవాప సన్యోమృతమివతిథౌ ॥ 13 ॥ యజ్ఞసమాప్తాచభాగగ్రహణాయదేవానాగతా

నృత్విజఃశుభః యజమానాయవరోదీయతామితి ॥ 14

వైవక్షేన్ద్రితోఽసౌనిమిరాహ ॥ 15 ॥ భగవన్తోఽఖిలసంసారదుఃఖహస్తారః ॥ 16

- సహ్యేతాదృగన్యద్విఃఖమస్తి యచ్ఛరీరాత్మనోవియోగేభవతి || 17
- తదహమిచ్ఛామిసకలలోకలోచనేషువస్తుంసపునఃశరీరగ్రహణంకతుఃపిత్యేవముక్తే దేవై
రసావశేషభూతానాంనేత్రేవ్యవతారతః || 18 || తతోభూతాన్యన్యేపనిమేషంచక్రః || 19
- అపుతస్యచతస్యభూభుజః శరీరమరాజకభీరవస్తేముసయోఽరణ్యంమమధుః || 20
- తతశ్చకుమారోజ్జ్ఞే || 21 || జననాజ్ఞసకసంజ్ఞామవాప || 22
- అభూద్విదేహోఽస్యపితేతివై దేహః మథనాన్నిధిరితి || 23 || తస్యేవావసుఃపుత్రోఽభవత్ || 24
- ఉదావసాన్సద్వివధానః తత్పుత్రఃసుకేతుః తసాచ్ఛదేవరారః తతశ్చబృహదుక్తః తస్యచ ||
- మహావీర్యః తస్యాపినుధృతిః || 25 || తతశ్చదృష్టకేతురజాయతి || 26
- దృష్టకేతోహార్యశ్వః తస్యచమరుః మరోఽప్రతికః తస్మాత్కృతిరథః తస్య దేవమీధఃతస్యాపి
విబుధః విబుధస్యాపి మహాధృతిః తతశ్చకృతరారః తతోమహానామాతతస్సప్తవింశతిగోమా తస్య
పుత్రోహ్రస్వరోమా హ్రస్వరోష్ణఃసీరధ్వజోఽభవత్ || 27
- తస్యపుత్రాథాన్యజ్ఞభువంకృవతఃసీరేసీతాసముత్పన్నాదుహితాచ || 28
- సీరధ్వజస్యభ్రాతాసాంకాశ్యాధిపతిఃకుశధ్వజనామాసీత్ || 29
- సీరధ్వజస్యావత్యంభానుమాభానుమతశ్చతద్యమ్నఃతస్యచశుచిఃతస్మాచ్ఛృంజనామాపుత్రో
జ్జ్ఞే || 30 || తస్యాపిశతధ్వజః తతఃకృతిః తతోరజ్ఞనః తత్పుత్రఃపురుజిత్ తతోఽరిష్టనేమిః తస్మా
చ్ఛుతాయః శ్రుతాయుషస్సుపాశ్వః తస్మాత్పుష్టయః తతఃక్షేమావీ షేమావినఃఅనేనాః
తస్మాద్భృమరథః తస్యచసత్యరథః తస్మాద్మపగుః ఉపగోరుపగుప్తః తత్పుత్రఃస్వాగతః తస్మాచ్ఛ
న్వాజ్ఞః తస్యచస్వాపనః తస్మాచ్ఛసువవాః తస్యాపినుభావః శతస్సుశ్రుతః తస్మాజ్ఞయః
జయపుత్రోవిజయః విజయస్యఋతః ఋతాత్సునయః సుసయాద్వీతహవ్యః తస్మాద్ధృతిః
ధృతేర్బహుళాశ్వః తస్యపుత్రఃకృతిః || 31 || కృతౌసంతిష్ఠత్యయం జనకవంశః || 32
- ఇత్యేతే మైథిలాః || 33 || స్రావ్యేనైతేఽత్యవిద్యాశ్రయిణోభూపాలాభవన్తి || 34

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే షష్ఠమోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :-

సూర్యస్యవంశ్యాభగవన్ కథితాభవతామమ |

సోమస్యాప్యఖిలావంశ్యా శ్రోతుమిచ్ఛామిపాథివా ||

1

కీర్త్యతేసింహీతీనాంయేమామద్యాపిసంతతిః | ప్రసాదసుముఖస్తాన్యేబ్రహ్మన్నాభ్యాతుమహాసి || 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

శ్రూయతాంమునిశామాల ! వంశఃప్రథితతేజసః ।

సోమస్యనుక్రమాత్భూతా యత్రోవీణపతయోఽభవత్ ॥

3

అయంహివంశోఽతిబలపరాక్రమద్యుతిశీలచేష్టావద్ధిరతిగుణాన్వితైరనామమయయాతి

కారణవీర్యాణానాదిభిర్భూపాలైరలంకృతః ; తమహంకథయామి శ్రూయతామ్ ॥

4

అఖలఃకత్త్రస్తుభఃగవతోనారాయణస్యనాభిసరోరముద్భవాబ్జయోనేఃబ్రహ్మణఃపుత్రోఽత్రిః ॥

అత్రేస్సమః ॥ 6 ॥ తంచభగవానబ్జయోనిఃఅశేషావధీద్విజనతతాణామాధిపత్యేభ్యషేచయత్ ॥

సచరాజసూయమకరోత్ ॥ 8 ॥ తత్త్రభావాదత్యుత్పాధిపత్యాధిపత్యాత్వైశ్చసంపద

అనివేత్ ॥ 9 ॥ మదావలేపాచ్చసకలదేవగురోబృహస్పతేస్తారానామపత్నింజనోర ॥

10

బహుశశ్చబృహస్పతిచోదితేనభగవతా బ్రహ్మణాచోద్యమానస్సకలైశ్చదేవపీఠిరార్యావ్య

మానోపినముమోచ ॥ 11 ॥ తస్యచప్రస్యచబృహస్పతేః ద్వేషాదుశనాపాప్లిగ్రాహోఽభూత్ ॥ 12

అక్షిరశశ్చసకాకాదుపలబ్ధవిన్యోబృహస్పతేస్సహాయ్యమకరోత్ ॥

13

యతశ్చిశనాతతోజమ్భకుమ్భాద్భాగ్యసమస్తావ వైత్యదానవనికాయా మహాస్తముద్యమం

చక్రః ॥ 14 ॥ బృహస్పతేరపి సకలదేవ సైన్యయితస్సహాయశక్రోఽభవత్ ॥

15

ఏవంచతయోరతివోగ్రసంగ్రామస్తారానిమి త్తస్తార కామయోనామాభూత్ ॥

16

తతశ్చసమస్తశస్త్రాణ్యనురేషు దుద్రపురోగమాదేవాఃదేవేషుచాశేషదానవా ముముచుః ॥

ఏవంచేవాసురాహవసంతోభక్షుభృహదయమశేషమేవ జగద్బ్రహ్మణంశరణంజగమ ॥

18

తతశ్చభగవానబ్జయోనిరప్యృశసంశంకరమసురాఃదేవాంశ్చనివార్యబృహస్పతయేతారా

మదాపయత్ ॥ 19 ॥ తాంచాస్తఃప్రసవామవలోక్యబృహస్పతిరచ్యహ ॥

20

నైవముమక్షేత్రేభవత్యాఽన్యస్యమతోధార్యస్సముత్పత్తి నమలమలమతిథాప్యేనేతి ॥

21

సాచతేనైవముక్తాఽతిపతివ్రతాభృత్కవచనానస్తరంతమిషికాస్తమ్మేగభాముత్ససజా ॥

22

సచోత్పప్తమాత్రపీవాతి తేజసాదేవానాం తేజాంస్యాచిక్షేప ॥

23

బృహస్పతిమింద్రంచతస్యకుమారస్యాతిచాతరయాసాభిలాషాద్బప్త్వాదేవాస్సముత్పన్న

సందేహాస్తారాంప్రప్యః ॥

24

సత్యంకథయాన్యాకమితి సుభగేసోమస్యాభవాబృహస్పతేరయంపుత్రఞ్చతి ॥

25

ఏవంతైరైకాసాతారాహ్రియాకించినోవాచ ॥

26

బహుశోఽవ్యభిహితాయథాసాదేవేభ్యోనాచచక్షేతతస్యకుమారస్తాంశప్రముద్యతఃప్రాహ ॥

దుష్టేఽన్ము ! కన్యాన్యమతాతంనాభ్యాసి ॥ 28 ॥ అద్యైవతేవ్యభీకలజ్జావత్యాస్తథాకాస్తిమహం

కరోమి ॥ 29 ॥ యథాచనైవమద్యావ్యతిమథరవచనాభివ్యసీతి ॥

30

- అథాహాథ వావాపితామహాతంకుమారంసన్ని వార్యస్వయమపుచ్చతాంతారామ్ ॥ 31
- శథయవత్సేకస్వామూత్మజఃసోమస్యవాబృహస్పతేవాఇత్యుక్తాలజ్జమానాహ సోమస్యేతి ॥ 32
- తతఃప్రస్ఫురదుచ్చ్విసితామలకపోలకాన్తిభక్తగవానుడుపతికుమారమాలిజ్యసానుసాధువతన్
ప్రాజ్ఞోఽపీతిబుధఇతితస్యచనామచక్రే ॥ 33
- తథాఖ్యాతమేనైతత్సచయథేహయామాత్మజంపురూరవసముత్పదయామాస ॥ 34
- పురూరవాస్తవతిదానశీలోఽతియజ్ఞాఽతితేజస్వీయంసత్యవాదినమతిరూపస్వీనం మనస్వినం
మిత్రావరుణశాపాన్మానుషేలోకే మయావస్తవ్యమితి కృతమతిరూర్యశీదదశక్ ॥ 35
- దృష్టమాత్రేచత్సేన్నపహాయమానమశేషమపాస్యస్వగఃసుఖాభిలాషంతస్యనస్కాభూత్వా
తమేవోపతస్థే ॥ 36
- సోఽపిచతామతిశయితసకలలోకస్త్రీకాన్తిసౌకుమార్యలావణ్యగతివిలాసహాసాదిగుణామవ
లోక్యతదాయత్తచిత్తవృత్తిబహువ ॥ 37
- ఉభయమపిసన్ననస్కమనన్యదృష్టి పరిత్యక్తసమస్తాన్యప్రయోజనమభూత్ ॥ 38
- రాజాతుప్రాగల్భ్యతామాహ ॥ 39
- సుభ్రుత్వామహమభికామోస్మిప్రసేదానురాగముద్వహేత్యుక్తాలజ్జావఖణ్డితమూర్యశీతంప్రాహ ॥
భవత్సేవంయదిమేనమయపరిపాలనంభవాకరోతీత్యాఖ్యాతేపునరపితామాహ ॥ 41
- ఆఖ్యాహిమేనమయమితి ॥ 42 ॥ అథపృష్టాపునరప్యబ్రవీత్ ॥ 43
- శయనసమీపేమమోరణకద్వయంపుత్రభూతంనాపనేయమ్ ॥ 44
- భవాంశ్చమయా సనగ్నోద్రష్టవ్యః ॥ 45 ॥ ఘృతమాత్రంచమమాహారఇతి ॥ 46
- ఏవమేవేతిభూపతిరప్యాహ ॥ 47
- తయాసహసచావనిపతిరలకాయాన్తైత్రథాదివనేష్యమలపద్మవణ్డేషుమూససాదినగస్సత్తిరమ
ణీయేషు రమమాణ ఏకవష్టివహాణ్యనుదినప్రవధామానప్రమోదోఽనయత్ ॥ 48
- ఊర్వశీచతమవభోగాత్ప్రతిదినప్రవధామానానురాగా అమరలోకచానేపినన్యహించకార ॥ 49
- వినాచోర్వశ్యాసురలోకోఽపురసాంసిద్ధాన్ధవాణాంచ నాతిరమణీయోఽభవత్ ॥ 50
- తతశ్చోర్వశీపురూరవసోస్సయవిద్విశ్వావసుగఃస్థవఃసమవేతీనిశితయనాభ్యాశాదేక
మురణకంజహర ॥ 51 ॥ తస్యచాకాశేనీయమానస్యోర్వశీశబ్దమశృణోత్ ॥ 52
- ఏవమాహచ మమానాథాయూపుత్రః కేనాప్యప్రహీయతే, కంశరణముపయామితి ॥ 53
- తదాకణ్యరాజామాంసగ్నం దేవీవీక్ష్యతీతినయయా ॥ 54
- అథాన్యమప్యూరణకమాదాయ గన్ధవాఽయయుః ॥ 55
- తస్యాప్యప్రహీయమాణస్యాకణ్యశబ్దమాకాశే పునరప్యనాథాఽస్మ్యహమభర్తు కా
కాపురుషాశ్రయేత్యాతరావిణిబభూవ ॥ 56

- రాజాఽప్యమహావశాదస్థకారమేతదితి ఖడ్గమాదాయ దుష్టదుష్ట హతోఽతివ్యాపారన్నభ్య
ధావత్ || 67 || తావచ్చగన్ధర్వైరప్యతీవోజ్జ్వలావిద్యుజ్జనితా || 68
- తత్రృథయాచోవశీరాజానమగతామృరంభృప్త్యైఽపవృత్తసమయాతత్తణాదేవాపక్రాంతా || 69
- పరిత్యజ్య తావపురణకౌ గన్ధవాఃస్సురలోకముపగతాః || 70
- రాజాపితౌమేషావాదాయాతిహృష్టమనాఃస్వశయనమాయాతో నోర్వశీందదశః | 71
- తాంచాపశ్యోవ్యపగతామృరవోన్మత్తరూపోబభ్రామ || 72
- కురుక్షేత్రేచామృజసరస్యన్యాభిశ్చతస్సభిరప్సరోభిస్సమవేతామూహశీందదశః || 73
- తతశ్చోన్మత్తరూపోజాయే హేతిష్ఠమనసిఘోరేతిష్ఠవచసికపటికే హేతిష్ఠే త్యేవమనేకప్రకారం
నూక్తమవోచత్ || 64 || ఆహాచోవశీ || 65 || మహారాజాలమనేనావివేకచేష్టితేన || 66
- అస్తవత్సృహమబ్రాస్తేథవతాఽత్రాగస్తవ్యం, కుమారస్తేథవిష్యతి కాంచనిశామహం
త్వయాసహవత్సృహితుక్తః ప్రహృష్టస్సప్తపురంజగామ || 67
- తాసాంచాపురసామూహశీకథయామాస || 68
- అయంసపురుషోత్కృష్టోయేనాహమేతావస్తంకాలమనురాగాకృష్టమాససాసహోషి తేతి || 69
- ఏవముక్తాస్తాశ్చపురసఠాచుః || 70
- సాధుసాధ్యస్యరూపమప్యనేనసహస్మాకమపిసహకాలమాన్యాభవేదితి || 71
- అద్దేవపూజేశసరాజాత్రతాజగామ || 72 || కుమారంచాయుషమస్యైవోవశీదదా || 73
- దత్త్వాచై కానిశాంతేనరాజ్ఞాసహోషితావ పశ్చిపుత్రోత్పత్తయేగభామహవ || 74
- ఉవాచచైవంరాజానమస్మత్ప్రిత్యామహారాజాయసహవివగన్ధవాఃపరదాస్సంవృతాఃప్రియ
తాంచవరధితి || 75 || ఆహాచరాజా || 76 ||
- విజితగళారాతిరవిహతేంద్రియసామధోఽబద్ధమానమితబలకోశః నాన్యదస్మాకమూహశీ
సాలోక్యత్ ప్రాప్తవ్యమస్తి, తదహమనయాసహోవశ్యాకాలం నేతుమభిలషామితిత్వే
గన్ధరారాన్జ్ఞేఽగ్నిస్థానీందదుః || 77
- ఉచ్యతైస్సమగ్నిమామ్నాయానుసారీభూత్వాత్రిధాకృతోర్వశీసలోకతామనోరథముద్దిశ్య
గమ్యగ్యతేభాః తతోఽవశ్యమభిలషితమవాప్స్యసీత్సుక్తస్తామగ్నిస్థానీమాదాయజగామ || 78
- అస్తరటవ్యామచిస్తయత్ అహోమేఽతీవమూఢతాకిమహామకరవమ్ || 79
- పహ్నిస్థానీమయైషాసీతానోర్వశీతి || 80
- అథ నామటవ్యామేవాగ్నిస్థానీతత్యాజస్వపురంచజగామ || 81
- వ్యతీతేఽథరాత్రేవినిద్రశ్చాచిస్తయత్ || 82
- మమూహశీసాలోక్యప్రాప్త్యథామగ్నిస్థానీగన్ధర్వైదదాత్తాసాచమయాటవ్యాంపరిత్యక్తా || 83

- తదహంతత్రతిదాహరణాయాస్యామిత్యుక్తాయతత్రాప్యపగతోనాగ్నిస్థాలీమపశ్యత్ ॥ 84
- శమూగభాంచాశ్వత్థమగ్నిస్థాలీస్థానేదృష్టాఽచింతయత్ ॥ 85
- మియాఽత్రాగ్నిస్థాలీనిక్షిప్తా, సాచాశ్వత్థశ్శమూగభాంచభూత్ ॥ 86
- తదేవమేవాహమగ్నిరూపమాదాయస్వపురముఖిగమ్యారణింకృత్యాతదుత్పన్నాగ్నేరుసాస్తిం
కరిష్యామితి ॥ 87 ॥ ఏవమేవస్వపురముపగతోఽరణిం చకార ॥ 88
- తత్రమాణంచాక్షుఃశుర్వగాయత్రీమపరత్ ॥ 89
- పతతశ్చాక్షురసంఖ్యాన్యేవాక్షుశాన్యరిణ్యభవత్ ॥ 90
- తత్రాగ్నినిమగ్నాగ్నిత్రయమామ్నా యూసుసారీభూత్వాహవ ॥ 91
- ఉవశశీసాలోక్యంఫలమభిసంధితవా ॥ 92
- తేనైవచాగ్నివిధినాబహువిధాయజ్ఞానిష్ట్యాగాధవలోకానవాప్యోవశ్యాసహవియోగమవాప
ఏకోఽగ్నిరాదావభవత్ ; ఏతేనత్వత్రమన్వస్తరేతేతాప్రవర్తితా ॥ 94

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే సప్తమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- తస్యాప్యాయుధీమానమాపసువిశ్వావనుశ్చృతాయశ్చతాయురయుతాయురితిసంజ్ఞాఃపట్టు
త్రాలభవ ॥ 1 ॥ తథాఽమావసోభీమనామాపుత్రోఽభవత్ ॥ 2
- భీమస్యకాశ్చనః కాశ్చనాత్సుహోత్రః, తస్యాపిజహ్నుః ॥ 3
- యోఽసాయజ్ఞవాటమఖిలంగజ్ఞామృతాస్థావితమవలోక్యక్రోధసంరక్తోచనోభగవస్తంయజ్ఞ
పురుషమాత్మనిపరమేణసమాధినా సమారోప్యఖిలమేవగజ్ఞామపిబత్ ॥ 4
- అథైవం దేవమయఃప్రసాదయామానుః ॥ 5 ॥ దుహితృత్వేచాన్యగజ్ఞామనయ ॥ 6
- జహ్న్నశ్చమస్తునామపుత్రోఽభవత్ ॥ 7
- తస్యాప్యజకస్తతోబలాకాశ్వస్తస్మాత్కుశస్తస్యాపికుశామృకుశనాభాధూతేరజసోవసుశ్చేతి
చత్వారిపుత్రాబభూవుః ॥ 8 ॥ తేమాంకుశామృకుశక్రతుల్యమేపుత్రోభవేదితితపశ్చకార ॥ 9
- తంచోగ్రతపసమవలోక్యమాభవత్సన్యస్త్రుల్యవీర్యఇత్యాత్మనైవాస్యేస్త్రైపుత్రతప్తమగచ్ఛత్ ॥
సగాధినామపుత్రఃకాశీకోఽభవత్ ॥ 11 ॥ గాధిశ్చసర్వపతీంక్యామజనయత్ ॥ 12
- తాంచభాగవఃఋచికోవవే ॥ 13

- గాధిరవ్యతిరోపగాయాతివృద్ధాయ బ్రాహ్మణాయదాతుమనిచ్ఛన్నేకతశ్శాస్త్రముకర్ణానామిష్ట
వచనామనిలరంహసామశ్వానాంసహస్రంకన్యాశుల్కమయాచత || 14
- తేనాసింహుపిణావరుణసకాశామపలభ్యాశ్వతీభోకత్పన్నంతాదృశమశ్వసహస్రందత్తమ్ || 15
- తతస్తామృచికకన్యాముపయేమే || 16 || ఋచికశ్చతస్యాశ్చచమపత్యాధాంచకార || 17
- తత్ప్రసాదిశ్చతస్మాత్తేక్షత్రవరపుత్రోత్పత్తయేచరుమపంసాధయామాస || 18
- ఏషచరుభావత్యాఅయమపశ్చరుస్తస్మాత్తాసమ్యగువయోజ్యైత్యుక్తావనంజగామ || 19
- ఉపయోగకాలేచతాంమాతాసశ్యవతీమాహ || 20
- పుత్రి! సర్వపాత్యపుత్రమతిగుణమభిలషతి నాశ్మజాయాభ్రాత్యగుణేష్వతీవాదృతోభవతీతి || 21
- అతోఽర్హసిమూర్త్యయంచరుంధాతుం మదీయంచరుమాత్మనోపయోక్తుమ్ || 22
- మత్పుత్రేణహిగకలభుమద్దలపగపాలసంకార్యమ్ కియద్వాబ్రాహ్మణస్యబలవీర్యసంపదేయ్యుక్తా
సాస్యచరుంమాత్రేదత్తవతీ || 23 || అథవనాదాగత్యసత్యవతీమృషిరపశ్యత్ || 24
- ఆహ్ నామతిపాపే! కిమిదమకార్యంభవత్యాకృతమ్ అతిరౌద్రం తేవపులఃకృతే || 25
- నూనంత్యయాత్వన్యాత్మసాత్త్వితశ్చరురుపయుక్తః, నయుక్తమేతత్ || 26
- మయాహితత్రచరాసకలైశ్వర్యవీర్యశౌర్యబలసంపదారోపితా, త్వదీయచరావప్యఖలశాన్తిజ్ఞాన
తితితాదిబ్రాహ్మణగుణసంపత్ || 27
- తచ్ఛవిపరీతంకువేన్త్యాస్తవాతిరౌద్రాన్త్రుధారణపాలసంపక్ష్మత్రియాచారః పుత్రోభవిష్యతి,
తస్యాశోఽపశమరుచిబ్రాహ్మణాచారఇత్యాకల్యైవసాతస్యపాదాజగ్రాహ || 28
- ప్రణివత్యవై నమాహ || 29 || భగవన్మయైతదజ్ఞానాదనుష్ఠితం, ప్రసాదంమేకురు, మైనంవిధః
పుత్రోభవతు, కామమేవంవిధఃప్రాత్రోభవత్విత్త్యుక్తేమునిరప్యాహ || 30 || ఏవమస్త్వితి || 31
- అనస్తరంచసాజమదగ్నిమజీజనత్ || 32 || తస్మాతాచవిశ్వామిత్రంజనయామాస || 33
- సత్యవత్యపికాశీకీనామనద్యభవత్ || 34 || జమదగ్నిరిత్వాకుమరోద్భవస్యరేణోస్తనయాం
రేణుకాముపయేమే || 35 || తస్యించాశేషక్షత్రహంతారంపరశురామసంజ్ఞం భగవతస్సకలలోక
గురోర్నారాయణస్యాంశం జమదగ్నిరజీజనత్ || 36
- విశ్వామిత్రపుత్రస్త్రుభాగవదవశుసశ్యేభోజేనైదక్షత్తః, తతశ్చజేవరాతనామాభవత్ || 37
- తతశ్చాన్యేమధుశ్చంధోధనంజయకృతదేవాష్టకకచ్ఛపహరిరాఖ్యావిశ్వామిత్రపుత్రాబభూవుః || 38
- తేషాంచబహూనికాశికగోత్రాఃఋష్యస్తరేషువివాహ్యస్యభవత్ || 39

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే నస్తమాధ్యాయః.

శ్రీః

అథ చతుర్థాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- పురూరవసోజ్యేష్ఠఃపుత్రోయస్తాన్వయనామా సరాహోదుఃఖితరముపయేమే || 1
- తస్యాంచపశ్చపుత్రానుత్పాదయామాస || 2
- నహుషక్షత్రవృద్ధరమృరజసంజ్ఞాస్తథైవానేనాఃపశ్చయఃపుత్రోఽభూత్ || 3
- క్షత్రవృద్ధాత్పుహోత్రఃపుత్రోభవత్ || 4 || కాశ్యపకాశ్యగృత్సమదాస్త్రయస్త్యపుత్రాబభూవుః || 5
- గృత్సమఃస్యశౌనకశ్శాత్రువణ్యప్రవతయితాభూత్ || 6
- కాశ్యపస్యకాశీయఃకాశీరాజః తస్మాద్రాప్యః రాప్యస్యదీఘతపాఃపుత్రోభవత్ || 7
- ధన్వస్తరిస్తుదీఘతపసఃపుత్రోభవత్ || 8
- సహిసంసిద్ధకార్యకరణస్సకలసంభూతిష్వశేషజ్ఞానవిదాభగవతానారాయణేనచాతీతసంభూతౌ తస్మైవరోదత్రః || 9
- కాశీరాజగోత్రేఽవతీర్యత్వమప్రథా సమ్యగాయువేదంకరిష్యసి యజ్ఞభాగభుగ్భవిష్యసీతి || 10
- తస్యచధన్వస్తరేపుత్రః కేతుమాకేతుమతోభీమరథఃతస్యాపివిదాసః తస్యాపిప్రతదేనః || 11
- సచధద్రత్రేణ్యవంశవివాశనాదశేషశ్రవోఽనేనజతాఞ్చ శత్రుజిదధవత్ || 12
- తేనచప్రీతిమతాత్మపుత్రోవత్సవత్సేత్యభిహితోవత్సోభవత్ || 13
- సత్యపరతయాఋతధ్వజసంజ్ఞాఃవాప || 14
- తతశ్చకువలయనామానమశ్వంలేభే, తతఃకువలయాశ్వఇత్యస్యాం పృథివ్యాం ప్రథితః || 15
- తస్యచవత్సస్యపుత్రోభగోనామాభవత్, యస్యాయమద్యాపిల్లోకోగీయతే || 16
- షష్టివణ్యసహస్రాస్రాణిషష్టివణ్యశతానిచ | అశకాఃపహోనానోబుభుజేమేదీసింయువా || 17
- తస్యాప్యశకస్యసన్నతినామోభవదాత్మజః || 18
- సన్నతేనునీధఃతస్యాసిసుకేతుః తస్మాచ్చుగ్మకేతుజఃజ్ఞే || 19
- తతశ్చసత్యకేతుః తస్మాద్దిఘః తత్తనయః స్వవిభుః తతశ్చసుకుమారస్తస్యాపిదృష్టకేతుః
- తతశ్చనీతిహోత్రః తస్మాద్భాగః భాగఃస్యభాగభూమిః తతశ్శాత్రువణ్యప్రవృత్తిరీత్యే
- తేకాశ్యపభూభృతఃకథితాః || 20 || రజేస్తుసంతతిశ్రూయతామ్ || 21

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే నవమోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

- రజేస్తుపశ్చపుత్రశతాన్యతులబలవీర్యపరాక్రమసారాణ్యక || 1
- దేవాసురసంగ్రామారమ్యేచపరస్పరవధేష్సవోదేవాశ్చాసురాశ్చబ్రహ్మగముపేత్యపప్రచుః || 2

- భగవన్నన్మకమత్రవిరోధోతమపక్షోతేతాభవివ్యతీతి || 8
- అథాహభగవాన్ || 4 || యేషామథేరజరాత్రాయుఘోయోత్పత్తితత్పక్షోతేతీతి || 5
- అథదైత్యైరుపేత్యరజరాత్మసాహాయ్యదానామూభ్యధికతఃప్రహ || 6 || యోత్యేహంభవ
తామథోయద్యహమమరజయాప్యవతామిన్ద్రోభవిష్యామీత్యాకవైర్భూతతైరభిహితమ్ || 7
- నవయమసృథావదిష్యామోఽన్యథా కరిష్యామోఽస్మాకమిద్ధ్రః ప్రహ్లాదస్తదభామేవాయ
ముద్యమఇత్సుక్త్వాగతేష్వనురేషుదేవైరప్యసావవనిపతిరేవమేవోక్తస్తేనాపిచతథ్నోక్తే
దేవైరిద్ధిస్తవ్యంభవివ్యతీసమన్విచ్ఛితమ్ || 8
- రజినాపిదేవసైన్యసహాయేనానేకైర్భూహస్తైస్తదశేషమనురబలంనిమూదితమ్ || 9
- అథజతారింశ్శుచేవేన్ద్రోరజచరణయుగలమాత్మనఃశిరసానిషీధ్యాహ || 10
- భయత్రాణాదన్నదానాదభవానస్మృతితాశేషలోకానాముత్తమోత్తమోభవాన్యస్యాహం
పుత్రప్రీతిలోకేష్టః || 11 || సచాపిరాజాప్రహస్యాహ || 12
- ఏవమస్తేవమస్తవసతిక్రమణీయూహి వైరివత్సాదప్యనేకవిధచాటువాక్యగభాన్ ప్రణతిరిత్యు
క్త్వాన్యపురంజగామ || 13 || శతక్రతురపిష్ట్యత్వంచకార || 14
- స్వర్యాతేతు రజౌనారదపిచోదతానజపుత్రాశ్శతక్రతుమాత్మపితృపుత్రంసమాచారాద్రా
జ్యంయూచితవస్తః || 15 || అప్రదానేనచవిజిత్యేన్ద్రుతిబలిసఃస్వయమిష్ట్యత్వంచక్రుః || 16
- తతశ్చబహుతిథేకాలేవ్యాతీతేబృహస్పతిమేకాస్తేదృష్ట్యాఅపహృతత్రైలోక్యయజ్ఞభాగః
శతక్రతురుదాచ || 17
- బదరీఫలమాత్రమప్యహాసిమహాప్రాయనాయపురోదాశఖడ్గంధాతుమిత్యక్రోబృహస్పతిరుదాచ ||
యద్యేవంత్వయాహంపూర్వమేవచోదితస్సాన్యతస్మయాత్వదభాంకిమకతకవ్యమిత్యలైరే
వాహోభిస్తాన్వినిజంపదంప్రాపయిష్యామీత్యభిధాయతేషామనుదినమాభిచారికంబుద్ధిమోహం
యశక్రస్యతేకోభివృద్ధయేజావన || 19
- తేచాపితేనబుద్ధిమోహేనాభిభూయమానాబ్రహ్మన్విహాభమత్యాగినోవేదపరాబ్జుభాబభూవుః ||
తతస్తాపేతభర్మాచారాన్ద్రోజహన || 21 || పునోహితాప్యాయితేజాశ్చశక్రఃదివమాక్రమత్ ||
ఏతద్విద్యస్యపదచ్యవనాదారోహణంశ్రుత్వాపురుషఃస్వపదభ్రంశంచారాత్మన్వంచనాహ్నీతి || 23
- రస్మస్త్యనవతోఽభవత్ || 24 || క్షత్రపృథ్వీతఃప్రతిక్షత్రోఽభవత్ || 25
- తత్పుత్రస్సంజయః తన్యాపిజయః తన్యాపివిజయః తస్మాచ్ఛజ్జేకృతః || 26
- తస్యచహర్యధనః హర్యధనసుతస్సుచాదేవః తస్మాదదీనస్తస్యచజయత్యేనః తతశ్చసంకృతిః
తత్పుత్రఃక్షత్రధర్మా ఇత్యేతేక్షత్రవృద్ధర్యవంశాః || 27 || తతోనహుషవంశంప్రవత్సృమి || 28
- ఇతిశ్రీవిష్ణుపురాణేచతుర్థాంశేనవమోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే దశమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- ఋతియయాతిసంయాత్యాయాతివియాతికృతిసంజ్ఞా నహుషస్య పట్నుత్రా మహాబలపరా
క్రమాబధూపుః ॥ 1 ॥ యతిస్తురాజ్యంనై చ్చత్ ॥ 2 ॥ యయాతిస్తు భూభృదధవత్ ॥ 3
ఉశనశ్చదుహితరం దేవయాసీంవామః పర్వణీంచశర్మిష్ఠాముపయేమే ॥ 4 ॥ అత్రానువంశశ్లోకోభవతి ॥
యదుంచదుర్వసుంచైవ దేవయాసీన్యజాయత ॥
ద్రుహ్యంచానుంచపూరుంచ శర్మిష్ఠావామఃపర్వణీ ॥ 6
కావ్యశాపాచ్చకాలేనైవయయాతిజకరామవాప ॥ 7
ప్రసన్నశుక్రవచనాచ్చస్వజరాంసంక్రామయితుం క్ష్యేవ్యంపుత్రంయదుమువాచ ॥ 8
వత్స! త్వన్మాతామహశాపాదియమకాలేనైవజరామమోపస్థితా, తామహంతస్యైవానుగ్రహా
ద్భవతస్సంచారయామి ॥ 9
ఏకంవమఃసహగ్రమత్ప్రప్తీస్త్రివిషయేషు త్వద్వయసావిషయాసహంభోక్తుమిచ్ఛామి ॥ 10
నాశ్రధవతాప్రత్యాఖ్యానంకర్తవ్యమిత్యైక్తస్సయదునైచ్చత్రాంజరామాదాతుమ్ ॥ 11
తంచపితాశశాప త్వత్ప్రసూతిసకరాజ్యాహాధవిష్యతీతి ॥ 12
అనస్తరంచదుర్వసుంద్రుహ్యమనుంచపృథివీపతిజకరాగ్రహణాథంఽప్యయావనప్రదానాయచ
అధ్యథకాయామాస ॥ 13 ॥ తైరప్యేకైకేనప్రత్యాఖ్యాతస్తాశశాప ॥ 14
అథశర్మిష్ఠాతనయమశేషకనీయాంసంపూరుంతశ్చైవాహ ॥ 15
సచాతిప్రవణమతిఃసబహుమానంపితరంప్రణమ్యమహాప్రసాదోఽయమస్మాకమిత్యుదారమభి
ధాయజరాంజగ్రాహ ॥ 16 ॥ స్వకీయంచయావనంస్వప్రీతేదదా ॥ 17
సోపిపారవంయావనమాసాద్యథమావిరోధేనయథాకామంయథాకాలోపపన్నంయథోత్సా
హంవిషయాంశ్చచార ॥ 18 ॥ సమ్యక్చప్రజాపాలనమకరోత్ ॥ 19
విశ్వాచ్యాయదేవయాన్యాచసహోపభోగంభక్త్యాకామానామస్తం ప్రాప్నోమితిమదిసం
తన్యనస్కోభభూవ ॥ 20 ॥ అనుదిసంచోపభోగతఃకామాంతిరమ్యామీనే ॥ 21
తతశ్చైవసమగాయత ॥ 22
నజాతుకామఃకామానాముపభోగేనశామ్యతి ॥ హవిషాకృష్ణవశ్యేకవ భూయఏవాభివధకాతే ॥ 23
యత్పృథివ్యాంబ్రహ్మీయవం హిరణ్యంపశవఃక్రియః ॥
ఏకస్యాపిసప్ర్యాప్తం తస్మాత్ప్రప్త్యాంపరిత్యజేత్ ॥ 24
యదానకురుతేభావంసంవభూతేషుపావకమ్ ॥ సమదృష్టేస్తదాపుంసఃసర్వాస్సుఖమయాదిశః ॥ 25

యాదు స్త్యజాదుఃకాతిభిర్యోగజీర్యతిజీర్యతః ।

తాంత్యష్టాంసంత్యజేత్ ప్రాజ్ఞస్సఫేనైవాభిపూర్యతే ॥

26

జీర్యంతిజీర్యతఃకేశాదస్తాజీర్యంతిజీర్యతః । ధనాశాజీవితాశాచ జీర్యతోఽపినజీర్యతః ॥

27

పూణాంవషణసహస్రంమేవిషురూప క్తచేతనః । తథాప్యనుదినంత్వష్టామమతేషూపజాయతే ॥ 28

తస్మాదేతామహఃస్యత్వా బ్రహ్మణ్యాధాయమానసమ్ ।

సిద్ధ్వోద్వోనిమకా భూత్వా చరిష్యామిమృతైస్సహ ॥

29

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

పూరోస్సకాశాదాయ జరాంద్యత్తాచయావనమ్ ।

రాజ్యేభిషిచ్యపూరుంచ ప్రయయాతపసేవనమ్ ॥

30

దిశిదక్షిణపూర్వాయాం దుర్వణాచసమాదిశత్ ।

ప్రతీచ్యాంచతథాద్రుహ్యాం దక్షిణా రూంతతోయదుమ్ ॥

31

ఉదీచ్యాంచతగ్నైవానుం కృత్వామృతానిసృపాత్ ।

సర్వపుణ్యోత్తింపురుం సోఽభిషిచ్యవనంయయా ॥

32

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే దశమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

అతఃపరంయయాతేప్రథమపుత్రస్యయదోర్వంశమహంకథయామి ॥

1

దుత్రాశేషలోకనివాసోమనుష్యసిద్ధగన్ధర్వయక్షరాక్షసగుహ్యకకింపురుషాపసరోరగవిహగ

వైత్యదానవాదిత్యరుద్రవస్త్వశ్వమరుద్రేవషికాభిర్ముక్షుభిర్మాథాకామమోక్షార్థిభిశ్చ

తత్తత్ఫలలాభాయసదాభిష్టుతోఽపరిచ్ఛేద్యమాహాత్మ్యం శేనభగవాననాదినిధనోవిష్ణురవతతార ॥

అత్రశ్లోకః ॥

8

యదోర్వంశంనరశ్రుత్వా సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ।

యత్రావతీణంకృష్ణాఖ్యం పరంబ్రహ్మసరాకృతి ॥

4

సహస్రజిత్రోష్ఠసశసహస్రసంజ్ఞాశ్చత్వారోయదుపుత్రాబధూపుః ॥

5

సహస్రజత్పుత్రశ్చతజిత్ ॥ 6 ॥ తస్యహైవాయపేహాయవేణుహయాత్రయఃపుత్రాబధూపుః ॥

7

హైయహపుత్రోధమస్తస్యాసిధిమకనేత్రఃతతఃకున్దికున్దేస్సహజిత్ ॥

8

తత్తనయోమహిష్ఠామోసౌమాహిష్ఠతీంపురీనివాపయూమాస ॥

9

తస్మాద్భద్రక్రీణ్యస్తతోదుష్కమస్తస్మాద్ధనకః ధనకస్యకృతపీన్యకృతాన్నికృతధమకృతౌజస
శ్వత్వారఃపుత్రాబభూవుః || 10 || కృతపీర్వాదజానసుప్తద్వీపాధిపతిర్వాహుసహస్రోజ్జ్ఞే || 11
యోసౌధగవదంశమత్రికులప్రసూతందత్తాత్రేయాఖ్యమూరాధ్యబాహుసహస్రమధుమకసేవా
నివారణంస్వధమకసేవిత్యంరణేపుష్పివీజయంధమకతశ్చానుచాలనమరాతిభ్యోఽపరాజయమఖల
జగత్ప్రఖ్యాతపురుషాచ్ఛమృత్యుమిత్యేతావరానభిలషితవా లేభేచ || 12
తేనేయమశేషద్వీపవతీపుష్పినిమ్యుక్కురిచాలితా || 13 || దశయజ్ఞసహస్రాణ్యసావయజత్ || 14
తస్యచక్లోకోఽద్యాపిరీయతే || 15

సనూనంకాతకవిర్యస్య గతింయాస్యన్తిపాథికవాః |

యజ్ఞేదాకనైస్తపోభివాప్రశ్రయేణాశ్రుతేనచ || 16

అనష్టద్రవ్యతాచతస్యరాజ్యేఽభవత్ || 17

ఏవంచపఞ్చాశీతివమకసహస్రాణ్యవ్యాహతారోగ్యగ్రీబలపరాక్రమోరాజ్యమకరోత్ || 18

మాహిష్మత్యాందిగ్విజయాభ్యాగతోనమకదాజలావగాహనక్రీడాదిసానమదాకులేరాయత్నే

వైవతేనాశేషదేవదైత్యగన్ధర్వేశజయోద్భూతమదావలేపేఽపిరావణః పశురివ బధ్వా

స్వనగరైకాన్తేనాపితః || 19

యశ్చపఞ్చాశీతివమకసహస్రోపలక్షిణకాలావసానేధగవన్నారాయణాంశేనపరశురామీణోప

సంహృతః || 20

తస్యచపుత్రశతప్రధానాఃపఞ్చపుత్రాబభూవుః శూరశూరసేనవృషసేనమధుజయధ్వజసంజ్ఞాః || 21

జయధ్వజాత్తాళజఙ్ఘ్రపుత్రోఽభవత్ || 22 || తాళజఙ్ఘ్రస్యతాళజఙ్ఘ్రాఖ్యంపుత్రశతమాసీత్ || 23

ఏమాంజ్యేష్ఠోవీతిహోత్రఃతథాఽన్యోధరతః || 24 || ధరతాద్వృషః || 25

వృషస్యపుత్రోమధురభవత్ || 26 || తస్యాపివృష్టిప్రముఖంపుత్రశతమాసీత్ || 27

యతోవృష్టిసంజ్ఞామేతద్దోత్రమవాప || 28 || మధుసంజ్ఞాహేతుశ్చమధురభవత్ || 29

యాదవాశ్చయదునామోపలక్షణాదితి || 30

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచః—

క్రోష్టోస్తయదుపుత్రస్యాత్మజోద్భవీవా || 1

తతశ్చస్యాతిః తతోఽహశంకుః చక్రోశ్చిర్రథః || 2

- తత్తనయశ్శశీబిస్తుఃచతుర్దశమహారత్నశ్చక్రవర్త్యభవత్ ॥ 8
- తస్యచశతసహస్రంపత్నీనాభవత్ ॥ 4 ॥ దశలక్షసంఖ్యాశ్చపుత్రాః ॥ 5
- తేషాంచపృథుక్రవసకృపుత్రః పృథుకీర్తిః పృథుయశాః పృథుజయః పృథుదానః వట్సుపుత్రాః
ప్రధానాః ॥ 6 ॥ పృథుక్రవసకృపుత్రఃపృథుతమః ॥ 7
- తస్మాదుశనాః యోవాజిమేధానాంశతమాబహర ॥ 8 ॥ తస్యచశితపునామపుత్రోభవత్ ॥ 9
- తస్యాపిరుక్మకవచః తతఃపరావృత్ ॥ 10
- తస్యపరావృతోరుక్మేషుపృథురుక్మజ్జ్యమఘపలితహరితసంజ్ఞాస్తస్యవహ్నాత్మజాబభూవుః ॥ 11
- తస్యాయనుద్యాపిజ్యమఘస్యశ్లోకోగ్నియతే ॥ 12
- భార్యవశ్యాస్తుయే కేచిద్భవిష్యస్త్యభవామృతాః ॥
తేషాంతుహ్యమఘశ్రేష్ఠస్త్యైర్భ్యాపతింభూన్నృపః ॥ 13
- అపుత్రాతస్యసాపత్నీశ్చైర్భ్యానామతథాప్యసా ॥ అపత్యకామోపిభయాన్నాన్యాంభార్యామవిద్రత ॥
సత్వేకదాప్రభూతరథతురగగజనమ్మదాతిదాదజేమహాహవేయుధ్యమానఃసకలమేవారిచక్ర
మజయత్ ॥ 15
- తచ్ఛారిచక్రమసాస్తపుత్రకళత్రబంధుబలకోశంస్వమధిష్ఠానంపరిత్యజ్యదిశఃప్రతివిద్రుతమ్ ॥ 16
- తస్మింశ్చవిద్రుతేతిత్రాసలోలాయతలోచనయుగళంత్రాహిత్రాహిమాంత్రాతాంబభ్రాతరి
త్యాకులవిలాపవిధురంసరాజకన్యారత్నమద్రాక్షీత్ ॥ 17
- తద్దశకాచ్చతస్యామనురాగానుగతాస్తరాత్మాసన్మహోఽచిస్తయత్ ॥ 18
- సాధ్యదంమమాపత్యరహితస్యవధ్వాభితుకస్సాంప్రతంవిధినాఽపత్యకారణంకన్యారత్నముప
పాదితమ్ ॥ 19 ॥ తదేతత్సముద్వహఃమూతి ॥ 20
- అథవై నాంస్యస్తనమారోప్యస్వమధిష్ఠానంనయామి ॥ 21
- తయైవదేవ్యాశ్చైర్బ్రహ్మయాఽహమనుజ్ఞాతస్సముద్వహఃమూతి ॥ 22
- అథై నాంరథమారోప్యస్వసగరమగచ్ఛత్ ॥ 23
- విజయినంచరాజానమశేషపౌరభృత్యపరిజనామాత్యసమేతాశ్చైర్భ్యాద్రష్టమధిష్ఠానద్వార
మాగతా ॥ 24 ॥ సాచావలోక్యరాజ్ఞః సవ్యపాశ్వకవర్తిసీంకన్యమీష దుర్భూతామహా
స్ఫురదధరఃపల్లవారాజానమవోచత్ ॥ 25 ॥ అతిచపలచిత్తాత్రస్యస్తనేకేయమారోపితేతి ॥ 26
- అసాపప్యనాలోచితోత్తరవచనోఽతిభయూత్తామాహ స్నుషామమేయమితి ॥ 27
- అథై నంశ్చైర్బోధివాచ ॥ 28
- నాహంప్రసూతాపుత్రేణనాన్యాపత్న్యభవత్తవ ॥ స్నుషాసంబంధతాప్యేషాకతమేనసుతేనతే ॥ 29

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాత్మేష్యాకోపకలుపితవచనముపిరవివేకోభయాద్దురుక్తపరిహారాథమిద్రమవనిపతిరాహ ॥

- యస్తేజనివ్యత్యాత్మజస్తస్యేయమనాగతస్తైవభార్యానిరూపితేత్యాకణ్యోకద్భుతమృదు
హాసాతథేత్యాహ ॥ 31 ॥ ప్రవివేశచరాజ్ఞానహాధిస్థానమ్ ॥ 32
- అనస్తరంచాతిశుద్ధలగ్నహోరాంతకామయవోక్తకృతపుత్రజన్మలాభగుణాద్వయసఃపరిణామ
ముపగతాపితైబ్యాస్త్యైర్నరేవాహోభిగ్భాభామవాప ॥ 33 ॥ కాలేనచకుమారమజీజనత్ ॥ 34
- తస్యచవిదభాభిపితానామచక్రే ॥ 35 ॥ సచతాంస్తుషాముపయేమే ॥ 36
- తస్యాంచాసాక్రథక్తశికసంజ్ఞాపుత్రావజనయత్ ॥ 37
- పునశ్చతృతీయంరోమపాదసంజ్ఞంపుత్రమజీజనత్ యోనారదాదవాప్రజ్ఞానవాభవిష్యతీతి ॥ 38
- రోమపాదాద్బ్రథుః బ్రభోధృతిః ధృతేఃకైశికస్యాపిచేదిపుత్రోఽభవత్ యస్యసంతతౌ
నైద్యాభూపాలాః ॥ 39 ॥ క్రథస్యన్నుషాపుత్రస్యకున్దిరభవత్ ॥ 40
- కుస్తేధృప్తిః ధృప్తేనిఃధృతిః నిధృతేర్దశాహస్తతశ్చవ్యోమః తస్యాపిజీమూతః తతశ్చ
వికృతిః తతశ్చభీమరథః తస్యాన్నవరథః తస్యాపిదశరథః తతశ్చశకునిస్తత్తనయః కరంభిః
కరంభదేవరాతోఽభవత్ ॥ 41
- తస్మాద్దేవక్షత్రః తస్యాపి మధుః మధోఃకుమారవంశః కుమారవంశాదనుః అనోఃపురుమిత్రః
పృథివీపరిభవత్ ॥ 42 ॥ తతశ్చాంశుస్తస్మాచ్చసత్వతః ॥ 43 ॥ సత్వతాదేతేసాత్వతాః ॥ 44
- ఇత్యేతాంజ్యోమఘస్యసంతతిం సమ్యక్ప్రధానమన్వితః శ్రుత్వాపురూకమైత్రేయః! స్వపాపైః
ప్రముచ్యతే ॥ 45

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

- భజనభజమానదివ్యాధకదేవాపృథమహాభోజపృష్ఠిసంజ్ఞాస్సత్వత్వపుత్రాబభూవుః ॥ 1
- భజమానస్యనిమిక్వకణవృష్ణయస్తథాఽస్యేతదైవమాత్రాః శతజిత్సహస్రజిదయుతజిత్సంజ్ఞా
స్త్రయః ॥ 2 ॥ దేవాపృథస్యాపిబ్రథుఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 3 ॥ తయోశ్చాయంశ్లోకోగీయతే ॥ 4
- యథైవశృణుమోదూరాత్సంపశ్యామస్తథాఽన్రికాత్ ॥
- బభ్రుశ్రేష్ఠోమనుష్యాణాం దేవైదేవేవాపృథస్యమః ॥ 5
- పురుషాఃపట్నపృష్ఠిశ్చసహస్రాఃశతథాఽష్టయే ॥ తేమృతత్వమనుప్రాప్తాబ్రహ్మదేవాపృథాదపి ॥ 6
- మహాభోజస్త్యతిథిమాత్యాతస్యాన్వయేభోజాః మృత్తికావరపురనివాసిన్ మూర్తికావరా
బభూవుః ॥ 7 ॥ వృష్ణేస్సుమిత్రోయుధాజిచ్ఛపుత్రావభూతామ్ ॥ 8

- తతశ్చానమిత్రః తథానమిత్రాన్నిఘ్నః || 9 || నిఘ్నస్యప్రసేససత్రాజితౌ || 10
- తస్యతుసత్రాజితోభగవానాదిత్యః సఖాభవత్ || 11
- ఏకదాత్వమ్భానిధితీరసంశ్రయస్సూర్యంసత్రాజిత్తుస్తావః; తస్మనస్మతయాచభాస్వానభిష్టుయ
మానోఽగ్రతస్తస్థా||12|| తతస్త్యస్సప్తమూర్తిఃధిరంచైవమాలోక్యసత్రాజితౌసూర్యమాహ||18
యథైవవ్యోష్ణివహ్నిపిణ్డోపయంత్యామహమపశ్యంతథైవాద్యాగ్రతోగతమప్యత్రభగ
వతాకించిన్నప్రసాదకృతంవిశేషముపలక్షయామిత్యేవముక్తేభగవతాసూర్యేణనిజకణ్ఠాదు
స్సృచ్యస్యమస్తకంనామమహామణివరసువతామైకాకాస్తేవ్యస్తమ్ || 14
- తతస్తమాత్రామోజ్జ్వలంహ్రాస్వవపుమమీషదాపిజ్జళనయనమాదిత్యమద్రాక్షీత్ || 15
- కృతప్రణిపాతస్తవాదికంచసత్రాజితమాహభగవానాదిత్యస్సూరప్రదిధితిః వరమస్మత్తోఽభి
మతం పృణీప్వేతి || 16 || సచతదేవమశిరత్నమయాచత || 17 :
- సచాపితస్మైతద్దత్వా దీధితిపతిర్వియతిస్వధిష్ణ్యమాదరోహ || 18
- సత్రాజితోఽవ్యమలమణిరత్నసనాథకణ్ఠతయాసూర్యఇవతేజోభిరశేషదిగస్తరాణ్యుద్భాసయన్
ద్వారకాంవివేక || 19
- ద్వారకావాసీజనస్తతమాయాస్తగువేక్ష్యభగవత్ప్రమాదిపురుషం పురుషోత్తమమవనిభారావ
తరణాయాంశేన మానుషరూపధారిణంప్రణిపత్యాహ || 20
- భగవత్భవస్తంద్రప్టుంనూనమయమాదిత్య ఆయాతీత్యుక్తోభగవానువాచ || 21
- భగవాన్ నాయమాదిత్యఃసత్రాజితోఽయమాదిత్యదత్తంస్యమస్తకాఖ్యంమహామణిరత్నంచిత్ర
ద్రత్రోపయాతి || 22 || తదేనంవిస్రభాఃపశ్యతేత్యుక్తాస్తే తథైవదవృశుః || 23
- సచతంస్యమస్తకమణిమాత్మనివేకనేచక్రే||24|| ప్రతిదినంతస్మణిరత్నమప్టేకనకభారాన్ద్రవతి|| 25
- తత్రప్రభావాచ్చసకలవైవరాష్ట్రస్యోపసంగానావృష్టివ్యాఘాన్నితోయదుభిక్షాదిభయం
నభవతి || 26 || అచ్యుతోఽపితద్దివ్యంరత్నముగ్రసేనస్యభూపతేర్యోగ్యమేతదితిలిప్సాంచక్రే || 27
- గోత్రభేదధయాచ్చక్తోఽపినజహత్ || 28
- సత్రాజిదప్యచ్యుతోమామేతద్వాచయిష్యతీత్యవగమ్యరత్నలోభాత్భ్రాత్రేప్రసేనాయ
తద్రత్నమదాత్ || 29
- తచ్చశుచినాగ్రియమాణమశేషమేవసువణాన్రవాదికంగుణజాతముత్పాదయతి, అన్యథాధార
యస్తమేవహస్తీతి అజానన్నసావపిప్రసేనస్తేనకంతసక్తేనస్యమస్తకేనాశ్వమాదుహ్యోలవ్యాం
మృగయామగచ్ఛత్ || 30 || తత్రచసింహద్వధమవాచ || 31
- సాశ్వంచతనిహత్యసింహోఽప్యమలమణిరత్నమాస్యాగ్రేణాదాయన్తమభ్యుద్యతః ఋతాధి
పతినాజాన్బవతాదృష్టేఘాతితశ్చ||32|| జాంబవానప్యమలమణిరత్నమాదాయస్వలిలంప్రవివేక || 33
- సుకుమారసంజ్ఞాయబాలకాయచ క్రీడనకమకరోత్ || 34

- అనాగచ్ఛతి తస్మిన్ ప్రసేనే కృష్ణా మణిరత్న మభిలషితవాన్ సచప్రాప్తవాన్ నూనమేతదస్య కమేతి
అఖలవీచయదులోకః పరస్పరం కర్ణాకర్ణాకభయత్ ॥ 35
- విదితలోకాపవాదవృత్తాస్తశ్చ భగవాన్ సవశాయదు సై న్యపరివారపరివృతః ప్రసేనాశ్చ పదవీమను
ససార ॥ 36 ॥ దదశ శాచాశ్వసమవేతం ప్రసేనం సింహేన వినిహతిమ్ ॥ 37
- అఖలజనమధ్యేసింహపదదశానకృతపరిశుద్ధిః సింహపదమనుససార ॥ 38
- ఋక్షపతినిహతంచ సింహమత్యల్పేభూమిభాగే దృష్ట్వా తతశ్చిత్తద్రత్నకారవాదృక్షస్యాపి పదా
న్యనుయయా ॥ 39 ॥ గిరితటేపసకలమేవ తద్యదు సై న్యమవస్థాప్య తత్పదానుసారి ఋక్షబిలం
ప్రవివేశ ॥ 40 ॥ అస్తః ప్రవిష్టశ్చ ధాత్యాః సుకుమారకముల్లాలయంత్యాః వాణీంశుశ్రావ ॥ 41
- సింహః ప్రసేనమవధీత్ సింహో బాహ్మవతాహతః । సుకుమారకమారోదీస్తవప్రేషస్య మస్తకః ॥ 42
- ఇత్యాకర్ణోన్యపల్భస్య మస్తోస్తః ప్రవిష్టః కుమారక్రీడకీకృతంచ ధాత్యాహస్తీతేకోభిభావ్య ల్య
మానం న్యమస్తకందదశక ॥ 43
- తంచ న్యమస్తకాభిలషితచక్షుషమపూర్వపురుషమాగతం సమవేత్ కృధాత్రీత్రాహిత్రాహితీ
వ్యాజహః ॥ 44 ॥ తదా తకరవశ్రవణానస్తరంచామషాపూర్ణహృదయః సబాహ్మవానాజగమ ॥ 45
- తయోశ్చ పరస్పరముద్ధతామషా యోయుః క్షమేశవింశతిదినాన్యభవత్ ॥ 46
- తేచయదు సైనికాస్తత్రసప్తాష్టదినాని తన్నిప్రాన్తిముదీక్షమాణాస్తస్థః ॥ 47
- అనిష్క్రమతేచ మధురిపురసావవశ్యమత్ర బిలేత్యస్తం నాశమవాప్తోభవిష్యత్ సన్యధాతస్య జీవతః
కథమేతావద్దినాని శత్రుజయే వ్యాక్షేపోభవిష్యతీతి కృతాధ్యవసాయాః ద్వారకామీగమ్య
హతః కృష్ణశ్శతకథయామానుః ॥ 48
- తద్బాధవశ్యతత్కాలోచితమఖలము తరక్రియాకలాపంచక్రః ॥ 49
- తతశ్చాన్యయుధ్యమానస్యాతిశ్రద్ధాదత్తవిశిష్టోపసాత్రయైక్తాన్నతోయాదినాశ్రీకృష్ణస్య బల
ప్రాణపుష్టిరభూత్ ॥ 50 ॥ ఇతరస్యానుదినమతిగురుపురుషభేద్యమానస్య అతినిష్ఠరప్రహారపాత
పీడితాఖిలావయవస్య నిరాహారతయా బలహానిరభూత్ ॥ 51
- నిజకతశ్చ భగవతా బాహ్మవాన్ ప్రణిపత్య వ్యాజహః ॥ 52
- సురాసురగర్భవశాయదురాక్షసాదిభిరప్యశ్చైభావాన్ జేతుం శక్యః, కిముతావనిగోచరై రల్పవీ
రైన్యనరైన్యనరావయవభూతైశ్చ తిర్యగ్గోన్యసుస్థతిభిః కింపునరస్మద్విధైః అవశ్యం భగవతాన్య
త్సాన్యమినారామేణేవ నారాయణస్య సకలజగత్పరాయణస్యాంశేన భగవతా భవితవ్యమిత్యుక్త
స్తస్మై భగవానఖిలావనీభారావతరణార్థమవతరణమాచచక్షే ॥ 53
- క్రీత్యభివ్యజ్జితకరతలస్పృశనేన చైవ సమపగతయద్ధభేదంచకార ॥ 54
- సచ ప్రణిపత్య పునరప్యేనం ప్రసాద్య బాహ్మవతీనామకన్యాంగృహాగతాయాఘ్యభూతాం
గ్రాహయామాస ॥ 55 ॥ స్యమస్తకమణిరత్నమపి ప్రణిపత్య తస్మై ప్రదదా ॥ 56

- అచ్యుతోఽప్యతిప్రణతాత్తస్మాదగ్రాహ్యమపితన్మణిరత్నమాత్మసంశోధనాయజగ్రాహః । 57
- సహజామృతత్యా సద్వారకామాజగ్రామః । 58
- భగవదాగమనోద్భూతహర్షోత్కంఠఃస్వద్యారకావాసిజనస్య కృష్ణావలోకనాత్తత్క్షణమేవాతి
పరిణతవయసోఽపి నవయావనమివాభవత్ ॥ 59
- దిష్ట్యాదిప్రేయశిసకలయాదవాఃప్రియశ్చసభాజయూమానుః । 60
- భగవానపియథానుభూతమశేషంయాదవసమాజేయథావదాచచక్షే ॥ 61
- స్యమస్తకంచస్త్రాజితాయదత్వామిథ్యాభిశస్త్రపరిశుద్ధిమవాప ॥ 62
- జామ్బుత్తీంచాస్త్రపురే నివేశయామానః । 63
- సత్రాజితోఽపిమయాఽస్యాభూతమలినమారోపితమితిజాతసంత్రాసాత్స్యనుతాంసత్యభామాం
భగవతేభార్యాభాండదా ॥ 64
- తాంచాక్రూరకృతవర్మశతధన్వప్రముఖాయాదవాఃప్రాగ్వరయాంబభూవుః ॥ 65
- తతస్తత్రదానాదవజ్ఞాతమేవాత్సానంమన్యమానాఃసత్రాజితేనైరానుబంధంచక్రుః ॥ 66
- అక్రూరకృతవర్మప్రముఖాశ్చశతధన్వాసమూచుః ॥ 67
- అయమతీవదురాత్మాసత్రాజితః యోస్యాభిధావతాచప్రాధికతోఽస్యాత్మజామస్మాభవస్తం
చావిగణయ్యకృష్ణాయదత్తవా ॥ 68
- తదలమనేనజీవతాఘాతయంతైస్సంతన్యహారత్నంస్యమస్తకాఖ్యంత్యయాకింసగృహ్యతేవయమ
భ్యుపసంస్యమోయద్యచ్యుతస్తవోపరినైరానుబంధంకరిష్యతీత్యేవముక్తస్తథేత్యసావస్యాహః ।
జతుగృహదధానాంపాణ్డులనయానాంవిదితపరమాథోఽపిభగవాన్దుర్యోధనప్రయత్నశైధిల్య
కరణార్థంపాథాకానుకూల్యకరణాయవారణావతంగతః ॥ 70
- గతేచతస్మిన్సమేవసత్రాజితంశతధన్వాజఘానమణిరత్నంచాదదాత్ ॥ 71
- పితృవధామర్షాపూర్ణాచసత్యబామాశీఘ్రంస్యస్తనమాయాథావారణావతంగత్వాభగవతేఽహం
ప్రతిపాదితేత్యహైదిమతాశతధన్వనాన్మత్పితావ్యాపాదితః తచ్చస్యమస్తకమణిరత్నమపహృతం
యస్యావభాసనేనాపహృతమిమరంత్రైలోక్యంభవిష్యతి ॥ 72
- తదియంత్యదీయాపహాసనా, తదాలోచ్యయద్రయంక్రంత్రక్రియతామితికృష్ణమూహః । 73
- తయాచైవముక్తఃపరితుష్టాస్త్రకరణోఽపికృష్ణఃసత్యభామామమర్షాతామ్రనయనఃప్రాహ ॥ 74
- సత్యేనత్యంమమైవైషాపహాసనా నాహమేతాంతస్యదురాత్మనస్సహిష్యే ॥ 75
- సహ్యనుల్లఘ్నివరపాదపంతర్మృతనిశాశ్రయిణోవిహజ్ఞమావధ్యస్తే; తదలమమునాన్యత్పుర
రిఃశోకప్రిరితవాక్యపరికరేజేత్యుక్త్యాద్వారకామభ్యేత్యపికాస్తేబలదేవంవాసుదేవఃప్రాహ ॥ 76
- మృగయాగతంప్రసేనమటవ్యాంమృగపతిజ్ఞాన ॥ 77
- సత్రాజితోఽచ్యభునాశతధన్వనానిధనంప్రాపితః ॥ 78

- తదుభయవినాశాత్తన్నణిరత్నమావాభ్యాం సామాన్యంభవివ్యతి || 79
- తదుత్తిష్ఠాదుహ్యతాంరథః శతధన్వనిధనాయోద్యమంకువిత్వభిహితస్తథేతిగమనిచ్చితవాః || 80
- శృతోద్వయాచతాపుభావుపలభ్యశతధన్వాకృతవమాణముపేత్యపాష్టిఃపూరణకర్మణిమిత్ర
మచోదయత్ || 81 || ఆహానై సంకృతవమాణ || 82
- నాహంబలదేవవానుదేవాభ్యాంసహవిరోధాయాలమిత్యుక్తశ్చాక్రూరమచోదయత్ || 83
- అసావప్యహ || 84
- సహికశ్చిద్భగవతాపాదప్రహారపరికమ్పితజగత్ప్రియేణసురరిపువనితానైధవ్యకారిణాప్రబలరిపు
చక్రాప్రతిహతచక్రేణచక్రేణ మదముదితనయనావలోకనారిబలనిశితనేనాతిగురునైరివార
ణాపకర్మణావిష్కృతమహిమోరుసీరేణసీరిణాచసహ సకలజగద్వన్ద్యానామమరవరాణా
మపియోద్ధంసమథః || 85 || కిముతాహంతదన్యశ్శరమభిలప్యతామిత్యుక్తశ్శతధనురాహ || 86
- యద్యస్థుత్పత్తిత్రాణాసమథంభవానాత్మానమవచ్ఛతి తదయమస్మత్ప్రస్తావన్మణిఃసంగృహ్య
రక్ష్యతామతి || 87 || ఏవముక్తఃసోఽప్యాహ || 88
- యద్యన్త్రాయామప్యవస్థాయాంనకస్మైచిన్మవాకథయివ్యతితదహమేతంగృహిష్యామితి || 89
- తథేత్యుక్తేచాక్రూరస్తన్మణిరత్నంజగ్రాహ || 90
- శతధనురప్యఃసవేగాంశతయోజనవాహినింబడబామారుహ్యపక్రాంతః || 91
- పైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకాశ్వచతుష్టయయక్తరథస్థితౌబలదేవవానుదేవతమనుప్రయాతో ||
నాచలడబాశతయోజనప్రమాణమాగణమతీతాపునరపివాహ్యమానామిథిలావనోద్దేశేప్రాణా
నుత్సరజః || 93 || శతధనురపి తాం పరిత్యజ్యపదాతిరేవాద్రవత్ || 94
- కృష్ణోఽపిబలధద్రమాహ || 95
- తావదత్రస్యస్తనేధవతాక్లేయమహమేనమధమాచారంపదాతిరేవపదాతిమనుగమ్యయావత్
ఘాతయామి , అత్రహిభూభాగేద్భవదోషాన్సధయాఅతోనైతేశ్వాధవతేమంభూమిభాగముల్ల
ఙ్ఘనీయాః || 96 || తథేత్యుక్త్యాబలదేవోరథఏవతస్థా || 97
- కృష్ణోఽపిద్విక్రోశమాత్రభూమిభాగమనుసృత్యదూరస్థితపైన్యవచక్రంక్షిప్త్యాశతధనుషశ్చిరశ్చిచ్ఛేద ||
తచ్ఛరీరామ్నూరాదిఘచలమప్రకారమన్విచ్ఛన్నపిన్యమస్తకమణింనావాపయదాతదోషగమ్య
బలధద్రమాహ || 99
- వృథైవాస్మాభిఃశతధనుఘాతఃసప్రాప్తమఖలజత్సారిభూతంతస్సహారత్సంస్యమస్తకాఖ్య
మిత్యాకర్ణ్యద్భూతకోపోబలదేవోవానుదేవమాహ || 100
- ధిత్వాంయస్త్యమేవమథకలిపుష్పమ్, ఏతచ్చతేభ్రాతృత్వాస్మయాత్మాస్తం తదయంపంథాస్సేన్వి
చ్ఛయాగమ్యతాం సమేద్వారకయానత్వయానచాశేషబద్ధభిః కార్యమలమలమేభిర్మమా
గ్రతోఽలీకశపథైరిత్యాక్షిప్యతత్కథాంకథంచితప్రసాద్యమానోఽపిసతస్థా || 101

- సవిదేహపుత్రీంప్రవీణేశ ॥ 102 ॥ జనకరాజశ్చామ్యుర్మూర్త్యకమేనంగృహంప్రవేశయామాన ॥ 103
- సతతైవచతస్థా ॥ 104 ॥ వాసుదేవోఽపిద్వారకామాజగామ ॥ 105
- యావచ్చజనకరాజగృహేబలభద్రోఽవతస్థేతావధాతకరాట్టోదుర్యోధనస్తతస్కాశాద్గదా
శిక్షామశిక్షయత్ ॥ 106
- వమత్రయాస్తేచబభ్రూగ్రసేనప్రభృతిభిర్యాదవై న తద్రత్నంకృష్టేనాపహృతమితికృతా
వగతిభిర్విదేహనగరింగత్వాబలదేవసంప్రత్యాప్యద్వారకామానీతః ॥ 107
- అక్రూరోఽపుస్తమమణిసముద్భూతసువణేనభగవద్ధ్యానపరోఽనవరతంయజ్ఞానియాజ ॥ 108
- నవనగతాహిక్షుత్రియవై శౌనిఘ్నబ్రహ్మహాభవతీత్యేవంప్రకారందీక్షావచంప్రవిష్టవీవతస్థా ॥
ద్విపష్టివహాశ్యేవంతస్మణిప్రభావాత్తస్రోపనగఃదుభిక్షమారికామరణాదికంనాభూత్ ॥ 110
- అథాక్రూరపక్షీయైభోకజైశ్చత్రుఘ్నేనసత్వతస్యప్రపాతేవ్యాపాదితే భోజైస్సహాక్రూరో
ద్వారకామపహాయాపకాంతః ॥ 111
- తదప్రకాన్తిదినాదారభ్యతత్రోపనగఃదుభిక్షువ్యాళానావృష్టిమారికాద్యుపద్రవాబభూత్ ॥ 112
- అథయాదవాబలభద్రోగ్రసేనసమవేతామస్తమమస్తయత్ ॥ 113
- థగవామరగారికేతనఃకిమిదమేకదైవప్రచురోపద్రవాగమనమీతదాలోచ్యతామిత్యుక్తే
అన్ధనామాయదువృద్ధఃప్రాహ ॥ 114
- అన్యాయక్రూరస్యపితాశ్వఫల్గోయత్రయత్రాభూత్తత్రతత్రదుభిక్షమారికానావృష్ట్యాదికం
నాభూత్ ॥ 115
- కాశీరాజస్యవిషయేత్వనావృష్ట్యాంచశ్వఫల్గోనీతఃతతస్తత్క్షణాదేవదేవోవవమత్ ॥ 116
- కాశీరాజపత్నీశ్చగర్భేకన్యారత్నంపూర్వమాసీత్ ॥ 117
- సాచకన్యాపూణేఽపిప్రసూతికాలే వైవనిశ్చక్రామ ॥ 118
- ఏవంచతస్యగర్భేస్యద్వాదశవహాణ్యనిష్క్రామతోయయుః ॥ 119
- కాశీరాజశ్చతామాత్మజంగర్భస్థామాహ ॥ 120
- పుత్రి! కస్మాన్నజాయసే! విష్ణుమ్యతామాస్యం తేద్రష్టుమిచ్ఛామి, ఏతాంచమాతరంకిమితి
చిరంక్షేషయిష్యసీత్యుక్తాగర్భస్థేవవ్యాజహర ॥ 121
- తాత! యద్యేకైకాంగాందినేదినేబ్రాహ్మణాయప్రయచ్ఛసి తదహమనైశ్చిత్రిభిర్వైరసౌద్ర
భాత్రతోవశ్యంనిష్క్రామిష్యామి త్యేతద్వచనమాకణ్యకరాజాదినేదినేబ్రాహ్మణాయగాం
ప్రాదాత్ ॥ 122 ॥ సాపితావతాకాలేనజాతా ॥ 123 ॥ తతస్తస్యాపితాగాందినీనినామచకార ॥ 124
- తాంచగాందినీంకన్యాంశ్వఫల్గాయోపకారిణేగృహమాగతాయాఘ్నభూతాంప్రాదాత్ ॥ 125
- తస్యామయమక్రూరశ్వఫల్గాజ్జడే ॥ 126 ॥ తస్యేవంగుణమిథునాదుత్పత్తిః ॥ 127

- తత్ కథమస్మిన్నపక్రాంతే అత్రదుభిక్షమూరికాద్యుపద్రవానభవిష్యతి ॥ 128
- తదయమత్రానియతామ్ అలమతిగుణవత్సపరాధాన్వేషణే నీతియదవృద్ధస్యాన్ధకస్యైత
ద్వచనమాకణ్యోకేశవోగ్రసేనబలభద్రపురోగమైర్యదుభిక్షృతాపరాధతిక్షుభిరభయస్థత్వా
శ్వఫలపుత్రఃస్వపురమానీతః ॥ 129
- తత్రచాగతమాత్రవవతస్యస్యమస్తకమణేఃప్రభావానావృష్టిమూరికాదుభిక్షవ్యాభాద్యుప
ద్రవోపశమాబభూవుః ॥ 180 ॥ కృష్ణశ్చిస్తయామాస ॥ 131
- స్వల్పమేతత్కారణంయదయంగాన్ధిన్యాంశ్వఫలైనాక్రూరోజనితః ॥ 132
- సుమహంశ్చాయమనావృష్టిదుభిక్షమూరికాద్యుపద్రవప్రతిషేపకారీప్రభావః ॥ 133
- తన్నూనమస్యసకాశేనమహామణిఃస్యమస్తకాఖ్యస్తీప్యతి ॥ 134
- తస్య హ్యేవంవిధాఃప్రభావాఃశ్రూయంతే ॥ 135
- అయమపిచయజ్ఞాదనస్తరమన్యత్రోత్పస్తరం తస్యానస్తరిమన్యద్యజ్ఞస్తరం చాజస్రమవిచ్ఛి
న్నంయజతీతి ॥ 136
- అనల్పసాదానంచాస్యాసంశయమత్రాసామణీవరస్తివృత్తికృతాధ్యవసాయోఽన్యత్రయో
జనముద్దిశ్యసకలయాదవసమాజమాత్యగృహవపాచీకరత్ ॥ 137
- తత్రచోపవిష్టేష్యఖిలేషుయదుషుపూర్వంప్రయోజనముపన్యస్యపర్యవసితేచతస్మిన్ప్రసంగా
స్తరపరిహాసకథామక్రూరేణసహకృత్యాజనాదన్స్తమక్రూరమాహ ॥ 138
- దానపతేజానీమివవయంయథాశతధన్వనాతదిదమఖలజగత్సరభూతంస్యమస్తకం రత్నంభవ
తఃసమపితం తదశేషరాష్ట్రోపకారకంభవత్సకాశేతివృత్తి తిష్ఠతు సర్వవివవయంతత్రభావ
ఫలభుజః కింత్యేవబలభద్రోస్సానాశక్షితవా తదస్మత్ప్రీతయేదశయస్వేత్యభిధాయజోమం
స్థితేభగవతీహనుదేవేనరత్నస్సంచిస్తయత్ ॥ 139
- కిమత్రానుప్రేయమన్యథాచేద్యచిమ్యసంతతేవలామ్బురతిరోధానమన్విష్యన్తే రత్నమేతే
ద్రక్ష్యన్తి అతివిరోధోనక్షమఞ్జిసంచిస్యతమఖలజగత్కారణభూతంనారాయణమాహాక్రూరః ॥
భగవన్యమైతత్స్యమస్తకరత్నంశతధనుమానమపితమ్ అపగతేచతస్మిన్నద్యశ్వః పరశ్వేవా
భగవాన్యాచయిష్యతితికృతమతిరతికృచ్ఛ్యైతావస్తంకాలమధారయమ్ ॥ 141
- తస్యచధారాక్షేణేనాహమశేషోపభోగేష్వసంగిమానసోవేద్మిన్వసుఖలామపి ॥ 142
- ఏతావన్యాత్రమప్యశేషరాష్ట్రోపకారీధారయతుంశక్నోతీతిభవాన్యన్యత ఇత్యాత్మనా
నచోదితవా ॥ 143
- తదిదంస్యమస్తకరత్నంగృహ్యతామిచ్ఛయాన్యాభిమతంతస్యసమప్యతామ్ ॥ 144
- తతఃసోద్గరవస్త్రునిగోపితమతిలఘుకనకసముద్గకగతంప్రకటికృతవా ॥ 145
- తతశ్చనిష్కామ్యస్యమస్తకమణింతస్మిన్యదుకులసమాశేముమోచ ॥ 146

- ముక్తమాత్రేచరస్మిన్నతికాన్త్యాతదఖిలమాస్థానముద్వ్యోతితమ్ || 147
- అథాహాక్రూరః సపషమణిఃశతధన్వనాఽస్సాకంసమపికతః యస్యాయంసపసంగృహ్లాత్వితి || 148
- తమాలోక్యసవకయాదవానాంసాధుసాధ్వితీవిస్మితమనసాంహచోఽత్రాయస్త || 149
- తమాలోక్యాతీవబలధక్రోమమాయమచ్యుతేనైవసామోన్యస్సమన్విచ్ఛితఇతికృతస్పృహో
భూత్ || 150 || మమైవాయంపితృధనమిత్యతీవచసశ్యభామాఽపిస్పృహయాంచకార || 151
- బలసత్యావలోకనాత్కృష్టోఽప్యత్యానంగోచక్రాస్తరావస్థితమివమేనే || 152
- సకలయాదవసమక్షంచాక్రూరమాహ || 153
- ఏతద్ధిమణిరత్నమాత్మసంశోధనాయపతేహాయదూనాంమయాదశికతమ్ఏతచ్ఛమమబలధక్ర
స్యచసామాన్యంపితృధనంవైతత్సత్యభామాయానాన్యపైన్యతత్ || 154
- ఏతచ్ఛసవక కాలంశుచినాబ్రహ్మచర్యాదిగుణవతాధ్రియమాణమశేషరాష్ట్రస్యోపకారకమ్
అశుచినాధ్రియమాణమాధారమేవహన్తి || 155
- అతోఽహమన్యఃషోడశస్త్రీసహస్రపరిగ్రహేదసమథోధారణేకథమేతత్సత్యభామాన్వీకరోతి || 156
- అర్యబలధక్రేణాపిమదిరాపానాద్యశేషోపభోగపరిత్యాగఃకార్యః || 157
- తదలంయదులోకోఽయంబలధక్రః అహంచసత్యాచత్వాందాశవతేప్రాథమ్యామః || 158
- తద్భవానేవధారయితుంసమర్థః || 159
- త్వద్భృతంచాన్యరాష్ట్రస్యోపకారకంతద్భవానశేషరాష్ట్రనిమిత్తమేతత్పూర్వవధారయత్వన్య
న్నవక్తవ్యమిత్యక్తోదానపతిస్తథేత్యాహ, జగ్రాహచతస్సహారత్నమ్ || 160
- తతఃప్రభృత్యక్రూరఃప్రకటేనైవతేనాతిబాజ్వల్యమానేనాత్మకర్ణావసక్తేనాదిత్య ఇవాంశు
మాలీచచార || 161
- ఇతేత్యద్భగవతోమిథ్యాభిశస్తితాశనంయస్కృతినతస్యకదాచివల్పపిఽమిథ్యాభిశస్తీభవతి
అవ్యాహతాఖలేద్వియశ్చాఖిలపాపమోక్షమవాప్నోతి || 162

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- అసమిత్రస్యపుత్రశ్శినినామాధవత్ || 1 || తస్యాపినత్యకఃసత్యకాత్సత్యఃయుయుధానాపరనామా || 2
- తస్మాదపిసంజయః తత్పుత్రశ్చకుణిః కుశేద్యగంధరః || 3 || ఇత్యేతేనైవయాః || 4
- అసమిత్రపైన్యవాన్వయేవృష్టిః తస్మాచ్ఛపస్ఫలః, తత్ప్రభావఃకథితవ || 5

- శ్వఫలస్వాస్యఃకసియాచిత్రోనామభ్రాతా ॥6॥ శ్వఫలఃపక్షాఃకాగ్నిన్యామభవత్ ॥ 7
- తథోపమద్దుః ॥ 8
- ఉపమద్దోఃపుదామ్మదవిశ్వాఃమేజయగిరిత్రోపక్షత్రశత్రుఘ్నరిమదఃసధమఃద్యౌద్వప్త
ధమఃగంధమోజవాహప్రతివాహఃఖ్యాఃపుత్రాస్సుతారాఖ్యాకన్యాచ ॥ 9
- దేవవానుపదేవశ్చాక్రూరపుత్రౌ ॥ 10
- పురువిపురుప్రముఖాశ్చిత్రకస్యపుత్రాబహవోబభూవుః ॥ 11
- కుకురభజమానశుచికంబశబహిఃపాఖ్యాస్తథాఽన్ధకస్యచత్వారిపుత్రాః ॥ 12
- కుకురాధ్యప్తః తస్మాచ్ఛకపోతరోమా తతశ్చవిలోమా తస్మాదపితుమ్బుడుసఖోభవదనుసంజ్ఞశ్చ ॥ 13
- అనోరానకదున్దుభిః తతశ్చాభిజిత్ అభిజితఃపునవఃసుః ॥ 14
- తస్యాప్యాహుకఃపుత్రఃఅహుకీచకన్యా ॥ 15 ॥ అహుకస్యదేవగోగ్రసేనాద్వాపుత్రౌ ॥ 16
- దేవవానుపదేవస్సహదేవోదేవరక్షితాచదేవకస్యచత్వారిపుత్రాః ॥ 17
- తేషాంవృకదేవోపదేవాదేవరక్షితాశ్రీదేవాశాంతిదేవాసహదేవాదేవకీచసప్తభగిన్యః ॥ 18
- తాశ్చసర్వానసుదేవఉపయేమే ॥ 19
- ఉగ్రసేనస్యాపికంసస్యగ్రోధనునామానకాహ్వశంకునుభూమిరాప్తృపాలయ్యుద్ధతుష్టిసుతుష్టిమ
త్సంజ్ఞాపుత్రాబభూవుః ॥ 20
- కంసాకంసవతీసుతనూరాప్తృపాలికాహ్వశోగ్రసేనస్యతనూభాఃకన్యాః ॥ 21
- భజమానాచ్ఛవిదూరభఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 22
- విదూరభాచ్ఛూరః శూరాచ్ఛమీ శమిసఃప్రతిక్షత్రఃతస్మాత్స్వయంభోజః తతశ్చహృదికః ॥ 23
- తస్యాపికృతమమశతధనుర్దేవాహదేవగర్భాద్యాఃపుత్రాబభూవుః ॥ 24
- దేవగర్భకన్యాపిశూరః ॥ 25 ॥ శూరస్యాపిమారిషానామపత్న్యభవత్ ॥ 26
- తస్యాంచాసాదశపుత్రానజనయత్వసుదేవపూర్వా ॥ 27
- వసుదేవస్యజాతమాత్రస్తైస్త్వతద్గృహేభగవదంశావతారమవ్యాహతదృష్ట్యాపశ్యద్విదేవై
దిశ్వాన్యనకదుండుభయోవాదితాః ॥ 28 ॥ తతశ్చాసావానకదుండుభిసంజ్ఞామవాప ॥ 29
- తస్యచదేవభాగదేవశ్రవాష్టకకకుచ్ఛక్రవత్సధారకస్యంజయశ్వామశమికగడ్డాపసంజ్ఞానవ
భ్రాతరోఽభవత్ ॥ 30
- పుథాశ్రుతదేవాశ్రుతకీఃశ్రుతశ్రవారాజాధిదేవీచవసుదేవాదీనాంపశ్చభగినోఽభవత్ ॥ 31
- శూరస్యకున్తినామసుఖాఽభవత్ ॥ 32
- తస్మైచాపుత్రాయపుథామాత్మజాంవిధినాశూరోదత్తవా ॥ 33 ॥ తాంచపాన్డురువాహ ॥ 34
- తస్యాంచధమానిరేన్ద్రద్విధిష్ఠిరీమసేనాజనాఖ్యాత్రయఃపుత్రాసముత్పదితాః ॥ 35

పూర్వమేవామాధాయాశ్చ భగవతాభావ్యతాకానీసఃకణోఽనామపుత్రోఽజన్యతః ।	86
తస్యాశ్చ సపత్నీమాద్రీనామాభూత్ ।	87
తస్యాంచనానత్యదస్రాభ్యాంసకులసహజేవోపాన్తోఃపుత్రౌజనితౌ ।	88
శ్రుతదేవాంతువృద్ధధర్మానామకారూశఽపయేమే ।	89
తస్యాంచదస్త్రవక్రోనామమహానురోజక్షే ॥40॥ శ్రుతకీర్తిమపికేయరాజశివయేమే ।	41
తస్యాంసంతదనాదయఃకైకేయూఃపశ్చపుత్రౌబభూవుః ।	42
రాజాధిదేవ్యాచూపంత్యేవిందానువిందోజ్జ్వాతే ।	43
శ్రుతశ్రవసమపిచేదిరాజోదమఘోషసామోపయేమే ।	44
తస్యాంచశిశుపాలముత్పాదయూమానః ।	45
సవాపూర్వామప్యదారవిక్రమోద్దైత్యానామాదిపురుషోహిరణ్యకశిపురభవత్ ।	46
యశ్చ భగవతానకలలోకగురుణానారసింహేనఘాతితః ।	47
పునరప్యక్షయవీర్యశౌర్యసంపత్సరాక్రమగుణగుమాక్రాంతసకలత్రైలోక్యేశ్వరప్రభావోదకాననోనామాభూత్ ॥ 48 ॥ బహుకాలోపభక్తభగవత్సకాశావాస్తకరీరపాతోద్భవపుణ్య	
ఫలోభగవతారాఘవరూపిణాసోఽపినిధనముపపాదితః ।	49
పునశ్చేదిరాజన్యదమఘోషస్యాత్మజశ్శిశుపాలనామాఽభవత్ ।	50
శిశుపాలత్వేఽపిభగవతోభూభారావతరణాయావతీణాంశస్యపుణ్డరీకవయనాఖ్యస్త్యాపి	
జ్వేషాచుబన్ధమతితరాంచకారః ।	51
భగవతాచ సనిధనముపాసితః తత్రైవపరమాత్మభూతేమనససకాగ్రతయూసాయుజ్యమవాపః ।	52
భగవాన్మదిప్రసన్నోయథాభిలషితందదాతి తథాప్రసన్నోఽపినిఘ్నోదివ్యమనుపమం	
స్థానం ప్రయచ్ఛతి ॥	53

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే పంచదశోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

హిరణ్యకశిపుశ్చేవ రావణశ్చేచవిష్ణునా । అవాపనిపాతోభోగానప్రాప్యశమరైరపి ।	1
నలయంత్రత్రేనైవ నిహతస్సకథంపునః । సంప్రాప్తశ్శిశుపాలత్వే సాయుజ్యంకాశ్వతేహరా ।	2
ఏతదిచ్చామ్యహంశ్రోతుంసర్వధర్మధృతాంవరః । కాతూహలపరేణైతత్పృష్టోమేవక్తుమహానః ।	

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

- దై త్యేశ్వరస్యవధాయాఖలలోకోత్పత్తిస్థితివినాశ కాలిణా పూర్వకంతనుగ్రహణంకువశతాన్య
సింహరూపమావిష్కృతమ్ ॥ 4 ॥ తత్రచహిరణ్యకశిపోద్విష్టురయమిత్యేతన్నమనస్యభూత్ ॥ 5
- నిరతిశయపుణ్యసముద్భూతమేతత్సత్త్వజాతమితి ॥ 6
- రణోద్రేకప్రేరితై కాగ్రమతిస్తద్భావనాయోగాత్ తతోఽవాప్తవధహేతుకీంనిరతిశయామేవా
ఖలత్రైలోక్యాధిక్యకారిణీం దశాననత్యేభోగసంపదమవాప ॥ 7
- నతుసతస్మిన్ననాదినిధనేపరబ్రహ్మభూతేభగవత్యనాలమ్బునికృతేమనస్తలయమవాప ॥ 8
- ఏవందశాననత్యేఽప్యనజ్జపరాధీనతయాజానకీసమాసక్తచేతిసాభగవతాదాశరథిరూపధారిణా
హతస్యతద్రూపదశానమేవాసీత్ నాయమచ్యుతభిత్వాసక్తివిఫడ్యతోఽస్త్రకరజేమానుష
బుద్ధిరేవకేవలమస్యాభూత్ ॥ 9
- పునరప్యచ్యుతవినిపాతమాత్రఫలమఖలభూమణ్డలక్లాఘ్యచేదిరాజకులేజన్మలవ్యాహతైశ్వర్యం
శిశుపాలత్యేఽప్యవాప ॥ 10 ॥ తత్రతత్త్వజలానామేవసభగవన్నామ్నంతస్వంకారకారణమభవత్ ॥
- తతశ్చతతాఖలకృతానాం తేషామతేషాణామేవాచ్యుతనామ్నామనవరతమనేకజన్మనువధి
తవిద్యేషానుబద్ధిచిత్తోవినిష్టనసంతజనాదిఘాచ్ఛారణమకరోత్ ॥ 12
- తచ్చరూపముత్ఫుల్లపద్మదశామలాక్షమత్యజ్జ్వలవీరవస్త్రధార్యమలకిరీటకేయూరహరకటకా
దికోభితముదారచతుర్భాహుశంఖచక్రగదాధరమతిరూఢవైరానుభావాదటనభోజన
స్నానాసనశయనాదివ్యశేషావస్థాస్తరేషునాన్యత్రోపయయావస్యచేతః ॥ 13
- తతస్తమేవాక్రోశేషాచ్ఛారయంస్తమేవహృదయేనధారయన్నాత్మవధాయయావత్ భగవద్ధ
స్తచక్రాంశుమాలోజ్జ్వలమక్షయతేజస్విరూపంబ్రహ్మభూతమగతద్యేషాదిదోషం భగ
వస్తమద్రాక్షీత్ ॥ 14
- తావచ్చభగవచ్చక్రేణాశువ్యాపాదితః తత్ స్మరణదగ్ధాఖిలాఘసంచయో భగవతాఽస్తముప
సితఃతస్మిన్నేవలయముపయయా ॥ 15 ॥ ఏతత్తవాఖలంమయాఽభిహితమ్ ॥ 16
- అయంహిభగవాన్కీర్తితశ్చనంస్కృతశ్చద్యేషానుబద్ధేనాపిలఖలసురాదిదులభంఫలం
ప్రయచ్చుతికిముతసమ్యగ్భక్తిమతామితి ॥ 17
- ఇనుదేవస్యత్వానకదుందుభేపారవీరోహిణీమదిరాభద్రాదేవికీప్రముఖాబహ్వస్యఃపతోన్యభవన్ ॥
- భద్రశతసారణదుర్మదాదీపుత్రాఽరోహిణ్యామానకదుందుభిరుత్పదయామాస ॥ 19
- ఋదేవోఽపిరేవత్యాంవిశతోల్మృకౌపుత్రావజనయత్ ॥ 20
- సాష్టిమాష్టిశిశుసత్యధృతిప్రముఖాస్సారణార్తజాః ॥ 21
- భద్రాశ్వభద్రబాహుదుర్జనుభూతాద్యాఽరోహిణ్యాఃకులజాః ॥ 22
- నన్దోపనద్దకృతకాద్యామదిరాయస్తనయాః ॥ 23 ॥ భద్రాయాశ్శోపనిధిగదాద్యాః ॥ 24

- వైశాల్యాం దకాశికమేకమేవాజనయత్ । 25
- అనకడుద్ధృతే దేవత్యామపి తీర్థమత్సరేణోదాయుభద్రసేనముజదానభద్రదేవాభ్యాః పట్ను
త్రాజిజ్ఞః ॥ 26 ॥ తాంశ్చ సర్వా సేవకం సోహతి తవా ॥ 27
- అనస్తరంచనప్రమంగభామధారాత్రేభగవత్ప్రహితాయోగనిద్రారోహిత్యాజతరమా
కృష్యసీతవతి ॥ 28 ॥ కషణాచాసాపసంకషణాభ్యామగమత్ ॥ 29
- తత్త్వసకలజగన్మహాతదమూలభూతోభూతభవిష్యదాదిసకలసురాసురమునిజరమనసామప్య
గోచరోఽబ్జభవప్రముఖైరనలముఖైః ప్రణమ్యావనిభారహరణాయప్రసాదితో భగవాననాది
మధ్యనిధనోదేవకీగభామవతతారవాసుదేవః ॥ 30
- తత్ప్రసాదవివధామానోదుమహిమాచయోగనిద్రానస్తగోపపత్నాయశోదాయాగభా
మధిష్ఠితవతి ॥ 31
- సుప్రసన్నాదిత్యచంద్రాద్విగ్రహమవ్యాళాదిభయంస్వప్నమానసమఖిలమేవైతజ్జగదపస్తాధమ
మభవత్ తస్మింశ్చపుష్కరికనయనేజాయమానే ॥ 32
- జాతేనచతేనాఖిలమేవైతత్ సన్యాగవతిః జగదక్రియత ॥ 33
- భగవతోఽప్యత్రమత్త్యకలోకీవతిః స్యహాదశసహస్రాణ్యో త్రరశతాధికానిభార్యాణామభవన్ ॥
తాసాంచరుక్మిణీనత్యభామాజాంబవతీచాదుహసిన్ ప్రముఖావ్యాప్తేపత్నయః ప్రధానాబభూవుః ॥ 35
- తాసుచాష్టవయుతానిలక్షంచపుత్రాశాంభగవానఖిలమూర్తిరనాదిమానజనయత్ ॥ 36
- తేహంచప్రద్యుమ్నచాదుదేవసామృద్ధయస్త్రయోదశప్రధానాః ॥ 37
- ప్రద్యుమ్నాఽపిరుక్మిణీస్తనయాంబువతీనామోపయేమే ॥ 38 ॥ సన్యామనిరుద్ధోజజ్ఞే ॥ 39
- అనిరుద్ధోఽపిరుక్మిణీవీవతీత్రీంసుభద్రానామోపయేమే ॥ 40 ॥ తస్యామస్యవజ్రోజజ్ఞే ॥ 41
- వజ్రస్యప్రతిభాహుః తస్యాపినుచాదుః ॥ 42
- ఏవమనేకతనూస్రపురుషసంఖ్యాయదుకులస్యపుత్రసంఖ్యావమశతైరపితృనశతకృతే ॥ 43
- యతోహిస్లోకావిమావత్రచరితాథా ॥ 44
- తీగ్రోట్యస్సహస్రాణామష్టాశీతికతానిచ ॥
- కుమారాణాం సహస్రదార్యాశ్చపయోగేషుయేరతాః ॥ 45
- సంఖ్యానయాదవానాంకః కరిష్యతిమహాత్మనామ్ ॥
- యత్రాయతానామయతలక్షణాస్తేనదాహుకః ॥ 46
- దేవాసురేవాతాయేరుదైతేయస్సమహాబలాః । ఉత్పన్నాస్తేమనుష్యేమజనోషుదవకారిణః ॥ 47
- తేహముత్పాదనాథాణ్యభువిదేవాయదోకుతే । లజతీణాఃకులశతంయత్రైకాభ్యధికంద్విజ ॥
- విష్ణుస్తేహంప్రమాణేచప్రభుత్వేవవ్యవస్థితః । నిదేశస్థాయినస్తస్యవవృధుస్సవాయాదవాః ॥ 49
- ఇతిప్రసూరింవృష్టినాంయశ్శృణోతిసరస్వదా । సదైవైచాతకైర్ముక్తోవిష్ణులోకంప్రమద్యతే ॥ 50

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంతే పంచదశోధ్యాయః.

శ్రీ:

అథ చతుర్థాంశే షోడశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యేషసమాసత స్తేయనోవశంశఃకథితః ॥1॥ అథదువశసోవశంశమువధారయ ॥ 2

దువశసోవశహ్నిరాత్మజఃవహ్నిర్భాగ్ధాద్భానుః తతశ్చత్రయీసానుః తస్మాచ్ఛకరందమః

తస్యాపిమరుత్తః ॥3॥ సోఽనపత్యోఽభవత్ ॥4॥ తతశ్చపారవందుష్యస్తంపుత్రమకల్పయత్ ॥ 5

ఏవంయయాతిశాపా త్తద్వంశఃపారవమేవవంశంసమాశ్రితవాన్ ॥ 6

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే షోడశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ద్రుహ్యోస్తుతనయోబధ్రుః ॥1॥ బభ్రోస్సేతుః ॥2॥ సేతుపుత్రతరభనామా ॥ 3

అరభస్యాత్మజోగాధారఃగాధారస్యఘమఃఘమాత్ ఘృతఃఘృతాద్దడమఃతతఃప్రచేతాః ॥

ప్రచేతసఃపుత్రశ్చతథమఃబహులానాంష్లేచ్ఛానాముదీచ్ఛానామాధిపత్యమకరోత్ ॥ 5

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే అష్టదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

యయాతేశ్చతుర్థాపుత్రస్యానోస్సభానలచక్షుఃపరమేషుసంజ్ఞాత్రయఃపుత్రాబభూవుః ॥ 1

సభానలపుత్రఃకాలానలః ॥ 2 ॥ కాలానలాత్పృంజయః ॥ 3 ॥ సృంజయాత్పృంజయః ॥ 4

పురంజయాజ్జనమేజయః ॥ 5 ॥ తస్మాన్మహాశాలః ॥ 6 ॥ తస్మాచ్ఛమహామనాః ॥ 7

తస్మాదుశీనరతితిక్షూద్యోపుత్రాపుత్సన్నా ॥ 8

ఉశీనరస్యాపిశిబిన్సృగనవకృదువమాఘ్యాఃపశ్చపుత్రాబభూవుః ॥ 9

పృషదభకనువీరకేకయమద్రకాశ్చత్వారశ్శిబిపుత్రాః ॥10॥ తితిక్షోరపిదశద్రఘఃపుత్రోభూత్ ॥ 11

తస్యాపిహేమః హేనుస్యాపిసుతపాః సుతపనశ్చబలిః ॥ 12

సునశ్చక్షేత్రేదీఘకతమసాజ్లవజ్లకళిజ్లనుహ్మపాణ్ణాఖ్యంబాలేయంక్షత్రమజన్యత ॥ 13

- తన్నామనంతరిగంజ్ఞాశ్చపశ్చవిషయాబభూవుః । 14
 అక్షాదనపానస్తతోదివిరథస్తస్మాద్ధర్మకారకః ॥15॥ తతశ్చిత్రరథఃరోమపాదసంజ్ఞః ॥ 16
 యస్యదశరథోమిత్రంబజ్జే ॥ 17
 యస్యాజపుత్రోదశరథశ్చాన్తానామకన్యామనపత్యస్యదుహితృ త్వేయుయోజ ॥ 18
 రోమపాదాచ్చతురజః తస్మాత్పృథులూటః ॥19॥ తతశ్చమ్ముః యశ్చమ్మునివేశయామాస ॥ 20
 చమ్ముస్యహర్యజ్ఞోనామాత్మజోఽభూత్ ॥ 21
 హర్యజ్ఞాద్భద్రరథః భద్రరథాద్భృపద్రథః బృహద్రథాద్భృహత్కర్మా బృహత్కర్మ- 22
 ణశ్చబృహద్భానుః తస్మాచ్ఛబృహస్పదాః బృహస్పనసోజయద్రథః ॥ 23
 జయద్రథోబ్రహ్మత్రాస్తరాశసంభూత్యాం పత్న్యాంవిజయంనామపుత్రమజీజనత్ ॥ 24
 విజయశ్చధృతింపుత్రమవాప ॥24॥ తస్యాపిధృతవ్రతఃపుత్రోఽభూత్ ॥ 25
 ధృతవ్రతాత్పత్యకర్మా ॥ 26 ॥ సత్యకర్మాణస్త్యతిరథః ॥ 27
 యోగక్షాంఘతోమణ్ముషాగతంపుథాపవిధ్ధంకణంపుత్రమవాప ॥ 28
 కణాద్వృషసేనః ఇత్యేతదంతాల్లవంశ్యాః ॥29॥ అతశ్చపూరువంశంశ్రోతుమహాసి ॥ 30

ఇతిశ్రీ విష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

- పూరోజానమేజయః తస్యాపిప్రచిన్వా ప్రచిన్వతఃప్రవీరః ప్రవీరాన్మనస్యః మనస్యోశ్చా 1
 భయదః తస్యాపిమద్యస్సుద్యోబాహుగతః తస్యాపిసంయాతిస్సంయాతే రహంయాతి 2
 స్తతోరాద్రాశ్వః ॥ 3
 ఋత్యేపుకక్షేపున్ద్రజీలేపుకృతేపుజలేపుధమేపుధృతేపుసలేపుసన్నతేపువనేపునామానో 4
 రాద్రాశ్వస్యదశపుత్రాబభూవుః ॥ 5 ॥ ఋతేవోరనినారఃపుత్రోఽభూత్ ॥ 6
 సుమతిమప్రతిరథంధ్రువంచాప్యనినారఃపుత్రానవాప ॥4॥ అప్రతిరథస్యకణ్డ్యపుత్రోఽభూత్ ॥ 5
 తస్యాపిమేధాతిథిః ॥ 6 ॥ యతఃకణ్డ్యానాద్విజాబభూవుః ॥ 7
 అప్రతిరథస్యాపరఃపుత్రోఽభూదైలీనః ॥ 8 ॥ ఐలీనస్యదువ్యన్తాద్యాశ్చత్యారఃపుత్రాబభూవుః ॥ 9
 దువ్యన్తాచ్ఛక్రవర్తీభరతోఽభూత్ ॥ 10 ॥ కున్నామహేతుదేవైశ్శ్లోకోగీయతే ॥ 11
 మాతాభద్రాపితృపుత్రోయేనజాతస్సపిపసః ॥ భరస్యపుత్రందువ్యన్తమావమంసాశ్శకున్తకమ్ ॥ 12

- తతోధాఃపుత్రోనయతిసరదేవయమక్షయాత్ | త్వంచాస్యధాతాగభఃస్యసత్యమాహశకుస్తభా ||
 భరతస్యపత్నీత్రయేనవపుత్రాబభూవుః || 14
- నై తేమమానురూపాశ్చత్యభిహితాస్తన్మాతరఃపరిత్యాగభయాత్తత్పుత్రాజఘ్నుః || 15
- తతోఽస్యవితథేపుత్రజన్మనిపుత్రాథోనోమరుతోమయాజనోద్దిఘతమనఃపాష్ట్యకపాస్తబృ
 హస్పతిపీర్యాదుచభ్యపత్నాన్యముమతాయాంసముత్పన్నోభరద్వాజాఖ్యఃపుత్రోమరుద్భిదః || 16
- తస్యాపినామనివచనశ్లోకఃపర్యతే || 17
- మూఢేభరద్వాజమిమంభరద్వాజంబృహస్పతేయూతోయదుక్త్వాపితరాభరద్వాజస్తతస్త్యయమితి ||
 భరద్వాజస్యతస్యవితథేపుత్రజన్మనిమరుద్భిదః || త్రైతతోవితథసంజ్ఞామవాప || 19
- వితథస్యాపిమన్యఃపుత్రోభవత్ || 20 || బృహస్పత్రమహావీర్యనగరగర్గాలభవన్మన్యపుత్రాః || 21
- నగరస్యనంకృతిస్సంకృతేనుఃకురుప్రీతిరన్విదేహా || 22
- గర్గాచ్ఛిః తతశ్చగర్గాశ్చైన్యాక్షుత్రోపేతాద్విజాతయోబభూవుః || 23
- మహావీర్యాచ్ఛదురుక్షయోనామపుత్రోఽభవత్ || 24
- తస్యత్రయూరుణఃపుష్కరిణఃకపిశ్చపుత్రత్రయమభూత్ || 25
- తచ్ఛపుత్రత్రయమపిపశ్చాద్విప్రతామపజగామ || 26 || బృహత్క్షత్రస్యసుహోత్రః || 27
- సుహోత్రాద్ధస్తీయశ్చదంహస్తిసపురమావాసయాయాస || 28
- అజమీధద్విజమీధపురుమీధాశ్రుయోహస్తిసస్తనయాః || 29 || అజమీధాత్కణ్వః || 30
- కణ్వస్యేధాతిభిః || 31 || యతఃకణ్వాయనాద్విజాః || 32 || అజమీధస్యాన్యఃపుత్రోబృహదిమః || 33
- బృహదిమోబృహద్ధనుర్బృహద్ధనుషశ్చబృహత్కమాతతశ్చజయద్రథస్తస్మాదపివిశ్వజితే || 34
- తతశ్చసేనజితే || 35 || రుచిరాశ్వకాశ్వదృఢహనువత్సహనుసంజ్ఞాస్సేనజితఃపుత్రాః || 36
- రుచిరాశ్వపుత్రఃపృథుసేనః పృథుసేనాత్పరః || 37 || పారాన్నీలః || 38
- తస్యైకశతంపుత్రాణామ్ || 39 || తేహంప్రధానఃకామ్పిల్యాధిపతిఃసమరః || 40
- సమరస్యాపిపారసుపారసజశ్వాశ్రయఃపుత్రాః || 41
- సుపారాత్పృథుః పృథోన్సుకృతిస్తతోవిభ్రాజః || 42 || తతశ్చానుహః || 43
- యశ్చుకదుమీతిరంఠీతింనామోపయేమే || 44 || అనుహఃకృష్ణదంతైః || 45
- తతశ్చవివ్వక్సేనస్తస్మాదుదక్సేనః || 46 || భల్లాభస్తస్యచాత్మజః || 47
- ద్విజమీధస్యతుయవీనరసంజ్ఞఃపుత్రః || 48
- తస్యాపిధృతిమార్తస్మాచ్చసత్యధృతిస్తతశ్చదృఢనేమిః తస్మాచ్చనుపాశ్వస్తతస్సుమతి
 స్తతశ్చసన్నతిమార్ || 49 || సన్నతిమతఃకృతఃపుత్రోఽభూత్ || 50
- యంహిరణ్యనాభోయోగమధ్యాపయామూస || 51
- యశ్చతుర్వింశతిప్రాచ్యసామగానాంసంహితాశ్చకార || 52 || కృతాచోగ్రాయుధః || 53

- యేనప్రాచు ర్యేణనీపతయఃకృతః ॥ 54
- ఉగ్రాయుధా త్రేమ్యఃక్షేమ్యాత్సుధీర స్తస్మాద్విపుజ్జయ స్తస్మాచ్ఛబహురథః త్రే తేపారవాః ॥ 55
- అజమీధస్యనశీనామపత్నీ, తస్యాంశీలసంజ్ఞఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 56
- తస్మాదపిశా నిశ్శాన్తేషుశా నిస్సుశాన్తేపురంజయః తస్మాచ్ఛముతః ॥57॥ తనశ్చహర్యశ్వః ॥ 58
- తస్మాన్మద్గలశ్శుజ్జయబృహదిష్యువీనరకాంపిల్యసంజ్ఞాఃపశ్చాన్నామేవ తేహంవిషయాణాంరక్షణాయాలమేతేమత్పుత్రాఃపితృతాభిహితాఃపాశ్చాలాః ॥ 59
- ముద్గలాచ్ఛమాద్గల్యాఃక్షుత్రోపేతాద్విజాతయోబభూవుః ॥60॥ ముద్గలాద్ధర్యశ్వః ॥ 61
- హర్యశ్వాద్వివోదాసోఽహల్యాచమిథునమభూత్ ॥ 62
- శరద్వృతశ్చహల్యాయాంశతానద్వోఽభవత్ ॥ 63
- శతానద్వైత్యధృతిధానువేదాస్తగోజజ్ఞే ॥ 64
- నత్యధృతేవరాపురసమూవశీందృప్త్యైరేతస్సున్నంశరస్తమ్పిపసాత ॥ 65
- తచ్ఛద్విధాగతమపత్యద్వయంకుమారఃకన్యాచాభవత్ ॥ 66
- తౌచమృగయాముపయాతశ్శంతనుద్యౌస్త్యైకృపయాజగ్రాహ ॥ 67
- తతఃకుమారఃకన్యాచాశ్వత్థామ్నాజననీకృషీద్రోణాచార్యస్యపత్న్యభవత్ ॥ 68
- దివోదానస్యపుత్రోమిత్రాయః ॥69॥ మిత్రాయోశ్చ్యవనోనామరాజా ॥ 70
- చ్యవనాత్పుదానస్సుదాసాత్సేదాసఃసౌదాసాత్సహదేవస్తస్యాపిసోమకః ॥ 71
- సోమకాజ్జన్తుఃపుత్రశతశ్చేష్ఠోఽభవత్ ॥ 72
- తేహంయవీయావృషతఃపృషతాద్వ్రీపదస్తస్మాచ్ఛధృష్టమృష్ణస్తతోధృష్టకేతుః ॥ 73
- అజమీధస్యాన్యోఽముతానామాపుత్రోఽభవత్ ॥ 74 ॥ తస్యసంవరణః ॥ 75
- సంవరణాత్పురుః ॥ 76 ॥ యథిదంధమక్షేత్రంకురుక్షేత్రంచకార ॥ 77
- సుధనుజఃహ్నుపరీక్షిత్రముఖాఃకురోపుత్రాబభూవుః ॥ 78
- సుధనుషఃపుత్రస్సుహోత్రస్తస్మాచ్ఛవనశ్చవ్రీవనాత్పుత్రకః ॥79॥ తతశ్చోపరిచరోవనుః ॥ 80
- బృహద్రథప్రత్యగ్రకుశామ్బుకుచేలమాత్స్యవముఖాఃవసోపుత్రాస్సప్తాబాయస్త ॥ 81
- బృహద్రథాత్కుశాగ్రఃకుశాగ్రాద్వృషధః పృషథాత్పృషవా తత్కాత్సత్సహితస్తస్మాత్సుధన్వాతస్యచజన్తుః ॥ 82
- బృహద్రథాచ్ఛాన్యశ్శకలజ్వయజన్నాజరయాసంధితోజరాసంధసామా ॥ 83
- తస్మాత్సహదేవస్సహదేవాతోమపస్తతశ్చక్రతిక్రవాః ॥ 84
- ఇత్యేతేమయామాగధాభూపాలాఃకథితాః ॥ 85

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

శ్రీ:

అథ చతుర్థాంశే వింశోఽధ్యాయః

- పరిక్షితశ్చజనమేజయశ్రుతసేనోగ్రసేనభీమసేనాశ్చత్వారఃపుత్రాః ॥ 1
- జహ్నోస్తుసురిథోనామాత్మశోబభూవ ॥ 2 ॥ తస్యాపివిదూరథః ॥ 3
- తస్మాత్సంవిశ్వామస్సార్యభోమాజ్జయత్యేనస్తస్మాదారాధితస్తతశ్చాయుతాయురయుతాయోర
క్రోధనః॥4॥ తస్మాదేవాతిథిః॥5॥ తతశ్చఋక్షోఽన్యోఽభవత్॥6॥ ఋక్షాద్భీమసేనస్తతశ్చదిలీపః॥7
దిలీవాత్రప్రతీపః ॥ 8 ॥ తస్యాపిదేవాపితనుబాహ్నికసంజ్ఞాస్త్రయఃపుత్రాబభూవుః ॥ 9
- దేవాపిబాఽలవారణ్యంవివేశ ॥10॥ శంతనుస్తుమహీసాలోఽభూత్ ॥ 11
- అయంచతస్యశ్లోకఃపృథివ్యాంగీయతే ॥ 12
- యంయంకరాభ్యాంస్పృశతి జీణాంయావనమేతిసః ।
- శాన్తించాప్నోతియేనాగ్ర్యాం కమణాతేనశంతనుః ॥ 13
- తస్యచశంతసోరాప్తేద్వాదశవర్షాణిదేవోనవవర్షా ॥ 14
- తతశ్చాశేషరాప్త్యేవిశాశమవేత్స్యాసారాజాబ్రాహ్మణానపుచ్ఛత్ కస్మాదస్మాకంరాప్తే
దేవోనవవర్షాతి కోమమాపరాధతి ॥ 15 ॥ తతశ్చతమూచుబ్రాహ్మణాః ॥ 16
- అగ్రజస్యతేహీయమని స్వయాసంభుజ్యతే, అతఃపరివేత్తాత్వమిత్యక్తస్సరాజాపునస్తానపుచ్ఛత్ ॥
కింమయాఽత్రవిధేయమితి ॥ 18 ॥ తతస్తేపునరపూచుః ॥ 19
- యావద్దేవాపిసపతనాదిభిర్వేషైరభిభూయతే తావదేతత్తస్యాహంరాజ్యమ్ ॥ 20
- తదలమీతేనతస్మైదీయతామిత్యక్తేః స్యమప్రిప్రవరేణాశ్మరావిణాతతారణ్యేతపస్వినో
వేదవాదవిరోధవక్తారఃప్రయుక్తాః ॥ 21
- తైరస్యాప్యతిఋజుమతేమహీపతిపుత్రస్యబుద్ధివేదవాదవిరోధమాగాఽనుసారిణ్యక్రియత ॥ 22
- రాజాచశంతనుద్విజవచనోత్పన్నపరిదేవః శోకస్తాఽబ్రాహ్మణానగ్రతఃకృత్వాగ్రజస్యప్రదానా
యారణ్యంజగమ ॥23॥ తదాశ్రమముపగతాశ్చతమవశతమవసేపతిపుత్రం దేవాపిముపతన్ధుః॥ 24
- తేబ్రాహ్మణావేదవాదానుబద్ధినివచాంసిరాజ్యచుక్రజేనకతకవ్యమిత్యథావనిశమూచుః ॥ 25
- అసావపిదేవాపివేదవాదవిరోధయ్యుక్తిదూషితమనేకప్రకారంతానాహ ॥ 26
- తతస్తేబ్రాహ్మణాశ్చస్తమూచుః ॥ 27
- అగచ్ఛహేరాజన్నలమత్రాతినిబాధేన, ప్రశాన్తవసానావనావృణ్ణిగోమః, పతితోఽయమనాది
కాలమభిహితవేదవచనదూషణోచ్ఛారణాత్ ॥ 28
- పతితేచాగ్రతే నైవతేపరివేత్తృత్వంభవతీత్యక్తశ్చస్తనుస్వపురమాగమ్యరాజ్యమకరోత్ ॥ 29
- వేదవాదవిరోధవచనోచ్ఛారణదూషితేపతస్మిన్దేవాపాతిత్యత్పరిజ్యేష్టభ్రాతర్యఖిలసన్య

- నిష్పత్తయేవమభగవాంపజన్యః || 80 || బాహ్నికాత్సోమదత్తఃపుత్రోఽభూత్ || 81
- సోదమదత్తస్యాపిభూరిభూరిత్రవశల్యసంజ్ఞాత్రయఃపుత్రాబభూవుః || 82
- శంతనోరప్యమరసద్యాంబాహ్నవ్యాముదారకీర్తిరశీషశాస్త్రాభావిద్విష్ణుఃపుత్రోఽభూత్ || 83
- సత్యవత్యాంచదితాగ్గదవిదితవీర్యాద్వాపుత్రాపుత్వాదయామాసశంతనుః || 84
- చితాగ్గదస్తుబాలవచిత్తాగ్గదేనైవగన్ధవేణాహవేనిహతః || 85
- విదితవీర్యోఽపికాశీరాజతనయేలమ్బామ్బాలికేఉపయేమే || 86
- తదుపభోగాతిభేదాచ్చయత్కృణాగృహీతఃసపశ్చత్వసుగమత్ || 87
- సత్యవతీనియోగాచ్చమత్పుత్రఃకృష్ణదైవసాయనోమాతువచనమనతిక్రమణీయమితికృత్వా
విదితవీర్యశ్చేతేభృతరాష్ట్రపాణ్డూతత్రుహితభుజిష్యాయాంవిదురంచోత్పాదయామాస || 88
- ధృతరాష్ట్రోఽపిగాన్ధార్యాందుర్యోధనదుశ్శాసనప్రధానంపుత్రశతముత్పాదయామాస || 89
- పాణ్డోరప్యరణ్యేష్టుగయాయామ్మపీశాపోపహతప్రజాజననసామధ్యఃస్వధర్మవాయుశక్తైర్ము
ధిష్ఠిరభీమసేనాజ్ఞానాకున్త్యాంసకులగహదేవాచలశ్చిభ్యాంమాద్ర్యాంపశ్చపుత్రాస్సుము
త్పాదితాః || 40 || తేమాంచద్రాపద్యాంపశ్చైవపుత్రాబభూవుః || 41
- యుధిష్ఠిరాత్రుతివిధ్యఃభీమసేనాచ్ఛుతసీనఃశ్రుతకీర్తిరజ్జనాత్శతానీహోసకులాత్శ్రుత
కర్మానహదేవాత్ || 42 || అన్యేచపాణ్డవానామాత్మజాస్తద్యథా || 43
- యాభేయూయుధిష్ఠిరాద్దేవకంపుత్రమవాప || 44
- హిడింబాఘటోత్కచంభీమసేనాత్పుత్రంలేభే || 45 || కాశీచభీమసేనాదేవగవగంసుతమవాప || 46
- సహదేవాచ్చవిజయాసుహోత్రంపుత్రమవాప || 47
- రేణుమత్యాంచనకులోఽపినిరమిత్రమజీజనత్ || 48
- అజ్ఞానస్యాప్యలూప్యాంనాగకన్యాయామిరావాన్నామపుత్రోఽభవత్ || 49
- మణిలూరుపతిపుత్ర్యాంపుత్రికాధర్మేణబభ్రువాహనంనామపుత్రమజ్ఞానోఽజనయత్ || 50
- సుధద్రాఘాంచాధికత్వేఽపియోఽసాపతిబలపరాక్రమస్సమస్తారాతిరథశేతాసోఽభిమన్యు
రజాయతి || 51 || అభిమన్యోరుత్తరాయాంపరిక్షితేషుకురుష్యత్స్వత్థామప్రయుక్తబ్రహ్మస్త్రేణ
గభావవధస్త్రికృతోభగవతస్సకలసురాసురవద్భిరచరణయుగళన్యాత్మేచ్ఛయాకారణమానుష
రూపధారిణోఽనుభావాత్పునర్జీవితమవాప్యపరీక్షిజ్జితే || 52
- యోఽయంసాంప్రతమేతద్భూమణ్డలమఖణ్డితాయతిధర్మేణపాలయతీతి || 53

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే వింశోఽధ్యాయః,

శ్రీ:

అథ చతుర్థాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- అతఃపరంభవిష్యానహంభూపాలాకీతకయిష్యామి । 1
 యోఽయంసాంప్రతమివనీపతిః పరీక్షి త్తస్యాపిజనమేజయత్రుత సేనోగ్ర సేనభీమసేనాశ్చత్వారః । 2
 పుత్రాభవిష్యన్తి ॥ 3 ॥ జనమేజయస్యాపితతానీగోభవిష్యతి । 3
 యోఽసాయాష్ట్రవల్క్య ద్వేదమధీత్యకృపాదస్త్రాణ్యవాప్యవిషమవిషయవిర క్తచి త్తప్రతిశ్చ 4
 శానగోపదేశాదాత్మజ్ఞానప్రవీణఃపరంనివాణమవాప్స్యతి । 4
 శతానీకాదశ్యమేధదత్తోభవితా । 5 ॥ తస్మాదప్యధినీమకృష్ణః । 6 ॥ అధినీమకృష్ణాన్నిచక్షుః । 7
 యోగజ్ఞయోఽపహృతేహ స్తినపురేకాశామ్భ్యానివత్స్యతి । 8 ॥ తస్యావృష్ణఃపుత్రోభవితా । 9
 ఉష్ణాద్విచిత్రరథః । 10 ॥ తతశ్చుచిరథః । 11
 తస్మాదప్యప్లిమాంస్తతస్సుపేణస్తస్యాపిసునీధస్సునీధాన్నృపచక్షుస్తస్మాదపిసుఖబలస్తస్యచ 12
 పాణిప్లవస్తతశ్చసునయస్తస్యాపిమేధావీ । 13
 మేధావినోరిపుంజయస్తతోఽవకస్తస్మాచ్చతిగ్ధస్తస్మాదృబ్ధహద్రథఃబృహద్రథాద్వసుదానః । 14
 తతోఽపరశ్చతానీకః ॥ 15 ॥ తస్మాచ్చోదయనఉదయనాద్విహీనరస్తతశ్చదణ్డపాణిస్తతోనిమిత్తః ॥ 16
 తస్మాచ్చక్షేమకః ॥ 16 ॥ అత్రాయంశ్లోకః ॥ 17
 బ్రహ్మక్షత్రస్యయోయోనివకంశోదేవమివసత్కృతః ।
 క్షేమకంప్రాప్యరాజానం సంస్థానంప్రాప్యతేకలా ॥ ఇతి ॥ 18
 ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

- అతశ్చేత్వాకవోభవిష్యాఃపాథివాఃకథ్యంతే ॥ 1 ॥ బృహదృబలస్యపుత్రోబృహత్క్షణః । 2
 తస్మాదురుక్షయస్తస్మాచ్చవత్సహృహస్తతశ్చవ్యోమస్తస్మాదపిదివాకరః । 3
 తస్మాత్సహదేవస్యహదేవాద్బృహదశ్యస్తత్సానుభానురథస్తస్యచ ప్రతీతాశ్వస్తస్యాపి 4
 సుప్రతీతస్తతశ్చమరుదేవస్తతస్సునక్షత్రస్తస్మాత్కిన్నరః । 5
 కిన్నరాదస్తరిక్షస్తస్మాత్సుపణకస్తతశ్చామిత్రజిత్ ॥ 6

- తతశ్చబృహద్భాజస్తస్యాపిధర్మీధర్మేణఃకృతంజయః ॥ 6 ॥ కృతంజయాద్రణంజయః ॥ 7
 రణంజయూత్సంజయస్తస్మాచ్ఛాకృత్యాకృత్యాచ్యుద్ధోదనస్తస్మాద్రాహుళస్తతఃప్రసేనజిత్ ॥ 8
 తతశ్చక్షుద్రకస్తతశ్చకుణ్డకస్తస్మాదిపిసురభః ॥ 9 ॥ తత్పుత్రశ్చసుమిత్రః ॥ 10
 ఇత్యేతేచక్ష్యాకవోబృహద్బలాన్వయాః ॥ 11 ॥ అత్రానువంశశ్లోకః ॥ 12
 ఇక్ష్యాకూడామయంవంశస్సుమిత్రాస్తోభివివృతి ।
 యతస్తప్రాప్యరాజానం గుంసాప్రాప్యతివైకలా ॥ 13
 ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే త్రయోవింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ .—

- మూగధానాంబాహద్రధానాంభావినాసునుక్రమంకథయిష్యామి ॥ 1
 అత్రహివంశేమహాబలపరాక్రమాజరాసంధప్రధానాబభూవుః ॥2॥ జరాసంధస్యపుత్రస్సహదేవః ॥ 3
 గహదేవాతోమాసిస్తస్యానుశ్రుతశ్రవాస్తస్యాప్యయతాయుస్తతశ్చనిరమిత్రస్తత్తనయస్సు
 నేత్రస్తస్మాదిపిహతామా ॥ 4
 తతశ్చశ్యేనజతతశ్చకృతంజయస్తతోవిప్రస్తస్యచపుత్రశ్శుచినామాభవివృతి ॥ 5
 తస్యాపిక్షేమ్యస్తతశ్చసువ్రతస్సువ్రతాధ్మస్తస్తస్సుశ్రవాః ॥6॥ తతోద్భవసేనః ॥ 7
 తత్సాత్పుబలః ॥8॥ సుబలాత్పుసీతోభవితా ॥ 9 ॥ తతస్సుత్యజిత్ ॥ 10 ॥ తస్మాద్విశ్వజిత్ ॥ 11
 తస్యాపిరిపుంజయః ॥ 12 ॥ ఇత్యేతేబాహద్రధానాపతయోవంశః సహస్రమేకంభవివృన్తి ॥ 13
 ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే త్రయోవింశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే చతుర్వింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- యోఽయంరిపుంజయోనామబాహద్రథోన్యతస్యామార్త్యమునికొనామభవివృతి ॥ 1
 గుప్తైనంస్వామినంహత్యాన్యపుత్రంప్రద్యోతనామానమభిషేక్ష్యతి ॥ 2
 తస్యాపిబలాకనామాపుత్రోభవితా ॥ 3 ॥ తతశ్చవిశాఖయూపః ॥ 4 ॥ తత్పుత్రోజనకః ॥ 5
 తస్యచనద్దివధానః ॥ 6 ॥ తతోనద్దీ ॥ 7

- ఇత్యేతేఽష్టత్రింశదుత్తరమష్టశతంశ్చప్రద్యోతాఃపుష్పివంభోత్వన్తి || 8 || తతశ్చశ్రీశునాభః || 9
 తత్పుటఃకాకవణోఽభవితా || 10 || తస్యచపుత్రఃక్షేమధర్మా || 11 || తస్యాపితుజాః || 12
 తత్పుత్రోవిధిసారః || 13 || తతశ్చాచారతత్రయః || 14 || తస్మాదభావః || 15 || తస్మాచ్ఛ్రద్ధయనః ||
 తస్మాదపినద్దివధానః || 17 || తతోమహానద్ది || 18
 ఇత్యేతేశైశునాభాభూపాలాస్త్రీణివర్షశతానిద్విషష్ట్యధికానిధివ్యన్తి || 19
 మహానద్దినస్తతోశూద్రాగభోఽద్భవోఽతిలుభోఽతిబలోమహాపన్యోనస్తనామాపరశురామ
 ఇనాపరోఽఖిలక్షితాస్తకారీభవిష్యతి || 20 || తతఃప్రభృతిశూద్రాభూపాలాభవిష్యన్తి || 21
 నవైకచక్రత్రామసుల్లక్ష్మీతశాననోమహాపన్యఃపుష్పివంభోత్వన్తి || 22
 తస్యాప్యష్టేనుతాస్సుమాల్యాద్యాభవితాః || 23 || తస్యమహాపన్యస్యానుపుష్పివంభోత్వన్తి || 24
 మహాపద్మపుత్రాశ్చైకంవర్షశతమవసీపతయోభవిష్యన్తి || 25
 తతశ్చనవవైతాన్నన్దాకాటిలోబ్రాహ్మణస్సుముద్ధరిష్యతి || 26
 తేమాభువేమార్యాఃపుష్పివంభోత్వన్తి || 27 || కాటిల్యవచన్ద్రగుప్తముత్సన్నంరాక్షేభిషేత్వన్తి ||
 తస్యాపిపుత్రోబిన్దుసారోభవిష్యతి || 29
 తస్యాప్యశోకవధానస్తతస్సుయశాస్తతశ్చదశరథస్తతశ్చసంయుతస్తతశ్చాలిశూకస్తస్మాతోస్సీ
 మశర్కారతస్యాపిసోమశమణశ్శతధన్వా || 30 || తస్యానుబృహద్రథనామాభవితా || 31
 ఏవమేతేమార్యాదశభూపతయోభవిష్యన్తి అబ్జశతంసప్తత్రింశదుత్తరం తేమామస్తే
 పుష్పిందశశుక్లాభోత్వన్తి || 32
 పుష్యమిత్రసేనాపతిస్సాన్విమనంహత్వారాజ్యంకరిష్యతి || 33 || తస్యాత్మజోఽగ్నిమిత్రః || 34
 తస్మాత్పుత్యేష్టస్తతోవసుమిత్రస్తస్మాదప్యదబ్జస్తతఃపులిన్దకస్తతోఘోషవసుస్తస్మాదపి
 వజ్రమిత్రస్తతోభాగవతః || 35 || తస్మాద్దేవభూతిః || 36
 ఇత్యేతేశుక్లాద్వాదశోత్తరంవర్షశతంపుష్పివంభోత్వన్తి || 37
 తతఃకణ్వానేమాభూయోన్యన్తి || 38 || దేవభూతింతుశుక్లారాజానంవ్యసనిసంతస్త్రివామార్యః
 కణ్వావనుదేవనామాతనిహత్యన్యయమవనింభోత్వన్తి || 39
 తస్యపుత్రోభూమిత్రస్తస్యాపినారాయణః || 40 || నారాయణాత్మజస్సుశర్మా || 41
 ఏతేకాణ్వయనాశ్చత్వారఃపశ్చచత్వారింశద్వర్షాణిభూపతయోభవిష్యన్తి || 42
 సుశర్మాణంతుకాణ్వంతద్భృతోన్విబలిపుచ్ఛకనామాహత్వాఽఽన్ధ్రజాతీయోవసుధాంభోత్వన్తి ||
 తతశ్చకృష్ణనామాత్రద్భాతాపుష్పిపతిభావిష్యతి || 44
 తస్యాపిపుత్రశ్చస్తకణిస్తస్యాపిపూణోత్పజస్తస్మిత్రశ్చాతకర్ణిస్తస్మాచ్ఛలమౌద్రిదస్త
 స్మాచ్ఛపిలకస్తతోమీనున్యాతిస్తతఃపటుర్మా || 45 || తతశ్చాన్యైష్టకమూతతోహాలాహుః || 46
 హాలాహుర్బలకస్తతఃపులిన్దసేనస్తతస్సున్దరస్తతశ్చాతకణిస్తతశ్చివన్యాతిస్తతిశ్చగోమతి

- పుత్రస్తత్పుత్రోఽభిమాన్ ॥ 47 ॥ తస్మాద్విశాన్తకణిః స్తతశ్చివశ్రీస్తతశ్చశివమృతస్థస్తస్మాదపి
యజ్ఞశ్రీస్తతోద్వియజ్ఞస్తస్మాచ్చస్త్రీః ॥ 48 ॥ తస్మాత్సులోమాపిః ॥ 49
- ఏవమేతేత్రింశచ్చత్వార్యబ్రహ్మతానిపట్వత్పాతదధికానిపృథివీంభోక్త్యన్తి ॥ 50
- ఆధ్విధృత్యాస్పృహభీరప్రభృతయఃదశగదాభినశ్చభూభుజోభవిష్యన్తి ॥ 51
- తతస్సోఽశభూపతయోభవితారః ॥ 52
- తతశ్చాప్తేయవనాశ్చతింహశతురుష్మాముష్ణాశ్చత్రయోదశ ఏకాదశమానావతేవైపువీ
పతయోపృథివీందశవహశతానివతత్యధికానిభోక్త్యన్తి ॥ 53
- తతశ్చమానావేకాదశభూపతయోబ్రహ్మతానిత్రీణిపృథివీంభోక్త్యన్తి ॥ 54
- తేమాత్సన్నేమపునఃకైంకిలాయవనాభూపతయోభవిష్యన్త్యమూఢాభిషిక్తాః ॥ 55
- తేమామపత్యంవిప్ర్యతక్తిస్తతఃపురంజయస్తస్మాద్రామచంద్రీసస్మాద్ధమేవమాతతో
వల్లస్తతోభూన్నన్తనస్తతస్సునద్వీతద్భాతానద్వియశాశ్శుక్రఃప్రవీరీవతేవహశతంషష్ఠమాణి
భూపతయోభవిష్యన్తి ॥ 56 ॥ తతస్తత్పుతాత్రయోదశైతేబాహ్నికాశ్చత్రయః ॥ 57
- తతఃపువ్యమిత్రాఃపటుమిత్రాస్త్రయోదశైకలాశ్చసప్తాధ్విః ॥ 58
- తతశ్చకోచలాయాంతునవచైవిభూపతయోభవిష్యన్తి ॥ 59
- నైషధాస్తుతపవ ॥ 60 ॥ మాగధాయాంతువిశ్వస్థాటికసంజ్ఞోఽన్యార్వర్ణాకరిష్యతి ॥ 61
- కైవర్తపటుపులిస్త్రబ్రాహ్మణా రాజ్యేస్థాపయిష్యతి ॥ 62
- ఉత్సాద్యాఖ్యత్రజాతినవనాగాఃపద్మవత్సాం మపుర్యామనుగజ్ఞాప్రయాగం గయాద్గుప్తాంశ్చ
మాగధాభోక్త్యన్తి ॥ 63 ॥ కోసలాధ్విపుణ్ణితామ్రుతిప్రసమతటపురీంచదేవరక్షితోరక్షితా ॥ 64
- కలిజమాహిషమహేంద్రీభౌమా గుహాభోక్త్యన్తి ॥ 65
- నైషధనైమిషకకాలకోశకాజనపదా మణిధాన్యకపంశ్యాభోక్త్యన్తి ॥ 66
- త్రైరాజ్యముషికజనపదాకనకాహ్వయోభోక్త్యన్తి ॥ 67
- సారాష్ట్రావన్తిశూద్రాభీరానమదామరుభూవిషయాంశ్చ వ్రాత్యద్విజాభీరశూద్రాద్యా
భోక్త్యన్తి ॥ 68
- సిన్ధుతటదావికోపేచస్తభాగాకాశ్మీరవిషయాంశ్చవ్రాత్యష్టేచశూద్రాదయోభోక్త్యన్తి ॥ 69
- ఏతేచతుర్థకాలాస్సవేకపుథివ్యాంభూభుజోభవిష్యన్తి ॥ 70
- అల్పప్రసాదాబృహతోపాసావహకాలమన్వతాధమోరుచయః స్త్రీబాలగోవధకతారః
పరిస్వాదానరుచయోల్పసారాస్తమిప్రప్రాయా ఉచితాస్తమితప్రాయా అల్పాయుషోమహే
చ్ఛాహ్యల్పధర్మాలుభాశ్చభవిష్యన్తి ॥ 71
- తైశ్చవిమిత్రాజనపదాస్తచ్ఛిలానువతికోనోరాజత్రయశుష్కీకోష్ఠేచ్ఛాచారాశ్చవిపర్యయేణ
వహమానాః ప్రజాత్యుపయిష్యన్తి ॥ 72

- తతశ్చానుదినమల్పల్పప్రశసవ్యవచ్ఛేదాద్ధర్మాభ్యాం యోజగతస్సంక్షయోభవిష్యతి || 73
- తతశ్చార్థావవాభిజనహేతుః || 74 || బలమేవాశేషధర్మహేతుః || 75
- అభిరుచిరేవదామృత్యుసంబద్ధహేతుః || 76 || స్త్రీత్వమేవోపభోగహేతుః || 77
- అస్మత్మేవవ్యవహారజయహేతుః || 78 || ఉన్నతా(మ)మ్ముతైవపృథివీహేతుః || 79
- బ్రహ్మసూత్రమేవవిప్రత్వహేతుః || 80 || రత్నధాతుతైవజ్ఞాప్యతాహేతుః || 81
- లిజధారణమేవాశ్రమహేతుః || 82 || అన్యాయవవృత్తిహేతుః || 83
- దాబాల్యమేవావృత్తిహేతుః || 84 || అభయప్రగల్భాచ్చారణమేవసాక్షిత్వహేతుః || 85
- అనాధ్యతైవసాధుత్వహేతుః || 86 || స్నానమేవప్రసాధనహేతుః || 87 || దానమేవధర్మహేతుః || 88
- స్వీకరణమేవివాహహేతుః || 89 || సజ్జేషధార్యేవసాత్రమ్ || 90
- దూరాయతనోదకమేవతీర్థహేతుః || 91 || కపటవేషధారణమేవమహత్త్వహేతుః || 92
- ఇత్యేవమనేకకోహేత్తరేతుభూమర్గాలేగుర్వవశేషేవయోయోబలవాగససభూపతిభావిష్యతి ||
- ఏవంచాతిలుబ్ధకరాజసహజైలలానామస్తరద్రోణీఃప్రజాస్సంశ్రయష్యన్తి || 94
- మధుశాకమూలఫలపత్రపుష్పాద్యాహారాశ్చభవిష్యన్తి || 95
- తరువల్కలపణాచీరప్రావరణాశ్చాతిబహుప్రజాశ్రీతవాతాతపవమనహాశ్చభవిష్యన్తి || 96
- నచకశ్చిత్తయోవింతిపరాణి జీవిష్యతి, అనవరతంచాత్రకలియుగేక్షయమాయాత్యఖల
ఏనైషజనః || 97
- శ్రౌతస్యాతేజఃపథర్యేవిష్టవమత్యస్తముపగతేక్షీలాప్రాయేచకలావశేషజగత్ప్రస్తుశ్చరాచరగుణో
రాదిమధ్యాస్తరహితస్యబ్రహ్మమయస్యాత్మరూపిణోభగవతోవాసుదేవస్యాంశశ్శంబశ
గ్రామప్రధానబ్రాహ్మణస్యవిష్టయశసోగృహేష్టగుణధికసమన్వితః కల్మీరూపీజగత్ప్రతా
వతీర్య సకలప్లేచ్ఛదస్యదుష్టాచరణచేతసాచుశేషాణామపరిచ్ఛిన్నశక్తిమాహాత్మ్యఃక్షయం
కరిష్యతి ; స్వధర్మేషుచాఖిలమేవసంస్థాపయిష్యతి || 98
- అనస్తరంచాశేషకలేరవసానేనిశావసానేవిబుధానామివతేషామేవజనపదానామమలస్ఫటిక
దళశుద్ధామతయోభవిష్యన్తి || 99
- తేషాంచబీజభూతానామశేషమనుష్యాణాంపరిణతానామపితత్కాలకృతాపత్యప్రహతిభావిష్యతి ||
- తానిచతదపత్యానికృతయ్యుగానుసారీణ్యేవభవిష్యన్తి || 101

అత్రోచ్యతే :—

- యథాచక్ష్రేమూర్ఖశ్చతథాతిప్యేభుహస్యతిః | ఏకరాశౌసమేవ్యన్తితదాభవతిన్తైకృతమ్ || 102
- అతీతావతమానాశ్చతన్తైవానాగతాశ్చయే | ఏతేవంశేషుభూపాలాఃకథితామునిసత్తమ || 103
- యావత్సర్వీతోజన్మయావన్నన్దాభిషేషచనమ్ | ఏతిద్వర్షాసహస్రంతుజ్జేయంబుచ్చతదుత్తరమ్ ||

సప్తక్షణాంతయాపూర్వా దృశ్యే తేహ్యుదితాదివి ।

తయోస్తుమధ్యేనక్షత్రం దృశ్యతేయత్సమంనిశి ॥ 105

తేనసప్తక్షణాయోక్తా స్థిప్తస్త్రిబ్జకతంస్పృణామ్ । తేతుపాక్షి తేకాలేమఖాసాన్విగద్వికోత్తమ్ ॥

తదాప్రవృత్తశ్చకలిఃన్వాదశబ్దకతాత్మకః ॥ 107

యదైవభగవాన్విష్ణోరంశోయాతోదివంద్యః । వసుదేవకులోద్భూతస్తదైవాత్రాగతఃకలిః ॥ 108

యావత్సపాదపద్మాభ్యాం పశ్యతేహమాంపసుంధరామ్ ।

తావత్పృథ్వీంపరివ్యక్తం సమథోనాథవత్కలిః ॥ 109

గతేనరాతనస్యాంశేవిష్ణోస్తత్రభువోదివమ్ । తత్త్యాజసానుశోరాజ్యంధమేపుత్రోఽయధిషీరః ॥ 110

విపరీతానివృష్ట్యాదనిమిత్తానిహి పాణ్డవః । యాతేకృష్ణేచకారాభ సోఽభిషేకంపరిక్షీరః ॥ 111

ప్రయాన్యన్వియదావై తే పూర్వాపాథాంమహాసభయః

తదానన్దాత్మభృత్యేష గతివృద్ధింగమిష్యతి ॥ 112

యస్మిన్కృష్ణోదివంయాతస్తస్మిన్నేవతదాఽహని । ప్రతిపన్నంకలియుగంతస్యసంఖ్యాంనిబోధమే ॥

త్రీణీలత్యాణివమాణాంద్యజమానువ్యసంఖ్యయా । వప్తిశైచనహస్రాణిభవిష్యత్యేషవై కలిః ॥ 114

శతానితానిదివ్యానాంసప్తశ్చిహసంఖ్యయా । నిశ్చేషేణగతేతస్మిన్భవిష్యతిపునఃకృతమ్ ॥ 115

బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాశ్చద్విజసత్తమ్ ।

యుగేయుగేమహాత్మానస్సమతీతాస్సహస్రకః ॥ 116

బహుత్వాన్నామధేయానాంపరిసంఖ్యాకులేకులే । పానరుక్తాన్యద్విసామ్యాచ్చనమయాపరిక్షీతాః ॥

దేవాపిపారవోరాభాపురుషేత్యాకువంశజః । మహాయోగబలోపేతౌకలాపగ్రామసంశ్రితౌ ॥ 118

కృతేయగేత్యిహగమ్యక్షత్రప్రావతకాహితౌ । భవిష్యతోమనోవంశబీజభూతౌవ్యవస్థితౌ ॥ 119

ఏతేనక్రమయోగేనమనువుత్త్రైవ సుంధరా । కృతతేతాద్వాపరాణియుగానిత్రీణిభుజ్యతే ॥ 120

కలౌతేబీజభూతాస్తుకేచిత్త్విన్దివైమునే । యథైవదేవాపిపురాసాంప్రతంసమధిష్ఠితౌ ॥ 121

ఏషతూర్దేశలోవంశస్తవోక్తోభూభుజాంసుయా । నిఖిలోగదితుంశకోన్యవైషవవశత్రైరపి ॥ 122

ఏతేదాన్యేచభూపాలాదైరత్రక్షీతిమణ్డలే । కృతంమమత్సంమోహాన్ధైర్నిత్యంహేయకశేబరే ॥

కథంమమేయమచలా మత్పుత్రస్యకథంమహీ ।

మద్యంశ్యస్యేతిచింతా తా జగ్గురస్తమిమేన్మహాః ॥ 124

తేభ్యఃపూర్వతరాశ్చాన్యే తేభ్యస్తేభ్యస్తథాఽపరే ।

భవిష్యాన్చైవయాన్యన్ది తేహమన్యేచయేఽప్యసు ॥ 125

విలోక్యాత్మజయోగ్యోగం యాత్రావ్యగ్రాన్నరాధిపాత్ ।

పుష్పప్రహస్తిశ్శరది హసన్తీవపసుంధరా ॥ 126

మైత్రేయపృథ్వీగీతాన్లోకాంశ్చాత్రినిబోధమే । యానాహధమేధ్వజినేజనకాయాసితోమునిః ॥

పృథివీ ఉవాచ :—

- కథమేవన ర్భ్రాణాం మోహోబుద్ధిమతామపి । యేన ఫేనసధమాణోఽప్యతివిశ్వస్తచేతనః ॥ 128
- పూర్వమాత్మజయంకృత్వా జేతుమిచ్ఛన్తిమన్త్రిణః ।
తతోభృత్యాంశ్చపూరాంశ్చ జగీష స్తేతథారిపూర్ణా ॥ 129
- క్రమేణనేనజేష్యామో వయంపుశ్శీంససాగరామ్ ।
ఇత్యాస క్తధియోమృత్యుం నవశ్య స్త్యవిదూరగమ్ ॥ 130
- సముద్రావరణంయాతిభూమణ్డలమథోవశమ్ । కియదాత్మజయపై న్నతస్మక్తిరాత్మజయేఫలమ్ ॥
ఉత్సృజ్యపూర్వజాయాతా యాంనాదాయగతఃపితా ।
తాంమామతీవమూఢతాన్వజ్జేతుమిచ్ఛన్తిపాథిః వాః ॥ 132
- మత్స్య తేపితృపుత్రేణాం భ్రాతృణాంచాపినిగ్రహాః ।
జాయతేత్యస్తమోహేన మమత్వాదృతచేతసామ్ ॥ 133
- పుశ్శీమషేయంసకలామమైషా మదస్వయస్యాపిచశాశ్వతీయమ్ ।
యోయోమృతో తేత్యత్రబభూవరాజా కుబుద్ధిరాసీదితస్యతస్య ॥ 134
- దృష్ట్వామమత్వాదృతచిత్తమేకం విహాయమాంమృత్యవశంప్రజన్తమ్ ।
తస్యానుయస్తస్యకథంమమత్వం హృద్యాస్పదంమత్ప్రభవంకరోతి ॥ 135
- పుశ్శీమమైషాఽఽశుపరిత్యజై నాం వదన్తియేదూతముఖైస్సృశత్రూర్ణా ।
సరాధిపాస్తేషుమమాతిహసః పునశ్చమూఢేషుదయాఽభ్యుపైతి ॥ 136

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- ఇత్యేతేధరణీగీతాశ్లోకామైత్రేయయైశ్శ్రుతాః । మమత్వంపిలయంయాతితపత్య కేయథాహిమమ్ ॥
ఇత్యేషఃకథిరస్యమ్యజ్ఞనోవకంశోమయాతవ । యత్రస్థితిప్రవృత్తస్యవిష్టోరంశాంశకాన్యపాః ॥ 138
- శృణోతియథిచుంధక్త్యామనోవకంశమనుక్రమాత్ । తస్యపాపమశేషంనై ప్రణశ్యత్యమలాత్మనః ॥
ధనధాన్యధ్ధిమతులాం ప్రాప్నోత్యవ్యాపాతేద్వియః ।
శ్రుష్టైవనమఖిలంవంశం ప్రశస్తంశశిసూర్యయోః ॥ 140
- ఇత్యైకుజహ్నుమాంధాత్మసగరావిక్షి తార్థఘూర్ణా ।
యయాతినహుషాద్యాంశ్చ జ్ఞాత్వానిష్ఠాముపాగతా ॥ 141
- మహాబలా మహావీర్యాననస్తధనసంచరూర్ణా । కృతార్థకాలేనబలినాకథాశేషాన్నరాధిపా ॥
శ్రుత్వానపుత్రదారాదాగృహక్షేత్రాదికేతథాద్రివ్యాదావాపృతప్రజ్ఞోమమత్వంకురుతేనరః ॥ 143
- తప్తంతపోయైఃపురుషప్రవీరైరుద్బాహుభిర్వేషగణాననేకా ॥
ఇష్టాస్సుయజ్ఞైర్బలినోఽతివీర్యః కృతాస్సుకాలేనకథాపశేషాః ॥ 144

- పృథుస్సమస్తాఽవిచచారలోకానన్యహతోయోవిజితారిచక్రః ।
 నకాలవాతాభిహతఃప్రణవః క్షిప్తయథాశాల్మలితూలమగ్నా ॥ 145
- యఃకాతావీర్యోబుభుజేనసుస్తాఽద్వీపాఽగమాక్రమ్యహతారిచక్రః ।
 కథాప్రసంగేవ్యభిధీయమానస్సవసంకల్పవికల్పహేతుః ॥ 146
- దశాననావిక్షతరాఘవాణామైశ్వర్యముద్భాసితదిష్ణుఖానామ్ ।
 భస్మాపిశిష్టంనకథంక్షణేన భూభద్రపాతేనధిగత్తకస్య ॥ 147
- కథాశరీరత్వమవాపయద్వై మాంధాతృనామాభువిచక్రవర్తిః ।
 శ్రుత్వాఽపితతోహికరోతిసాధు మమత్వమాత్మన్యపిమన్దచేతాః ॥ 148
- భగీరథాద్యాస్యగరఃకకుత్స్థోదశాననోరాఘవలక్ష్మణౌచ ।
 యధిష్ఠిరాద్యాశ్చబభూవురేతే సత్యంనమిద్యాకన్వనుతేనవిద్యః ॥ 149
- యేసాంప్రతంయేచన్మరాభవిష్యాః ప్రోక్తామయావిప్రవరోగ్రవీర్యాః ।
 ఏతేతథాఽన్యేచతథాఽభిధీయూః సర్వేభవిష్యన్తియథైవపూర్వే ॥ 150
- ఏతద్విదిత్వాననరోకార్యం మమత్వమాత్మన్యపిపణ్డేతేన ।
 తిష్ఠన్తుతావత్తనయాత్మజాయాః క్షేత్రాదయోయేచశరీణోఽన్యే ॥ 151

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే చతువింశోఽధ్యాయః.

చతుర్థాంశ స్సమాప్తః

శ్రీః

అథ పంచమాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :-

నృపాణాంకథితస్సర్వో భవతావంశవిస్తరః । వంశానుచరితంవై వ యథావదనువహితమ్ ॥ 1

అంశావతారోబ్రహ్మపేయోఽయంయదుకులోద్భవః ।

విష్ణోస్తంవిస్తరేణాహం శ్రోతుమిచ్ఛామితత్త్వతః ॥ 2

చకారయానికమాణి భగవాన్పురుషోత్తమః । అంశాంశేనావతీర్యవ్యాకంఠత్రతానిమునేవద ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ:-

మైత్రేయశ్రూయతామేతద్వత్ప్రప్తోఽహమిహత్వయా ।

విష్ణోరంశాంశసంభూతీచరితంజగతోహితమ్ ॥ 4

దేవకస్యనుతాంపూర్వాంవసుదేవోమహామునే । ఉపయేమేమహాబ్రహ్మగాం దేవకీం దేవతోపమామ్ ॥

కంస్సన్తయోర్వారరథంహోదయామాససారథిః । వసుదేవస్య దేవక్యాస్యయోగేభోజనస్తనః ॥ 6

అథా న్తరిజ్జేవాగువైచ్యైః కంసమాభావ్యసాదరమ్ ।
మేఘుగమీభరనిఘోఽమం సమాభావ్యేదమబ్రవీత్ ।
యామేతాంవహసేమూఢ! సహభక్తాఃరథేస్థితామ్ ।
అస్యాస్తవాప్తమోగభఃః ప్రాణానపహరివ్యతి ॥

7

8

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాకణ్యోసముత్పాట్యఖడ్గంకంసోమహాబలః । దేవకీంహస్తుమారభ్యోవసుదేవోఽబ్రవీదిదమ్ ॥

వసుదేవ ఉవాచ :—

నహస్తవ్యామహాభాగ దేవకీధవతాఽనఘః । సమపఘ్నిప్యేసకలాగభాఃసస్యోదరోద్భవాః॥10

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తథేత్యాహతతఃకంసోవసుదేవంద్విజోత్తమ । సఘాతీయామాసచతాం దేవకీంతస్యగారవాత్ ॥ 11

ఏతస్మిన్నేవకాలేతుభూరిభారావపీడితా । జగామధరణీమేరౌ సమాజంత్రిదివౌకసామ్ ॥ 12

సప్రహ్నకౌఽసుగౌఽసర్వాప్రణిపత్యాథమేదిసి । కథయామాసతత్సవంభేదాత్కరుణభాషిణీ॥

భూమిరువాచ :—

అగ్నిన్సువణాన్యగురుగౌవాంనూర్యఃపరోగురుః । మమాప్యఖలలోకానాంగురునాఽరాయణోగురుః

ప్రజాపతిపతిబ్రహ్మస్మృతావేదామనుపిపూర్వజః ।

కళాకాష్ఠానిమేమాత్సా కాలశ్చావ్యక్తమూర్తిమా ॥

15

తదశ్చభూతస్సర్వేషాం సమూహోవస్తురోత్తమాః ॥

16

ఆదిత్యామరుతస్సాధ్యారుద్రావస్వశ్వివహ్నయః । పితరోయేచలోకానాంసప్తరోత్రపురోగమాః॥

ఏతేతస్మాప్రమేయస్య విష్ణోరూపమహాత్మనః ॥

18

యక్ష రాక్షసైతేయపిశాచోరగదానవాః । గంధర్వాప్సరసశ్చైవరూపంవిష్ణోమహాత్మనః॥ 19

గ్రహక్షతారకాచిత్రగగనాగ్నిజలానిలాః । అహంచవిషయాశ్చైవసర్వంవిష్ణుమయంజగత్ ॥20

తథాచానేకరూపస్యయస్యరూపాణ్యహనిశమ్ । బాధ్యబాధకతాంయాన్తికల్లోలాఞ్చవసాగరే ॥

తత్సంప్రతమమీదైత్యాః కాలనేమిపురోగమాః ।

మత్యేలోకంసమాక్రమ్య బాధస్తేహనిశంప్రజాః ॥

22

కాలనేమిహాతోయోఽసౌవిష్ణునాప్రథవిష్ణునా । ఉగ్రసేనసుతఃకంసస్సంభూతస్సమహామరః ॥ 23

అరిష్టోధేమకః కేశీప్రలమ్బానరకస్తథా । సున్దోఽనురస్తథాఽత్యుగ్రోబాణశ్చపిబలేన్ముతః ॥ 24

తథాన్యేచమహావీర్యావృపాణాంభవనేమయే । సముత్పన్నాదురాత్మానస్తాన్నసంఖ్యాతుముత్సహే॥

అక్షౌహిణ్యోఽత్రబహులా దివ్యమూర్తిధరాన్సురాః ।

మహాబలానాంద్వైతానాం దైత్యేద్వాణాంమమోపరి ॥

26

తద్భూరిభావపీడాతానకకోన్మయ్యమరేశ్వరాః । చిథతుమాత్మానమహమితివిజ్ఞాపయామివ॥ 27

క్రియతాంతస్యహాభాగామమభారావతారణమ్ | యథారసతలంనాహంగచ్ఛేయమతివిహ్వలా ||

ఇత్యాకణ్యోధరావాక్యమశేషైశ్చిద్రదశేష్యరైః |

భువోభారావతారాథణం బ్రహ్మప్రాహప్రచోదితః ||

29

బ్రహ్మోవాచ :—

యథాహవసుధాసవణంసత్యమేవదివౌకసః | అహంభవోభవస్తత్ససవేనారాయణాత్మకాః || 30

విభూతయస్తుయాస్తస్యతాసామీవపరస్పరమ్ | ఆధిక్యన్యూనతాబాధ్యబాధకత్వేనవత్కతే || 31

తదాగచ్ఛతగచ్ఛానుఃశీరాభ్యేస్తటముత్తమమ్ | తత్రారాధ్యహరింతస్సైసవణంవిజ్ఞాపయామవై ||

సవణైవజగత్సర్వభేదసర్వాత్మాజగన్మయః | సత్త్వంశేనావతీర్యోన్యాయోధమన్యకురుతేస్థితిమ్ ||

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుత్వాప్రయయాతత్రసహదేవైఃపితామహః | సమాహితమనాశ్చైవంతుష్టావగరుడధ్వజమ్ ||

బ్రహ్మోవాచ —

ద్వేవిద్వేత్వమనామ్నాయపరాశైవాపరాతథా |

తవవధవతోరూపే మూర్తామూర్తాత్మికేప్రభో ||

35

ద్వైబ్రహ్మణీత్వణీయోఽతిస్థూలాత్మకసర్వసర్వవిత్ |

శబ్దబ్రహ్మపరంశైవ బ్రహ్మబ్రహ్మమయస్యయత్ ||

36

ఋగ్వేదస్త్రవ్యంయజుర్వేదసామవేదస్త్రవ్యకర్వచ | శిక్షాకల్పవిరుక్తంచఛన్దోశ్యోతిషమేవచ ||

ఇతిహాసపురాణేచతథావ్యాకరణంప్రభో | మీమాంసాన్యాయకంతద్వద్ధమశాస్త్రాన్యథోక్షజ || 38

ఆత్మాత్మదేహగుణవద్విచారాచారియద్వచః | తదప్యాద్యపతేనాన్యదధ్యాత్మాత్మస్వరూపవత్ || 39

త్వమవ్యక్తమనిదేశ్యమచిన్త్యానామవణావత్ | అపాణిపాదరూపంచశుద్ధనిత్యంపరాత్మరమ్ ||

శృణోమ్యకణికాఃపరిపత్యసిత్వమచక్షురూపోబహురూపరూపః |

అపాదహస్తోజవనోగృహీతా త్వంవేత్సినర్వంనచసర్వవేద్యః ||

41

అణోరణీయాంసమగుత్సరూపం త్వాంపత్యతోజ్ఞాననివృత్తిరగ్ర్యా |

ధీరస్యధీరస్య బిభత్సినాన్యద్వరేణ్యరూపాత్పరతఃపరాత్మకా ||

42

త్వంవిశ్వనాభిభూవనస్యగోష్ఠా సర్వాణిభూతానితవాస్తరాణి |

యద్భూతోభవ్యంయదణోగణీయః పుమాంస్త్రవమేకప్రకృతేఃపరస్తాత్ ||

43

ఏకశ్చతిథాభగవాన్మతాశో వచోవిభూతింజగతోదదాతి |

తంవిశ్వతశ్చక్షురసస్తమూతేకా | త్రేధాపదంత్యంనిదధాసిధాతః ||

44

యథాఽగ్నిరేణోబహుధాసమిధ్యతే వికారభేదైరవికారరూపః |

తథాభవాన్సవణత్తైకరూపీ యాపాణ్యశేషాణ్యనుపుష్యతీతః ||

45

ఏకంతవాగ్ర్యంపరమంపదంయత్పశ్యన్విత్యాంసూరయోజ్ఞానదృశ్యమ్ ।

త్వత్తోనాన్యత్కించితస్తస్వరూపం యద్వాభూతం చుచ్ఛభవ్యంపరాత్మా ! ॥ 46

వ్యక్తావ్యక్తస్వరూప స్త్వంసంసృష్టివృష్టిరూపవా । సహజస్సర్వవిత్సహశ క్షిజ్ఞానబలద్భిమాన్ ।

అన్యునశ్చాప్యవృద్ధిశ్చస్వాధీనోఽనాదిమాన్వశీ । క్షమతస్త్రిధయగ్రోభకామాదిభిరసంయుతః ॥ 48

నిరవద్యఃపరఃప్రాప్తేనికారధిష్ఠోఽక్షరఃక్రమః । సవేశ్వరంపరాధారోధామ్నాంధామాత్మకోక్షయః ॥

సకలావరణాతీతనిరాలంబునభావన । మహావిభూతిసంస్థాన సమస్తేపురుషోత్తమ ! ॥ 50

నాకారణాత్కారణాద్వాకారణాకారణాన్నచ । శరీరగ్రహణంవ్యాపిభ్రమత్రాణాయకేవలమ్ ॥ 51

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యేవంసంస్తవంశ్రుత్వామనసాభగవానజః । బ్రహ్మణమాహప్రీతేన విశ్వరూపంప్రకాశయాన్ ॥

శ్రీభగవానువాచ :—

భోభోబ్రహ్మం స్త్వయామ త్తస్సహజేవైయోదివ్యతే !

తదుచ్యతామశేషంచ సిద్ధమేవావధార్యతామ్ ॥ 53

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతోబ్రహ్మహరేదివ్యంవిశ్వరూపమచేక్ష్యతత్ । తుష్టావభూయోజేవేషసాధ్వసావసతాత్మన ॥

బ్రహ్మోవాచ :—

సమోనమస్తేఽస్తుసహస్రకృత్పశుహస్రబాహోబహువక్త్రపాద ।

సమోనమస్తేజగతఃప్రవృత్తివినాశసంస్థానకరాప్రమేయ । 55

సూక్ష్మాతినూక్ష్మాతిబృహత్ప్రమాణగరియసామప్యతిగారవాత్మా ।

ప్రధానబుద్ధిద్వియవత్ప్రధానమూలాత్పరాత్మాభగవత్ ! ప్రసీద ॥ 56

ఏషామహీదేవమహీప్రసూతైర్ముహూసురైఃపీడితశైలబద్ధా ।

వరాయణంత్యాంజగతాముపైతి భారావతారాభామపారసార ॥ 57

ఏతేవయంవృత్తరిపుస్తథాఽయం నాసత్యదప్రాపరుణస్తథైవ ।

ఇమేచరుద్రావనవస్సహార్యాస్సమీరణాగ్నివ్రముఖాస్తథాఽన్యే ॥ 58

సురాస్సమస్తాస్సరనాథకార్యమేభిమాయాయచ్చతదీశసహామ్ ।

అజ్ఞాపయాజ్ఞాంపరిపాలయస్తస్తనైవతిష్ఠామసదాఽస్తనోమాః ॥ 59

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంస్తూయమానస్తుభగవాంపరమేశ్వరః । ఉజ్జహారాత్మనఃకేశోసితకృష్ణామహామునే ॥ 60

ఉవాచచమరాణో మిత్రేశ్వరసమధారతే । అవతీర్యభువోభౌక్షేతహానింకరిష్యతః ॥ 61

సురాశ్చకలసాస్త్వైరవతీర్యమహీతలే ।

కువశ్చుత్తుయధమున్నతైః పూర్వోత్పన్నైః కువశానుతైః ॥

62

తతః క్షయమశేషాస్తేదైతేయాధరణీతలే । ప్రయాన్య నైససంజేహామద్వక్తావతవిచూఢితాః ॥

వసుదేవస్యయాచిత్తి దేవకీదేవతోపమా । తత్రాయమష్టమోగభోమత్కేశోభవితాసురాః ॥ 64

అవతీర్యనత్రత్రాయంకంసంఘాతయితాభువి । కాలనేమింసముద్భూతమిత్యుక్తాస్తదభేహరిః ॥

అదృశ్యాయతతస్తస్త్వై ప్రణిపత్యమహామునే । మేరుపుష్పంసురాజగ్గురవతేరుశ్చభూతతే ॥ 66

కంసాయచాష్టమోగభో దేవశ్యాధరణీధరః । భవిష్యతీత్యాచచక్షేభగవాన్ నారదోమునిః ॥ 67

కంసోఽపితదుపశ్రుత్యనారదాత్కుపితస్తతః । దేవకీంవసుదేవంచగృహేగుప్తావధారయత్ ॥ 68

వసుదేవేనకంసాయ తేనైవోక్తంయథాపురా । తథైవవసుదేవోఽపి పుత్రమపికతవాద్విజ ॥ 69

హిరణ్యకశిపోపుత్రాష్టద్గభాః ఇతివిశ్రుతాః ।

విష్ణుప్రయుక్తాతాన్నిద్రా క్రమాద్గభాఃనయోజయత్ ॥

70

యోనిద్రామహామాయా నైష్ఠవీమోహితంయయా ।

అవిద్యయాజగత్సర్వం తామాహభగవాన్ హరిః ॥

71

శ్రీ భగవానువాచ :-

నిదేగచ్ఛమమాదేశాత్పతాలతలసంక్రయా । ఏతైకత్వేనషడ్గర్భా దేవకీజరరంసయ ॥ 72

హతేషుతేషుకంసేనశేషాభ్యాంశస్త్యోమమ । అంశాంశేనోదరేతస్యాస్సప్తమస్సంభవిష్యతి ॥ 73

గోకులేవసుదేవస్యభార్యాన్యారోహిణీస్థితా । తస్యాస్ససంభూతిసమం దేవీనేయస్త్యయోదరమ్ ॥ 74

సప్తమోభోజరాజస్యభయూద్రోధోవరోధతః । దేవశ్యాఃపతితోగభా ఇతిలోకోవదిష్యతి ॥ 75

గర్భసంకర్షణాతోస్థలోకేసంకర్షణేతివై । సంజ్ఞామవాప్స్యతేవీరశ్చేవతాద్రిశిఖరోపమః ॥ 76

తతోహంసంభవిష్యామి దేవకీజరశేషభే । గభాంత్యయాయశోదాయాగస్తవ్యమవిలమ్బితమ్ ॥ 77

ప్రావృట్కాలేచనభసికృష్ణాష్టమ్యామహంనిశిః । కిత్వత్స్యామినవమ్యాంతుప్రసూతింత్యమవాప్స్యసి ॥

యశోదాశయనేమాంతు దేవశ్యాన్వాప్యమనిప్రితే । మచ్ఛక్తిప్రేరితమతివశమదేవోనయిష్యతి ॥ 79

కంశశ్చత్వాముపాదాయ దేవితైలలిలాతలే । ప్రణిపత్యస్తరిక్షేచసంస్థానంత్యమవాప్స్యసి ॥ 80

తతస్తావంశతదృక్పక్షః ప్రణమ్యమమగౌరవాత్ । ప్రణిపతానతశిరా భగినీత్వేగ్రహిష్యతి ॥ 81

త్వంచశుక్కునిశుమ్భాదీ హత్యాదైత్యాగ్రసహస్రశః । స్థానైరనేకైఃపుథివీమశేషాంమణ్డయిష్యసి ॥

త్వంభూతిస్సన్నతిఃకౌన్త్రికాన్ద్విద్యాఃపుథివిధృతిః । లజ్జాపుష్పిరుమాయాతుకాచిదన్యాత్వమేవనా ॥

యేత్వామూర్త్యేతిదుగేశతివేదగభాఃకుక్షేతిచ । భద్రేతిభద్రకాలీతిక్షేమదాభాగ్యదేతిచ ॥ 84

ప్రాతశ్చైవాపరాహ్ణేచ స్తోమ్యన్త్యానప్రముతాయః ।

తేహంసప్రాథితంసవకం మత్రసాదాభువిష్యతి ॥

85

సురామాంసోపహారైశ్చ భక్ష్యభోజ్యైశ్చ పూజితా ।

సృణామశేషకామాం స్త్వం ప్రసన్నానంప్రదాన్యసి ॥

86

తేనవేసవదాధాద్రేమత్రసాదాదసంశయమ్ । అసందిగ్ధాభవిష్యన్తిగచ్ఛదేవియతోదితమ్ ॥ 87

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పశ్చిమాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథ పశ్చిమాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

యథోక్తంసాజగద్ధాతాదేవదేవేనవైతథా । వక్ష్యథాగభావనిన్యానంచక్రేచాన్యన్యకవణమ్ ॥
సప్తమేరోహిణీంగభేదా ప్రేగభాంతతోహరిః । లోకత్రయోపకారారాయ దేవక్యాప్రవివేశహ ॥
యోగనిద్రాయశోదాయా స్తస్మిన్నేవతథాదినే । సంభూతాజరరేతద్వద్యథోక్తంపరమేష్ఠినా ॥ 3
తతోగ్రహగణసమ్యక్ప్రచచారదివిద్విజ । విష్ణ్వరంశేభువంయూతే ఋతవశ్యాబభుశ్శుభాః ॥ 4
నసేషేదేవకీంద్రష్టుగశ్చిదప్యతితేజసా । జాప్యవ్యూహానాంతాంధృప్త్యేమనాంసిత్తోభమాయయుః ॥
అదృష్టాపురుషైఃప్రీతిభిరేవకీందేవతాగణాః । బిభాణాంపథమవిష్ణుంతుష్టువస్తామహనిశమ్ ॥

దేవతా ఉవాచ :-

ప్రకృతి స్త్వంపరామాత్మోబ్రహ్మగభాభవత్పురా । తతోవాణీజగద్ధాతువేదగభాశిశోభనే ॥
సృజ్యన్వహపగభా శిశుప్రేభూతానూతనే । బీజభూతాతుస్త్వస్యజ్జగభాభవత్రయూ ॥ 8
ఫలగభాత్వమేవేజ్వావహ్నిగభాతథారణిః । అదితిదేవగభాత్వందైత్యగభాతథాదితిః ॥ 9

జ్యోత్స్నావాసరగభాత్వం జ్ఞానగభాశిసన్నతిః ।

నయగభాపరానీతిలజ్జాత్వంప్రత్రయోద్వహః ॥

10

కామగభాతథేచ్ఛాత్వంతుష్టిసంహోమగభిణీ । మేధాచబోధగభాశిదైత్యగభాభవహాధృతిః ॥
గ్రహక్షతారకాగభాద్వారస్యఖిలహైతుకీ । ఏతావిభూతయోదేవితథాన్యాశ్చసహస్రశః ॥ 12
తథాసంఖ్యాజగద్ధాత్రీసాంప్రసంజరరేతవ । సముద్రాద్రినదీద్వీపవనపట్టణభూషణాః ।

గ్రామఖర్వలఖేటాద్యా సమస్తాపృథివీశుభే ॥

13

సమస్తవన్నయోఽమృంసి సకలాశ్చసమీరణాః ।

మహారగాస్తథాయతౌ రాక్షసాఃప్రేతగుహ్యాకాః ॥

14

గ్రహక్షతారకాదిత్రవిమానశతసంకులమ్ । అవకాశమశేషస్య యద్దదాతినభస్థలమ్ ॥ 15
భూలోకశ్చభువలోకస్యలోకోధమహజణః । తపశ్శబ్రహ్మలోకశ్చప్రహ్లాణ్డమఖిలంశుభే ॥
తద్ధస్తరేఫితాదేవాదైత్యగస్తవ్యచారణాః । మహారగాస్తథాయతౌ రాక్షసాఃప్రేతగుహ్యాకాః ॥ 17

మనుష్యాః పశవశ్చాన్యేయేచ జవాయశస్విని । తైరన్తస్థైరవన్తోఽసౌగర్వగః సర్వభావనః ॥ 18

రూపకమశ్వరూపాణి న పరిచ్ఛేదగోచరే । యస్యాఖిలప్రమాణాని స విష్ణుగర్భాగస్తవ ॥ 19

త్వంస్వాహత్యంస్వధావిద్యానుభావ్యంజ్యోతిరమ్బరే । త్వంసర్వలోకరక్షాథమవతీర్ణామహితరే ।
ప్రసీదజే సర్వస్వజగత్శంకుభేకురు । ప్రిత్యాతంధారయేశానం ధృతంయేనాఖిలంజగత్ ॥ 21

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పంచమాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ పంచమాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంస్తూయమానాసాదేవై ర్జేహమధారయత్ । గర్భాణాపుష్కరీకాక్షంజగత్ప్రాణకారణమ్ ॥ 1

తతోఖిలజగద్భద్రబోధాయాచ్యుత భానునా । దేవకీపూర్వసంధ్యాయామావిభూతం మహర్త్మినా ॥

తజ్జన్మదినమత్యథ మాస్లాద్యులదిబ్బుఖమ్ । బభూవసవలోకస్య కౌముదీశశిన్యథా ॥ 3

సంతస్సంతోషమధికంప్రళమంచణ్డమారుతాః । ప్రసాదంనిమ్నగాయాతా జాయమానేజనాదనే ॥

సిన్ధవోనిజశబ్దేనవాద్యంచక్రమణోహరమ్ । జగగర్భస్థర్వపతయో నవృతుశ్చాప్సరోగణాః ॥ 5

ససృజాపుష్పవహ్నిదేవాభవ్యస్తరిక్షగాః । జజ్వలుశ్చాగ్నయశ్చాంతాజాయమానేజనాదనే ॥

మన్దంజగజ్జలదాఃపుష్పవృష్టిముచోద్విజ । అధరాత్రేఖిలాధారేజాయమానేజనాదనే ॥ 7

పుల్లెందీవరపత్రాథం చతుర్భాహుముదీక్ష్యతమ్ । శ్రీవత్సవక్షసంజాతంతుష్టావానకదున్దుభిః ॥ 8

అభిష్టాయచటంవాగ్నిఃప్రసన్నాభిమహామతిః । విజ్ఞాపయామానతదాకంసాద్భితోద్విజోత్తమ ॥

వసుదేవ ఉవాచ :—

జాతోఽసిదేవదేవేశ ! శంఖచక్రగదాధరమ్ । దివ్యరూపమిదం దేవ ! ప్రసాదేనోపసంహర ॥ 10

అద్వైవదేవ ! కంసోఽయంకురు తేమమఘాతనమ్ । అవతీర్ణ ఇతిజ్ఞాత్వాత్ప్రమస్మిన్నమమన్దిరే ॥ 11

దేవక్యువాచ :—

యోఽనస్తరూపోఽఖిలవిశ్వరూపో గర్భేఽపిలోకావపుమభిధతిః ।

ప్రసీదతామేష సదేవదేవో యోమాయయాఽఽవిష్కృతబాలహుపః ॥ 12

ఉప్సంహరసర్వాత్మకరూపమేతచ్చతుర్భుజమ్ । జానాతుమావతారం తేకంసోయందితిజన్మజః ॥ 13

శ్రీభగవానువాచ :—

స్తుతోఽహంయత్త్వయాపూర్వం పుత్రాధిక్యాత్తదన్యతే ।

సఫలందేవసంజాతం జాతోఽహంయత్త్వోదరాత్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్యాభగవాంస్త్రాణ్ణీంబభూవమునిస త్తమ । వసుదేవోపితంరాత్రావాదాయప్రయయాబహిః॥
మోహితాశ్చాభవంస్త్రతరక్షిణోయోగనిద్రయా । మధురాద్వారపాలాశ్చప్రజత్యానకదున్దభౌ॥

వమః-తాంజలదానాంచ తోయమత్యుల్బణంనిశి ।

సంపృత్యానుయయాశేషః ఘటైరానకదున్దభిమ్ ॥

17

యమునాంచాతిగమ్భీరాంనానావతఃశతాకులామ్ ।

వసుదేవోవహన్విష్ణుం జానుమాత్రవహంయయా ॥

18

కంసస్యకరదానాయతత్రైవాభ్యాగతాంస్తతే । నన్దాదీగోపపృథ్వాంశ్చయమునాయాదదశేసః॥

తస్మిన్కాలేయశోఽదాపి మోహితాయోగనిద్రయా ।

తామేవకన్యాంమైత్రేయ ! ప్రసూతామోహితేజనే ॥

20

వసుదేవోపివిస్యస్యబాలమాదాయదారికామ్ । యశోదాశయనాత్మాణఃమాజగామామితద్యుతిః॥

దద్భుశేచప్రబుద్ధాసాయశోదాజాతమాత్మజమ్ । నిలోత్పలదలశ్యామంతతోత్యథాంముదంయయా॥

ఆదాయవసుదేవోఽపి దారికాంనిజమద్ధిరే । దేవకీశయనేస్యస్య యథాపూర్వమతిష్ఠత ॥

23

తతోబాలధ్వనింశ్రుత్వా రక్షిణస్సహసోత్థితాః । కంసాయావేదయామాసుదేవవక్త్రప్రసవంద్విజ ॥

24

కంసస్తూణఃముపేతైస్త్వనాం తతోజగ్రాహబాలికామ్ ।

ముఞ్చముఞ్చేతిదేవక్యా సన్నకన్త్యానివారితః ॥

25

చిత్తేపచళిలపృష్ఠేసాక్షిప్తావియతిస్థితా । అవాపరూపంసుమహత్సాయుధాష్టమహాభుజమ్ ॥

26

ప్రజహంసతతైవోచ్చైఃకంసంచరుషితాఽబ్రవీత్ ।

కింమయాక్షిప్తయాకంస ! జాతోయస్తావధివ్యతి ॥

27

సర్వస్వభూతోదేవానామాసీన్మృత్యుఃపురాసతే ।

తదేతత్సంప్రధార్యాశు క్రియతాంహితమాత్మనః ॥

28

ఇత్యుక్తౌప్రయయాదేవీదివ్యస్రగ్ధభూషణా । పశ్యతోభోజరాజస్య స్తుతాసిద్ధేర్విహాయసా॥29

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పశ్చిమాంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ పశ్చిమాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కంసస్తతోద్విగ్నమనాః ప్రాహసర్వా మహానురాః ।

ప్రలమ్భకేశిప్రముఖానాహూయాసురపుంగవాః ॥

1

కంస ఉవాచ :—

హేప్రలమ్భమహాబాహోకేశికధేనుకపూతనే! అరిష్టాద్యాస్తతైవాన్యేశ్రూయతాంవచనంమమ॥

మాంహస్తమమనైర్యత్నః కృతః కిలమరాత్నభిః ।

మద్వీర్యతాపితాగ్రవీరో న త్వేతాగ్రయామ్యహమ్ ॥

3

కిమిద్రోణాల్పవీర్యో కింహరేణైకచారిణా । హరిణావాపికింసాధ్యం ఛిద్రేష్యసురఘాతినా ॥

4

కిమాదిత్యైర్యఃకింవసుభిరల్పనిరైర్యఃకిమగ్నిభిః । కింవానైర్యమరైస్సరైర్వమౌద్భాహుబలనిజితైః ॥

కింనదృష్టోఽమరపతిమౌయాసంయుగమేత్యసః । పృష్ఠేనైవవహాబాణానపగచ్ఛన్నవక్షసా ॥

6

మద్రాష్ట్రేవారితావృష్టియౌదాతక్రేణకింతదా ।

మద్బాణభిన్నైజకలదైరాపోముక్తాయథేప్సితాః ॥

7

కిమర్వామవసీపాలా మద్బాహుబలభీరవః । నసర్వేసన్నతినయాతాజరాసంధమ్మతేగురుమ్ ॥

8

అమరేషుమమావక్షాజాయతేదైత్యపుంగవాః । హస్త్యంమేషాయతేవీరాస్తేషుచుత్సవరేష్వపి ॥

9

తథాపిఖలుదుష్టానాం తేషామప్యధికింమయా । అపకారాయదైత్యేన్ద్రాయతనీయందురాత్మనామ్ ॥

తద్యేయశస్విసః కేచిత్పృథివ్యాంయేచయజ్జనః । కార్యోదేవాపకారాయతేషాంసర్వాత్మనావధః ॥

12

ఉత్పన్నశ్చాపిమేమృత్యుభూతపూర్వస్సవై కిల । ఇత్యేతద్దారికాప్రాహదేవకీగధాసంధవా ॥

12

తస్మాద్బాలేషుచపరోయత్నః కార్యోమహితలే ।

యత్రోద్రిక్తంబలంబాలే సహస్తవ్యః ప్రయత్నతః ॥

13

ఇత్యాజ్ఞాప్యాసురాకంసః ప్రవిశ్యాశుగృహంతతః । ముమోచవసుదేవంచదేవకీంచనిరోధతః ॥

14

కంస ఉవాచ :—

యువయోఘాతాగభాగభృశైశ్చైతేసుయాధునా । కోఽప్యన్యఏవనాశాయమమగధాస్సముద్యతః

తదలంపరితాపేన నూనంతద్భావినోహితే ।

అథాకాయవయోదోషాచ్చాయుషోయద్వియోజితాః ॥

16

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాశ్వాస్యవిముక్తావచకంసస్తాపరిశంకితః । అంతగృహంద్విజక్రేష్ఠప్రవివేకతతఃస్వకమ్ ॥

17

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే పంచమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

విముక్తోవసుదేవోఽపినస్తస్యశకటంగతః । ప్రహృష్టందృష్టవాన్పక్షంపుత్రోహతోమమేతివై ॥

1

వసుదేవోపితంప్రాహదిష్ట్యాదిప్రేక్ష్యతీసాదరమ్ । వాధాకేషినముత్పన్నస్తనయోయంతవాధునా ॥

2

- దత్తోహివాషికస్సర్వో భవద్భిన్నపతేకరః ।
 యదభమాగతాస్తస్మాన్నాత్రస్థేయంమహాధనైః ॥ 8
- యదభమాగతాఃకార్యం తన్నిష్పన్నంకిమాస్యతే ।
 భవద్భిగ్మయతాంనన్ద ! తచ్ఛిక్షుంనిజగోకులమ్ ॥ 4
- మమాపిబాలకస్తత్ర రోహిణీప్రభవోహియః । సరక్షణీయోభవతాయథాఽయంతనయోనిజః ॥ 5
- ఇత్యుక్తాఃప్రయయుగోఽపాః నన్దగోపపురోగమాః ।
 శకటారోపితై భాణైః కరందత్త్వామహాబలాః ॥ 6
- వసతాంగోకులేతేమాంపూతనాబలఘాతినీ । సుప్తంకృష్ణముపాదాయరాత్రేతస్త్విస్తనందదా ॥ 7
- యస్త్వైయస్త్వైస్తనంరాత్రేపూతనాసంప్రయచ్ఛతి । తస్యతస్యక్షణేనాజంబాలకస్యోపమాస్యతే ॥ 8
- కృష్ణస్తత్రత్తనంగాథం కరాభ్యామతివీడితమ్ । గృహీత్వాప్రాణసహితం పపాత్రోధసమన్వితః ॥ 9
- సాతిముక్తమహారావావిచ్ఛిన్నన్నాయుబధనా । పపాతపూతనాభూమామ్రయమాణాతిభీషణా ॥
- తన్నాదశ్రుతిసంత్రస్తాః ప్రబుద్ధాస్తేవజౌకసః । దదృశుఃపూతనోత్సంకేకృష్ణంతాంచనిపాతితామ్ ॥
- అదాయకృష్ణంసంత్రస్తాయశోదాపిద్విశోత్తమ । గోపుచ్ఛబ్రామణేనాథబాలరోషమపాకరోత్ ॥
- గోకరోషముపాదాయనన్దగోపోఽపిమస్తకే । కృష్ణస్యప్రవచారతాంకుర్యంతైచ్చతదుదీరయ ॥ 18

నన్దగోప ఉవాచ :—

- రక్షతుత్వామశేషాణాంభూతానాంప్రభవోహరిః । యస్యనాభిసముద్భూతపంకజాతభవంజగత్ ॥
- యేనదంష్ట్రాగ్రవిధృతాధారయత్యవనిజగత్ । పరాహరూపధృద్దేవస్సత్వాంరక్షతుకేశవః ॥ 15
- నఖాంకురవినిభిఃన్నవైరివక్ష్యథలోవిభుః । నృసింహరూపీసర్వత్ర రక్షతుత్వాంజనాదకః ॥ 16
- వామనోరక్షతుసదా భవంతయఃక్షణాదభూత్ ।
 త్రివిక్రమఃక్రమాక్రాంతత్రైలోక్యస్ఫురదాయుధః ॥ 17
- శిరస్తేపాతుగోవిందఃకణ్ఠంరక్షతుకేశవః । గుహ్యంసజరరంవిష్ణుజ్ఞేషాదాజనాదకః ॥ 18
- ముఖంబాహూప్రణాహూచ మనస్సర్వేన్ద్రియాశిచ ।
 రక్షత్వవ్యాహతైశ్వర్వస్తవనారాయణోఽవ్యయః ॥ 19
- శార్ఙ్గచక్రగదాపాణేశ్వంఖనాదహతాఃక్షయమ్ ।
 గచ్ఛన్తుప్రేతకూక్సాన్జరాక్షసాయేరవాహితాః ॥ 20
- త్వాంపాతుదిక్షువైకుంఠోవిదిక్షుమధునూదనః । హృషీకేశోఽమృతేభూమారక్షతుత్వాంమహీధరః ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంకృతస్య స్త్యయన్ సద్వగోపేవబాలకః । శాయితశ్శకటస్యాథో బాలపర్యక్తికాతలే ॥ 22

తేచగోపామహద్భ్రష్ట్యా వూతనాయాఃకశేబరమ్ ।

మృతాయాఃపరమంత్రాసం విస్మయంచతదాయయః ॥ 23

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే షష్ఠాధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే షష్ఠాధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

కదాచిచ్ఛకటస్యాథశ్శయానోమధుసూదనః । చిక్షేపచరిణాపూర్వం స్తన్యాథీప్రయరోదహ ॥ 1

తస్యపాదప్రహారేణశకటంపరివర్తితమ్ । విధ్వస్తకుచ్ఛభాణ్డం తద్విపరీతంపపాతతై ॥ 2

తతోహహఃకృతస్సర్వోగోపగోపీజనోద్విజ ! । అజగామాథదద్వశేబాలముత్తానశాయినమ్ ॥ 3

గోపాకేనేతికేనేదంశకటంపరివర్తితమ్ । తత్రైవబాలకాఃప్రోచుర్వా లేనానేనపాతితమ్ ॥ 4

రుదతాదృష్టమస్మాభిఃపాదచిక్షేపపాతితమ్ । శకటంపరివృత్తంనైవైతదన్యస్యచేష్టితమ్ ॥ 5

తతఃపునరలీవానగోపావిస్మయచేతసః । సద్వగోపోపిజగ్రాహబాలమత్వైవవిస్మితః ॥ 6

యశోదాశకటారూఢభగ్నభాణ్డకపాలికాః । శకటంచాచాయామాసదధిపుష్పఫలాక్షతైః ॥ 7

గగఃశ్చగోకులేతత్రవసుదేవప్రచోదితః । ప్రచ్ఛన్నఏవగోపానాంసుస్కారానకరోత్తయోః ॥ 8

జ్యేష్ఠంచరామమిత్యాహకృష్ణంవైవతథాపరమ్ । గగఃమతిమతాంక్రేష్టోనామకుర్వన్నహఃమతిః ॥ 9

స్వప్నేనైవతథాకాలేన రణ్ణితౌతథావ్రజే । ఘృష్టజానుకరౌవిప్ర బభూవతరుభావపి ॥ 10

కరీషభస్యద్ధిగాజ్ఞేధ్రమమాణావితస్తతః । ననివారయితుంసేహే యశోదాతేనరోహిణీ ॥ 11

గోపాలమధ్యేక్షీడంతై వత్సవాటంగతేపునః । తదహజాతగోవత్సపుచ్ఛాకర్షణతత్పరా ॥ 12

యదాయశోదాతౌబాలావేకస్థానచరాపుభౌ । శశాకనోవారయితుంక్షీడంతావతిచక్చుతౌ ॥ 13

దామ్నామధ్యేతతోబధ్యాబబంధతములూఖలే ॥ కృష్ణమక్లిష్టకర్మాణమాహచేదమమషితా ॥ 14

యదిశక్నోషిగచ్ఛ్వమతిచక్చులచేష్టిత । ఇత్యుక్త్వాఽథనిజంకర్మసాచకారకుటుమ్బినీ ॥ 15

వ్యగ్రాయామథతస్యాంసకర్షణమాణిలూఖలమ్ । యమశాఙ్గనమధ్యేనజగామకమలేక్షణః ॥ 16

కర్షణతామృతయోమధ్యే తిర్యగ్గతములూఖలమ్ ।

భగ్నపుత్తుజ్జశాఖాగ్రౌ తేనతేయమశాఙ్గనా ॥ 17

తతఃకటకటాశబ్దసమాకణానతత్పరః । అజగామవ్రజజనో దదశ్శచమహాద్రుమా ॥ 18

సవోద్గతాల్పదంతాంశుసితహంసంబాలకమ్ । తయోమధ్యగతందామ్నాబద్ధగాఢంతథోదరే ॥

- తతశ్చ దామోదరతాంసయయాదామబద్ధనాత్ ॥ 20
- గోపవృద్ధాస్తతస్సర్వేనస్తగోపపురోగమాః । మస్త్రయామాసురుద్విగ్నామహోత్పాతాభీరవః ॥
 స్థానేనేహననఃకార్యంప్రజామోన్యస్సహావనమ్ । ఉత్పాతాబహుహ్యత్రదృశ్యస్తేనాశహేతవః ॥
 పూతనాయావినాశశ్చ శకటస్యవిపర్యయః । వినావాతాదిరోషేణ ద్రుసుయోఃపతనంతథా ॥ 28
- బృద్ధావసమితస్థానా త్రస్త్యాద్గచ్ఛామమాచికమ్ ।
 యావద్భృమసుహోత్పాతరోషోనాభిధవేద్రవమ్ ॥ 24
- ఇతికృత్వామతింసర్వేగమనేతేనశాకసః । ఊచుస్సవ్యంసంకులంశీఘ్రంగమ్యతాంమాచిలమ్బుధ ॥
 తతఃక్షణేనప్రయయశ్శకటైర్గోధనైస్తథా । యూధశోవత్సపాలాశ్చకాలయన్తేవశాకసః ॥ 26
- ద్రవ్యావయవనిధూతంక్షణమాత్రేణతత్తదా । కాకభాసనమాకీణంప్రజస్థానమభూద్ద్విజ ॥ 27
- బృద్ధావసంభగవతా కృష్ణేనాక్లిష్టకర్మణా । శుభేనమనసాధ్యతం గవాంవృద్ధిమభీప్సతా ॥ 28
- తతస్తత్రాతియాక్షేఽపిఘర్మకాలేద్విజోత్తమ । ప్రావృట్కాలఇవోద్భూతంసవశమ్నంసమస్తతః ॥
 ససమావాసితస్సర్వోవ్రజోబృద్ధావనేతతః । శకటావాటపర్యస్తశ్చన్త్రాధాకారసంస్థితః ॥ 30
- వత్సపాలాచసంవృత్తైరామదామోదరౌతతః । ఏకస్థానస్థితోగోష్ఠేచేరతుబాల్బిలయా ॥ 31
- బహిఃపత్రకృతాపీడౌవస్యపుష్పావతంసకా । గోపనేమకృతాతోద్యపత్రవాద్యకృతస్సనా ॥ 32
- కాకపక్షికౌబాలౌకుమారావింశావకీ । మానస్తాచరమస్తాచచేరతుఃస్మమహావనమ్ ॥ 33
- క్వచిద్దహస్తావనోన్యస్యంక్షీడమానాతథాపరైః । గోపపుత్రైస్సమంవత్సంశ్చారయన్తావిచేరతుః ॥ 34
- కాలేనగచ్ఛతాతేతుస్తవమోమహావ్రజే । సర్వస్యజగతఃపాలౌవత్సపాలౌబభూవతుః ॥ 35
- ప్రావృట్కాలస్తతోఽతీవమేఘాఘృఢగితామ్బురః । బభూవవారిధారాభిరైక్యంకుర్వదిశామివ ॥
 ప్రయాధసవశమ్నాధ్యాశక్రగోపాచితామహీ । తథామారకతీవాసీత్పద్మరాగవిభూషితా ॥ 37
- ఊహురున్మాగవాహీని నిమ్నగామ్భాంసినర్వతః ।
 మనాంసిదుర్విసీతానాం ప్రాప్యలక్ష్మీంసవామివ ॥ 38
- సరేణేస్తరితశ్చన్ద్రోనిమలోమలిన్దైఘ్నైః । సద్వాదివాదోమూఘాణాంప్రగల్భాభిరోక్తిభిః ॥
 నిరూణేనాపిచాపేనశక్రస్యగగనేపదమ్ । అవాప్యతావివేకస్యస్థపస్యేవపరిగ్రహే ॥ 40
- మేఘపుష్పేబలాకానాంరరాజవిమలాతతిః । దుష్పలేవైష్ట్యైవైష్ట్యైవశులీనస్యాతిశోధనా ॥ 41
- నబబద్ధామ్బురేఘైర్యంవిద్యుదత్యస్తచచ్ఛలా । మైత్రీవప్రవరేఘంసిదుజనేనప్రయోజితా ॥ 42
- మాగాబభూపురస్పష్టాస్తౌణశమ్నచయావృతాః ।
 అథాస్తరమనుప్రాప్తాఃప్రజడానామివోక్తయః ॥ 43
- ఉన్మత్తశిఖినారణ్డేతస్మికాకాలేమహావనే । కృష్ణరామాముదాయక్తాగోపాలైశ్చేరతుస్సహ ॥ 44
- క్వచిద్గోభిస్సమంరమ్యంగేయతానరతాపుభా । చేరతుఃక్వచిదత్యధంశీరవృక్షలలాశితౌ ॥ 45
- క్వచిత్కదమ్బుప్రకీప్త్రోమయారస్రగ్వీరాశితౌ । విలిప్తాక్వచిదాసాతాంవివిధైర్గిరిధాతుభిః ॥ 46

పరాశర్యాసుసంసుప్తాకృతినిన్ద్రాస్తరైషిణౌ । కృదిదగజాతిజీమూతేహహాకారరవాకుతా ॥ 47
 గాయతామన్యగోపానాంప్రశంసాపరమాకృతిత్ । మయూరకేకానుగతాగోపనేణుప్రవాదకా ॥ 48
 ఇతినానావిధైభావైరుత్తమప్రీతినంయుతౌ । క్రిడంతాతేవనీతస్థిచేరతుస్తప్తమానసౌ ॥ 49
 వికాలేచనమంగోభిగోపబృద్ధనమన్యితౌ । విహృత్యాధయథాయోగంప్రజమేత్యమహాబలా ॥ 50
 గోపైస్సమానైస్సహితౌక్రిడంతావసురావివ । ఏవంతాపూవతుస్తత్రరామకృష్ణేమహాద్యుతిః ॥ 51

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ పంచమాంశే సప్తమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఏకదాతువినారామంకృష్ణాబృద్ధావసంయుయా । విచచారవృతోగోపైవనన్యపుష్పస్రగుజ్జ్వలః ॥ 1
 నజగామాధకాళిన్ద్రిలోలకల్లోలశాలిసీమ్ । తీరసంలగ్నఫేనాఘైఃహసన్తీమవనర్వతః ॥ 2
 తస్యాశ్చాపిమహాభీమంవిమాన్సిశ్రితవాణిణమ్ । హ్రదం కాళీయనాగస్యదదశాతివిభీషణమ్ ॥ 3
 విమాన్సినాప్రసరతాదగ్ధతీరమహీరుహమ్ । వాతాహతాముఖిక్షేపస్యకదగ్ధవిహంగమమ్ ॥ 4
 తమతీవమహాకాద్రంమృత్యువక్త్రమివాపరమ్ । విలోక్యచిత్తయామానభగవాన్మధుసూదనః ॥ 5
 అస్మిన్వనతిదుష్టాత్మాకాలీయోఽసౌవిషాయధః ।
 యోమయానిజితస్త్వక్త్యాదుష్టోగచ్ఛేత్పయోనిధిమ్ ॥ 6
 తేనేయందూషితాసర్వాయమునాసాగరంగమా । ననరైగోధనైశ్చాపితృషాఽజైరుపభుజ్యతే ॥
 తదన్యనాగరాజస్యకతకోవ్యోనిగ్రహణీయయా । నిస్తాసాస్తుసుఖంయేనచరేయప్రజాపానినః ॥ 8
 ఏతదథంతులోకేఽస్మిన్నవతారఃకృతోమయా ।
 యదేమామత్పథస్థానాం కార్యాశాన్తిమకారత్సనామ్ ॥ 9
 తదేతన్నాతిదురస్థంకదమ్బమురుశాఖనమ్ । అధిరువ్యాపతిష్యామిహ్రదేఽస్మిన్ననిలాశినః ॥ 10

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇథంవిచిత్త్యబధ్యాచగాఢంపరికరంతతః । నిపపాతహ్రదేతత్రనాగరాజస్యవేగతః ॥ 11
 తేనాతిపతతాతత్రక్షోభితస్సమహాహ్రదః । అత్యధంధూరజాతాంస్తునమసిష్మన్తహీరుహాః ॥
 తేహిదుష్టవిషజ్వాలాతప్తామ్బుపవనోక్షితాః । జజ్వలుఃపాదపాన్సన్యజ్వాలావ్యాప్తదిగస్తరాః ॥ 12
 ఆస్ఫోటయామాసతదాకృష్ణానాగహ్రదేభుజమ్ । తచ్ఛబ్దత్రవణాచ్చశునాగరాజోభ్యుపాగమత్ ॥
 ఆతామ్రనయనఃకోపాద్విషజ్వాలాకులైఃముఖైః । వృతోమహావిషైశ్చాన్యైశ్చిరురగైరనిలాశనైః ॥
 నాగపత్న్యశ్చతతోహరిహారోపశోభితాః । ప్రకమ్పితనక్షేపచలత్కుస్తలకాస్తయః ॥ 16

తతః ప్రవేష్టితస్య పైః సస్యకృష్ణాభోగబద్ధనైః । దదంశు సేవితంకృష్ణం విషజ్వాలాకులైః ముఖైః ॥ 17

తంత్రపతితందృష్టాన్వసంభోగై నిఃపీడితమ్ । గోపావ్రజముపాగమ్య చుక్రశుశ్శోకలాలసాః ॥ 18

గోపా ఊచుః :—

ఏష మోహంగతః కృష్ణామగ్నీనై కాళియహ్రదే । భక్త్యతేనాగరాజేన తమాగచ్ఛతపశ్యత ॥ 19

తచ్చుత్పాతత్రితేగోపా వజ్రపాతోపహంవచః ।

గోప్యశ్చ త్వరితాజగ్ముః యశోదాప్రముఖాహ్రదమ్ ॥ 20

హోహా క్వాసా వితిజనో గోపీనామతివిహ్వలః । యశోదయా సమంభ్రాన్తోద్రుతప్రస్థలితం యయా ॥

నన్దగోపశ్చ గోపాశ్చ రామశ్చాద్భుతవిక్రమః । త్వరితం యమునాంజగ్ముః కృష్ణదశానలాలసాః ॥ 22

దదృశుశ్చాపితేత్రత్రసంభారాజవశంగతమ్ । నిష్ప్రయత్నీకృతంకృష్ణం సంభోగవివేష్టితమ్ ॥ 23

నన్దగోపోఽపి నిశ్చేష్టాన్యపుత్రముఖేదృశమ్ । యశోదాచమహాభాగాబధూవమునిసత్తమ ॥ 24

గోప్యస్తవ్యాదుదస్త్యశ్చ దదృశుశ్శోకకాతరాః । ప్రోచుశ్చ కేశవంప్రీత్యాభయకాతర్యగద్గదమ్ ॥

గోప్య ఊచుః :—

సర్వాయశోదయాసాధాం విశామాఽత్ర మహాహ్రదమ్ ।

సంభారాజస్య నోగస్తమస్సాభియుః జ్యతేవ్రజమ్ ॥ 26

దివసఃకోవిదాసూర్యం విదాచన్ద్రోణకానిశా । విదావృషేణ కాగావోవిదాకృష్ణేనకోవ్రజః ॥ 27

విదాకృతానయాస్యామః కృష్ణేనానేనగోకులమ్ । అరమ్యం నాతిసేవ్యంచ వాటిహీనం యథాసరః ॥ 28

యత్ర నేదీవరశ్చామకాయకాన్దిరయంహరిః । తేనాపిమాతువాసేనరతిరస్తీతివిస్మయః ॥ 29

ఉత్ఫుల్లపంకజదళస్పృష్టకాన్దివిలోచనమ్ । అపశ్యన్తోహరించీనాః కథంగోష్ఠేభవిష్యథ ॥ 30

అత్యస్తమగురాలాపపృతాశేషమశోరథమ్ । నహీనపుణ్డరీకాక్షం యాస్యామోనన్దగోకులమ్ ॥ 31

భోగేనావేష్టితస్యాపి సంభారాజస్యపశ్యత । స్మితశోభిముఖంగోప్యః కృష్ణస్యాస్మద్విలోకనే ॥ 32

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇతిగోపీవచస్త్రుత్వారోహితేయోమహాబలః । గోపాంశ్చత్రాసవిధురాన్విలోక్యస్తమితేక్షణా ॥

నన్దంచదీనమత్యథాం స్యస్తదృష్టింసుతాననే ।

మూర్ఛాకులాయశోదాంచ కృష్ణమాహాత్మ్యసంజ్ఞయా ॥ 34

కిమిదంచదేవదేవేశ ! భావోఽయం మానుషస్త్వయా ।

వ్యజ్యతేఽత్యస్తమాత్మాసం కిమనన్తం నవేత్సియత్ ॥ 35

త్వమేవజగతోనాభిరరాణామివసంశ్రయః । కతాపహతాపాతాచ త్రైలోక్యం త్వంత్రయీమయః ॥

సేదైద్రద్రాగ్నివసుభిరాదిత్యేమహదభిభిః । చిత్త్యసేవ్యమచిన్త్యాత్మసమస్తైశ్చైవయోగిభిః ॥

జగత్కథంజగన్నాథ ! భారావతరణేచ్ఛయా । అవతీణోసిమత్త్యేమతవాంశశ్చాహమద్రజః ॥
 మనుష్యలీలాంభగవత్ భజతాభవతాసురాః । విడమ్బయన్తస్తస్త్రిలీలాం గర్వవసగహసతే ॥ 39
 అవతార్యభవాః పూర్వంగోకులేతుసురాగ్ధనాః । క్షీణార్థమాత్మనఃపశ్చాదవతీణోసిశాశ్వత ॥
 అత్రావతీణయోఃకృష్ణగోపాపవహిబాధవాః । గోవ్యశ్చసీదతఃకస్మాదేతాబధ్ధానుపేక్షసే ॥ 41
 దశిణతోమానుషోభావఃదశిణతంబాలచాపలమ్ । తదయందమ్యతాంకృష్ణదుష్టాత్మాదశనాయుధః ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ —

ఇతిసంస్కారితఃకృష్ణస్త్రినితభిన్నోష్ఠసంపుటః । ఆస్ఫోట్యమోచయామాసస్వదేహంభోగిబద్ధనాత్ ॥
 ఆసమ్యచాపిహస్తాభ్యాముభాభ్యాంమధ్యమంశిరః । ఆరుహ్యభుగ్నశిరిసఃప్రణనతోరదవిక్రమః ॥ 44
 ప్రాణాఃఫణేభవంశ్చాస్యకృష్ణస్యాంఘ్రినికుట్టనైః । యత్రోన్నతించకురుతేననామాస్యతతశ్శిరః ॥
 మూర్ఛాకాముపాయయాభ్రాన్త్యానాగిఃకృష్ణస్యరేచకైః ।
 దణ్డపాతనిపాతేన వవామరుధింబహు ॥ 46
 తంవిభుగ్నశిరోగ్రీవమాస్యేభ్యస్త్వశోణితమ్ । విలోక్యకరుణంజగ్గుస్తత్పత్నోన్మయధునూదనమ్ ॥

నాగిపత్న్య ఉవాచ :—

జ్ఞాతోఽసిదేవదేవేశసర్వజ్ఞస్త్వమనుత్తమః । పరంజ్యోతిరచిన్త్యంయ త్తదంశఃపరమేశ్వరః ॥ 48
 నసమర్థాఃస్సూరాస్తోనితంయమనస్యభవంవిభుమ్ । స్వరూపవణానంతస్యకథంయోషిత్కరివ్యతి ॥
 యస్యాఖిలమహీవ్యోమజలాగ్నిపవనాత్మకమ్ ।
 బ్రహ్మాణ్డమల్పకాలాంశస్తోనిష్యామస్తంకథంవయమ్ ॥ 50
 యమతోనవిదునిత్యం యత్సర్వరూపంహయోగినః ।
 పరమార్థమణోరల్పం స్థూలాత్సులంసతాఃస్మృతమ్ ॥ 51
 నయస్యజన్మనేధాతాయస్యచాన్తాయనాస్తకః । స్థితీకతానచాన్యోఽయిన్యతస్త్వైసమస్సదా ॥
 కోపస్త్వలోఽపి తేనాస్థితిపాలనమేతే । కారణంకారీయస్యాస్య దమనేశ్రూయతాంవచః ॥ 53
 త్రియోఽనుకమ్ప్యస్సాధూనాం మూఢాదీనాశ్చజన్తవః ।
 యతస్తతోఽన్యదీనస్య క్షిమ్యతాంక్షమతాంవరః ॥ 54
 సమస్తజగదాధారోభవానల్పబలఃఫణీ । త్వత్పాదపీడితోజహ్యన్మహూతార్థేనజివితమ్ ॥ 55
 క్వపన్నగోఽల్పవీర్యోఽయం క్వభవాభవనాశ్రయః ।
 త్రీతిద్వేషేనమోత్కృష్టగోచరాభవతోఽవ్యయః ॥ 56
 తతఃకురుజగత్స్వయీప్రసాదమవసీదతః । ప్రాణాంస్త్వజినినాగోయంభర్తృభిక్షాప్రదీయతామ్ ॥
 భువనేశజగన్నాథమహాపురుషపూర్వజ । ప్రాణాంస్త్వజినినాగోయంభర్తృభిక్షాప్రయచ్ఛనః ॥ 58
 వేదాన్తవేద్యదేవేశదుష్టదైత్యనిబహుళా । ప్రాణాంస్త్వజినినాగోయంభర్తృభిక్షాప్రదీయతామ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తేతాభిరాశ్వస్యక్షాంతదేహోఽపివన్నగః । ప్రసీదదేవదేవేతిప్రాహవాక్యంతైశ్శనైః ॥ 60

కాలియ ఉవాచ :—

తవాష్టగుణమైశ్వర్యంనాథస్వాభావికంపరమ్ । నిరస్తాతిశయంయస్యతస్యస్తోమ్యామికిన్నహమ్ ॥ 61

త్వంపర స్త్వంపరస్వాద్యః పరంత్వ త్రఃపరాత్మక ।

పరస్మాత్పరమాయ స్త్వం తస్యస్తోమ్యామికిన్నహమ్ ॥ 62

యస్మాద్భహ్మచరుద్రశ్చచద్రోద్ధృమరుద్రశ్శివః । వసవశ్చసహాద్రిత్యైస్తస్యస్తోమ్యామికిన్నహమ్ ॥

ఏకావయవనూత్మాంశోయస్యైతదఖిలంజగత్ । కల్పనావయవస్యాంతస్తస్యస్తోమ్యామికిన్నహమ్ ॥

సదసద్రూపిణోయస్య బ్రహ్మద్యాప్రిదశేశ్వరాః ।

పరమాథకంసజానన్తితస్యస్తోమ్యామికిన్నహమ్ ॥ 65

బ్రహ్మదైత్యరచ్యోతేయస్తు గంధపుష్పానులేపనైః ।

నన్నాదిసముద్భూతైస్సోఽచ్యోతేవాకథంమయా ॥ 66

యస్యావతారరూపాఃకేదేవరాజస్సదాచరతి । నవేత్తిపరమంయూపంసోఽచ్యోతేవాకథంమయా ॥ 67

విషయేభ్యస్సమావృత్య సర్వాత్మాణిచయోగినః ।

యమచయన్విధ్యానేన సోఽచ్యోతేవాకథంమయా ॥ 68

హృదిసంకల్పయద్రూపం ధ్యానేనాచరన్తియోగినః ।

భావపుష్పాదినానాథస్సోఽచ్యోతేవాకథంమయా ॥ 69

సోహంతేదేవదేవేనాచరనాదాస్తుతౌనచ । సామధ్యకవాక్యపామాత్రమనోవృత్తిఃప్రసీదమే ॥

సమజాతియంక్రూరాయస్యాంజాతోఽస్మి కేశవ ।

తత్స్వభావోఽయమత్రాప్తినాపరాథోమమాచ్యుత ॥ 71

శృజ్యతేభవతాసర్వంతథాసంహ్రియతేజగత్ । జాతిరూపస్వభావాశ్చశృజ్యతేశ్చజతాత్వయా ॥ 72

యథాహంభవతాశ్చృష్టేజాత్యాచూషేచేశ్వర । స్వభావేనచసాధుత్వంతథేదంచేష్టితంమయా ॥ 73

యద్యస్యథాప్రవతేయందేవదేవతతోమయి । న్యాయ్యాదణ్డనిసాతోనైతవైవవచంయథా ॥

తథాఽప్యజ్ఞేజగత్సామిదణ్డంపాతీతవాన్మయి ।

సల్లాఘ్యోఽయంవరోదణ్డస్త్యైత్తోమీనాస్యతోవరః ॥ 75

హతనిర్వోహతవిపోదమతోఽహంత్వయాచ్యుత । జీవితందీయతామేకమాజ్ఞాపయకరోమిమ్ ॥ 76

శ్రీ భగవానువాచ :—

నాత్రఘోయంత్యయాసపః । కదాచిద్యమునాజలే । సపుత్రపరివారస్త్యంసముద్రసలిలంవ్రజ ॥ 77

మత్పదానిచతేనపదృష్ట్యామూర్ధానిసాగరే । గరుడఃపన్నగరిపుస్త్యంసప్రహరిష్యతి ॥ 78

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాన్వసహరాజంతంముమోచభగవాహరిః॥ప్రణమ్యసోపికృష్టాయజగామపయసాంనిధిమ్॥
 పశ్యతాంసర్విభూతానాంసభృత్యనుతబాధనః । నమస్తభార్యారూపహితఃపరిత్యజ్యస్వకంప్రదమ్ ॥
 గతేనపే పరివ్యజ్యమృతంపునరివాగతమ్ । గోపామూఢఃనిహఃజేనసిషిచునేత్రజైజ్జలైః ॥
 కృష్ణమక్షిప్తకర్మాణమస్యేవిస్మితచేతనః । తుష్టువుముఃదితాగోపాదృష్ట్యాశివజలాంసదీమ్ ॥ 82
 గీయమానస్యగోపీభిశ్చరితైస్సాధుచేష్టితైః । సంస్తాయమానోగోపైశ్చకృష్ణోవ్రజముపాగమత్ ॥83
 ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే సప్తమాఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే అష్టమాఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

గాఃపాలయంతేచపునస్సహితౌబలకేశవా । భ్రమమాణౌవనేతస్మిన్రమ్యంతాశవసంగతౌ । 1
 తత్తుతాశవసందివ్యంధేనుకోనామదానవః । మృగమాంసకృతాహరస్సదాధ్యాస్తీభరాకృతిః ॥ 2
 తత్తుతాశవసంపక్వఫలసంపత్నమన్విరమ్ । దృష్ట్యాస్పృహన్వితాగోపాఃఫలాదానేఽబ్రువన్వచః ॥3
 గోపా ఉవాచ :—

హేరామహేకృష్ణసదాధేనుకేనైవరక్ష్యతే । భూప్రదేశోయతస్తస్మాత్సత్త్వానిమానినన్తివై ॥ 4
 ఫల నివశ్యతాళానాం గర్భామోదితదింశివై । వయమేతాన్యభీష్మామఃపాత్యంతాయదిరోచతే ॥ 5

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇహిగోపకుమారాణాం శ్రుత్వానంకమణోవచః ।

ఏతత్కృతఃవ్యమిత్యుక్త్యా నాతయామానతానివై ॥

కృష్ణశ్చపాతయామాన భవితానిఫలానివై ॥

6

ఫలానాంపతతాంశబ్జమూకణ్డకసుదురాసదః । ఆజగామసదుష్టాత్మాకోపాదీదైతేయదృఢః ॥7
 పద్యాన్యమభాభ్యాంసరదాపశ్చిమాభ్యాంబలంబల । జఘానోంసితాభ్యాంచనచతేనాభ్యగృహ్యత ॥
 గృహీత్యాబ్రామయామానసోఽమృతేగతజీవితమ్ । తస్మిన్నేవసచిత్తేపవేగేసత్పరాజని ॥ 9
 తతఃఫలాన్యనేకానితాళాగ్రాన్నిపతఃఖరః । పృథివ్యాంపాతయామాన మహావాతోఘనానివ ॥10
 అన్యానథసజాతీయానాగతాదైత్యగదృభాః । కృష్ణశ్చిత్తేపతాళాగ్రే బుభద్రశ్చలీలయా ॥11
 త్తజేనాలంకృతాపృథ్వీపక్తైస్తాలఫలైస్తదా । దైత్యగదృభదేహైశ్చమైత్రేయశుశుభేధిమ్ ॥12
 తతోగావోనిరాబాధాస్తస్మిన్స్తాలవనేద్విజ । నవశమ్పంసుఖంచేదుర్యన్నభుక్తమభూత్పురా ॥ 13
 ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పంచమాంశే అష్టమాఽధ్యాయః

శ్రీః

అథ పశ్చిమాంశే నవమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తస్మిన్ రాసభద్రై తేయే సానుగేవినిపాతితే । సౌమ్యంతద్గోపగోపీనాం రమ్యంతాలవనంబభౌ ॥ 1

తతస్తాజాతహమేతు వసుదేవసుతాపుభౌ । హత్వాధేనుకదై తేయం భాణ్డీరంవటమూగతౌ ॥ 2

క్షేపమానాప్రగాయంతైవిచిన్వంతౌచపాదపాఠా ।

చారయంతౌచగాదూరే వ్యాహరంతౌచనామభిః ॥ 3

నియోగపాశస్కన్ధాతౌవనమాలావిభూషితౌ । శుశుభాతేమహాత్మానౌబాలశ్మజ్జావివహభౌ ॥

నువణాజ్ఞానచూణాభ్యాం తౌతదాహూషితామ్బురౌ ।

మహేద్గ్రాయుధసంయుక్తౌ శ్వేతకృష్ణావివామ్బుదౌ ॥ 5

చేరతులోకసిద్ధాభిః క్రీడాభిరితరేతరమ్ । నమస్తలోకనాథానాం నాథభూతౌభువంగతౌ ॥ 6

మనుష్యధర్మాభిరితౌహానయంతౌమనుష్యతామ్ । తజ్జాతిగుణయుక్తాభిః క్రీడాభిశ్చీరతువహనమ్ ॥ 7

తతస్తాన్వీర్వోలికాభిశ్చనియుద్దేశ్యమహాబలా । వ్యాయామంచక్రతుస్తత్రక్షేపణీయైస్తథాశ్మభిః ॥ 8

తల్లిపురసురస్తత్రహ్యుధయోరమమాణయౌః । ఆజగమప్రలమ్బాభ్యుగోపవేషతిరోహితః ॥ 9

సోఽగాహతనిశ్చంకస్తేహింమధ్యమమానుషః । మానుషంవపురాస్థాయప్రలమ్బౌదానవోత్తమః ॥

సయోశ్చిద్రాస్తరప్రేపురవిషహ్యమమన్యత । కృష్ణంతతోరాహిణీయంహస్తుంచక్రేమనోరథమ్ ॥

హరిణాక్రీడనంనామబాలక్రీడనకంతతః । ప్రకుర్వన్తోహితేనర్వేద్వాద్వాయుగపదుత్థితౌ ॥ 12

శ్రీదామ్నాసహగోవిందఃప్రలమ్బేవతథాబలః । గోపాలైరపరైశ్చాన్యేగోపాలాఃపుష్పపుస్తతః ॥ 13

శ్రీదామానంతతఃకృష్ణఃప్రలమ్బంరోహిణీసుతః । జితవాక్కృష్ణపక్షీయైగోపైరన్యేపరాజితాః ॥

తేవాహయస్తస్త్యన్యన్యంభాణ్డీరంవటమేత్యవై । పుననివవృత్తుస్సవేషయేయేతత్రపరాజితాః ॥

సంకషణంతుస్కన్ధేనశీఘ్రముత్థిప్యదానవః । సభస్థులంజగామాశు సచన్ద్రిశవవారిడః ॥ 16

అసహారోహిణీయస్యసభారందానవోత్తమః । వవృధేనుమహాకాయఃప్రావృషీవవలాహకః ॥ 17

సంకషణస్తురంతృప్త్యాదగ్ధైలోపమాకృతిమ్ । స్రగ్ధామలంబాధరణంమకుటాటోపమస్తకమ్ ॥

కాద్రంశకటచక్రాక్షంపాదన్యాసచలత్క్షితిమ్ ॥ 18

అభీతమనసాతేనరక్షసారోహిణీసుతః । హియమాణస్తతఃకృష్ణమిదంచనబ్రవీత్ ॥ 19

కృష్ణకృష్ణహియామ్యేవపరవతోదగ్రమూర్తిణా । కేనాపిపశ్యదైత్యేనగోపాలచ్ఛద్మరూపిణా ॥ 20

యదత్రసాంప్రతంకార్యం మయామధునిషూదన ।

తత్కథ్యతాంప్రయాత్యేషదురాత్మాఽతిత్వరానివృతః ॥ 21

శ్రీపరాశర ఉవాచ:—

తమాహరామంగోవిష్ణస్త్రితభిన్నోష్ఠసంపుటః । మహాత్మారాహితేయస్యబలవీర్యప్రమాణవిత్ ॥

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ :—

కిమయంమానుషోభావో వ్యక్తమేవావలమ్యుతే ।

సర్మాత్మకసర్వగుహ్యనాం గుహ్యగుహ్యతమనాత్వయా ॥ 28

స్మరాశేషజగద్విజకారణంకారణాగ్రజ । ఆత్మాచమేకంతద్వచ్చజగత్త్యేకాకావేచయత్ ॥ 24

కింనవేత్సియథాహంచత్వంచై కంకారణంభువః । భారావతారణాథాకాయమత్యేకలోకముపాగతౌ ॥

నభశ్శిరస్తేఽముప్రవహశ్చ కేశాః పాదాక్షితిర్వక్త్రమనస్తవహ్నిః ।

సోమోమనస్తేశ్వసితంసమీరణో దిశశ్చత్రస్తోఽవ్యయబాహవస్తే ॥ 26

సహస్రవక్త్రోధగవాన్మహాత్మాసహస్రహస్తాఘ్రికరీరభేదః ।

సహస్రపద్మోద్భవయోనిరాద్యస్సహస్రశస్త్యాంమునయోగృణన్తి ॥ 27

దివ్యంహిరూపంతవే త్రినాన్యో దేవైరశేషైరవతారరూపమ్ ।

తదవ్యతేవేత్సినకింయదస్తేత్వయ్యేవవిశ్వంలయమభ్యుపైతి ॥ 28

త్వయాధృతేయంధరణిబిభర్తి చరాచరవిశ్వమనస్తమూతేః ।

కృతాదిభేదైరజకాలరూపో నిమేషపూర్వోజగదేతదత్సి ॥ 29

అత్రంయథాబాడవహ్నినామ్బుహిమస్వరూపంపరిన్వహ్యకాస్తమ్ ।

హిమాచలేభానుమతోఽంశుసంగాజ్జలత్వమభ్యేతిపునస్తదేవ ॥ 30

ఏవంత్యయాసంహరణేఽత్తమేతజ్జగత్సమస్తంత్యదధీనకంపునః ।

తవైవసర్గాయసముద్యతస్య జగత్త్వమభ్యేత్యనుకల్పమీశ ॥ 31

భవానహంచవిశ్వాత్మస్తేకమేవహికారిణమ్ । జగతోఽస్యజగత్ప్రభేదేదేనావాంవ్యవక్థితౌ ॥ 32

తత్సర్వతామమేయాత్మిం స్వయాత్మాజహిదానవమ్ ।

మానుష్యమేవావలమ్యుబద్ధానాంక్రియతాంహితమ్ ॥ 33

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతిసంస్మరితోవిప్ర ! కృష్ణేనసుమహాత్మనా । విహస్యవీడయామాస ప్రలమ్బంబలవాణ్బలః ॥ 34

ముష్టినాసోహనన్మూర్ఛికోపసంరక్తలోచనః । తేనచాస్యప్రహరేణబహిర్యాతేవిలోచనే ॥ 35

సనిషాఢిసితమ్ స్తిభూముఖాచోఽఙ్గిరమువ్యుహ । నిపపాతమహిమృష్టే దైత్యవర్యోమమారచ ॥

ప్రలమ్బంనిహతంధృష్ట్యాబలేనాద్భుతకగృణాప్రహృష్టాస్తుష్టుపురోపాసాన్గుసాధ్వితిచాబ్రువన్ ॥

సంస్త్రాయమానోగోపైస్తురామోదైత్యేనిపాతితేప్రలమ్బేసహకృష్ణేనపునగోకమలమాయయా ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే సవమోఽధ్యాయః.

శ్రీః

అథ పంచమాంశే దశమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తయోవిహరతోరేవంరామకేశవయోవ్రజే । ప్రావృద్వ్యతీతావికసత్సరోజాచాభవచ్ఛరత్ ॥
 అవాపుస్తాపయత్యథాంశఘరఃప్రపల్వలోదకే । పుత్రక్షేత్రాదిసక్తేన మమత్యేనయథాగృహే ॥ 2
 మయూరామానమాతస్థుఃపరిత్యక్తమదావనే । అనారతాంపరిజ్ఞాయ సంసారస్యేవయోగినః ॥ 3
 ఉత్సృజ్యజలసర్వస్వంవిమలాస్మితమూర్తయః । తత్యజశ్చామృరంమేఘాగృహంవిజ్ఞానినోయథా ॥
 శరత్సూర్యాంశుతప్తాయయశ్శివంసరాంసిచ । బహ్వలమ్ముమమత్యేనహృదయాసీవదేహీనామ్ ॥
 కుముదైశ్శరదమ్భాంసియోగ్యతాలక్షణంయయుః । అవబోధై మకానాగసీపసమత్యమలత్సనామ్ ॥
 తారకావిమలేవ్యోమ్నిరరాజాఖడ్గమణ్డలః । చన్ద్రశ్చరమదేహత్యామోగీసాధుశలేయథా ॥ 7
 శనకైశ్శనకైస్తీరంతత్యజశ్చజలాశయాః । మమత్వంక్షేత్రపుత్రాదిహృథముచైచ్చర్యథాబుధాః ॥ 8

పూర్వంత్యక్తైస్సరోంభోభిహాంసాయోగంపునయః ॥

క్షేత్రైఃకుయోగినోఽశేషైరస్తరాయహతాఞవ ॥

9

నిభృతోభవదత్యథాంసముద్రస్థిమితోదకః । క్రమావాప్తమహాయోగోనిశ్చలాత్మాయథాయతిః ॥
 సర్వత్రాతిప్రసన్నానిసలిలానితథాభవత్ । జ్ఞాతే సర్వగతేవిష్ణౌ మనాంసీవమమేధసామ్ ॥ 11
 బభూవనిఃకలంవ్యోమశరదాధ్యస్తతోయదమ్ ॥ యోగాగ్నిదగ్ధక్షేతౌఘంయోగినామివమాససమ్ ॥
 సూర్యాంశుజనితం తాపనిస్యేతారాపతిశ్శమమ్ । అహంమానోద్భవందుఃఖంవివేకస్సమహానిచ ॥

సభసోఽబ్ధంభవఃపఙ్క్తంకాలుష్యంచామ్భసశ్శరత్ ॥

ఇన్ద్రియాణీద్ద్రియాథోధ్యః ప్రత్యాహరణవాహరత్ ॥

14

ప్రాణాయామశ్చవామ్యాభిసర్గసాంకృతపూరకైః । అధ్యస్త్యతేనుదివసంరేచకాకుంభకాదిభిః ॥ 15
 విమలామ్భరసక్షత్రేతాలేచాభ్యాగతేవ్రజే । దదశేకన్ద్రమహారంభాయోద్యతాన్త్రావ్రజౌకసః ॥

కృష్ణస్తానుత్సుకాదృష్ట్యా గోపానుత్సవలాలసాః ।

కౌతూహలాదిదంవాకన్యం ప్రాహ వృద్ధాన్దహామతిః ॥

17

కోయంశక్రమహానామయేవవోహమకాగతః । ప్రాహతంనన్దగోపశ్చపృచ్ఛస్తమతిసాదరమ్ ॥ 18

నన్దగోప ఉవాచ :—

మేఘానాంపయసాంచేశోదేవరాజశ్శతక్రతుః । తేనసంచోదితామేఘావషః స్త్యమ్భుమయంరసమ్ ॥

తద్వృష్టిజనితంసస్యం వయమస్యేచదేహినః ।

వతకాయామోపయుజ్ఞానాస్తపకాయామశ్చదేవతాః ॥

20

శ్రీరవత్యఇమాగావో వత్యవత్యశ్చనిర్వృతాః ।

తేనసంవధిః తైస్సస్యైస్తుప్తాఃపుప్తాభవన్తిన్తై ॥

21

నానస్యానాత్మగాభూమినః బుభుక్షాదిఃతోజసః । దృశ్యతేయత్రస్పృశ్యస్తేవృష్టిమన్తోవలాహకాః ॥

భూమమేతత్పయోదుగ్ధంబిస్సూక్ష్మస్యవాద్ధైః । పఞ్చనన్యస్సర్వలోకసోద్యభవాయభువివహతిః ॥

తస్మాత్ప్రాప్తవృషీరాజానస్సర్వేశక్రంతు దాయుతాః ।

మృతైస్సురేశమచన్తి వయమన్యేచమానవాః ॥

24

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

నన్దగోపస్యవచన శ్రుత్వేత్థింశక్రిపూజనే । రోషాయత్రిదశేచ్ఛస్యప్రాహవామోదరస్తదా ॥

25

నవయంకృషికతా- రోషాఽహిన్యాజీవినోనచ । గావోస్మద్దైవతంతాతా వయంనచరాయతః ॥

26

అన్వీక్షతీత్రయూవాతాదండనీతిస్తథాపరా ।

విద్యాచతుష్టయంచైతద్వాతానూత్రంశ్శృణుష్వమే ॥

27

కృషివణిజ్యాతద్వచ్చ తృతీయంపశుపాలనమ్ ।

విద్యాప్యేకామహాభాగ ! వాతావృత్తిత్రయూశ్రయా ॥

28

ఋషికాణాంకృషివృత్తిః పణ్యంవిపణిజీవినిమ్ ।

అస్మాకంకౌపరాన్మత్తివాతాభేదైరియంత్రిభిః ॥

29

విద్యయామోయయాముక్తస్తస్యపాదైవతంమహత్ ।

సైవపూజ్యైచఽనీయూచ సైవతస్యోపకారికా ॥

30

యోయస్యఫలమశ్నన్వైపూజయత్ప్రపరంనరః । ఇహచప్రేత్యచైవాసానతదాహ్నోతిశోభనమ్ ॥

కృష్యాన్తాప్రథితాసీమాపిమాన్తంచపున్వినమ్ । వనాన్తాగిరియస్సవేతేచాస్మాకంపరాగతిః ॥

32

నద్వారబద్ధావరణా సగృహక్షేత్రికస్తథా । సుఖచస్త్యశ్చలీలోకే యథానైచక్రచారిణః ॥

33

శ్రూయన్తేగిరియశ్చైవననీస్థికామరూపిణః । తత్త్రిద్రూపంసమాస్థాయరమన్తేస్యేషుసామనుః ॥

యదాచైతేపరాధ్యస్తేతేహంయేకాననాకశః । తదాసింహాదిర్హుషేన్తాఘాతయన్తిమహీధరాః ॥

గిరియజ్ఞస్త్యయంతస్సాగ్గోయజ్ఞశ్చప్రవర్తకతామ్ ।

కిమస్మాకంమహేంద్రోగావశ్యైల్లాశ్చదేవతాః ॥

36

మస్త్రీయజ్ఞపరావిప్రాసీరియజ్ఞాశ్చఋషికాః । గిరిగోయజ్ఞశీలాశ్చ వయమద్రివనాశ్రయాః ॥

37

తస్మాగ్గోవధః సన్మైలోభవద్భివిధిధావాదైః ।

అచ్యుతాంపూజ్యతాంమేధ్యాపర్హమాత్వావిధానతః ।

38

ఋషాఘోషస్యసందోహో గృహ్యతాంమావిచార్యతామ్ ।

భోజ్యన్తాంతేనవైవిప్రాస్తథాయేచాభివాచ్ఛతామ్ ॥

39

తత్రాదితేక్యతేహామే భోజితేషుద్విజాతిషు । శరత్సుష్మకృతాపీదాఃపరిగచ్ఛన్తుగోగణాః ॥ 40
ఏతస్మముమతంగోపాస్సంప్రీత్యాక్రియతేయది । తతఃకృతాథవేత్ప్రీతిగణవామద్రేస్తథామమ ॥ 41

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతితస్యవచస్సుత్వా నందాద్యాస్తేవశాకః ।

ప్రీత్యుత్పల్లముఖాగోపాస్సానుసాధ్యిత్యథాబ్రువత్ ॥ 42

శోభనం తేమతంవత్సయదేతద్వతతోదితమ్ । తత్కరిష్యామి హేనర్వంగిరియజ్ఞఃప్రవర్త్యతామ్ ॥ 43

తథాచక్రతవస్తస్తేగిరియజ్ఞఃప్రవశాకః । దధిపాయనమాంసాదైర్విదదుత్తైశ్చలబలింతతః ॥ 44

ద్విజాంశ్చభోజయామాసుశ్చతశోభనహస్రశః ॥ 45

గావశ్చైలంతశ్చక్రరదితాస్తాఃప్రదక్షిణమ్ । వృషభాశ్చాతినదఃస్తస్సతోయాజుదా ఇవ ॥ 46

గిరిమూఢానికృష్ణాపిశైలోహమితిమూర్తిమాకా । బుభుక్షేన్నంబహుతరంగోపపర్యామృతంద్విజ ॥

స్తేనైవకృష్ణారూపేణ గోపైస్సహగిరేశ్వరః ।

అధిరుహ్యచయాయామాస ద్వితీయూమాశ్చనస్తనుమ్ ॥ 48

అస్తథాకానంగతేతస్యోగోపాలభ్యాన్రతతోవర్తాకృత్యాగిరిమఖంగోష్ఠనిజమభ్యాయయుఃపునః ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే దశమోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మఖేప్రతిహతేశక్రోమైత్రేయాతిరుషాన్వితః । నంవతకాకంనామగణంతోయదానామధాబ్రవీత్ ॥ 1

భోభోమేఘానిశ మైర్వితద్వచనంగదతోమమ । ఆజ్ఞానంతరమేవాశుక్రియతామచిచారితమ్ ॥ 2

నస్తగోపస్సదుర్బుద్ధిగోకపైరవై స్వస్థుహయవాకా । కృష్ణాశ్రయబలాధ్నాతోమఖభజ్జమచీకరత్ ॥ 3

ఆజీవోయాఃపరస్తేషాంగావస్తస్యచకారణమ్ । తాగ్రాహ్యవృష్టిచాతేనపీడ్యంతాంవచనాన్యమ ॥ 4

అహమప్యద్రిశ్యక్షాథం తుజ్జమారుహ్యవారణమ్ ।

సాహాయ్యంవఃకరిష్యామివాచ్యమృత్యుగ్ధౌయోజితమ్ ॥ 5

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాజ్ఞప్తాస్తతస్తేనముముదుస్తేబలాహకాః । వాతవహంమహాభీమమభావామగవాంద్విజ ॥ 6

తతఃక్షణేనప్రథివీకకుభోఽమృరమేవచ । ఏకంసారాంహాసారపూరణేనాథవన్మనే ॥ 7

విద్యుల్లతాకశాఘాతశ్రైస్తైరివఘనైఃకుఃసమ్ । నాదాపూరితదిక్పత్రైర్గారాసారమపాత్యత ॥ 8

అన్ధకారీకృతేలోకేషమద్భిరనిశంఘనైః । అనశ్చోధ్వకంచతిర్యక్చ జగదాప్యమివాధవత్ ॥ 9

గావస్తుతేనపరతామహవాతేనవేగినా । ధూతాఃప్రాణాఃజహుస్సన్నత్రికసక్తశిశోధరాః ॥ 10
 శ్రోజేనవత్సానాక్రమ్యతస్థురన్యాయహమునే । గావోవివత్సాశ్చకృతావారిపూరేణచాపరాః ॥ 11
 వత్సాశ్చదీనవదనావతకంపితకన్ధరాః । త్రాహిత్రాహీత్యల్పశబ్దాఃకృష్ణమూచురివాతురాః ॥ 12
 తతస్తద్గోకులంసర్వంగోగోపీగోపసంకులమ్ । అతీవాతకంహరిద్యౌష్ట్యామైత్రేయాచిస్తయత్తదా ॥
 ఏతత్కృతంమహేంద్రేణమఖభగ్నవిరోధినా । తదేతదఖలంగోష్ఠం త్రాతవ్యమధునామయా ॥ 14
 ఇమమద్రిమహంధైర్యాదుత్పాత్యోరుశిలాఘనమ్ । ధారయిష్యామిగోష్ఠస్యపుభుచ్ఛత్రమివోపరి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతికృత్వామతింకృష్ణగోవధకనమహీధరమ్ । ఉత్సాహైకకరేణైవ ధారయామానలీలయా ॥ 16
 గోపాంశ్చాహహసకౌరిస్సముత్పాతితభూధరః । విశద్యమత్రత్వరితాఃకృతంవహణివారణమ్ ॥
 శునివాతేషుదేశేషుయథాజోవమహస్యతామ్ । ప్రవిశ్యతాంసభేతవ్యంగిరిపాతాచ్చనిభకయైః ॥ 18
 ఇత్యుక్తాస్తేనతేగోపావిమశుగోధనైస్ససా । శకటారోపితైభాణైర్గోవ్యశ్చసారపీడితాః ॥ 19
 కృష్ణాపితండధారైవతైలమత్యస్తనిశ్చలమ్ । వ్రజైకవాసిభిహామహవిస్మితామైనిరీక్షితః ॥ 20
 గోపగోపీబనైహృష్టైఃప్రీతివిస్తారితేక్షణైః । సంస్తూయమానచరితఃకృష్ణశైల్పలమధారయత్ ॥ 21
 సప్తరాత్రంమహామేఘావవఘ్నకనన్దగోకులే । ఇంద్రేణచోదితావిప్రగోపానాంనాశకారిణా ॥ 22
 తతోద్భృతేమహానైలేపరిత్రాతేచగోకులే । మిథ్యాప్రతిజ్ఞోబలభిద్వారయామాసతాఘనాః ॥ 23
 వ్యభేనభసిదేవేంద్రేవిరథాత్మవచస్యథ । నిష్క్రమ్యగోకులంహృష్టంస్వస్థానంపునరాగమత్ ॥ 24
 ముమోచకృష్ణాపితదాగోవధకనమహాచలమ్ । స్వస్థానేవిస్మృతముఖైర్దృష్టస్తైస్తుప్రజౌకస్తైః ॥ 25
 ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పంచమాంశే ఏకోదశోఽధ్యాయః

అథ పంచమాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ధృతేగోవధకస్తేనైలేపరిత్రాతేచగోకులే । రోచమాయాసకృష్ణస్యదశకనంపాశశాసనః ॥ 1
 సోఽధిరుహ్యమహానాగమైరావతమమిత్రజిత్ । గోవధకనశిరాకృష్ణం దదశకత్రిదశేశ్వరః ॥ 2
 చారయస్తంమహావీర్యంగాస్తుగోపవపుధరమ్ । కృత్నన్యజగతోగోపంవృతంగోపకుమారకైః ॥

గతుడంచదశశోఽవై పురస్తథాకనగతంద్విజ ।

కృతచ్ఛాయంహరేమూఢ్నిక పతాభ్యాంపక్షిపుంగవమ్ ॥

అపరుహ్యసనాగేంద్రాదేకాస్తేమధుసూదనమ్ । శక్రస్సస్మితమాహేదం ప్రీతివిస్తారితేక్షణః ॥ 5

శ్లో 6 ఉవాచ :—

కృష్ణకృష్ణశృణుష్యేదం యదభామహమాగతః ।

త్వస్సమీపంమహాభాషణో నైతచ్చిత్త్యంత్యయాఽన్యథా ॥ 6

భారావతరణాధాన్యపుష్పివ్యుష్పివీతలే । అవతీణోఽఖిలాధారత్వమేవపరమేశ్వర ॥ 7

మఖభం విరోధేన మయాగోకులనాశకాః । సమాదిష్టామహామేఘాః త్రైశ్చేదంకదనంకృతమ్ ॥ 8

త్రాతాస్తాశ్చత్వయాగావస్సముత్పాట్యమహీధరమ్ ।

తేనాహంతోఽపిలోపీర । కషణాఽత్యద్భుతేనతే ॥ 9

సాధితంకృష్ణదేవానామహంమన్యేప్రయోజనమ్ । త్వయాయమద్రిప్రవరఃకరేణైకేనయద్భుతః ॥ 10

గోభిశ్చచోదితఃకృష్ణ ! త్వత్సకాశమహాగతః ।

త్వయాత్రాతాభిరత్యథాన్యమృతసత్కారకారణాత్ ॥ 11

సత్వాంకృష్ణాభిషేక్త్వామి గవాంవాక్యప్రచోదితః ।

ఉపేంద్రోత్వేగవామిద్ద్యోగోఽపింద్రస్త్వంభవిష్యసి ॥ 12

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

అభోపవాహ్యదాదాయఘట్టామైరావతాన్దజాత్ । అభిషేకంరయాచక్రేపవిత్రజలపూణయా ॥

క్రియమాణేఽభిషేకేతు గావఃకృష్ణస్యతత్క్షణాత్ ।

ప్రస్మనోద్భూతదుగ్ధాద్రాన్సద్యశ్చక్రర్యసుంధరామ్ ॥ 14

అభిషేచ్యగవాంవాక్యాదుపేంద్రేవైజనాదానమ్ । ప్రీత్యాసప్రశ్రయంవాక్యం పునరాహశచీపతిః ॥

గవామేతత్కృతంవాక్యంరథాన్యదపిమేశ్వర । యద్రువీమమహాభాగ ! భారావతరణేచ్ఛయా ॥

మమాంశఃపురుషవ్యాఘ్రపుష్పివ్యాంపుష్పివీధర । అవతీణోఽజ్ఞానోనామసంక్షోభవతాసదా ॥

భారావతరణేసాహ్యంసతేవీరఃకరిష్యతి । సంరక్షణీయోభవతాయథాఽఽత్మామధురూదన ॥ 18

శ్రీ భగవాన్ ఉవాచ :—

జానామిభారతేవం శేజాతంపాశాంతవాంశతః । తమహంపాలయిష్యామియావత్సన్యామిభూతలే ॥

యావన్మహీతలేశక్ర ! స్థాన్యామ్యనామరిందమ । సతావదజ్ఞానంకశ్చిద్దేవేంద్రియధివ్యతి ॥ 20

కంసోనామమహాభాషణదైత్యోఽరిష్టస్తథాఽసురః । కేశీకువలయాపివోనరకాద్యాస్తథాసరే ॥

హతేషుతేషుదేవేంద్రి ! భవిష్యతిమహానామః । తత్రవిద్ధిసహస్రాక్ష ! భారావతరణంకృతమ్ ॥ 22

సత్వంగచ్ఛసంతాపం పుత్రాథేకతేజఃమహానామ । నాజ్ఞానస్వరిపుఃకశ్చిన్నమాగ్రేప్రభవిష్యతి ॥

అజ్ఞానాథేత్వహంసర్వాన్యధిష్ఠిరపురోగమాన్ ॥

నిపుత్రేభారతేయుధే కున్దైదాన్యామ్యవియతాన్ ॥

24

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తస్సంపరివృజ్య దేవ రాజోజనాదః సమ్ । ఆరుహ్యైరావతం నాగంపునరేవదివంయయా ॥ 25
కృష్ణోహిసహితో గోభిరోపాలైశ్చపునవ్రజమ్ । ఆజగామాథగోపీనాం దృష్టిపూతేనవత్సరానా ॥

ఇతి శ్రీ విష్ణు పురాణే పంచమాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః,

అథ పంచమాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః,

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

గతేశక్రేతుగోపాలాః కృష్ణమక్లిప్తకారిణమ్ । ఉచుఃప్రీత్యాధృతం దృష్ట్వా తేనగోవధః నాచలమ్ ॥
వయమస్మాన్మహాభాగ । భగవన్మహతోభయాత్ । గావశ్చభవతాత్రాతాగిరిధారణకర్తృణా ॥ 2
బాలక్రీడేయమతులాగోపాలత్వంజగుప్సితమ్ । దివ్యంచభవతఃకర్షకిమేతత్తాత ! కథ్యతామ్ ॥ 3
కాలీయోదమితస్తోయేధేనుగోవినిపాతితః । ధృతోగోవధఃసశ్చాయం శక్కితానిమనాంసినః ॥ 4

సత్యంసత్యంహరేఃపాదాశపామామితవిక్రమ ।

యథావద్విర్యమాలోక్య సత్త్వాంమన్యామహేనరమ్ ॥

5

ప్రీతిస్సప్రీతుమారస్య వ్రజస్యత్వయికేశవ । కమచేదమశక్యంయత్సమస్తైస్త్రీదశైరపి ॥

6

బాలత్వంచాతీవీర్యత్వం జన్మచాస్మాన్వశోభనమ్ ।

చిస్త్యమానమమేయాత్మ్యే శక్కింకృష్ణప్రయచ్ఛతి ॥

7

దేవోవాదానవోవాత్వం యతోగధర్వవవచా । కిమస్మాకంవిచారేణ బాన్ధవోసినమోఽస్తుతే ॥

8

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

క్షణంసూత్యాత్వసౌతూష్టిం కించిత్ప్రణయగోపవాన్ ।

ఇత్యేవముక్తపైగోపైః కృష్ణోఽప్యాహమహమతే ॥

9

శ్రీభగవాన్ ఉవాచ :—

మత్సంబంధేనవోగోపాఃయదిలజ్జానజాయతే । స్సఘోయేవాహంతతఃకింవోవిచారేణప్రయోజనమ్ ॥
యదివోస్తిమయిప్రీతిశ్లాఘోఘోహంభవతాంయదితదాత్మబంధుసదృశీబుధివః । క్రియతాంమయి ॥
నాహందేవోనగధర్వోనయతోనచదానవః । అహంవోబాన్ధవోజాతోనైతచ్చిస్త్యమితోన్యథా ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతిశ్రుత్వాహరేవాక్యంబద్ధమానాస్తతోవనమ్ । యయుగోపామహాభాగతస్మిన్ప్రణయగోపిన్ ॥
కృష్ణస్తువిమలంవోన్యమశరశ్చంద్రస్యచంద్రికామ్ । తదాకుముదిసింఘల్లామామోదితదిగస్తరామ్ ॥

వసరాజంతథాకూజద్భుజ్జమాలామనోహరామ్ । విలోక్యనహగోపీభిమౌనశ్చక్రేరతింప్రతి ॥ 15

వినిరామేణమధురమతీవననితాప్రియమ్ । జగౌకలపదంశౌరిస్తారమద్ధి)కృతక్రమమ్ ॥ 16

రమ్యంగీతధ్వనింశుత్యాసంత్యజ్యవనథాంస్తదా ।

ఆజగ్మస్తస్విరితోగోప్యోయత్రాస్తేమధుసూదనః ॥

17

శనైశ్చనైజగౌగోపీకాచిత్తస్యలయానుగమ్ । దత్రావధానాకాచిచ్ఛ తమేవమనసాఽస్మరత్ ॥

కాచిత్కృష్టేతికృష్టేతిప్రోక్తౌలజ్జాముపాయయా ।

యయాచకాచిత్రేమానాతత్పశ్యేమవిలబ్ధితమ్ ॥

19

కాచిచ్ఛవసనధన్యాస్తేస్థితద్భవైవబహిగురుమ్ । తస్యయత్సేవగోవిందభ్యామీలితలోచనా ।

తచ్చిత్తవిమలాహ్లాదక్షీణపుణ్యచయాతథా । తదప్రాప్తిమహాదుఖవీలినాశేషపాతకా ॥ 21

చిత్తయస్తీజగత్సూతిం పరబ్రహ్మస్వరూపిణమ్ । నిరుచ్ఛానస్వతయాముక్తింగతాన్యాగోపకన్యకా

గోపీపరివృతోరాత్రింశరచ్చస్త్రమనీరమామ్ । మానయామానగోవిన్దోరాసారంభరసాత్సుకః ॥

గోప్యశ్చబృహస్పత్యఃకృష్ణచేష్టాస్వయత్తమూర్తయః ।

అన్యదేశంగతేకృష్టేచేరుబృహద్దావనాస్తరమ్ ॥

24

కృష్ణేనిబద్ధహృదయా ఇదమూచుఃపరస్పరమ్ ॥

25

కృష్ణోహమేవలలితం ప్రజామ్యులోక్యతాంగతిః । అన్యబ్రవీతికృష్ణస్య మమగీతినిశ్శయ్యతామ్ ॥

దుష్టకాలీయతిప్రాత్ర కృష్ణోహమితిచాపరా । బాహుమాసోఽప్యుక్తకృష్ణస్యలీలయానృపమాదదే ॥ 27

అన్యబ్రవీతిభోగోపానిశ్చక్షైఃస్థియతామిత । అలంపుష్టిభయేనాత్రధృతోగోవధానోమయా ॥ 28

ధేనుకోయంమయాక్షిప్తోవిచరిస్తయభేచ్చయా । గావోబ్రవీతిచైవాన్యోష్టలీలానుసారిణీ ॥ 29

ఏవంనానాప్రకారాను కృష్ణచేష్టానుతాస్తదా ।

గోప్యవ్యగ్రాస్సమంచేరూరమ్యంబుద్ధావనాస్తరమ్ ॥

30

విలోన్వైకాభువంప్రాహగోపీగోపవరాజనా । పులకాశ్చిత్రసర్వాన్గీవికాసిరయనోత్పలా ॥ 31

ధ్వజపట్రాఙ్కుశాఙ్జాఙ్కురేఖావన్త్యాళి ! పశ్యత । పదాన్యేతానికృష్ణస్య లీలాలలితగామినః ॥ 32

కాపితేనమాయాతాకృతపుణ్యామదాలసా । పదానితస్యాన్వైతానిఘనాన్యల్పతనూనిచ ॥ 33

పుష్పపచయమత్రోన్వైశ్చక్రేదామోదరోధ్రువమ్ ।

యేనాగ్రాకాస్తమాత్రాణి పదాన్యత్రమహాత్మనః ॥

34

అశ్రోపవిశ్యసాతేనకాచిత్పస్తైరలంకృతా । అన్యజన్మనిసర్వాత్మావిష్టరభ్యచితోయయా ।

పుష్పబద్ధనసంమానకృతమానామహస్యతామ్ । నస్తగోపమతోయాతోమాగేనానేనపశ్యత ।

అనుయాత్రై నమత్రాన్యానితమృభరమస్థరా । యాగస్త్యేద్రుతంయాతినిమ్నపాదాగ్రసంస్థితిః ॥

హస్తస్యస్తాగ్రహస్తేయంతేనయాతితథానభి । అనాయత్తపదన్యాసాలక్యతేపదపద్ధతిః ॥ 38

హస్తసంస్పృశేమాత్రేణ ధూతేనైషావిమానితా ।

మైరాశ్యాన్మస్తగమిన్యా నివృత్తంలక్యతేపదమ్ ॥

39

నూనముతాత్వరామీతిపునరేష్యామి తేఽన్రికమ్ । తేనకృష్ణేనయేనైషా త్వరితాపదపద్ధతిః ॥ 40

ప్రవిష్టోగహనంకృష్ణః పదమత్రసత్కృతే । నివర్తకధ్వంశశాబ్దస్యనైతద్దీగిగోచరే ॥ 41

నివృత్తాస్తాస్తదాగోహ్యనిరాశాఃకృష్ణదశశే । యమువాతీరమాసాద్యజగుస్తచ్చరితంతథా ॥ 42

తతోదదృశురాయాస్తవికాసిముఖపంకజమ్ । గోప్యప్రైలోక్యగోప్తారంకృష్ణముక్తిప్తచేష్టితమ్ ॥ 43

కాచిదాలోక్యగోవిందమాయాస్తమతిహషిఃతా । కృష్ణకృష్ణేతికృష్ణేతిప్రాహనాన్యదుదీరయత్ ॥

కాచిద్రూఢభజ్గురంకృత్వాల్లలాలఫలకంహరిమ్ । విలోక్యనేత్రభృక్భ్యాంపపాతన్ముఖపజ్జమ్ ॥

కాచిదాలోక్యగోవిందనిమీలితవిలోచనా । తస్యైవరూపంధ్యాయస్తయోగానూఢేచసాబభా ॥

తతఃకాంచిత్ర్రియాలాపైః కాంచిద్రూఢభజ్గవీక్షితైః ।

నిన్యేఽనునయమన్యాయః కిరస్పృశేనమాధవః ॥ 47

తాభిఃప్రసన్నచిత్రాభిగోపీభిస్సహసాదిరమ్ । రరాసరానగోపీభిరుదారచరితోహరిః ॥ 48

రాసమణ్డలబంధోపికృష్ణపాశ్వకామనుష్ఠతా । గోపీజనేననైవాభూదేకసానస్థిరాత్మనా ॥ 49

హస్తేగృహ్యమైకైకాంగోపీనాంరాసమణ్డలే । చకారతత్కరస్పృశేనిమీలితదృశంహరిః ॥ 50

తతఃప్రవవృశేరాసశ్చలద్వలయనిస్సవః । అనుయాతశరత్కావ్యగేయగీతిరనుక్రమాత్ ॥ 51

కృష్ణశ్చరచ్చస్త్రమసంకాముదీకుముదాకరమ్ । జగోగోపీజనస్త్యేకంకృష్ణరామపునఃపునః ॥ 52

పరివృత్తిశ్రమేకాచచలద్వలయాలాపిసిమ్ । దదాబాహులతాంగ్మధేగోపీమఘనిఘాతినః ॥ 53

కాచిత్రవిలసద్బాహుంపరిరభ్యచుచుమ్మరమ్ । గోపీగీతస్తుతివ్యాజాన్నిపుణామధుసూదమ్ ॥ 54

గోపికపోలసంక్షేపమభిగమ్యహరేభుకతౌ । పులకోద్గమసస్యాయస్వేదాంబుఘనతాంగతౌ ॥ 55

రాసగేయంజగోకృష్ణాయావతారతరధ్వనిః । సాధుకృష్ణేతికృష్ణేతితావత్తాద్విగుణంజగుః ॥ 56

గతేఽనుగమనంచక్రవాలసేసంముఖంయయుః ।

ప్రతిలోమానులోమాభ్యాంభేజగోకపాజ్జనాహరిమ్ ॥ 57

సతథాసహగోపీభీరరాసమధుసూదనః । యథాబ్జకోటిప్రతిమఃక్షణస్తేనవినాఽధవత్ ॥ 58

తావార్యమాణాఃపతిభిఃపితృభిర్భాకృతృభిస్తథా । కృష్ణంగోపాజ్జనారాత్రౌరమయన్రితప్రియాః ॥

సోపితైశోరకవయోమానయన్మధుసూదనః । రేమేతాభిరమేయాత్మాక్షపాసుక్షుపితాహితః ॥ 60

తద్భుతృకమతథాతాసుసగ్వభూతేషుచేశ్వరః । ఆత్మస్వరూపరూపేఽసౌవ్యాపీవాయురివస్థితిః ॥ 61

యథాసమస్తభూతేషుసభోగ్నిఃపృథివిజలమ్ । వాయుశ్చాత్మారథైవాసౌవ్యాప్యసగ్వమవస్థితః ॥ 62

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః.

శ్రీః

అథ పశ్చమాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ప్రదోషాగ్రేకదాచిత్తు రాసాసక్తజనాదకసే । త్రాగయంత్యుదోగోష్ఠమరిష్టస్సముపాగమత్ ॥ 1

గతోయతోయదచ్చాయ స్తీక్ష్ణశృజ్గోకలోచనః ।

ఖురాగ్రపాతైరత్యథాం దారయథరణితలమ్ ॥ 2

తేలిహానగ్గునిష్పేషం జిహ్వయాప్తాపునఃపునః । సంరంభావిధిలాజ్ఞాలః కిఠిసన్కుంధబంధనః ॥ 3

ఉదగ్రకకుదాభోగః ప్రమాణాద్ధరతిక్రమః । విఘ్నాత్రలిప్తపృష్ఠాజ్గోగవాముద్వేగకారకః ॥ 4

ప్రలమ్బకణ్ఠోతిముఖస్తరుఖాతాఙ్కితానసః । పాతయకసగవాంగర్భాదైత్యోవృషభరూపధృత్ ॥

నూదయంతాపసానుగ్రో వనాన్యటతియస్సదా । 6

తతస్తమతిఘోరాక్షమవేత్త్యాతిభయాతురాః । గోపాగోపస్త్రియశ్చైవకృష్ణకృష్ణేతిచక్రశుః ॥ 7

సింహనాదంతతశ్చక్రే తలశబ్దంచకేతవః । తిచ్ఛబ్దశ్రవణాచ్చాసాదామోచరముపాయయా ॥ 8

అగ్రన్యస్తవిషాణాగ్రః కృష్ణకుక్షీకృతేక్షణః । అభ్యధావతదుష్టాత్మా కృష్ణంపుషభదానవః ॥ 9

ఆయాస్తందైత్యవృషభం దృష్ట్యాకృష్ణామహాబలః । నచచాలతదాస్థానాదవజ్ఞాశితలీలయా ॥ 10

ఆసన్నంపైవజగ్రాహ గ్రాహవస్పృగునూదనః । జఘానజానునాకుత్తో విషాణగ్రహణాచలమ్ ॥ 11

తస్యదంపవబంధం ద్వాగృహీతస్యవిషాణయోః । అవీడయదరిష్టస్యకణ్ఠంక్లిన్నవివామ్బరమ్ ॥ 12

ఉత్పాట్యశృంగ్లమేకంతుతేనైవాతాడయతత్రితః । మమారసమహాదైత్యోముఖాచ్ఛోణితముద్వయమ్ ॥

తుష్టువునిహతేరస్మిదైత్యేగోపాజనాదకసమ్ । జమ్భేహతేసమాస్రాక్షంపురాదేవగణాయథా ।

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పశ్చమాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ పశ్చమాంశే షష్ఠాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

కకుద్దతిహతేఽరిష్టే ధేనుకేవినిపాతీతే । ప్రలమ్బేనిధనంసీతే ధృతేగోవధకనాచరే ॥ 1

దమితేకాశియేనాగే భగ్నేతుజ్జద్రుమద్వయే । హతాయాంపురాతనాయాంచ శకచేపరివతితే ॥ 2

కంసాయనారదప్రాహ యథావృత్తమనుక్రమాత్ । యశోదాదేవకీగభకపరివతాద్యశేషతః ॥

శ్రుత్వాతత్సకలంకంసో నారదాద్దేవదశకనాత్ । వసుదేవంప్రతిదాశోపంచక్రేసుదుమకః ॥ 4

సోఽతిగోపాదుపాలభ్యగర్వయాదవసంగుది । జగహాయాదవాంశ్చైవకార్యంపైరతదనిన్ద్రయత్ ॥

యావన్నబలమారూఢౌరామకృష్ణైసుబాలకౌ । తావదేవమయావధ్యావసాధ్యారూఢయావనౌ ॥
చాణూరోత్రమహావీర్యముష్టికశ్చమహాబలః । ఏతాభ్యాంమల్లయుద్ధేనమారయిష్యామిదుమహతీ ॥

ధనుమహామహాయోగవ్యాజేనానీయతేవ్రజాత్ ।

తథాతథాయతిష్యామి యాస్యే తేనంక్షయంయథా ॥

8

శ్వఫల్కతనయంశూరమక్రూరంయదుపుంగవమ్ ।

తయోరానయనాథాణ్యు ప్రేషయిష్యామిగోకులమ్ ॥

9

బృహ్దావనచరంఘోరమాదేక్ష్యామిచకేశినమ్ । తత్రైవాసాపతిబలస్తాపుభౌఘాతయిష్యతి ॥

10

గజఃకువలయాపీఢో మర్శకాశమిహాగతౌ । ఘాతయిష్యతివాగోపా వనుదేవసుతాపుభౌ ॥

11

శ్రీవరాళర ఉవాచ :-

ఇత్యులోచ్యసదుష్టాత్మా కంసోరామజనాదణౌ ।

హస్తంకృతమతివీరావక్రూరంవాక్యమబ్రవీత్ ॥

12

కంస ఉవాచ :-

భోభోదానపతేవాక్యం క్రియతాంప్రీతయేమసు । ఇతఃస్వందనమాఙ్గహ్యగమ్యతాంనస్తగోకులమ్ ॥
వనుదేవసుతౌతత్రవిష్ణోరంశసముద్భవౌ । నాశాయకిలసంభూతౌ మమదుష్టాప్రవధకాతః ॥

14

ధనుమహామమాప్యత్ర చతుర్దశ్యాంభవిష్యతి ।

ఆనేయాభవతాగత్వా మల్లయుద్ధాయతత్రతౌ ॥

చాణూరముష్టికౌమల్లా నియుద్ధికుశతామసు । తాభ్యాంసహానయోయుక్థంసర్వలోకోత్రపశ్యతు ॥
గజఃకువలయాపీఢో మహామాత్రప్రచోదితః । నవాహనిష్యతేపాపా వనుదేవాత్మజౌశిశూ ॥

17

తౌహత్వావనుదేవంచనస్తగోపంచదుమహతిమ్ । హనిష్యేపితరంపై నముగ్ర సేనంసుదమహతిమ్ ॥
తతస్సమస్తగోపానాంగోధనాన్యఖిలాన్యహమ్ । విత్తంచాపహరిష్యామిదుష్టానాంసుద్వదైషిణామ్ ॥

18

త్వామృతేయాదవాశ్చైవ తేద్విహోదానపతేమసు । ఏతేషాంచవధాయాహంయతిష్యేనుక్రమాత్తతః ॥

తదానిష్కణ్డకంసరవ్యం రాజ్యమేతదయాదవమ్ ।

ప్రశాధిష్యేత్వయాతస్మాన్మత్ప్రీతైశ్చిరీ ! గమ్యతామ్ ॥

21

యథాచమాహిషంసశికదకధిశీరంతథాబహు ।

గోపాస్సమానయన్తాన్వశు తథావాచ్యాస్త్యయాచతే ॥

22

శ్రీవరాళర ఉవాచ :-

ఇత్యుజ్జిత్తుస్తదాక్రూరోమహాభాగవతోద్విజ ! । ప్రీతిమానధవత్కృష్ణంశోవద్రక్ష్యామితిసత్వరః ॥
తథేత్యుత్తాన్వచరాజానంరథమాఙ్గహ్యశోధనమ్ । నిశ్చక్రామతతఃపుర్యామధురాయామధుప్రియః ॥

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పంచమాంశే పంచదశోఽధ్యాయః ।

అథ పంచమాంశే షోడశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

కేశీచాపిబలోదగ్రఃశంసదూతప్రచోదితః । కృష్ణస్యనిధనాకాజ్జీబృద్ధావనముపాగముత్ ॥ 1
 గఖురక్షతభూపృష్ఠస్సటాక్షేపధుతామ్బుదః । ద్రుతవిక్రకాస్తచన్ద్రాకమాగోగోపానుపాద్రవత్ ॥ 2
 తస్యహేషితశబ్దేన గోపాలాదైత్యవాజినః । గోవ్యశ్చభయసంవిన్నా గోవిన్దంశరణంయయుః ॥ 3
 త్రాహిత్రాహీతిగోవిన్దఃశ్రుత్వాతేమాంతలోపచః । సతోయజలదధ్వానగమ్భీరమిదముక్తవా ॥ 4
 అలంత్రాసేనగోపాలాః కేశిఃకింభయాతురైః । భవద్భిగోపజాత్యైవీరవీర్యంవిలోప్యతే ॥ 5
 కిమనేనాల్పసారేణ హేషితాటోపకారిణా । దైతేయబలవాహ్యేన వల్లతాదుష్టవాజినా ॥ 6
 ఏహ్యేహిదుష్టకృష్ణాహం పూష్ణస్త్వివసినాకథ్యత్ । పాతయిష్యామిదశనా వదనాదఖిలంస్తవ ॥ 7

ఇత్యుక్త్వాస్ఫోట్యగోవిన్దః కేశినస్సంమఖియయా ।

విప్రుతాస్యశ్చసోఽప్యేనం దైతేయాశ్వఉపాద్రవత్ ॥ 8

బాహుమాభోగినంకృత్వా ముఖేతస్యజనాదః । ప్రవేశయామాసతదా కేశినోదుష్టవాజినః ॥ 9
 కేశినోవదనంతేన విశతాకృష్ణబాహునా । శాతీతాదశనాఃపేతుస్సితాబ్రావయవాఞ్చ ॥ 10
 కృష్ణస్యవప్రుధేబాహుః కేశిదేహగతోద్విజ । వినాశాయయథావ్యాధిరాసంభూతేహపేక్షితః ॥ 11
 విపాతితోహృబహుశం సుఫేనంరుధిరంవమ ॥ సోఽక్షిణీవిన్దు తేచక్రే శిశిష్టేముక్తబద్ధనే ॥ 12

జఘానధరణీంపాదైశ్చకృన్ముత్రంసముత్సృజ ॥

స్వేదాద్రగత్రశ్చాస్తశ్చ నిర్యత్నస్సోఽభవత్తదా ॥ 13

వ్యాదితాస్యోమహారాద్రస్సోఽసురఃకృష్ణబాహునా ।

నిపపాతద్విధాభూతః దైద్యుతేచయథాద్రుమః ॥ 14

ద్విపాదేపుష్టపుచ్ఛాధేశ్రవణైకాక్షినాసికే । కేశినస్తేద్విధాభూతే శశేద్యేవిరేజతుః ॥ 15
 హత్యాతుకేశినంకృష్ణగోపాలైర్ముఃడితైర్వృతః । అనాయస్తనినుస్సస్థోహసంస్తత్రైవతస్థివా ॥ 16
 తతోగోవ్యశ్చగోపాశ్చహతేకేశినివిస్థితః । తుష్టాపుఃపుష్కరీకాతుమనురాగమనోమమ్ ॥ 17
 అథాహస్తహిః తోవిప్రనారదోజలదేస్థితః । కేశినందిహతందృష్ట్యాహుఃనిభారమానసః ॥ 18
 సాధుసాధుజగన్నాథ! లీలయైవయదమృత! । నిహతోఽయంత్వయాకేశీశ్లేశదత్త్రిదివాకసామ్ ॥ 19
 యథోత్సుకోహమత్యథంకరవాజిమహాహవమ్ । అభూతపూర్వమత్రద్రష్టుంస్యగాఢహాగతః ॥ 20
 కర్మాణ్యత్రావతారేతేకృతానిపధుస్సూదిన । యానితైర్విస్మృతంచేతస్తోషమేతేనమేగతమ్ ॥ 21
 తురగజస్యస్యశక్రోఽపి కృష్ణ! దేహాశ్చబిభృతి । ధుతకేసరజాలస్య హేషతోఽబ్రావలోకినః ॥ 22

యస్మాత్త్వయైషదుష్టాత్మా హతఃకేళీజనాదనః ।

తస్మాత్కేశవనామ్నాత్వం లోకేభ్యాతోభవిష్యసి ॥

28

స్వస్త్వస్తుతేగమిష్యామికంగయ్యధేధునాపునః । పరశ్వహంసమేష్యామిత్వయాకేళీనిషూదనః ॥ 24

ఉగ్రసేనమతేకంసే సానుగేవినిపాతితే । భారావతారకతాత్వం పృథివ్యాఃపృథివీధరః ॥ 25

తత్రానేకప్రకారాణియద్ధానిపృథివీక్షితామ్ । ద్రష్టవ్యానిమయామృతృణీతానిజనాదనః ॥ 26

సోఽహంయాస్యామిగోవింద ! దేవకార్యంమహత్కృతమ్ ।

త్వయైవవిదితంసర్వం స్వస్తితేఽస్తువ్రజామ్యహమ్ ॥

27

నారదేశుగతేకృష్ణస్సహగోపైర్గుభాజితః । వివేకగోకులంగోపీనేత్రపానైకభాజనమ్ ॥ 28

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే షోడశోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

అక్రూరోపివినిష్క్రమ్యస్యద్దనేనాశుగామినా । కృష్ణసందశకానాశ్చక్షీప్రయయానస్తగోకులమ్ ।

చింతయామానచాక్రూరో నాస్తిధన్యతరోమయా ।

యోఽహమంశావతీణాస్య ముఖంద్రక్ష్యామిచక్రిణః ॥

అద్యమేనఫలంజన్మ సుప్రభాతాచమేశా ।

యదున్నిద్రాబ్జపత్రాక్షం విష్ణోద్రక్ష్యామ్యహంముఖమ్ ॥

8

పాపంహరతియత్పుంసాం స్మృతంసంకల్పనామయమ్ ।

తత్కుణ్డరీకనయనంవిష్ణోద్రక్ష్యామ్యహంముఖమ్ ॥

4

వినిజాగ్మయతోనేదావేదాక్లాన్యభిలానిచ । ద్రక్ష్యామితత్పరంధామధామ్నాంభగవతోముఖమ్

యజ్ఞేషుయజ్ఞపురుషఃపురుషైఃపురుషోత్తమః । ఇద్యతేయోభిలాధారస్తంద్రక్ష్యామిజగత్పతిమ్ ॥ 6

ఇప్త్యాయమిన్ద్రోయజ్ఞానాంశతేనామరాజతామ్ । అవాపతమనంతాదిమహంద్రక్ష్యామికేశవమ్ ॥ 7

సబ్రహ్మనేంద్రసద్రాష్ట్రపస్వాత్వమరుదగః । యస్యస్వరూపంజానన్తిప్రత్యక్షంయాతిమేహరిః ॥ 8

సర్వాత్మాసర్వవిత్సర్వసర్వభూతేష్వవస్థితః ।

యోహ్యచిన్ద్రోఽవ్యయోవ్యాపీ సవక్ష్యతిమయాసహ ॥

9

మత్స్యకూమకవరాహశ్వసింహరూపాదిభిఃస్థితిమ్ । చకారజగతోయోజనోద్భవమామాలిప్యతి ॥

సాంప్రతంచజగత్స్వామీ కార్యమాత్మహృద్ధితిమ్ ।

కతుకంమనుష్యతాంప్రాప్తస్సేచ్ఛాచాదేహధృదవ్యయః ॥

11

యోఽన ప్రఃపుణివీంధ త్రేకేభిరస్థిసంస్థితామ్ । సోఽవతేణోఽజగత్యథేమామక్రూరేతివత్సతి ॥

పితృపుత్రసుహృద్భాతృమాతృబన్ధుమయ్యామిమామ్ ।

యన్యామీనాలము త్తతుఁ జగత్తస్మైనమోనమః ॥

18

తరత్యవిద్యాంవిరతాం హృదియస్మిన్నివేశితే ।

యోగమాయామమేయాత్మా తస్మైవిద్యాత్మనేనమః ॥

14

యజ్యభిర్యజ్ఞపురుషోవాసుదేవశ్చసాత్త్వతైః । వేదాస్తవేదిభిర్విష్ణుః । ప్రోచ్యతేయోసతోస్థితమ్ ॥

యథాయత్రజగద్ధామ్నిధాతర్యేతత్రప్రతిష్ఠితమ్ । నదనత్రేననత్రేనమయ్యసాయాతుసామ్యతామ్ ॥

గృతేనకలకల్యాణభాజనంయత్రజాయతే । పురుషస్తమజనిత్యం ప్రజామిశరణంహరిమ్ ॥ 17

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్థంసంచి ప్రయన్విష్టుంభక్తివమ్రాత్యమానసః । అక్రూరోగోకులంప్రాప్తఃకించిత్పూర్వేవిరాజతి॥

నదదశకాలదాకృష్టమాదావాదోహనేగవామ్ । వత్సమధ్యగతంఘ్రిణీలోత్పలదళచ్ఛవిమ్ ॥ 19

ప్రఘ్రిణపద్మప్రతాపంప్రీతత్యాశ్చీతవత్సనమ్ । ప్రలమ్బబాహుమాయామతుజ్ఞోరస్థలమున్నసమ్ ॥

నవిలాసస్థితాధారంబిభ్రాణంముఖపంక్కుజమ్ । తుజ్గరక్తనఖంపద్భావ్యంధరణ్యంసుప్రతిష్ఠితమ్॥21

బిభ్రాణంవాగసీతేవనృపుష్పవిభూషితమ్ । సేందునీలాచలాభంతం సితామ్భాజవతంసకమ్ ॥ 22

హంసకున్దేన్దుధవళంసీలామ్బుంధరంద్విజ ! । తస్యానుబలభద్రంచ దదశకాయదునస్తనమ్ ॥ 23

ప్రాంశుముత్తజ్జబాహ్వంసంవిశాసిముఖపంక్కుజమ్ । మేఘమాలాపరివృతంకైలాసాద్రిమివాపరమ్॥

తేదృష్ట్యావికనద్వక్త్రసరోజస్సమహామతిః । పులకాఞ్చితసర్వాజ్ఞస్తదాఽక్రూరోఽభవన్మనీ ॥ 25

తదేతత్సరమంధామ తదేతత్సరమంపదమ్ । భగవద్వాసుదేవాంశో ద్విధాయోఽయంవ్యవస్థితః ॥

సాఢల్యమన్త్రీయకమేతదత్ర దృష్టేజగద్ధాతరియాతమయైః ।

అప్యజ్ఞమేతద్భగవత్ప్రసాదా తదజ్ఞసంగేఢలవన్మమస్యాత్ ॥

27

అప్యేషపృష్ఠేమమహస్తపద్మం కరిష్యతిశ్రీమదనస్తమూర్తిః ।

యన్యాజ్ఞభిస్సృశహతాఖలాఘైరవాప్యతేసిద్ధిరహస్తదోమా ॥

28

యేనాగ్నివిద్యుద్రివిరశ్శిమాలాకరాశమత్యగ్రమసాగ్యచక్రమ్ ।

చక్రంఘ్నుతాదై త్వమతేహృతాని దైత్యాజ్ఞనానానయనాజ్ఞనాని ॥

29

యత్రామ్నవిన్యస్యబలిమనోజ్ఞానవాపభోగాన్వసుధాతలభః ।

తథామమరత్వంత్రిదశాధిపత్యం మన్వస్తరంపూణమపేతశత్రుః॥

30

అప్యేషమాంకంసంపరిగ్రహేణ దోమాస్పదీభూతమనోమదృష్టమ్ ।

కతాకవమానోపహతంధిగస్తు తజ్జన్మయత్సాధుబహిష్కృతస్య॥

31

జ్ఞానాత్మకస్యామలసత్త్వరాశేరపేతనోపన్యసనదాస్మ్యుటస్య ।

కింవాజగత్యత్రసమస్తపుంసామజ్ఞాతమస్యాస్తిహృదిస్థితస్య ॥

82

తస్మాదహంధక్తివిసమ్రచేతావ్రజామిసర్వేశ్వరమీశ్వరాణామ్ ।

అంశావతారం పురుషోత్తమస్య హ్యనాదిమధ్యాస్తమజస్యవిష్ణోః ॥

83

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే నస్తదశోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

చిత్తయన్నితిగోవిందముపగమ్యసయాదవః । అక్రూరోస్మితిచరణౌ ననామశిరసాహరేః ॥ 1

సోపేయసంధ్యజవబ్రాహ్మకృతిచిహ్నేనచాచేనా । సంస్కృత్యాకృమ్యచప్రీత్యానుగాధంపరివస్వజే ॥ 2

కృతసంవద్దనాతేనయథావప్తలకేశవా । తతఃప్రవిష్టేనంహృష్టౌ తమాదాయాత్మమందిరమ్ ॥ 3

సమాతాభ్యాంతదాక్రూరః కృతసంవద్దనాదికః ।

భుక్తభోజ్యోయథాన్యాయ్యమాచచక్షేతతస్తయోః ॥

4

యథానిభఃశ్శిశురస్తేన కంసేనానకదుష్టభిః । యథాచక్షేవకీదేవీ దానవేననురాత్మనా ॥

5

ఉగ్రసేనేయథాకంసస్సదురాత్మాచవతఃతే । యంపైవాభాంసముద్దిశ్య కంసేనతువిజిజ్ఞాతః ॥ 6

చిత్తరవ్యంవిస్తరాన్సుత్యాభగవాఃక్షేపితః । ఉవాచాఖిలమప్యేతద్భూతందానవతేమయా ॥ 7

కరిష్యేత్సహాభాగయద్రైపయకంమతమ్ । విచిత్త్యంనాన్యథైతత్తే విధికంసంహతంమయా ॥ 8

అహంరామశ్చమధురాం శ్వోయాన్యవస్సహత్వయా ।

గోపవృద్ధాశ్చయాస్యన్తి హ్యేదామౌపాయనంబహు ॥

9

నిశేయంసీయతాంవీరచచిన్తాంకర్తుమహాసి । త్రిరాత్రాభ్యస్తరేకంసంనిహనిష్యామినానుగమ్ ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

సమాదిశ్యతతోగోపానక్రూరోఽపిచకేశవః । సుప్త్యాపబలభద్రశ్చ స్వగోపగృహేతతః ॥ 11

తతఃప్రభాతేవిమలేకృష్ణరామామహాద్యుతీ । అక్రూరేణసమంగస్తుముద్యతౌమధురాంపురీమ్ ॥ 12

దృష్ట్వాగోపీదనస్సాద్రక్ష్యథద్వలయబాహుకః । నిశశ్వాసాతిదుఃఖాతఃప్రాహచేదంపరస్పరమ్ ॥ 13

మధురాంప్రాప్యగోవిందఃకథంగోకులమేవ్యతి । నగరస్త్రీకలాలాపమధుశ్రీత్రేహాస్యతి ॥ 14

విలాసవాక్యచానేషు నాగరీణాంకృతాన్మదమ్ । చిత్తమస్యకథంభూయోగ్రామ్యగోపీషుయాస్యతి ॥

సారంసమస్తగోపస్యవిధినానారతాహరిమ్ । ప్రహృతంగోపయోపిత్సునిఘ్నోజేందురాత్మనా ॥ 16

భావగభఃస్మితంవాక్యం విలాసలలితాగతిః । నాగరీణామతీన్దైతర్కటాక్షేతీరమేవచ ॥ 17

గ్రామ్యాహారిరయంతాసాంవిలాసనిగతైర్ద్యుతః | భవతీనాంపునఃసాశ్వతాంకయాముక్తాన్యసమీప్యతి
ఏషైషరథమారుహ్యమధురాంయాతికేశవః | క్రూరేణాక్రూరకేణాత్రనిఘ్నణజేనప్రతారిః || 19
కింనవేత్తినృశంసోయనురాగపరంజనమ్ | యేనైవమత్తోరాష్ట్రాదంశయత్యన్యత్రనోహరిమ్ || 20
ఏషరామేణసహితః ప్రయాత్యత్యస్తనిర్ఘ్నః | రథమారుహ్యగోవిందస్తవ్రత్యామస్యవారణే || 21
గురుణామగ్రతోవక్త్రం కింబ్రవీథనసఃకుమమ్ | గురవఃకింకరివ్యన్తి దగ్ధానాంవిరహగ్నినా || 22
నస్తగోపముఖాగోపా గస్తమేతేనముద్యతాః | నోద్యమంకురుతేకశ్చిద్దోవిద్దవినివరణే || 23

సుప్రభాతాద్యరజసి మధురావాసయోషితామ్ |

పాస్యస్త్యచ్యుతవక్త్రాజ్ఞం యాసాంనేత్రాశిపజ్జయః || 24

ధన్యాస్తేపథియేకృష్ణమితోయాస్త్యనివారితాః | ఉద్వహివ్యన్తిపశ్యస్తస్వదేహంపులకాశ్చితమ్ ||
మధురానగరీపారసయచానాంమహోత్సవః | గోవిందావయవైదృష్టైరతేవాద్యభవిష్యతి || 26

కోనుస్వప్నస్సభాగ్యాభిదృష్టస్తాభిరథోక్షజమ్ | విస్తారికాన్తినయనాయూద్రత్యస్త్యనివారితాః || 27
అహోగోపీజనస్యాస్యదశకాయిత్యామహానిధిమ్ | ఉత్కృతాన్యద్యనేత్రాశివిధినాకరుణాత్మనా || 28
అనురాగేణశైధిల్యమస్మానుప్రజతాహరేః | శైధిల్యముపయాన్త్యాశు కరేషువలయాస్యపి || 29

అక్రూరఃక్రూరిహృదయశ్శ్రీఘ్రంప్రేయతేహయా ||

ఏషమూర్తాసుయోషిత్సు కృపాకస్యనజాయతే || 30

ఏషకృష్ణరథస్యోవైచచ్ఛక్రిరేఖనిరీక్ష్యతామ్ | దూరీభూతోహరియోనసోపిరేఖనకలత్యతే ||

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

ఇత్యేవమతిహాజేన గోపీజననిరీక్షితః | తత్త్యాజవ్రజభూభాగం సహరామేణకేశవః || 32
గచ్ఛన్తోడవనాశ్వేన రథేనయమునాతలమ్ | ప్రాప్తేమధ్యాహ్నసమయేరామాక్షాక్షణజవదానాః ||

అథాహాకృష్ణమక్రూరో భవద్భాగ్యంతావదాస్యతామ్ |

యావత్కరోమికాళిన్ద్యా అహ్నికాహాణమప్సుసి || 34

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తథేత్యుక్తస్తతస్సన్నతస్సాచాస్తస్సుమహామతిః | దభ్యోబ్రహ్మపరంవిప్రప్రవిష్టోయమునాజలే ||
ఫణానహస్రమాలాధ్యంబలభద్రందదశకాశః | కున్దమాలాజమున్నిద్రపద్మప్రతాయతేక్షణమ్ || 35
వృతంపానుకిరన్మాధైర్యరూపహాశిఖిః | సంస్తూయమానముద్గధివనమాలావిభూషితమ్ || 37
దధానమసిలేవస్త్రే చాదయాపావతంసకమ్ | చాదకుణ్డలిసంభాస్తమస్తజాలతలేస్థితమ్ || 38

తస్యోత్సజేషునశ్యామమూర్తామ్రాయతలోచనమ్ |

చతుర్బాహుముదారాజ్ఞంచ క్రాద్యాయుధభూషణమ్ || 39

పీతేపాసంజననే చిత్రమాల్యవశోభితమ్ | శక్రచాపతటిన్పాలావిచిత్రమితోయకత్ || 40

శ్రీవత్సవతుసంచారుసురస్మకరకుణ్డలమ్ । దదశఃకృష్ణమక్తిప్తం పుణ్డరీకావతంసకమ్ ॥ 41

సనద్దనాదైత్యముఁ నిభిసిద్ధయోగైరకల్మషైః ।

సందిస్త్యమానంతత్రస్తేనాఁసాగ్రస్యస్తలోచనైః ॥ 42

బలకృష్ణైతిథాక్రూరః ప్రత్యభిజ్ఞాయవిస్మితః । అచిస్తయద్రథాచ్ఛిప్తం కథమత్రాగతావితీ ॥ 43

వివక్షోః స్తంభయూమాసవాచంతస్యజనాదఃసః । తతోనిష్క్రమ్యసలిలాద్రథమభ్యాగతఃపునః ॥ 44

దదశఃతత్రచైవోభౌ రథస్యోపరివిస్థితౌ । రామకృష్ణయశాపూర్వం మనుష్యవపుషాన్వితౌ ॥ 45

నిమగ్నకృపునస్తయేదదశఃచతశ్చైవతౌ । సంస్తూయమానాగ్రస్థరైర్ముఁనిసిద్ధమహోరగైః ॥ 46

తతోవిజ్ఞాతసద్భావస్యతుదానపతిస్తదా । తుష్టావసరస్యవిజ్ఞానమయమచ్యుతమీశ్వరమ్ ॥ 47

అక్రూర ఉవాచ :-

సన్మాత్రహాపిణేఽచిస్త్యమహిమ్నేపరమాత్మనే । వ్యాపినేవైకరూపైకస్వరూపాయనమోనమః ॥

సర్వరూపాయతేచిస్త్యపావిభూతాయతేనమః । నమోవిజ్ఞాతసారాయపరాయప్రకృతేఃప్రభౌ ॥

భూతాత్మాచేద్వియాత్మాచ ప్రధానాత్మాతథాథవా ॥

అత్మాచపరమాత్మాచ త్వమేకఃపశ్చధాస్థితః ॥ 50

ప్రసీదసర్వసర్వాత్మోక్షరూక్షరమయేశ్వర । బ్రహ్మవిష్ణుశివాభ్యాభిః కల్పనాభిరుదీరితః ॥ 51

అనాభ్యేయస్వరూపాత్మన్ననాభ్యేయప్రయోజన । అనాభ్యేయాభిధానంత్వాంసతోస్థిపరమేశ్వర ॥

నయత్రనాథవిద్యస్తే నామజాత్యాదికల్పనాః । తద్బ్రహ్మపరమంనిత్యమవికారిభవానజ ! ॥ 53

సకల్పనామృతేఽథఃస్యసర్వస్వాధిగమాయతః । తతఃకృష్ణాచ్యుతానస్తవిష్ణుసంజ్ఞాభిరీద్యతే ॥ 54

సర్వాథాఃస్త్యమజవికల్పనాభిరేతైరేవ వాదైస్యథావతిహియైరనస్తవిశ్వమ్ ।

విశ్వాత్మాత్వమితివికారిహీనమేతత్సర్వస్మిన్నహిభవతోఽస్తికించిదస్యత్ ॥ 55

త్వంబ్రహ్మపశుపతిరవ్యమావిధాతా ధాతాత్వంత్రిదశపతిస్సమీరణోఽగ్నిః ।

లోయేశోధనపతిరస్తకస్త్యమేకో భిన్నాదైఃజఃగదభిపాసికక్తిభేదైః ॥ 56

విశ్వంధవాంతృపతిసూర్యగభస్తిహావో విశ్వేశ తేగుణమయోఽయమతఃప్రపశ్యుః ॥

దూపంపరంసదితివాచకమక్షరంయద్ జ్ఞానాత్మనేనదగతేప్రణతోఽస్మితస్త్యై ॥ 58

ఓన్నమోవాసుదేవాయనమస్సంకషణాయచ । ప్రమృత్యున్నాయనమస్త్రుభ్యమనిరుద్ధాయతేనమః ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పశ్చమాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః

శ్రీః

అథ పఞ్చమాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవమస్తజ్జలేవిష్ణుమభిష్టాయనయాదవః ।

అచఽయామానసశ్చేకం ధూపపుష్పైః సుఖానోమయైః ॥

1

పరిత్యక్త్యావ్యవిషయో మనస్తత్రనివేశ్యసః । బ్రహ్మభూతేచిరంస్థిత్యా విరిరామనమాధితః ॥

2

కృతకృత్యమివాత్మానం మన్యమానోమాహామతిః ।

అజగామరథంభూయో నిగఃమ్యయమునాశ్చుసః ॥

3

దదశఽరామకృష్ణాచ యథాపూర్వమవస్థితౌ । విస్మితాక్షస్తదాక్రూరస్తంచకృష్ణోఽభ్యభాషతః ॥

4

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ :—

సూనం తేదృష్టమాశ్చర్యమక్రూరయమునాజలీవిస్మయోత్ఫుల్లనయనోభవాగంలక్ష్మణేయతః ॥

అక్రూర ఉవాచ :—

అస్తజ్జలేయదాశ్చర్యందృష్టంతత్రమయాచ్యుత । తదత్రాపిహిపశ్యామిమూర్తిః కుత్పురతఃస్థితమ్ ॥

జగదేతన్మహాశ్చర్యరూపంయస్యమహాత్మనః । తేనాశ్చర్యవరేణాహం భవతాకృష్ణ ! సంకతః ॥

7

తత్కిమేతేనమధురాం యాస్యామోమధునూదన । బిభేషికంసాద్ధిగ్ధస్య పరపిష్ఠోపజీవినామ్ ॥

8

ఇత్యుక్త్యాచోదయామాన సహయావతరంహసః ।

సంప్రాప్తశ్చాపిసాయాహ్నే సోఽక్రూరోమధురాంపురీమ్ ॥

9

విలోక్యమధురాంకృష్ణం రామంచాహనయాదవః ।

పద్భ్యాంయూతంమహావీర్యా రథేనైకోవిశామ్యహమ్ ॥

10

గస్తవ్యంవసుదేవస్యనోభవద్భ్యాంతథాగృహమ్ । యువయోహిఽకృతేవృద్ధగుకంసేననిరన్యతే ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్యాప్రవిశాథసాక్రూరోమధురాంపురీమ్ । ప్రవిష్టైరామకృష్ణేచరాజమాగముపాగతౌ ॥

శ్రీభీష్మశ్చైశ్చసానస్తం లోచనైరభివీక్షితౌ । జగ్ముతుర్లీలయావీరా మత్తైబాలగజావిన ॥

18

ద్రుమమాణౌతతోద్భుష్టౌ రజకంరజకారకమ్ । ఆయాచేతాంసురూపాణి వాసాంసిరుచిరాణితౌ ॥

కంసస్యరజకస్సౌదభప్రసాదాయాభవిస్త్వయః । బహూన్యాజ్ఞేపవాక్యానిప్రాహోఽప్తైరామకేశవౌ ॥

తతస్తలప్రహరేణకృష్ణస్తస్యదురాత్మనః । పాతయామానరోషేణ రజకస్యశిరోభువి ॥

16

పాత్యాదాయచవస్త్రాణి వీరసిలామ్బురౌతతః । కృష్ణరాహముదాయుక్తమాలాకారగృహంగతౌ ॥

17

విశాసినేత్రయగళోమాలాకారోఽతివిస్మితః । ఏతేకస్యమతౌయాతౌమైత్రేయాచిస్తయస్తదా ॥

18

పీఠసీలాస్పరధరా తౌ దృష్టా వైతిమనోహరా । సతకాయామాసతదాభువందేవాపురాగతౌ ॥

వికాసిముఖపద్మాభ్యాం తాభ్యాం పుష్పాణియాచితః ।

భువంవిష్టభ్యహస్తాభ్యాం పశ్యతః శిరసామహీమ్ ॥ 20

ప్రసాదపరమానాథామమగేహముపాగతౌ । ధన్యోహమచయిష్యామిత్యాహమాలోపజీవనః ॥

తతః ప్రహస్తవదనస్తయోఃపుష్పాణికామతః । చారుశ్యేతాన్యథైతానిప్రదదౌగప్రలోభయ ॥ 22

పునఃపునః ప్రణమ్యాభౌమాలాకారోనగోత్తమా । దదౌపుష్పాణిచారుణిగన్ధవస్త్యమలానిచ ॥

మాలాకారాయకృష్ణోపిప్రసన్నః ప్రదదౌవరా ॥ శ్రీస్తావంతస్సంక్రయాభద్రనకదాచిత్త్యజిష్యతి ॥

బలహనినః తేసామ్యధనహనిరథాపివా । యావద్దినానితావచ్చ శవశిష్యతినంతతిః ॥ 25

భుక్త్వాచవిపులాభోగాంస్త్యమస్తేమత్రప్రసాదతః ।

మమానుస్మరణంప్రాప్య దివ్యం లోకమవాప్స్యసి ॥ 26

ధమే మనశ్చైతేభద్రాసారస్వకాలంభవిష్యతి । యుష్మత్సన్తతిజాతానాం దీఘమాయుభావిష్యతి ॥

నోపసగాదికం దోషం యుష్మత్సన్తతినంభవః । అవాప్నుతిమహాభాగయావత్సూర్యోభవిష్యతి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తావ్రతద్వహాత్కృష్ణోబలదేవసహాయవా ॥ నిజకామమునిశ్రేష్ఠమాలాకారేణ పూజితః ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే వింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

రాజమాగేతతః కృష్ణస్సానులేపనభాజనమ్ । దదతకకుబ్జామాయూస్తీనవయావనగోచరామ్ ॥ 1

తామాహులితంకృష్ణః కన్యేదమనులేపనమ్ । భవత్యాసీయతేనత్యం వదేద్దీవరలోచనే ॥ 2

సకామేనవసాప్రోక్తా సానురాగాహంప్రతి । ప్రాహసాలలితంకకుబ్జ తద్దశకనబలాత్కృతా ॥ 3

కాస్త ! కస్మాన్నజానాసికంసేనవినియోజితామ్ । వైకవక్రతినిభ్యాతామనులేపనకమణి ॥ 4

నాన్యపిష్టంహికంసస్యతీతయేహ్యనులేపనమ్ । భవామ్యహమతీవాన్యప్రసాదధనభాజనమ్ ॥ 5

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ :-

సుగంధమేతద్రాజానాంకృచ్ఛిదంక్షుతివాషణే । అవధ్మాగాత్త్రసద్యశం దీప్యతామనులేపనమ్ ॥ 6

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

శ్రుతైర్వతదాహసాకుబ్జా గృహ్యతామితిసాదరమ్ ।

అనులేపనంచప్రదదౌ గాత్రయోగ్యమథోధయోః ॥

7

భక్తిచ్ఛేదానులిప్తాస్తాతస్తాపురుషషణ్ణాః । సేవ్యచాపావ్యరాజేతాంసితకృష్ణావివాంబుదౌ ॥ 8

తతస్తాంచుబుకీశౌరిదల్లాఘనవిధానవిత్ । ఉత్పాత్యతోలయామానద్యస్థుకేనాగ్రపాణినా ॥ 9

చకర్షపద్భ్యాంచతదా ఋజుత్వంకేశవోఽనయత్ ।

తతస్సాఋజుతాంప్రాప్తా యోషితానుభవద్వరా ॥

10

విలాసలితంప్రాహప్రేమగర్భభారాలసమ్ । వస్త్రేప్రగృహ్యగోవిందం మమగేహంప్రజీతినై ॥ 11

ఏవముక్తస్తయాశౌరీ రామస్యాలోక్యచాననమ్ ।

ప్రహస్యకుబ్జాంతామాహ నైకవక్రమునిన్దితామ్ ॥

12

ఆయాసేభవతీగేహమితితాంప్రహసహారిః । విసనజఃజహాసోవై రామస్యాలోక్యచాననమ్ ॥

భక్తిచ్ఛేదానులిప్తా నీలపీతామ్బురాతుతౌ । ధనుశ్చాలాంతతోయాతౌ చిత్రమాల్యపశోభితౌ ॥

ఆయాగంతధనూరత్నం తాభ్యాంపుష్పైస్తురక్షిభిః ।

ఆఖ్యాతేనహసాస్పృష్టా గృహీతావేపూరయద్ధనుః ॥

15

తతఃపూరయతాతేన భజ్యమానంబలాద్ధనుః । చకారసుమహచ్ఛబ్దంమధురాయేనపూరితా ॥ 16

అనుయుక్తాతతస్తాతు భగ్నేధనుషీరక్షిభిః ।

రక్షిస్తైస్త్వంనిహతోభౌనిప్రాన్తౌకామకాలయాత్ ॥

17

అక్రూరాగమపుత్తాస్తమపలభ్యమహద్ధనుః । భగ్నంశ్రుత్వాచకః సోసిప్రాహచాణూరముష్టికా ॥

కంస ఉవాచ :—

గోపాలదారకాప్రాప్తౌ భవిద్భ్యాంతౌమమాగ్రతః ॥

మల్లయుద్ధేనహస్తవ్యౌ మమప్రాణహరాహితౌ ॥

19

నియుద్ధేతద్దినాశేన భవద్భ్యాంతోషితోహ్యహమ్ ।

దాస్యామ్యభిమతాకామాన్ నాస్యభాతేమహాబతౌ ॥

20

న్యాయతోఽన్యాయతోవాపి భవద్భ్యాంతౌమమాహితౌ ।

హస్తవ్యౌతద్వధాద్రాజ్యం నామ్యాన్యంవాంభవిష్యతి ॥

21

ఇత్యాదిశ్యసతేమల్లా తతశ్చాహూయహస్తపమ్ ।

ప్రోవాహోవైస్త్వస్త్వయామల్లగమాజద్వారికుజ్జరః ॥

23

సోప్యుక్తువలయావీడస్తేనతేగోపదారకా । ఘాతనీయూనియూధాయ రథద్వారముపాగతౌ ॥ 23

తమస్యాజ్ఞాప్యదృష్ట్యాచసర్వాహంచానుపాకృతాః ।

అసన్నమిరణఃకంసన్సూర్యోదయముదైక్షితః ॥

24

తతస్సమస్తమభ్యేషునాగరస్సతదాదనః । రాజమభ్యేషుచానూథాస్సహభృతైఃస్థానకరాధిపాః ॥ 25

మల్లప్రాప్తికవగఃశ్చ రజ్జమధ్యసమీపగః । కృతఃకంసేనకంసోఽపి తుజ్జమభ్యేష్యవస్థితః ॥ 26

అస్తఃపురాణాంమహ్నశ్చ తథాఽన్యేపరికల్పితాః ।

అన్యేచవారముఖ్యానామన్యేనాగరయోషితామ్ ॥

27

నస్తగోపాదయోగోపామభ్యేష్యన్యేష్యవస్థితాః । ఆక్రూరవసుదేవాచమశ్చప్రాప్తేష్యవస్థితౌ ॥ 28

నాగరీయోషితాంమధ్యేదేవకీపుత్రగధిపేన । అస్తకాలేపిపుత్రస్యద్రక్ష్యామీతిముఖంస్థితౌ ॥ 29

వాద్యమూనేషుతూర్వేషుచానూరేచాతివల్లతి । హాహాకారపరీరోకేహ్యస్సృటయతిముష్టికే ॥ 30

ఈషద్ధసస్తౌతాపీరా బలభద్రజనాదకానా । గోపవేషధరాబాలా రజ్జద్వారముపాగతౌ ॥ 31

తతఃకువలయాపీడో మహామూత్రప్రచోదితః । అభ్యధావత్సవేగేన హస్తంగోపకుమారకౌ ॥ 32

హాహాకారోమహాఽజ్ఞేరజ్జమధ్యేద్విజోత్తమః । బలదేవోనుజంబృష్ట్యావచనంచేదమబ్రవీత్ ॥ 33

హస్తవ్యోహిమహాభాగః ! నాగోఽయంశత్రుచోదితః ॥

34

ఇత్యుక్తస్సోఽగ్రజేనాథ బలదేవేనవైద్విజః । సింహనాదంతతశ్చక్రే మాధవఃపరవీరహః ॥ 35

కరణకరమాకృప్య తస్యకీశినిషూదనః । భ్రామయామానసంతశ్శౌరిరైరావతసమంబలే ॥ 36

ఈశోఽపినర్యజతాం బాలలీలానుసారతః । క్రీడిత్యాసుచిరంకృష్ణః కరిదస్తపదాస్తరే ॥ 37

ఉత్పాట్యవామదస్తంతు దక్షిణేనైవపాణినా । తాడయామానయంతారం తస్యానీచృతధాశిరః ॥ 38

దక్షిణందస్తముత్పాట్యబలభద్రోఽపితత్క్షణాత్ । సరోషస్తేనపాశ్వకాస్థాగజపాలానపాదయత్ ॥ 39

తతస్తాత్ ప్లుత్యవేగేనశాపిణేయోమహాబలః । జఘానవామపాదేన మస్తకేహస్తినందుషా ॥ 40

సపచారహతస్తేన బలభద్రదేవలీలయా । సహస్రాక్షేణవక్షేణ తాడితఃపర్వతోయథా ॥ 41

హతాస్థకువలయాపీడంహస్తాస్యోహప్రచోదితమ్ । మదాస్యగనులిపాశ్చైహ్నాసిదస్తవరాయుధౌ ॥ 42

న్యూగమధ్యేయథాసింహా గర్వలీలావలోకినా । ప్రవిష్టేసుమహారజ్జంబలభద్రజనాదకానా ॥ 43

హాహాకారోమహాఽజ్ఞేమహర్గోత్యనస్తరమ్ । కృష్ణోఽయంబలభద్రోఽయమితిలోకస్యవిన్యయః ॥ 44

సోయంయేనహతాఘోరాపూతనాబాలభాతిసి । క్షిప్తంతుశకటంయేనభగ్నతుయమభాజానా ॥ 45

సోఽయంయఃకాలియంనాగం మమదాకరుహ్యబాలకః ।

ధృతోగోవధఃనోయేన సస్త్రరాత్రంమహాగిరిః ॥

అరిష్టాధేనుఃకేశీ లీలయైవమహాత్మనా । నిహతాయేనదుష్కృత్యా దృశ్యతామేషసోఽచ్యుతః ॥ 46

అయంచాస్యమహాబాహుః బలభద్రోఽగ్రతోఽగ్రజః ।

ద్రయాతిలీలయాయోషిన్యనోనయనస్తనః ॥

48

అయంసకధ్యతేప్రాజ్ఞైపురాణాథవిశారదైః । గోపాలోయాదవంవంశంమగ్నమభ్యుద్ధరివ్యతి ॥ 49

అయంహిసర్వలోకస్యవిష్టోరఖలజన్మనః । అవతీర్ణోమహీమంశో నూనంభారాగోభవః ॥ 50

ఇత్యేవంపణిః తేపార్తైరామేకృష్టేచతత్తుగాత్ । ఉరస్తూతపదేవశ్యాఃస్నేహస్సతపయోధరమ్ ॥

మహాత్మనమివాసాద్య పుత్రాననవిలోకనాత్ ।

యువేవమదేవోఽభూద్విహాయాభ్యాగతాంజరామ్ ॥

52

విస్తరితాక్షియుగళో రాజస్తాపురయోషితామ్ । నాగరస్త్రీసమూహశ్చద్రష్టుంనవిరరామతమ్ ॥

సఖ్యఃపశ్యతకృష్ణస్యముఖమత్యురదతేక్షణమ్ । గజయుద్ధకృతాయాగస్వేదామ్బుకణికాచితమ్ ॥ 54

విశాసీశరదమ్భాజమవశ్యాయజలోక్షితమ్ । పరిభూయస్థితంజన్మ సఫలంక్రియతాందృశః ॥ 55

శ్రీవత్సాజ్ఞంమహద్దామబాలసైన్యతద్విలోక్యతామ్ । విపత్తుక్షణంవత్సోభజయుగ్మంచభామిని ॥

కింసపశ్యసిదుర్ధేద్రుమృణాళధవళాకృతిమ్ । బలభద్రమిమంసీలపరిధానముపాగతమ్ ॥ 57

నల్లతాముష్టికేనైవ చాణూరేణతథాసఖ । క్రీడతోబలభద్రస్యహరేహాస్యంవిలోక్యతామ్ ॥ 58

సఖ్యఃపశ్యతచాణూరనియుద్ధాథామయంహరిః । సముపైతినగస్త్యత్ర కింవృద్ధాయక్తకారిణః ॥

క్వయావనోన్మృణాళభూతసుకుమారతనుహారిః । క్వవద్రకరినాభోగళరీగోఽయంమహాసురః ॥ 60

ఇమాసులలితైరర్జునైః తేనైవయావనా । దైతేయమల్లాశ్చాణూరప్రముఖాస్త్యతిదాదరాః ॥

నియుద్ధప్రాశ్నికానాంతుమహానేషవ్యతిక్రమః । యద్బాలబలినోయుద్ధంమధ్యస్థైస్సముపేక్ష్యతే ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్థంపురస్త్రీలోకస్యవదతశ్చాలయభవమ్ । వవల్లబద్ధకన్యోఽస్తజనస్యభగవాహారిః ॥ 68

బలభద్రోఽపిచాస్ఫోట్య వవల్లలితంతథా । వదేపదేతథాభూమియన్మశీణాతదమ్భతమ్ ॥ 64

చాణూరేణతతఃకృష్ణోయుయుధేఽమితవిక్రమః । నియుద్ధకుశలోదైత్యోబలభద్రేణముష్టికః ॥ 65

సన్నిపాతావధూతైస్తు చాణూరేణసమంహరిః । ప్రక్షేపజైముష్టిభిశ్చ కీలవద్రనిపాతనైః ॥ 66

పాదోద్ధూతైఃప్రస్ఫుష్టైశ్చ తయోయుద్ధమభూన్మహత్ ॥ 67

అశస్త్రమతిభూంరంత్రయోయుద్ధంసదాదరామ్ । బలప్రాణినిమ్బద్వంసమాజోత్సవసన్నిధౌ ॥

యావద్ద్యావచ్చచాణూరోయుయుధేహరిణాసహ ।

ప్రాణహానిమహాపాగ్ర్యాం తావత్తావల్లవాల్లవమ్ ॥

69

కృష్ణోఽపియుయుధేతేన లీలయైవజగన్మయః । ఖేదాచ్ఛాలయతాగోపాత్ నిజకేసరశేఖరమ్ ॥ 70

బలక్షయంవివృద్ధించదృష్ట్యాచాణూరకృష్ణయోః । వారయామాసతూర్యాణికంసోపపరాయణః

న్మృదగ్గాదిమతూర్యేషుప్రతిపిధేషుతత్తుగాత్ । ఖేసంగతాన్యవాద్యస్తదేవతూర్యాణ్యనేకశః ॥

జయగోవిందచాణూరంజహి కేశవదానవమ్ । అస్తథానగతాదేవాస్తమూచురతిహాషితాః ॥ 73

చాణూరేణచిరంకాలం శ్రీదిత్వామధుసూదనః ।

ఉత్పాట్యభ్రామయామాస తద్వధాయకృతోద్యమః ।

74

భ్రామయిత్వాశతగుణందైత్యమల్లమమిత్రజితమ్ । భూమావాస్సోటయామాసగగనగతశచివితమ్ ॥
భూమావాస్సోటితస్తేనచాణూరశృతధాధవత్ । రక్తస్రావమహాపక్ష్మాంచకారచతదాభువన్ ॥
బలదేవోఽపితత్కాలంముష్టికేనమహాబలః । యయుధేదైత్యమల్లనేనచాణూరేణయాథాహరః ॥ 77
సోప్యేనంముష్టినామూర్ధ్నిపక్షస్యాహత్యజానునాపాతయిత్వాధరాపుష్పేనిష్ఠివేషగతాయుషమ్
కృష్ణస్తోనలకంభాయామల్లరాజంమహాబలమ్ । వామముష్టిప్రహారేణపాతయామాసభూతలే ॥ 79
చాణూరేనిహతేముల్లేముష్టికేనిపాతితే । నీతేక్షయంతోనలకేనర్వేమల్లాఃప్రదుద్రువుః ॥ 80
వవల్లభుస్తతోరగ్ధేకృష్ణసంకషణాపుభౌ । సమానవయసోగోపాబలాదాకృత్యహాషితౌ ॥ 81

కంసోఽపికోపరక్తాక్షః ప్రహహాప్యైవ్యాయతానరాః ।

గోపావేతౌసమాజౌఘ్నాన్నిప్రామ్యేతాంబలాదితః ।

82

నన్దోఽపిగృహ్యతాంపాపోనిగల్గైరాయసైనిహ । అవృద్ధాహేణదణ్డేనవనుదేవోఽపివధ్యతామ్ ॥
నల్లన్తిగోపాకృష్టేనయేచేమేనహితాపురః । గావోనిగృహ్యతామేషాయచ్చాస్త్రమనుకించన ॥
ఏవమాజ్ఞాపయాసంతుప్రహస్యమధుసూదనః ।

ఉత్పాట్యత్యరహ్యతంమృచ్చంకంసంజగ్రాహవేగతః ॥

85

కేశేష్యాకృత్యవిగళిక్రిటమవనీతలే । సకంసంపాతయామాస తస్యోపరిపపాతచ ॥ 86
అకేషజగదాధారగురురాపతతోపరి । కృష్టేనత్యాజితఃప్రాణానుగ్రహేనాత్మజోన్మమః ॥ 87
మృత్యుకేశేషురదాగృహీత్యామధుసూదనః । చకషాదేహంకంసస్య రగ్లమధ్యేమహాబలః ॥ 88
గౌరవేణాతిపతతాపరిఘాతేనకృత్యతా । కృతాకంసస్యదేహేనవేగేనేవమహామ్భుజః ॥ 89
కంసేగృహీతేకృష్టేనతద్రాభితాభ్యాగతోరుషా । సునామాబలధద్రేణులీలయైవనిపాతితః ॥ 90
తతోహహాకృతంసర్వమానీతద్రజమణ్డామ్ । అవజ్ఞయాహతందృష్ట్యాకృష్టేనమధురేశ్వరమ్ ॥
కృష్ణోఽపిసనుదేవస్యరాజాజగ్రాహసత్పరః । దేవక్యాశ్చమహాబాహుబలదేవసహాయవా ॥ 92
ఉత్థాప్యవమదేవస్తం దేవకీచజనాదేశవమ్ । స్మృతజన్మోక్తవచనాతావేవచరాతాస్థితౌ ॥ 93

శ్రీ వసుదేవ ఉవాచ :—

ప్రసిద్ధితాండత్తోదేవానాంయోవఃప్రభౌ । తథావయోప్రసాదేనకృతోద్ధారస్యకేశవ ॥ 94
అరాధితోయద్భుగవానవతీణోగృహేమమ । దుష్టాస్త్రనిధనాథాణ్యతేననఃపావితంకులమ్ ॥
త్వమస్తస్యభూతానాంసర్వభూతమయస్థినరః । ప్రవర్తేతేనమస్తాత్మంస్తవ్యత్తోభూతధవివ్యతీ ॥
యజ్ఞైస్తవమిజ్యసేచిస్త్యస్యదేవమయాచ్యుత । త్వమేవయజ్ఞోయష్టాచయజ్ఞనాంపరమేశ్వరః ॥
సముద్భవస్సమస్తస్య జగతస్తవ్యంజనాదేశన ॥ 98

సాపన్నావంశమనునోయదేతత్త్వయిజాయతే । దేవశ్యాశ్చాత్మజప్రీత్యాతదత్యస్తవిడమ్బునా ॥
 త్వంకతాఽనర్వభూతానామనాదినిధనోభవాః । త్వంమనుష్యస్యకస్యైవాజివ్యపుత్రేతివక్ష్యతి ॥
 జగదేతజ్జగన్నాథసంభూతమఖిలయతః । కయాయుక్త్యావివామాయాంసోస్మత్తస్యంభవిష్యతి ॥
 యస్మిన్ప్రతిష్ఠితంసర్వంజగత్స్థావరజగద్రమ్ । సకోఘోత్సజ్జశయనోమానుషాజాయతేకథమ్ ॥
 సత్త్వప్రసీదపరమేశ్వరపాహివిశ్వమంశావతారకరణై నామమాసిపుత్రః ।
 ఆబ్రహ్మపాదపమదంజగదేతదీశ । త్వత్తోవిమోహయసికింపురుషోత్తమాస్మాః ॥ 103
 మాయావిమోహితదృశాతనయోమమేతి కంసాద్యయంకృతమపాస్తభయోతిప్రవన్ ॥
 సీతోసిగోకులమరాతిభయాకులేన వృద్ధింగతోసిమమనాస్తిమమత్వమీశ ॥ 104
 కమాణిరుద్రమరుద్రశిశుతక్రతూనాం సాధ్యానియస్యసభవన్దిరిక్షీతాని ।
 త్వంవిష్ణురీశజగతాముపకారహేతోః ప్రాప్తోఽసిసఃపరిగతోవిగతోహిమోహః ॥ 105

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పచ్చిమాంశే వింశోఽధ్యాయః.

అథ పచ్చిమాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

తౌనముత్సన్నవిజ్ఞానాభగవత్కర్మదశానాత్ । దేవకీవసుదేవౌతుదృష్ట్యామామూంపునహః ॥
 మోహాయయదుచక్రస్య వితతానసవైష్ణవీమ్ ॥ 1
 ఉవాచచామ్బుహేతాత! చిరాదుత్క్లిషితేనమే । భవంతైకంసభీతేన దృష్టౌసుకషణేనచ ॥ 2
 కుర్వతాంయాతియఃకాలోమాతాప్రిత్రోరపూజనమ్ ।
 తత్త్వమాయామోవ్యథామసాధూనాంహిజాయతే ॥ 3
 గురుదేవద్విజాతీనాం మాతాప్రిత్రోశ్చపూజనమ్ । కుర్వతాంసఫలఃకాలోదేహీరాంతాతహయతే ।
 తత్క్షస్తవ్యమిదంసర్వమతిక్రమకృతంపితః । కంసవీరప్రతాపాభ్యామావయోఃపరవశ్యయోః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్త్యాథప్రణమ్యాభౌయదువృద్ధాననుక్రమాత్ ।

యథావదభిపూజ్యథ చక్రతుఃపారమాననమ్ ॥

కంసపత్న్యస్తతఃకంసం పరివార్యహతంభువి । విలేపుమాతరశ్చాస్యదుఃఖశోకపరిప్లుతాః ॥ 7
 బహుప్రకారమన్యస్థాఃపశ్చాత్తాపాతురోహరిః । తాస్సమాశ్వాసయామాసస్వయమస్రావిలేక్షణః ॥
 ఉగ్రశీనంతతోబహ్మన్యుమాచమభునూదనః । అభ్యషిచ్ఛత్తదైవై నందిజరాశ్చేహతాత్మజమ్ ॥ 9

రాశ్యేభిషిక్తఃకృష్ణేనయదుసింహస్సుతస్యః । చకారప్రేతకార్యాణియోచాన్యేతత్రఘాతితాః ॥ 10

కృతౌర్ధ్వదైహికంచై నంసింహాననగతంహరిః । ఉవాచాజ్ఞాపయవిభోయత్కార్యమవిశజ్జితః ॥ 11

యయాతిశాసాద్వంశోఽయమరాజ్యహోఽపిసాంప్రతమ్ ।

మయిభృత్యేస్థితేదేవానాజ్ఞాపయతుకింస్పవైః ।

12

శ్రీపరాశర ఉవాచః—

ఇత్యుక్త్వాసోఽగృరద్వాయుమాజగామచతత్త్వణాత్ ।

ఉవాచచై వంధగవాః కేశవఃకార్యమానుషః ॥

13

గచ్ఛేద్ద్రంబ్రూహివాయోత్సమలంగర్వేణవాసవ । దీయతాముగ్రసేనాయనుధమాః భవతాసభా ॥

కృష్ణాబ్రవీతిరాజాహామేతద్రత్నమను త్రమమ్ । సుధర్మాఖ్యసభాయు క్తమన్యాంయదుభిరాసీతుమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచః—

ఇత్యుక్తఃపవనోగత్వాసర్వమాహాశచీపతిమ్ । దదౌసోపిసుసమాః ఖ్యాంసభాంవాయోఃపురందరః ॥

వాయునాచావృతాందివ్యాం సభాంతేయదుపుంగవాః ।

బుభుజస్సర్వరత్నాన్ధ్యాం గోవిందభుజసంశ్రయాః ॥

17

విదితాఘలవిజ్ఞానాసర్వజ్ఞానమయూవపి । శిష్యాచార్యక్రమంవీరా ఖ్యాపయన్తాయనూత్తమా ॥ 18

తతస్సాందీపనింకాశ్యమవ స్తీపురవాసినమ్ । విద్యాధికంజగ్గుతుర్వా లౌకృతోపసయక్రమా ॥ 19

వేదాభ్యాసకృతప్రీతి సంకషణజనాదః సౌ । తస్యశిష్యత్వమభ్యేత్యగురువృత్తిపరాశితౌ ॥ 20

సరహస్యంధమవేదంససంగ్రహమిధీయతామ్ । అహోరాత్రచతుష్షష్ట్యేతదద్భుతమభూద్విజ ॥

సాందీపనిరసంభావ్యంతయోఃకమాఽతిమానుషమ్ । విచిన్త్యతేతదామేనేప్రాప్తే చంద్రిదివాకరా ॥

సాక్షాంశ్చచతురోవేదాః సర్వశాస్త్రాణిచై వహి ।

అత్రుగ్రామమశేషంచ ప్రోక్తమాత్రమవాప్యతే ॥

23

ఉచుతుర్విజయతాంయూతే దాతవ్యాగురుదక్షిణా ॥

24

సోప్యుత్తీర్ద్రియమాలోక్యతయోఃకమఘమహామతిః । అయాచతమృతంపుత్రంప్రభానేలవణాణావే ॥

గృహీతాస్త్రతతస్తేతుసాఘ్నోవాస్తోమహోదధిః । ఉవాచశమయూపుత్రోహృతస్సాందీపనేరితి ॥

దైత్యఃపశ్చజనోనామకష్ఠిరూపస్సబాలకమ్ । జగ్రాహయోఽస్తిసలిలేమమైవాసురసూపన ॥ 7

శ్రీపరాశర ఉవాచః—

ఇత్యుక్తోన్రజఃలంగత్వాహతావపశ్చజనంచతమ్ । కృష్ణాబ్రాహతస్యాస్థిప్రథవంశంఖముత్తమమ్ ॥

యస్యనాదేనదైత్యానాంబలహనిరభావత । దేవానాంవవృథేతేతోయాత్యధమాశ్చసంక్షుంభితమ్ ॥

తంపాశ్చజన్యమాపూర్వగత్వామపురంహరిః । బలదేవశ్చబలవాణిత్వావై వన్యతంయమమ్ ॥
తంబాలంయాతనాసంస్థంయథాపూర్వశరీరిణమ్ । పితృప్రసత్తవా కృష్ణాబలశ్చబలినాంవరః ॥ 81
మధురాంచపునఃప్రాప్తపుగ్రసేనేనాలితామ్ । ప్రహృష్టపుడమస్త్రీకాముభారామజనార్దనా ॥ 82

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పశ్చిమాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః

అథ పశ్చిమాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

జరాసంధనుతేకంసడిపయేమేమహాబలః । అస్తిప్రాస్తిచమైత్రేయతయోధాత్మహాణంహరిమ్ ॥
మహాబలపరీవారో మగధాధిపతిభువీ । హస్తమభ్యామయశాకోపాత్ జరాసంధస్సయాదవమ్ ॥ 2
ఉపేత్యమధురాంసోఽథ యరోధమగధేశ్వరః । అక్షాహిణీభిస్సైన్యస్యత్రయోవింశతిభివృతః ॥ 3
నిష్క్రమ్యాల్పపరీవారావృభౌరామజనాదకనా । యయుధాతేనమంతస్య బలిన్బలిసైనికైః ॥ 4
తతోరామశ్చకృష్ణశ్చమతించక్రతురజ్ఞసా । ఆయుధానాంపురాణానామాదానేమునిశ్చత్రమ్ ॥ 5
అనస్తరంహరేశ్శాఖంతుణీచాక్షయసాయకౌ । అకాశాదాగతౌవిప్రతథాకౌమాదగీదా ॥ 6
హలంచబలధద్రస్యగగనాదాగతంమహత్ । మనసోఽభిమతంవిప్రసానస్తంమునలంతథా ॥ 7
తతోయుద్ధేపరాజిత్యసస్యైస్సంమగధాధిపమ్ । పురీంవివిశతువికరావృభౌరామజనాదకనా ॥ 8
జితేరస్త్రిగుడువృత్తే జరాసంధేమహామునే । జీవమానేగతేకృష్ణస్తంనామన్యతనిజితే ॥ 9
పునరప్యజగామాథ జరాసంధోబలాద్విరః । జితశ్చరామకృష్ణాభ్యామపకాన్తోద్విజోత్తమ్ ॥ 10
దశచాప్టైచసంగ్రామాశేవమత్స్యస్తమమౌదః । యదుభిమౌగధోరాజాచక్రేకృష్ణపురోగమైః ॥
సర్వేష్వేతేషుయుద్ధేషుయాదవైస్సపరాజితః । అప్రకాన్తోజరాసంధస్సన్వలసైన్యైశ్చిరబలాధికః ॥ 12
సతద్బలంయాదవానాం విజితంయదనేకశః । తత్తుసన్నిధిమాహాత్మ్యం విష్ణోరంశస్యచక్రిణః ॥ 13
మనుష్యధర్మశీలస్య లీలాసాజగతీవతే । అస్త్రాణ్యనేకరూపాణి యదరాతిషుముశ్చుతి ॥ 14
మనసైవజగత్సృష్టిం సంహారంచకరోతియః । తస్యారిపక్షక్షుపణే కియానద్యమవిస్తరః ॥ 15
తథాపియోమనుష్యాణాంధర్మస్తమనువతతే । కుర్వణబలవతాసంధింహీనైర్యుద్ధంకరోత్యసా ॥
సామచోప్రదానంచ తథాభేదంచదశకయః । కరోతిదృష్టపాతంచ క్వచిదేవపలాయనమ్ ॥ 17
మనుష్యదేహీనాంచేష్టామిత్యేవమనువతతే । లీలాజగత్సతేస్తస్యచస్తతఃపరివరతే ॥ 18

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పశ్చిమాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే త్రయోవింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

గాగ్యఙ్గాంగోష్ఠ్యాంద్విజంస్యాలష్టణిత్యుక్తవాఙ్ద్విజ ।

యదూనాంసన్నిధౌసర్వే జహసుర్యాదవాస్తదా ॥

1

తతఃకోపపఠితాత్మా దిక్షిణాపథమేత్యసః । సుతమిచ్చం స్తపస్తేపే యదుచక్రభయావహమ్ ॥ 2

ఆరాధయస్మహం దేవలోహచూడామథక్షయత్ । దదౌవరంచతుష్టాస్తేవషేతుద్వాదశేవారః ॥

సంతోషయామాస దతంయవనేశోహ్యనాత్మజః । తద్యోషితస్సజమాచ్ఛాస్యపుత్రోభూదభిసన్నిధః ॥

తంకాలయవనంనామ రాశ్యేస్వేయవనేశ్వరః । అభిషిచ్యవనంయాతో వజ్రాగ్రకణోరసమ్ ॥ 5

సతువీర్యమదోన్మత్తఃపుథివ్యాంబలిన్పృథాః । అప్రచ్ఛన్నాదస్తస్త్వైకభయామాసయాదవాః ॥

ష్టేచ్ఛకోటిసహస్రాణాంసహస్రైస్తసీభిశంవృతః । గజాశ్వరథసంపన్నైశ్చకారపరమోద్ద్యమమ్ ॥ 7

ప్రయయాసవ్యవచ్ఛిన్నం ఛిన్నయానోదినేదినే ।

యాదవాప్రతిసామహా మైత్రేయ । మధురాంపురిమ్ ॥

8

కృష్ణోఽపిచి స్తయామాస ఊషితంయాదవంబలమ్ । యవనేసరణేగమ్యం మాగధస్యభవిష్యతి ॥ 9

మాగధస్యబలంక్షిణం సకాలయవనోబలీ । హస్తైరదేవమాయూతంయదూనాంవ్యసంద్విధా ॥ 10

తస్మాద్దుగ్ధఙ్గాంకరిష్యామి యదూనామిరుజఙ్గాయమ్ ।

త్రియోఽపియత్రయధ్యేయః కింపునవృక్షిపుంగవాః ॥

11

మయిమత్రేప్రమత్రేవా సుస్తేప్రవసితేపివా । యాదవాభిభవండుష్టామాకుర్వస్తస్త్వియోఽధికాః ॥

ఇతిసంచి స్త్యగోవిన్దో యోజనానాంమహోదధిమ్ ।

యయాచేద్వాదశపురీం ద్వారకాంతత్రనిమఃమే ॥

12

మహోద్యానాంమహావప్రాంతటాకతశోభితామ్ ।

ప్రాసాదగృహసంబాధామిష్టస్వేవామరావతీమ్ ॥

14

మధురావాసినంలోకంతత్రాయ చుజనాదఙ్గాః । ఆసన్నేకాలయవనేమధురాంచస్వయంయయా ॥ 15

బహిరావాసితేస్తే న్యేమధురాయానిరాయుధః । నిజఙ్గామచగోవిన్దో దదశఙ్గాయవనశ్చతమ్ ॥ 16

సజ్జాత్వావాసుదేవంతం బాహుప్రహరణంనృపః । అనుయాతోమహాయోగిచేతోభిఃప్రాప్యతేనయః ॥

తేనానుయారఃకృష్ణోఽపి ప్రవివేకమహాగుహమ్ । యత్రశేతేమహావీర్యముచుకున్దోనరేశ్వరః ॥ 18

సోఽపిప్రవిష్టోయవనో దృష్టాన్వళియాగతంనృపమ్ ।

వాదేనతాడయామాస మత్వాకృష్ణంసుదుమఙ్గలిః ॥

19

ఉత్థాయముచుకున్దోఽపి దదశఙ్గాయవనంనృపః ॥

20

దృష్టిమాత్రశ్చ తేనాసా జజ్ఞాలయవనోఽగ్నినా ।
తత్క్రిధతేన మైత్రేయ ! భస్మీభూతశ్చ తత్ క్షణాత్ ॥

21

సహి దేవాసు రేయిద్ధే గతోహ త్యామహుసురాః ।
నిద్రాతాన్ముమహాకాలం నిద్రాంవప్రేవరంసురాః ॥

22

ప్రోక్షశ్చ దేవై స్సంను ప్రయస్తాన్ముత్థాపయిష్యతి । దేహజేనాగ్ని నాసద్యస్సతుభస్మీభవిష్యతి ॥
ఏవందిగ్ధ్వసతంపాపంపృష్ట్యా వ్రవమధుసూదనమ్ । కస్త్యమిత్యాహసోవ్యాహజాతోహంశశినఃకులే ॥

వసు దేవస్యతనయో యదోఽహంశసముద్యవః ॥

24

ముచుశుద్ధోపితత్రాసా వృద్ధగాఙ్వవచోఽస్మరత్ ॥

25

సంస్కృత్యప్రణిపత్యై నంసరస్వంశర్యేశ్వరంహరిమ్ । ప్రాహజ్ఞతోభవాన్విష్ణురంశస్త్యంపరమేశ్వర ॥
పురాగాఙ్వేణకథితమష్టావింశతిమేయుగే । ద్వాపరాస్తేహరేజఃస్మ యదువంశేభవిష్యతి ॥

27

సత్సంప్రాప్తోనసద్దేహో మత్యానాముపకారకృత్ ॥

28

తథాహినుచుహ త్తేజో నాలంసోధుమమాంతవ ॥ తథాహిసజలామృదనాదధీరతరంతవ ।

వాక్యంసమతిచైవోవిహ యమృతాదప్రపీడితా ॥

29

దేవాసురమహాయుద్ధేదైత్యపైస్యవహాభటాః । వసేహుమమతేజస్తేజోనసహామ్యహమ్ ॥
సంసారపతితస్యైకోజస్తోస్త్వంశరణంపరమ్ । ప్రసీదత్వంప్రపన్నాతిహరనాశయమేఽశుభమ్ ॥ 31
త్వంపయోనిభయైర్మలాస్సరితస్త్యంవనానిచ । మేదిసిగగనంవాయురాపోగ్నిస్త్యంతథామనః ॥
బుద్ధిరవ్యాకృతప్రాణాఃప్రాణేశస్త్యంతథాపుమాః । పుంసఃపరతరంయచ్చవ్యాప్యజన్మవికారవత్ ॥
శబ్దాదిహీనమజరమషేయంక్షయవజ్జితమ్ । అవృద్ధినాశంతద్భృన్మాత్వమాద్యస్తవివజ్జితమ్ ॥
త్వత్తోమరాస్సపితరోయక్షగన్ధవఃకిన్నరాః । సిద్ధాశ్చాస్సరసస్త్యత్తోమనుష్యాఃపశవఃఖగాః ॥ 35
సరీసృపామృగాసువేత్సత్తస్సర్వేషుహీరుహాః । యచ్చభూతంభవిష్యంచకించిద్రచరాచరమ్ ॥

మూతామూర్తంతథాచాపి స్థూలంసూక్ష్మతరంతథా ।

తత్సర్వంత్యంజగత్కర్తా నాస్తికించిత్త్యయావినా ॥

37

మయాసంసారచక్రేస్మిన్ప్రథమతాభగవంతృదా । తాపత్రయాభిభూతేనసప్రాప్తానివృత్తిఃక్వచిత్
దుఃఖాన్యేవసమఖాసీతిమృగత్పష్టాజలాశయాః । మయానాథగృహీతాసి తానితాపాయమేభవః ॥
రాజ్యముద్వీబలంకోశోమిత్రపక్షస్తథాత్మజాః । భార్యాభృత్యజనోయేచశబ్దాద్యావిషయాఃప్రభాః ॥
సుఖబుధ్ధ్యావయాసరస్వంగృహీతమిదమవ్యయమ్ । పరిణామేతదేవేశ ! తాపాత్మకమభూన్మమ ॥ 41
దేవలోకగతింప్రాప్తోనాథ ! దేవగణోపిహి । మత్తస్సాహాయ్యకామోఘూచ్ఛాశ్వతికుత్రనివృత్తిః ॥
త్యామనారాధ్యజగతాంసర్వేషాంప్రభవాస్పదమ్ । శాశ్వతీప్రాప్యతేకేన పరమేశ్వరనివృత్తిః ॥
త్వన్మాయామూఢమనసోజన్మమృత్యుజరాదికాః । అవాప్యతాపాఃపశ్యన్ప్రేతరాజమనస్తమ్ ॥

తతోనిజక్రియాసూతినరకేష్వతిదాదణమ్ । ప్రాల్నవ వైవరాదుఃఖమస్వరూపవిద స్తవ ॥ 45
 అహమత్యస్తవిషయామోహిత స్తవమాయయా । మమత్వగర్వగతాః సప్రభాః మామిపరమేశ్వర ॥
 సోఽహంత్యాంశరణమపారమప్రమేయం సంప్రాప్తః పరమపదంయతోనకించిత్ ।
 సంసారధ్రమపరితాపతప్తచేతా నిర్వాణేపరిణతథామ్నిసాభిలాషః ॥ 47
 ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే త్రయోవింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇథం స్తుత స్తదాతేన ముచుకుద్దేనధీమతా ! ప్రాహేశస్సర్వభూతానామనాదినిధనోహరిః ॥ 1

శ్రీభగవానువాచ :—

యథాభివాఙ్మతాః దివ్యాః గచ్ఛలోకాన్నరాధిప ।
 అవ్యాసాతపనైశ్వర్యో మత్ప్రసాదోపబృంహితః ॥ 2
 భుక్త్వాదివ్యాః మహాభోగా భవిష్యసిమహాకులే ।
 జాతిస్మరోమత్ప్రసాదా త్రతోమోక్షమవాప్నోసి ॥ 3

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తః ప్రణిపత్యేశం జగతామచ్యుతం నృపః ।
 గుహామూర్ధ్నివిహారిస్తస్మదదశాల్పకాన్నరాః ॥ 4

తతః కలియుగం మత్ప్రాప్తం తస్మై నమః । నరనారాయణస్థానం ప్రయయాగన్ధమాధనమ్ ॥
 కృష్ణోపిఘాతయితావతిముచాయేనహితస్థలమ్ । జగ్రాహమధురామేత్యహస్త్యశ్వస్యస్తనోజ్జ్వలమ్ ॥
 అనీయచోగ్రసేనాయద్వారవత్యాంస్యవేదయత్ । పరాభిభవనిశ్శృంకంబభూవచయగోకులమ్ ॥
 బలదేవోఽపిమైత్రేయ ! ప్రశాంతాభిలగ్రహః । జ్ఞాతిదశానసోత్కణః ప్రయయాన్తగోకులమ్ ॥ 8
 తతోగోపాంశ్చగోపీశ్చయథాపూర్వమమిత్రజత్ । తథైవాభ్యవదత్ప్రేష్టాబహుమానపురగురమ్ ॥
 సకైశ్చిత్సంపరివృక్తః కాంశ్చిచ్ఛపరివసృజే । హాస్యంచక్రేనమంకైశ్చిద్గోపైగోపీజనైస్తథా ॥
 ప్రియాణ్యనేకాన్యవదత్ గోపాస్తత్రహలాయుధమ్ ।

గోవ్యశ్చప్రేమకుపితాః ప్రాచుస్సేవ్యమథాపరాః ॥ 11

గోవ్యః ప్రప్రచ్ఛరపరా నాగరీజనవల్లభమ్ । కచ్ఛిదాస్తేసుఖంకృష్ణశ్వలప్రేమలవాత్మకః ॥ 12
 ఆన్యచ్ఛేష్టామపహానకాశ్చిత్పురయోషితామ్ । సౌభాగ్యమానమధికంకరోతిక్షణసామృదః ॥

కచ్చిత్సరతినఃకృష్ణగీతానుగమనంకలమ్ । అప్యసామాతరంద్రప్టుంసకృదస్యాగమివ్యతి ॥ 14
అథవాకింతదాలాపైఃక్రియంతామవరాఃకథాః । యస్యాస్యాభివిఙ్నాతేనవివాస్కాకంభవివ్యతి ॥ 15
పితామాతాతథాభ్రాతాభతాఽబన్ధజనశ్చకిమ్ । సంత్యక్తస్తత్రాతేస్యాభిరకృతజ్ఞధ్వజోహిసః ॥
రథాపికచ్చిదాలాపమహఃగమనసంశ్రయమ్ । కరోతికృష్ణావక్తవ్యం భవతారామ! నాస్మతమ్ ॥ 17
దామోదరోసాగోవిందః పురస్త్రీసక్తమానసః । అపేతప్రీతిరస్మాను దుడకఃఃప్రతిభాతినః ॥ 18
ఆముత్రితశ్చకృష్ణేతి పునదామోదరేతిచ । జహసుస్సస్వరంగోప్యో హరిణాహృతచేతసః ॥ 19
సందేనైస్సామమధురైఃప్రేమగభైఃకరగర్భితైః । రామేణాశ్వాసితాగోప్యఃకృష్ణస్యాతిమనోహరైః
గోపైశ్చపూర్వవద్రామఃపరిహసమనోహరాః । కథాశ్చకారతేమేచనమాతైఃప్రజభూమిషు ॥ 21

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పశ్చిమాంశే చతువింశోఽధ్యాయః.

అథ పశ్చిమాంశే పశ్చిమింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఊవాచ :—

వనేవిచరత స్తస్య సహగోపైమహాశాత్రునః । మానుషచ్ఛద్యరూపస్య కేషస్యధరణీధృతః ॥ 1
నిమ్బదితోరుకార్యస్య కార్యేణోవీప్రచారణః ।
ఉపభోగాభామత్యథాం వరుణఃప్రాహవాహుణీమ్ ॥ 2
అభీష్టానవదాయస్యమదిరేత్వంమహాజనః । అనస్తస్యోపభోగాయ తస్యగచ్ఛముదేశుభే ॥ 3
ఇత్యుక్తావాహుణీతేన సన్నిధానమథాకరోత్ । బృందావనసముత్పన్నకదంబతరుకోటరే ॥ 4
విచరణబలదేవోఽపి మదిరాగన్ధము త్రమమ్ । ఆశ్రూయమదిరాతమహామవాసాభివరాననః ॥ 5
తతఃకదమ్బాత్సహసా మద్యధారాంసలాజ్ఞలీ ।
పతస్త్రీవీక్ష్యమైత్రేయ! ప్రయయాపరమాంముదమ్ ॥ 6
పపాచగోపగోపీభిస్సమవేతోముదాన్వితః । ప్రగీయమానోలలితం గీతవాద్యవిశారదైః ॥ 7
సమత్తోఽత్యస్తఘమామృతఃకణికామాక్తికోజ్జ్వలః ।
ఆగచ్ఛయమునేన్నాతుమిచ్ఛామీత్యావవిహ్వలః ॥ 8
తస్యవాచంసదీసాతు ముక్తోక్తామవమత్యజై । నాజగామతతఃక్రుద్ధో హలంజగ్రాహలాజ్ఞలీ ॥ 9
గృహీత్వాతాంహలాం తేన చకమహదవిహ్వలః ।
పాదేనాయాసినాయాసి గమ్యతామిచ్ఛయాఽన్యతః ॥ 10
సాకృష్టానహసాతేన మాగళాంసంత్యజ్యనిమ్నగా ।
యత్రాస్తేబలభద్రోఽసౌ స్థావయామాసతద్వనమ్ ॥ 11

శరీరేతదాశ్యేత్యత్రానవిహ్వలలోచనా । ప్రసీదేత్యబ్రవిద్రామంముఖ్యమాంముగలాయుధ ॥ 12
తతస్తస్యాస్తువచనమాకణ్యకానహలాయుధః । సోఽబ్రవీదవజానాని మమశౌర్యబలే నది! ॥

సోఽహంత్యాంహలపాతేన నయిష్యామిగుహగ్రధా ॥

18

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తయాఽతిసంత్రాసాత్తయానద్యాప్రసాదితః ।

భూభాగేష్లావితేతస్మిన్ ముమోచయమునాంబలః ॥

14

తతస్సన్నతస్యవై కాన్తిరజాయతమహాత్మనః ॥

15

అవతంసోత్పలంచాదు గృహీత్వాత్వకంచకుణ్డలమ్ ।

వరుణప్రహితాంచాస్తై మాలామహ్లానపఙ్క్తివామ్ ।

సముద్రాభేతథావస్త్రే నీలేలక్ష్మీరయచ్చత ॥

16

కృతావతంసస్సతదా చాదుకుణ్డలభూషితః । నీలామ్బురధరస్సగ్ధి శుశుభేకాన్తిసంయుతః ॥ 17

ఇథ్థంవిభూషితోరేమేతత్రరామస్తథావ్రజే । మానద్యయేనయాతశ్చనపునద్యాకారకాంపురీమ్ ॥ 18

తవతీంనామతనయాం నైవతస్యమహీపతే । ఉపయేమేబలస్తస్యాం జిజ్ఞాతేనిశితోల్కుకా ॥ 19

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే పంచవింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే షడ్వింశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

భీష్మకఃకుణ్డినేరాజా విదధకవిషయేఽభవత్ । రుక్మీతస్యాభవత్పుత్రో రుక్మిణీచవరాననా ॥ 1

రుక్మిణీంచకమేకృష్ణస్సాచతంచాదుహాసిని । నదదాయాచతేనై నాం రుక్మీర్ద్యుషేణచక్రితే ॥ 2

దదౌచశిశుపాలాయ జరాసంధప్రవోదితః । భీష్మకోరుక్మిణానాధకాం రుక్మిణీమురువిక్రమః ॥ 3

నివాహకాంతతస్సవే జరాసంధముఖాన్మపాః । భీష్మకస్యపురంజగ్మృశ్శిశుపాలప్రియైషిణః ॥ 4

కృష్ణోపిబలధద్రాదై ర్యర్యదుభిసచివారితః । ప్రయయాకుణ్డినంద్రప్రస్థంవివాహంచై ద్యభూభృతః ॥

శ్వోభావినివివాహేతుతాంకన్యాంహృతవాహరిః । విమతభారమానజ్యరామాదిష్వభబంధుః ॥

తతశ్చపాణ్డోఽశ్రీమూకస్తవక్రోవిహారథః । శిశుపాలజరాసంధసాల్వాద్యాశ్చమహీభృతః ॥ 7

కుపితాస్తేహరింహస్తుం చక్రదుర్యోగముత్తమమ్ ।

నిజకాతాశ్చసమాగమ్య రామాదై ర్యర్యదుపుంగవైః ॥

8

కుణ్డినంనప్రవేత్స్యామి హ్యహత్వాయుధి కేశవసే ।

కృత్వాప్రతిఙ్గాంరక్తీచ హస్తుంకృష్ణమనుద్రుతః ॥

9

హత్యాబలంసనాగాశ్వంప త్రిస్యస్తవసంకులమ్ । నిజాతఃపాతితశ్శివ్యాణాంలీలయైవసచక్రిణా॥ 10
నిజాత్యదక్ష్మిణంసమ్యగుపయేమేచయక్ష్మిణీమ్ । రాక్షసేనవివాహేన సంప్రాప్తాంసుధునూదనః॥11
తస్యాంబజ్జేచప్రమ్న మ్నామదనాంశస్సవీర్యవాః । జహారశమ్భరోయంవై యోజఘానచశంబరమ్॥

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పశ్చిమాంశే షడ్వింశోఽధ్యాయః.

[12

అథ పశ్చిమాంశే సప్తవింశోఽధ్యాయః

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

శమ్భురేణహృతోవీరఃప్రద్యుమ్నస్సకథంమునే । శమ్భురస్సమహావీర్యఃప్రద్యుమ్నేనకథంహతః॥ 1
యస్తేనాపహృతఃపూర్వాం సకథంనిజఘానతమ్ । ఏతద్విస్తరితశ్శ్రోతుమిచ్ఛామిసకలంగురో॥ 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

పశ్యేహ్నిజాతమాత్రంతుప్రద్యుమ్నంనూతికాగృహత్ ।

మమైవహస్తేతిమునే హృతవాఃకాలశమ్భురః॥

8

హృత్యాచిత్తేపచైవై నన్ద్రాహ్లాదేనైవకలణాణామ్ । కల్లాలజనితావలేనుఘోరేమకరాలయే॥ 4

పాతిత స్తత్రచైవైకోమతోస్యజగ్రాహబాలకమ్ । సమమూచతస్యాపిజరరాగ్నిప్రదీపితః॥ 5

మత్స్యబంధైశ్చమతోస్యసౌమతైస్యిరనైస్ససూద్విజ ।

ఘాతతోఽనురవర్యాయ శమ్భురాయనివేదితః॥

6

తస్యమాయావతీనామపత్నీసర్వాపేశ్వరీ । కారయామాసనూదానామాధిపత్యమనిన్దితా॥ 7

దారిణేమత్స్యజరరేసాదదత్వాతిశోభనమ్ । కుమారంమన్యథతోదగ్ధస్యప్రథమాఙ్కురమ్॥ 8

కోఽయంకథమయంమత్స్యజరరేప్రవివేశితః । ఇత్యేవంకాతుకావిప్లాం తన్వీంప్రాహాంధనారదః॥ 9

అయంసమస్తజగతఃస్థితిసంహారకారిణః । శమ్భురేణహృతోవిష్ణోస్తవయాస్సూతికాగృహత్॥ 10

క్షిప్తస్సముద్రేమత్స్యేననిగిణాస్తేగృహంగతః । సరరత్నవిదంసుభ్రు ! విద్రభాపరిపాలయ॥ 11

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

నారదేనైవముక్తాసాపాలయామాసతంశిశుమ్ । బాల్యాదేవాతిరాగేణరూపాతిశయమోహితా॥12

సయదాయావనాభోగభూషితోఽభూన్మహామతే । నాభిలాషాతదాసాఽపి బభూవగజగామినీ॥13

మాయావతీజహృత్స్యై మాయాస్సర్వామహామునే ।

ప్రద్యుమ్నాయానురాగాన్ధా తన్నస్త్రిస్తహృదయేక్షణా॥

14

ప్రసజ్జన్మీంతుతాంప్రాహాసకాన్లికాకమలేక్షణామ్ । మాతృత్వమపహాయాద్యకిమేవంవతాసేన్యథా॥

సాతస్మైకభయామాన సపుత్ర స్తవ్యమమేతివై ।

తనయంత్యామయంవిష్ణోహృతవాకాలశమ్భరః ।

16

ఓత్పస్సముద్రేయత్యస్యసంప్రాప్తోజరరాన్మయా । సాహిరోదితితేమాతాకాంతాద్యాప్యతివత్సలా ।

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తశ్శమ్భరంయుధే ప్రమ్యమ్నససమాహ్వయత్ ।

క్రోధాకులికృతమనా యయుధేచమహాబలః ॥

18

హతాన్వసైస్యమశేషంతుతస్యదైత్యస్యయాదవః ।

సప్తమాయావ్యతిక్రమ్య మాయాంప్రయుయుజేఽప్తమీమ్ ॥

19

తయాజఘానతందైత్యం మాయయాకాలశమ్భరమ్ ।

ఉత్పత్యచతయాసాధకమాజగామపితఃపురమ్ ॥

20

అస్తఃపురేనిపతితంమాయావత్యాసమన్వితమ్ । తందృష్ట్వాకృష్ణసంకలాబధూపుఃకృష్ణయోషితః॥

దక్ష్కిణీసాధవప్రేష్టాసాన్రదృష్టింసిద్ధితా । ధన్యాఃఖల్వయంపుత్రోవతః తేనవయావనే ॥ 22

అస్మిన్వయసిపుత్రోమేప్రద్యున్నాయదిశీవతి । సభాగృహజనసవత్సనాత్వయాకావిభూషితా ॥ 23

అభవాద్యుద్యతఃస్మిహామమయాద్యుగ్వపుస్తవ । హరేరపత్యంసువ్యక్తంధవావతసభవివ్యతి ॥ 24

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఏతస్మిన్నప్తరేప్రాప్తస్సహకృష్టేననారదః । అస్తఃపురచరాంజేనింకృణోప్రాహహామయః॥ 25

ఏవతేతనయస్సుధు ! హత్యాశమ్భరమాగతః ।

హృతోయేనాభవద్బాలోభవత్యాసూతికాగృహమ్ ॥

26

ఇయంమాయావతీభార్యాతనయస్యాస్యతేనతిశమ్భరస్యసభాశ్రీయంశ్రూయతామత్రకారణమ్ ॥

మన్మథేతుగతేనాశంతదుద్భవపరాయణా । శమ్భరంమోహయామాసమాయాహుషేరూపిణీ ॥ 28

విహారాద్యుపభోగేషు హపంమాయామయంశుభమ్ ।

దశాయామాసదైత్యస్య తస్యేయంమదరేక్షణా ॥

29

కామోవతీకాఃపుత్రస్తేతస్యేయందముతారతిః । విశజ్ఞానాత్రకతవాన్ముషేయంతవశోధనే ॥

తతోహర్షసమావిష్టా దక్ష్కిణీకేశవౌతదా । నగరిచసమస్తాసాసాధుసాధ్విత్వభావత ॥ 31

చిరంనష్టేనపుత్రేగంగాతాంప్రేక్ష్యదక్ష్కిణీమ్ । అవాపవిశ్మయంసర్వోద్వారవత్యాంతదాజనః ॥

ఇతి శ్రీ విష్ణు పురాణే పంచమాంశే సప్తవింశోఽధ్యాయః.

[82

శ్రీః

అథ పంచమాంశే అష్టావింశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ .—

చారుధేష్ఠంసుధేష్ఠంచచారుదేహంచవీర్యవాక్ । సుషేణంచారుగుప్తంచభద్రచారుతథాపరమ్ ॥

చారువిష్ఠంసుచారుంచ చారుంచబలినాంపరమ్ ।

రుక్మిణ్యజనయత్పుత్రాన్ కన్యాంచారుమతీతథా ॥

2

అన్యాశ్చభార్యాఃకృష్ణస్య బభూవుస్సప్తశోధనాః । కాశిద్వీమిత్రవిన్దాచ సత్యానాగ్నజితథా ॥

3

దేవీహమ్నవతీచాపి రోహిణీకామరూపిణీ । మద్రరాజసుతాచాన్యా సుతీలాశీలమల్లానా ॥

4

సత్రాజితీసత్యభామా లక్ష్మణాచారుహసిని । షోడశాసన్సహస్రాణి శ్రీరామన్యానిచక్రిణః ॥

5

ప్రద్యుమ్నాఽపిమహావీర్యో రుక్మిణస్తనయాంశుభామ్ ।

స్వయంవరేతాంజగ్రాహ సాచతంతనయంహరేః ॥

6

తస్యాసమస్యాభవత్పుత్రో మహాబలపరాక్రమః । అనిరుద్ధోరణేరుద్ధో వీర్యోదధిరనిర్దమః ॥

7

తస్యాపిరుక్మిణఃపాత్రింపరయామాసకేశవః । దాహిత్రాయదదారుక్మీతాంస్పథే న్నపిచక్రిణా ॥

8

తస్యావివాహేరామాద్యా యాదవాహరిణానహ ।

కల్యాణాథకంతతస్సవే యేచాన్యేభూభృతస్తథా ॥

రుక్మిణోనగరంజగ్నాన్ మూర్ఖాభోషకటంద్విజ ॥

9

వివాహేతత్రనివృత్తేప్రద్యుమ్నస్యమహాత్మనః । కళింజరాజప్రముఖారుక్మిణంవాక్యమబ్రువన్ ॥

10

అనక్షణోహలీద్యూతేతథాస్యవ్యసనంమహత్ । తజ్జయామోబలంకస్మాద్ద్యూతేనైసంమహాబలమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తథేతానాహస్యపాన్రుక్మీబలమదాన్వితః । సభాయాంసహరామేణచక్రేమ్యూతంచవైతదా ॥

11

సహస్రమేకంనిష్కాణంరుక్మిణావిజితోబలః । ద్వితీయేఽపివశేచాన్వితసహస్రంరుక్మిణాజితః ॥

12

తతోదశసహస్రాణినిష్కాణంపణమాదదే । బలభద్రోఽజయత్తాని రుక్మీన్యాతవిదాంపరః ॥

13

తతోజహాసస్వసవత్కలింజాధిపతిద్విజః । దన్తాన్విదశకాయుర్ముఖో రుక్మీచాహమనిర్ధతః ॥

14

అవిద్యోఽయంమయాద్యూతేబలభద్రఃపరాజితః । ముద్ధైవాత్రావలేపాన్ధోయోవమేనేక్షణోవిదాన్ ॥

15

దృష్ట్యాన్కళింజరాజానంప్రకాశదశనానమః । రుక్మిణంచాపిదుర్వాక్యంకోపంచక్రేహాలాయుధః ॥

16

తతోకోపపరీతాత్మానిష్కణోటింసమాదదే । గ్లహంజగ్రాహరుక్మీచతదధేఽత్రాసపాతయత్ ॥

17

అజయద్బలదేవస్తంప్రాహోఽప్రైవిజితంమయా । మయేతిరుక్మీప్రాహోఽప్రైరళికోఽక్రైరలంబలః ॥

18

త్వయాన్త్రేయంగ్లహాన్భుత్వంసమత్తుషోనుమోజితః । ఏవంత్యయాదేద్విజితంవిజితంసమయాకథమ్ ॥

19

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అథాస్తరిక్షేవాగుచ్చైఃప్రాహగమ్భీరనాదీన్ | బలదేవస్యతంకోపం వధాన్యస్త్రీమహాత్మనః || 21
 జితంబలేనధమేణా రుక్మిణాభాషితంమ్ముమా | అనుక్వాపించఃకించితక్పరంభవతికమణా || 22
 తతోబలస్సముత్థాయకోపసంరక్తలోచనః | జఘానాష్టపదేనైవ రుక్మిణంసమహాబలః || 23
 కళింగరాజంచాదాయవిస్ఫురన్తంబలాద్బలః | బధజ్జడన్తాకుపితోయైఃప్రకాశైజహాశనః || 24
 ఆకృష్యచంసుహస్తమ్భంజాతరూపమయంబలః | జఘానతామేతత్పితేభూభృతఃకుపితోభృశమ్ ||
 తతోహాహాకృతంసర్వం పణాయనపరంద్విజ | తద్రాజమణ్డలంభీతం బభూవకుపితేబలే || 26
 బలేననిహతందృష్టాన్రుక్మిణంసుధుసూదనః | నోవాచకించిన్త్రైతేయరుక్మిణీబలయోధయాత్ ||
 తతోనిరుద్ధమాదాయకృతదారంద్విజోత్తమ | ద్వారకామాజగామాథయదుచక్రంచ కేశవః || 28
 ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే అష్టావింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే ఏకోనశ్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ద్వారకత్యంభితేకృష్ణేశక్రత్త్రిభువనేశ్వరః | ఆజగామాథమైత్రేయ ! మత్తైరావతత్పృథగః || 1
 ప్రవిశ్యద్వారకాంసోఽథ సమేత్యహరినాతతః | కథయామాసదైత్యస్య నరకస్యచిచ్ఛేతిమ్ || 2
 త్వయానాథేనదేవానాం మనుష్యశ్వేఽపితిష్ఠతా | ప్రశమంసవఃకుఘాని నీతానిమధుసూదన || 3
 తపస్విన్యరసాథాయ సోరిష్టోధేనుః స్తథా | ప్రవృత్తోయస్తథాకేశీ తేనర్వేనిహతాస్త్యయా ||
 కంఠఃకువలయాపీఙ్గోపూతనాబాలఘాతినీ | నాశంసీతాస్త్యయానర్వేయేఽన్యేజగదుపద్రవాః || 5

యుష్మద్దోదకాన్డనంభూతిపరిత్రాతేజగత్త్రయే |

యజ్జయజ్ఞాంశసంప్రాప్త్యా తృప్తియాన్దివౌకశః ||

సోఽహంసాంప్రతమాయాతో యన్నిమి త్తంజనాదాన |

తన్ముత్వాతత్ప్రతీకారప్రయత్నంకతుఃమహాసి ||

భౌమోఽయంనరకోనామ ప్రాద్భ్యోతిమపురేశ్వరః | కరోతీనర్వభూతానాముపఘాతమరిందమ || 8
 దేవసిద్ధసురాదీనాం సృపాణాంచజనాదాన | హృత్వాతుసోఽసురఃకన్యా దురుధేనిజమన్దిరే || 9
 ఛత్రంయత్పిలప్రావి తజ్జహరప్రచేతసః | మన్దరస్యతథాశృంగం హృతవాగ్మణిపవతమ్ || 10
 అమృతప్రావిణీదివ్యే మన్మథఃకుంభజ్ఞః | కుంజరే | జహరసోసురోదిత్యావాఞ్ఞత్యైరావతంగజమ్ ||
 దునీతశ్చేతద్గోవింద | మయాతస్యనిరేదితమ్ | యదత్రప్రతికర్తవ్యంతత్ప్రయంఫరిమృశ్యతామ్ ||

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

- ఇతిశ్రుత్వాస్మితంకృత్యాధగవాణ్ దేవకీసుతః । గృహీత్వావాసవంహస్తేసముత్తప్తావరాసనాత్ ॥
 సంచిన్త్యాగతమాకుప్త్యా గృహదంక్షణేచరమ్ ॥
 సత్యభామాంసమారోప్య యయాప్రాజ్ఞోతిపంపురమ్ ॥ 14
- అథస్యైరావతంనాగంశక్రోపిత్రిదివంయయా । తతోజగామకృష్ణశ్చపశ్యతాంద్వారకౌకసామ్ ॥
 ప్రాజ్ఞోతిపపురస్యాశీర్సమన్తాచ్ఛతయోజనమ్ ॥
 అచితామారవైఃపావైః యురాన్తైర్భూద్విజోత్తమ ॥ 16
- తాఽచిచ్ఛేదహరిఃపాతాఽక్షిప్త్వాచక్రంసుదశశశమ్ ॥ తతోమురస్సముత్తప్తాతంజభూనచకేశవః॥
 మురస్యతసయాంతస్సప్తసహస్రాంస్తాంస్తతోహరిః । చక్రధారాగ్నినిదఃకాంశ్చకారశలభానివ ॥
 హత్వామురంహయగ్రీవం తథాపశ్చజనంద్విజః ।
 ప్రాజ్ఞోతిపపురంధీమాంస్తస్వరావాంతుముపాద్రవత్ ॥ 19
- సరకేణాస్యతత్రాభూస్మహస్తి స్యేనసంయుగమ్ ॥
 కృష్ణస్యయత్రగోవిన్దో జఘ్నేదైత్యాంతుహస్రశః ॥ 20
- శస్త్రాశ్రువవశంముచ్చస్తం తంభూమంసరకంబలీ ।
 ఊర్వాచక్రంద్విధాచక్రే చక్రీదైతేయచక్రహః ॥ 21
- హతేతుసరకేభూమిగృహీత్వాఽదితికుణ్డలే । ఉపతప్తేజగన్నాథం చాన్యంచేదమథాబ్రవీత్ ॥ 22

పృథివీ ఉవాచ :-

- యదాహముద్భృతానాథ । త్వయాసూకరమూతినా ।
 త్వత్స్పృశశంభవఃపుత్రస్తదాయంమయ్యజాయత ॥ 23
- సోఽయంత్యయైవదత్తోమేత్వయైవవినిపాతితః । గృహోఽగుణ్డలేచేమేపాలయాస్యచసంతతిమ్ ॥ 24
- భారావతరణాథాన్యమమైవధగవానిమమ్ ॥ అంశేనలోకమాయాతఃప్రసాదసుముఖఃప్రభో ॥ 25
- త్వంకతాఽచవికతాఽచ సంహతాఽప్రథవోఽప్యయః ।
 జగతాంత్యంజగద్రూపస్తూయతేఽచ్యుతకింతవ ॥ 26
- వ్యాపీవ్యాప్యంక్రియాకతాఽకార్యంచధగవాన్యథా ।
 సవశభూతాత్మభూతస్య స్తూయతేతవకింతథా ॥ 27
- పరమాత్మాచభూతాత్మాత్వమాత్మాచాప్యయోధవాన్ ॥
 యథాతథాస్తుతినాథ ! కిమథాంశేప్రవలేకతే ॥ 28
- ప్రసాదసవశభూతాత్మన్నరకేణాయత్కృతమ్ । తత్త్వమ్యతామనోమాచుత్వత్సుతస్తస్త్వన్నిపాతితః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తథోచోక్త్యాధరణీంభగవాంభూతభావనః । రత్నానిసరకావాసాజ్జగ్రాహమునిసత్తమః ॥ 80

కన్యాపురేసకన్యానాం షోడశాతులవిక్రమః । శతాధికానిదద్య శే సహస్రాణిమహామునే ॥ 81

చతుర్దశంష్ట్రాగజాంశ్చాగ్రావౌ పట్నహస్రాంశ్చదృష్టవాః ।

కామ్యౌజానాంతథాఽశ్వనాం నియుతాన్యేకవింశతిమ్ ॥ 82

తాకన్యాస్తాంస్తథానాగాంస్తానశ్వాద్వారకాపురీమ్ ।

ప్రాపయామానగోవిష్టస్సద్యోనరకకింకరైః ॥ 83

దద్యుశేవాదణంఛత్రం తథైవమణిపర్వతమ్ । ఆరోపయామాసహరిఃకరుడేపతగేశ్వరే ॥ 84

అరుహ్యచన్ద్రయంకృష్ణసృత్యభామాసహాయవాః ।

అదిత్యాకుణ్డలేదాతుం జగామత్రిదశాలయమ్ ॥ 85

ఇతిశ్రీ విష్ణుపురాణే పంచమాంశే ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః

అథ పంచమాంశే త్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

గరుడోవాదణంఛత్రం తథైవమణిపర్వతమ్ । సభార్యంచవృషీకేశంలీలయైవహాఽయనూ ॥ 1

తతశ్శబ్దముపాధ్మాసీత్స్వగద్వారగతోహరిః । ఉపతస్థస్తదాదేవాస్సప్యూహస్తాజనాదానమ్ ॥

సదేనైరచిరతఃకృష్ణో దేవమాతునికవేశనమ్ । సితాభ్రశీఖరాకారం ప్రవిశ్యదద్యుశేఽదితిమ్ ॥ 3

సతాంప్రణమ్యశక్రేణ సహతేకుణ్డలోత్తమే । దదానరకనాశంచ శశంసాస్యైజనాదానః ॥ 4

తతఃప్రీతాజగన్మాతా ధ్రాతారంజగతాంహరిమ్ । తుష్టావాదితరవ్యగ్రాకృత్యతత్రవణంమనః ॥

అదితి రువాచ :—

నమస్తేపుణ్డరీకాక్షితానామభయంకర । సనాతనాత్మసర్వాత్కృత్యభూతాత్కృత్యభూతభావనః ॥ 6

ప్రణేతమణసోబుద్ధేద్భిరూణాంగుణాత్మక । త్రిగుణాతీతనిర్వృద్ధస్త్వశుద్ధసత్త్వహృదిశ్చిత ॥ 7

సిరిదీర్ఘాదినిశ్చేషకల్పనాపరివజిత । జన్మాదిభిరసంస్పృష్టస్త్వన్నాదిపరివజిత ॥ 8

సంధ్యారాత్రిరహోభూమిగ్గగనంవాయురమ్భుచ ।

మూతాశనోమనోబుద్ధిభూతాదిస్త్యంతథాఽచ్యుత ॥ 9

సగన్ధివివాశానాంకతాకర్మపతిథివాః । బ్రహ్మవిష్ణుశివాఖ్యాభిరాత్మమూర్తిభిరీశ్వరః ॥ 10

దేవాదైత్యస్తథాయతా రాక్షసాస్సిద్ధపన్నగాః ।

కూశ్మణ్డాశ్చపిశాచాశ్చ గర్ధరామనుజస్తథా ।

11

పశవశ్చమృగాశ్చైవపరశ్శాశ్చసరీశ్చపాః । వృక్షగుల్మలతాబహ్వస్సమస్తాస్తృణజాతయః ।

స్థూలామధ్యాస్తథాసూక్ష్మాస్సూక్ష్మాత్సుక్షుతరాశ్చయే ।

దేహభేదాభవాశ్చపక్షేయేకేచిత్పుగశాశ్రయాః ।

12

మాయాతవేయమజ్ఞాతపరమాథాతిమోహినీ! అనాత్మన్యాత్మవిజ్ఞానం యయా మూఢో నిరుధ్యతే ।

అస్వీస్వమితిభావోఽత్ర యత్పుంసాముపజాయతే ।

అహంయమేతిభావోయత్ ప్రాయేదైవాభిజాయతే ।

గంసారమాతుమాయాయాస్తవైతన్నాథ! చేష్టితమ్ ।

15

యైస్సద్విధముఃపరైనాథ! సరైరారాధితోభవా ।

తేతరస్త్యఖిలామేతాం మాయామాత్మవిముక్తయే ।

16

బ్రహ్మాద్యాస్సకలాదేవా మనుష్యాఃపశవస్తథా ।

విష్ణుమాయామహావతశ్చమోనోద్ధతమసావృతాః ।

17

ఆరాధ్యత్వామభీష్తస్తే కామాన్నాత్మభవక్షయమ్ ।

యదేతేపురుషామాయా సైవేయంభగవంస్తవ ।

18

మయాత్వంపుత్రకామిన్యావైరిపక్షజయాయచ । ఆరాధితోనమోక్షాయమాయావిలసితంహితత్ ।

కౌషీనాచ్ఛదనప్రాయావాఞ్ఞాకల్పద్రుమాదపి । జాయతేయదపుణ్యానాంసోపరాధస్యదోషజః ।

తత్ప్రసీదాఖిలజగన్న్యాయామోహకరావ్యయ । అజ్ఞానంజ్ఞానసదృశపభూతంభూతేశ! నాశయ ॥ 21

సమస్తైచక్రహస్తాయ శాఖాహస్తాయతేనమః । సస్తహస్తాయతేవిష్ణో! శఙ్ఖహస్తాయతేనమః ॥ 22

ఏతత్పశ్యామితేరూపం స్థూలచిహ్నోపలక్షితమ్ । నజానామిపరంయత్రే ప్రసీదపరమేశ్వర ॥ 23

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అదిత్యైవంస్తుతోవిష్ణుఃప్రహస్యాహసురారణిమ్ । మాతాదేవిత్యమస్మాకంప్రసీదవరదాభవ ॥ 24

అదితిరువాచ :—

ఏవమస్తుయభేచ్ఛాతేత్వమశేప్తస్సురానురైః । అజేయఃపురుషవ్యాఘ్రుఃసత్యలోకేభవిష్యసి ॥ 25

తతఃకృష్ణస్యపత్నీచ శక్రేణసహితాఽదితిమ్ । గత్యభామాప్రణమ్యాహ ప్రసీదేతిపునఃపునః ॥ 26

అదితిరువాచ :—

మత్ప్రసాదాన్నతేనుభ్రు! జరావైరూప్యమేవవా । భవిష్యత్యనవద్యాగ్ని! సుస్థిరంసవయావనమ్ ।

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అదిత్యాతుకృతానుజ్ఞోదేవరాజోజనాదశనమ్ । యథావత్పుజయామానబహుమానపురస్కరమ్ ॥

శచీచసత్యభామామైపారిజాతస్యపుష్పకమ్ । నదదామానుషీంసుత్వాస్వయంపుష్పైరలంకృతా ॥
తతోదదశఃకృష్ణోఽపిసత్యభామానహాయవా ॥ దేవోద్యానానిహృద్యాని సద్దనాదీనిసత్తమ ॥ 80

దదశఃచనుగన్ధాభ్యంమజ్జరీపుజ్జధారిణమ్ । నిత్యాన్లోదకరంతామ్రబాలపల్లవశోభితమ్ ॥ 81

మధ్యమానేఽమృతేజాతంజాతరూపోపసుత్వచమ్ । పారిజాతంజగన్మృగఃకేశవఃకేశినూదనః ॥ 82

తుతోఽపరమప్రీత్యాతరురాజమనుత్తమమ్ । తందృష్టాప్రాహాగోవిందంసత్యభామాద్విజోత్తమ ॥

కస్మాన్నద్వారకామేష నీయతేకృష్ణ ! సాదవః ॥ 83

యదిచేత్త్వద్వచఃసత్యం త్వమత్యథఽంఘ్రియేతిమే ।

మగ్ధేహనిష్కుటాథాయ తదయంనీయతాంతరుః ॥ 84

సమేజామ్బవతీతాదృగభీష్టానచరుక్మిణీ । సత్యేయథాత్వమిత్యక్తంత్యయాకృష్ణానకృత్ప్రియమ్ ॥ 85

సత్యంతక్ష్యదిగోవిందనోపచారకృతంమమ । తదస్తుపారిజాతోఽయం మమగేహవిభూషణమ్ ॥ 86

చిద్రుతీపారిజాతస్య కేశపక్షేణమజ్జరీమ్ । సపత్నీనామహంమధ్యే శోభేయమితికామయే ॥ 87

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తస్సప్రహస్యై నాం పారిజాతంగరుత్మతి । ఆరోపయామాసహరిస్తమూచువఽనరక్షిణః ॥ 88

భోశచీదేవరాజస్య మహిషీతత్పరిగ్రహమ్ । పారిజాతంనగోవింద ! హతుఃమహాసిపాదపమ్ ॥ 89

ఉత్పన్నోదేవరాజాయదత్తస్సాపిదదాపునః । మహిష్యైసుమహాభాగదేవ్యైశ్చచైత్యమతూహలాత్ ॥

శచీదిభూషణాథాయదేవైరమృతమన్థనే । ఉత్పాదితోయంసక్షేమీ గృహీత్యైవనంగమిష్యసి ॥

దేవరాజోముఖప్రేక్షీ యస్యాస్తస్యాఃపరిగ్రహమ్ ।

మాధ్యత్వాథాయసేక్షేమీ గృహీత్యైవనంహిగోవ్రజేత్ ॥ 42

అవశ్యమస్యదేవేన్ద్రోనిష్క్రుతింకృష్ణయాస్యతి । వజ్రోద్యతకరంశక్రమసుయాస్యచైవామరాః ॥ 43

తదలంసకలైదేవైవిగ్రహేణతవాచ్యత । విపాకకటుయత్కర్మ తన్నశంసన్తిపణ్డితాః ॥ 44

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తేతైరువాపై తా సత్యభామాఽతిగోపిని । కాశచీపారిజాతస్య రోవాశక్రస్సురాధిపః ॥ 45

సామాన్యస్సవలోకస్య యద్యేషోమృతమన్థనే । సముత్పన్నప్రరుఃకస్మాదేగోగృష్ణోతిహానవః ॥

యథానుధాయతైవేన్ద్రయాథాశ్రీవఽనరక్షిణః । సామాన్యగువలోకస్యపారిజాతస్తథాద్రుమః ॥

భర్తృబాహుమహాగర్వాద్రుణధ్యేనమథోశచి ।

తత్కథ్యతామలంఘ్నాన్త్యా సత్యాహారయతిద్రుమమ్ ॥ 48

కథ్యతాంచద్రుతంగత్వాపాలోమ్యావచనంమమ । సత్యభామావదత్యేతదితిగోవ్యధతాక్షరమ్ ॥

యదిత్వందయతాభతుఃకర్మదివశ్యఃపతిస్తవ । మద్భటుఃహారలోపృక్షంతత్కారయనివారణమ్ ॥

జానామి తేపతింశక్రం జానామిత్రిదశేశ్వరమ్ । పారిజాతంతథాప్యేనంమానుషీహయామితే ॥ 51

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తారక్షిణోగత్వా శచ్యాఃప్రోచుర్యథోదితమ్ ।

శ్రుత్వాచోత్సాహయామాస శచీశక్రంసురాధిపమ్ ॥ 52

తతస్సమస్తదేవానాం సైవైవ్యఃపరివృతోహరిమ్ ।

ప్రయయాపారిజాతాథమిన్ద్రోయోద్ధుంద్యజోత్తమః ॥ 53

తతఃపరిఘనిష్ఠ్రింశగదాశూలవరాయుధాః । బభూవుత్ప్రిదశాస్సజ్జాశ్శక్తేవజ్రకరేఫితే ॥ 54

తతోనిరీక్ష్యగోవిన్దో నాగరాజోపరిస్థితమ్ । శక్రం దేవపరీవారం యుద్ధాయసముపస్థితమ్ ॥ 55

చకారశఙ్ఖనిఘోశపందితశ్శబ్దేనపూరయత్ । ముమోచశరసంఘాతాన్సమాప్తాయుతశశ్శితాత్ ॥ 56

తతోదిశోనధిశ్చైవదృష్ట్యాశ్శరశతైశ్చితమ్ । ముముచుత్ప్రిదశాస్సర్వేహ్యస్త్రశస్త్రాణ్యనేకశః ॥ 57

ఏకైకమస్త్రంశస్త్రంచదేవైముక్తంసహస్రశః । చిచ్ఛేదలీలయైవేశోజగతాంమధుసూదనః ॥ 58

పాశంసలిరాజస్యసమాకృప్యోరగాశనః । చకారఖడ్గశశ్శుష్పాన్ బాలపన్నగదేహవత్ ॥ 59

యమేన ప్రహితందణ్డం గదావిశ్మేపఖడ్గితమ్ ।

పృథివ్యాంచాతయామాస భగవాన్ దేవకీసుతః ॥ 60

శివితాంచధనేకస్య చక్రేణతిలశోవిభుః । చకారశౌరిరకంచ దృష్టిదృష్టమాతౌజసమ్ ॥ 61

సీతోగ్నిశ్శీతతాంబాణైద్రావితావసవోదిశః । చక్రవిచ్ఛిన్నశూలాగ్రాదుద్రాభవినిపాతితాః ॥ 62

సాధ్యావిశ్వేఽథమరుతో గన్ధర్వాశ్చైవసాయుకైః ।

శాక్షిణాప్రేరితైరస్తా వ్యోమ్నిశాల్యలితూలవత్ ॥ 63

గరుత్మానపితుష్టేనపత్యాభ్యంచనఖాబ్జురైః । భక్షయంతాడయన్ దేవాన్దారయంతృచచారవై ॥ 64

తతశ్శరసహస్రేణ దేవేన్ద్రీమధుసూదనా । పరస్పరంవవమాతే ధారాభిరవతోయదా ॥ 65

ఐరావతేనగరుడో యుయుధేతత్రసంకులే । దేవైస్సమస్తైర్యయుధే శక్రేణచజనాదనః ॥ 66

ఛిన్నేవ్యశేషబాణేషు శస్త్రేవ్యస్త్రేషుచత్వరత్ ॥

జగ్రాహవాసవోవజ్రం కృష్ణశ్చక్రంసుదశఃనమ్ ॥ 67

తతోహంహాకృతంసర్వంత్రైలోక్యంద్యజస త్తమః ! వజ్రచక్రకౌదృష్ట్యా దేవరాజజనాదనా ॥ 68

క్షిప్తంవజ్రమభేన్ద్రోణజగ్రాహభగవాన్ హరిః । నముమోచతదాచక్రంశక్రంతిఘ్నేచాబ్రవీత్ ॥ 69

ప్రణామవజ్రం దేవేన్ద్రీంగరుడక్షతరవాహనమ్ । సత్యభామాబ్రవీదీర్ష్యం పలాయనపరాయణమ్ ॥ 70

త్రైలోక్యే శత్రుః ! నతేయైక్తంశచీభతుఃపలాయనమ్ । పారిజాతస్రగాభోగాత్వాముపస్థాస్య తేశచి ॥ 71

కీదృశం దేవరాజ్యం తేపారిజాతస్రగుజ్జ్వలమ్ ! అపశ్యతోయథాపూర్వంప్రణయాభ్యాగతాంశచిమ్ ॥ 72

అలంకృతప్రయాసేననవ్రిశాంగస్తుమహాసి । సీయతాంపారిజాతోయం దేవాగున్తుగతవ్యథాః ॥ 73

పరిగర్వాపలేపేన బహుమానపురస్కరమ్ । నదదశశ్శుహంయాతాముపచారేణమాంశచి ॥ 74

స్త్రీత్వాదగురుదిత్రాహం స్వభర్తృశ్లాఘనాపరా । గతఃకృతపతీశక్ర ! భవతానమావిగ్రహమ్ ॥ 75

తదలంపారిజాతేన పరస్వేనహృతేనమే । రూపేణగర్వతాసాతు భద్రాత్ కాస్త్రీనగర్వతా ॥ 76

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తోవై నివృత్తే దేవరాజస్తయాద్విజ । వ్రాహ్మణై నామలంచణ్ణి సఖ్యః ఖేదోక్తివిస్తరైః ॥ 77

ఇద్వై ఉవాచ :—

సచాపిసగః సంహరస్థితీకర్తాఽఖలస్వయః । జితస్యజేనమేవీభా జాయతేవిశ్వరూపిణా ॥ 78

యస్మాజ్జగత్సకలమేతదనాదిమధ్యాద్యస్త్రియతశ్చనభవిష్యతిసర్వభూతాత్ ।

తేనోద్భవప్రళయపాలనకారణేన వీభాకథంభవతిదేవినిరాకృతస్య ॥ 79

సకలభవనసూతిమూర్తికరల్పల్పసూక్ష్మావిదితసకలవేదైర్జ్ఞానైతేయస్యనాన్వైః

తమజమకృతమీశంశాశ్వతంస్వేచ్ఛయైసంజగదుపకృతిమర్త్యంకోవిజేతుంగమథాః ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే త్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే ఏకత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సంస్తుతోభగవానితథా దేవరాజేనకేళవః । ప్రహస్యభావగమ్భీరమువాచేన్ద్రోద్విజోత్తమ ॥ 1

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ :—

దేవరాజోభవానిన్ద్రోవయంమత్స్యాజగత్పతే । ఓస్తవ్యంభవతైవేదమపరాధకృతంమమ ॥ 2

పారిజాతతరుశ్చాయంనియతాముచితాస్పదమ్ । గృహీతోయంమయాశక్ర! సత్త్వావచనకారణాత్ ॥

వజ్రంచేదంగృహణత్వంయద్రప్రహితంత్యయా । తవైవైతత్ప్రహరణం శక్ర ! వైరివిదారణమ్ ॥

ఇద్వై ఉవాచ :—

విమోహయసిమామీశ మతోఽహమితికింవదథ ।

జానీమస్త్యాంభగవతో సతుసూక్ష్మవిదోవయమ్ ॥ 5

యోసిసోసిజగత్ప్రాణప్రవృత్తేనాథ ! సంస్థితః । జగతశ్చల్యనిష్కషణంకరోష్యసురనూదన ! ॥ 6

సింశుతాంపారిజాతోఽయం కృష్ణ ! ద్వారవతీంపురిమ్ ।

మర్త్యలోకేత్వయాత్యక్తే నాయంసంస్థాస్యతేభువి ॥ 7

జీవదేవజగన్నాథ ! కృష్ణవిష్ణోమహాభుజ ! । శఙ్ఖచక్రగదాపాణే ఓమస్వైతద్వ్యతిక్రమమ్ ॥ 8

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తథేత్యుక్త్యాచ దేవేన్ద్రోమాజగామభువంహరిః । ప్రసక్తైస్సిద్ధగద్ధరైః స్తూతాయమానస్సరసిః ॥ 9

తతశ్చంభముపాశ్చాయద్వారకోపరిసంస్థితః । హవఃముత్యాదయామానద్వారకాపాసిసాంద్విజ ॥

అవతీర్యాభగరుడాత్సత్యభామానహాయవాః । నిమ్నశ్చేష్ఠాపయామానపారిజాతంగమహాతరుమ్ ॥
యమభ్యేత్యజనస్సర్వోజాతిం స్వరతిపార్వతీమ్ । వాస్యతేయస్యపుష్పిత్థగధేరోద్విత్రయోజనమ్ ॥ 12
తతస్తేయాదవాస్సర్వేదేహబద్ధానమానుషాః । దదృశుఃపాదపేతస్త్రికరుర్వస్త్రోముఖదశశానమ్ ॥ 13
కింకరైస్సముపాసీతంహస్త్యశ్వాదితతోధనమ్ । విభజ్యప్రదాకృష్టోబాధనానాంమహామతిః ॥ 14

కన్యాశ్చకృష్ణోజగ్రాహ సరకస్యపరిగ్రహః ॥ 15

తతఃకాలేశుభేప్రాప్తజివయేమేజనాదహః । తాఃకన్యాసరకేణాసంత్సర్వతోయాస్సమాహృతాః ॥
ఏకస్మిన్నేవగోవిందఃకాలేతాసాంమహామునే । జగ్రాహవిధివత్సాణీకపుథద్వేహేషుధముఃతః ॥ 17
పోదశశ్రీగ్రహస్రాణి శతమేకంతతోఽధికమ్ । తావన్విచక్రేయపాణి భగవాన్మధుసూదనః ॥ 18
ఏకైకమేవతాఃకన్యా మేనిరేమధుసూదనః । మమైవపాణిగ్రహణం మైత్రేయ ! కృతవానితి ॥ 19
నిశాసుచజగత్సప్తతానాంకేహేషుకేశవః । ఉవాసవిప్ర ! సర్వాసాం విశ్వరూపధరోహరిః ॥ 20

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పల్నామంశే ఏకత్రింశోఽధ్యాయః

అథ పల్నామంశే ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ప్రద్యుమ్నాద్వాహరేపుత్రా రుక్మిణ్యాంకథితాస్తవ ।
భానుభామేరికాద్యాంశ్చ-సత్యభామావ్యజాయత ॥ 1

దీప్తిమత్ప్రామపత్యుద్వా రోహిణ్యాంకథితాహరే ।
బభూవుజాఃస్సృవత్త్వాంచ సామ్బాద్వాబాహుశాలినః ॥ 2

తనయాభద్రవిందాద్వా నాగ్నజత్వాంమహాబలాః ।
సంగ్రామజిత్రుధానాస్తుతైశ్చ యాంచహరేన్సుతాః ॥ 3

వృశాద్యాశ్చసుతామాద్యాం గాత్రవత్ప్రముఖానుతాః ।
అవాపలక్ష్మణాపుత్రాః కాలిన్ద్యాశ్చశ్రుతాదయః ॥ 4

అన్యాసాంవైవభార్యాణాంసముత్పన్నానిచక్రిః । అష్టాయుతానిపుత్రాణాంసహస్రాణిశతంతథా ॥
ప్రద్యుమ్నఃప్రథమస్తేషాంసర్వేషాంరుక్మిణీసుతః ।

ప్రద్యుమ్నాదనిరుద్ధోఽభూద్యజ్రస్తస్మాదజాయత ॥ 6
అనిరుద్ధోరణేరుద్ధోబలేపాత్రీంమహాబలః । ఉషాంబాణస్యతనయాముపయేమేద్విజోత్తమ ॥ 7

యత్రయుద్ధసభూద్ధోరం హరిశంకరయోముహూత్ ।
భిన్నంసహస్రంబాహూనాం యత్రబాణస్యచక్రిణా ॥ 8

మైత్రేయ ఉవాచ :—

కథంయుద్ధమభూద్రుహ్నున్నమాభేహరకృష్ణయోః ।

కథంక్షయంచబాణస్య బాహూనాంకృతవాహరిః ॥

9

ఏతత్సర్వంమహాభాగ ! మమాఖ్యాతుంత్వమహాసి ।

మహాత్కేతూహలంజాతం కథాంశ్రోతుమిమాంహరేః ॥

10

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఉమాబాణసుతావిప్ర ! పార్వతీంసహశంభునా ।

క్రీడన్తీముపలక్ష్మ్యైవైః స్పృహంచక్రేతదాశ్రయామ్ ॥

11

తతస్సకలచిత్తజ్ఞా శారీతామాహభామినీమ్ । అలమత్యథాతాపేన భతాత్వమపిరంస్యసే ॥ 12

ఇత్యుక్తాసాతయాచక్రే కదేతిమతిమాత్మనః । కోవాభతామమేత్యాహ పునస్తామాహవాన్తి ॥

పార్వత్యువాచ :—

వైశాఖశుక్లద్వాదశ్యాం స్వప్నేయోభిభవంతవ । కరిష్యతీనతేభతా రాజపుత్రిభవిష్యతి ॥ 14

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తస్యాంతిభావుమాస్యప్నేయథాదేవ్యాసమీరితమ్ । తక్షణాభిభవంచక్రేకశ్చిద్ రాగంచతత్రసా ॥

తతఃప్రబుద్ధాపురుషముపశ్యన్తీసముత్సుతా । క్వగలోసీతీనిలజ్జా మైత్రేయోక్తవతీసఖిమ్ ॥ 16

బాణస్యమప్రీకుమ్భాన్దః చిత్రలేఖాచతత్సతా ।

తస్యాస్యఖ్యభవత్సాచ ప్రాహకోఽయంత్యయోచ్యతే ॥

17

యదాలజ్ఞాకులూనాస్యైకభయామాససాసఖి । తదావిశ్వాసమాసీయసవఃమేవాభ్యవాదయత్ ॥

విదితాథాఽంతుతామాహ పునశ్చీపాయభోదితమ్ ।

దేవ్యాతక్షణవతత్రాస్తా యోష్యుపాయఃకురుష్యతమ్ ॥

19

చిత్రలేఖోవాచ :—

దుర్విశ్లేషయమిదంచ కుంప్రాప్తంవాపిసశక్యతే । తథాపికించిత్కరణవ్యముపకారంప్రియేతవ ॥ 20

గస్తాప్తదినపర్యంతం తావత్కాలఃప్రతిక్ష్యతామ్ ।

ఇత్యుక్తాభ్యధ్యక్షరంగత్వా ఉపాయంతమథాకరోత్ ॥

21

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తతఃపటేనుర్వాదై త్యాగ గర్భరాస్యంశ్చప్రధానతః ।

మనుష్యాంశ్చవిభిష్యాస్యై చిత్రలేఖావ్యదశకాయత్ ॥

22

అపాన్యసాతుగర్భరాస్యం ప్రభోరగనురానుర్వా । మనుష్యేషుపదాదృప్తిం తేష్యవ్యభక్తవృద్ధీషు ॥ 23

కృష్ణరామావిలోక్యానీతుభ్రూలంజాజడేవసా । ప్రద్యుమ్నదశానేవీదాదృష్టింనిశ్యేస్యతోద్విజ ॥
దృష్టమాత్రేతరఃకాస్తేప్రద్యుమ్నతనయేద్విజ । దృష్ట్యాత్యథః విలాసిన్యాలజ్జాకాపినిరాకృతా ॥
సోయంసోయమితీత్యత్రేతయాసామోగగామినీ । చిత్రేభీభాబ్రవీజేరాముషాంబాణసుతాంతదా ॥

చిత్రలేఖోవాచ :—

అయంకృష్ణస్యపాత్రస్తేభతాదేవ్యాప్రసాదితః । అనిరుద్ధశ్చలిఖ్యాతఃప్రఖ్యాతఃప్రియదర్శనః ॥ 27
ప్రాప్నోషియదిభతాఃరమిమంప్రాప్తంత్వయాఽఖలమ్ ।

దుష్ప్రవేశాపురీపూవం ద్వారకాకృష్ణచాలితా ॥ 28

తథాపియత్నాద్భతాఃరమానయిష్యామితేషు । రమాస్యమేతద్వత్తస్యంనకస్యచిదపిత్వయా ॥ 29
అదిరాదాగమిష్యామి సహస్యవిరహంమమ । యయాద్వారఃతీంచోషాంసమాశ్వాస్యతరస్సఖమ్ ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పశ్చిమాంశే ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పశ్చిమాంశే త్రయత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

బాణోఽపిప్రణిపత్యాక్రేమైత్రేయాహత్రిలోచనమ్ ।

దేవ! బాహుసహస్రేణ నివిణ్ణోఽస్మ్యహవంవినా ॥ 1

కచ్చిన్మమైషాంబాహూనాంసాఫల్యజనకోరణః । భవిష్యతివినాయుద్ధంభారాయమమకింభుజైః ॥ 2

శంకర ఉవాచ :—

మయూరధ్వజభగ్నేయదాబాణ! భవిష్యతి । పితృతాశిజనానందప్రాప్త్యసేత్వంతదారణమ్ ॥ 3

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతఃప్రమణ్యవరదం శంభుమభ్యాగతోగృహమ్ ।

సభగ్నంధ్వజమూలోక్య హృష్టోహషంపునర్యయా ॥ 4

ఏతస్మిన్నేవకాలేతు యోగవిద్యాబలేనతమ్ । అనిరుద్ధష భానిశ్యే చిత్ర లేఖావరాపురాః ॥ 5

కన్యాస్తఃపురమభ్యేత్యరమమాణంసహోషయా । విజ్ఞాయరక్షిణోగత్వాశశంసుదైత్యభూపతేః ॥

వ్యాదిప్తంకింకరాణాంతు సైన్యంతేనమహాత్మనా । జఘానపరిఘంఘోరమాదాయపరవీరహః ॥ 7

హతేషుతేషుబాణోఽపి రథస్తద్వద్భోద్యతః । యుధ్యమావోయథాశక్తి యదువీరేణనిజఃతః ॥ 8

మాయయాయుయుధేతేన సతిదామప్రిచోదితః । తతస్తంపన్నాక్రేణ బభధయదునందనమ్ ॥ 9

ద్వారపత్యాంక్వయాలోఽసావనిరుద్ధేతిజల్పతామ్ । యదూనామాచచక్షేతంబద్ధంబాణేననారదః ॥

తంకోటితపురంసితంశ్రుత్వావిద్యావిదగ్ధయా । యోషితాప్రత్యయంజన్మర్యాదవానామరైః ॥ 11

తతోగదడమాదహ్య స్మృతమాత్రాగతంహరిః ।

బలప్రద్యమ్నసహితో బాణస్యప్రయయాపురీమ్ ॥

12

పురప్రవేశేప్రమథై ద్యుద్ధమాసీశ్చహత్సనః ।

యయాబాణపురాభ్యాశం సీత్యాతాసంక్షయంహరిః ॥

13

తతస్త్రిపాదస్త్రిశిరాజ్వరోమాపేశ్వరోమహాః । బాణరక్షోభమభ్యేత్యయుయుధేశాజ్ఞాధన్వనా॥

తద్భస్మస్పృశకసంభూతతాపఃస్పష్టాజ్ఞసంగమాత్ । అవాపబలదేవోపి శమమామిలితేక్షణః ॥ 15

తతస్సయుధ్యమానస్తు సహదేవేనశాక్తిణా । వైష్ణవేనభ్యరేణాశు కృష్ణదేహాన్నిరాకృతః ॥ 16

నారాయణభుజాఘాతపరిపీడనవిహ్వలమ్ । తంవీక్ష్యక్షమ్యతామస్త్యేత్యాహదేవఃపితామహః ॥ 17

తతశ్చతాస్తమేవేతి ప్రోక్త్యాతంవైష్ణవంజ్వరమ్ । ఆత్మాన్యవలయంనిన్యేథగవామధుసూదనః ॥

జ్వర ఉవాచ :—

మమత్వయాసమంయుద్ధం యేస్మరిష్య నిమానవాః ।

విజ్వరాస్తేభవిష్యన్తీత్యుక్తాన్వచై నంయయాజ్వరః ॥

19

తతోఽగ్నిభగవాపఞ్చ జిత్వాసీత్యాతథాక్షయమ్ ।

దానవానాంబలంకృష్టశ్చూణాయామాసలీలయా ॥

20

తతస్సమస్తస్సైన్యసదై తేయానాంబలేన్సుతః । యయుధేశంకరశ్చైవకాతికేయశ్చశౌరిణా॥ 21

హరిశంకరయోద్యుద్ధమతీవాసీత్పుదాదుణమ్ । చుక్షుభుస్సకలాలోకాశ్చస్త్రాస్త్రాంశుప్రతాపితాః॥ 22

ప్రళయోఽయమశేషస్య జగతోనూనమాగతః । మేనిరేత్రిదశాస్త్రత వతకమానేమహారణే॥ 23

బృహ్మకాప్రీణగోవిందోబృహ్మయామాసశంకరమ్ । తతఃప్రణేశుదైతేయాఃప్రమథాశ్చసమంతతాః॥

బృంభాభిఘాతస్తుహరోరథోపగ్ధతిపావిశత్ । సశశాకతతోయోద్ధుంకృష్ణేనాక్లిప్తకమణా ॥ 25

గరుడక్షతవాహశ్చప్రద్యమ్నా ప్రేణపీడితః । కృష్ణహంకారనిధూకతశక్తిశ్చాపయయాగుహః॥

బృంభిశేశంకరేనఘ్నేదైత్యసైన్యగుహేజితే । సీతేప్రమథసైన్యచసంక్షయంశాజ్ఞాధన్వనా ॥ 27

సద్దినాసంగృహీతాశ్వమధిగూఢోమహారధమ్ ।

బాణస్త్రత్రాయయామోద్ధుంకృష్ణకాష్ఠికబలైశుహా ॥

28

బలభద్రోఽహావీర్యోబాణసైన్యమనేకథా । వివ్యాధబాణైఃప్రద్రశ్యధర్మతశ్చాపలాయత॥ 29

ఆకృప్యలంజలాగ్రేణముసలేనాశుతాడితమ్ । బలంబలేనదదృశే బాణోబాణైశ్చచక్రిణా ॥ 30

తతఃకృష్ణేః బాణస్య యుద్ధమాసీత్పుదాదుణమ్ ।

31

సమస్యతోఽపూర్ణదీప్తా కాయత్రాణవిభేదినః ।

కృష్ణశ్చిచ్ఛేదబాణైస్తా బాణేనప్రహితా శితాన్ ॥

వివ్యాధకేశవంబాణో బాణంవివ్యాధచక్రిధృత్ ॥

32

- ముముచా తేతథాస్త్రాణి బాణకృష్ణాణివయా । పరస్పరక్షితికతా లాఘవాదనిశంద్యైః ॥ 33
- భిద్యమానేష్యశేషేషుశరేష్యస్తేచసీదతి । ప్రాచుర్యేణతతోబాణంహస్తంచక్రేహరిమూఢః ॥ 34
- తతోకేశతసంఘాతతేజసానదృశద్యుతి । జగ్రానాదైత్యచక్రారిహారిశ్చక్రంసుదశశశమ్ ॥ 35
- ముఞ్చతోబాణనాశాయ తతశ్చక్రంమధుద్విషః ।
నగ్నాదైతేయవిద్యాభూతోఽటరీపురతోహరేః ॥ 36
- తామగ్రతోహరిదృశస్త్వా మిలితాక్షస్సుదశశశమ్ ।
ముమోచబాణముద్దిశ్య భేత్తుంబాహువసంరిపోః ॥ 37
- క్రమేణతత్తుబాహూనాం బాణస్యామ్యుతచోదితమ్ ।
ఛేదంచక్రేఽనురాపాస్తశస్త్రాఘాతపణాదృతమ్ ॥ 38
- ఛిన్నేబాహువనేతత్తుకరస్థంమధునూదనః । ముముక్షుబాణనాశాయ విజ్ఞాతస్త్రీపురద్విషా ॥ 39
- సముపేత్యాహగోవిందం సామపూర్వముమాపతిః ।
విలోక్యబాణందోడణ్డచ్ఛేదాస్పక్రావవషిణమ్ ॥ 40

శంకర ఉవాచ :—

- కృష్ణకృష్ణజగన్నాథ ! బానేత్వాంపురుషోత్తమమ్ । పరేశంపరమాత్మానమనాదినిధనంహరిమ్ ॥ 41
- దేవతిర్యద్భుతపేయిషు శరీరగ్రహణాత్మికా । లీలేయంసర్వభూతస్య తవచేష్టోపలక్షణా ॥ 42
- తత్రప్రసీదాభయందత్తం బాణస్యాన్యమయాప్రభో ! ।
తత్త్వయానాస్థుతంకార్యం యన్మయావ్యావృతంవచః ॥ 43
- అస్థుత్సంశ్రయదృష్టోఽయం నాపరాధీతవాప్యయః ।
మయాదత్తవరోదైత్యస్తతస్తాంక్షమయామ్యహమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

- ఇత్యుక్తఃప్రాహగోవిందస్థూలపాణిముమాపతిమ్ ।
ప్రసన్నవదనోభూత్వా గతామషోఽనురంప్రతి ॥ 45
- ముష్కద్దత్తవరోబాణోజీవతామేషశంకర ! । త్వద్వాక్యగౌరవాదేతస్మయాచక్రంనివర్తితమ్ ॥ 46
- త్వయాయదభయందత్తంతద్దత్తమఖంమయా । మత్తోవిభిన్నమాత్మానంద్రస్తుమహానిశంకర ॥
- యోఽహంసర్వంజగచ్ఛేదంసదేవాసురమానుషమ్ ।
మత్తోనాన్యదిశేషం యత్తత్త్వంజ్ఞాతుమిహహాని ॥ 48
- అవిద్యామోహితాత్మానపురుషాభిన్నదశశశః । వదన్తిభేదంపశ్యన్తిచావయోగస్తరంహరః ॥ 49
- ప్రసన్నోఽహంగమిష్యామి త్వంగచ్ఛవృషభధ్వజ ! ॥ 50

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తాప్రయయాకృష్ణః ప్రాద్యున్నిర్యత్రతిష్ఠతి । తద్భస్మఫణినో నేశుగః కరుణానిలపోధితాః ॥ 51
 తతో నిబద్ధమారోఘ్యసపత్నీకంగరుత్మతి । ఆజగ్మద్వాకరకాంరామకాష్ఠికాదామోదరాః పురీమ్ ॥
 పుత్రపాత్రైః పరివృతస్తత్రశేమేజనాదకానః । దేవిభిస్సతతంవిప్ర ! భూభారతరణేద్భయా ॥ 52

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే త్రయోద్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే చతుద్రింశోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :-

చక్రేకమకమహచ్ఛారిభిభ్రాణోమానుషీంతనుమ్ ।
 జిగాయశక్రంశర్వంచ సర్వాదేవాంశ్చలీలయా ॥ 1
 యచ్చాన్యదకరోత్కమః దివ్యచేష్టావిఘాతకృత్ ॥
 తత్కథ్యతాంమహాభాగ ! పరంకాతూహలంహిమే ॥ 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

గదతోమమవిప్రషేత్రాయతామిదమాదరాత్ । నరావతారేకృష్ణేనదగ్ధావారాణసీయథా ॥ 3
 పాణ్డ్యోవాసుదేవస్తువాసుదేవోభవద్భువి । అవతీణస్త్యుమిత్యుక్తోజనైరజ్ఞానమోహితైః ॥ 4
 సమేనేవాసుదేవోహమవతీణోమహీతలే । నప్రస్మృతిస్తతస్సర్వం విష్ణుచిహ్నమచీకరత్ ॥ 5
 దూతంచప్రేషయామాన కృష్ణాయనుమహాత్మనే ।
 త్యక్త్యాచక్రాదికంచిహ్నం మదీయంనామచాత్మనః ॥ 6
 వాసుదేవాత్మకంమూఢ! త్యక్త్యానర్వమశేషతః । ఆత్మనోజీవితాథాకాయతతోమేప్రణతింవ్రజ ॥ 7
 ఇత్యుక్తస్సంప్రహస్యైవం దూతంప్రాహజనాదకానః ।
 నిజచిహ్నమహంచక్రం సముత్పత్త్యేత్యయీతీవై ॥ 8
 వాచ్యశ్చపాణ్డ్యోగత్వా త్వయాదూత ! వచోమమ ।
 జ్ఞాతస్త్వద్వాక్యసద్భావో యతాగ్ర్యంతద్విధీయతామ్ ॥ 9
 గృహీతచిహ్న వేషోహమాగమిష్యామితేపురిమ్ । ఉత్పత్త్యామిచతచ్ఛక్రం నిజచిహ్నమసంశయమ్ ॥
 ఆజ్ఞాపూర్వశ్చయదిదమాగచ్ఛేతిత్వయోదితమ్ ।
 సంపాదయిష్యేత్వస్తుభ్యం సమాగమ్యావిలమ్బితమ్ ॥ 11
 శరణంతేనమభ్యేత్యకతాన్సిన్ధుసమతేతథా । యథాత్వత్తోభయంభూయోసమేకిచిద్భవిష్యతి ॥ 12

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తేపగతేదూతేసంస్కృత్యాభ్యాగతంహరిః | గరుత్మన్తమథాదుహ్యత్వదిత స్తత్పురంయయా ||
తతస్తుకేకవోద్యోగంప్రత్యాకాశీఽతిస్తదా | సర్వసైన్యపరివారఃపాష్టికగ్రాహణిచాయయా || 14
తతోబలేనమహతా కాశీరాజబలేనచ | పౌండ్రీణోవాసుదేవోఽసాకేకవాభిముఖంయయా || 15

తందదశహరిదూరంరాదురారస్యస్థనేసీతమ్ |

చక్రహస్తంగదాశాబ్జం బాహుంపాణిగతామ్బుజమ్ || 16

స్రగ్ధరంపీతవసనం సుహృదారచితధ్వజమ్ | వక్షస్థలేకృతంచాస్య శ్రీవత్సందద్భుతేహరిః || 17

కిరీటకుండలధరం నానాత్నోపశోభితమ్ | తందృష్ట్వాభావగమ్భీరం జహంసగరుడధ్వజః || 18

యుయుధేచబలేనాస్యహస్త్యశ్వబలినాద్విజ | నిశ్చింశాసిగదాశూలశక్తికాముకశాలినా || 19

ఋణేనశాబ్జకనిముకైశ్చరైరనివిదారణైః | గదాచక్రనిపాతైశ్చ సూదయామాసతద్బలమ్ || 20

కాశీరాజబలంవై వంతుయంసీత్వాజనాదకను | ఉవాచపౌండ్రీకంమూఢమాత్మచిహ్నోపలక్ష్మితమ్ ||

శ్రీభగవానువాచ :—

పౌండ్రీణోక్తంతప్తయాయత్తు దూతవక్త్రేణమాంప్రతి |

సముత్స్పృశేచిహ్నాని తత్తేనంపాదయామ్యహమ్ || 22

చక్రమేతత్సముత్సృష్టంగదేయంతేవిసజ్జతా | గరుత్మానేవచోత్సృష్టస్సమాగోహతుతేధ్వజమ్ |

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుచ్చార్యవిముక్తేనచక్రేణాసావిదారితః | పాతితోగదయాభగ్నోధ్వజశ్చాస్యగరుత్మతా || 24

తతోహహాకృతేలోకే కాశీపుర్యధిపాబలీ | యుయుధేవాసుదేవేన మిత్రస్యాపచితౌస్థితః || 25

తతశ్శాబ్జాధనుమౌకైశ్చిత్తావతస్యశిరశ్శరైః | కాశీపుర్యాంసచిత్తేపకుర్వాలోకస్యవిస్మయమ్ ||

హత్వాతంపౌండ్రీకంశౌరిః కాశీరాజుచసానుగమ్ |

పునర్ద్వారవతీంప్రాప్తో రేమేస్వగంగతోయథా || 27

తచ్చిరఃపతితంత్ర దృష్ట్వాకాశీపతేఃపురే | జనఃకిమేతదిత్యాహ ఛిన్నంకేసీతివిస్మితః || 28

జ్ఞాత్వాతంవాసుదేవేన హతంతస్యసుతస్తతః | పురోహితేనసహితస్తోషయామాసశంకరమ్ || 29

అవిముక్తేమహాక్షేత్రతోపితస్తేనశంకరః | వరంవృణోష్యేతితదాతంప్రవాచనృపాత్మజమ్ || 30

సవక్రేభగవతకృత్యాపితృహస్తవక్షాధాయమే | గముత్తిష్ఠతుకృష్ణస్యత్వత్ప్రసాదాన్మహేశ్వర || 31

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంభవిష్యతీత్యుక్తేదక్షిణాగ్నేరసస్తరమ్ | మహాకృత్యాసముత్తమో తస్యైవాత్మవినాశినీ || 32

తతోఽన్వాలకరాశ్చాస్యాజ్వలతేఃశకపాలికా | కృష్ణకృష్ణేతికుపితాకృత్యాద్వారవతీంయయా || 33

తామ వేత్సజనస్తానాద్విచలల్లోచనోమునే । యయాశరణ్యంజగతాంశరణంమధుసూదనమ్ ॥ 84
 కాశీరాజసుతేనేయమారాధ్యవృషభధ్వజమ్ । ఉత్పాదితామహాకృత్యేత్యనగమ్యాభచక్రిణా ॥ 85
 జహీకృత్యామిమాముగ్రాంఘ్నిజ్వలాజటాలకామ్ । చక్రముత్సృష్టమక్షేమక్రీడాన క్షేనలీలయా ॥
 తదగ్నిమాలాజటిలజ్వలోద్ధారాతిభీషణామ్ । కృత్యామనుజగామాశువిష్ణుచక్రంసుదశశఃసమ్ ॥ 87
 చక్రప్రతాపనిదోగ్ధా కృత్యామాహేశ్వరీతదా । సనాశవేగివేగాత్తదప్యనుజగామతామ్ ॥ 88
 కృత్యావారాణసీమేవ ప్రవివేకత్వరాన్వితా । విష్ణుచక్రప్రతిహతప్రభావామునినత్రమ ! ॥ 89
 తతఃకాశీబలంభూరిప్రమథానాంతథాబలమ్ । సమస్తశస్త్రప్రయుతంచక్రస్యాభిముఖంయయా ॥ 40

శస్త్రాస్త్రమోక్షచతురం దగ్ధ్వతద్భలమోజసా ।

కృత్యాగభావమశేషాంతాం తదావారాణసీంపురీమ్ ॥ 41

సభూభృద్భృత్యపౌరాంతు సాశ్వమాతజమానవామ్ ।

అశేషగోష్ఠకోశాంతాం దునిఃరీత్యైంసురైరపి ॥ 42

జ్వాలాపరిమృతాశేషగృహప్రాకారచత్వరామ్ । వదాహతద్ధరేశ్వక్రంసకలామేవతాంపురీమ్ ॥ 43

అక్షీణామక్షమత్యుగ్రం సాధ్యసాధనసస్పృహమ్ ।

తచ్ఛక్రంప్రస్ఫురదీప్తి విష్ణోర భ్యాయయాకరమ్ ॥ 44

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పంచమాంశే చతుత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచమాంశే పంచుత్రింశోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచః—

భూయఏనాహమిచ్ఛామి బలభద్రస్యధీమతః ।

క్రోతుంపరాక్రమంబ్రహ్మణ తస్యమాఖ్యాతుమహాని ॥ 1

యమునాకషణాదీనిశ్రుతానిభగవన్మయా । తత్కథ్యతాంమహాభాగయదస్యర్కృతవాణిజః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయత్రూయతాంకమ యద్రామేణాభవత్కృతమ్ ।

అనస్తేనాప్రమేయేన శేషేణధరణీధృతా ॥ 8

సుయోధనస్యతనయాంస్వయంవరకృతక్షణమ్ । బలాదాదత్రవోవీరస్సామ్యైజామ్యువతీసుతః ॥

తతఃక్రుద్ధామహావీర్యాకణదుర్యోధనాదయః । భీష్మద్రోణాదియశ్చైవనంబబద్ధుర్యుధినిజాశమ్ ॥

తచ్ఛ్రుత్వాయాదవాస్సర్వే శ్రోధందుర్యోధనాదిషు ।

మైత్రేయ ! చక్రఃకృష్ణశ్చ తాన్నిహస్తుంమహాద్వయమ్ ॥ 6

తాన్ని వార్యబలఃప్రాహ మదలోలకలాక్షరమ్ ।
మోక్ష్యద్వి తేమద్వచనాద్యాన్యాన్యేకోహికారవాః ॥

7

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

బలదేవస్తతోదృష్ట్యానగరంవాగసావ్యయమ్ । బాహ్యోపవమధ్యేభూన్నవివేశచతత్పురమ్ ॥ 8

బలమాగతమాజ్ఞాయ భూపాదుర్యోధనాదయః ।

గామఘ్నోముదకంవైవ రామాయప్రత్యవేదయః ॥

9

గృహీత్వావిధివత్పర్యం తతస్తానాహకారవాః । ఆజ్ఞాపయత్సుగ్ర సేనస్సామ్బమాశువిముఞ్చత ॥ 10

తతస్తద్వచనంశ్రుత్వాభీష్టద్రోణాదయోనృపాః । ణికాదుర్యోధనాద్యాశ్చచక్షుభుద్విజనత్రమ ॥

ఊచుశ్చకుపితాస్తుర్వే బాహ్లికాద్యాశ్చకారవాః ।

లరాజ్యహాంయదోవంశమవేక్ష్యముసలాయుధ ॥

12

భోభోకిమేతద్భవతా బలభద్రదేవతంవచః । ఆజ్ఞాంకరుకులోత్థానాం యాదవఃకఃప్రదాస్యతి ॥ 13

ఉగ్రసేనోఽపియద్యాజ్ఞం కారవాణాంప్రదాస్యతి ।

తదలంపాణ్డరైశ్శత్రైస్త్వపయోగైర్వవిడమ్బితైః ॥

14

తద్గచ్ఛబలమావాత్వంసామ్బమన్యాయచేష్టితమ్ । విమోక్ష్యోమానభవతశ్శోగ్ర సేనస్యశాసనాత్ ॥

ప్రణతియాశ్చకృతాఽస్మాకం మోన్యానాంకుకురాధక్షైః ।

ననామసాకృతా కేయమాజ్ఞాస్వామినిభృత్యతః ॥

16

గర్వమారోపితాయూయంసమానాసనభోజనైః । కోదోహోధవతాంసీతిర్యత్ప్రీత్యానావలోకితా ॥

అస్మాభిరఘోభవతో యోఽయంబల ! నివేదితః ।

ప్రేష్టైతన్నైతదస్మాకంకులాద్యుష్మత్కులోచితమ్ ॥

18

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వాకురవస్సామ్బం ముఞ్చామోసహరేన్నుతమ్ ।

కృతైకనిశ్చయాస్తూణాం వివిశుగజసాహ్వయమ్ ॥

19

మత్తఃకోపేనచాఘూణాస్తతోధిక్షేపజన్తనా । ఉత్థాయపాష్ట్యాశ్వసుధాంబభూనసహలాయుధః ॥

తతోవిదారితాపృథ్వీపాష్టిః ఘాతాన్మహాత్మనః । ఆస్ఫోటయామాగతవాదికశ్శబ్దేనపూరయ ॥ 22

ఉవాచచాతీతామాక్షీ భృకుటికుటిలాననః ॥

21

అహోమదావలేపోయమనారాణాదురాత్మనామ్ । కారవాణాంమహీపత్వమస్మాకంకిలకాలజమ్ ॥

ఉగ్రసేనస్యయేనాజ్ఞాం మన్యస్తేఽద్యాపిలభ్యసమ్ ॥

23

ఉగ్రసేనస్యమధ్యాస్తేసుధమాంసశచీవతిః । ధిక్మానుమశతోచ్ఛిష్టే తుష్టిరేమాంస్సపాసనే ॥ 24

పారిజాతతరోపుష్పమజ్జరీర్వనితాజనః । చిథితియస్యభృత్యానాంసోమ్యేమాంసోమహీవతిః ॥ 25

నను స్తభూభృతాంనాథఉగ్రసేనస్సతిష్ఠతు । అద్యనిష్కారవాముర్వీంకృత్యానాస్యామితత్పురీమ్ ।
కణఁదుర్యోధనంద్రోణమద్యభీష్మంసబాహ్లికమ్ । దుశ్శాసనాదీభూరించభూరిశ్రవసమేవచ ।

సోమదత్తంశలంచైవ భీమాజ్జనయధిష్ఠిర్వా ।

యహాచకారవాంశ్చాన్యౌ హత్యాసాశ్వరథద్విపాః ॥ 28

వీరమాదాయతంసామృం సపత్నీకంతతఃపురీమ్ ।

ద్వారకాముగ్రసేనాదీ గత్యాద్రత్యూమిబాధవాః ॥ 29

అథవాకారవావాసంసమస్తైకురుభిస్సహ । భార్యభ్రాతృహిమ్యాశునగరంనాగసాహ్యాయమ్ ॥ 30

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వామిదరక్తాతఃకషణాథోముఖంహలమ్ । ప్రాకారవప్రహగః స్వచకషణముసలాయుధః॥

ఆఘూణిణతంతత్సహసా తతోవై హస్తినంపురమ్ ।

దృష్ట్వాసంక్షుబ్ధహృదయాశ్చక్రశుస్సర్వకారవాః ॥ 32

రామరామమహాబాహో ! క్షమ్యతాంక్షమ్యతాంత్యయా ।

ఉపసంహ్రీయతాంకోపః ప్రసీదముసలాయుధ ! ॥ 33

ఏవసామృస్సపత్నీకస్తవనిర్యాతితోబలాత్ । అవిజ్ఞాతప్రభావానాం క్షమ్యతామపరాధినామ్ ॥ 34

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తతోనిర్యాతయామాసుస్సామృంపత్నీసమన్వితమ్ ।

నిష్క్రమ్యస్వపురాత్తూణాం కారవామునిపుంగవ ॥ 35

భీష్మగ్రోకృపాదీనాంప్రణమ్యవదతాంప్రియమ్ । తౌస్తమేవమయేత్యాహబభోబలవతాంవరః ॥

అద్యాప్యాఘూణితాకారం లక్ష్మ్యతేతత్పురంద్విజ । ఏషప్రభావోరామస్య బలశౌర్యోపలక్షణః॥

తతస్త్రుకారవాస్సామృంసంపూజ్యబలినాసహ । ప్రేషయామాసురుద్వాహాధనభార్యాసమన్వితమ్ ॥

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పంచమాంశే పంచుత్రింశోఽధ్యాయః

అథ పంచమాంశే షట్త్రింశోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయైతద్బలంతస్యబలస్యబలశాలినః । కృతంయదన్యత్రేనాభూత్తదపిశ్రూయతాంత్యయా । 1

నరకస్యానురేద్వీస్య దేవపక్షవిరోధినః । సఖాభవన్మహావీర్యో ద్వివిదోవానరవృథాః ॥ 2

వైరానుబంధంబలవాః సచకారసురాప్రతి । నరకంహతవాఃకృష్ణో దేవరాజేనచోదితః ॥ 3

కరిష్యేనర్వదేవానాంతస్మాదేతత్ప్రతిక్రియామ్ । యజ్ఞవిధ్వంసనంకుర్వణమత్యలోకక్షయంతథా॥

తతోవిధ్వంసయామాసయజ్ఞాంజ్ఞానమహితః । విభేదసాధుమర్యాదాంక్షయంచక్రేచదేహినామ్ ।

దదాహసవనాదేశాః పురగ్రామాన్తరాణిచ ।

క్వచిచ్ఛపర్వతాక్షేపైగ్రామాదీన్సమచూర్ణయత్ ॥

6

తైలానుత్పాత్యతోయేషు ముమాచామ్బునిధౌతథా ।

పునశ్చాణఃవసుధ్యస్థః క్షోభయామాససాగరమ్ ॥

7

తేనవిక్షోభితశ్చాబ్ధిరుద్వేలోద్విజజాయతే । ప్లావయన్తీరజాగ్రామాశ్చపురాదీనతివేగవాః ॥ 8

కామిరూపీమహానాపం కృత్వాసస్యాన్యశేషతః ।

లుతశ్చభ్రమణసమ్మదైకస్సంచూణాయతివానరః ॥

9

తేనవిప్రకృతంసవంజగదేతద్దురాత్మనా । నిస్సాన్వధ్యాయవషట్కారంమైత్రేయాసీత్సుదుఃఖరమ్ ॥

ఏకదారైవతోద్యానేపపాపానంహలాయుధః । రేవతీచమహాభాగా తదైవాన్యావరత్రియః ॥ 11

ఉద్దీయమానోవిలసల్లలనాహాళిమధ్యగః । రేమేయదుకులశ్రేష్ఠః కుబేరఇవనస్తనే ॥ 12

తతస్సవానరోభ్యేత్యగృహీత్వాసీరిణోహలమ్ । మసలంచచకారాస్యసంముఖంచవిడప్పవమ్ ॥ 13

తథైవయోషితాంతాసాంజహాసాభిమ ఖంకపిః । సానపూస్థాంశ్చకరకాచిక్షేపాహత్యనైతిదా ॥ 14

తతఃకోపపరీతాత్మాభర్తాయామానతంహలీ । తథాఽపితమవజ్ఞాయ చక్రేకీలకిలధ్వనిమ్ ॥ 15

తతస్సృయిత్యాసబలో జగ్రాహముసలంరుమా । సోఽపిశైలశీలాంభీమాంజగ్రాహస్తవగోత్రమః ॥

చిక్షేపసచతాంక్షిప్తాం ముసులేనసహస్రథా । బిభేదయాదవశ్రేష్ఠస్సపహతమహితరే ॥ 17

అథతన్మృసలంచాసా సముల్లభ్య స్వప్తవంగమః । వేగేనాగత్యరోపేణకరేణోరస్యతాడయత్ ॥ 18

తతోబలేనకోపేన ముష్టినామూర్ధ్ని తాడితః । పసాతరుధిరోద్ధారి ద్వివిధఃక్షీణజీవితః ॥ 19

పతతాతచ్ఛరీరేణ గిరేశ్వలగ్నమకీర్యత । మైత్రేయః శతధావజ్రవిశ్రేణీవవిదారితమ్ ॥ 20

పుష్పవృష్టింతతోదేవారామస్యోపరిచిక్షిపుః । ప్రశశంసుస్తతోభ్యేత్యసాధ్యేత త్రేమహత్కృతమ్ ॥

అనేనదుప్తకపినా దైత్యపక్షోపకారిణా । జగన్నిరాకృతంవీర ! దిష్ట్యాసక్షయమాగతః ॥ 22

ఇత్యుక్త్వాదివమాజగ్మదేశవాహృష్టాస్సగుహ్యకాః ॥

23

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఏవంవిధాన్యనేకాని బలదేవస్యగ్రీమతః । కర్మాణ్యపరిమేయాని శేవస్యధరణీధృతః ॥ 24

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పశ్చిమాంశే షట్తత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పశ్చిమాంశే సప్తత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఏవందైత్యవధంకృష్టో బలదేవసహాయవాః । చక్రేదుప్తక్షితిశానాం తథైవజగతఃకృతే ॥ 1

క్షితేశ్వభారంభగవాః ఫల్గునేనసమన్వితః । అవతారయామాసవిభస్సమస్తాక్షేపాణీవధాత్ ॥ 2

శృత్యాభారావతరణం భువోహత్వాఽలలాన్మహా !

శాపవ్యాజేనవిప్రాణముపసంహృతవాకులమ్ ||

8

ఉత్సృజ్యద్వారకాంశృష్టస్త్వక్వామానువ్యమాత్మనః |

నాంశోవిష్ణుమయంస్థానం ప్రవివేశమునే ! నిజమ్ ||

4

మైత్రేయ ఉవాచ :-

సవిప్రశాపవ్యాజేన సంజహేస్వకులంకథమ్ | కథశ్చమానుషం దేహముత్సరజఃజనాదకానః ||

5

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

విశ్వామిత్ర స్తథాశ్లో నారదశ్చమహామునిః | విష్ణావకేమహాతీర్థే దృష్టాయదుకుమారకైః ||

6

తతస్తేయావనోన్మత్తా భావికార్యప్రచోదితాః |

సామ్బంజామ్బవతీపుత్రం భూషయిత్వాప్రియంయథా |

7

ప్రశ్రితాస్తాన్మృచీనూచఃప్రణిసాతపురస్కరమ్ | ఇయంస్త్రీపుత్రకామానైబ్రూతకింజనయ్యవ్యతి ||

8

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

దివ్యజ్ఞానోపపన్నాస్తే విప్రలభాకుమారకైః | మునయఃకుపితాఃప్రోచుముగ్ధులంజనయ్యవ్యతి ||

9

సవకయాదవసంహారకారణంభవతోత్తరమ్ | యేనాఖలకులోత్సాగోయాదవానాంభవివ్యతి ||

10

ఇత్యుక్తాస్తేకుమారాస్తుతచచక్షుర్యథాతథమ్ | ఉగ్రసేనాయముగ్ధులంజజ్ఞేసామ్బస్యచోదరాత్ ||

11

తదుగ్రసేనోమునలమయహ్సృణామికారయత్ |

జజ్ఞేతదేరకాచూణాం ప్రక్షిప్తంతైమహోదధౌ ||

12

ముగ్ధులన్యాథలోహస్యచూణోతస్యతుయాదనైః | ఖడ్గంచూణోతశేషంతుతనోయత్రోమరాకృతిః ||

తదవ్యమ్బునిశౌక్షిప్తంమతోన్స్యజగ్రాహజాలిభిః | ఘాతితస్యోదరాత్తస్యలుఘోజగ్రాహతజ్జరాః ||

14

విజ్ఞాతపరిమాణోఽపిభగవాన్మధుచూదనః | నైచ్చత్తదవ్యభాకతుంవిధినాయత్సమీహితమ్ ||

దేవైశ్చప్రహితోవాయుః ప్రణిపత్యాహకేశవమ్ |

రహస్యేవమహందూతః ప్రహితోభగవన్సురైః ||

16

వస్వశ్శివమరుదాదిత్యరుద్రసాధ్యాదిభిషుహా | విజ్ఞాపయంతిక్రస్తాన్వైతదదంశ్రూయతాంవిభో ||

17

భారావతరణాథావకాయమాణామధికంశతమ్ | భగవానవతీణోత్రలిదక్షైస్సహచోదితః ||

18

దుష్పతానిహతాదైత్యాభువోభారోవతారితః | త్వయాసనాథాత్రిదశాభవన్మత్రిదివేసదా ||

19

తదతితంజగన్నాథవమాణామధికంశతమ్ | ఇదాసంగమ్యతాంస్వగోభవతాయుదీరోచతే ||

20

దేవైవిజ్ఞాప్యతేదేవ ! తథాత్రివరతిస్తవ | తత్తీన్యతాంయథాకాలమాన్దేయమనుజీవిభిః ||

21

శ్రీ భగవానువాచ :-

యత్త్వమాత్మాఖలందూత ! వేద్యైతదహమపుత | ప్రారబ్ధవహిమయూయాదవానాంపరిశ్రయః

భువోనాద్యాప్తిభారోయంయాదవైరనిబహితైః | అవతార్యకరోమ్యేతత్సప్తహత్రేణసత్వరః ||

యథాగృహీతమమృతృభేదకత్వాఽహంద్వారకాభువమ్ ।

యాదవానుపసంహృత్య యాస్యామిత్రిదశాలయమ్ ॥

మనుష్యదేహముత్సృజ్య సంకర్షణసహాయవాక్ ।

ప్రాప్తపవాన్నిమస్తవ్యో దేవేన్ద్రేణతథాఽమరైః ॥

25

జరాసంధాదయోయేన్యేనిహతాభారహేతవః । ఓతేన్ద్రేభ్యస్తుభాలోపియదూనానాపచీయతే॥

తదేతంసుమహాభారమవతార్యక్షితేరహమ్ । యాస్యామ్యమరలోకస్యపాలనాయబ్రవీహితా ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తోవాసుదేవేన దేవదూతఃప్రణమ్యతమ్ । మైత్రేయదివ్యయాగత్యా దేవరాజాన్తికంయయా ॥

భగవానప్యభోత్పితా దివ్యభౌమాన్తరిక్షజాః ।

దదశ్శద్వా రకాపుర్యాం వినాశాయదివానిశమ్ ॥

29

తాదృష్ట్యా యాదవానాహ పశ్యధ్వమతిదాహణాః ।

మహోత్పితాశమామైషాం ప్రభాసంయామమాచిరమ్ ॥

30

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఏవముక్తైశుకృష్ణేన యాదవప్రవరస్తతః । మహాభాగవతఃప్రాహ ప్రణిపత్యోర్ధవోహరిమ్ ॥

భగవన్యస్మయాకార్యంతదాక్షాప్తయసాంత్రతమ్ । మన్యేకులమిదంసవంభగవాత్సంహరిష్యతి॥

నాశాయాస్యనిమిత్తాని కులస్యాచ్యుత ! లక్షయే ॥

31

శ్రీభగవానువాచ :-

గచ్ఛత్వందివ్యయాగత్యమత్రసాదనముత్థయా । యద్భద్రాశ్రమంపుణ్యంగస్థమాదనపర్వతే ॥

సరనారాయణస్థానే తత్ప్రవిత్రంమహీతతే ॥

34

మన్మనామత్రసాదేతత్రసిద్ధిమవాప్స్యసి । అహంస్వగంఘ్రిమిహ్యుపసంహృత్యవై కులమ్ ॥

ద్వారకాంచమయాత్యక్తాం సముద్రఃప్లావయిష్యతి ।

మద్యేశ్వచైకంముక్త్యాతు భయాన్మత్తోజలాశయే ॥

తత్రసన్నిహితశ్చహం భక్తానాంహితకామ్యయా ॥

36

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యుక్తఃప్రణిపత్యైవం జగామాశుతపోవనమ్ । సరనారాయణస్థానం కేశవేనానుమోదితః ॥

తతస్తేయాదవాన్పువేశ రథానాగుహ్యశీఘ్రగాః ।

ప్రభాసంప్రయయన్సాధకం కృష్ణరామాదిభిర్విజ ॥

38

ప్రభాసంగమనుప్రాప్తాః కుకురాన్ధకవృష్టయః । చక్రుస్తత్రమహాపానం వాసుదేవేనచోదితాః ॥

విజతాంతత్రవైతేషాం సంఘఃకేణపరస్పరమ్ । అతివాదేన్ధనోజ్జ్ఞే కలహగ్నిక్షుయావహః ॥

40

మైత్రేయ ఉవాచ :—

స్వస్వం వై భుజ్జతాం తేషాం కలహాః కిం నిమిత్తకః ।

సంఘర్షో వాద్విజక్రేష్ట తస్య మాఖ్యాతు మహాఃసి ॥

41

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మృష్టం మదీయమన్నం తేన మృష్టమితి జల్పతామ్ । మృషా మృష్టకథా జ్ఞేనంఘవశా కలహాతరః ॥ 42

తతశ్చాన్యోన్యమభ్యేత్య క్రోధనం రక్షలాంచనాః ।

జఘ్నుః పరస్పరం తేతు శస్త్రైశ్చైవ బలాత్కృతాః ॥

43

క్షీణశస్త్రాశ్చ జగృహుః ప్రత్యాసన్నా మధైరకామ్ ॥

44

ఏరకాతుగృహీతా వై వజ్రభూతే వలక్ష్యతే । తయా పరస్పరం జఘ్నుస్సంప్రహారేనుదాదుతే ॥ 45

ప్రద్యుమ్నసా మృప్రముఖాః కృతవర్మాభసాత్మకః । అనిదధాదయశ్చాన్యే పృథువిభుభు రేవచ ॥

చారువర్మాచారుకశ్చ తథాక్రూరాదయోద్విజ ॥ ఏరకా రూపిభివశైస్తేని జఘ్నుః పరస్పరమ్ ॥ 47

నివారయామానహరిర్యాదవాం స్తేచ కేశవమ్ । సహాయం మేని కేరీణాం ప్రాప్తం జఘ్నుః పరస్పరమ్ ॥

కృష్ణాపికుపితస్తేమామేరకా ముష్టిమాదదే । వధాయ సోపిముసలం ముష్టిలోహమభూత్తదా ॥ 49

జఘాన తేన నిశ్చేమా యాదవానాతతాయినః । జఘ్నుస్తేన సాసాభ్యేత్య తథాన్యేపి పరస్పరమ్ ॥ 50

తతశ్చాణవమభ్యేన జైత్రోపాచక్రిణోరథః । పశ్యతోదారుకస్యాథప్రాయాదజైవృథాతోద్విజ ॥

చక్రంగదాతథాశాఙ్గాంతూణీశంభోసిరేవచ । ప్రదక్షిణం హరిం కృత్వా జగ్మూరాదిత్యవత్కృనా ॥ 52

క్షణేన నాథవత్కృచ్ఛిద్వాదవానామఘాతితః । ఋతేకృష్ణం మహాత్మానందారుకఞ్చ మహామునే ॥ 53

చక్రమ్యమాణో తేరామం వృక్షమూలే కృతానమ్ ॥

దదృశా తేముఖాచ్చాస్య నిష్క్రామస్తం మహోరగమ్ ॥

54

నిష్క్రమ్య సముఖాత్తస్య మహాభోగోభుజంగమః ।

ప్రయయావణావంసిద్ధైః పూజ్యమానస్తథోరగైః ॥

55

తతోఽఘ్నోమాదాయ తదా జలధిస్సంముఖం యయా । ప్రవివేశ తతస్తోయం పూజితః పన్నగోత్తమైః ॥

దృష్ట్వా బలస్య నిర్యాణం దారుకం ప్రాహ కేశవః । ఇదం సఖం సమాచక్ష్య పశుదేవోగ్రసేనయోః ॥

నిర్యాణం బలభద్రస్య యాదవానాంతథాక్షయమ్ । యోగేన్ధిత్యాహమప్యేతత్పరిత్యజ్యైకశేబరమ్ ॥

వాచ్యశ్చద్వారకావాసీదసస్సర్వస్తథాపలుకః । యథేమాంసగరింసవాంసముద్రాప్లావయిష్యతి ॥

తస్మాద్భవద్భిస్సైవైస్తప్రతీక్ష్యోహ్యజ్జానాగమః ।

సస్థేయంద్వారకామభ్యే నిష్క్రామేతత్రపాణ్డవే ॥

60

తేనైవ సహగస్తవ్యం యత్రయాతి సకారవః ॥

61

గత్వా చబ్రూహి కాస్తేయమజ్జానం వచనాన్యమ ।

హలసేయస్తవ్యాకత్యా జనోఽయం మత్పరిగ్రహః ॥

62

త్వమజ్ఞానేనసహితోద్వారవత్కాంతభావనమ్ । గృహీత్వాయాహివజ్రశ్చయదురాజోభవిష్యతి ।

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తోదాతకఃకృష్ణంప్రణిపత్యపునఃపునః । ప్రదక్షిణంచబహుళఃకృత్వాప్రాయాద్యభోదితమ్ ।
సచగత్వాతదాచష్టద్వారకాయాంతభావానమ్ । అనినాయమహబుద్ధివజ్రంచక్రేతథాన్వపమ్ ॥
భగవానపిగోవిందోవాసుదేవాత్మకంపరమ్ । బ్రహ్మాత్మనిసమారోప్య సర్వభూతేష్వధారయత్ ॥
నిష్ప్రపశ్చేమహాభాగసంయోజ్యత్మానమాత్మని । తుర్యావస్థస్సలీలంచకేతేస్సపురుషోత్తమః ॥
సమ్మానయద్విజవచోదుర్యాసాయదువాచహ । యోగయ్యుక్తోభవత్పాదంకృత్వాజానునిస త్తమ ॥
ఆయురతాసజరానామ తదాతత్రసలుబ్ధకః । ముసలావశేషలోహైకసాయకస్యస్తతోమరః ॥ 69
సతత్పాదంఘ్నగాకారమవేక్ష్యరాదవస్థితః । తలేవివ్యాధతేనైవతోమరేణద్విజోత్తమ ॥ 70
తతశ్చదదృశేతత్రచతుర్భావముధరంసరమ్ । ప్రణిపత్యాహవైచైనంప్రసీదేతిపునఃపునః ॥ 71
అజానతాకృతమిదంమయాహరిణశంకయా । క్షమ్యతామమపాపేనదగ్ధంమాంత్రాతుమవాశసి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తంభగవానాహనతేస్తుభయమణ్వపి । గచ్ఛత్వంమత్రప్రసాదేనలుబ్ధ ! స్వగఙ్గంసురాస్పదమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

విమానమాగతగనద్యస్తద్వాక్యసమనస్తరమ్ । ఆరుహ్యవ్రయఃకౌస్వగఙ్గంలుబ్ధకస్తత్రప్రసాదతః ॥

గతేతస్మిన్భగభగవాంశ్చసంయోజ్యత్మానమాత్మని ।

బ్రహ్మభూతేఽవ్యయేఽచిత్తేవాసుదేవమయేఽమరే ॥

75

అజస్సన్యమరేవిష్ణువప్రమేయేఽథలాత్మని । తత్యాజమానుషందేహమతీత్యత్రివిధాంగతిమ్ ॥ 76

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పశ్చిమాంశే సప్తత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పశ్చిమాంశే అష్టత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అజానోపితదాన్వీత్యరామకృష్ణకలేబరే । సంసారంలమ్భయాసతథాన్యేషామనుక్రమాత్ ॥ 1

అష్టైమహిష్యఃకథితాదక్కిణీప్రముఖాస్తుయాః । ఉపహవ్యహరేదేహంవివితస్తాహుతాశనమ్ ॥

రేవతీచాపిరామస్య దేహమాశ్లిష్యసత్తమా । వివేశజ్వలితంవహ్నిం తత్పుంగాహ్లాదశీతలమ్ ॥ 3

ఉగ్రసేనస్తుతప్రచ్ఛత్వా తతైవానకదున్దుభిః । దేవకీరోహిణీచైవ వివిశుర్భాతవేదసమ్ ॥ 4

తతోజానఃప్రతీతార్యంకృత్వాతేషాంయథావిధి । నిశ్చక్రామజనంసవఙ్గృహీత్వావజ్రమేవచ ॥

ద్వారవత్కానినిప్రాంతాః కృష్ణపత్నీస్సహస్రకః ।

వజ్రంజనంచకౌస్తేయః పాలయశశన్కైర్యయా ॥

6

సభాసుధమాకృష్టేనమత్యలోకేనముష్ణితే । స్వగంజగామమైత్రేయపారిజాతశ్చపాదపః ॥ 7
యస్మిన్దినేహారిర్యాత్రోదివంసంత్యజ్యమేదిసిమ్ । తస్మిన్నేవావతీహోయంకాలకాయోబలీకలిః ॥

స్లావయామాసతాంశూన్యాం ద్వారకాంచమహోదధిః ।

వాసుదేవగృహంత్వేకం సప్లావయతిసాగరః ॥

9

నాతిక్రాన్తమలంబ్రహ్మంస్తదద్యాపిమహోదధిః । నిత్యంసన్నిహితస్తత్ర భగవాన్కేశవోవ్యయః ॥

తదతీవమహాపుణ్యంసర్వపాతకనాశనమ్ । విష్ణుశ్రియాస్థితంస్థానందృష్ట్యాపాపాద్విముచ్యతే ॥ 11

పాథకఃపశ్చన్దేదేశే బహుధాన్యధనాన్వితే । చకారవాసంసర్వస్య జనస్యమునిసత్తమ ॥ 12

తతోలోభస్సమభవతాన్ధేనైకేనధన్వినా ।

దృష్ట్యాత్రియోనీయమానా దస్యూనానిహతేశ్వరాః ॥

13

తతస్తేపాపఃస్థాణోలోభోపహతిచేతసః । ఆభీరామస్తయామానుస్సమేత్యాత్యస్తదుమౌదా ॥ 14

అయమీహోజానోధన్వీశ్రీజననిహతేశ్వరమ్ । నయత్యస్మానతిక్రమ్యధిగేతద్భవతాంబలమ్ ॥ 15

హత్యాగర్వసమాహూభీష్మద్రోణజయద్రథాన్ । కణాదీంశ్చసజానాతిబలంగ్రామనివాసినామ్ ॥

యప్తిహస్తానవేత్త్యాస్మాధనుష్పాణిస్సదుమౌతిః । సర్వానేవావజానాతికింవోబాహుభిదన్నతైః ॥

తతోయప్తిప్రహరణాదస్యవోలోష్ఠధారిణః । సహస్రశోఽభ్యధావస్తతంజననిహతేశ్వరమ్ ॥ 18

తతోనిభకృత్యకౌస్తేయః ప్రాహాభీరాహసన్నివ ।

నివతకధ్వమధమజ్ఞా యదినస్థముమూషవః ॥

19

అవజ్ఞాయవచస్సస్యజగృహస్తేతదాధనమ్ । శ్రీధనంచైవమైత్రేయవివ్వకేనపరిగ్రహమ్ ॥ 20

తతోఽజానోధనుడివ్యంగాణ్డీవమబరంయుధి । ఆరోపయితుమారేభే సశశాకచవీర్యవాన్ ॥ 21

చకారసజ్యంకృచ్ఛాచ్ఛతచ్ఛాభూచ్ఛిలంపునః । నసస్మారతతోస్త్రాణినిస్తయన్నపిపాణ్డీవః ॥ 22

శరాన్ముమోచనైతేషుపాథోఽవైరవ్యమషితః । త్వగ్నేదంతేపరంచక్రరస్త్రాగ్ణీవధన్వినా ॥ 23

పహ్నిరాయేక్షయాదత్తాశ్చరాస్తేపిక్షయంయయుః । యుధ్యతస్సహగోపాలైరజానస్యభవక్షయే ॥

అచిస్తయచ్చకౌస్తేయః కృష్ణస్థైర్యవహితద్బలమ్ ॥

యస్సయాశరసంఘాతైస్సకలాభూభృతోహతాః ॥

25

మితఃపాణ్డుపుత్రస్యతతస్తాఃప్రమదోత్తమాః । ఆభీరైరపకృప్యస్తకామంచాన్యాఃప్రదుద్రుపుః ॥

తతశ్శరేషుక్షీణేషుధనుష్కోట్యాధనంజయః । జఘానదన్యాంస్తేచాస్యప్రహారాజహుమునీన్ ॥

ప్రేక్షతస్తస్యపాథకస్యవృష్ట్యస్థకవరశ్రీయః । జగ్మురాదాయతేష్లేచ్ఛాచ్ఛమస్తామునిసత్తమ ! ॥

తతస్సుదుఃఖిలోజ్ఞః కష్టంకప్తిమితిబ్రువన్ । అహోభగవతాఽనేన ముష్టోఽస్మీతిరురోదతైః ॥ 29

తద్ధనుస్తానిశస్త్రాణి సరథస్తేవవాజినః । సర్వమేకపదేపప్తం దానమశ్రోత్రియేయథా ॥ 30

అహోతిబలవద్దైవం వినాతేనమహాత్మనా । యదసామర్థ్యాయక్తేఽపి నీచవగోజయప్రదమ్ ॥ 31

కౌటాహుసచ మేముష్టిః స్థానంతతోస్సిచాజానః । పుణ్యేనైవవినాతేన గతంసర్వమసారతామ్ ॥
మమూజానత్వంభీమన్యభీమత్వంతత్కృతంధ్రువమ్ । వినాతేనయాదాభీరైజాతోహంరథినాంవరః ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇథంవదాయయాజిష్ణురిద్ధౌప్రథంపురోత్తమమ్ । చకారతత్రరాజానంవజ్రంయాదవసస్తనమ్ ॥ 34
సదదశశతతోవ్యాసం ఘల్లునఃకాననాశయమ్ । తముపేత్యమహాభాగంవినయేనాభ్యవాదయత్ ॥
తంవస్తమానంచరణావవలోక్యమునిశ్చిరమ్ । ఉవాచవాక్యంవిచ్ఛాదయఃకథమద్యత్సమీదృశః ॥ 36
అవీరజోనుగమనంబ్రహ్మసాత్యాకృతాథవా । దృఢాశాధజ్ఞదుఃఖవభ్రష్టచ్ఛాయోసిసాంప్రతమ్ ॥
సాంతానికాదయోవాతేయాచమానానిరాకృతాః । అగమ్యస్త్రీరతివాత్స్వంయేనాసివిగతప్రభః ॥
భుక్తేప్రదాయవిషేభ్యోమృప్తమేకోధవాధవాః । కింవాక్యపణిత్తానిహృతానిభవతాజాన ॥
కచ్చిన్నశూపఃవారస్యగోచరత్వంగతోజాన । దుష్టచక్షుహతోవాసినిశ్చీకఃకథమన్యథా ॥ 40

స్మృప్తోనఖామ్భసావాఽథ ఘటవాద్యక్షితోఽపివా ।

కేనత్వంవాఽసివిచ్ఛాయో న్యూనైర్వాయుధనిజాతః ॥

41

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతఃపాథోఽవినిశ్వస్య శ్రూయతాంధగవన్నితి ।

ప్రోక్తాయథావదాచప్తే వ్యాసాయాత్మపరాధవమ్ ॥

42

అజాన ఉవాచ :—

యశ్చలంయచ్చతత్రేజో యద్వీర్యంయఃపరాక్రమః ।

యాశ్రీశ్చాయాచనసోఽస్మాన్పరిత్యజ్యహరిగతః ॥

43

ఈశ్వరేణాపిమహతాస్థిత పూర్వాభిభాషితా । హీనావయంమునేతేనజాతాస్త్రుణమయాశ్రివ ॥ 44

అస్త్రాణాంసాయకానాంచగాడ్డీవస్యతథామమ । సారతామూభవన్ముతిఃసగతఃపురుషోత్తమః ॥

యన్యాలోకనాదస్మాక్ శ్రీజఃయస్సంపదున్నతిః ।

సతత్యాజసగోవిందస్త్ర్యక్తావైస్సాన్భగవాగతః ॥

46

భీష్మద్రోణాజ్ఞరాజాద్యాస్తథాదుర్యోధనాదయః ।

యత్రభావేననిదఃగ్ధాసకృష్ణస్త్ర్యక్తవాన్భువమ్ ॥

47

నిర్యావనాగతశ్రీకా నష్టచ్ఛాయేవమేదిసి । విభాతితాత ! నైకోఽహం విరహేతస్యచక్రిణః ॥ 48

యస్యప్రభావాద్భీష్మాదైత్యమయ్యగ్నశలభాయితమ్ ।

వినాతేనాశ్యకృష్ణేన గోపాలైరస్మినిజితః ॥

49

గాడ్డీవత్త్రిమలోకేషు ఖ్యాతీయదనుభావతః । గతస్తేనవిన్దాభీరలగుడైస్సతీరస్కృతః ॥ 50

శ్రీసహస్రాక్ష్యశేకానిమన్నాథానిమహామునే । యతతోమమనీతానిదస్యభిలఘజాయుధైః ॥ 51

అసియమానమాభీరైః కృష్ణకృష్ణావరోధనమ్ । హృతంయస్మిప్రహరణైః పరిభూయబలంమమ ॥ 52
నిశ్శ్రీకతానమేచిత్రం యజ్ఞేవామితదద్భుతమ్ । నీచావమానపజ్జాఙ్మేనిలఙ్జోఽస్మిపితామహా ॥

వ్యాస ఉవాచ :—

అలంకేవ్రీడయాపాథః ! నత్వంశోచితుమహాసి । అవేహిగర్వభూతేషు కాలస్యగతిరీదృశీ ॥ 54
కాలోధవాయభూతానామధవాయచపాణ్డవ । కాలమూలమిదంజ్ఞాత్వా భవస్థైర్యపరోజానమ్ ॥ 55

నద్యస్సముద్రాగిరయస్సకలాచవసుంధరా । దేవామనుష్యాఃపశవస్తరవశ్చసరీస్సపాః ॥ 56
సృష్టేఃకాలేనకాలేన పునర్యాస్యస్మిసంక్షయమ్ । కాలాత్మకమిదంసర్వంజ్ఞాత్వాశ్రమమవాప్నుహి ॥

కాలస్యరూపీభగవాన్కృష్ణఃకమలలోచనః । యచ్చార్థకృష్ణమాహత్యైవ్యంతత్తథైవధనంజయమ్ ॥ 58
భారావతరకార్యాభవమతీర్ణఃసమేదినీమ్ । భారాకాంతాధరాయాతాదేవానాంగుమతింపురా ॥

తదభవమతీర్ణోసోకాలరూపీషనాదకానః । తచ్చునిష్కాదితంకార్యమశేషాభూభుజోహతాః ॥ 60
వృష్ణస్థకకులంసవంతథాపాథోఽపసంహృతమ్ । నశించిదన్యత్కర్తవ్యంతస్యభూమితలేప్రభాః ॥

అతోగతస్సభగవాన్ కృతకృత్యోయథేచ్ఛయా ॥

61

సృష్టింసర్గేకరోత్యేషదేవదేవఃస్థితేస్థితిమ్ । అస్తేన్తాయసమర్థోయంసాంప్రతంవైయథాగతః ॥
తస్మాత్పాథవనసంతాపస్త్యయాకార్యపరాధవే । భవన్తిభావాఃకాలేషుపురుషాణాంయతస్త్రితిః ॥

త్వయైకేనమాతాభీష్ణద్రోణకాణదయోరణి । తేషామజానకాలోత్థఃకింన్యూనాభిభవోనసః ॥ 64
విష్ణోస్తస్యప్రభావేనయథాతేషాంపరాధవః । కృతస్తథేవభవతోదన్యభ్యస్సపరాధవః ॥ 65

సదేవేశశ్వరీరాణి సమావిశ్యజగత్సితమ్ । కరోతీసవభూతానాం నాశయస్తేజగత్సృతిమ్ ॥ 66
భగవయేతేకాస్తేమి । సహయోభూజ్ఞనాదకానః । తథాఽస్తేరద్విప్రతాస్తేకేశవేనవినాశితాః ॥

కశ్రద్దధ్యాత్సగాఙ్గేయా హన్యాస్త్యంకారవానితి ।

ఆభిరేభ్యశ్చభవతః కశ్రద్దధ్యాత్సరాధవమ్ ।

68

పాతైతత్పర్యభూతస్య హరేలిలావిచేష్టితమ్ ।

త్వయాయత్కారవాధ్వస్తా యదాభీరైభగవాన్జితః ॥

69

గృహీతాదన్యభిర్యాశ్చ భవాశోచతితాఃప్రియః ।

తదప్యహంయథావృత్తం కథయామితవాజానమ్ ! ॥

70

అష్టావక్రఃపురావిప్రోజలవాసరతోఽభవత్ ।

బహూవవగణాపాథః ! గృణోబ్రహ్మసనాతనమ్ ॥

71

జితేవ్యసురసంఘేషుమేరుప్యప్యేషహోత్సవః । బభూవతత్రగచ్ఛన్యోదదృశుస్తంసురప్రియః ॥ 72

రంభాతిలోత్తమాద్యామృతశోభనహరశః । తుష్టుపుస్తంమహాత్మాసంప్రశశంసుశ్చపాణ్డవ ॥ 73

ఆకణ్ఠమగ్నంసలిలేజటాభారవహమ్నునిమ్ । విసయావసతాత్సైవసంప్రజేముస్తైస్త్రితత్పురా ॥ 74

యథాయథాప్రసన్నో సౌతుష్టువు స్తంతథాతథా । సర్వాస్తాఃకారవశ్రేష్ఠతంవరిష్ఠంద్విజన్మనామ్ ॥

అష్టావక్ర ఉవాచ :—

ప్రసన్నోఽహంమహాభాగా భవతీనాయదివ్యతే ।

మత్తస్త్రివియతాంసవణం ప్రదాస్యామ్యతిదులభమ్ ॥

76

ఠంభాతిలో త్తమాద్యా స్తంవై దిశ్యోపురసోబ్రువణ । ప్రసన్నే త్వయ్యపర్యాప్తంకిమస్మాకమితిద్విజ ॥

ఇతిరా స్త్వబ్రువణవిప్ర । ప్రసన్నోభగవాన్యది ।

తదిచ్ఛామఃపతింప్రాప్తుం విప్రేన్ద్రా ! పురుషో త్తమమ్ ॥

78

వ్యాస ఉవాచ :—

ఏవంభవివ్యతీత్యుక్త్వాహ్యుత్త తారజలాన్మునిః । తము త్తీర్ణఞ్చదిదృశువికారాపంవక్రమష్టథా ।

తందృష్టాన్విగూహమానానాం యాసాంహాసస్సుప్తోఽభవత్ ।

తాశ్చకాపమునిఃకోపమవాప్యకురునన్దన ॥

80

యస్మాద్వికృతరూపమాంమత్యాహసావమాననా । భవతీభిఃకృతాతస్మాదేతంశాపందదామః ।

మత్ప్రసాదేనభతారం లబ్ధ్వాతుపురుషో త్తమమ్ ।

మచ్ఛాపోపహతాస్సర్వా దన్యుహ స్తంగమిష్యథ ॥

82

వ్యాస ఉవాచ :—

ఇత్యుదీరితమాకణ్యమునిస్తాభిఃప్రసాదితః । పునస్సురేన్ద్రలోకంవైప్రాహభూయోగమిష్యథ ॥83

వ్యాస ఉవాచ :—

ఏవంతస్యమునేశ్యాపాదష్టావక్రగ్నచక్రిణమ్ ।

భతారంప్రాప్యతాయాతా దన్యుహ స్తంసురాజ్ఞనాః ॥

84

స త్వయానాత్రకతవ్యశ్శోకోల్పిషిపాణ్డవ । తేనైవాఖిలనాథే సవణంతదుపసంహృతమ్ ॥ 85

భవతాంచోపసంహారసన్న స్తేనపాణ్డవ । బలం తేజస్తథావీర్యంమాహాత్మ్యంచోపసంహృతమ్ ॥ 86

జాతస్యనియతోమృత్యుఃపతనశ్చుతభోన్నతేః । విప్రయోగావసానస్త్రిపంయోగస్సశ్చయేక్షయః ॥

విజ్ఞాయనబుధాశ్శోకంసహవణముపయానియే । తేషామేవేతరేచేష్టాంకిక్షిస్తస్సన్తితాదృశాః ॥

తస్మాత్త్వయానరశ్రేష్ఠజ్ఞాతైర్విరద్రాభృభిస్సహ । పరిత్యజ్యాఖిలంతస్త్రితవ్యంతపసేవనమ్ ॥ 89

తద్గచ్ఛథమరాజాయనివేద్యైతద్దయోమమ । పరశ్శోభితభృభిస్సాధ్యాయథాయాసితథాకురు ॥

ఇత్యుక్తోఽభ్యేత్యపాధాభ్యాం యమాభ్యాంచసహజానః ।

దృష్టంచైవానుభూతంచ సవణమాఖ్యాతవాంస్తథా ।

91

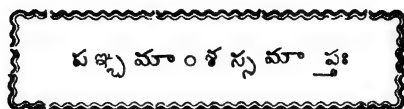
వ్యాసవాక్యంచతేనవే శ్రుత్వాఽజానముఖేరితమ్ ।

రాజ్యేపరిక్షితంకృత్వా యయఃపాణ్డునుతావనమ్ ॥

92

ఇత్యేత త్రవమైత్రేయ! విస్తరేణమయోదితమ్ । జాతస్యయద్యదోవశాంశేవానుదేవస్యచేష్టితమ్ ॥ 98
యశ్చైతచ్చరితం తస్యకృష్ణస్యశ్రుణుమాత్సదా । సవపాపవినిముక్తోవిష్ణులోకం సగచ్ఛతి ॥ 94

ఇతి శ్రీ విష్ణు పురాణే పంచమాంశే అష్టత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీః

శ్రీ విష్ణు పురాణే షష్ఠాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :-

వ్యాఖ్యాతాభవతాసగళవంశమన్వస్తరస్థితిః । వంశానుచరితంచైవ విస్తరేణమహామునే ॥ 1

శ్రోతృమిచ్ఛామ్యహంత్యత్తో యథావదుపసంహృతిమ్ ।

మహాప్రళయసంజ్ఞాంచ కల్పాస్తేచమహామునే ॥ 2

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

మైత్రేయ ! శ్రూయతాం మత్తో యథావదుపసంహృతిః ।

కల్పాస్తేప్రాకృతేచైవ ప్రళయోజాయతేయథా ॥ 3

అహోరాత్రం పితౄణాంతు మాసోఽబ్జప్రీదివౌకసామ్ ।

చతుర్యగసహస్రేతు బ్రహ్మణోద్వేద్విజ్ఞోత్తమ ॥

కృతంత్రేతాద్వాపరంచకలిశ్చేతిచతుర్యగమ్ । దివ్యైవశాసహస్రైస్తుతద్వాదశభిరుచ్యతే ॥

చతుర్యగాణ్యశేషాణి సదృశానిస్వయాపతః ।

అద్యంకృతయుగం ముక్త్యా మైత్రేయా స్త్యంతభాకలిమ్ ॥ 6

అద్యేకృతయుగే సగోబ్రహ్మణాక్రియతేయథా । క్రియతేచోపసంహారస్తథాస్తేచకలాయుగే ॥ 7

శ్రీ మైత్రేయ వాచ :-

కలేస్వరూపంభగవత్ విస్తరాద్వక్తుమహాశిమ్ ।

ధర్మశ్చతుష్పాద్యగవాన్యస్మ్యేవిష్ణవమృచ్ఛతి ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

కలేస్వరూపం మైత్రేయ యద్యవ శ్రోతృమిచ్ఛతి । తన్నిబోధసమాసేనవత్తేయస్యహామునే ॥

వణాశ్రమాచారవతీప్రవృత్తినశకలాస్పృశామ్ । నసామఋగ్యజుధశార్మవినిష్పాదనమైతుకీ ॥ 10

విభాహానకలాధమ్యానశిష్యగురుసంస్థితిః । సదాంపత్యక్రమోనైవపహ్నిదేవార్తృకఃక్రమః ॥ 11

యత్రకుత్రకులేణతోబలీననేశ్వరకలా । నవేభ్యవవచేభ్యోయోగ్యకన్యావరోధనే ॥ 12
 యేనకేనచయోగేనద్విజాలిడిక్షితకలా । యైవసైవచమైత్రేయప్రాయశ్చిత్తంకలాక్రియా ॥ 13
 నవకమేవకలాశాస్త్రంయస్యయద్వచనంద్విజ । దేవతాచకలాసర్వాసర్వస్వస్వచాత్రమః ॥ 14
 ఉపవాసస్తథాయాసోవిత్తోత్పగ్గస్తవకలా । ధర్మోయథాభిరుచితైరనుష్ఠానైరనుష్ఠితః ॥ 15
 విత్తేనభవితాపుంసాంస్వప్నేనాధ్యమదకలా । స్త్రీణాంరూపమదస్తైవం కేతైరేవభవిష్యతి ॥ 16
 సువణమణిరత్నాదాపస్త్రీచోపయంగతే । కలాస్త్రీయోభవిష్యన్తిరదాకేతైరలంకృతాః ॥ 17
 పరిత్యక్యన్తిభర్తారంవిత్తహీనంతథాస్త్రీయః । భర్తాభవిష్యతికలావిత్తవానేవయోషితామ్ ॥

యోనైదదాతిబహుళం స్వంసన్వామీనదాన్మణామ్ ।
 స్వామిత్యపేతుంబంధో నచాభిజనతాతథా ॥ 19

గృహోన్మాద్రవ్యసంఘాతా ద్రవ్యాన్తాచరథామతిః ।
 అథాశ్వాత్తోపభోగ్యాన్తా భవిష్యన్తికలాయుగే ॥ 20

స్త్రీయఃకలాభవిష్యన్తి స్వైరిణ్యోలలితస్పృహః ।
 అన్యాయాదాప్తవిత్తేషు పురుషాస్పృహయాశ్రమః ॥ 21

అభ్యధికతాపినువృదా స్వాధికమేవనీత్యుతే ।
 పరాధాధాధికమాతేఽపి కలిష్యన్తిరథాస్పృహమ్ ॥ 22

సమానపాదమంచతోభావివిప్రేషువైకలా । క్షీరప్రదానసంబధి భావిగోషుచగౌరవమ్ ॥ 23

అనావృష్టిభయప్రాయఃప్రజాక్షుద్భయకారకాః । భవిష్యన్తిరదాగర్వగగనానక్తదృష్టయః ।
 కన్దమూలఫలాహారాస్తాపసాశ్చవమానవాః । ఆత్మానంఘాతయిష్యన్తిహ్యనావృష్ట్యాదిదుఃఖతాః ॥
 దుర్భిక్షమేవసతతంతథాక్షేపమసీత్వరాః । ప్రాప్స్యన్తివ్యాహతసుఖప్రమోదామానవాఃకలా ॥ 24
 అస్మానభోజనోనాగ్ని దేవతాతిథిపూజనమ్ । కలిష్యన్తికలాప్రాప్తేనచపిష్టోదకక్రియామ్ ॥ 25
 లోలుకావ్రాన్వదేహశ్చబహ్వన్నాదనతత్పురాః । బహుప్రజాల్పభాగ్యాశ్చభవిష్యన్తికలాస్త్రీయః ॥

ఉభాభ్యామపిపాణిభ్యం శిరఃకణ్ఠాయనంస్త్రీయః ।
 కుర్వన్త్యేగురుభర్తృణామాజ్ఞాంభర్తృణన్యనాదరాః ॥ 29

స్వపోషణపరాక్షుద్రాదేహసంస్కారవజ్జితాః । పరుషాన్మృతభాషిణ్యోభవిష్యన్తికలాస్త్రీయః ॥
 దుశ్శీలాదుష్టశీలేషుకుర్వన్త్యసృతతంస్పృహమ్ । అనన్యత్తాభవిష్యన్తిపురుషేషుకులజ్ఞనాః ॥ 31
 వేదాదానంకలిష్యన్తిపటవశ్చాకృతవ్రతాః । గృహస్థాశ్చసహోవ్యన్తిసదాస్యన్త్యుచితాన్యపి ॥
 వానప్రస్థాభవిష్యన్తిగ్రామ్యాహారపరిగ్రహః । భిక్షవశ్చాపిమిత్రాదిన్నేహసంబంధయన్త్రజాః ॥ 33
 అరక్షితారోహతాఃకర్మలబ్ధ్యాజేనపాథివాః । హరిణోజనవిత్రానాంసంప్రాప్తేతుకలాయుగే ॥
 యోయోశ్వరథనాగాభ్యస్ససరాజాభవిష్యతి । యశ్చయశ్చబలస్సర్వస్ససభృత్యఃకలాయుగే ॥ 35

వైశ్యాఃకృషీవణిజ్యాది సంత్యజ్యనిజకర్మయత్ ।

శూద్రవృత్త్యాప్రవత్స్యన్తి కాకుకర్మాపజీవినః ॥

86

భైక్షువ్రతపరాశ్శూద్రాః ప్రవజ్యాల్లిక్ష్ణోఽధమాః ।

పాషణ్డసంక్రయాంపుత్తిమాశ్రయిష్యన్తిసత్కృతాః ॥

87

దుభిక్షాక్షరపీడాభిరతీవోపదుతాజనాః ।

గోధూమాన్నయవాన్నాఘృణ దేవాఽయాశ్యన్తిదుఃఖతాః ॥

88

వేదమగోత్రప్రతీనచపాపణ్డాశ్చ్యేతతోజనే । అధర్మవృద్ధ్యాలోకానామల్పమాయుభవేవివృతిః ॥

అశాస్త్రవిహితంఘోరతప్యమానేషువైతపః । సరేషునృపదోషేణబాల్యేమృత్యుభవేవివృతిః ॥

భవితామోషితాంనూతిఃపంచపట్నస్తవాషికీః । సవాష్టదశవర్షాణాంమనుష్యాణాంతభాకలాః ॥

పలితోద్ధవశ్చభవితా తథాద్వాదశవర్షికాః । నాతిజ్ఞాతివైకశ్చిత్కలావర్షాణివింశతిః ॥ 42

అల్పప్రజ్ఞావృథావిజ్ఞాదుష్టాస్త్రాకరణాకలాః । యతస్తతోవినశ్చక్ష్యన్తికాలేనాల్పేనమానవాః ॥

యదాయదాహిమైత్రేయహానిధః కర్మస్యలక్ష్యతే । తదాతదాకలేవృద్ధిరనుమేయావిచక్షణైః ॥

యదాయదాహిపాషణ్డవృద్ధిమైత్రేయలక్ష్యతే । తదాతదాకలేవృద్ధిరనుమేయామహాతృభిః ॥

యదాయదాసతాంహనివేదదమాగానుసారిణామ్ । తథాతదాకలేవృద్ధిరనుమేయావిచక్షణైః ॥

ప్రారమ్భాశ్చావసీదన్తి యదాధర్మభృతాంస్మణామ్ ।

తదాఽనుమేయంప్రధాన్యం కలేమైత్రేయ ! పణ్డితైః ॥

47

యదాయదాసయజ్ఞానామిశ్వరఃపురుషోత్తమః । ఇద్యస్తేపురుషైర్యజ్ఞైస్తదాక్షేయంకలేబలమ్ ॥

సప్రీతినీడదవాదేషు పాషణ్డేషుయదారతిః । కలేవృద్ధిస్తదాప్రాక్షిరనుమేయావిచక్షణైః ॥ 49

కలాఽశ్చత్యుతింవిష్టుంసవః ప్రప్తౌగమిశ్వరమ్ । నాచ యిష్యన్తిస్మైత్రేయపాషణ్డోపహతాః ॥

కించేషైఃకింద్యజైవేదైః కింశౌచేనామృజస్మనా । ఇత్యేవంవిప్రవత్స్యన్తిపాషణ్డోపహతాజనాః ॥

స్వల్పముపుష్టిఃపజాన్యస్సస్యంస్వోపఫలంతథా । ఫలంతథాల్పసారంచవిప్రప్రప్తేకలాయుగే ॥ 52

శాణీప్రాయాణివస్త్రాణి శమీప్రాయామహీదహః ।

శూద్రప్రాయాస్తథావర్ణా భవిష్యన్తికలాయుగే ॥

53

అణుప్రాయాణిధాన్యాని చాజ్యప్రాయంతథాపయః ।

భవిష్యన్తికలాప్రప్తే హ్యశీరంచానులేపసమ్ ॥

54

శ్వశ్రూశ్వతురభూయిష్టాగురవశ్చస్మణాంకలాః । స్వాలాద్యాహరిభార్యాశ్చసహృదోమునిసత్తమః ॥

కస్యమాతాపితాకస్యయథాకర్మానుగఃపుమాః । ఇతిచోదాహరిష్యన్తిశ్వశ్రురాసుగతానరాః ॥

వాజ్మనఃకాయగైర్దోమైరభిభూతాఃపునఃపునః । నరాఃపాపాన్యనుదివంకరిష్యన్త్యల్పమేధసః ॥

నిస్సత్త్వానామశౌచానాం నిప్రీతాకాణాంతథాస్మణామ్ ।

యద్యద్యుఃఖాయతీతువం కలికాలేభవివృతిః ॥

58

నిస్సాన్వధ్యాయవపట్కారేస్వధాన్వహవివజితే । తదాప్రవిరళోధమః క్వచిల్లోకేనివత్సృతి ॥
తత్రాల్పేనైవయత్నేన పుణ్యస్థానమనుత్తమమ్ । కరోతియఃకృతయుగే క్రియతేరపసాహిసః ॥ 60
ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ షష్ఠాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

వ్యాసశ్చామహాబుద్ధిర్యదత్రైవహివస్తుని । తచ్ఛ్రూయతాంమహాభాగ ! గదతోమమతత్త్వతః ॥
కస్మిన్కాలేల్పరోధమోఽదదాతినుమహత్ఫలమ్ ।
ముసీనాంపుణ్యవాదోఽభూత్ కైశ్చాసాక్రియతేనుఖమ్ ॥ 2
సం దేహనిణాయాథాయ వేదవ్యాసంమహామునిమ్ ।
యయుస్తేసంశయంప్రప్టుం మైత్రేయ ! మునిపుంగవాః ॥ 3
దదృశుస్తేమునింతత్రజాహ్నువీసలిలేద్విజ । వేదవ్యాసంమహాభాగమధాస్మాతంసుతంమమ ॥ 4
స్నానావసానంతేతస్య ప్రతీక్షింతోమహామయః । తస్థస్తీరేమహానద్యాస్తద్రషణ్ణముపాశ్రితాః ॥ 5
మగ్నోఽథజాహ్నువీణోయాదుత్థాయాహనుతోమమ ।
శూద్రస్సాధుఃకలిస్సాధురిత్యేవంశ్చవ్యాతాంవచః । తేషాంముసీనాంభూయశ్చమమజ్జసనదీజలే ॥ 6
సాధుసాధ్వితీచోత్థాయ శూద్ర ! ధన్యోఽసిచాబ్రవీత్ ॥ 7
నిమగ్నశ్చసముత్థాయపునఃప్రాహసుగోమునిః । యోషితస్సాధుధన్యాస్తాస్తాభ్యోధన్యతరోస్తికః ॥
తతస్సన్నిత్యయథాన్యాయమాచాస్తంచకృతక్రియమ్ ।
ఉపతస్థుమహాభాగం మునయస్తేసుతంమమ ॥ 9
కృతసంవత్సరాంశ్చాహ కృతాసనపరిగ్రహాః । కిమథమాగతాయాయమితిసత్యవతీసుతః ॥ 10

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తమూచుస్సంశయంప్రప్టుం భవస్తంవయమాగతాః । అల్పనేరాస్తృతావన్నఃకథ్యతామపరంత్యయా ॥
కలిస్సాధ్వితీయత్రోష్ణేక్తం శూద్రస్సాధ్వితీయోషితః ।
యదాహభగవాంతస్సాధు ధన్యాశ్చేతిపునఃపునః ॥ 12
తత్సవణంశ్రోతుమిచ్ఛామో నచేద్ధవ్యాంమహామునే ।
తత్కథ్యతాంతతోహృత్స్థం కృచ్ఛామస్త్యాప్రయోజనమ్ ॥ 18

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తోమునిభిర్యోగః ప్రహస్యేదమథాబ్రవీత్ ।
క్రూయతాంభోమునిశ్రేష్ఠా యదుక్తంసాధుసాధ్వితీ ॥ 14

వ్యాస ఉవాచ :—

- యత్కృతేదశభివశః ప్రేక్ష్య తాయాంహంయ నేనతత్ ।
ద్వాపరేతచ్ఛమానేన వ్యూహోరాత్రేణతత్కలౌ ॥ 15
- తపసోబ్రహ్మచర్యస్య జపాదేశ్చఫలంద్యుజాః । ప్రాప్నోతిపురుషస్తేన కలిసాధ్యుతిభాషితమ్ ॥ 16
- ధ్యాయోక్తృతేయజ్ఞాయజ్ఞస్తే తాయాంద్వాపరేచచయో ।
యదాప్నోతితదాప్నోతి కలాగంఠీత్యుక్తేశవమ్ ॥ 17
- ధర్మోత్కృష్టః మఠీవాత్ర ప్రాప్నోతిపురుషఃకలౌ ।
అల్పయానేనధర్మజ్ఞాస్తేనతుష్టోఽస్మృతహంకలౌ ॥ 18
- వ్రతచర్యాపరైగ్రాహ్యే వేదాఃపూర్వంద్యుజాతిభిః ।
తతస్సద్ధర్మఃసంప్రాప్తైర్యజ్ఞవ్యవంవిధివద్ధవైః ॥ 19
- వృథాకథావృథాభోజ్యం వృథేజ్యవద్యిజస్యనామ్ । పఠనాయతతోభావ్యంతైస్తుసంయుమిభిస్సదా ॥
అసమ్యక్కరణోపస్తేషాంగర్వేషువస్తుషు । భోజ్యపేయాదికంవైషాంనేచ్ఛాప్రాప్తికరంద్యుజాః ॥
పారతస్యైస్సమస్తేషు తేషాంకార్యేషువైయతః ।
జయన్తితేనిజాలోకాః క్షేత్రేనమహతాద్విజాః ॥ 22
- ద్విజశుశ్రూషయైవైషపాకయజ్ఞాధికారవాః । నిజాజయతివై లోకాశూద్రోధన్యతరస్తతః ॥
భక్ష్యభక్ష్యేషునాస్యాస్తి పేయూపేయేషువైయతః ।
నియమోమునిశాదూలాస్తేనాసాసాధ్యతీరితః ॥ 24
- స్వధర్మస్యావిరోధేనవరైలభంధనంసదా । ప్రతిపాదనీయంపాత్రేషుయష్టవ్యశ్చయథావిధి ॥ 25
- తస్యాజనేమహాక్షేత్రఃపాలనేచద్వికోత్తమాః । తథాసద్వినియోగేచవిజ్ఞాతంగహసంన్యరామ్ ॥ 26
- ఏవమనైస్త్వగ్రథాక్షేత్రైః పురుషాద్విజనస్తమాః ।
నిజాజయన్తివైలోకాః ప్రాజాపత్యాదికాఃక్రమాత్ ॥ 27
- యోషిచ్ఛుశ్రూషణాద్భతుః కర్మణామనసాగిరా ।
తద్ధితాశుభమాప్నోతి తత్సాలోక్యంయతోద్విజాః ॥ 28
- నాతిక్షేత్రేనమహతాతానేవపురుషోమథా । తృతీయంవ్యాహృతంశేనమయాసాధ్యుతియోషితః ॥
ఏతద్వ్యకథితంవిప్రాయన్నిమిత్తమిహగతాః । తత్ప్రచృతయథాకామంగర్వంవత్సృమివస్సఫుటమ్ ॥
ఋషయస్తేతతఃప్రోచయన్త్రప్రప్యంమహామునే । అస్మిన్నేవచతత్ప్రక్షేయథావత్కథితత్వయా ॥
తతఃప్రహస్యతానాహ కృష్ణదైవపాయనోమునిః ।
విస్మయోత్ఫుల్లనయనాంస్తాపనాంస్తానుపాగతాః ॥ 32
- మయైషభవతాంప్రశ్నోజ్ఞతోదివ్యేనచక్షుషా । తతోహివఃప్రసంగేనసాధుసాధ్యుతిభాషితమ్ ॥ 33

స్వత్వేనహిప్రయత్నేనధమఃస్సిధ్యతివైకతా । నరైరాత్మగుణామ్యాభిఃకృతాఖిలశిల్పిమై ॥ 34
 శూద్రైశ్చద్విజశుశ్రూమారత్పురైర్ద్విజఃస త్రమాః । తథాస్త్రీభిరనాయాసాత్పతిశుశ్రూషయైవహి॥
 తతఃప్రితయమప్యేతస్యమధస్యతరంమతమ్ । ధమఃసంపాదనేక్షేతో ద్విజాదీనాంకృతాదిషు ॥ 36
 భవద్భిర్యదభిప్రేతంతచేతత్కథితంమయా । అప్రప్తేనాపిధమఃజ్ఞాఃకిమన్యత్రియతాంద్విజాః ।

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

తతస్సంపూజ్యతేవ్యాసంప్రశశంసుఃపునఃపునః । యథాగతంద్విజఃజగ్ముహ్యైశ్చోక్తికృతనిశ్చయాః॥
 భవతోఽపిమహాభాగ ! రహస్యంకథితంమయా । అత్యస్తదుష్టస్యకేరయమేకోమహాగుణః॥

కీర్తనాదేవ కృష్ణస్యముక్తబంధఃపరంబ్రజేత్ ॥ 39

యచ్ఛాహంభవతాపృష్టో జగతాముపగంహృతిమ్ ।

ప్రాకృతామస్తరాణాంచ తామప్యేవవదామితే ॥ 40

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ షష్ఠాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

సవేదామేవభూతానాంత్రివిధః ప్రతినంచరః । నైమిత్తికఃప్రాకృతికః తథైవాత్యన్తికోఽయః॥ 1

బ్రాహ్మణ్యైవైమిత్తికస్తేషాంకల్పాస్తేప్రతినంచరః ।

అత్యన్తికస్తుమోక్షాభ్యః ప్రాకృతోద్విపరాధకః ॥ 2

మైత్రేయ ఉవాచ :-

పరాధఃసంఖ్యాంభగవత్ మమాచక్ష్యయయాతుసః ।

ద్విగుణీకృతయాజ్ఞేయః ప్రాకృతఃప్రతినంచరః ॥ 3

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

స్థానాత్ స్థానందశగుణమేకస్యాదగ్రతేద్విజ । తతోఽప్రాదశమేభాగే పరాధఃసుభిధీయతే॥ 4

పరాధఃద్విగుణంయత్ప్రాకృతస్సలయోద్విజ । తదావ్యక్తేఖిలంవ్యక్తంస్వహేతోలయమేతివై ।

నిమేషోమానుషోయోఽసౌ మాత్రామాత్రాప్రమాణతః ।

త్రైపిళ్ళుదశభిఃకాష్ఠా త్రింశతాష్టాకలాస్మృతా ॥ 6

నాడికాతుప్రమాణేన సాకలాదశపిళ్ళుచ ॥ 7

ఉన్మానేనామ్భుసస్సాతు పలాన్యధాత్రయోదశ । మాగధేనతుమానేన జలప్రఫస్తుసస్మృతః ॥

హేమమామైకృతద్భిద్రచ్చతుభిఃశ్చతుర్జులైః ॥ 8

నాడికాభ్యామభిద్రాభ్యాం ముహూతోఽద్విజన త్రయ ।

అహోరాత్రంముహూతాస్త్ర త్రింశన్నాసోదినైస్తథా ॥ 9

మూసై ద్వాదశభివర్ణమహారాత్రంతుతద్విది ।

త్రిభివర్ణశతైవర్ణమం వప్త్యైవైవాసురద్విపామ్ ॥

10

తైస్తుద్వాదశసాహస్రైశ్చతుర్వ్యగముదాహృతమ్ । చతుర్వ్యగసహస్రంతుకథ్యతేబ్రహ్మణోదినమ్ ॥
సకల్పస్త్రైమనవశ్చతుర్దశమహామునే । తదస్తేచైవమైత్రేయబ్రాహ్మ్యైవైమిత్తిశోలయః ॥ 12

తస్యస్వరూపమత్యుగం మైత్రేయ । గదతోమమ ।

శ్రుణుష్వప్రాకృతంభూయ స్తవవత్స్యామ్యహంలయమ్ ॥

18

చతుర్వ్యగసహస్రాస్తే ఓణప్రాయేమహితలే । అనావృష్టిరతీష్గ్రా జాయతేశతవాషీకీ ॥ 14
తతోయూన్యల్పసారాణి తానిసత్త్వాన్యశేషతః । క్షయంయాన్తిమునిశ్రేష్ఠపాథివాన్యనుపీడనాత్ ॥

తతస్సభగవాన్విష్ణురుద్రరూపధరోఽవ్యయః । క్షయాయయతతేకతుః మాతృస్థాస్సుకలాప్రజాః
తతస్సభగవాన్విష్ణుభావోస్సప్తసురశ్శిష్యుః । స్థితఃపిబత్యశేషాణి జలానిమునిసత్తమః ॥ 17

పీత్వామృణ్మసిమస్తానిప్రాణిభూమిగతాన్యపి । శోమంనయతిమైత్రేయ ! సమస్తంపుణీతలమ్ ॥
సముద్రాగ్రసరితస్త్వైలనదీప్రవరానిచ । పాతాశేషుచయంతోయంతత్సవంనయతిక్షయమ్ ॥ 19

తతస్తస్మాన్యభావేనతోయాహరోపబృంహితాః । తపవరశ్చయన్తుప్రజాయస్తేరప్తభాస్కరాః ॥
అధశోఽన్యం చ తేదీప్తాస్తతస్సప్తదివాకరాః । దహస్త్యశేషం త్రైలోక్యంసపాతాశతలంద్విజ ॥ 21

దహ్యమానంతుతైదీప్తైస్త్రైలోక్యంద్విజభాస్కరైః । సాద్రినద్యణావాభోగనిష్నేమామభిజాయతే
తతోనిరర్థవృత్తామృతైలోక్యమఖిలంద్విజ । భవత్యేషాచమసూధాకూఋష్యష్టోపమాకృతిః ॥ 23

తతఃకాలాగ్నిరుద్రోసాభూత్వానరవహరోఽనలః । శేషాహిశ్వానసంభూతఃపాతాభానిదహత్యధః ॥
పాతాభానిసమస్తాని సదగ్ధావృజ్విలనోమహాః । భూమిమభ్యేత్యనకలం హిసస్తివరుధాతలమ్ ॥ 25

భువలోకంతతస్సవంస్వలోకంచమచారుణః । జ్వాలామాలామహావరతస్త్రైవపరివరతే ॥
అమృరీషమివాభాతి త్రైలోక్యమఖిలంతదా । జ్వాలావరతపరివారముపక్షీణచరాచరమ్ ॥ 27

తతస్తాదపరీతాస్తులోకత్రయనివాసినః । కృతాధికారాగచ్ఛన్తి మహలోకంమహామునే ॥ 28
తస్మాదపిమహాతాపతప్తాలోకాత్తతఃపరమ్ । గచ్ఛన్తిజనలోకం తే దశావృత్త్యాపరైఃపిణః ॥ 29

తతోదగ్ధావృజగత్సవంతుద్రహపీజనాదకానః । ముఖనిశ్వానజామేషూకరోతిమునిసత్తమః ॥ 30
తతోగజకులప్రఖ్యాస్తటిత్వనోతివాదినః । ఉత్తిష్ఠన్తిభావోమ్ముఘోరాన్యంవతకాఘనాః ॥ 31

కేచిన్నీలోత్పలశ్యామాః కేచిత్కుముదగన్నిభాః ।

ధూమ్రవర్ణాఘనాః కేచిత్కేచిత్పితృతాపయోధరాః ॥

32

కేచిద్రాసభవణాభాలాక్షారసన్నిభాస్తభా । కేచిదైవదూర్యగంకాశాఞ్జగ్రీవనిభాఃకన్విచిత్ ॥ 33
శంఖకున్దనిభాశ్చాన్యే జాత్యజ్ఞాననిభాఃపరే । ఞ్జగ్రీగోపనిభాఃకేచిత్తతశ్శిఖనిభాస్తభా ॥ 34

మనశ్శిలాభాఃకేచిదైవహరితాళనిభాఃపరే । చాపపత్రనిభాఃకేచిదుత్తిష్ఠన్తేమహాఘనాః ॥ 35
కేచిత్పురవరాకారాఃకేచిత్పురవసన్నిభాః । కూటాగారనిభాశ్చాన్యేకేచిత్స్థలనిభాఘనాః ॥ 36

హాహారావామహాకాయాపూరయ నిసభస్థులమ్ | వహన్తస్తేమహాసారాస్తమస్మిమతిభైరవమ్ |

శమయస్తస్థిఖలంవిప్ర | త్రైలోక్యాస్తరధిస్థితమ్ | 87

సప్తేచాగ్నోచసతతంవర్షమాణావ్యాహనిశశమ్ | ప్లావయన్తిజగత్సర్వమమ్నోభిమునిసత్తమ్ |

ధారాభిరతిమాత్రాభిప్లావయంత్యాఖిలాంభునమ్ | భువలోకంతథైవోద్ధ్వంస్లావయన్తిహితేద్విజ |

అన్ధకారీకృతేలోకే సప్తేస్థావరజగ్దమ్ | వహన్తితేమహామేఘా వహణామధికంశతమ్ | 40

ఏవంభవతికల్పాస్తే సమస్తంమునిసత్తమ్ | వాసుదేవస్యమాహాత్మ్యాన్నిత్యస్యపరమాత్మనః | 41

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పహంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ పహంశే చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

సప్తపిన్ధానమాక్రమ్యస్థితేఽమృసిమహామునే | ఏకాణవంభవత్యేతత్త్రైలోక్యమఖలంతతః | 1

ముఖనిశ్వాసజోవిష్ణోవాణ్యుస్తాజలదాంస్తతః |

నాశయన్వాతిమైత్రేయ ! వహణామపరంశతమ్ | 2

సహభూతమయోచిన్యోభగవాంభూతభావనః | అనాదిరాదివిశ్వస్యవీత్యావాయుమశేషతః |

ఏకాణవేతతస్తస్త్రికేవళయాగతఃప్రభుః | బ్రహ్మరూపధరశ్చేతేభగవానాదికృద్ధరిః | 4

జనలోకగతైస్సిద్ధైశ్చనకాదైర్బిభృతః | బ్రహ్మలోకగతైశ్చైచ్చవచిస్త్యమానోముముక్షుభిః | 5

ఆత్మమాయామయాందివ్యాం యోగనిద్రాంసమాశ్రితః |

ఆత్మానవాసుదేవాశ్చిన్తయన్మధుసూదనః | 6

ఓమనైమిత్తికోనమనైత్రేయ ! ప్రతిగచ్ఛరః | నిమిత్తంతత్రయచ్ఛేతేబ్రహ్మరూపధరోహరిః | 7

యదాహగతిఃసర్వాత్మాసతదాచేన్యతేజగత్ | నిమిలత్యేనదఖలంమాయాశయ్యాంగతేచ్యుతే |

పద్మయోనేదిశనయత్తుచతుస్యగసహస్రచత్ | ఏకాణవికృతేలోకే తావతీరాత్రిష్యతే | 9

తతఃప్రబుద్ధోరాత్ర్యస్తేపునస్సృష్టింకరోత్పజః | బ్రహ్మస్వరూపధుద్విష్ణుర్యథాతేకధితంపురా | 10

ఇత్యేషకల్పసంహరోఽవాస్తరప్రళయోద్విజ | నైమిత్తికస్తకధితః ప్రాకృతంశ్రుణ్వతఃపమ్ | 11

అనావిప్ర్యాదిసంపకాత్కృతసంక్షోభనేమునే | సమస్తేషేవలోకేషుచాతాభేష్యఖలేషుచ | 12

మహదాదేవికారస్యవిశేషాస్తస్యసంక్షయే | కృష్ణేచ్ఛాకారితేతస్త్రికప్రవృత్తేప్రతిసంచరే | 13

ఆపోగ్రసన్తిన్తేపూర్వం భూమేగణాత్కంఠుగమ్ |

ఆత్మగతాతతోభూమిః ప్రళయత్యావకల్పతే | 14

ప్రణప్తేగతస్థాన్త్రేధవత్యువీజలాత్మికా | ఆపస్తదాప్రవృద్ధాస్తువేగవతోమహాస్వనాః | 15

సర్వమాపూరయన్తీదం తిష్ఠన్తిచరన్తిచ | సలిలేనోమిమా లేన ఆలోకాన్తాత్సమస్తతః | 16

అసామపిగుణోయస్తుజ్యోతిషాపీయతేతునః । నశ్యన్యాపస్తతస్తాశ్చరసతన్నాత్రసంక్షయాత్ ॥ 17
తతశ్చాపొహృతరసాజ్యోతిష్ప్వంత్రాశ్చనన్తివై ॥ అగ్న్యవస్థేతుసలితేజసాసర్వతోవృతే ॥ 18
సచాగ్నిస్సవతోవ్యాప్యచాదతేతజ్జలంతథా ॥ సర్వమాపూర్యతేచిభిస్తదాజగదిదంశన్ ॥ 19

అచిభిఃస్సంవృతేతస్మిన్స్థిర్యగూర్ధ్వమధస్తదా ॥

జ్యోతిషోఽపిపరంసూపం వాయురత్రిప్రభాకరమ్ ॥

20

ప్రలీనేదతతస్తస్మిన్వాయుభూతేఽఖిలాత్మని ॥ ప్రణప్టేరూపతన్నాత్రేహృతరూపోవిభావనుః ॥ 21
ప్రశామ్యతితదాజ్యోతివాన్యదోధూయతేమహాః ॥ నిరాలోకేతథాలోకేవాన్యవస్థేచతేజసి
తతస్తుములమూసాద్యవాయుస్సంభవమాత్మనః ॥ ఊర్ధ్వంచాధశ్చతిర్యక్చదోధపీతిదిశోదశ ॥ 23
వాయోరపిగుణంస్పృశమాకాశోగ్రసతేతతః ॥ ప్రశామ్యతితతోవాయుఃఖంతుతివృత్యనావృతమ్ ॥
అరూపరసమస్పృశమగన్ధంనచమూర్తిమత్ ॥ సర్వమాపూరయన్వైచనమమహత్తత్ప్రకాశతే ॥
పరిమణ్డలంచనుషీరమాకాశంశబ్దలక్షణమ్ ॥ శబ్దమాత్రంతదాకాశం సర్వమావృత్యతిష్ఠతి ॥ 26
తతశ్శబ్దగుణంతస్యభూతాదిగ్రంసతేపునః ॥ భూతేన్ద్రియేషుయుగపద్భూతాదాసంస్థితేషువై ॥

అభిమానాత్మకోపేయమభూతాదిస్తామసస్మన్మతః ॥

27

భూతాదింగ్రసతేచాపి మహావైబుద్ధిలక్షణః ॥

28

ఉర్వీమహంశ్చజగతః ప్రాప్తేఽస్తభావ్యాతస్తథా ॥

29

ఏవంసప్తమహాబుద్ధే! క్రమాత్ప్రకృతయస్మన్మతః ॥

ప్రత్యాహారేతుతాస్సర్వాః ప్రవిశన్తిపరస్పరమ్ ॥

30

యేనేదమావృతంసర్వమణ్డమపుప్రలీయతే ॥ సప్తద్వీపసముద్రాంతం సప్తలోకంసపర్యతమ్ ॥ 31

ఉదకావరణంస్తు జ్యోతిషాపీయతేతుతత్ ॥

జ్యోతివాన్యాలయంయాతి యాత్వాకాశేసమీరణః ॥

32

అకాశంవైవభూతాదిగ్రంసతేతంతథామహాః ॥ మహస్తమేభిస్సహితంప్రకృతిగ్రంసతేద్విజః ॥ 33

గుణసామ్యమనుద్రిక్తమన్యూనంచమహామునే ॥ ప్రోచ్యతేప్రకృతిహేతుఃప్రధానంకారణంపరమ్ ॥

ఇత్యేషాప్రకృతిస్సర్వావ్యక్తావ్యక్తస్వరూపిణీ ॥ వ్యక్తస్వరూపమవ్యక్తేతస్మాన్వైత్రేయలీయతే ॥ 35

ఏకశ్శుద్ధోక్షరోనిత్యస్సర్వవ్యాపీతథాపుమాన్ ॥ సోఽప్యంశస్సర్వభూతస్యమైత్రేయపరమాత్మనః ॥

నసన్తియత్రసర్వేశేనామజాత్యాదికల్పనాః ॥ సత్తామాత్రాత్మకేజ్ఞేయేజ్ఞానాత్మన్యాత్మనఃపరే ॥ 37

తద్రూప్యాపరిమంధామపరమాత్మాగ్రచేశ్వరః ॥ సవిష్ణుస్సర్వమేవేదంయతోనావతఃతేయతిః ॥ 38

ప్రకృతిర్యామయాఖ్యాతావ్యక్తావ్యక్తస్వరూపిణీ ॥ పురుషశ్చాప్యభావేతేలీయేతేపరమాత్మని ॥ 39

పరమాత్మాచరవేషామాధారఃపరమేశ్వరః ॥ విష్ణునామాగ్రవేదేషువేదాన్తేషుచగీయతే ॥ 40

ప్రవృత్తంచనివృత్తంచద్వివిధంకమవైదికమ్ ॥

కాభ్యాముభాభ్యాంపురుషైశ్చసర్వమూర్తిశ్చైవ్యతే ॥

41

ఋగ్యజుసామభిమాన్ ౧౭౯ః ప్రవృత్తైరిజ్య తేహ్యసా ।

యజ్ఞేశ్వరోయజ్ఞపుమాన్ పురుషైఃపురుషోత్తమః ॥ 42

జ్ఞానాత్మాజ్ఞానయోగేన జ్ఞానమూర్తిఃసృచేజ్య తే ।

నివృత్తేయోగిభిమాన్ ౧౮౦ః విష్ణుముక్తిఫలప్రదః ॥ 43

ప్రాస్యదీఘఃప్లుతైర్యత్తుకించిద్య స్త్యభిధీయతే । యచ్చవాచామవిషయంతత్సర్వంవిష్ణురవ్యయః ॥

వ్యక్తస్సవచావ్యక్తస్సవపురుషోత్తమః । పరమాత్మాచవిశ్వాత్మా విశ్వరూపధరోహరిః ॥ 45

వ్యక్తావ్యక్తాత్మికాతస్మిన్ప్రకృతిస్సంప్రలీయతే । పురుషశ్చాపిమైత్రేయవ్యాపిన్యవ్యాహతాత్మని ॥

ద్విపరాధాత్మకఃకాలఃకథితోయోమయారవ । తదహస్తస్యమైత్రేయః విష్ణోరీశస్యకథ్యతే ॥ 47

వ్యక్తేచప్రకృతాలీనేప్రకృత్యాంపురుషేతథా । యత్రస్థితేనిశాచాన్యతతే ప్రమాణామహమునే ॥ 48

నైవాహస్తస్యననిశానిత్యస్యపరమాత్మనః । ఉపచారస్తథాఽప్యేష తస్యేశస్యద్విజోచ్యతే ॥ 49

ఇత్యేవతవమైత్రేయః కథితఃప్రాకృతోలయః । ఆత్యంతికమథోబ్రహ్మాన్నిబోధప్రసించం ॥ 50

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పశ్చాంత శ్రీ చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ పశ్చాంత శ్రీ పంచమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఆధ్యాత్మికాదిమైత్రేయ! జ్ఞాత్వాతాపత్రయంబుధః ।

ఉత్పన్నజ్ఞానవైరాగ్యః ప్రాప్నోత్యాత్యంతికంలయమ్ ॥ 1

ఆధ్యాత్మికోపిద్వివిధశ్చారీరోమానసస్తథా । శారీరోబహుభేదైర్భేద్యతేత్రూయతాచరః ॥ 2

శిరోరోగప్రతిశ్యాయజ్వరహులభగస్తరైః । గుల్మశ్శ్వయంధుశ్చాన్యచ్చద్యాదిభిరనేకథా ॥ 3

తథాఽక్షిరోగాదిసారకుష్మాణ్డమయసంజ్ఞితైః । భిద్యతేదేహజస్తాపో మానసంశ్రోతుమహాని ॥ 4

కామశ్రోధభయద్వేషలోభమోహవిషాదజః ।

శోకాసూయావమానేష్యోమాత్సర్యాదిమయస్తథా ॥ 5

మానసోపిద్విజక్రేష్టతాపోధవతిన్దికథా । ఇత్యేవమాదిభిభేదైస్తాపోహ్యధ్యాత్మికస్త్వంతః ॥ 6

మృగపక్షిమనుష్యాదైన్యఃపిశాచోరగరాక్షసైః । సరీసృపాదైన్యశ్చన్యజాంజాయతేచాధితికః ॥ 7

శీతవాతోష్ణవమాంబుషువైద్యుతాదిసముద్భవః । తాపోద్విజవరక్రేష్టైఃకథ్యతేచాధిదైవికః ॥ 8

గర్భజన్మజరాజ్ఞానమృత్యునారకజంతృగా । దుఃఖంసహస్రశోభేదైర్భేద్యతేమునిన త్తమ ॥ 9

సుకుమారతనుగర్భేజన్మబాహులులావృతే । ఉల్బసంవేష్టితోభుగ్నపృష్ఠగ్రీవాస్థినంహతిః ॥ 10

అత్యుక్తకుటీర్ణోష్ణలవణైర్మాతృభోజనైః । అత్యంతతాపైరత్యథాంపథకమానాతివేదనః ॥ 11

ప్రసారణాంశ్చనాదానాన్ఞానాంప్రభురాత్మనః । శక్త్యన్మూత్రమహాపజ్జశాయీసర్వత్రపీడితః ॥ 12

నిచచ్ఛ్వాసస్సవై తస్యస్సర్వజన్మశతాన్యథః । అస్తేగభేఽతిదుఃఖేన నిజకమఃనిబధనః ॥ 18

జాయమానఃపురిషాన్మృజ్మూత్రశుక్లావిలాసనః । ప్రాజాపత్యేనవాతేన వీడ్యమానాస్థిబధనః ॥ 14

అథోముఖోవైక్రియతే ప్రబలైస్సూతిమాదుతైః ।

క్షేతాస్నిహ్మోన్రిమాసోన్రితి జరరాన్యతురాతురః ॥ 15

మూచ్ఛాకమవాప్యమహతీం సంస్పృష్టోబాహ్యవాయునా ।

విజ్ఞానభ్రంశమాప్నోతి జాతశ్చమునిస త్తమ ॥ 16

కట్టై రివతున్నాజః క్రకపై రివదారితః । పూతివరాన్ని పతితో ధరణ్యాంక్రిమికోయథా ॥ 17

కణ్డాయనేఽపిచాశ క్తః పరివతేకప్యసీశ్వరః । స్నానసానాదికాహారమప్యప్నోతిపరేచ్ఛయా ॥ 18

అశుచిప్రస్తురేమ ప్రః కీటదంశాదిభిస్తథా । భక్ష్యమాణోఽపివై వైషాం సమథోఽవినివారణే ॥ 19

జన్మదుఃఖాన్యనేకాని జన్మనోఽనస్తరాణిచ । బాలభావేయదాప్నోతి హ్యధిభౌతాదికానిచ ॥ 20

అజ్ఞానతమసాచ్ఛన్నే మూఢా ప్రఃకరణోనరః । నజానాతీకురణోహంక్వాహంగన్తాకిమాత్మనః ॥ 21

కేనబధ్నేనబద్ధోహంకారణంకిమకారణమ్ । కింకార్యంకిమకార్యంవాకింవాచ్యంకించనోచ్యతే ॥ 22

కోధమఃకశ్చవాధమః కస్త్రివతేకభవాకథమ్ ।

కింకరణవ్యమకరణవ్యం కింవాకింగుణదోషవత్ ॥ 23

ఏవంపశుసమైరమూఢై రజ్ఞానప్రభవంమహత్ । అవాప్యతేనరై ర్దుఃఖంశిశ్నోదరపరాయణైః ॥

అజ్ఞానంతామసోభావఃకార్యారమ్భప్రవృత్తయః । అజ్ఞానినాంప్రపతకే నైకమఃలోపాస్తతోద్విజ ॥

నరకంకమఃకాంలోపార్థులమాహుమఃసీషిః ।

తస్మాదజ్ఞానినాందుఃఖమహచాముత్రచోత్తమమ్ ॥ 26

జరాజర్ఙ్గకరణేహశ్చ శిథిలావయవపుమాన్ । విచలచ్ఛీణాదశనో వలిస్నాయసిరావృతః ॥ 27

దూర్ఘప్రణప్తవయనో వ్యోమాస్తగఃతతారకః । నాసావివరనిర్యాతలోమపుష్పశ్చల్పవస్థుః ॥ 28

ప్రకటిభూతసర్వాస్థితాతపృష్ఠాస్థిసంహతిః । ఉత్పన్నజరరాగ్నిత్యాదల్యాహరోఽల్పచేష్టితః ॥ 29

కృత్రాచచ్ఛబ్రూమణోత్థానశయనాసనచేష్టితః । మద్భిధవప్రోఽత్రనేత్రస్రవల్లాలావిలాసనః ॥ 30

అనాయతైస్సనుపైత్వకరణై మకరణోన్మృఖః । తస్మిన్మేష్యమభూతానామస్మతాఃఖలవస్తునామ్ ॥ 31

సకృదుచ్ఛారితేవాక్యేనముద్భూతమహాశ్రమః । శ్వాసకాశసముద్భూతమహాయాసప్రగజారః ॥ 32

అన్యేనోత్థాప్యతేన్యేనతథాసంవేశ్యతేషరీ । భృత్యాత్మపుత్రదారాణామవమానాన్మదీకృతః ॥ 33

ప్రక్షిణాఖలకౌచశ్చవిహారాహరసమృపః । హాస్యఃపాజనస్యాపి నిర్విణ్నాశేషబాధనః ॥ 34

అనుభూతమివాన్యస్త్రిజన్మన్యాత్మవిచేష్టితమ్ । సంస్కరణయావనేదీఘంబితశ్చసత్త్వితాపితః ॥ 35

ఏవమాదీదుఃఖానిజరాయామనుభూయంతైః । మరణేయానిదుఃఖాని ప్రాప్నోతిత్కమతాన్యపి ॥ 36

శ్లథద్గ్రివాఙ్గ్రివాస్తోఽథ వ్యాప్తోవేషధునాభృతమ్ ।

ముహుర్జ్ఞానిఃపరవశో ముహుర్జ్ఞానలవాన్వితః ॥ 37

హిరణ్యధాన్యతనయభార్యభృత్యగృహాదిషు । సతేకభంభవివ్య నీత్యతీవమమతాకులః ॥ 38
 మమభిద్భిమహాహోరైః । క్రకవైరివదాదుతైః । శరైరివాస్తకస్యైశ్చిద్యమానానుబద్ధనః ॥ 39
 పరివతీతతారాక్షోహస్తపాదంముపహుఃక్షిపత్ । సంశువ్యమాణతాలోష్టపుటోఘురఘురాయతే ।
 నిరుద్ధకణ్ఠోదోషమైరుదానశ్వాసపీడితః । తాపేనమహతావ్యాప్తస్తృషాచాతాస్తథాక్షుధా ॥
 క్లేశాదుత్క్రాంతిమాప్నోతి యమకింకరపీడితః । తతశ్చయాతనాదేహం క్లేశేనప్రతిపద్యతే ॥ 42
 ఏతాన్యన్యానిచోగ్రాణిదుఃఖానిమరణేనృణామ్ । శృణువ్యసరకేయానిప్రాప్యస్తేపురుషైఃమృతైః ।
 యామ్యకింకరపాశాదిగ్రహణంబద్ధతాడనమ్ । యమస్యదశానంచోగ్రముగ్రమాగ్రవిలోకనమ్ ।
 కరమృవాలుకావహ్నియస్త్రశస్త్రాసిభీషణే । ప్రత్యేకంనరకేయాశ్చ యాతనాద్విజః దుస్సహః ॥ 45

క్రకవైఃపాట్యమానానాం మూమాయాంచాపిదహ్యతామ్ ।

కురారైఃకృత్యమానానాం భూమాచాపినిఖన్యతామ్ ॥

46

శూలేష్వారోప్యమాణానాం వ్యాఘ్రువక్త్రేప్రవేశ్యతామ్ ।

గృత్తైస్సంభక్ష్యమాణానాం ద్వీపభిశ్చీవభుజ్యతామ్ ॥

47

శ్వాభ్యతాంతైలమధ్యేచ క్లిద్యతాంతౌరకదహమ్ ।

ఉచ్చాన్నిపాత్యమానానాం క్షిప్యతాంక్షేపయస్త్రకైః ॥

48

నరకేయానిదుఃఖానిపాపహేతుాద్భవానివై । ప్రాప్యస్తేనారకై విప్రతేషాంసంఖ్యానవిద్యతే ॥ 49

సకేవలంద్విజక్తేప్యసరకేదుఃఖపద్ధతిః । స్వకేపిపాతభీతస్య క్షయిష్టోర్నాస్తినివృత్తిః ॥ 50

పునశ్చగ్రభేభవతి జాయతేచపునఃపునః । గ్రభేవిలీయతేభూయో జాయమానోస్తమీతివై ॥ 51

జాతమాత్రశ్చమ్రయతేబాలభావేధయావనే । మధ్యమంవావయఃప్రాప్యవాధాకేవాథవామృతిః

యావజ్జీవతితావచ్చదుఃఖైర్నానావిధైఃపుతః । తంతుకారణమశ్మైష్టైరాస్తేకారాసబీజవత్ ॥ 53

ద్రవ్యనాశేతథోత్పత్తౌచాలనేచసదానృణామ్ । భవన్త్యనేకదుఃఖాని తథైవేష్టవిపత్తిషు ॥ 54

యద్యత్ప్రీతికరంపుంసాం వస్తుమైతేయః జాయతే । తదేవదుఃఖవృక్షస్య బీజత్వముపగచ్ఛతి ॥ 55

కళత్రపుత్రమిత్రాథగృహక్షేత్రధనాదికైః । క్రియతేనతథాభూరిసుఖంపుంసాయథానుఖమ్ ॥

ఇతిసంసారదుఃఖాకాతాపతాపితచేతసామ్ । విముక్తిపాదవచ్ఛాయామృతేకుత్రసుఖంనృణామ్ ॥ 57

తదన్యత్రివిధస్యాపిదుఃఖజాతస్యవైమమ । గ్రథాజన్యజరాద్యేషు సానేషుప్రభవిష్యతః ॥ 58

నిరస్తాతిశయాహ్లాదసుఖభావైకలక్షణా । భేషజంభగవత్ప్రాప్తిరేకాంతాత్మనిక్షిమతా ॥ 59

తస్మాత్తత్ప్రాప్తయేయత్పః కతావ్యుపగ్జితైర్నరైః ।

తత్ప్రాప్తిహేతుజ్ఞానంచ కమచోక్తింమహామునే ॥

60

అగమార్థవివేకాచ్చద్విధాజ్ఞానంతదుచ్యతే । శబ్దబ్రహ్మగమమయంపరంబ్రహ్మవివేకజమ్ ॥ 61

అన్ధంతమివాజ్ఞానందీపవచ్చేద్ద్రియోద్భవమ్ । యథాసూర్యస్తథాజ్ఞానంయద్విప్రవీచేకజమ్ ॥ 62

మమరవ్యాహవేదాథాంగస్యైతన్యన్యనిసత్త్వమితచేతచ్ఛ్రావ్యతామత్రసంబద్ధేగదతరోమమ ॥

ద్వైబ్రహ్మణీవేదితవ్యే శబ్దబ్రహ్మపరంచయత్ । శబ్దబ్రహ్మణీనిష్ఠాతః పరంబ్రహ్మగచ్ఛతి ॥ 64
ద్వేవై విద్వే వేదితవ్యేఇతిచాగర్వణీశ్రుతిః । పరయాత్మక్షరప్రాప్తిఃసద్విదామియాపరా ॥ 65
యత్తద్వక్త్రమజరమచిత్త్యమజమవ్యయమ్ । అనిదేశ్యమరూపంచపాణిపాదాద్యసంయుతమ్ ॥

విభుసర్వగతం నిత్యం భూతయోనిరకారణమ్ ।

వ్యాప్యవ్యాప్తంయతస్సర్వం యద్వైపశ్యన్తిసూరయః ॥

తద్రూపతత్పరంధామ తద్ద్యేయంమోక్షకాజ్ఞీభిః ।

శ్రుతివార్యోదితంనూత్నం తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ ॥

67

68

త దేవభగవద్వాచ్యంస్వరూపంపరమార్తనః । వాచకోభగవచ్చబ్రహ్మస్యాస్యాక్షయాత్మనః ॥
 ఏవంనిగదితాభాగ్యన త్ర త్వంతస్యతత్త్వతః । జ్ఞాయతేయేనతేజ్ఞానంపరమస్యత్రయీమయమ్ ॥
 అశబ్దగోచరస్యాపితస్యవైబ్రహ్మణోద్విజ । పూజాయాంభగవచ్చబ్రహ్మక్రియతేహ్యుపచారతః ॥ 71
 శుద్ధేమహావిభూత్యాఖ్యే పరేబ్రహ్మణిశబ్ద్యతే । మైత్రేయ ! భగవచ్చబ్రహ్మస్వకారణకారణి ॥ 72
 సంభరేతితథాధర్మాభకారోభాగ్యద్వియాన్వితః । నేతాగమయితాగ్రహ్మగకారాభాగ్యభామునే ॥
 ఏశ్వర్యస్యసమగ్రస్య వీర్యస్యయశశశ్చియః । జ్ఞానవైరాగ్యయోశ్చైచమహ్నాంభగత్పరణా ॥ 74
 వసన్నితర్రభూతానిభూతాత్మన్యశుభాత్మని । సచభూతేష్వశేషేషుచకారాభాగ్యస్తతోవ్యయః ॥ 75
 ఏవమేషమహాశబ్దో మైత్రేయ ! భగవానితి । పరమబ్రహ్మభూతస్య వాసుదేవస్యనాన్యగః ॥ 76
 తత్రపూజ్యపదాభోక్తపరిభాషాసమన్వితః । శబ్దోయంనోపచారేభ్యస్తస్యత్రహ్యుపచారతః ॥ 77
 ఉత్పత్తింప్రభయంవైవభూతానామాగతింగతిమ్ । త్త్వివిద్యామవిద్యాంచసపాచ్యోభగవానితి ॥
 జ్ఞానశక్తిబలైశ్వర్యవీర్యతేజాంస్యశేవతః । భగవచ్చబ్రహ్మవాచ్యానివినాహేయగుణాదిభిః ॥ 79
 సర్వాణితర్రభూతాని వసన్తిపరమార్తని । భూతేషుచసర్వాత్మావాసుదేవస్తత్త్వతః ॥ 80
 శాస్త్ర్యే । జవకాయాహపుష్టఃకేశిధ్వజఃపురా । నామవాక్యాభ్యామనస్తస్యవాసుదేవస్యతత్త్వతః ॥
 భూతేషుచసతేషానవశానస్యత్రతతానియత్ । ధాతావిధాతాజగతాంవాసుదేవస్తతఃపభుః ॥ 82

సమర్థభూతప్రకృతింవికారాః గుణాదిదోషాంశ్చమునే ! వ్యతీతః ।

అతీతసర్వావరణోఽఖలాత్మా తేనాస్త్రతంత్రయద్భువనాస్తరాశే॥

సమ స్తకల్యాణగుణార్థకోఽసౌ స్వక క్తి లేశావృతభూతవగః ।

అచ్చాగృహీతాభిమతోరుదేహస్సంసాధితాశేషజగద్ద్దితోయః ।

తేజోబలై శ్వర్యమహావబోధనువీర్యశక్త్యాదిగుణైకరాశిః ।

పరఃపరాణాంసకలానయత్ర క్షేత్రాదయస్స నిపరాపరేశే ।

స-ఈశ్వరో వ్యష్టిసమష్టిరూపో వ్యక్తస్వరూపః | ప్రకటస్వరూపః ।

సర్వేశ్వరస్మరద్వక్తరవిచ్చ సమస్త జ్ఞాపర మేశ్వరాభ్యుః ।

83

84

85

86

సంజ్ఞాయతేయేనతదస్త్రదోషం శుద్ధంపరంనిమగ్నమేకరూపమ్ ।

సందృశ్యతేవాఽప్యవగమ్యతేవా తద్జ్ఞానమజ్ఞానమతోఽన్యదుక్తమ్ ॥

87

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప.సాంశే వస్తోమోఽధ్యాయః.

అథ ప.సాశే వస్తోఁద్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

స్వాధ్యాయసంయమాభ్యాసదృశ్యతేపురుషోత్తమః । తత్సప్తావస్థాకరణంబ్రహ్మతదేతదితిపర్యతే ॥

స్వాధ్యాయాద్యోగమాసీత యోగాత్స్వాధ్యాయమావసేత్ ॥

స్వాధ్యాయయోగసంపత్త్యా పరమాత్మాప్రకాశతే ॥

2

తదీక్షణాయస్వాధ్యాయశ్చక్షుర్యోగస్తథాపరమ్ । సమాంసచక్షుషాద్రష్టుంబ్రహ్మభూతస్సశక్యతే ॥

మైత్రేయ ఉవాచ :-

భగవంస్తమహంయోగం జ్ఞాతుమిచ్ఛామితంషద ।

జ్ఞాతేయత్రాఖిలాధారం పశ్యేయంపరమేశ్వరమ్ ॥

4

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

యథాకేశీధ్వజఃసాహఖాణ్డిక్యాయమహత్కృనే । జనకాయపురాయోగంతమహంకథయామితే ॥

మైత్రేయ ఉవాచ :-

ఖాణ్డిక్యఃకోభవద్భవద్భూకోవాకేశీధ్వజఃకృతీకథంతయోశ్చసంవాదోయోగసంబధకారణాత్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :-

ధర్మధ్వజోవైజనకస్తస్యపుత్రోమితధ్వజః । కృతధ్వజశ్చనామ్నసీపువాధ్యాయశ్చరశిస్త్వః ॥ 7

కృతధ్వజస్యపుత్రోభూత్థ్యతఃకేశీధ్వజోస్త్వః । పుత్రోమితధ్వజస్యాపిఖాణ్డిక్యజనకోభవత్ ॥ 8

కమఃమాగేణఖాణ్డిక్యఃపుథివ్యామభవత్పుతిః । కేశీధ్వజోఽప్యతీవాసీదాత్మవిద్యావిశారదః ॥ 9

తాపుభావపివైవాస్తాం విజగీషాపరస్పరమ్ । కేశీధ్వజేనఖాణ్డిక్యస్స్వరాజ్యాదవరోపితః ॥ 10

పురోధసామన్త్రిభిశ్చసమవేతోబృహదశః । రాజ్యాన్నిరాకృతస్సీథదుగాఽరణ్యచరోభవత్ ॥ 11

ఇయాజసోఽపిసుబహూ యజ్ఞాజ్ఞానవ్యపాశ్రయః ।

బ్రహ్మవిద్యామధిష్ఠాయ తతుకాంమృత్యుమవిద్యయా ॥

12

ఏకదావతకమానస్యయాగేయోగవిదాంవర । ఘృమధేనుంజఘానోగ్రశ్చాదూలోవిజనేవనే ॥

తతోరాజాహతాంశ్రుత్వా ధేనుంవ్యాఘ్రేణచత్విః జః ।

ప్రాయశ్చిత్తంసప్రచచ్చ కిమతేతివిధియతామ్ ॥

14

తేహ్యుచునవయంవిద్యఃకశేచుఃపుచ్చ్యతామితి । కశేయరపితేనోక్తస్తస్మాప్రప్రాహభాగవత్ ॥

శునకంపుచ్చరాజేంద్రనాహంవేద్దిగవేత్సత్తి । సగత్వాతమపుచ్చుచుసోప్యాహశృణుయన్తునే ॥
 సకశేరునఁదైవాహంనదైకస్సాంప్రతంభవి । వేత్తేకవత్సచ్చత్రుఃఖాణ్డికోయోజితస్త్యయా॥
 సచాహతంప్రజామీయప్రప్టుమాత్మరిపుంమునే । ప్రాప్తవమహాయజ్ఞోయదిమాంసహనివ్యతి॥ 18
 ప్రాయశ్చిత్తమశేషేణ సచేత్పుష్టోవదివ్యతి । తతశ్చావికలోయాగో మునిశ్రేష్ఠ ! భవివ్యతి॥ 19

శ్రీ భగవానువాచ :—

ఇత్యుక్తావరథమారుహ్యకృష్ణాజినధరోన్మః ! వనంజగామయత్రాస్తేసఖాణ్డికోమహామతిః॥ 20

తమాపతస్తమాలోఽయ ఖాణ్డికోరిపుమాత్మనః ।

ప్రోవాచక్రోధతామ్రాక్షుస్సమారోపితకాముఃకః ॥

21

ఖాణ్డిక్య ఉవాచ :—

కృష్ణాజినంత్వంకవచమాబధ్యాస్యాహనివ్యసి । కృష్ణాజినధరేవేత్సి నమయిప్రహరివ్యతి ॥ 22

మృగాణాంవదపుష్టేషు మూఢ ! కృష్ణాజినంనతిమ్ ।

యేషాంమయాత్వయాచోగ్రాః ప్రహితాశ్చితసాయకాః ॥

23

సత్వామహంహనిష్యామి నమేజీవఁవిమోక్ష్యనే । ఆతతాయ్యసిమిబుఁధేమమరాజ్యహరోరిపుః ॥

కేశిధ్వజ ఉవాచ :—

ఖాణ్డిక్య! సంశయంప్రప్టుం భవస్తమహమాగతః ।

సత్వాంహన్తుంవిచారైశ్చతతోపంబాణంవిముఞ్చవా ॥

25

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్సమన్త్రిభిస్సాధకమేతాస్తేసపురోహితః । మస్త్రయామాసఖాణ్డిక్యగ్నవైరేవమహామతిః ॥

తమూచుమన్త్రిణోవధ్యో రిపురేవవశంగతః । హతేస్త్రిపుథివీసవాతవవశ్యాభవివ్యతి॥ 27

ఖాణ్డిక్యశ్చాహతానవానేవమేతన్నసంశయః । హతేస్త్రిపుథివీసవామమవశ్యాభవివ్యతి॥

పరలోకజయస్తస్య పృథివీగళామమ । నహన్ద్రిచేల్లోకజయో మమతస్యనసుంధరా ॥ 29

నాహంమన్యేలోకజయాదధికాస్యాద్వసుంధరా । పరలోకజయోనస్తస్యల్పకాలోమహీజయః ॥30

తస్మాన్నైనంహనిష్యామి యత్పుచ్చతివదామితత్ ॥

81

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తమభ్యుపేత్యాహ ఖాణ్డిక్యజనకోరిపుమ్ ।

ప్రప్టవ్యంయత్త్వయాసవఁ తత్పుచ్చస్తవదామ్యహమ్ ॥

82

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కతస్సవఁయథామృత్యుంఘమఁధేనువధంద్విజ । కథయిత్వాసప్రచ్చప్రాయశ్చిత్తంహితద్గతమ్ ॥

సచావప్తయథాన్యాయ్యం ద్విజ ! కేశిధ్వజాయతతత్ ।

ప్రాయశ్చిత్తమశేషేణ యద్వైత్తత్రవిధియతే ॥

84

విదితార్థశస్త్వేనైవ హ్యనుజ్ఞాతోమహత్సనా ।
యాగభూమిముపాగమ్య చక్రేనవాఃక్రియాఃక్రమాత్ ॥

85

క్రమేణవిధివద్యాగంసీత్వాసోపధృతాః । కృతకృత్యస్తతోభూత్వాచిస్తయామాసపాథివః ॥

పూజితాశ్చద్విజాస్త్వేవే సదిన్యామాసీతాసుయా ।
తథైవాధికజనోఽప్యథైకార్యోజితోఽభిమతైమయా ॥

87

యథాహామస్యలోకస్యమయాసవఃవిచేష్టితమ్ । అనిష్పన్నక్రియంచేతస్తథాపిమమకింయథా ॥

ఇథంసంచిస్తయన్నేవసస్సారసమహీపతిః । ఖాణ్డీకాయనదత్తేతి మయావై గురుదక్షిణా ॥

89

సజగామతిదాభూయోరథమారుహ్యపాథివః । మైత్రేయదుగ్ధహనంఖాణ్డీకోయత్రసంస్థితః ॥

ఖాణ్డీకోఽపిపునర్దృష్ట్యా తమాయాస్తంధృతాయుధః ।
తస్థౌహస్తుంకృతమతిస్తమాహసపునన్మృతః ॥

41

భోనాహంతేఽపరాధాయ ప్రాప్తఃఖాణ్డీక్యమాక్రూడాః ।
గురోనిప్క్రియదానాయ మామవేహీత్వహాగతమ్ ॥

42

నిష్పాదితోమయాయాగస్సమ్యక్త్వదుపదేశతః । సోహంతేదాతుమిచ్ఛామివృణోష్యగురుదక్షిణామ్ ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

భూయస్సుమప్రిభిన్నార్థం మస్తయామాసపాథివః ।
గురునిష్క్రియకామోఽయం కింమయాప్రాధ్యతామితి ॥

44

తమూచుమన్రిణోరాజ్యమశేషంప్రాధ్యతామయమ్ ।
శత్రుభిఃప్రాధ్యతేరాజ్యమనాయాసితపైనికైః ॥

45

ప్రహస్యతానాహస్యసృఖాణ్డీకోమహామతిః ।
స్వల్పకాలంమహీపాల్యం మాద్యతైఃప్రాధ్యతేకథమ్ ॥

46

ఏవమేతద్భవంతోత్రహ్యథశాధనమన్రిణః । పరమార్థఃకథంకోత్రయూయంనాత్రవిచక్షణాః ॥

47

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్యావసముపేత్యైవంసతుకేశీధ్వజంపుషః । ఉవాచశిమవశ్యంత్యందాసిగురుదక్షిణామ్ ॥

48

బాధమిత్యేవతేనోక్తఃఖాణ్డీక్యస్తమధాప్రవీత్ । భవానధ్యాత్మవిజ్ఞానపరమార్థావిచక్షణః ॥

49

యదిచేద్దీయతేమన్యాంభవతాగురునిష్క్రయః । తల్లైశశప్రశమాయాలంకృతమతదుదీరయ ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పష్టాంశే పష్టోఽధ్యాయః.

[50

అథ పష్టాంశే సప్తమోఽధ్యాయః

కేశీధ్వజ ఉవాచ :—

నప్రాథితంత్యయాకస్మాదస్మద్రాజ్యమకట్టకమ్ ।

రాజ్యలాభాద్విదానానాన్యతేక్షత్రియాణామతిప్రియమ్ ॥

1

భాణ్ణీకృత ఉవాచ :—

కేశీధ్వజనిబోధత్వం మయా న ప్రాథితం యతః । రాజ్యమేతదశేషం తేయత్ర గృహస్థస్థపణ్ణితాః ॥ 2
 ఓత్రియాణామయంధమో యత్ ప్రజాపరిపాలనమ్ ।
 వధశ్చ ధర్మాయుధేన స్వరాజ్యపరిపఞ్చనామ్ ॥ 3
 తత్రాశక్తస్య మేనోషా నైవాస్త్యపహృతే త్వయా ।
 బంధాయైవ భవ త్యేషా హ్యవిద్యాఽవ్యక్రమో ఽపి తా ॥ 4
 జన్మోపభోగలిప్సా ధర్మమయం రాజ్యస్థుహంతుః । అన్యేషాం గోషజానైవ ధర్మం నై నానురంభ్యతే ॥
 సయాజ్ఞాఓత్త బంధానాం ధర్మా యైతత్సతాంతుతమ్ ।
 అతో నయాచితం రాజ్యమవిద్యాన్తగః తంతవ ॥ 6
 రాజ్యే గృహస్థవిద్యాం సోమమత్వా హృతచేతసః । అహం మానమహం పానమదమత్తానమాదృశాః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ప్రహృష్టస్సాధ్వీతతః ప్రాహ కేశీధ్వజోత్తమః । భాణ్ణీకృతజనకం ప్రీత్యా శ్రూయతాం వచనం మమ్ ॥ 8

కేశీధ్వజ ఉవాచ :—

అహం హ్యవిద్యయా మృత్యుం తతుః కామః కరోమి నై ।
 రాజ్యం యాగాంశ్చ పివిధా భోగైః పుణ్యక్షయంతథా ॥ 9
 తదిదం తే మనోదిప్త్యా విపేక్షే శ్వర్యతాం గతమ్ । తచ్ఛ్రావ్యతామవిద్యా యాస్య రూపం కులనస్తన ॥
 అనాత్మన్యాత్మబుద్ధిర్యాచాస్యే స్వమితి యామతిః । అవిద్యా తరుణం భూతిబీజమేతద్విధాన్తి తమ్ ॥ 11
 పశ్చభూతాత్మకేదే హి దేహీ మోహత మోవృతః । అహమ్మమైతదిత్యుచ్చైః కురు తేకుమతిమతమ్ ॥
 ఆకాశవాన్మజలపృథివీభ్యః పృథగ్గీతే । ఆత్మన్యాత్మమయం భావం కఃకరోతి కరోతే ॥ 13
 కలేబరోపభోగ్యం పింగుహక్షేత్రాదికంచకః । అదేహీహ్యత్సనిప్రాజ్ఞో మమేమితి మన్యతే ॥ 14
 ఇత్థంచ పుత్రపౌత్రేషు తద్దేహోత్పదితేషుకః । కరోతి పణ్డితస్సాన్వయమనాత్మనికలేబరే ॥ 15
 సర్వం దేహోపభోగాయ కురు తేకమమోనవః ।
 దేహశ్చాన్యోయదాపుంసస్తదా బన్ధాయ తత్పరమ్ ॥ 16
 మృణ్మయం హి యథాగేహం లిప్యతే నైమృదమ్భసా ।
 పాథికోవోఽయంతథా దేహో మృదమ్భా లేపనస్థితిః ॥ 17
 పశ్చభూతాత్మకైర్భోగైః పశ్చభూతాత్మకంచపుః । ఆప్యాయతేయదితతః పుంసోభోగోత్రకింకృతః ॥
 అనేకజన్మసాహస్రీంసంసారపదవీం వ్రజ ॥ మోహశ్రమం ప్రయాతోఽసౌవాస నారేణుకృతః ॥
 స్రక్షాశ్యతేయదాసోస్యచేణుజ్ఞానోష్ణవారిణా । తదాసంసారపాథస్యయాతి మోహశ్రమశ్శమమ్ ॥
 మోహశ్రమేశమంయాతేస్వస్థాన్తఃకరణః పుమా ॥ అనన్యాతిశయాబాధంపరం నిర్వాణమృచ్ఛతి ॥

నివాణమయవీచాయమాత్మాజ్ఞానమయోఽపలః ।

దుఃఖాజ్ఞానమయాధర్మాః ప్రకృతేస్తేతునాత్మనః ॥

22

జలస్యనాగ్నిసంసర్గాఘ్నానీసంగాత్తథాపిహి । శబ్దోద్రేకాదికాఢధర్మాఢతతోకరోతియథాన్వప॥

తథాఽఽత్మాప్రకృతేస్సంగాదహంమానాదిదూషితః ।

భజతేప్రాకృతాఢధర్మాఢనన్యస్తేభ్యోహిసోఽవ్యయః ॥

తదేతత్కథితంబీజమవిద్యాయామయాతవ । క్లేశానాంచక్షయకరంయోగాదన్యన్నవిద్యతే ॥ 25

భాణ్ణీక్య ఉవాచ :-

తంబ్రవీహిమహాభాగయోగంయోగవిదుత్తమః విజ్ఞాతయోగశాస్త్రాథః స్తవమస్యాంనిమిసంతతే ॥

కేశిధ్వజ ఉవాచ :-

యోగస్వరూపంభాణ్ణీక్య । శ్రూయతాంగదతోమమ ।

యత్రస్థితోనచ్యవతేప్రాప్యబ్రహ్మలయంమునిః ॥

27

మనవపషనుష్యాణాంకారణంబన్ధమోక్షయోః । బన్ధాయవిషయానంగిముక్త్యైనివిఢిషయంమనః॥

విషయేభ్యస్సమాహృత్యవిజ్ఞానాత్మామనోమునిః । చిన్తయేన్మృక్తయేతేనబ్రహ్మభూతంపరేశ్వరమ్

ఆత్మభావంనయతేనం తద్రహ్మధ్యాయంమునిమ్ ।

వికార్యమాత్మనశ్శక్త్యా లోహమాకషకోయథా ॥

80

ఆత్మప్రయత్నసావేక్షావిశిష్టాయామనోగతిః । తస్యాబ్రహ్మణీసంయోగోయోగఢిత్యభిధీయతే ॥ 31

ఏవమత్యస్తవైశిష్ట్యయ్యుక్తధర్మాఃపలక్షణః । యస్యయోగస్సవైయోగీముముక్షురభిధీయతే ॥ 32

యోగయుక్తప్రథమంయోగీ యుజ్ఞానోహ్యభిధీయతే ।

వినిష్పన్నసమాధిస్తు హరంబ్రహ్మోపలభిమా ॥

33

యద్యస్తరాయనోషేణ దూప్యతేచాస్యమానసమ్ ।

జన్మాస్తరైరభ్యసతో ముక్తిఃపూర్వఢస్యజాయతే ॥

34

వినిష్పన్నసమాధిస్తుముక్తింశత్రైవజన్మని । ప్రాప్నోతియోగీయోగాగ్నిదగ్ధకమఢచయోచిరాత్ ॥

బ్రహ్మచర్యమహింసాంచ సత్యాస్తేయాపరిగ్రహః ।

సేవేతయోగీనిష్కామా యోగ్యతాంస్వమనోనయత్ ॥

86

స్వాధ్యాయశౌచసంతోషతపాంసినియతాత్మవాః । కువీతబ్రహ్మణితథాపరస్మిన్ప్రవణంమనః॥

ఏతేయమాస్సనియమాఃపఞ్చపఞ్చచకీతీతాః । విశిష్టఫలదాఃకామ్యానిష్కామానాంవిముక్తిదాః॥

ఏకంభద్రాసనాదీనాం సమాస్థాయగుణైర్మృతః ।

యమాత్మైన్యనిఢయమాత్మైశ్చ యుజ్జేతనియతోయతిః ॥

89

ప్రాణాఖ్యమనిలంవశ్యమభ్యాసాత్కురుతేతుయతే । ప్రాణాయామస్సవిజ్ఞేయస్సబీజోబీజవచః॥ 40

పరస్పరేభాభిధవంప్రాణాపానాయథానితా । కురుతస్సద్విధానేనతృతీయస్సంయమాత్తయోః ॥ 41

తస్యచాలమృతవతస్థానలయాపంద్యితోత్తమః । అలమృతమనన్తస్యయోగినోభ్యసతఃస్మృతమ్ ॥ 42
 శబ్దాదివ్యసరక్తావివిగ్రహాఃకౌణ్డియోగవిత్ । కుర్యాద్విత్తానుకారీచిప్రత్యాహారపరాయః ॥ 43
 వశ్యతాపరమాతేనజాయతేచలాత్మానామ్ । ఇద్రియాణామవశ్యైస్సైన్యయోగీయోగసాధకః ॥
 ప్రాణాయామేనపవనప్రత్యాహారేణచేద్రియే । వశీకృతేతతఃకుర్యాత్ స్థితంచేతస్సుభాశ్రయే ॥ 45

భాణ్డిక్య ఉవాచ :—

కథ్యతామేమహాభాగచేతసోఽయస్సుభాశ్రయః । యదాధారయశేషంతద్ధన్వినోషమలోద్భవమ్ ॥

శేషిధ్వజ ఉవాచ :—

ఆశ్రయశ్చేతసోబ్రహ్మాద్విధాతచ్చస్యభావతః । భూపమూర్తామమూర్తాంచపరంచాపరమేవచ ॥
 త్రివిధాభావనాభూషవిశ్వమేతన్నిబోధతామ్ । బ్రహ్మభ్యాకమకసంజ్ఞాచరణాచైవోధయాత్మికా ॥

కమకభావాత్మికా హేయకా బ్రహ్మభావాత్మికాపరా ।

ఉధయాత్మికాతథైవాఽన్యా త్రివిధాభావభావనా ॥

49

సనన్తనాదయోయేతుబ్రహ్మభావనయాఽయతాః । కమకభావనయాచాన్యేదేవాద్యాస్థానవరావరాః
 హిరణ్యగభాఃడిమచబ్రహ్మకమాత్మికాద్విధా । బోధాధికారయక్తేషువిద్యతేభావభావనా ॥ 51
 అక్షీణేషుసమస్తేషుచిశేషజ్ఞానకమకాను । విశ్వమేతత్పరంచాన్యజ్ఞేదభిన్నద్భుతాన్సృణామ్ ॥ 52

ప్రప్త్యస్తమితథేదంయత్సత్తామాత్రమగోచరమ్ ।

వచసామాత్మసంవేద్యం తద్జ్ఞానంబ్రహ్మసంజ్ఞితమ్ ॥

53

తచ్చవిష్ణోఃపరంరూపమరూపాఖ్యమయత్తమమ్ । విశ్వస్వరూపవైరూప్యలక్షణంపరమాత్మనః ॥ 54
 నతద్యోగయుజాశక్యం సృపః చిన్తయితుంయతః । తతఃస్థూలంహరేరూపంచిన్తయేద్విశ్వగోచరమ్ ॥
 హిరణ్యగభావకభగవాన్వాచానుదేవఃప్రజాపతిః । మరుతోవసవోరుద్రాభాస్కరాస్తారకాగ్రహః ॥

గర్భవాయత్తదైత్యాద్యాస్సకలాదేవయోనయః ।

మనుష్యాఃపశవత్సైలాగుముద్రాగురితోదుమాః ॥

57

భూపభూతాన్యశేషాఃభూతానాంయేచహేతవః । ప్రధానాదివిశేషాన్తంచేతనాచేతనాత్మకమ్ ॥ 58
 ఏకపాదంద్విపాదశ్చిబహుపాదమపాదకమ్ । మూర్తామేతద్ధరేరూపంభావనాత్రితయాత్మకమ్ ॥ 59
 ఏతత్సర్వమిదంవిశ్వంజగదేతచ్చరాచరమ్ । పరబ్రహ్మస్వరూపస్యవిష్ణోశ్చక్తిసంన్వితమ్ ॥ 60
 విష్ణుశక్తిఃపరాప్రాక్తాక్షేత్రజ్ఞాభ్యాతథాపరా । అవిద్యాకమకసంజ్ఞాన్యాత్మతీయాశక్తిరిష్యతే ॥ 61
 యయాక్షేత్రజ్ఞశక్తిస్సావేష్టితాన్మనవకగా । సంసారతాపానఖిలానవాప్నోత్యసంతతాత్ ॥ 62
 తయాతిరోహితత్వాచ్చ శక్తిఃక్షేత్రజ్ఞసంజ్ఞతా । సర్వభూతేషుభూపాలతారతమ్యేనలత్యతే ॥ 63
 అప్రాణవత్సుస్వల్పసాష్టావశేషతతోఽధికా । సరిస్మతేషుతేభ్యోఽపి హ్యతిశక్త్యావతతత్రిమ ॥ 64
 పతత్రిభోగ్యుగాస్తేభ్యస్తచ్చక్త్యావశవోధికాః । పశుభ్యోమనుజాశ్చాతిశక్త్యాపుంసఃప్రభావితాః ॥

తేభ్యోఽపినాగగర్భవాయత్తాద్యాదేవతాన్మప ॥

66

శక్రస్సమస్తదేవేభ్యస్తతశ్చాత్రిప్రజాపతిః । హిరణ్యగర్భోఽపి తతఃపుంశశ్చక్ర్యపలః ॥ 67
ఏతాన్యశేమగూపాణి తస్యరూపాణిపాథివ । యతస్తచ్చక్తియోగేన యుక్తానినభసాయథా ॥ 68

ద్వితీయంవిష్ణుసంజ్ఞస్య యోగిభ్యేయంమహామతే ॥

అమూర్తంబ్రహ్మణోరూపం యత్సదిత్యుచ్యతేబుధైః ॥

69

సమస్తాశ్చక్తయశ్చైతాన్యపయత్రప్రతిష్ఠితాః । తద్విశ్వరూపవైరూప్యంరూపమన్యథరేమకమాత్ ॥
సమస్తశక్తిరూపాణి తత్కరోతిజనేశ్వర । దేవతీర్యజ్ఞనుమ్యాదిచేష్టావస్తిస్వలీలయా ॥ 71

జగతాముపకారాయనసాకమకానిమి త్రజా । చేష్టాతస్యాప్రమేయస్యవ్యాపిన్యవ్యాహతాత్మికా ॥ 72
తద్రూపంవిశ్వరూపస్యతస్యయోగయుజానృప । చిత్తస్యమాత్మవిశుద్ధ్యధాంసవకశిల్పిషనాశనమ్ ॥

యథాగ్నిదధతశిఖఃకక్షండహతిసానిలః । తథాచిత్తస్థితోవిష్ణుయోగాగినాంసవకశిల్పిషమ్ ॥ 74
తస్మాత్సమస్తశక్తీనామాధారేతత్రచేతసః । కువీతసంఘింసాతు విక్షేయాశుద్ధధారణా ॥ 75

శుభాశ్రయస్సచిత్తిన్యసవకస్యాచలాత్మనః । త్రిభావభావనాతీతోముక్తయేయోగినోన్మప ॥ 76
అన్యేతుపురుషవ్యాప్తుచేతసోయేవ్యపాశ్రయాః । అశుద్ధాస్తేసమస్తాస్తదేవాద్యాఃకమకయోనయః

మూర్తకంభగవతోరూపం సవాకపాశ్రయనిస్పృహమ్ ।

ఏషావైధారణాప్రోక్తా యచ్చిత్తంతత్రధార్యతే ॥

78

యచ్చమూర్తకంహరేరూపం యాదృక్చిత్తస్త్వంసరాధిప ।

తచ్ఛ్రూషయతామనాధారాధారణానోపపద్యతే ॥

79

ప్రసన్నవదనంచారుపద్యపత్రోపమేక్షణమ్ । సుకపోలంసువిస్తీర్ణాలలాటఫలకోజ్జ్వలమ్ ॥ 80

సమకణాన్వనిన్యస్తచారుకుణ్డలభూషణమ్ । కంబుగ్రీవంసువిస్తీర్ణాశ్రీవత్యాంకితవక్షసమ్ ॥ 81

వలిత్రిభగ్జీనామగ్ననాభినామ్యుదరేణచ । ప్రలమ్బాష్టభుజంవిష్ణుమథవాపిచతుర్భుజమ్ ॥ 82

సమస్థితోరుజ్జఙ్ఘ్రా సుస్థితాక్ష్మీవరాముజమ్ । చిత్తయేద్రుహ్యభూతంతింపీతనిమలవాససమ్ ॥

కిరీటహరకేయూరకలకాదివిభూషితమ్ ॥

84

శాఙ్గాశఙ్ఖగదాఖడ్గచక్రాక్షవలయాన్వితమ్ । వరదాభయహస్తశ్చముద్రికారత్నభూషితమ్ ॥ 85

చిత్తయేత్తస్మయోయోగీసమాధాయాత్మమానసమ్ । తావద్యావద్విప్రశీభూతాతత్రైవన్యపధారణా ॥

వ్రజతస్త్రితోన్యద్వాస్త్యేచ్ఛయాకమకకుర్వతః । నాపయూతియదాచిత్తాన్విధాంమన్యేతతాంతదా ॥

తతశ్శఙ్ఖగదాచక్రశాఙ్గాదిరహితంబుధః । చిత్తయేద్భగవద్రూపంప్రశాస్తంసాక్షసూత్రకమ్ ॥ 88

సాయదాధారణాతిద్వదవస్థానవతీతతః । కిరీటకేయూరముఖైర్భూషణైర్హితంస్మరేత్ ॥ 89

తదేకావయమందేవం చేతసాహిపునరుభధః । కుర్యాత్తతోఽవయవినిప్రణిధానపరోభవేత్ ॥ 90

తద్రూపప్రత్యయావై కాసస్తతిశ్చాన్యనిస్పృహః । తద్ధ్యానంప్రథమైర్జ్ఞేషడ్భినిష్పాద్యతేస్వప ॥

తస్మైవకల్పనాహీనంస్వరూపగ్రహణంహియత్ । మనసాధ్యాననిష్పాద్యంసమాధిసాగ్భీషీయతే ॥

విజ్ఞానం ప్రాపకం ప్రాప్యేపరే బ్రహ్మణి పాథివ । ప్రాపణీయ స్తథైవాత్మాప్రక్షీణా శేషభావనః ॥ 93
 తే త్ర జ్ఞః కరణీజ్ఞానం కరణంతస్య తేన తత్ । నిష్పాద్యముక్తికార్యం వై కృతకృత్యం నివర్తతే ॥ 94
 తద్భావభావమాపన్నస్తతోఽసౌపరమాత్మనా । భవత్యభేదీభేదశ్చ తస్యాజ్ఞానకృతోభవేత్ ॥ 95
 విభేదజనకేజ్ఞానే నాశమాత్యన్దికంగతే । ఆత్మనోబ్రహ్మణోభేదమనస్తంకఃరిష్యతి ॥ 96
 ఇత్యుక్తస్తేమయా యోగః ఖాణ్డీక్యపరిపూర్ణతః । సంక్షేపవిస్తరాభ్యాంతుకిమన్యత్రియతాంతవ ॥

ఖాణ్డీక్య ఉవాచ :-

కథితేయోగసద్భావే సర్వమేవకృతం మమ । తనోపదేశేనాశేషో నష్టశ్చిత్తమలోయతః ॥ 98
 మమేతియస్మయాచోక్తమనదేతన్నచాస్యథా । సరేంద్రగదితుంశక్యమపివిక్షేయవేదిభిః ॥ 99
 అహంమమేత్యవిద్యేయంవ్యవహరస్తథానయోః । పరమాధాన్యసంలాభ్యోగోచరేవచసాంసయః
 తద్గచ్ఛత్రేయసేనసర్వంమమైతద్భవతాకృతమ్ । యద్విముక్తిప్రసోయోగః ప్రోక్తః కేశిధ్వజావ్యయః ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

యథాహం పూజయాతేనఖాణ్డీక్యేనసపూజతః । అజగామపురంబ్రహ్మంస్తతః కేశిధ్వజోన్మపః ॥
 ఖాణ్డీక్యోఽపిసుతంకృత్యా రాజానంయోగసిద్ధయే । వనంజగామగోవిందే వినివేశితమానసః ॥ 103
 తత్రైకాస్తమతిభూత్యా యమాదిగుణసంయుతః ।
 విష్ణోభ్యేనిమతే బ్రహ్మణ్యవాపనృపతిలయమ్ ॥ 104
 కేశిధ్వజోవిముక్త్యథాన్యకమకమక్షయోన్ముఖః ॥
 బుధుజీవిషయాకమః చక్రేచానభినంహితమ్ ॥ 105
 అకల్యాణోపభోగైశ్చక్షీణపాపోఽమలస్తథా । అనాపసిద్ధిమత్యంతా తాపక్షయఫలాం ద్విజ ॥ 106
 ఇతి శ్రీ విష్ణు పురాణే షష్ఠాంశే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ షష్ఠాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :-

ఇత్యేవకథితస్సమ్యక్ప్రతీయః ప్రతినంచరః । ఆత్మన్వికోవిముక్తిర్యాలయోబ్రహ్మణిశాశ్వతే ॥ 1
 సగేశ్చప్రతిసగేశ్చ వంశమన్వస్తరాణిచ । వంశానుచరితంచైవ భవతోగదితం మయా ॥ 2
 పురాణం నైష్ఠ్యవంచైతత్సవకేల్లిషమాశనమ్ । విశిష్టం నవశాస్త్రే భ్యః పురుషాభోపపాదకమ్ ॥ 3
 తుభ్యంయథావన్నత్రేయ ! ప్రోక్తం శుశ్రూషవేదవ్యయమ్ ।
 యదన్యదపివక్తవ్యం తత్పుచ్చాద్యవదామి తే ॥ 4

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భగవత్కథితంసర్వం యత్ప్రప్టోఽసిమయామునే ।

శ్రుతంచైతన్మయాభక్త్యా నాస్యత్ప్రప్తవ్యమస్తిమే ॥

5

విచ్ఛిన్నాస్సర్వసందేహః వైమల్యంమనసఃకృతమ్ ।

త్వత్ప్రసాదాన్మయాజ్ఞాతా ఉత్పత్తిస్థితిసంక్షయః ॥

6

జ్ఞాతశ్చతుర్విధోరాశిశ్చక్రిచ్ఛత్రివిధాగురో । విజ్ఞాతాసాచకాశ్చేన్నైకసత్రివిధాభావభావనా । 7

త్వత్ప్రసాదాన్మయాజ్ఞాతంక్షేయమనైర్మలంద్విజ । యదేతదఖంబిష్టోదకగన్నవ్యతిరిచ్యతే ॥ 8

కృతార్థోఽహమసందేహః స్తవత్ప్రసాదాన్మహామునే ।

వణాధర్మాదయోధర్మా విదితాయదశేషతః ॥

9

ప్రవృత్తించనివృత్తంచజ్ఞాతంకర్మమయాఖలమ్ । ప్రసీదవిప్రప్రవర ! నాస్యత్ప్రప్తవ్యమస్తిమే ॥ 10

యదస్యకథనాయాపైర్వ్యజితోసిమయాగురో । తక్షమ్యతాంవిశేషోస్థిసతాంపుత్రశిష్యయోః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏతత్తేయన్మయాఖ్యాతంపురాణంవేదసమ్మితమ్ । శ్రుతేస్సిగ్రహవగ్దోషోత్థఃసాపరాశఃప్రణశ్యతి ॥

సగ్రహశ్చప్రతిసగ్రహశ్చవంశమన్యస్తరాశిచ । వంశానుచరితంకృత్సంమయాత్రతవకీర్తితమ్ ॥ 13

అత్రదేవాస్తథాదైత్యాగధర్మోర్వరగరాక్షసః । యక్షవిద్యాధరాస్పిథ్ధాకథ్య శ్చేషసరస్తథా ॥ 14

మునయోభావితాత్మానఃకథ్యతేతపసాన్వితాః । చాతుర్వర్ణ్యంతథాపుంసాంవిశిష్టచరితానిచ ॥ 15

పుణ్యాప్రదేశామేదిన్యాఃపుణ్యానద్యోధసాగరాః । పవతాశ్చమహాపుణ్యాశ్చరితానిచధీమతామ్ ॥

వణాధర్మాదయోధర్మో వేదశాస్త్రాణిక్రృతన్నతః ।

యేషాంసంస్మరణాత్సద్వస్తుపవాపైఃప్రముచ్యతే ॥

17

ఉత్పత్తిస్థితినాశానాం హేతుర్యోజగతోఽవ్యయః । ససర్వభూతసుర్యాత్మాకథ్యతేభగవాహరిః ॥

అవశేనాపియన్నామ్నీకీర్తితేసర్వపాతకైః । పుమాంవిముచ్యతేసద్వస్తుసంహత్రప్రైమ్యుగైరివ ॥

యన్నామకీర్తనంభక్త్యావిలాయనమనుత్తమమ్ । మైత్రేయాశేషపాపానాంధాతూనామివపాపకః ॥

కలికల్మషమత్సుగ్రంసరకాఢీప్రదంస్పరామ్ । ప్రయాతివిలయంసద్వస్తుకృతచసంస్మృతే ॥ 21

హిరణ్యగర్భఃదేవేంద్రియద్రాదిత్యాశ్వీవాయుభిః । పావకైర్వసుభిస్సాధైర్విశ్వేదేవాదిభిస్సుతైః ॥

యక్షరక్షోరగైస్సిద్ధధైర్వ్యగధర్వదానవైః । అస్సరోభిస్తథాతారానక్షత్రైశ్చకలైర్గ్రహపైః ॥ 23

సప్తషోభిస్తథాధిష్ఠైర్విధిష్ఠ్యాధిపతిభిస్తథా । బ్రాహ్మణాదైర్వముపైర్వశ్చతస్తైవపశుభిమ్యుగైః ॥

సరీసృపైర్విహంకైశ్చపలాశాదైర్వముహేరుపైః । వనాగ్నిసాగరసరిత్పాతైర్గుసురాగ్నిభిః ॥

శబ్దాదిభిశ్చసహతంబ్రహ్మణ్యమఖండద్విజ । మేరోరివాణర్యపైర్వతద్వస్తుయంచద్విజోత్తమ ॥ 26

ససర్వస్సనావిత్సర్వస్సరూపారూపవజఃతః । భగవాంకీర్తితోవిష్ణురతపాపప్రణాశనః ॥ 27

యదశ్వమేధావధృభేన్నాతః ప్రాప్నోతి నై ఫలమ్ । మానవస్తదవాప్నోతి శ్రుతై వ్రతన్మనిస త్తమ ॥
ప్రయాగేపుష్కరేనైవకుసుక్షేత్రేతథాణావే । కృతోపవాసః ప్రాప్నోతి తదస్య శ్రవణాన్నరః ॥ 29
యదగ్నిహోత్రేనుహుతేవషేణాప్నోతి మానవః । మహాపుణ్యఫలం విప్రతదస్య శ్రవణాత్సకృత్ ॥

యజ్ఞేష్టశుక్లద్వాదశ్యాం స్నాత్వా నై యమునాజలే ।

మధురాయాం హరిందృష్వా ప్రాప్నోతి పురుషః ఫలమ్ ॥

31

తదాప్నోత్యఖిలం సమ్యగధ్యాయం యశ్రుణోతి నై । పురాణస్యాస్య విప్రపేః ! కేశవాపితమాంసః ॥
యమునానలి తేన్నాతః పురుషో మునిస త్తమ । జ్యేష్ఠామూలేసి తేపక్షే ద్వాదశ్యాం సముపాషితః ॥ 32

సమభ్యచ్యా చ్యుతం సమ్యజ్మధురాయాం సమాహితః ।

అశ్వమేధస్య యజ్ఞస్య ప్రాప్నోతి వీకలం ఫలమ్ ॥

34

అహోకృద్ధిమథాన్యేమామున్నీతానాం స్వవంశజైః । ఏతత్కిలోచురన్యేషాం పితరస్సపితామహాః ॥
కచ్చిదస్మత్కులేజాతః కాశీస్థిసలిలాష్టుతః । అచ యివ్యతిగోవిందం మధురాయాముపాషితః ॥ 36
జ్యేష్ఠామూలేసి తేపక్షే కేనైవం వయమప్రుత । పరామృద్ధిమవాప్నోతి మంత్రాంతాస్స వ్రతులోద్భవైః ॥

జ్యేష్ఠామూలేసి తేపక్షే సమభ్యచ్యజనాదః నమ్ ।

ధన్యానాం కులజః పిండ్యా యమునాయాం ప్రదాస్యతి ॥

38

తస్మిన్ కాలే సమభ్యచ్య తత్ర కృష్ణం సమాహితః । దత్త్వా పిండ్యం పితృభ్యశ్చ యమునాసలిలాష్టుతః ॥
యదాప్నోతి నరః పుణ్యం తారయన్ స్వపితామహాః ।

శ్రుత్యాఽధ్యాయంతదాప్నోతి పురాణస్యాస్య శక్తిరః ॥

40

ఏతత్సంసారభీనాణాం పరిత్రాణమను త్తమమ్ ।

శ్రావ్యాణాం పరమం శ్రావ్యం పవిత్రాణామను త్తమమ్ ॥

41

దుస్స్వప్ననాశనం నృణాం సర్వదుష్టనిబహాణమ్ ।

మజ్గం మజ్గళానాం చ పుత్రసంపత్ప్రదాయకమ్ ॥

42

ఇదమాషాం పురాప్రాహ ఋభవేకమలోద్భవః । ఋభుః ప్రియవ్రతాయాహ సచభాగుర్యే బ్రవీత్ ॥
భాగురిస్తమ్యమిత్రాయదధీచాయసచోక్తవాః । సారస్వతాయ తేనోక్తం భృగుస్సారస్వతేన చ ॥ 44

భృగుః పురుకుత్సాయ స మేదాయై సచోక్తవాః ।

సమేదాధృతరాష్ట్రాయ నాగాయా పూరణాయ చ ॥

45

తాభ్యాం చ నాగరాజాయ ప్రోక్తం వాసుకయేద్విజవాసుకిః । ప్రాహ వత్సయ వత్స శ్చాశ్వతరాయ నై ॥
కమ్బళాయ చ తేనోక్తమేలాపుత్రాయ తేన నై ॥

పాతాళం సమనుప్రాప్తః తతోవేదశిరామునిః । ప్రాప్తవానేతదఖిలం సచ ప్రమతయేదదా ॥ 48
దత్తం ప్రమతినా చైతజ్జాతుకణాయధీమతే । జాతుకణేన చైవోక్తమన్యేషాం పుణ్యకమలాణామ్ ॥

పులస్త్యవరదానేన మమాప్యేతత్సృతింగతమ్ ।

మయాపితుభ్యంతైతేయ ! యథావత్కథితంత్విదమ్ ॥

50

త్వమప్యేతచ్ఛినీకాయ కలేరన్తేవదిష్యసి ॥

51

ఇత్యేతత్పరమంగుహ్యంకలికల్పమనాశనమ్ । యశ్చ హోతిఃకోభక్త్యాసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ।

సమస్తతీర్థాన్నానాని సమస్తామరసంస్తుతిః । కృతాతేనథవేదేతద్యశ్చ హోతిదినదినే ॥

53

కపిలాదానజనితంపుష్కమత్యస్తదులభమ్ । శ్రుతైర్వతస్యదశాధ్యాయానవాప్నోతినసంశయః ॥

54

యస్తేవైతత్సకలంశృణోతిపురుషఃకృత్యామనస్యచ్యుతం

సర్వంసర్వమయంసమస్తజగతామాధారమాత్మాశ్రయమ్ ।

జ్ఞానజ్ఞేయమనాదిమస్తరహితంసర్వామరాణాంహితం

సప్రాప్నోతినసంశయోస్తస్యవికలంయద్వాజమేధేఫలమ్ ॥

55

యత్రాదాభగవాంశ్చరాచరగురుమధ్యేతథాస్తేచస

బ్రహ్మజ్ఞానమయోచ్యుతోఽఖలజగన్మధ్యాస్తగఃప్రభుః ।

తత్సర్వంపురుషఃపవిత్రమమలంశృణ్వోపరక్వాచయన్

ప్రాప్నోత్యస్తిసతత్ఫలంత్రిభవసేప్వేకాస్తసిద్ధిహారిః ॥

56

యస్మిన్సప్తమతినయాతినరకంసర్వగోపియచ్ఛిస్తనే

విఘ్నోయిత్రనివేశితాత్మమనసాబ్రాహ్మోఽపిలోకోఽల్పకః ।

ముక్తించేతసియఃస్థితోఽమలధియాంపుంసాందదాత్యవ్యయః

కించిత్రంయదఘంప్రయాతివిలయంతత్రాచ్యుతేఽతికతే ॥

57

యజ్ఞైర్భజ్యవిదోయజస్తిసతతంయజ్ఞేశ్వరంమిణో

యంనైబ్రహ్మమయంపరావరమయంధ్యాయస్తిచజ్ఞానినః ।

యంసంచిస్త్యనజాయతేనమ్రమతేనోవధకతేహీయతే

నైవాసన్నచసద్భవత్యతితఃకింవాహారేత్రూయతామ్ ॥

58

కవ్యంయఃపితృహుపద్మద్విధిహుతంహవ్యఞ్చభుక్తేఽవిభు

దేవత్యేథగవాననాదినిధనస్సాహస్వధానంజితే ।

యస్మిన్బ్రహ్మణీసర్వశక్తినిలయేమానానినోమానినాం

నిష్ఠాద్యైఃప్రభవన్తిహస్తికలుషంశ్రోత్రంసయాతోహరిః ॥

59

నానోఽస్తియస్యచయస్యసముద్భవోఽస్తివృద్ధిర్యస్యపరిణామవివర్జితస్య ।

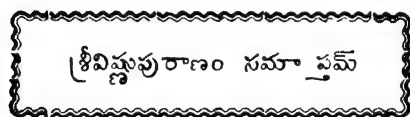
నాపక్షయంచసముపైత్యవికారివస్తుయస్తంసతోస్యిపురుషోత్తమమీశమీద్యమ్ ॥

60

తస్యైవయోనుగుణభుగ్భవశుద్ధోఽప్యశుద్ధవభాతిహిమూతిః శేదైః ।
 జ్ఞానాన్వితస్సకలసత్త్వవిభూతికతాః తస్యైవమోస్తుపురుషాయసదాఽవ్యయాయ ॥
 జ్ఞానప్రప్తన్తనియమైక్యమయాయ పుంసోభోగప్రదానపటవేత్రిగుణాత్మకాయ ।
 అచ్యాకృతాయభవభవనకారణాయ వద్దేన్వరూపభవనాయసదాఽజరాయ ॥ 62
 వ్యోమానిలాగ్నిజలభూరచనామయాయ శబ్దాదిభోగ్యవిషయోపనయక్షమాయ ।
 పుంసస్సమస్తకరణైరుపకారకాయ వ్యక్తాయనూక్ష్యబృహదాత్మవతేనతోఽస్మి ॥ 63
 ఇతివివిధమజస్యయస్యరూపం ప్రకృతిపరాత్మమయంసనాతనస్య ।
 ప్రదిశతుభగవానశేషపుంసాం హరిరపజన్మజరాదికాంససిద్ధిమ్ ॥ 64

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

షష్ఠాంశ స్సమాప్తః

శ్రీ కృష్ణాపఞ్చమస్తు.

తత్త్వేన యశ్చిదచిదీశ్వర తత్త్వస్వభావ

భోగాపవర్గతదుపాయగతీరుదారః ।

సస్తర్మయన్నిరమిమిత పురాణరత్నం

తస్యైవమో మునివరాయ పరాశరాయ ॥

